

Újszövetségi

Szentírás

Görög eredetiből
fordította és magyarázta

P. Békés Gellért bencés és P. Dalos Patrik oratoriánus

Második kiadás

A Magyar Katolikus Tudományos és Művészeti
Akadémia Kiadása
RÓMA 1955

NIHIL OBSTAT
P. Vincentius Tomek Praep. Gen. S.P.
P. Stephanus Borbély S.J.

IMPRIMI POTEST
Romae, die 10 apr. 1955
† Bernardus Kaelin Abb. Prim. O.S.B.
P. Caietanus Angilella Praep. Congr. Orat.

IMPRIMATUR
Limburgi ad Lahnam, die 20 apr. 1955
† Gulielmus Kempf, *Episcopus Limburgensis*

A PALLOTTINUSOK NYOMDÁJA · LIMBURG/L.

Előszó.

A Szentírás iránt ma világszerte általános érdeklődés mutatkozik. XII. Pius pápa „Divino afflante Spiritu" kezdetű, bibliai tanulmányokról szóló körlevelében kifejezetten óhajtja, hogy a Szentírást napjaink tudományos követelményeinek megfelelően fordítsák le a mai élő nyelvekre. A Szentatya óhajának akarunk elegettenni, amikor az Újszövetségi Szentírást mai magyar nyelven, könnyen kezelhető kiadásban az otthoni és külfödi magyarság kezébe adjuk.

A Szentírás az emberi szóban „megtestesült" isteni Ige. Amint Jézus Krisztusban valóságos emberi testet öltött az Isten Igéje, úgy öltötte magára a leírt szó és a nyomtatott betű testét a Szentírásban. És amint a testté lett Ige minden hívő számára az élet kenyere az Eukarisztiában, úgy kell a könyvben testet öltött igének is lelki életünk mindennapi kenyerévé válnia.

A Szentírás gyakori olvasására buzdít az említett körlevél is. „Üdvösségünk szerzőjét, Krisztust — írja a Szentatya — az emberek annál tökéletesebben fogják megismerni, annál lángolóbban fogják szeretni, példáját annál hűségesebben fogják követni, minél nagyobb odaadással törekednek a Szentírás, főkép az Újszövetség megismerésére és elmélkedő olvasására."

Azzal a szívbeli jókívánsággal adom magyar testvéreim kezébe az Újszövetségi Szentírás új, görög eredetiből készült fordításának második kiadását, hogy Krisztus Urunk s benne Isten teljesebb ismeretére és szeretetére vezesse, az élet megpróbáltatásai közt megerősítse, mennyei békével és tiszta örömmel töltse el mindnyájuk lelkét, valahányszor Isten igéjét olvassák.

Róma, 1955 Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepén.

Dr. Zágon József

Bevezetés.

Az Újszövetségi Szentírás jelen fordítása görög eredetiből készült mai magyar nyelven, a szöveg értelme szerint beosztott, áttekinthető formában. Elsősorban lelkipásztori célt: a hívő magyarság lelki javát akarja szolgálni, de egyben a mai szentírástudomány követeményeinek is mindenben meg akar felelni.

A fordításnál, a ma általánosan elfogadott elv szerint, nemcsak azt tartottuk föladatunknak, hogy az idegen szöveget fordítsuk magyarra, hanem hogy a szerző eszméit és gondolatait szólaltassuk meg a mai élő magyar nyelven. Nemcsak hazai ruhába akartuk öltöztetni a görögnyelvű evangéliumokat és apostoli iratokat, hanem magyar nyelven akartuk életre kelteni és elmondani Isten újszövetségi kinyilatkoztatását. Ebből természetesen nem következik, hogy fordításunk a szent szöveg szabad átírása. A magyarosságra való törekvés mellett hűségesen és pontosan akartuk adni az eredeti szöveget.

Ennek az elvnek megfelelően a görög stílust a magyar nyelv természetéhez és kifejezésmódjához alkalmaztuk (pl. a hatalmas, kinek szent az ő neve = Ő, a Hatalmas és a Szent; alkalmas népet készítendő az Úrnak = az Úr iránt készségessé tegye a népet). A hosszú körmondatokat a lehetőség szerint rövidebb és áttekinthetőbb magyar mondatokra bontottuk föl (pl. szent Lukács evangéliumának előszava). A szent szövegben előforduló kisebb, ugrásszerű kihagyásokat megfelelő szavakkal egészítettük ki. A görög szövegben helyenként előforduló héber kifejezéseket pedig értelem szerint fordítottuk (pl. üdvösség szarva = erős szabadító; mi közöm veled = mi bajod velem).

A stílus fordulatosságának kedvéért a gyakran ismétlődő „*legei*“ = mondá igét olyan kifejezéssel helyettesítettük, amely megfelel a szövegben utána következő idézetnek (pl. szólt, megjegyezte, kérdezte, felelt, kiáltott, folytatta, elhíresztelte, stb.). Ezt a szempontot más, gyakrabban előforduló szónál is követtük.

A mai nyelvhasználatnak megfelelően következetesen elkerültük a régies és félmult igealakokat (pl. lőn, látá, eljövének, vevén, várja vala, stb.), a szenvedő szerkezetet, a népies vagy elavult kifejezéseket (atyafi, malaszt, inaszakadt, ördöngős, bélpoklos) és a régies szóalakokat (reá, őtet, szívökben).

Az áttekinthetőség kedvéért a régi fejezet-beosztás helyett a mai szentírástudományban és a modern fordításokban elfogadott, értelemnek megfelelő beosztást alkalmaztuk, helyenként saját fölfogásunkat követve. Az Újszövetség különböző iratait tehát főrészekre, a főrészeket pedig további részekre bontottuk; a részeken belül a rövidebb, összefüggő szakaszoknak is külön címet adtunk. A hagyományos fejezet-beosztást csak a lapszélen jelöltük. A lap szélére került a szent szöveg verseinek számozása is, hogy a közbeszúrt számok a szöveg folyamatosságát ne zavarják.

A könnyebb megértés kedvéért a beszédeket és párbeszédeket idézőjelbe tettük. Némely résznek pedig belső ritmusa és lendülete miatt költői formát adtunk (pl. Miatyánk, Jézus hálaadása, szent János előszava, a szeretet himnusza, stb.). Verses formában írtuk az Ószövetségből vett költői idézeteket is.

Fordításunkat még élénkebbé akartuk tenni azzal, hogy a szövegben előforduló zsoltáridézeteket Sík Sándor költői fordításából vettük át. Egy-két esetben, amikor ez a fordítás túlságosan szabadnak látszott, vagy a szövegösszefüggés az idézet módosítását követelte, Sík szövegét kissé megváltoztattuk.

Annak ellenére, hogy fordításunk A. Merk kritikai szövege alapján (6. kiadás) görög eredetiből készült, a Vulgáta hagyományos szövegét sem akartuk mellőzni. Ezért, amikor a Vulgáta valamit hozzáfűz a görög szöveghez, többnyire zárójelben hoztuk szövegünkben, amikor pedig eltér a görög szövegtől, a jegyzetek közé tettük.

Munkánk folyamán fölhasználtuk a mai szentírástudomány legújabb műveit, de tekintettel voltunk a magyar fordításokra is. A jelen kiadás kereteihez mérten szöve-

günkhöz nem írtunk hosszú magyarázatokat, hanem csak a szükséges jegyzetekre szorítkoztunk. A jegyzetek néhol kevésbbé érthető szavakat, kifejezéseket vagy mondatokat magyaráznak, másutt egy-egy példabeszéd tanítását, vagy összefüggő szakasz lényeges gondolatait foglalják össze. Ezekben az általánosan elfogadott magyarázatokat és véleményeket követtük.

Munkánk céljával, természetével és módszerével kapcsolatban ezeknek elmondását tartottuk szükségesnek.

Végül nem mulaszthatjuk el, hogy őszinte szívből köszönetet ne mondjunk P. Iróffy Zsolt bencésnek, aki jelen kiadásunkban az Apostolok Cselekedeteit és szent Péter apostol két levelét fordította, a magyar jezsuita atyáknak, akik P. Borbély István vezetésével a kéziratot átnézték, és értékes megjegyzéseikkel támogatták munkánkat, P. Karikás Günter bencésnek, aki a korrektura gondos és fáradságos munkáját végezte, s mindazoknak, akik munkánkban valamilyen formában segítségünkre voltak.

Róma, 1951 Szent István király ünnepén.

Szentírás-fordításunk 2. kiadásában először is köszönetet mondunk azért a megértő, szíves fogadtatásért, amelyben a magyar közönség újszerű vállalkozásunkat részesítette. Több, sajtóban megjelent bírálat és magánlevél tanuskodik róla, hogy munkánk otthon és külföldön kedvező visszhangra talált.

Második kiadásunk lényegében egyezik az elsővel, szem előtt tartva azonban különböző, hozzánk érkezett megjegyzéseket, többhelyütt javítottunk a szövegen. Legfontosabb javításunk a Jakab-levél 5,15-ből szedési hiba folytán sajnálatosan kimaradt dogmatikus jelentőségű szavak pótlása. Ezenkívül számos sajtóhibát küszöböltünk ki, több apró kihagyást pótoltunk, helyenként pedig — elsősorban az evangeliumokban — néhány új, találóbb kifejezést használtunk.

Róma, 1955 március 15-én.

A fordítók

Az Újszövetségi Szentírás.

Az Újszövetségi Szentírás huszonhét, tartalmát és műfaját tekintve különböző irat gyüjteménye. Az iratok keletkezési ideje sem azonos: az elsőt, szent Pál Tesszalonikaiakhoz írt első levelét Klaudiusz császárságának (41—54) utolsó éveiben olvasták címzettjei, az utolsót, a Jelenések Könyvét pedig Domiciánusz kegyetlen uralmának (81—96) vége felé írta szent János apostol.

Abban azonban megegyeznek ezek az iratok, hogy valamennyi a Szentlélek különleges indítására és isteni vezetésével készült, vagyis sugalmazott írásmű. A Szenthagyományon kívül ez a huszonhét irat tartalmazza Isten újszövetségi kinyilatkoztatását.

Az Újszövetség új és örök kegyelmi kapcsolat Isten és az emberiség között, amelyet Jézus Krisztus valósított meg: az ő megváltó életművének leírását, vallási és erkölcsi tanítását ill. annak kifejtését olvassuk az *Újszövetségi Szentírásban.*

Az Újszövetségi Szentírás első négy könyve történeti könyv: Jézus Krisztus életét és tanítását, szenvedését és megdicsőülését mondja el. A Megváltó történeténél örvendetesebb hírt, *Evangéliumot* nem ismer a világ.

Az ötödik könyv szintén történeti: az *Apostolok Cselekedetei.* Tulajdonképen az evangéliumoknak folytatása és arról számol be, hogy három évtized apostoli munkája során hogyan bontakozott ki és terjedt el Jézus műve, az Egyház az egész római birodalomban.

A bontakozó Egyház híveinek akár a zsidóságból, akár a pogányságból tértek meg, hamarosan támadtak új hitükkel kapcsolatban elméleti és gyakorlati kérdéseik. Választ azoktól vártak, akik a Mester művének és tanításának hiteles tanui és hirdetői voltak. Az apostolok, ha élőszóban nem tehették, levélben válaszoltak. Így született

kb. fél század folyamán a huszonegy *Apostoli Levél* irodalma.

Amikor pedig Krisztus híveit a vértanuság útjára kényszerítette a pogány Róma kegyetlensége, az Ószövetség prófétai vígasztalásának példájára, a *Jelenések könyvében* a Bárány győzelmével erősítette meg üldözött testvéreit szent János apostol, a patmoszi látnok. Utolsó látomása, a mennyei Jeruzsálem, nemcsak az Újszövetségi Szentírás végét jelzi, hanem Isten kinyilatkoztatásának végső célját és beteljesülését is: a hívő emberiség örök boldogságát a Szentháromság isteni életközösségében.

A négy evangélium.

Ez az szó: *evangélium* az első kereszténveknek a krisztusi megváltásról szóló szóbeli örömhírt, az apostoli igehirdetést jelentette. A kereszténység elterjedésével azonban szükségessé vált a szájhagyományon élő evangélium leírása. Az így keletkezett írott evangéliumok megtartották a szóbeli örömhír eredeti elnevezését.

Az apostoli időkben többen megírták Jézus történetét, az Egyház azonban ezek közül az iratok közül csak négyet vett föl szent könyvei közé, s csak ezt a négy írásművet tartja közvetlenül vagy közvetve apostoli eredetű, Szentlélektől sugalmazott, hiteles evangéliumnak.

Amikor a négy evangéliumról, Máté, Márk, Lukács és János evangéliumáról beszélünk, ez azt jelenti, hogy ezek az írásművek az egyetlen szóbeli Evangéliumnak, Jézus megváltó művének és tanításának négyfajta megfogalmazása.

Az első három evangélium föltünően hasonlít egymáshoz, nemcsak anyagának kiválasztásában, hanem elbeszélésében is. Ezért az első hármat szinoptikus (együttlátó) evangéliumnak nevezik. A negyedik evangélium viszont nagyrészt olyan eseményeket és tanításokat mond el, amelyek az előzőkben nem fordulnak elő.

Szent Máté evangéliuma.

Az első evangélium szerzője szent Máté, másik nevén Lévi, Alfeus fia (Mk 2, 14; Lk 5, 27), aki egyike volt a tizenkét apostolnak. Mielőtt csatlakozott volna Jézushoz, vámszedő volt a Genezáret-tó partján, Kafarnaumban. Példaadó készséggel követte az Úr hívó szavát (Mt 9, 9), s attól fogva állandó tanuja volt tanításának és tetteinek.

Urunk mennybemenetele után először a zsidóknál, később más pogány népeknél hirdette az evangéliumot. Az utóbbira vonatkozólag pontosabb adataink nincsenek. A hagyomány szerint vértanusággal fejezte be életét. Az Egyház szeptember 21-én ünnepli.

Evangéliumát a megtért zsidóknak szánta és röviddel Palesztína elhagyása előtt, igehirdetésének pótlására írta. Nyilvánvaló célja az volt, hogy a zsidóból lett kereszténeket megerősítse hitükben. Hirdeti, hogy Jézus az ősidők óta megígért Messiás, akinek személyében és művében beteljesedtek a próféták jövendölései. Egyúttal a zsidóknak a Messiásról és a messiási országról kialakult téves fölfogását is megcáfolja, és azt bizonyítja, hogy a hitetlen zsidóság letért az üdvösség útjáról.

Az evangélium megírásának időpontja az első század ötvenes éveire tehető, mert szent Ireneusz († 202) szerint akkor készült, amikor Péter és Pál Rómában tanítottak és egyházat alapítottak. Nyelve, Pápiász (75—150) hierapoliszi püspök szerint, héber, vagyis az akkor Palesztínában használatos arám volt, melyet a pogányságból megtért keresztények számára hamarosan lefordítottak görögre. Ez a görög szöveg terjedt el az Egyházban, az arám nyelvű elveszett.

A művészi gonddal fölépített írásmű bevezetése Jézus gyermekkoráról és működésének előkészítéséről szól. Az első rész Jézus galileai, a második judeai működését írja le. A harmadik rész az Üdvözítő megváltó szenvedésének és föltámadásának elbeszélése.

Jézus Krisztus evangéliuma szent Máté szerint.

Jézus gyermekkora.

1 **Jézus Krisztus nemzetségtáblája.** Jézus Krisztus
nemzetségtáblája, aki Ábrahám fiának, Dávidnak volt
a fia.
2 Ábrahám fia Izsák volt, Izsák fia Jákob, Jákob fiai
3 pedig Júda és ennek testvérei. Júda fiai Támártól Fárész
4 és Zára, Fárész fia Ezron, Ezron fia Árám, Árám fia
Aminádáb, Aminádáb fia Náásszon, Náásszon fia Szál-
5 mon, Szálmon fia Ráhábtól Booz, Booz fia Ruttól Obed,
6 Obed fia Jessze, Jessze fia pedig Dávid király.
7 Dávid király fia, Uriás feleségétől, Salamon volt. Sala-
8 mon fia Roboám, Roboám fia Ábia, Ábia fia Áza, Áza
9 fia Jozafát, Jozafát fia Jorám, Jorám fia Oziás, Oziás fia
10 Joátám, Joátám fia Ákáz, Ákáz fia Ezekiás, Ezekiás fia
11 Manasszes, Manasszes fia Ámon, Ámon fia Joziás, Joziás
fiai pedig Jekoniás és ennek testvérei a babiloni fogság
idején.
12 A babiloni fogság után Jekoniás fia Szálátiel volt, Szá-
13 látiel fia Zorobábel, Zorobábel fia Ábiud, Ábiud fia Eliá-
14 kim, Eliákim fia Ázor, Ázor fia Szádok, Szádok fia Ákim,
15 Ákim fia Eliud, Eliud fia Eleázár, Eleázár fia Mátán,
16 Mátán fia Jákob, Jákob fia pedig József, Mária férje.
Mária a Krisztusnak nevezett Jézus szülőanyja.

1—17: Lk 3, 23—38.

1. *Jézus* héberül Jehosuah vagy röviden Jésuah, jelentése Isten a szabadító, az üdvözítő. A görög *Krisztus* szó általában fölkentet, a Szentírásban Isten Fölkentjét, a Messiás-királyt jelenti. — Az ószövetségi zsidók nyilvántartották elődeiket és messzemenő nemzetségfákat szerkesztettek. Szent Máté nemzetségtáblája azt bizonyítja, hogy Jézus Ábrahám törzséből és Dávid király családjából származott.

2. Jákob tizenkét fia közül *Júda* azért szerepel név szerint, mert törzséből származott Dávid király és a Messiás.

11. Babilonba 605-ben, 598-ban és 587-ben tizezerszámra hurcolták el a judeai zsidókat.

16. *Mária* héber formája Mirjám, arám jelentése úrnő. — *József* nem természetes atyja Jézusnak, ezért az evangelista megszakítja a fölso-

E szerint a nemzedékek összege: Ábrahámtól Dávidig 17
tizennégy nemzedék, Dávidtól a babiloni fogságig tizen-
négy nemzedék és a babiloni fogságtól Krisztusig tizen-
négy nemzedék.

Jézus születése. Jézus Krisztusnak ez az eredete: Anyja, 18
Mária, József jegyese, még egybekelésük előtt méhében
fogant a Szentlélektől. Férje, József, igaz ember volt és, 19
mivel nem akarta rossz hírbe hozni, az volt a szándéka,
hogy titokban bocsátja el. Miközben ezen gondolkodott, 20
álmában megjelent az Úr angyala és így szólt: „József,
Dávid fia, ne félj attól, hogy feleségül vedd Máriát, hiszen
a Szentlélektől van áldott állapotban. Fiút fog szülni, akit 21
te Jézusnak nevezel, mert ő szabadítja meg népét bűneitől."
Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék, amit az 22
Úr a próféta szavával mondott:

„Íme a szűz méhében fogan és fiút szül, 23
És Emmánuelnek fogják hívni."
Ez azt jelenti: Velünk az Isten. 24

József erre fölébredt álmából és úgy cselekedett, amint
megparancsolta az Úr angyala. Magához vette feleségét, de

rolást és nem is mondja Jézust az *ő fiának*. Mivel azonban Mária és József törvényes házassága idején született, a nyilvánosság és a törvény előtt József volt az atyja.

17. A fölsorolt nemzedékek sora hiányos: szent Lukács 56-ot sorol föl. A háromszor tizennégy nemzedék céltudatosan válogatott. Nyilván Dávid nevének héber számértéke miatt állította össze szövegét így a szent író: D(á)v(i)d mássalhangzóinak számértéke ugyanis 4+6+4=14. Ezzel is azt akarja hangsúlyozni, hogy Jézus Dávid fia.

18. A zsidó törvény szerint a felek a házassági szerződés után, már a lakodalom és az összeköltözés előtt is törvényes házastársak voltak, akik kölcsönös hűségre kötelezettek és élhetnek a házasélet jogaival. A B. Szűz házassági szerződésének megkötése után hosszasan távol volt rokonánál, szent Erzsébetnél. Mikor visszatért, meglátszott rajta áldott állapota. Ezen az ismerősök nem akadhattak fönn, csak szent József, aki tudta, hogy a gyermek nem tőle való.

19. Szent József nemcsak törvénytisztelő volt, hanem kíméletes és jólelkű is: nem akarta Szűz Máriát házasságtörés miatt följelenteni, mert a mózesi törvény értelmében (Deut. 22, 23) megkövezték volna, hanem föltünés nélkül akarta fölbontani a házassági szerződést.

20. Szent József jogos vívódását angyali szózat oszlatta el. Megérttette vele, hogy Szűz Mária ártatlan, s gyermeke természetfölötti beavatkozás gyümölcse. Megérthette azt is, hogy a születendő gyermek világmegváltói föladatra hivatott.

22. A meg nem nevezett *prófé*ta Izaiás, aki Ákáz királynak megjövendölte a szűzi foganást és szülést (7, 14).

25 nem ismerte meg, míg az világra nem hozta (elsőszülött) fiát, akit Jézusnak nevezett.

2 **A napkeleti bölcsek.** Amikor Jézus a judeai Betlehemben megszületett, Heródes király napjaiban bölcsek jöttek
2 napkeletről Jeruzsálembe és érdeklődtek: „Hol van a zsidók újszülött királya? Láttuk csillagát napkeleten és eljöttünk,
3 hogy hódoljunk neki.“ Ennek hallatára Heródes
4 király megriadt, és vele egész Jeruzsálem. Összehívta valamennyi főpapot és a nép írástudóit, s tudakozódott tőlük,
5 hol kell a Messiásnak születnie. Azok azt válaszolták: „A judeai Betlehemben, mert így jövendölte a próféta:

6 Te Betlehem, Júda földje,
Éppen nem vagy a legkisebb Júda fejedelmi városai között,
Mert belőled származik majd a vezér,
Aki népemet, Izraelt kormányozza.“

7 Erre Heródes titkon hivatta a bölcseket és pontosan megtu-
8 dakolta tőlük a csillag föltünésének idejét. Majd ezekkel a szavakkal küldte őket Betlehembe: „Menjetek, tudakozódjatok gondosan a gyermek felől. Ha megtaláltátok, jelentsétek nekem, hogy én is elmenjek és hódoljak neki.“

---

25. *Nem ismerte meg*, a Szentírás nyelvén: nem élt vele házaséletet. E szavak csak azt hangsúlyozzák, hogy Jézus születése előtt József szűzen élt Máriával, de azt nem mondják, hogy azután férj módjára élt volna vele. Az apostoli korig visszamenő hagyomány bizonyítja, ami különben ilyen páratlan szűzi foganás után érthető is, hogy Mária nemcsak Jézus születéséig, hanem azután is szüzességben élt szent Józseffel. Igaz, hogy később említés történik Jézus testvéreiről (Mt 12, 46; 13, 55), de ezek csak unokatestvérek vagy más rokonok voltak, akiket a zsidók szintén testvérnek szoktak nevezni (lásd Mt 12, 46 jegyzet).

1. *Heródes király* Kr. e. 37-től 4-ig uralkodott Palesztinában. — *Bölcs* vagy az eredeti szöveg szerint *mágosz*, csillagvizsgáló tudós, aki egyben csillagjós és álomfejtő is. — *Napkeletről:* vagy Mezopotámiából, ahol még Jézus idejében is működtek ősi csillagvizsgálók, vagy Perzsiából, ahol a mágoszok rendje kialakult. — Bálám próféta jövendölése (Num. 24, 17) terjedt-e el Előázsiában, vagy valamely perzsa jövendölés, esetleg angyali kijelentés indította a bölcseket a hosszú útra, aligha lehet megállapítani.

2. *Zsidók királya* kifejezésen a kortársak a Messiást értették.

3. Heródes hatalomféltésben megvénült ember volt, s az *újszülött* királytól is hatalmát féltette, azért *riadt meg* a bölcsek kérdésére.

5. Mikeás próféta már hetedfél századdal korábban megjövendölte az Üdvözítő születési helyét (5, 1.3).

Azok, miután meghallgatták a királyt, elindultak. És lám, 9
a csillag, melyet napkeleten láttak, előttük haladt, amíg
végre meg nem állt a hely fölött, ahol a gyermek volt.
Amint megpillantották a csillagot, igen megörültek. A 10. 11
házba lépve, ott látták a gyermeket anyjával, Máriával, és
leborulva hódoltak neki. Aztán fölnyitották kincsesládá-
jukat és ajándékot adtak neki: aranyat, tömjént és mirrhát.
Miután álmukban figyelmeztetést kaptak, hogy vissza ne 12
forduljanak Heródeshez, más úton tértek vissza hazájukba.

Menekülés Egyiptomba. Miután eltávoztak, az Úr 13
angyala megjelent Józsefnek álmában és így szólt: „Kelj
föl, fogd a gyermeket és anyját, és menekülj Egyiptomba!
Maradj ott, amíg nem figyelmeztetlek, mert Heródes keresi
a gyermeket és meg akarja ölni.“ Ő fölkelt, még az éjjel 14
fogta a gyermeket és anyját, s elköltözött Egyiptomba. Ott 15
maradt Heródes haláláig. Így beteljesedett, amit a próféta
szavával mondott az Úr: „Egyiptomból hívtam az én
fiamat“.

A betlehemi gyermekgyilkosság. Amikor Heródes 16
látta, hogy a bölcsek kijátszották, nagy haragra gerjedt
és Betlehemben meg annak egész környékén megöletett
minden fiúgyermeket a kétévestől lefelé, a bölcsektől
megtudott időnek megfelelően. Akkor beteljesedett, amit 17
Jeremiás próféta jövendölt:

„Kiáltás hangzik Rámában, 18
Hangos sírás és jajgatás:

9. A rendkívüli fényjel észak-déli irányban haladt a bölcsek előtt s minden csillagjárással ellentétben szemmel láthatólag megállapodott az új tartózkodási *hely*, egy betlehemi ház fölött, ahová a népszámlálás befejezése után költözött a Szentcsalád.

11. A bölcsek hódolata a királynak (arany), a Messiásnak (mirrha), s az Istennek (tömjén) szólt. Ajándékuk Előázsia kincseiből való. A bölcsek számát és nevét nem tudjuk. Általánosan ismert elnevezésük késői eredetű.

15. Ozeás próféta szavai közvetlenül Izrael népére vonatkoznak (11, 1), előképi értelemben pedig az Üdvözítőre.

16. A Betlehemben s a környékbeli falvakban megölt gyermekek száma alig lehetett több harmincnál.

18. Kr. e. 587-ben *Rámát* jelölték ki a Babilonba hurcoltak gyüjtőhelyéül. A helység Benjamin törzsbirtokán feküdt. Benjamin anyja pedig *Rákel* volt. Szent Máté azért alkalmazta az elhurcoltakat siratő anya keservét (Jer. 31, 15) a betlehemi anyákra, mert Rákelt a betlehemi úton temették el.

Rákel siratja fiait
És vigasztalódni nem akar,
Mert nincsenek többé."

19 **A Szentcsalád hazatérése.** Miután Heródes meghalt,
az Úr angyala Egyiptomban megjelent Józsefnek álmában
20 és így szólt: „Kelj föl, fogd a gyermeket és anyját, és menj
Izrael földjére, mert meghaltak, akik a gyermek életére
21 törtek." Ő fölkelt, fogta a gyermeket és anyját, és Izrael
22 földjére ment. De amikor meghallotta, hogy Judeában
Árkelausz uralkodik atyja, Heródes után, félt odamenni.
Miután újabb intést kapott álmában, Galilea vidékére köl-
23 tözött. Odaérve Názáret városában telepedett le, hogy
beteljesedjék, amit a próféták jövendöltek: Názáretinek
fogják hívni.

Jézus nyilvános működésének előkészítése.

3 **Keresztelő szent János bűbánatot hirdet.** Abban
az időben föllépett Keresztelő János és Judea pusztájában
2 ezt hirdette: „Tartsatok bűnbánatot, mert közel van a
3 mennyek országa". Ő az, akit Izaiás próféta említ, amikor
így szól:

„A pusztában kiáltónak ez a szava:
Készítsétek elő az Úr útját!
Egyengessétek ösvényeit!"

4 János teveszőrből készült ruhát viselt, csípője körül pedig
bőrövet; eledele sáska és vadméz volt.

---

22. Heródes végrendelete értelmében Szamaria, Judea és Idumea Árkelausznak jutott (Kr. e. 4 — Kr. u. 6). Az új fejedelem vérfürdővel kezdte uralmát.

23. Az evangelista valószínűleg Izaiás próféta jövendölésére gondol: „Vesszőhajt ki Jessze törzséből, és rügy fakad gyökeréből" (11, 1). A rügy héberül *nezer;* Názáret neve is ebből a tőből származik.

1—12: Mk 1, 2—8; Lk 3, 1—14; Jn 1, 19—28.

1. Amint Sz. Lukácstól tudjuk, Tibériusz császár uralkodásának tizenötödik évében, 28/29-ben. — *Judea pusztája* a Jordán-völgy alsó, sivár szakasza.

2. *A mennyek országa* Istennek látható, földi uralma az Anyaszentegyházban, és láthatatlan uralma az emberi lélekben; teljes megvalósulásában Istennek és a boldogoknak örök hazája.

3. Izaiás próféta (40, 3—4) a fogságból hazatérők sivatagi útjának egyengetését, Ker. Sz. János pedig jelképesen a lelkület őszinte megváltoztatását, a belső megtérést hirdeti.

Akkor kiment hozzá Jeruzsálem, egész Judea és az egész 5
Jordán-vidék. Megvallották bűneiket és megkeresztelked- 6
tek nála a Jordán folyóban. Amikor látta, hogy számos 7
farizeus és szadduceus jön, hogy megkeresztelkedjék, így
szólt hozzájuk: „Viperák fajzata! Ki tanított arra, hogy
fussatok a fenyegető megtorlás elől? Teremjétek hát a bűn- 8
bánat méltó gyümölcsét! Ne gondoljátok, hogy hivatkoz- 9
hattok arra: Ábrahám a mi atyánk! — mert mondom nek-
tek: tud az Isten ezekből a kövekből is fiakat támasztani
Ábrahámnak. A fejsze már a fák gyökeréhez ért: Kivág- 10
nak és tűzre vetnek minden fát, amely jó gyümölcsöt nem
terem. Én a bűnbánat jeléül csak vízzel keresztellek titeket. 11
De az, aki utánam jön, hatalmasabb nálam. Arra sem vagyok
méltó, hogy saruit hordozzam. Ő Szentlélekkel és tűzzel fog
megkeresztelni titeket. Szórólapáttal kezében kitakarítja 12
szérűjét és csűrbe gyűjti búzáját, a pelyvát pedig olthatatlan tűzben elégeti."

Jézus megkeresztelkedése. Akkor Jézus Galileából 13
Jánoshoz ment a Jordán mellé, hogy megkeresztelkedjék.
János azonban igyekezett visszatartani őt: „Nekem van 14
szükségem a te keresztségedre, mondta, és te jössz énhozzám?" Jézus így felelt: „Hagyd el ezt most! Úgy illik, 15
hogy teljesítsük mindazt, ami méltányos." Erre odaengedte.

6. János *keresztelése* lelki tisztulást jelképező vízbemerítés volt.

7. A *farizeusok* a mózesi törvénynek és hagyományos magyarázatának aprólékos, néha szertelenül túlzó sürgetői. A *szadduceusok* a lélek halhatatlanságát s az isteni igazságszolgáltatást tagadó, gazdag társadalmi osztály volt. — A *fenyegető bosszú* Isten elmarasztaló ítélete és büntetése.

9. Az Ábrahámtól való vérségi származás nem elég, lelki megújulásnak kell jönnie. Istennek nincs szüksége a zsidó népre, a kövekből is tud Ábrahám lelkületéhez méltó utódokat támasztani.

10. Közeledik Isten büntetése: aki nem tér meg, s nem él és tesz Isten parancsai szerint, kárhozatra jut.

11. Ker. sz. János mély hódolattal szól a Messiásról: Vele szemben még a rabszolga munkájára sem tartja magát méltónak. Az ő vízbemerítése töredelmet jelképező és bűnbánatra indító szertartás, Krisztus keresztsége viszont a bűn eltörlése és a Szentlélek kiárasztása a hívő lélekben.

12. Krisztus az ítéletkor elválasztja a jókat a gonoszoktól; az előbbieknek örök boldogságot ad, az utóbbiakat kárhozatra veti.

13—17: Mk 1, 9—11; Lk 3, 21—22; Jn 1, 29—34.

13. Az Üdvözítő bűntelen, de magára vállalta a világ bűneit s ezért a bűnös emberekkel egy sorban fölvette a bűnbánat keresztségét.

16 Megkeresztelkedése után Jézus azonnal feljött a vízből,
mire megnyílt neki az ég és látta, hogy Isten Lelke ga-
17 lamb képében leereszkedik és rászáll. Akkor a mennyből ez
a szózat hangzott: „Ez az én szeretett Fiam, akiben ked-
vem telik."

4 **Jézus böjtje és megkísértése.** Akkor a Lélek a pusz-
2 tába vitte Jézust, hogy megkísértse az ördög. Negyven
3 nap és negyven éjjel böjtölt s végül megéhezett. Odalépett
hozzá a kísértő és így szólt: „Ha Isten Fia vagy, mondd,
4 hogy ezek a kövek kenyérré váljanak." Erre azt felelte:
„Írva van: Nem csak kenyérrel él az ember, hanem min-
5 den igével, amely Isten ajkáról való." Az ördög ezután a
6 Szentvárosba, a templomépület párkányára állította. „Ha
Isten Fia vagy, mondta, vesd le magadat! Írva van:

Angyalainak parancsolt felőled.
Tenyerükön fognak hordozni téged,
Hogy kőbe ne üssed lábadat."

7 Jézus így felelt: „Írva van az is: Ne kísértsd Uradat, Iste-
nedet!"
8 Végül egy igen magas hegyre vitte őt az ördög és meg-
mutatta neki a világ valamennyi országát és azok gazdag-
9 ságát. „Mindezt neked adom, mondta, ha leborulva imádsz

16. *A galambot*, a Szentlélek Isten jelképét, János is látta (Jn 1, 32).
17. A mennyei Atya *szózata* igazolja Jézus messiási küldetését, de azt is kijelenti, hogy az Üdvözítő Isten egyszülött Fia.

1—11: Mk 1, 12.13; Lk 4, 1—13.
1. A *Lélek* a Szentlélek. A *puszta* a hagyomány szerint a judeai hegyvidéknek a Jordán és a Holttenger felé lejtő, köves szakasza. — Az *ördög* csak akkor *kísérthet*, ha a mindenható Isten megengedi.
3. A sátán nem ismerte Jézus istenemberségének titkát, de tudta, hogy Isten emberével áll szemben, ezért csábította csodatévő erejével való visszaélésre, vakmerő bizalomra és a hatalom önakaratú keresésére.
4. Deut. 8, 3.
5. A *Szentváros* Jeruzsálem. *A templomépület* nem a szorosan vett Istenháza, hanem a templom udvarát szegélyező oszlopcsarnok; párkányáról szédületes mélység nyílt.
6. Zsolt. 90, 11—12.
7. Isten atyai gondoskodása kiterjed minden igazra, de nem védi az oktalant, aki az isteni segítségben vakmerően bizakodva próbára akarja tenni a Mindenhatót (Deut. 6,16).
8. Az ördög megcsillogtatta az Üvözítő képzelete előtt a földi birodalmak hatalmát és gazdagságát. Mindez természetesen nem az övé, de fölhasználhatja az emberek megkísértésére.

engem." Jézus elutasította: „Takarodj, sátán! Írva van: 10
Uradat, Istenedet imádd és csak neki szolgálj!" Akkor 11
otthagyta őt az ördög, angyalok jöttek és szolgáltak neki.

Jézus nyilvános működése Galileában.

Az evangélium örömhíre Izraelben.

Jézus működésének színtere. Amikor (Jézus) meg- 12
hallotta, hogy Jánost fogságba vetették, visszavonult Gali-
leába. Elhagyta Názáret (városát) és a tómelléki Kafar- 13
naumba, Zabulon és Neftalim vidékére költözött. Így 14
beteljesedett Izaiás próféta szava:

„Zabulon földje és Neftalim földje, 15
A tengermenti út a Jordánon túl,
A pogányok Galileája, 16
A nép, mely sötétségben ült,
Nagy világosságot pillantott meg,
És világosság támadt azoknak,
Akik a halál árnyékában és országában laknak."

Az első tanítványok. Ettől fogva Jézus tanítani kez- 17
dett. „Tartsatok bűnbánatot, hirdette, mert közel van a
mennyek országa!"

Mikor a galileai tenger mellett járt, látott két testvért, 18
Simont, aki másik nevén Péter, és testvérét, Andrást. Ha-
lászok voltak és hálót vetettek a vízbe. Így szólt hozzá- 19

10. Deut. 6, 13; 10, 20.

12—25: Mk 1, 14—20; Lk 4, 14—44; 5, 1—11.

12. Ker. sz. Jánost Heródes Antipász fejedelem fogatta el és Mahérusz várában vetette börtönbe.

13. *Kafarnaum* a Genezáret-tó, más nevén Tibériás-tó vagy galileai tenger, északnyugati partján épült. *Zabulon* és *Neftalim* törzsének szállásbirtoka a Genezáret-tó nyugati és északnyugati partvidékén húzódott.

15. A *tengermenti út* a Földközi-tengernek tartó, Egyiptomot a Tigris és Eufrátesz vidékével összekötő ősi karavánút.

16. Izaiás próféta (9, 1.2) Palesztinának erről a részéről mondja, hogy erkölcsi sötétsége hasonlít a halál birodalmának sötétségéhez. Jézus megjelenésével azonban e sötét tájon is fölvirrad.

18. *Simon, András* és *János* hallották Ker. sz. János tanuságtételét (Jn 1, 19—34), és tanui voltak a kánai csodának (Jn 2, 1—11), érthető tehát, miért hallgattak olyan készségesen az Úr hívó szavára.

juk: „Jöjjetek utánam! Én emberhalászokká teszlek titeket.“ Ők mindjárt ott is hagyták a hálót és csatlakoztak hozzá.

21 Folytatva útját másik két testvért pillantott meg: Zebedeus fiát, Jakabot, és testvérét Jánost. Atyjukkal, Zebedeussal éppen hálóikat foltozták a bárkában. Hívta őket
22 is. Mindjárt otthagyták atyjukat a bárkával és nyomába szegődtek.

23 **Jézus tanít és gyógyít.** Jézus bejárta egész Galileát. Tanított a zsinagógákban, hirdette országának örömhírét és meggyógyított a nép között minden betegséget és minden
24 bajt. Híre elterjedt egész Szíriában. Elvittek hozzá különböző fájdalmas betegségben és bajban szenvedő mindenféle beteget, még ördögtől megszállottat, holdkórost meg bénát
25 is, és meggyógyította őket. Nagy népsereg követte Galileából, Dekapoliszból, Jeruzsálemből, Judeából és a Jordánon túlról.

5 **A hegyi beszéd.** A tömeg láttára Jézus fölment a hegyre.
2 Ott leült, tanítványai pedig köréje gyűltek. Akkor szólásra nyitva ajkát, így tanította őket:

A nyolc boldogság.

3 „Boldogok a lélekben szegények: övék a mennyek országa.
4 Boldogok a szomorkodók: majd megvígasztalják őket.
5 Boldogok a szelídek: övék lesz a föld.

---

21. Ez a *Jakab* az idősebb, mert volt egy másik Jakab apostol is, Alfeus fia, Jézus rokona (lásd Mt 10, 3).

24. Az *ördögtől megszállottság* küső megnyilvánulásai sokszor hasonlítanak az ideg- és elmebetegséghez. — A *holdkórosság* számos idegbaj, nyavalyatörés, öntudathasadás, stb. gyűjtőneve.

25. A *Dekapolisz* tíz önkormányzatú város szövetsége: a Jordán jobbpartján Szitopolisz, balpartján Antióhia, Gádára, Dium, Pella, Geráza, Filadelfia, Ráfána, Kánáta és Damaszkusz.

1—12: Lk 6, 20—26.

1. *A hegyi beszéd* a keresztény tökéletesség lényegét kifejtő tanítás. Jézus azonban nemcsak mint tanító beszél tanítványaihoz és a néphez, hanem mint az Újszövetség isteni tekintélyű Törvényhozója.

3. A *mennyek országa*, vagyis Isten országa (lásd 3, 2 jegyzet), kegyelmi ajándék, melyben nem a rátarti, önhitt gazdagok, hanem a *lélekben szegények* részesülnek, akik magukról szerényen vélekednek, lelkűket nem kötik földi dolgokhoz, hanem mindenben Istenre hagyatkoznak.

5. A *föld* az igéret földje, lelki értelemben az örök boldogság.

Boldogok, akik éhezik és szomjazzák az igazságot: majd kielégítik őket. 6
Boldogok az irgalmasok: majd nekik is irgalmaznak. 7
Boldogok a tisztaszívűek: ők meglátják Istent. 8
Boldogok a békességesek: ők Isten fiai. 9
Boldogok, akiket az igazságért üldöznek: övék a mennyek országa. 10

A tanítványok feladata. Boldogok vagytok, ha miattam szidalmaznak és üldöznek titeket és hazudozva minden rosszat fognak rátok. Örüljetek és ujjongjatok: nagy lesz jutalmatok a mennyben. Hiszen így üldözték előttetek a prófétákat is. 11 12

Ti vagytok a föld sója. Ha a só ízét veszti, ugyan mivel sózzák meg? Nem való már egyébre, mint hogy kidobja és széttapossa az ember. Ti vagytok a világ világossága. A hegyre épült város el nem rejthető. És ha világosságot gyujtanak, nem teszik véka alá, hanem a tartóra, hogy világítson a ház minden lakójának. Így világítson világosságtok az emberek előtt, hogy lássák jótetteiteket és magasztalják mennyei Atyátokat. 13 14 15 16

Jézus és az ószövetségi törvény. Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy megszüntessem a törvényt vagy a prófétákat. Nem azért jöttem, hogy megszüntessem, hanem, hogy tökéletessé tegyem. Bizony mondom nektek: 17 18

6. Az *igazság* a lélek jósága és tisztasága, amely az Isten akaratát követő, tökéletes erkölcsi életből fakad.

9. *Isten fia* az, akit a jóság és a békeszeretet szellemével tölt el Isten kegyelme. Az istenfiúság gondolata tizenötször tér vissza a hegyibeszédben.

13. A *só* ízesít és megóv a romlástól. Az apostolok föladata is az, hogy az emberiséget megóvják a szellemi és erkölcsi romlástól, s Isten előtt kedvessé tegyék. Ha hivatásukhoz hűtlenek, haszontalanokká válnak.

14. A hű tanítványok élete beragyog a világba, mint a fény, s nem maradhat észrevétlen, akárcsak a hegyi városok (lásd Lk 11, 33).

17. A *Törvény és a próféták* röviden az egész Ószövetséget jelentik. Jézus megmagyarázza, hogy az Ószövetség nem veszíti érvényét az Újszövetségben, hanem beteljesül és tökéletessé válik.

18. A Szentírás kéziratos tekercsein a legkisebb jelnek is értelemmódosító jelentése lehet: nem közönbös egyetlen betű, még a héber ábécé legkisebb betűje, a *jod* sem. Az ószövetségi Szentírásnak nagy jelentősége van az Újszövetségben is, mert belőle ismerjük meg Isten teremtő és gondviselő jóságát, az ember bűnbeesését és megváltásra szorultságát, s a Megváltó eljövetelének előkészítését.

Míg ég és föld fönnáll, egy i betű vagy egy vesszőcske sem
19 marad el a törvényből, hanem beteljesedik az egész. Aki tehát csak egyet hagy is el a legkisebb parancsok közül és így tanítja az embereket, az igen kicsi lesz a mennyek országában. Aki viszont megtartja és tanítja azokat, az
20 nagy lesz a mennyek országában. Ezért mondom nektek: Ha életszentségtek fölül nem múlja az írástudókét és farizeusokét, nem juttok be a mennyek országába.

21 **Az ötödik parancs.** Hallottátok a régieknek szóló
22 parancsot: Ne ölj! Aki öl, állítsák a törvényszék elé. Én pedig azt mondom nektek: Már azt is állítsák törvényszék elé, aki haragot tart. Aki felebarátját butának mondja, állítsák a nagytanács elé. Aki pedig istentelennek mondja,
23 jusson a gehenna tüzére. Ha tehát ajándékodat az oltárhoz viszed és ott eszedbe jut, hogy felebarátodnak valami
24 panasza van ellened, hagyd ott ajándékodat az oltár előtt, menj, békülj ki előbb felebarátoddal, aztán jöjj vissza és
25 ajánld föl ajándékodat. Békülj ki idejében, még útközben ellenfeleddel, hogy át ne adjon a bírónak, a bíró a
26 poroszlónak és tömlöcbe ne vessenek. Bizony mondom neked: Ki nem szabadulsz onnan, amíg az utolsó fillért le nem fizeted.

27 **A kilencedik parancs.** Hallottátok (a régieknek szóló)
28 parancsot: Házasságot ne törj! Én pedig azt mondom nektek: Mindaz, aki bűnös kívánsággal asszonyra néz, szívé-
29 ben már paráználkodott vele. Ezért ha jobb szemed megbotránkoztat, vájd ki és vesd el magadtól. Inkább egy tagod

21. Az ószövetségi törvény tiltja az emberi élet önhatalmú kioltását (Exod. 20, 13). Az ötödik parancs, hagyományos zsidó értelmezésében csak a tettet tiltotta, a tökéletes erkölcsi rend szerzője az érzületre és szavakra is kiterjeszti a parancsot.

22. A *buta*, az eredeti szövegben *ráka*, szóért a jeruzsálemi nagytanács, mint felsőbb bíróság elé állítható a sértő. Az *istentelen, moreh*, szó fokozatot jelent a sértésben, ezért fokozott a büntetés is. *Gehenna* héber szó, a Jeruzsálem mellett húzódó Hinnon völgyet jelenti; mivel szemétlerakó és égető helynek használták, a néphit oda képzelte a pokol bejáratát.

27—32: Mk 9, 42—47.

28. Az Üdvözítő hangsúlyozza, hogy már a *bűnös kívánság* is házasságtörés, és megköveteli gondolataink és érzéseink tisztaságát.

29. 30. A krisztusi intelem általános értelmű: el kell szakadnunk mindattól, ami bűnre visz, bármilyen kedves is legyen.

vesszen oda, semhogy egész tested gehennára kerüljön. Ha 30
pedig jobb kezed botránkoztat meg, vágd le és vesd el
magadtól. Inkább egy tagod vesszen oda, semhogy egész
tested pokolba jusson. Parancs volt az is: Ha valaki elbo- 31
csátja feleségét, adjon neki válólevelet. Én pedig azt 32
mondom nektek: Mindaz, aki elbocsátja feleségét, kivéve
ha nem törvényes felesége, okot ad neki a házasságtörésre,
aki pedig elbocsátott nőt vesz el, házasságot tör.

A második parancs. Hallottátok azt a régieknek szóló 33
parancsot is: Hamisan ne esküdjél, hanem tartsd meg az
Úrnak tett esküdet. Én pedig azt mondom nektek: Egyál- 34
talán ne esküdjetek: sem az égre, mert az az Isten trónja,
sem a földre, mert az lábának zsámolya, sem Jeruzsálemre, 35
mert az a nagy király városa. Még fejedre se esküdjél, mert 36
egyetlen hajszáladat sem tudod fehérré vagy feketévé
tenni. Beszédetek legyen: igen, igen; nem, nem. Ami ezt 37
meghaladja, az a gonosztól van.

A rossz visszafizetése. Hallottátok a parancsot: Sze- 38
met szemért, fogat fogért! Én pedig azt mondom nektek: 39
Ne szállj szembe a gonosszal, hanem ha megütik jobb arco-
dat, fordítsd oda a másikat is. S ha pörbe fogva el akar- 40
ják venni köpenyedet, add oda köntösödet is. S ha ezer 41
lépésre kényszerítenek, menj el kétannyira. Adj a kérőnek, 42
és aki kölcsönt akar, vissza ne utasítsd.

Ellenségszeretet. Hallottátok a parancsot: Szeresd 43
felebarátodat és gyűlöld ellenségedet! Én pedig azt mon- 44

31. Lásd Mt 19, 9 jegyzet.

37. Jézus nem mondja, hogy az eskü rossz, hanem hogy a bűnből, hazugságból és gyanakvásból származik. Ha komoly szükség van rá, az Egyház megengedi. Esküdözés helyett a tanítványok beszéde egyszerű és igaz legyen.

38—48: Lk 6, 27—36.

38. Jézus a rideg megtorlás elvével ellentétben a békülékenység lelkületére tanít.

43. A mózesi törvény nem parancsolta az ellenség gyűlöletét, hanem csak a rokon és a barát szeretetét sürgette (Lev. 19 ,18). Az ellenség gyűlöletét csak a törvénymagyarázók fűzték hozzá.

44. Az Üdvözítő azt követeli, hogy szeretetünk terjedjen ki barátra és ellenségre egyaránt. Nemcsak az a kötelességünk, hogy ne ártsunk ellenségeinknek, hanem az is, hogy a felebaráti szeretet általános jótetteményeiből ki ne zárjuk őket (alamizsna, udvariasság, imádság), sőt, hogy szívből megbocsássunk nekik.

dom nektek: Szeressétek ellenségeiteket, (tegyetek jót haragosaitokkal) és imádkozzatok üldözőitekért (és rágal-
45 mazóitokért). Így lesztek fiai mennyei Atyátoknak, aki fölkelti napját jókra és gonoszokra, esőt ad igazaknak és
46 bűnösöknek. Ha azokat szeretitek csak, akik titeket szeretnek, mi lesz a jutalmatok? Nem így tesznek a vámosok is?
47 És ha nem köszöntitek, csak barátaitokat, mi többet tesz-
48 tek? Nem így tesznek a pogányok is? Ti olyan tökéletesek legyetek tehát, mint mennyei Atyátok.

6 **Alamizsnálkodás.** Ügyeljetek, hogy ne az emberek szemeláttára s az ő kedvükért legyetek jók, különben nem
2 lesz jutalmatok mennyei Atyátoknál. Amikor tehát alamizsnát adsz, ne kürtöltess magad előtt, mint a képmutatók teszik a zsinagógában és az utcán, hogy dicsérjék
3 őket. Bizony mondom nektek: megkapták jutalmukat. Te úgy adj alamizsnát, hogy ne tudja a bal kezed, mit cselek-
4 szik a jobb, hogy alamizsnád rejtve maradjon. Atyád, aki rejtekben is lát, megfizet neked.

5 **A helyes imádság.** Mikor imádkoztok, ne legyetek olyanok mint a képmutatók, akik szívesen imádkoznak az emberek szemeláttára a zsinagógában és utcasarkon állva.
6 Bizony mondom nektek: megkapták jutalmukat. Te amikor imádkozol, menj be a szobádba, zárd be az ajtót és imádkozzál a rejtekben lévő Atyádhoz. Atyád, aki rejtekben is
7 lát, megfizet neked. Amikor pedig imádkoztok, ne szaporítsátok a szót, mint a pogányok. Azt gondolják ugyanis,
8 hogy sok beszédükért nyernek meghallgatást. Ne utánozzátok őket! Hiszen tudja a ti Atyátok, mire van szükségtek,
9 még mielőtt kérnétek. Ti tehát így imádkozzatok:

1—8: Az Úr állást foglal a külsőleges vallásosság ellen, s a bensőséget és a tiszta szándékot sürgeti.

9—15: Lk 11, 2—4.

9. Jézus a *Miatyánkban* a tökéletes imádságra tanít. A megszólításban fiúi hódolat és bizalom csendül fel: annak van joga így szólítani az Istent, aki Jézus által részesült az istenfiúság kegyelmében. Az első három kérés arra irányul, hogy érvényesüljenek Isten fölségjogai a világban. A következő négy Isten gyermekének egyéni szükségleteit tárja föl: a betévő falatot, a bűnbocsánatot, az erőnket meghaladó próba elmaradását és a gonosztól való megszabadulást.

Mi Atyánk, ki a mennyekben vagy,
Szenteltessék meg a te neved.
Jöjjön el a te országod. 10
Legyen meg a te akaratod,
Miként a mennyben, úgy a földön is.
Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma, 11
Bocsásd meg a mi vétkeinket, 12
Amint mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.
És ne vigy minket kísértésbe, 13
Hanem szabadíts meg a gonosztól (Amen).
Ha megbocsátjátok az embereknek, hogy vétettek, meny- 14
nyei Atyátok nektek is megbocsát. De ha nem bocsáttok 15
meg az embereknek, Atyátok sem bocsátja meg bűneiteket.

Az Istennek tetsző böjt. Mikor böjtöltök, ne legyetek 16
komorak, mint a képmutatók. Keserves arccal böjtölnek
ugyanis, hogy meglássék rajtuk. Bizony mondom nektek:
megkapták jutalmukat. Te amikor böjtölsz, illatosítsd be 17
fejedet és mosd meg arcodat, hogy ne az embereknek
mutasd böjtölésedet, hanem Atyádnak, aki a rejtekben 18
jelen van. Atyád, aki rejtekben is lát, megfizet neked.

A földi javak és a mennyei kincs. Ne gyüjtsetek 19
kincset a földön, ahol moly és rozsda emészt, ahol tolvajok
betörnek és lopnak. Gyüjtsetek kincset a mennyben, ahol 20
se moly, se rozsda nem emészt, tolvajok nem törnek be és
nem lopnak. Ahol a kincsed, ott a szíved is. A test világa 21. 22
a szem. Ha szemed ép, egész tested világos lesz. De ha 23
szemed rossz, sötét lesz egész tested. Ha tehát a világos-
ság benned sötétség, mekkora lesz maga a sötétség? Senki 24

13. Néhány görög kéziratban az utolsó kérés után ezek a szavak olvashatók: „Mert tied az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké. Amen." A legtöbb régi kéziratban ez a szöveg hiányzik. Valószínűleg Szíriából és Bizáncból származó toldalék, amelyet a Miatyánkhoz fűztek, mint a keresztvetést, vagy mint a zsoltárokhoz a Dicsőséget.

14. 15. Az isteni és emberi megbocsátás közt belső kapcsolat van: csak az remélhet Istentől bocsánatot, aki őszintén megbocsát mindenkinek.

19—24: Lk 12, 33.34; 11, 34—36.

22. 23. Lépteinket szemünk irányítja, tetteinket szándékaink. A helyes szándék Istenhez irányítja életünket.

24. A *mammon* arám nyelven vagyont jelent. Az Üdvözítő óv a vagyon félelmetes hatalmától, mely lenyügözheti az embert.

két úrnak nem szolgálhat: vagy gyűlöli az egyiket s szereti a másikat, vagy egyikhez ragaszkodik s a másikat megveti. Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak.

25 **Bizalom a gondviselésben.** Azt mondom tehát nektek: Ne aggódjatok megélhetéstek miatt, hogy mit egyetek vagy mit igyatok, sem testetek miatt, hogy mibe öltözzetek. Nem több-e az élet az eledelnél, s a test nem több-e a ruhánál? 26 Nézzétek az ég madarait! Nem vetnek, nem aratnak s csűrökbe sem gyüjtenek: mennyei Atyátok táplálja őket. 27 Nem értek ti többet azoknál? Ugyan melyiktek toldhatja meg életkorát csak egy arasznyival is, ha aggodalmaskodik? 28 És a ruha miatt miért nyugtalankodtok? Nézzétek a mezei liliomokat, mint növekednek. Nem fáradoznak s nem 29 fonnak. Mondom nektek: Még Salamon sem volt minden 30 dicsőségében úgy felöltözve, mint egy ezek közül. Ha pedig Isten így öltözteti a mezei virágot, amely ma virít, de holnap kemencébe kerül, nem sokkal inkább titeket, 31 kicsinyhitűek? Ne nyugtalankodjatok tehát és ne kérdezzétek: Mit együnk? vagy: Mit igyunk? vagy: Mibe öltözzünk? 32 Mindezt a pogányok keresik. Hiszen tudja mennyei Atyá- 33 tok, hogy minderre szükségtek van. Ti keressétek elsősorban Isten országát s annak igazságát, és ezeket is mind meg- 34 kapjátok. Ne aggódjatok tehát a holnap miatt, a holnapi nap majd gondoskodik magáról. Elég a mának a maga baja.

7 **Vakmerő ítélet.** Ne ítéljetek, hogy meg ne ítéljenek! 2 Amilyen ítélettel ítéltek, olyannal fognak megítélni titeket, és amilyen mértékkel mértek, olyannal mérnek majd 3 nektek is. Mit nézed a szálkát felebarátod szemében, a magad szemében pedig nem veszed észre a gerendát? Vagy hogyan 4 mondhatod felebarátodnak: Hadd vegyem ki szemedből a szálkát! — holott tulajdon szemedben gerenda van? 5 Képmutató! Vesd ki előbb a magad szeméből a gerendát, akkor majd elég tisztán látsz ahhoz, hogy kivehesd a szálkát felebarátod szeméből.

25—34: Lk 12, 22—31. Jézus nem a tétlen csodavárást ajánlja, hanem óv az önemésztő kenyérhajszától.

1—6: Lk 6, 37—42.

Ne vessetek szent dolgot ebeknek, s ne szórjátok gyön- 6
gyeiteket sertések elé! Különben lábukkal eltaposhatják
azokat, aztán megfordulnak és széttépnek titeket.

Kérő imádság. Kérjetek és adnak nektek, keressetek és 7
találtok, zörgessetek és ajtót nyitnak. Mindaz, aki kér, kap, 8
aki keres, talál, és a zörgetőnek ajtó nyílik. Ki ad közületek 9
fiának követ, ha kenyeret kér? Vagy ha halat kér, ki ad neki 10
kígyót? Ha tehát ti, bár rosszak vagytok, tudtok jót adni 11
fiatoknak, mennyivel inkább tud mennyei Atyátok az őt
kérőknek!

Mindazt, amit akartok, hogy veletek tegyenek az embe- 12
rek, ti is tegyétek velük. Ez a törvény és a próféták.

A szűk kapu. A szűk kapun lépjetek be! Tágas a 13
kapu és széles az út, mely a pusztulásba visz, — bizony
sokan mennek be rajta. De milyen szűk a kapu és milyen 14
keskeny az út, mely az életre visz, — bizony kevesen talál-
ják meg azt.

A hamis próféták. Óvakodjatok a hamis prófétáktól! 15
Báránybőrben jönnek hozzátok, belül azonban ragadozó
farkasok. Gyümölcsükről ismeritek föl őket. Szednek-e 16
tövisekről szőlőt vagy a bogáncsról fügét? Így minden jó 17
fa jó gyümölcsöt terem, a rossz fa pedig rossz gyümölcsöt.
Nem hozhat a jó fa rossz gyümölcsöt, sem a rossz fa jó 18
gyümölcsöt. Kivágnak és tűzre vetnek minden fát, amely 19
jó gyümölcsöt nem terem. Tehát gyümölcsükről ismeritek 20
föl őket.

Nem mindaz, aki azt mondja nekem: Uram, Uram! — 21
jut be a mennyek országába. Csak (az jut be a mennyek
országába), aki mennyei Atyám akaratát teljesíti. Sokan 22
mondják majd nekem azon a napon: Uram, Uram! Nem a te

6. Jézus figyelmezteti a tanítványokat, hogy gondosan őrizzék a rájuk bízott hitigazságokat és kegyelmi eszközöket, s ne tegyék ki annak a veszélynek, hogy az istentelenek gúnyt űzzenek belőlük és megszentségteleníts ék azokat.

7—12: Lk 11, 9—13; 6, 31.

12. A méltányos szeretetnek ez a szabálya összefoglalja Isten embertársainkra vonatkozó összes parancsait és az ószövetségi erkölcstannak is ez volt Isten szeretete mellett a lényege.

13 . 14: Lk 13, 23.24.

15—23: Lk 6, 43—46; 13, 26.27.

22. *Az a nap* az utolsó ítélet napja.

nevedben jövendöltünk? Nem a te nevedben űztünk ördö-
23 göt? Nem a te nevedben tettünk annyi csodát? Én akkor kijelentem nekik: Sohasem ismertelek titeket. Takarodjatok tőlem, ti gonosztevők!

24 **A sziklára épített ház.** Mindaz, aki hallgatja tanításomat és tettekre is váltja, hasonlít a bölcs emberhez, aki
25 házát sziklára építette. Szakadt a zápor, ömlött az ár, süvöltött a szél és rázúdult a házra, de az nem dőlt össze, mert
26 sziklára alapozták. Mindaz pedig, aki hallgatja tanításomat, de tettekre nem váltja, hasonlít a balga emberhez,
27 aki házát homokra építette. Szakadt a zápor, ömlött az ár, süvöltött a szél és rázúdult a házra. Az összedőlt és romhalmazzá vált."

28 **A beszéd hatása.** Ezzel Jézus befejezte beszédét. A nép
29 álmélkodott tanításán, mert úgy tanított, mint akinek hatalma van, és nem úgy, mint az írástudók (és farizeusok).

8 **Jézus meggyógyít egy leprást.** Amikor lejött a hegy-
2 ről, nagy sokaság követte. Akkor egy leprás lépett hozzá, leborult előtte és kérlelte: „Uram, ha akarod, megtisztít-
3 hatsz engem." (Jézus) feléje nyujtva kezét, megérintette és így szólt hozzá: „Akarom, tisztulj meg!" Erre az tüstént meg-
4 tisztult leprájától. Akkor Jézus azt mondta neki: „Nézd, ne mondd meg senkinek, hanem menj, mutasd meg magadat a papnak és ajánld föl az áldozatot, amit Mózes rendelt bizonyságul nekik."

5 **A kafarnaumi százados.** Amikor bement Kafarnaumba,
6 egy százados járult hozzá és elpanaszolta: „Uram, szolgám

24—27: Lk 6, 47—49.

29. *Akinek hatalma van,* vagyis Istentől eredő tanító és törvényhozó hatalma.

1—4: Mk 1, 40—45; Lk 5, 12—14.

2. A *lepra* fertőzés okozta, hosszabb lefolyású betegség, hatása a bőr, izomzat és csontozat sorvadása, s a tagok leválása.

4. Jézus nem akarta, hogy elhíreszteljék a csodát, hogy a nép, amely a Messiás személyéhez politikai reményeket fűzött, félre ne értse. A mózesi törvény értelmében a lepra föllépésének és megszünésének megállapítása papi teendő volt (Lev. 14, 2—32). Jézus ezt a szabályt tiszteletben tartotta.

5—13: Lk 7, 1—10.

bénán fekszik otthon és szörnyen kínlódik." (Jézus) így felelt: „Megyek és meggyógyítom." A százados ezt válaszolta: „Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj. Csak szólj, és szolgám meggyógyul. Jómagam, bár alárendelt ember vagyok, katonáknak parancsolok. Azt mondom egyiknek: Menj! — elmegy; és a másiknak: Jöjj ide! — hozzám jön; és szolgámnak: Tedd ezt! — megteszi." Amikor Jézus ezt hallotta, elcsodálkozott és így szólt kísérőihez: „Bizony mondom nektek, ekkora hitet senkinél sem találtam Izraelben! Ezért mondom nektek: Sokan jönnek napkeletről és napnyugatról és letelepednek Ábrahám, Izsák és Jákob mellé a mennyek országában, az ország fiait pedig kivetik a külső sötétségre. Ott sírás és fogcsikorgatás lesz." A századoshoz pedig így szólt Jézus: „Menj, legyen úgy, amint hitted." A szolga még abban az órában meggyógyult.

Péter házában. Amikor Jézus Péter házába ment, annak anyósát lázas betegen, ágyban találta. Megérintette kezét, mire elhagyta a láz. Fölkelt és szolgált neki. Mikor beesteledett, sok ördögtől megszállt embert vittek hozzá. Szavával kiűzte a gonoszlelkeket és minden beteget meggyógyított. Így beteljesedett Izaiás próféta jövendölése: „Ő elvette betegségeinket és bajainkat hordozta."

Jézus követésének föltételei. Jézus nagy sokaságot látott maga körül, meghagyta tehát, hogy keljenek át a tulsó partra. Akkor egy írástudó lépett hozzá és így szólt: „Mester, követlek téged, bárhová mégy." Jézus figyelmeztette: „A rókának oduja van, az ég madarának fészke, de az Emberfiának nincs hová lehajtsa a fejét." Egy másik tanítványa kérte: „Uram, engedd meg, hogy előbb elmen-

5. A *százados* Heródes Antipász zsoldjában álló, idegen nemzetiségű tiszt volt.
11. A *mennyek országáról* lásd 3, 2 jegyzet.
12. Az *ország fiai* a választott nép. A *külső sötétség* a bűn állapotának lelki sötétsége, végül maga a kárhozat.
14—17: Mk 1, 29—34; Lk 4, 38—41.
18—22: Lk 9, 57—60.
20. Az *Emberfia* messiási cím Dániel próféta könyvéből (7, 13), a Messiás mennyei eredetét és örök uralmát fejezi ki. Az Úr ismételten így nevezi önmagát.

22 jek s eltemessem atyámat." Jézus azonban így felelt: „Kövess engem és hagyd a holtakra, hadd temessék halottaikat."

23 **A vihar lecsendesítése.** Bárkába szállt és tanítványai
24 követték. Egyszerre csak heves vihar támadt a tavon, úgy hogy a hullámok elborították a bárkát. Ő azonban aludt.
25 (Tanítványai) fölkeltették és kérlelték: „Uram, ments meg
26 (minket), elveszünk!" (Jézus) rájuk szólt: „Mit féltek, ti kicsinyhitűek!" Aztán fölkelt, parancsolt a szélvésznek és
27 a víznek, mire nagy csend lett. Az emberek pedig elámulva mondták: „Ugyan ki ez, hogy még a szélvész és a víz is engedelmeskedik neki?"

28 **A gádárai megszállottak.** Mikor a tulsó partra ért, a gádáraiak vidékére, két ördögtől megszállt ember jött szembe vele. A sírboltokból jöttek elő. Olyan elvadultak
29 voltak, hogy senki sem mert azon az úton járni. Így kiáltoztak: „Mi bajod velünk (Jézus), Isten Fia? Azért jöttél
30 ide, hogy idő előtt gyötörj minket?" Nem messze onnan
31 nagy sertéskonda legelészett. Ezért az ördögök megkérték:
32 „Ha kiűzöl minket, küldj a kondába." „Menjetek", szólt. Azok ki is mentek és megszállták a sertéseket, mire az egész konda a meredekről a tóba rohant és vízbe veszett.
33 A kanászok elfutottak és a városba érve mindent elmond-
34 tak a megszállottakról is. Akkor az egész város kiment Jézus elé és, amint megpillantották, kérték, távozzék el határukról.

9 **Jézus meggyógyít egy bénát.** Erre ismét bárkába
2 szállt, átkelt a tavon és lakóvárosába érkezett. Ott egy hordágyon fekvő bénát hoztak elébe. Hitük láttára Jézus

22. A hivatás kötelezettsége sürgetőbb, mint az a szolgálat, amit az otthonmaradtak is elvégezhetnek.

23—27: Mk 4, 35—41; Lk 8, 22—25.

28—34: Mk 5, 1—20; Lk 8, 26—39.

28. *Gádára a* Genezáret-tó keleti partvidékének legjelentősebb pogány települése volt. Márknál és Lukácsnál Gerázát olvasunk.

29. *Idő előtt*, t. i. az utolsó ítélet előtt, mikor a gonosz szellemeket végleg pokolra fogja vetni az Úr. Addig, zsidó fölfogás szerint a földön és a levegőben kóborolhatnak, esetleg embereket és állatokat szállnak meg, s nem szenvednek annyira, mint a kárhozatban. Ijedségüknek az az oka, hogy Jézus már most pokolba küldi őket.

1—8: Mk 2, 1—12; Lk 5, 17—26.

ezekkel a szavakkal fordult a bénához: „Bízzál fiam! Bocsánatot nyertek bűneid.“ Néhány írástudó erre azt gon- 3
dolta magában: „Ez káromkodik.“ Jézus gondolataikba 4
látva így szólt: „Miért gondoltok rosszat magatokban? Mi könnyebb, ha azt mondom: Bocsánatot nyernek bűneid? 5
— vagy, ha azt: Kelj föl és járj? Tudjátok meg tehát, hogy 6
az Emberfiának van hatalma a földön a bűnök megbocsátására.“ Ezzel a bénához fordult: „Kelj föl, fogd az ágyadat és menj haza!“ Az fölkelt és hazament. Ennek láttára 7. 8
félelem fogta el a népet és magasztalni kezdték Istent, hogy embernek ekkora hatalmat adott.

Máté meghívása. Jézus tovább folytatva útját, látta, 9
hogy egy Máté nevű ember ül a vámnál. „Kövess engem!“ — szólította meg. Az fölkelt és követte.

Mikor később annak házában asztalhoz ült, sok vámos 10
és bűnös jött, s letelepedett Jézus és tanítványai közé. Ennek láttára a farizeusok megkérdezték tanítványait: 11
„Miért eszik Mesteretek vámosokkal és bűnösökkel?“ Ami- 12
kor Jézus ezt hallotta, megfelelt nekik: „Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek. Menjetek csak 13
és tanuljátok meg mit tesz az: Irgalmasságot akarok és nem áldozatot. Nem azért jöttem, hogy az igazakat hívjam, hanem a bűnösöket.“

Jézus tanítványai és a böjt. Akkor odamentek hozzá 14
János tanítványai és megkérdezték: „Hogy lehet az, hogy mi és a farizeusok (gyakran) böjtölünk, a te tanítványaid

3. Nemcsak az *káromkodik*, aki Istenről és szentjeiről gyalázatos dolgot mond, hanem az is, aki erbernek isteni hatalmat tulajdonít. Jézus a béna meggyógyításával bebizonyította, hogy rendelkezik isteni hatalommal, tehát a bűnök megbocsátására is joga van.

9—13: Mk 2, 13—17; Lk 5, 27—32.

9. *Máté* apostol ennek az evangéliumnak a szerzője. Márk és Lukács Lévinek nevezi. Tehát két neve volt, mint abban az időben sok zsidónak.

10. A *vámosok* a római államhatalomtól bérelték az adószedés jogát. Mivel a bérösszeg sokszorosát hajtották be a népen, és a pogányokkal is állandóan érintkeztek, a farizeusok nyilvános bűnösöknek tartották őket.

13. Az Úr Ozeás próféta szavait idézi (6, 6). Értelmük az, hogy Isten az irgalmasság és szeretet tetteit többre becsüli a külső áldozati szertartásoknál.

14—17: Mk 2, 18—22; Lk 5, 33—39.

15 pedig nem böjtölnek?" Jézus így felelt: „Csak nem búsulhat a násznép, míg vele a vőlegény? Eljön a nap, amikor
16 elviszik a vőlegényt: akkor majd böjtölnek. Senki sem tesz ócska ruhára nyers szövetből foltot, mert a ruha ép
17 részét is eltépi és még nagyobb szakadás támad. Új bort sem töltenek régi tömlőkbe, különben kiszakadnak a tömlők, a bor kiömlik és a tömlők is tönkremennek. Az új bor új tömlőbe való, akkor mindkettő megmarad."

18 **Jairus leánya.** Miközben ezt magyarázta, egy előljáró lépett hozzá és lába elé borulva kérte: „(Uram), leányom
19 most halt meg, de jöjj, tedd rá kezedet és életre kel." Erre Jézus fölkelt és tanítványaival együtt elment vele.
20 Egy asszony pedig, aki tizenkét éve vérzésben szen-
21 vedett, hátulról megérintette ruhája szegélyét. Azt gon-
22 dolta magában: „Ha csak ruháját érintem is, meggyógyulok." Jézus erre megfordult, ránézett és így szólt: „Bízzál leányom, hited meggyógyított." Attól az órától fogva egészséges lett az asszony.
23 Amikor Jézus az előljáró házába ért és látta a fuvola-
24 sokat és a lármás tömeget, rájuk szólt: „Távozzatok! Hiszen nem halt meg a leány, csak alszik." Azok kinevet-
25 ték. Miután eltávolították a tömeget, bement, megfogta
26 a leány kezét és az életre kelt. Híre járt ennek az egész vidéken.

27 **Két vak visszanyeri látását.** Amikor Jézus tovább folytatta útját, két vak ment utána. Egyre ezt kiáltották:
28 „Könyörülj rajtunk, Dávid fia!" Amint hazaérkezett, bementek hozzá a vakok. Jézus megkérdezte tőlük: „Hiszitek, hogy tudok valamit tenni veletek?" „Igenis, Uram!"
29 — felelték azok. Akkor megérintette szemüket és így szólt:
30 „Legyen hitetek szerint!" Erre megnyílt a szemük. Jézus pedig rájuk parancsolt: „Vigyázzatok, senki meg ne tudja."
31 Ám azok elmentek és hírét vitték az egész vidéken.

15. Az Újszövetség az Isten és az emberiség örök szövetsége, melyet Jézus a házasság képével fejez ki. A mennyegző Jézus földi élete, ő a vőlegény, tanítványai a násznép.
16—17. A *nyers szövet* és az *új bor* az Evangéliumot jelenti, az *ócska ruha* és a *régi tömlő* a zsidó vallásosság elavult formáit.
18—26: Mk 5, 22—43; Lk 8. 41—56.

Egy ördögtől megszállott meggyógyul. Alighogy azok elmentek, egy ördögtől megszállott némát hoztak eléje. Mihelyt az ördögöt kiűzte, megszólalt a néma. A nép erre csodálkozva mondta: „Soha sem láttak még ilyent Izraelben!" A farizeusok azonban megjegyezték: „Az ördögök fejedelmének segítségével űzi ki az ördögöket."

Izrael elutasítja a Messiást.

A nagy aratás. Jézus bejárt minden várost és falut, tanított a zsinagógákban, hirdette országának örömhírét és meggyógyított minden betegséget és minden bajt. Ahogy végignézett az embereken, megesett a szíve rajtuk, mert olyanok voltak, mint a pásztor nélküli juhok: elcsigázottak és kimerültek. Akkor így szólt tanítványaihoz: „Az aratni való sok, de a munkás kevés. Kérjétek az aratás urát, küldjön munkásokat aratásába."

Az apostolok kiválasztása. Összehívta tizenkét tanítványát és hatalmat adott nekik, hogy kiűzzék a tisztátalan lelkeket és meggyógyítsanak minden betegséget és minden bajt.

A tizenkét apostol a következő: Az első Simon, másik nevén Péter, továbbá testvére András, Jakab Zebedeus fia és testvére János, Fülöp és Bertalan, Tamás és Máté, a vámos, Jakab Alfeus fia, és Tádé, a buzgó Simon és karióti Júdás, aki később elárulta őt.

Az apostolok szétküldése. Ezt a tizenkettőt küldte Jézus és megparancsolta nekik: „A pogányokhoz ne menjetek és a szamaritánusok városaiba be ne térjetek. Menjetek inkább Izrael házának elveszett juhaihoz. Menjetek és hirdessétek: Közel van a mennyek országa. Gyógyítsatok betegeket, támasszatok föl halottakat, tisztítsatok meg

32 33 34 35 36 37 38 10 2 3 4 5 6 7 8

1—4: Mk 3, 13—19; Lk 6, 12—16.
3. *Bertalan* azonos Nátánáellel (Jn 1, 45; 21, 2). *Tádé* másik neve *Júdás*.
5—15: Mk 6, 7—13; Lk 9, 1—6.
5. A tanítványok küldetése egyenlőre csak Izraelhez szól, világmissziójuk Jézus mennybemenetele után kezdődik. — A *szamaritánusok* Szamaria tartomány lakói, akik a zsidó vallást csak részben fogadták el, s külön templomot építettek maguknak. A zsidók a pogányoknál is jobban megvetették őket.

leprásokat, űzzetek ki ördögöket. Ingyen kaptátok, ingyen
9 is adjátok. Ne szerezzetek se arany, se ezüst, se réz pénzt
10 övetekbe. Ne vigyetek magatokkal uti tarisznyát, se két
11 ruhát, se botot: megérdemli a munkás az ellátását. Ha
egy városba vagy faluba érkeztek, érdeklődjetek, ki ott
az érdemes ember és maradjatok nála, amíg tovább nem
12 utaztok. Mikor pedig házába léptek, köszöntsétek: (Béke-
13 ség e háznak!) Ha valóban érdemes rá az a ház, szálljon
rá békességtek, de ha nem, békességtek szálljon vissza
14 rátok. Ha valaki nem fogad be titeket és szavatokra sem
hallgat, menjetek ki a házából, még a városból is, és rá-
15 zzátok le a port lábatokról. Bizony mondom nektek: Szo-
doma és Gomorra földjének tűrhetőbb sorsa lesz az ítélet
napján, mint annak a városnak.

16 **Az üldözések megjövendölése.** Úgy küldelek titeket,
mint juhokat a farkasok közé. Legyetek tehát okosak, mint
17 a kígyók és ártatlanok, mint a galambok. Legyetek óvato-
sak az emberekkel szemben, mert bíróság elé állítanak és
18 zsinagógáikban megostoroznak titeket. Miattam helytartók
és királyok elé is hurcolnak, hogy tanuságot tegyetek előt-
19 tük és a pogányok előtt. Mikor bíróság elé állítanak, ne
töprengjetek, hogyan és mit mondjatok. Abban az órában
20 majd megtudjátok, mit szóljatok. Hiszen nem ti beszéltek,
hanem Atyátok Lelke szól belőletek.

21 Halálra adja majd testvér a testvérét és apa a fiát. A
22 gyermek szülei ellen támad és megöleti őket. Miattam
mindenki meggyűlöl titeket, de aki állhatatos marad mind-
23 végig, az üdvözül. Mikor pedig egyik városban üldöznek,
meneküljetek a másikba. Bizony mondom nektek, nem
járjátok végig Izrael városait, amíg el nem jön az Emberfia.

24 **Bátorság üldözés idején.** Nem különb a tanítvány
mesterénél, sem a szolga uránál. Elégedjék meg a taníť-

9—10. Lásd Mk 6, 8—10 jegyzet.

14. *Rázzátok le a port* annak jeléül, hogy még földjük porát sem akarjátok magatokkal vinni, tehát semmiféle kapcsolatban sem akartok velük maradni (lásd Lk 10, 11).

17—22: Mk 13, 9—13; Lk 21, 12—17.

23. Az *Emberfiának eljövetele* itt Jézus isteni büntető hatalmának megnyilvánulását jelenti, amely Jeruzsálem pusztulásakor (Kr. u. 70-ben) történt.

vány, ha olyan lesz mint mestere és a szolga, ha olyan, 25
mint ura. Ha a családatyát Belzebubnak csúfolják, meny-
nyivel inkább a házanépét? Ne féljetek tőlük! Semmi nem 26
marad elrejtve, mi ki ne derülne, sem eltitkolva, mi ki ne
tudódnék. Amit sötétben mondok nektek, mondjátok el 27
fényes nappal és amit fülbesúgva hallotok, hirdessétek a
háztetőről. Ne féljetek azoktól, akik megölik a testet, de 28
a lelket nem tudják megölni. Inkább attól féljetek, aki a
lelket, meg a testet is pokolba taszíthatja. Két verebet 29
ugye egy fillérért adnak? De Atyátok nélkül egy sem esik
földre. Nektek viszont minden szál hajatok számon van 30
tartva. Ne féljetek tehát! Sokkal többet értek ti a vere- 31
beknél. Mindazt tehát, aki megvall engem az emberek 32
előtt, én is megvallom mennyei Atyám előtt. De aki meg- 33
tagad engem az emberek előtt, azt én is megtagadom
mennyei Atyám előtt.

Jézussal vagy Jézus ellen. Ne gondoljátok, hogy azért 34
jöttem a földre, hogy békét hozzak. Nem azért jöttem,
hogy békét hozzak, hanem, hogy kardot. Azért jöttem, 35
hogy szembeállítsam az embert atyjával, a leányt anyjá-
val és a menyet anyósával. Saját házanépe lesz az ember 36
ellensége. Aki atyját vagy anyját jobban szereti, mint 37
engem, nem méltó hozzám. Aki fiát vagy leányát jobban
szereti mint engem, nem méltó hozzám. Aki föl nem veszi 38
keresztjét s nem követ engem, nem méltó hozzám. Aki meg 39
akarja találni életét, elveszíti azt, de aki érettem elveszíti
életét, megtalálja azt.

Aki titeket befogad, engem fogad be, aki pedig engem 40
befogad, azt fogadja be, aki küldött engem. Aki prófétát 41
fogad be azért, mert próféta, a próféta jutalmát kapja. Aki

25. *Belzebub* valószínűleg az akkaróni bálvány neve, melyet a főördögre alkalmazott az Úr.

26—33: Mk 4, 22; Lk 8, 17; 12, 2—9.

34—38. Jézus arra figyelmeztet, hogy követéséhez elszánt lelkület kell és az súlyos áldozatokat is követelhet. A kereszténynek, különösen az apostolnak vállalnia kell a családjával való szakítást is, ha ezen az áron tud csak kitartani az Úr mellett (lásd Lk 12, 51—53; 14, 26.27).

39. Aki földi életét Jézus megtagadásával akarja megmenteni, elveszíti az örök életet. Aki viszont Jézus iránt szeretetből föláldozza földi életét, bőséges kárpótlást kap az örök boldogságban (lásd Lk 17. 33; Jn 12, 25).

igaz embert fogad be azért, mert igaz ember, az igaznak
42 jutalmában részesül. Aki pedig csak egy pohár friss vizet ad is inni egynek a legkisebbek közül, mert az én tanítványom — bizony mondom nektek: nem marad el jutalma."

11 Amikor Jézus befejezte a tizenkét tanítványának adott utasításait, továbbindult, hogy tanítson és hirdesse az igét az ottani városokban.

2 **Keresztelő szent János követsége.** Amikor János a börtönben hallott Krisztus tetteiről, elküldte (két) tanít-
3 ványát ezzel a kérdéssel: „Te vagy-e az, akinek el kell jön-
4 nie, vagy mást várjunk?" Jézus így válaszolt: „Menjetek,
5 jelentsétek Jánosnak, amit hallotok és láttok: Vakok látnak, sánták járnak, leprások megtisztulnak, süketek hallanak, halottak föltámadnak, a szegények pedig hallgat-
6 ják az evangélium hirdetését. Boldog, aki nem botránkozik meg bennem."

7 **Jézus tanusága Jánosról.** Amikor azok elmentek, Jézus beszélni kezdett a néphez Jánosról: „Miért mentetek ki a
8 pusztába? Hogy széltől lengetett nádat lássatok? Vagy miért mentetek ki? Hogy puha ruhába öltözött embert lássatok? Aki puha ruhában jár, királyi palotában lakik.
9 Miért mentetek hát ki? Hogy prófétát lássatok? Igenis,
10 mondom nektek, prófétánál is nagyobbat. Ez az, akiről az Írás mondja:

Nézd, követemet küldöm színed előtt,
Hogy elkészítse előtted az utat.

11 Bizony mondom nektek: Asszonyok szülöttei között nem

2—19: Lk 7, 18—35.

3. A kérdés nem János kételyét fejezi ki, hiszen fogsága előtt már ötször tett nyilvános tanuságot az Úrról (Mt 3, 11; Jn 1, 19.29.35; 3, 35). Azért küldte tanítványait Jézushoz, hogy az ő kételyüket oszlassa el.

4. 5. Az Úr feleletül tetteire hivatkozik, amelyek Izaiás jövendölése szerint (35, 5.6) a messiási korszak beköszöntését igazolják. Lukács szerint (7, 21) éppen akkor gyógyított meg sok beteget.

6. *Boldog*, aki nem vár a Messiásban földi királyt, s alázatosságán és szegénységén nem ütközik meg.

10. Mal. 3, 1.

11. János minden nagysága ellenére is még az Ószövetséghez tartozik. Az Újszövetség annyira fölülmúlja az Ószövetséget, hogy a leg-

támadt nagyobb keresztelő Jánosnál. De, aki legkisebb a
mennyek országában, nagyobb mint ő. Keresztelő János 12
napjaitól fogva mindmáig a mennyek országa erőszakot
szenved és az erőszakosok ragadják el azt. A próféták és
a törvény Jánosig mind ezt jövendölték. Ha tudni akar- 13
játok, ő Illés, akinek el kell jönnie. Akinek füle van, hallja 14
meg. 15

A nép konoksága. Kihez hasonlítsam ezt a nemzedé- 16
ket? Hasonlít a piacon tanyázó gyermekekhez, akik oda- 17
kiáltják pajtásaiknak:

Furulyáztunk, de nem táncoltatok,
Siránkoztunk, de nem zokogtatok.

Eljött János, nem eszik és nem iszik, azt mondják rá: Ör- 18
döge van. Eljött az Emberfia, eszik-iszik, és azt mondják 19
rá: Lám, a falánk, borissza ember, a vámosok és bűnösök
barátja! A Bölcseséget azonban művei igazolták."

A megátalkodott városok. Akkor korholni kezdte a 20
városokat, ahol a legtöbb csodát tette, mert nem tér-
tek meg. „Jaj neked, Korozain! Jaj neked, Betszaida! 21
Ha Tíruszban és Szidonban történtek volna a csodák,
amelyek nálatok történtek, már régen szőrzsákban és hamu-
ban tartottak volna bűnbánatot. De mondom nektek: 22
Tírusznak és Szidonnak tűrhetőbb sorsa lesz az ítélet nap-
ján, mint nektek. Te meg Kafarnaum! Vajjon az égig 23
emelkedel? A pokolba süllyedsz. Ha Szodomában történ-
tek volna a nálatok történt csodák, a mai napig állna.
Egyébként mondom nektek: Szodoma földjének tűrhetőbb 24
sorsa lesz az ítélet napján, mint neked."

---

kisebb keresztény is nagyobb Jánosnál, mivel fölsőbb rendbe, a kegyelmi rendjébe tartozik

12. Ez az *erőszak* az üdvösség akadályainak küzdelmes elhárítása, a bűnnek és a rendetlen hajlamoknak kiirtása, a bűnbánat, az erény és a jócselekedetek erőszaka

14. Illés prófétája Malakiás jövendölése (3, 1; 4, 5) és a zsidókeresztény hagyomány szerint a jelen világ végén újra eljön. Krisztus nem azt mondja, hogy János azonos Illéssel, hanem csak azt, hogy képletes értelemben, mint a Messiás első eljövetelének hirnöke (Mt 17, 12; Lk 1, 17), Illésnek nevezhető.

16—19: Lk 7, 31—35.

20—24: Lk 10, 13—15.

25 **Jézus hálaadása.** Abban az időben Jézus így szólt:
„Áldalak téged, Atyám, mennynek és földnek Ura,
Mert elrejtetted ezeket a bölcsek és okosak elől,
És a kisdedeknek jelentetted ki.
26 Igen Atyám, így tetszett neked.
27 Mindent átadott nekem Atyám:
Senki más nem ismeri a Fiút, csak az Atya,
És az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiú,
És az, akinek a Fiú ki akarja jelenteni.
28 Jöjjetek hozzám mindnyájan,
Akik elfáradtatok és meg vagytok terhelve:
Én felüdítlek titeket.
29 Vegyétek magatokra igámat
És tanuljatok tőlem,
Mert szelíd vagyok és alázatosszívű, —
És nyugalmat találtok lelketeknek.
30 Az én igám édes,
Az én terhem könnyű."

12 **Kalászszedés szombaton.** Abban az időben Jézus szombaton vetések között járt. Tanítványai megéheztek, téptek és kezdték a kalászokat és eszegették. Ennek láttára a
2 farizeusok megjegyezték: „Nézd, tanítványaid olyant tesz-
3 nek, amit szombaton tilos cselekedni." Erre így felelt:
„Nem olvastátok, mit tett Dávid, amikor társaival együtt
4 éhezett? Hogyan ment be Isten házába és ette meg a kitett kenyereket, amelyeket sem neki, sem kiséretének nem volt
5 szabad megennie, csak a papoknak. Vagy nem olvastátok a törvényben, hogy a papok szombatonként a templom-

25—30: Lk 10, 21—22.
25—26. Isten az üdvösség igazságait elrejtette a magukat bölcseknek és okosaknak képzelő kevélyek elől, amilyenek az írástudók és farizeusok voltak, és kinyilatkoztatta a lelki értelemben vett gyermekeknek: az igazságot kereső, jóakaratú, alázatos embereknek.

1—8: Mk 2, 23—28; Lk 6, 1—5.
2. Az Isten törvénye megengedte (Deut. 23, 25), csak a farizeusok tiltották.
3. 4. Az eseményt a Királyok első könyve mondja el (21, 1—6). A kenyereket szombatonként tették ki a jeruzsálemi templomban a szentély asztalára.

ban megszegik a szombati nyugalmat, a nélkül hogy vétenének? Mondom nektek: a templomnál nagyobb van itt. 6
Ha értenétek mit jelent: Irgalmasságot akarok és nem 7
áldozatot, — sohasem itélnétek el az ártatlanokat. Az 8
Emberfia ura a szombatnak is."

Gyógyítás szombaton. Onnan továbbhaladva betért 9
zsinagógájukba. Talált egy félkezére béna embert. Meg- 10
kérdezték tőle: „Szabad-e szombaton gyógyítani?" —
hogy vádaskodhassanak ellene. Ő így felelt: „ Ha vala- 11
kinek közületek csak egy juha van, és az szombaton gödörbe esik, nem követ el mindent, hogy kihúzza? Pedig 12
mennyivel többet ér az ember a birkánál! Tehát szabad
szombaton jót cselekedni." Azzal az emberhez fordult: 13
„Nyujtsd ki a kezedet!" Kinyujtotta, s az éppen olyan
egészséges lett, mint a másik. Erre a farizeusok kimentek 14
és tanakodni kezdtek hogyan okozhatnák vesztét.

Jézus kerüli a nyilvánosságot. Mikor Jézus ezt meg- 15
hallotta, eltávozott onnan. Azután is sokan fordultak
hozzá és meggyógyította valamennyit. De megtiltotta ne- 16
kik, hogy nyilvánosságra hozzák. Így beteljesedett Izaiás 17
próféta jövendölése:

„Ez az én szolgám, kit kiválasztottam, 18
Szeretett fiam, kiben kedvem telik.
Rálehelem lelkemet,
És hirdetni fogja az igazságot a népeknek.
Nem vitatkozik s nem kiabál, 19
Szavát sem hallják a tereken.
A megroppant nádat nem töri el, 20
A füstölgő mécsbelet nem oltja ki,
Míg csak győzelemre nem viszi az igazságot.
Az ő nevében bíznak a nemzetek." 21

Jézus válaszol a farizeusok vádaskodására. Akkor 22
egy ördögtől megszállt, vak és néma embert vittek hozzá
és meggyógyította úgy, hogy az beszélni és látni kezdett.

9—14: Mk 3, 1—6; Lk 6, 6—11.
18—21. Izaiás jövendölése az Isten jogait és igazságát érvényesítő, szelíd és irgalmas Üvözítőről szól (42, 1—4).
22—30: Mk 3, 22—27; Lk 11, 14—23.

23 Erre az egész nép elámulva mondta: „Csak nem ő Dávid
24 fia?“ A farizeusok is meghallották ezt és megjegyezték: „Ő csak Belzebubbal, az ördögök fejedelmével űzi ki az ördögöt.“

25 Jézus, átlátva gondolataikon, így szólt hozzájuk: „Minden meghasonlott ország elpusztul és egyetlen meghasonlott
26 város vagy ház sem állhat fönn. Ha sátán űzi ki a sátánt, akkor meghasonlott önmagában: tehát hogyan
27 állhat fönn az országa? Ha én Belzebubbal űzök ördögöt, fiaitok kinek a segítségével teszik? Ezért ők lesznek a ti
28 bíráitok. De ha én Isten Lelkével űzök ördögöt, akkor elérkezett hozzátok Isten országa. Hogyan is törhet be valaki
29 az erős ember házába s rabolhatja el a holmiját, ha előbb
30 meg nem kötözi őt? Csak azután foszthatja ki házát. Aki nincs velem, ellenem van; aki nem gyüjt velem, szétszór.

31 **Bűnök a Szentlélek ellen.** Azért azt mondom nektek: Minden bűn és káromlás bocsánatot nyer, de a Lélek ellen
32 való káromlás nem nyer bocsánatot. Aki az Emberfia ellen szól, bocsánatot nyer, de aki a Szentlélek ellen szól, nem nyer bocsánatot sem ezen a világon, sem a jövendőben.
33 Ha jónak mondjátok a fát, tartsátok gyümölcsét is jónak, de ha rossznak mondjátok a fát, tartsátok gyümölcsét is rossznak, hiszen gyümölcséről ismerhető
34 föl a fa. Viperák fajzata! Hogyan beszélhettek jót, holott gonoszok vagytok? Hiszen a szív bőségéből szól
35 a száj. A jó ember jó kincséből jót szed elő, a rossz
36 ember rossz kincséből rosszat szed elő. Mondom nektek: Minden fölöslegesen kimondott szóról számot adnak
37 majd az emberek az ítélet napján. Szavaid alapján fognak igaznak ítélni, szavaid alapján fognak elmarasztalni.“

23. *Dávid fia* messiási cím.

27. A farizeusok ellenvetése észszerűtlen: saját fiaik, tanítványaik és követőik ördögűzését is el kellett volna ítélniük.

31—37: Mk 3, 28—30; Lk 12, 10; 6, 43—45.

32. Ha valaki nem tudatlanságból és gyarlóságból vétkezik, hanem a megismert igazsággal és a kegyelemmel szembeszáll, bűnt követ el az igazság és kegyelem Lelke: a Szentlélek ellen. Az ilyen ember sorsa a megátalkodás, a bűnbánat hiánya és végeredményben a kárhozat. Ilyen volt a farizeusok bűne.

Jónás jele. Erre néhány írástudó és farizeus így szólt 38
hozzá: „Mester, jelet szeretnénk tőled látni." Ő így felelt: 39
„A gonosz és hűtlen nemzedék jelet kíván, de nem kap más
jelet, mint Jónás prófétáét. Amint ugyanis Jónás próféta 40
három nap és három éjjel volt a hal gyomrában, úgy lesz az
Emberfia is a föld szívében három nap és három éjjel. A 41
ninivei férfiak e nemzedékkel együtt jelennek meg majd
az ítéleten és elítélik azt, mert ők megtértek Jónás prédi-
kációjára. De Jónásnál nagyobb van itt. Dél királynője 42
e nemzedékkel együtt jelenik meg az ítéleten és elítéli azt,
mert a föld végső határáról is eljött, hogy meghallgassa a
bölcs Salamont. De Salamonnál nagyobb van itt!

Visszaesés a bűnbe. Mikor a tisztátalan lélek kiszáll az 43
emberből, puszta helyen bolyong, nyugtot keres, de nem
talál. Akkor azt mondja: Visszatérek házamba, ahonnét 44
kijöttem. Amikor odaér, üresen találja, sőt még kisöpörve
és földíszítve is. Erre elmegy, hoz magával hét másik lelket, 45
magánál is gonoszabbat. Bemennek és ott laknak. Annak
az embernek a sorsa pedig rosszabbra fordul, mint előbb
volt. Így jár ez a gonosz nemzedék is."

Szakítás a néppel és vezetőivel.

Ki tartozik igazán Jézushoz? Miközben még a néphez 46
szólt, anyja és testvérei megálltak kint és beszélni akartak
vele. Valaki figyelmeztette: „Anyád és testvéreid kint 47
állnak és beszélni akarnak veled." De ő megkérdezte a 48

38—42: Mt 16, 1—4; Mk 8, 11.12; Lk 11, 16.29—32.

39. *Hűtlen* szószerint házasságtörő nemzedék, mert az Istennek és a választott népnek az Ószövetségben gyakran házassághoz hasonlított szent szövetsége ellen vét, tehát istentelen.

40. *Jónás* a cethal gyomrában a föltámadó Krisztus előképe volt. Nem kell három teljes napra gondolnunk: a zsidók minden megkezdett napot és éjszakát teljesnek számítottak.

43—45: Lk 11, 24—26.

45. Aki visszaesik a bűnbe, egyre jobban a gonoszlelkek hatalmába kerül.

46—50: Mk 3, 21.31—35; Lk 8, 19—21.

46. A *testvér* a Szentírás nyelvén nemcsak az édestestvért jelenti, hanem a rokonság egyéb fokait is. Ilyen értelemben nevezi testvérének Ábrahám unokaöccsét Lótot (Gen. 13, 8; 14, 12.16), Jákob pedig apósát Lábánt (Gen. 29, 10—14). Az evangelista később megnevezi Jézus

hozzá szólót: „Ki az én anyám és kik az én testvéreim?“
49 Aztán kitárta karját tanítványai felé és így szólt: „Ezek
50 az én anyám és testvéreim! Aki teljesíti mennyei Atyám akaratát, az mind testvérem, nővérem és anyám.“

13 **Példabeszéd a magvetőről.** Egy nap Jézus elment
2 hazulról és leült a tó partján. Nagy tömeg gyűlt köréje, ezért beszállt egy bárkába és leült, a nép pedig a parton
3 maradt. Ekkor példabeszédekben sok mindenre oktatta
4 őket. Ezzel kezdte: „Kiment a magvető vetni. Amint vetett, némely szem az útfélre esett. Odaszálltak az (égi)
5 madarak és fölcsipegették. Némely meg köves helyre esett, ahol nem volt elég földje. Csakhamar kikelt, mert nem
6 jutott mélyen a földbe. Amikor a nap magasabbra hágott,
7 megperzselődött, és gyökér híján elszáradt. Némely pedig tövisek közé hullott. Amint a tövisek felnőttek, elfojtották.
8 A többi jó földbe hullott és termést hozott: egyik százszorosat, a másik hatvanszorosat, némelyik meg harminc-
9 szorosat. Akinek füle van, hallja meg!“

10 **Mire valók a példabeszédek.** Akkor odamentek hozzá tanítványai és megkérdezték tőle: „Miért szólsz hozzájuk
11 példabeszédekben?“ Ő így felelt: „Nektek jutott, hogy megértsétek a mennyek országának titkait, nekik azonban
12 nem. Akinek ugyanis van, annak még adnak, hogy bővel-

„testvéreit“ (13, 55), de említést tesz anyjukról is (27, 56), aki nem azonos Szűz Máriával, hanem valószínűleg az ő unokatestvére volt. Jézusnak tehát nem voltak édestestvérei. Ezt tanítja a szent hagyomány is, mely világosan állítja a B. Szűz örökös szüzességét.

49 . 50. Jézus azt akarja mondani, hogy mikor Isten ügyében fárad, nem lehet tekintettel a test és vér kötelékeire. Munkatársai és tanítványai lelkileg közelebb állnak hozzá, mint anyja és rokonai pusztán testi értelemben. Lélekben természetesen a Szűzanya állt legközelebb Jézushoz.

1—23: Mk 4, 1—20; Lk 8, 4—15.

3 A *példabeszéd* az evangéliumok jellegzetes irodalmi műfaja. Többnyire költött, de az emberi életből vett elbeszélés, amely vallási vagy erkölcsi tanulságot rejt. A *magvetőről* szóló példabeszéd Isten igéjének sorsát szemlélteti a különböző emberi lelkekben.

11. A fogékonyság és jóakarat, Isten fölvilágosító kegyelmével, megkönnyítette a tanítványoknak a példabeszédek megértését, a kevély, hitetlen zsidók előtt azonban Isten országának titkai rejtve maradtak.

12. Aki tud már valamit a mennyek országa titkaiból, készsége miatt gyarapodni fog ismeretében, a rosszindulatúban azonban a csekély tudás is kiapad.

kedjék, de akinek nincs, attól még azt is elveszik, amije
van. Azért szólok nekik példabeszédekben, mert szemük 13
van, de nem látnak, fülük van, de nem hallanak és nem
értenek. Beteljesedik rajtuk Izaiás próféta jövendölése: 14

Hallani fogtok, de nem érttek,
Nézni fogtok, de nem láttok.
Megkérgesedett e népnek a szíve: 15
Fülükre nagyot hallanak
És behunyják szemüket,
Hogy szemükkel ne lássanak
És ne halljanak fülükkel,
Szívükben értelem ne legyen és meg ne térjenek,
Hogy meggyógyítsam őket.

Boldog a ti szemetek, mert lát, és a ti fületek, mert hall. 16
Bizony mondom nektek, sok próféta és igaz ember kívánta 17
látni, amit ti láttok, de nem láthatta, és hallani, amit ti
hallotok, de nem hallhatta.

A magvetőről szóló példabeszéd magyarázata. 18. 19
Halljátok tehát a magvetőről szóló példabeszédet. Amikor valaki meghallgatja Isten országának igéjét, de meg nem szívleli, eljön a gonosz és elragadja, amit szívébe vetettek. Ez az, akinél a mag az útfélre esett. A köves talajra hullott meg az, aki meghallgatja az 20
igét és szívesen be is fogadja, de nem ver benne gyö- 21
keret, csak ideig-óráig tart. Mikor az ige miatt baj és
üldözés támad, csakhamar eltántorodik. A tövisek közé 22
hullott pedig az, aki meghallgatja az igét, de a világi gondok és a csalóka gazdagság elfojtják az igét és meddő marad. Végül a jó földbe hullott az, aki az igét meghall- 23
gatja, megszívleli és termést is hoz: egyik százszorosat,
másik hatvanszorosat, némelyik meg harmincszorosat."

Példabeszéd a konkolyról. Más példabeszédet is mon- 24
dott nekik: „Hasonlít a mennyek országa az olyan ember-

14 . 15. Iz 6, 9.10. A megátalkodott elutasítja a kegyelem világosságát, s ezért vaksággal sujtja az Isten. Izaiás ezt a lelki folyamatot írja le erős kifejezésekkel.

24—30. E példabeszédben Jézus megmagyarázza apostolainak a rossz eredetét és értelmét Isten országában, az Anyaszentegyházban.

hez, aki jó magot vetett földjébe. Amikor mindenki aludt,
jött ellensége és konkolyt szórt a búza közé, aztán eltávo-
zott. Szárba szökött a vetés és kalászt hányt, de fölütötte
fejét a konkoly is. Erre a szolgák elmentek a gazdához és
megkérdezték: Uram, ugye jó magot vetettél szántóföl-
dedbe? Honnan került belé a konkoly? Mire ő azt felelte:
Ellenséges ember műve az. A szolgák tovább kérdezték:
Akarod, hogy kimenjünk és kigyomláljuk? Nem, vála-
szolta, hogy a konkolyt gyomlálva ki ne tépjétek vele
együtt a búzát is. Hagyjátok, hadd nőjjön föl mindkettő
az aratásig. Aratáskor majd megmondom az aratóknak:
Előbb a konkolyt szedjétek össze és kössétek kévébe, hogy
tűzre kerüljön, a búzát pedig gyüjtsétek csűrömbe."

Példabeszéd a mustármagról és a kovászról. Egy
másik példabeszédet is mondott: „Hasonlít a mennyek
országa a mustármaghoz, amelyet fog az ember és szántó-
földjébe vet. Ez kisebb ugyan minden magnál, de amikor
fölnő, nagyobb minden veteménynél. Sőt akkora fává nő,
hogy az ég madarai rászállnak és ágai közt fészket raknak."
Ismét más példabeszédet mondott: „Hasonlít a mennyek
országa a kovászhoz, amelyet fog az asszony és három véka
lisztbe vegyít úgy, hogy az egész megkovászosodik."
Mindezt példabeszédekben mondta Jézus a népnek,
példabeszéd nélkül nem szólt hozzájuk. Így beteljesedett
a próféta jövendölése:

„Példabeszédre nyitom ajkamat:
Hirdetem, mi rejtve volt a világ teremtésétől fogva."

A konkolyról szóló példabeszéd magyarázata.
Akkor elbocsátotta a népet és hazatért. Odamentek
hozzá tanítványai és kérték: „Magyarázd meg nekünk a
szántóföldről és a konkolyról szóló példabeszédet." Így
magyarázta meg nekik: „Aki a jó magot veti, az az Em-

31—35: Mk 4, 31—34; Lk 13, 19—21.
31—33. A *mustármagról* szóló példabeszédben Jézus Isten országának kibontakozását szemlélteti ebben a világban. A kezdet jelentéktelennek látszó, az eredmény minden várakozást fölülmúló, világot átfogó intézmény. A *kovászról* szóló ezzel szemben Isten országának a világot szellemében és erkölcseiben átalakító erejét szemlélteti.
35. Zsolt. 77, 2.

berfia. A szántóföld, ez a világ. A jó mag, az ország fia, 38
a konkoly pedig, a gonosz fia. Az ellenség, aki ezt veti, az 39
ördög. Az aratás a világ vége, az aratók pedig az angyalok.
Mint ahogy a konkolyt összeszedik és tűzben elégetik, úgy 40
lesz a világ végén is. Az Emberfia elküldi angyalait. Azok 41
összeszednek országában minden gonosztettet és gonosz-
tevőt, és tüzes kemencébe vetik őket. Ott sírás és fogcsi- 42
korgatás lesz. Akkor az igazak ragyognak majd, mint a 43
nap, Atyjuk országában. Akinek füle van, hallja meg.

Példabeszéd a kincsről, a gyöngykeresőről és a hálóról. Hasonlít a mennyek országa a szántóföldön 44
elásott kincshez. Egy ember megtalálja a kincset, de titok-
ban tartja. Aztán nagy örömében fogja magát, eladja min-
denét, amije csak van, és megveszi a szántóföldet.

Hasonlít a mennyek országa a kereskedőhöz is, aki 45
igazgyöngyöt keres. Mikor aztán egy nagyon értékes igaz- 46
gyöngyre talál, fogja magát, eladja mindenét, amije csak
van, és megveszi azt.

Végül hasonlít a mennyek országa a tengerbe vetett 47
hálóhoz, mely mindenfajta halat bekerít. Amikor megte- 48
lik, partra húzzák, nekiülnek és a javát edényekbe vá-
logatják, a hitványát pedig kiszórják. Így lesz a világ végén 49
is: mennek az angyalok, kiválasztják a gonoszokat az iga-
zak közül és tüzes kemencébe vetik őket. Ott sírás és fog- 50
csikorgatás lesz. Megértettétek mindezt?" „Igenis", felel- 51
téék. Erre ő így szólt: „Minden írástudó, aki jártas a meny- 52
nyek országának tanításában, hasonlít a családatyához,
aki kincseiből újat és régit szed elő."

Jézus Názáretben. Mikor Jézus e példabeszédeket 53
befejezte, eltávozott onnan. Visszament lakóhelyére és a 54
helybelieket tanította a zsinagógákban. Azok meglepődve
kérdezgették: „Honnan van ennek a bölcsesége és a cso-
datévő ereje? Nem az ács fia ez? Anyja nem a Mária? Test- 55

44—46. E példabeszédek Isten országának páratlan értékét szemléltetik: érte minden áldozatot meg kell hozni.

47—50. Az igazak és a bűnösök végleges szétválasztása a világ végén történik.

53—58: Mk 6, 1—6; Lk 4, 15—30.

55 . 56. Jézus *testvéreire* és *nővéreire* vonatkozóan lásd 12, 46 jegyzet.

56 vérei nem Jakab, József, Simon és Júdás? És nővérei, ugye
azok is itt élnek köztünk? Honnan vette hát mindezt?" —
57 és megbotránkoztak benne. Jézus erre megjegyezte: „Sehol
sincs a prófétának kevesebb becsülete, mint saját hazájá-
58 ban és házában." Hitetlenségük miatt nem is művelt ott
sok csodát.

14 **Keresztelő szent János lefejezése.** Abban az időben
2 Heródes, a negyedesfejedelem, hallotta Jézus hírét. „Ez
keresztelő János, mondta szolgáinak, föltámadt halot-
taiból, azért működik benne a csodatévő erő."
3 Heródes tudniillik annakidején elfogatta Jánost,
bilincsbe verette és testvérének, Fülöpnek felesége, Heródiás
4 miatt börtönbe vetette. János ugyanis figyelmeztette:
5 „Nem lehet a tiéd." Erre meg akarta ölni, de félt a nép-
6 től, mert prófétának tartották. Heródes születésenapján
történt, hogy Heródiás leánya táncolt a vendégek előtt.
7 Annyira megtetszett Heródesnek, hogy esküvel ígérte, bár-
8 mit is kér, megadja neki. Az pedig, előre kitanítva anyjá-
tól, így szólt: „Add nekem egy tálon keresztelő János fejét."
9 A király erre elszomorodott, de az eskü és a vendégek
10 miatt megparancsolta, hogy adják oda. Lefejeztette tehát
11 Jánost a börtönben. Fejét elhozták egy tálon és odaadták a
12 leánynak, az meg elvitte anyjának. Tanítványai akkor
eljöttek, elvitték a testét és eltemették. Aztán elmentek és
hírülvitték Jézusnak.

13 **Az első kenyérszaporítás.** Jézus a hír hallatára elha-
józott onnan egy magányos helyre, hogy egyedül legyen.
De a nép tudomást szerzett erről és gyalogszerrel utána
14 ment a városokból. Mikor kiszállt, már nagy tömeget talált
ott. Megesett rajtuk a szíve és meggyógyította betegeiket.
15 Amikor beesteledett, odamentek hozzá tanítványai és fi-
gyelmeztették: „Elhagyatott ez a hely és az idő is eljárt.

1—12: Mk 6, 14—29; Lk 3, 19.20; 9, 7—9.
1. *Heródes Antipász* (Kr. e. 4 — Kr. u. 39) I. Heródesnek a fia. Apjától Galileát és Dél-Pereát örökölte.
3. *Fülöp* I. Heródesnek más asszonytól származó fia, *Heródiás* pedig unokája.
13—21: Mk 6, 31—44; Lk 9, 10—17; Jn 6, 1—13.

Bocsásd el a népet, hogy a falvakba mehessenek és ennivalót vegyenek maguknak." Jézus azonban így válaszolt: 16
„Nem kell elmenniük, ti adjatok nekik enni." „Csak öt 17
kenyerünk és két halunk van", felelték. „Hozzátok ide", 18
mondta. Meghagyta, hogy a nép telepedjék le a fűre, aztán 19
fogta az öt kenyeret és a két halat, föltekintett az égre és megáldotta azokat. Majd megtörte a kenyereket és tanítványainak adta, a tanítványok pedig a népnek. Ettek 20
mindnyájan és jóllaktak. A kenyérmaradékból még tizenkét kosarat szedtek össze. Az asszonyokon és gyermekeken 21
kívül mintegy ötezer férfi evett.

Jézus a vizen jár. Ezután nyomban fölszólította tanít- 22
ványait, hogy szálljanak bárkába és menjenek előre a tulsó partra, amíg ő hazaküldi a népet. Miután hazaküldte őket, 23
fölment egy hegyre, hogy egyedül imádkozzék. Késő estig maradt ott egymagában. A bárkát jó messze a parttól 24
hányták-vetették a hullámok, mert ellenszél fújt. Az 25
éjszaka negyedik őrváltása idején Jézus a vizen járva feléjük közeledett. Amint meglátták a tanítványok, hogy 26
a vizen jár, rémülten kiáltották: „Kisértet!" - és félelmükben össze-vissza kiabáltak. De Jézus mindjárt megszólította 27
őket: „Bátorság! Én vagyok, ne féljetek!" Mire Péter így 28
szólt: „Uram, ha te vagy, parancsold meg, hogy hozzád menjek a vizen." „Jöjj!" — mondta ő. Péter kiszállt 29
a bárkából és Jézus felé indult a vizen. De az erős szél 30
láttára megijedt, s mikor merülni kezdett, így kiáltott: „Uram, ments meg!" Jézus nyomban kinyujtotta kezét, 31
megragadta és azt mondta neki: „Te kicsinyhitű, miért kételkedtél?" Amint beszállt a bárkába, a szél elállt. Akik 32
a bárkában voltak, leborultak előtte. „Valóban Isten Fia 33
vagy!" — vallották meg.

Genezár földjén. Átkeltek a tavon és Genezáretnél 34
értek partot. Mihelyt fölismerték őt a helybeliek, hírét 35
vitték az egész környéken. Eléje hoztak minden beteget és

22—36: Mk 6, 45—56; Jn 6, 16—21.
24. *Jó messze a parttól*, a Vulgáta szerint: „a tó közepén".
25. Az éjszakát négy őrségváltásra osztották föl. A negyedik őrségváltás hajnali három óra körül volt.

36 kérték, hogy legalább ruhája szegélyét érinthessék. Aki
csak hozzáért, meggyógyult.

15 **Az igazi tisztaság.** Akkor farizeusok és írástudók jöttek
2 Jézushoz Jeruzsálemből és megkérdezték: „Miért térnek
el tanítványaid az ősök hagyományától? Étkezés előtt
3 ugyanis nem mosnak kezet.“ Ő megfelelt nekik: „Hát ti
miért hágjátok át Isten parancsát hagyományotok miatt?
4 Isten mondta: Tiszteld atyádat és anyádat! És: Aki atyját
5 vagy anyját átkozza, halállal lakoljon. Ti pedig azt mond-
játok: Aki atyjához vagy anyjához így szól: Legyen Isten-
nek szánt ajándék az, amivel téged kellene segítenem, —
6 annak nem kell atyját, és anyját tisztelnie. Ezzel hagyo-
7 mányotok kedvéért kijátsszátok Isten parancsát. Kép-
mutatók! Találóan jövendölt rólatok Izaiás:

8 Ez a nép ajkával tisztel engem,
De szíve távol marad tőlem.
9 Hamisan tisztelnek engem,
Tanításuk csak emberi parancs.“

10 Akkor magához hívta a népet és így szólt: „Hallgassátok
11 és értsétek meg: Nem az szennyezi be az embert, ami
szájába jut, hanem az szennyezi be, ami a száját elhagyja.“
12 Erre odamentek hozzá tanítványai és megjegyezték: „Tu-
dod, hogy a farizeusok e beszéd hallatára megbotránkoz-
13 tak?“ Mire ő így felelt: „Tövestül kitépnek minden nö-
14 vényt, amelyet nem mennyei Atyám ültetett. Hagyjátok
őket! Világtalanok vak vezetői ők. Ha pedig vak vezet
világtalant, mindkettő gödörbe esik.“
15 Erre Péter így szólt hozzá: „Magyarázd meg nekünk ezt
16 a példabeszédet.“ „Még mindig nem értitek ti sem?“ —

1—20: Mk 7, 1—23.

2. Az *ősök hagyománya* az írástudóknak Mózes törvényéhez csatolt magyarázatai. Isten parancsait gyakorlati esetekre alkalmazták, de gyakran el is ferdítették, és mindenféle aprólékos és kellemetlen szabállyal terhelték az embereket.

5. Az írástudók magyarázata helyeselte, ha olyan vagyontárgyat ajándékoztak a templomnak, amellyel a segítségre szoruló szülőket kellett volna támogatni. Ezzel természetesen kijátszották Isten negyedik parancsát.

8 . 9: Izaiás 29, 13.

11. Nem az étel teszi tisztátalanná az embert, hanem Isten törvényének megszegése, mely a szívből ered és szavakban is megnyilvánulhat.

kérdezte. „Nem értitek, hogy mindaz, ami a szájba kerül, 17
a gyomorba jut és onnan a félreeső helyre? De ami a szá- 18
jat elhagyja, a szívből származik, és ez az, ami beszeny-
nyezi az embert. A szívből ered ugyanis minden rossz gon- 19
dolat, gyilkosság, házasságtörés, paráznaság, lopás, hamis
tanuság és káromlás. Ezek szennyezik be az embert. Az, 20
hogy mosatlan kézzel eszik, nem szennyezi be az embert."

A kánaáni asszony. Onnan tovább indulva Jézus Tírusz 21
és Szidon vidékére vonult vissza. Ott egy kánaáni asz- 22
szony jött a környékről és így kiáltozott utána: „Könyörülj
rajtam, Uram, Dávid fia! Leányomat kegyetlenül gyötri
az ördög." De ő szóra sem méltatta. Erre odamentek hozzá 23
tanítványai és kérték: „Küldd haza, mert kiabál utánunk.
Ő így felelt: „Küldetésem csak Izrael házának elveszett 24
juhaihoz szól." De az odajött és e szavakkal borult le 25
előtte: „Uram, segíts rajtam!" Ő visszautasította: „Nem 26
helyes, ha elveszik a gyerekek kenyerét s a kutyáknak dob-
ják." Az viszont erősítgette: „De bizony, Uram! Hiszen 27
a kiskutyák is esznek az uruk asztaláról lehulló morzsák-
ból." Erre Jézus így szólt: „Asszony, nagy a te hited, 28
legyen úgy, amint kívánod." Még abban az órában meg-
gyógyult a leány.

A második kenyérszaporítás. Jézus eltávozott onnan 29
és a galileai tengerhez tartott. Fölment egy hegyre és leült.
Nagy sokaság jött hozzá. Hoztak magukkal sántákat, bé- 30
nákat, vakokat, némákat, meg sok más beteget és lába elé
rakták őket. Meggyógyította valamennyit. Mikor a nép 31
látta, hogy a némák beszélnek, a bénák meggyógyulnak,
a sánták járnak és a vakok látnak, elámult és magasztalta
Izrael Istenét.

Jézus akkor összehívta tanítványait és így szólt hozzá- 32
juk: „Sajnálom a népet. Már harmadnapja kitartanak

21—28: Mk 7, 24—30.
22. *A kánaáni asszony* föniciai pogány nő volt.
24. Isten rendelése szerint a Messiás tanításában és jótetteményeiben először a zsidók részesültek és csak azután a pogányok (Rom. 1, 16).
27. A pogány asszony úgy érzi, hogy nincs joga ahhoz, hogy messiási kegyelemben részesüljön, ezért csak *morzsát* kéri.
32—39: Mk 8, 1—10.

mellettem és nincs mit enniük. Nem akarom étlen haza-
33 küldeni őket, hogy ki ne dőljenek az úton." A tanítványok
erre megjegyezték: „Honnan szerzünk itt a pusztában
34 annyi kenyeret, hogy ekkora tömeget ellássunk?" Jézus
megkérdezte tőlük: „Hány kenyeretek van?" „Hét, és
35 néhány apró halunk", felelték. Erre meghagyta a népnek,
36 hogy telepedjék le a földre. Aztán fogta a hét kenyeret és
a halakat, hálát adott, megtörte és odaadta tanítványainak,
37 a tanítványok pedig a népnek. Miután mindnyájan ettek
és jóllaktak, még hét kosár kenyérmaradékot szedtek össze.
38 Az asszonyokon és a gyermekeken kívül mintegy négyezer
39 férfi evett. Aztán elbocsátotta a népet, bárkába szállt és
Magadán vidékére ment.

16 **Az idők jele.** Ott farizeusok és szadduceusok jöttek
hozzá, hogy próbára tegyék. Kérték, hogy égi jelet muta-
2 son nekik. De ő így felelt: „Napszálltakor azt mondjátok:
3 Jó idő igérkezik, mert vöröslik az ég. Reggel pedig: Ma
zivatar lesz, mert a borús ég vöröslik. Az ég színéből tehát
tudtok következtetni, az idők jeleit azonban nem ismeri-
4 tek? A gonosz és hűtlen nemzedék jelet kíván, de nem kap
más jelet, mint Jónás (prófétáét)". Ezzel otthagyta őket
és elment.

5 **A farizeusok kovásza.** A tengeren átjövet a tanít-
6 ványok elfelejtettek kenyeret hozni magukkal. Jézus
figyelmeztette őket: „Vigyázzatok, óvakodjatok a farizeu-
7 sok és szadduceusok kovászától!" Azok így tanakodtak
8 egymásközt: „Nem hoztunk kenyeret". Jézus észrevette
ezt és így szólt: „Kicsinyhitűek, mit tanakodtok egymás-
9 közt, hogy nincs kenyeretek? Még mindig nem értitek s
nem jut eszetekbe az ötezer ember öt kenyere, és hogy hány
10 kosarat szedtetek tele? Sem a négyezer ember hét kenyere s
11 hogy ott is hány kosárral szedtetek föl? Hát nem értitek,

39. *Magadán* valószínűleg a Genezáret-tó nyugati partján húzódó dús legelőjű vidék.

1—4: Lk 12, 54—56; Mt 12, 38—41.

4. *Az idők jele* a prófétáktól megjövendölt csodák, melyekből a Messiás jöttére lehet következtetni.

5—12: Mk 8, 11—21.

9. 10. **A két kenyérszaporítás:** Mt 14, 15—21; 15, 32—39.

hogy nem a kenyérről mondtam nektek: Óvakodjatok a farizeusok és szadduceusok kovászától?" Akkor megértették, hogy nem a kenyér kovászától óvta őket, hanem a farizeusok és szadduceusok tanításától.

Az Egyház sziklaalapja. Amikor Jézus Fülöp Cezáreájának vidékére érkezett, megkérdezte tanítványait: „Kinek tartják az emberek az Emberfiát?" Azok így válaszoltak: „Van, aki keresztelő Jánosnak, van, aki Illésnek, van, aki Jeremiásnak vagy valamelyik prófétának." Jézus tovább kérdezte: „Hát ti kinek tartotok engem?" Simon Péter válaszolt: „Te vagy a Messiás, az élő Isten fia." Erre Jézus azt mondta neki: „Boldog vagy Simon, János fia! Nem test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én mennyei Atyám. Mondom tehát neked: Te Péter vagy. Erre a sziklára építem Egyházamat és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. Neked adom a mennyország kulcsait. Amit megkötsz a földön, megkötött lesz a mennyben is, és amit föloldasz a földön, a mennyben is föloldott lesz." Azután lelkére kötötte tanítványainak, senkinek se mondják, hogy ő a Messiás.

Jézus megjövendöli szenvedését. Ettől fogva Jézus többször fölhívta tanítványai figyelmét arra, hogy Jeruzsá-

13—20: Mk 8, 27—30; Lk 9, 18—21.

13. Fülöp negyedesfejedelem tartományában a Jordán forrásvidékénél épült város, melyet Augusztus császár tiszteletére nevezett el *Cezáreának*.

17. *Simonnak* Jézus adta a jelképes *Péter* nevet, arám eredetije *kéfa*, vagyis *szikla*. Jézus tehát így mondta: Te szikla vagy. Erre a sziklára építem Egyházamat . . . — *Test és vér* a rabbik szólásmódja szerint az embert jelenti.

18. A kapu a régi várfalak legjobban megerősített része volt, a *pokol kapui* a pokol hatalmát, az ördög erejét jelentik. Az Úr jövendölése szerint a Péterre és utódaira épített Egyház elpusztíthatatlan.

19. Az épület vagy város kulcsainak átadása a hatalom átadását jelenti, Péter kapta a legfőbb tanító, törvényhozó és kormányzó hatalmat Isten földi országában, az Egyházban, olyan értelemben, hogy a hit és erkölcs kérdéseiben hozott döntései érvényesek a mennyben is. *Megkötni és föloldani* héber kifejezés, annyit jelent mint megtiltani vagy megengedni, elítélni vagy fölmenteni.

20. Ez csak egyenlőre volt megtiltva (lásd Mt 17, 9), hogy a népben politikai reményeket ne támasszon és ne akadályozza az igehirdetést.

21—28: Mk 8, 31—39; Lk 9, 22—27.

21. A főpapok, az írástudók és a vének a **zsidó nagytanácsot, szinedriont** alkották, amely halálra ítélte Jézust.

lembe kell mennie, sokat kell szenvednie a vénektől, főpapoktól és írástudóktól, megölik, de harmadnapon föltá-
22 mad. Péter akkor félrevonta és ezekkel a szavakkal tett neki szemrehányást: „Ments Isten, Uram! Ilyesmi nem
23 történhetik veled!" De ő elfordult és így korholta Pétert: „Takarodj előlem, sátán! Terhemre vagy, mert emberi módon, s nem Isten tervei szerint gondolkodol."

24 **Jézus követése.** Ezután Jézus így szólt tanítványaihoz: „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye
25 föl keresztjét és kövessen engem. Aki meg akarja menteni életét, elveszíti azt, de aki érettem elveszíti életét, meg-
26 találja azt. Mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelke kárt szenved? Mit is adhatna az ember
27 cserébe lelkéért? Az Emberfia ugyanis el fog jönni angyalaival Atyja dicsőségében és akkor megfizet mindenkinek
28 tetteihez mérten. Bizony mondom nektek: az ittállók közül néhányan nem halnak meg, amíg meg nem látják az uralmával elérkező Emberfiát.

17 **Urunk színeváltozása.** Hat nap mulva Jézus maga mellé vette Pétert, Jakabot és testvérét Jánost, és egyedül
2 őket vitte föl egy magas hegyre. Ott színében elváltozott előttük. Arca ragyogott, mint a nap, ruhája pedig tündökölt,
3 mint a fény. Egyszerre csak megjelent nekik Mózes és Illés,
4 amint beszélgettek vele. Péter erre így szólt Jézushoz: „Uram, jó, hogy itt vagyunk! Ha akarod, csinálok itt három sátrat: neked egyet, Mózesnek egyet és Illésnek
5 egyet." Szavai közben fényes felhő takarta el őket és a felhőből szózat hallatszott: „Ez az én szeretett Fiam, aki-
6 ben kedvem telik, őt hallgassátok!" Ennek hallatára a
7 tanítványok arcra borultak és igen megijedtek. De Jézus hozzájuk lépett és megérintette őket: „Keljetek föl, ne

23. Az Úr azért *korholta* Pétert, mert ő a nélkül, hogy tudatában lett volna, a megváltás művétől akarta Jézust visszatartani.

25. Lásd 10, 39 magyarázat.

28. Jézus kijelenti, hogy az ott állók közül néhányan Jeruzsálem pusztulásának, mely az Emberfia lelki értelemben vett büntető eljövetele, és az evangélium gyors elterjedésének is tanui lesznek.

1—13: Mk 9, 2—13; Lk 9, 28—36; 2 Pét. 1, 16—18.

2. A Vulgáta szerint: „Ruhája fehér lett, mint a hó."

féljetek!" Föltekintve senkit sem láttak, csak Jézust egy- 8
magát.

Illés eljövetele. A hegyről lejövet Jézus a lelkükre 9
kötötte: „Senkinek el ne mondjátok a látomást, amíg az
Emberfia halottaiból föl nem támad." A tanítványok 10
megkérdezték: „ Miért mondják az írástudók, hogy Illés-
nek kell előbb eljönnie?" Ő így felelt: „Illés ugyan eljön 11
és helyreállít mindent. Én azonban azt mondom nektek, 12
hogy Illés már eljött, de nem ismerték föl s kényük-kedvük
szerint bántak vele. Így szenved majd az Emberfia is
tőlük." Akkor a tanítványok megértették, hogy keresztelő 13
Jánosról beszélt.

A holdkóros fiú. Mikor visszatértek a néphez, egy 14
ember lépett hozzá és ezekkel a szavakkal hullott térdre 15
előtte: „Uram, könyörülj fiamon! Holdkóros szegény, és
sokat szenved. Hol tűzbe esik, hol meg vízbe. Elvittem 16
tanítványaidhoz, de nem tudták meggyógyítani." Jézus 17
így szólt: „Hitetlen és romlott nemzedék! Meddig kell még
veletek maradnom? Meddig tűrjelek titeket? Hozzátok
ide!" Jézus ráparancsolt az ördögre, az kiment belőle és 18
a gyermek attól az órától fogva egészséges lett. Erre a 19
tanítványok Jézushoz mentek, mikor egyedül volt és meg-
kérdezték: „Mi miért nem tudtuk kiűzni azt?" Ő így felelt: 20
„Mert gyönge a hitetek. Bizony mondom nektek: Ha csak
akkora hitetek lesz is, mint a mustármag s azt mondjátok
e hegynek itt: Menj innét amoda! — átmegy, és semmi sem
lesz számotokra lehetetlen. De ez a fajzat nem űzhető ki 21
máskép, csak imádsággal és böjttel."

Jézus ismét megjövendöli szenvedését. Miközben 22
Galileában vándoroltak, Jézus azt mondta nekik: „Az

10—13. Jézus megerősíti a zsidó fölfogást Illés próféta visszatéréséről (Mal. 4, 5), aki a világ végén helyreállítja az igaz Isten hitét és az erkölcsi rendet, de hozzáfűzi, hogy Illés képletesen a Keresztelő személyében is eljött.

14—21: Mk 9, 14—29; Lk 9, 37—42.

20. A keleti népek nyelvén a hegy szerfölött nagy akadályt jelentett. Elmozdítása tehát azt akarja kifejezni, hogy a mélységes hitből fakadó ima a legnagyobb nehézségeket is elhárítja.

22 . 23: Mk. 9, 30—32; Lk 9, 43.44.

23 Emberfiának emberek kezébe kell kerülnie. Megölik, de harmadnapra föltámad". Erre igen elszomorodtak.

24 **A templomadó.** Mikor Kafarnaumba érkeztek, az adószedők Péterhez fordultak és megkérdezték: „A ti
25 Mesteretek nem fizet templomadót?" „De igen", felelte. Mikor hazaért, Jézus megelőzte őt kérdésével: „Mit gondolsz, Simon, a földi királyok kitől szednek vámot
26 vagy adót, fiaiktól vagy az idegenektől?" „Az idegenektől", felelte Péter. Erre Jézus így szólt: „A fiak tehát
27 mentesek. De hogy meg ne botránkoztassuk őket, menj ki a tóra, vess horgot s az első rákapó halat húzd ki. Nyisd ki a száját: találsz benne egy sztatért. Vedd ki és add oda nekik magamért és érted."

18 **A tanítványok versengése.** Abban az időben a tanít-
2 ványok ezzel a kérdéssel fordultak Jézushoz: „Mit gon-
3 dolsz, ki a legnagyobb a mennyek országában?" Ő odahívott egy gyermeket, közéjük állította és így szólt: „Bizony mondom nektek: Ha meg nem változtok és olyanok nem
4 lesztek, mint a gyermek, nem mentek be a mennyek országába. Aki tehát kicsinnyé lesz, mint ez a gyermek, az a
5 legnagyobb a mennyek országában. Aki pedig befogad egy ilyen gyermeket az én nevemben, engem fogad be.

6 **A bűnrecsábítás.** Aki csak egyet is bűnre csábít a bennem hívő kicsinyek közül, jobban járna, ha malomkövet
7 kötnének a nyakára s a tengerbe dobnák. Jaj a világnak a botrányok miatt! Szükséges ugyan, hogy botrányok for-
8 duljanak elő, de jaj annak, aki botrányt okoz! Ha kezed vagy lábad bűnre csábít, vágd le és vesd el magadtól. Jobb csonkán vagy sántán bemenned az életre, mint két kézzel,
9 vagy két lábbal az örök tűzre kerülnöd. Ha pedig szemed csábít bűnre, vájd ki és vesd el magadtól. Jobb félszem-

24. Minden fölnőtt izraelitának évenkint kettősdrahmát, vagyis kb. egy dollár harmadrészét kellett a jeruzsálemi templomnak fizetnie.
25. Jézus, mint Isten Fia, nem köteles Isten templomának adót fizetni.
27. Az ezüst sztatér két személyért járó templomadó.
1—11: Mk 9, 33—37; 42—47; Lk 9, 46—48; 17,1.2.
7. A *botrány* rosszpélda vagy csábítás, amely mást bűnre vezet.
8. Lásd Mt 5, 30.

mel bemenned az életre, mint két szemmel a gehenna tüzére kerülnöd. Vigyázzatok, meg ne vessetek egyet sem e kicsinyek közül! Mondom nektek: angyalaik az égben szüntelenül látják mennyei Atyám arcát. Az Emberfia azért jött, hogy megmentse, ami elveszett.

Az eltévedt bárány. Mit gondoltok? Ha valakinek száz juha van s egy elcsatangol közülük, nem hagyja ott a kilencvenkilencet a hegyen és nem megy, hogy megkeresse az eltévedtet? Ha aztán szerencsésen megtalálja, bizony mondom nektek: jobban örül annak, mint az el nem tévedt kilencvenkilencnek. Éppen így mennyei Atyátok sem akarja, hogy csak egy is elvesszen e kicsinyek közül.

Testvéri feddés. Ha vétkezik ellened testvéred, menj, fedd meg őt négyszemközt. Ha hallgat rád, megnyerted testvéredet. De ha nem hallgat rád, vigyél magaddal egy vagy két másikat, hogy két vagy három tanu bizonyítsa az ügyet. Ha azokra sem hallgat, mondd meg az egyházközségnek. Ha pedig a közösségre sem hallgat, vedd úgy, mintha pogány volna vagy vámos. Bizony mondom nektek: amit megköttök a földön, megkötött lesz a mennyben is, és amit föloldotok a földön, a mennyben is föloldott lesz.

Azt is mondom nektek: Ha ketten közületek egyetértve kérnek valamit a földön, meg fogják kapni mennyei Atyámtól. Ahol ugyanis ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük."

A szívtelen szolga. Akkor hozzálépett Péter és megkérdezte: „Uram, ha vét ellenem testvérem, hányszor kell megbocsátanom? Talán hétszer?" Jézus így felelt: „Nem mondom: hétszer, hanem hetvenszer hétszer."

12—14: Lk 15, 4—7.

17. *Pogánynak, vámosnak* tekinteni valakit a zsidó nyelvhasználat szerint egyértelmű a kiközösítéssel.

18. Jézus azokkal a szavakkal, amelyeket Péterhez intézett, az összes apostolnak és utódaiknak megadja az oldó és kötő hatalmat. Lásd a Mt 16, 19-hez fűzött jegyzetet.

21 . 22: Lk 17, 3.4.

22. A megbocsátásnak nincs határa, a *hetvenszer hétszer* igen sokszort jelent.

23 „Hasonlít ugyanis a mennyek országa egy királyember-
24 hez, aki számot akart vetni szolgáival. Mikor elkezdte a
számvetést, eléje állítottak egyet, aki tízezer talentummal
25 tartozott. Mivel nem volt miből visszafizetnie, az úr
megparancsolta, hogy adják el őt feleségestül, gyermekestül,
26 vagyonostul, és úgy fizessen. De a szolga leborulva kér-
lelte: Légy türelemmel irántam, mindent vissza fogok
27 fizetni. Az úr megkönyörült a szolgán, elbocsátotta s
28 tartozását is elengedte. Amint a szolga kiment, találkozott
egyik szolgatársával, aki száz dénárral tartozott neki.
Megragadta, fojtogatni kezdte és követelte: Add meg,
29 amivel tortozol. Szolgatársa leborulva kérlelte: Légy
30 türelemmel irántam, mindent vissza fogok fizetni. De
ő nem engedett, hanem fogta, tömlöcbe vetette, amíg
31 meg nem fizeti tartozását. Szolgatársai a történtek
láttára igen elszomorodtak s menten elmondták urukk-
32 nak mindazt, ami történt. Az úr maga elé idézte őt
és így szólt hozzá: Te gonosz szolga! Kérésedre elen-
33 gedtem minden tartozásodat. Nem kellett volna neked is
megszánnod szolgatársadat, mint ahogy én megszántalak
34 téged? Erre az úr haragjában átadta őt a poroszlóknak,
35 amíg meg nem fizeti minden tartozását. Így tesz mennyei
Atyám is veletek, ha mindegyiktek szívből meg nem bo-
csát felebarátjának."

Jézus működése Judeában és Jeruzsálemben.

Út Jeruzsálem felé.

19 **A házasság fölbonthatatlansága.** Amikor Jézus ezt a
tanítását befejezte, elindult Galileából és Judea határába
2 ment, a Jordánon túlra. Nagy tömeg kísérte, s ő meggyó-
gyította betegeiket.
3 Akkor odaléptek hozzá a farizeusok, hogy próbára
tegyék. Megkérdezték: „Szabad-e a férfinek bármi okból

24. A *tízezer talentum* kb. 20 millió dollárnak felel meg.
28. A *száz dénár* kb. 17 dollár, az előbbihez képest elenyésző összeg.
1—9: Mk 10,1—12.

elbocsátania feleségét?" Ő így felelt: „Nem olvastátok, 4
hogy a Teremtő kezdetben férfinek és nőnek teremtette
őket és azt mondta: A férfi ezért elhagyja atyját és anyját, 5
feleségéhez csatlakozik és a kettő testben egy lesz? Így 6
már nem ketten vannak, hanem csak egy test. Amit tehát
Isten egybekötött, ember szét ne válassza." De azok erős- 7
ködtek: „Miért parancsolta hát Mózes a válólevéllel tör-
ténő elbocsátást?" Ő kijelentette: „Mózes keményszívűségtek 8
miatt engedte meg, hogy elbocsássátok feleségeteket, de
kezdetben nem így volt. Mondom nektek: aki elbocsátja 9
feleségét — kivéve ha nem törvényes felesége — és mást
vesz el, házasságtörést követ el. Aki pedig elbocsátott nőt
vesz el, szintén házasságot tör."

Önkéntes szüzesség. Erre a tanítványok megjegyez- 10
ték: „Ha így áll a dolog férj és feleség között, nem érde-
mes megházasodni." Ő így válaszolt: „Nem mindenki tudja 11
fölfogni ezt, csak akinek Isten megadja. Van, aki anyja 12
méhéből úgy született, hogy képtelen házasságra, van akit
az emberek tettek képtelenné rá, de van, aki a mennyek
országáért önként lemond róla. Aki föl tudja fogni, fogja
föl!"

Jézus és a gyermekek. Akkor gyermekeket hoztak 13
hozzá, hogy rájuk tegye kezét és imádkozzék. De a tanít-
ványok elutasították őket. Jézus azonban így szólt: „Hagy- 14
játok csak a gyermekeket s ne akadályozzátok meg, hogy

4.5. Gen. 1, 27; 2, 24.

6. A házasságban a házastársak egy összetett személyiséget, erkölcsi és jogi egységet, az emberi társadalom szervezetében egy új sejtet: családot alkotnak.

7. Deut. 24, 1.

9. Az Úr kijelenti, hogy a házasság fölbontása bűn, kivéve ha a házastársak törvénytelenül élnek együtt. Ez az utóbbi megjegyzés Márknál (10, 11) és Lukácsnál (16, 18) nem szerepel, Máté azonban a hegyi beszédben is hozza (5, 31). Az eredeti szövegben *porneia* olvasható, amely szószerint paráználkodást jelent, a megfelelő héber szó azonban az egész ószövetségi Szentírásban a törvénytelen együttélést jelöli.

10—12: 1 Kor. 7, 7.25—40.

11. Az Istennek szentelt szűzi élet értékét nem mindenki fogja föl, s csak az vállalkozhatik rá, aki megkapta Istentől a hivatás kegyelmét.

13—15: Mk 10, 13—16; Lk 18, 15—17.

14. A gyermekeké, általában az ártatlanoké, alázatosaké. Lásd Mt 18, 2—5.

hozzám jöjjenek, mert ilyeneké a mennyek országa."
15 Azzal rájuk tette kezét, és tovább indult.

16 **A gazdag ifjú.** Később odalépett hozzá valaki és megkérdezte: „Mester, mi jót kell tennem, hogy eljussak az
17 örök életre?" „Mit kérdesz engem a jóról? — válaszolta. Egy a jó, (az Isten). Ezért ha el akarsz jutni az életre,
18 tartsd meg a parancsokat." Ő tovább kérdezte: „Melyeket?" Jézus fölsorolta: „Ne ölj, ne paráználkodjál, ne lopj,
19 hamisan ne tanuskodjál, atyádat és anyádat tiszteld és
20 szeresd felebarátodat, mint önmagadat." Az ifjú erre kijelentette: „Ezt mind megtartottam (fiatalkorom óta).
21 Mit kell még tennem?" Jézus így felelt: „Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el amid van és árát oszd szét a szegények közt, így kincsed lesz a mennyben. Aztán jöjj,
22 kövess engem!" Ennek hallatára az ifjú szomorúan távozott, mert nagy vagyona volt.

23 **A gazdagság veszélyei.** Jézus pedig tanítványaihoz fordult: „Bizony mondom nektek: A gazdag nehezen jut
24 be a mennyek országába. Ismét mondom nektek: Könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak Isten
25 országába jutni." Ennek hallatára a tanítványok megdöbbentek és azt kérdezték: „Hát akkor ki üdvözülhet?"
26 Jézus rájuk tekintett és így szólt: „Embernek ez lehetetlen, de Istennek minden lehetséges."

27 **Az önkéntes szegénység jutalma.** Akkor Péter vette át a szót: „Nézd, mi mindenünket elhagytuk és követ-
28 tünk téged. Mi lesz a jutalmunk?" Jézus így válaszolt:

16—26: Mk 10, 17—27; Lk 18, 18—27.

17. Isten a tökéletes jó, az erkölcsi jó mértéke és mintája. Ezért, aki üdvözülni akar, tartsa meg parancsait.

21. Jézus a szegénység és az engedelmesség tökéletesebb útját ajánlja. Ezek az evangéliumi tanácsok — a harmadikkal, az életszüzesség tanácsával együtt, amelyről a 10—12. versben volt szó — arra segítik az embert, hogy Isten és a felebarát szeretetének parancsát maradék nélkül megtartsa, s így eljusson a keresztény tökéletességre.

24. A jellegzetes keleti szólásmód a tevéről és a tű fokáról azt szemlélteti, hogy a gazdagnak, aki szívével a földiekhez tapad, igen nehéz üdvözülnie.

27—30: Mk 10, 28—31; 18, 28—30.

28. *A világ megújulása* a föltámadás és az utolsó ítélet. *Izrael tizenkét törzse* jelképe az egész emberiségnek. Az apostoloknak különleges szerepük lesz az utolsó ítéleten.

„Bizony mondom nektek: Ti, akik követtetek engem, a világ megújulásakor, amikor az Emberfia dicsőséges trónjára ül, együtt ültök vele tizenkét trónon, hogy itélkezzetek Izrael tizenkét törzse fölött. S mindaz, aki elhagyja értem 29
otthonát, testvéreit, nővéreit, atyját, anyját, feleségét, gyermekeit vagy földjét, százanyit kap és örökségül kapja az örök életet.

Példabeszéd a szőlőhegy munkásairól. Sokan lesznek 30
elsőkből utolsók és utolsókból elsők.

Hasonlít a mennyek országa a gazdaemberhez, aki kora 20
reggel kiment, hogy munkásokat fogadjon szőlejébe. Miu- 2
tán megegyezett a munkásokkal napi egy dénárban, elküldte őket a szőlőbe. Mikor három óra tájban kiment, látta, 3
hogy mások is tétlenül ácsorognak a piacon. Így szólt 4
hozzájuk: Menjetek ti is szőlőmbe, és majd megadom, ami jár nektek. Azok elmentek. Hat és kilenc óra körül újra 5
kiment, s ugyanígy tett. Mikor pedig tizenegy óra tájban 6
is kiment, megint talált ácsorgókat. Megkérdezte tőlük: Mit ácsorogtok itt egész nap tétlenül? Senkisem fogadott 7
föl minket, felelték. Menjetek ti is szőlőmbe, mondta nekik. Estére kelve így szólt a szőlősgazda vincellérjéhez: 8
Hívd össze a munkásokat, s add ki bérüket az utolsókon kezdve az elsőkig. Jöttek tehát azok, akik tizenegy óra 9
tájban álltak munkába és fejenkint egy dénárt kaptak. Mikor pedig az elsők jöttek, azt hitték, hogy többet fognak 10
kapni, de ők is egy-egy dénárt kaptak. Amikor átvették, 11
zúgolódni kezdtek a szőlősgazda ellen: Ezek az utolsók egy 12
óra hosszat dolgoztak csak, mondták, és ugyanúgy bántál velük, mint velünk, akik a nap terhét és hevét viseltük. Barátom, felelte egyiküknek, nem vagyok veled igazság- 13
talan. Nem egy dénárban egyeztél meg velem? Fogd, ami 14

29. Földi javak helyett lelkieket kap, a másvilágon pedig örök boldogságot.

1—16. A példabeszéd azt tanítja, hogy az örök üdvösség az Isten ajándéka. Isten azoknak adja, akik keresztény hivatásukban mindvégig állhatatosan kitartanak, tekintet nélkül megtérésük idejére.

3. A tizenkétórás munkanapot négy háromórás szakaszra osztották. Az órák számítását reggel hatkor kezdték. Három óra a mi reggeli kilenc óránknak, hat óra tizenkettőnek, kilenc délután háromnak, tizenegy öt órának felel meg.

a tiéd és menj! Én ennek az utolsónak is annyit szánok,
15 mint neked. Vagy nem tehetem az enyémmel azt, amit
akarok? Rossz szemmel nézed talán, hogy én jó vagyok?
16 Így lesznek az utolsókból elsők s az elsőkből utolsók."
(Sokan vannak a meghívottak, de kevesen a választottak.)

17 **Jézus harmadszor jövendöli meg szenvedését.**
Jézus elindult Jeruzsálem felé. Útközben félrevonta tizen-
18 két (tanítványát) s figyelmeztette őket: „Most fölmegyünk
Jeruzsálembe. Ott a főpapok és az írástudók kezébe adják
19 az Emberfiát. Azok halálra ítélik és kiszolgáltatják a
pogányoknak, hogy kigúnyolják, megostorozzák és meg-
feszítsék őt, de harmadnapra föltámad."

20 **Zebedeus fiai.** Akkor odajött Zebedeus fiainak anyja
fiaival együtt és leborult előtte, hogy kérjen valamit. „Mit
21 akarsz?" — kérdezte. Ő így felelt: „Intézd úgy, hogy két
fiam közül az egyik jobbodon, a másik balodon üljön
22 országodban." Jézus ezt válaszolta: „Nem tudjátok mit
kértek. Készek vagytok arra, hogy igyatok abból a kehely-
23 ből, amelyből én iszom?" „Készek vagyunk", felelték. Erre
így szólt hozzájuk: „Kelyhemből ugyan inni fogtok, de
hogy jobbomra vagy balomra üljetek, azt nem én döntöm
el, mert azoknak jár, akiknek Atyám készítette."

24 Ennek hallatára a többi tíz megneheztelt a két testvérre.
25 Jézus ezért magához hívta őket és így szólt hozzájuk: „Tud-
játok, hogy azok, akiket a világ urainak tartanak, zsarno-
koskodnak a népeken, a hatalmasok pedig önkényüket
26 éreztetik velük. Köztetek azonban ne így legyen, hanem,
27 aki nagyobb akar lenni, legyen szolgátok, és aki első akar
28 lenni, legyen cselédetek. Az Emberfia sem azért jött, hogy
neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon és váltságul
adja oda életét sokakért."

17—19: Mk 10, 32—34; Lk 18, 31—34.
20—28: Mk 10, 35—45.
20. *Zebedeus fiainak*, az idősebb Jakab és János apostolnak *anyját* Szalomének hívták.
21. Az asszony azt hitte, hogy Jézus hamarosan megalapítja a zsidó reményeknek megfelelő földi Messiás-országot, azért kéri a két első helyet fiai számára.
22. Valakivel *egy kehelyből inni* azt jelenti: sorsában osztozni.
28. Krisztus *sokakért*, vagyis mindenkiért adta életét.

A jerikói vakok. Mikor elhagyták Jerikót, nagy tömeg követte. Az útfélen két vak ült. Amikor meghallották, hogy Jézus megy arra, kiáltozni kezdtek: „Uram, Dávid fia, könyörülj rajtunk!" A nép csitította őket, hogy hallgassanak. De ők annál jobban kiabáltak: „Uram, Dávid fia, könyörülj rajtunk!" Jézus megállt, magához hívta őket és megkérdezte: „Mit tegyek veletek?" „Uram, felelték, hogy megnyíljék a szemünk." Jézus könyörületre indulva megérintette szemüket. Azonnal visszanyerték látásukat és követték őt. 29 30 31 32 33 34

A szenvedés előtti napok.

Jézus bevonul Jeruzsálembe. Mikor Jeruzsálemhez közeledve Betfagéba, az Olajfák hegyéhez értek, elküldött két tanítványt ezzel a megbízatással: „Menjetek a szemközti faluba. Találtok ott egy megkötött szamarat s vele csikaját. Oldjátok el s vezessétek ide. Ha valaki bármit is szólna, mondjátok, hogy az Úrnak szüksége van rá, erre mindjárt elengedi." Így kellett teljesülnie a próféta jövendölésének: 21 2 3 4

„Mondjátok meg Sion leányának: 5
Nézd, királyod vonul be hozzád,
Szerényen, szamárháton,
Teherhordó állat csikaján."

A tanítványok elmentek és úgy tettek, amint Jézus megparancsolta. Elhozták a szamarat és csikaját, rátették ruhájukat, ő pedig fölült. Sokan a nép közül ruhájukat terítették az útra, mások ágakat törtek a fákról s az útra szórták. Az előtte járó s utána tóduló tömeg így kiáltozott: 6 7 8 9

„Hozsanna Dávid fiának!
Áldott, ki az Úr nevében jön!
Hozsanna a magasságban!"

29—34: Mk 10, 46—52; Lk 18, 35—43.

1—11: Mk 11, 1—11; Lk 19, 29—40; Jn 12, 12—19.

5. Izaiás 62, 11; Zak. 9, 9. *Sion leánya* Jeruzsálem lakosságát jelenti. Jézus nem mint büszke uralkodó lóháton, hanem mint a béke fejedelme vonul be.

9. *Hozsanna* héber örömkiáltás, jelentése: Üdv neki! Megfelel a magyar „éljen"-nek. *Hozsanna a magasságban:* éljenezzenek velünk a mennyei seregek.

10 Amikor beért Jeruzsálembe, az egész város izgalomba jött.
11 „Kicsoda ez?“ — kérdezték. „Ez Jézus, a próféta, a galileai Názáretből“, felelte a nép.

12 **A templom megtisztítása.** Jézus bement (Isten) templomába és kiűzte azokat, akik a templomban adtak-vettek, a pénzváltók asztalait és a galambárusok padjait pedig
13 fölforgatta. „Írva van, kiáltotta: Az én házam az imádság háza, ti pedig rablóbarlanggá tettétek.“

14 A templomban vakok és sánták mentek hozzá, s meg-
15 gyógyította őket. Amikor a főpapok és az írástudók látták az ott művelt csodákat és a gyermekeket, akik így kiáltoztak a templomban: „Hozsanna Dávid fiának!“ — méltat-
16 lankodtak és odaszóltak neki: „Hallod, mit kiabálnak?“ Jézus így válaszolt: „Hallom. Nem olvastátok sohasem: Kisdedek és csecsemők szájával hirdetted dicséretedet?“

17 Ezzel otthagyta őket, kiment a városból Betániába és ott töltötte az éjszakát.

18 **A terméketlen fügefa.** Reggel, a városba visszatérő-
19 ben, megéhezett. Látott az út mellett egy fügefát. Odament hozzá, de csak leveleket talált rajta. Erre így szólt: „Ne teremjen rajtad gyümölcs soha többé!“ A fügefa tüstént
20 elszáradt. Ennek láttára a tanítványok csodálkozva kérdezték: „Hogyan száradhatott el így egyszerre a fügefa?“
21 „Bizony mondom nektek, felelte Jézus, ha hitetek lesz és nem kételkedtek, nemcsak azt tehetitek meg, ami a fügefával történt, hanem, ha ennek a hegynek azt mondjátok:

12—17: Mk 11, 15—19; Lk 19, 45—48. Szent János evangéliuma (2, 14—16) beszámol arról, hogy Jézus működésének kezdetén is megtisztította a templomot.

12. A *templom* nemcsak a szorosan vett templomépület, hanem a körülötte elterülő térség és oszlopcsarnok is. Az árusok itt kereskedtek áldozathoz szükséges állatokkal.

16. Zsolt. 8, 3.

18—22: Mk 11, 12—14.20—26.

19. A *fügefán* húsvétkor csak kivételesen lehetett volna fügét találni, még nem volt fügeérés ideje. Éppen ez mutatja, hogy Krisztus nem az ártatlan fát akarta büntetni. A fügefa megátkozásának jelképes értelme van: jelenti a zsidó nép elvetését, mely csak leveleket, a törvény külsőséges tiszteletét termette, de az igazi erény gyümölcseit nem.

21. Lásd 17, 20 jegyzet.

Emelkedj föl és vesd magad a tengerbe! — úgy lesz. Bár- 22
mit kértek bizalommal imádságtokban, megkapjátok."

Honnan van Jézus hatalma. Ezután bement a 23
templomba és tanított. Közben odaléptek hozzá a
főpapok meg a nép vénei és megkérdezték: „Miféle
hatalommal teszed ezeket? Ki adta neked a hatalmat
ehhez?" Jézus így válaszolt: „Én is kérdezek tőletek vala- 24
mit. Ha megfeleltek rá, megmondom nektek, milyen hata-
lommal teszek így. Honnan volt János keresztsége? A 25
mennyből vagy az emberektől?" Azok tanakodni kezdtek
egymás közt: „Ha azt mondjuk: a mennyből volt, azt
feleli: Hát akkor miért nem hittetek neki? Ha pedig azt 26
mondjuk: az emberektől, félnünk kell a néptől, mert Jánost
mindenki prófétának tartja." Ezért ezt a választ adták 27
Jézusnak: „Nem tudjuk." „Akkor én sem mondom meg,
milyen hatalommal teszek így", felelte ő.

Példabeszéd az engedetlen testvérekről. „Mit gon- 28
doltok? Egy embernek két fia volt. Elment az elsőhöz és
így szólt: Fiam, menj ki ma dolgozni a szőlőbe. Megyek 29
uram, felelte, de nem ment ki. Elment a másikhoz és őt is 30
megkérte. Nem megyek, felelte, később azonban megbánta
és kiment. Melyik teljesítette a kettő közül atyja akaratát?" 31
„A második", válaszolták. Erre Jézus így szólt hozzájuk:
„Bizony mondom nektek: a vámosok és az utcanők mege-
lőznek titeket Isten országában. Eljött ugyanis hozzátok 32
János, hogy az igazság útjára vezessen, de nem hittetek
neki. A vámosok és az utcanők hittek neki. Ti azonban
ennek láttára sem tértetek meg és nem hittetek."

Példabeszéd a gonosz szőlőmunkásokról. „Halljá- 33
tok egy másik példabeszédet. Volt egy gazdaember, aki
szőlőt ültetett. Bekerítette sövénnyel, belül pedig taposó-

23—27: Mk 11, 27—33; Lk 20, 1—8.
33—46: Mk 12, 1—12; Lk 20, 9—19.
33. A példabeszéd értelme az, hogy Isten a zsidó népet, mint kedvelt szőlejét (lásd Iz. 5, 1—7) ápolta és gondozta, elküldte hozzá szolgáit, a prófétákat, végül egyszülött Fiát, Krisztust, de a zsidó nép nem követte a próféták tanítását és Isten Fiát keresztre feszítette. Elvesztették tehát Isten országát, és helyükbe Isten újszövetségi népe és országa, az Egyház lépett.

gödröt ásott és őrtornyot épített. Aztán bérbeadta szőlő-
34 munkásoknak és elutazott (messzire). Amikor eljött a szüret, elküldte szolgáit a szőlőmunkásokhoz, hogy beszedjék
35 a termést. Ám a szőlőmunkások nekiestek a szolgáknak: az egyiket megverték, a másikat megölték, a harmadikat
36 megkövezték. Erre más szolgákat küldött, többet, mint
37 előbb. Azokkal ugyanúgy bántak. Végre fiát küldte hozzájuk, mert azt gondolta: A fiamat csak becsülni fogják.
38 A szőlőmunkások azonban a fiú láttára így bíztatták egymást: Itt az örökös! Rajta, öljük meg és mienk lesz az
39 öröksége. Nekiestek tehát, kidobták a szőlőből és megöl-
40 ték. Amikor eljön a szőlő ura, vajjon mit tesz a szőlőmun-
41 kásokkal?" „A gonoszokkal el fog bánni, felelték, és szőlejét más szőlőmunkásoknak adja bérbe, akik idejében
42 beszolgáltatják a termést." Jézus így szólt hozzájuk: „Sohasem olvastátok az Írásban:

A kő, mit az építők megvetettek,
Szegletkővé lett.
Az Úr művelte ezeket,
Csodálatos szemünk előtt, amit cselekedett.

43 Ezért mondom nektek: Elveszítitek Isten országát és olyan
44 nép kapja, mely megtermi gyümölcsét. Mindaz, aki e kőre esik, összezúzza magát, akire viszont rázuhan, azt szétmorzsolja."

45 E példabeszédek hallatára a főpapok és farizeusok
46 megértették, hogy róluk volt szó. Az volt a szándékuk, hogy elfogják őt, de féltek a néptől, mert prófétának tartották.

22 **Példabeszéd a királyi menyegzőről.** Jézus azután
2 újra példabeszédben szólt hozzájuk: „Hasonlít a menny-
3 nyek országa egy királyhoz, aki menyegzőt rendezett fiának. Elküldte tehát szolgáit, hogy hívják a meg-

42. Zsolt. 117, 22.23. A *szegletkő* a Messiás.
44. Akinek nem üdvössége Krisztus, annak kárhozata (Lk 2, 34).
1—14: Lk 14, 16—24.
1—13. A *királyi menyegző* Krisztus eljegyzése az Egyházzal (Jn 3, 29). A *meghívottak* a zsidók: nekik kellett volna, mint választott népnek, először az Egyházba lépniük, de visszautasították a Messiás meghívását. A *keresztutakról* behívott vendégek a pogányok, de közülük csak az élő tagja az Egyháznak, s az jut az örök boldogságra,

hívottakat a menyegzőre. De azok nem akartak jönni.
Erre más szolgákat küldött: Mondjátok meg a meghívot- 4
taknak: Elkészítettem lakomámat, ökreimet és hízlalt állataimat leöltem, minden kész. Jöjjetek a menyegzőre! De 5
azok nem törődtek vele. Elmentek, ki majorjába, ki meg
keresete után. Mások pedig megfogták a szolgákat, meg- 6
verték, sőt meg is ölték őket. Amint a király ezt meghal- 7
lotta, haragra lobbant. Kivezényelte hadseregét, a gyilkosokat fölkoncolta, városukat pedig fölégette. Aztán így 8
szólt szolgáihoz: A menyegző ugyan kész, de a meghívottak nem voltak méltók rá. Menjetek ki tehát a keresz- 9
utakra, s akit csak találtok, hívjátok a menyegzőre. A 10
szolgák kimentek az utakra és összegyüjtöttek rosszakat és jókat, ahogy jöttek, úgy hogy a lakodalmas ház megtelt vendégekkel. Mikor a király bement, hogy lássa a vendé- 11
geket, észrevett egy embert, aki nem volt menyegzős ruhában. Barátom, szólította meg, hogy jöttél ide menyegzős 12
ruha nélkül? Ő hallgatott. Erre a király megparancsolta a 13
szolgáknak: Kötözzétek meg kezét-lábát, s dobjátok ki a külső sötétségre! Ott sírás és fogcsikorgatás lesz. Sokan 14
vannak a meghívottak, de kevesen a választottak."

Szabad-e adót fizetni a császárnak? A farizeusok 15
erre félrevonultak és megtárgyalták, hogyan tudnák szaván fogni. Elküldték hozzá tanítványaikat a heródespártiak- 16
kal. „Mester, mondták neki, tudjuk, hogy igazmondó vagy, Isten útját az igazsághoz híven tanítod és nem mások szerint igazodol, mert nem vezet emberi tekintet. Mondd meg tehát, mi a te véleményed: Szabad-e adót 17
fizetni a császárnak, vagy nem?" Jézus átlátva álnokságu- 18

akit az isteni kegyelem *menyegzői ruhája* ékesít. A *külső sötétség* a bűn állapotának lelki sötétsége, végül maga a kárhozat.

14. A *sok* itt is, mint a 20, 28-ban, az egyetemesség kifejezője. A *kevés* azt jelenti, hogy az üdvösségre szóló hivatás föltételeit nem mindenki teljesíti.

15—22: Mk 12, 13—17; Lk 20, 20—26.

16. A *heródespártiak* a római uralom hívei, ebben a kérdésben is a farizeusok ellenfelei voltak.

17. Jellegzetes fogas kérdés: ha Jézus igenlően felel, a farizeusok a mózesi törvény és a nemzeti függetlenség árulójának mondják, ha nemlegesen, a heródespártiak, mint lázítót, bevádolják a római hatóságnál.

19 kon, így szólt: „Mit kísértetek engem, képmutatók? Mu-
tassátok az adópénzt!“ Azok odanyujtottak egy dénárt.
20 „Kinek a képe és fölirata ez?“ — kérdezte Jézus. „A csá-
21 száré“, felelték. Erre azt mondta nekik: „Adjátok meg
tehát a császárnak, ami a császáré, Istennek pedig, ami az
22 Istené.“ Ennek hallatára annyira meglepődtek, hogy ott-
hagyták és eltávoztak.

23 **A föltámadás kérdése.** Aznap még szadduceusok is
24 jöttek hozzá, akik tagadták a föltámadást. A következő
kérdést intézték hozzá: „Mester, Mózes így rendelkezett:
Ha valaki fiúgyermek nélkül hal meg, testvére vegye el
25 az özvegyet és támasszon utódot testvérének. Volt hét
testvér. Az első megnősült, aztán meghalt. Mivel gyermeke
26 nem volt, feleségét testvérére hagyta. Ugyanaz történt a má-
27 sodikkal és harmadikkal is, egészen a hetedikig. Végül
28 meghalt az asszony is. A föltámadáskor tehát a hét közül
29 melyiknek lesz a felesége? Hiszen mindegyiké volt“. Jézus
így válaszolt: „Tévedtek. Nem ismeritek sem az Írást, sem
30 az Isten hatalmát. A föltámadás után ugyanis nem nősül-
nek, s férjhez sem mennek, hanem úgy élnek, mint Isten
31 angyalai a mennyben. A halottak föltámadásáról pedig
32 nem olvastátok, amit Isten mondott nektek: Én vagyok
Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákob Istene. Isten nem a
33 holtak Istene, hanem az élőké.“ Mikor a nép ezt hallotta,
elámult tanításán.

34 **A főparancs.** Mikor a farizeusok értesültek arról, hogy
a szadduceusokat is elhallgattatta, ismét köréje gyűltek.
35 Közülük egy törvénytudó, hogy próbára tegye, a követ-

21. Jézus a kérdést az adott politikai helyzetnek megfelelően, helyes gyakorlati érzékkel oldja meg. Az állampolgári kötelességek teljesítését éppen úgy megköveteli, mint az Isten iránt való kötelességekét.

23—33: Mk 12, 18—27; Lk 20, 27—40.

23. A *szadduceusokról* lásd 3, 7 jegyzet.

24. Deut. 25, 5.

25. E költött jogesettel a szadduceusok nevetségessé akarták tenni a testi föltámadásba vetett hitet. Jézus megmagyarázza nekik, hogy az örökkévalóságban nincs házasság: a föltámadtak úgy élnek, mint Isten angyalai.

32. Exod. 3, 6. Ha Istennek nem volna hatalma a holtak föltámasztására, nem volna mindenható, vagyis igaz Isten.

34—40: Mk 12, 28—34; Lk 10, 25—28.

kező kérdéssel fordult hozzá: „Mester, melyik a legfőbb 36
parancs a Törvényben?“ Jézus így felelt: „Szeresd Uradat 37
Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez a legfőbb: az első parancs. A második hasonló 38. 39
ehhez: Szeresd felebarátodat, mint önmagadat. E két 40
parancson függ az egész törvény és a próféták.“

Dávid fia. Mivel a farizeusok együtt voltak, Jézus ezt 41
a kérdést vetette föl nekik: „Mit tartotok ti a Messiásról? 42
Kinek a fia?“ „Dávidé“, felelték. Ő továbbkérdezte: 43
„Hogyan hívhatja akkor Dávid a Lélek sugallatára Urának
őt, hiszen így szól:

Mondá az Úr az én Uramnak: 44
Jobbom felől foglalj helyet,
Míg lábod alá zsámolyul alázom
Valamennyi ellenségedet?

Ha tehát Dávid maga hívja őt urának, hogyan lehet az ő 45
fia?“ Senki sem akadt, aki egy szót is tudott volna erre 46
felelni, s attól a naptól fogva senki sem merte többé kérdéseivel zaklatni.

Jaj nektek, farizeusok! Akkor Jézus e szavakkal for- **23**
dult a néphez és tanítványaihoz: „Az írástudók és a fari- 2
zeusok Mózes tanítószékében ülnek. Tartsátok és tegyétek 3
meg tehát mindazt, amit mondanak, de tetteiket ne
kövessétek, mert mondják ugyan, de nem teszik. Elvisel- 4
hetetlen nehéz terhet rónak és raknak az emberek vállára,
de maguk ujjal sem hajlandók mozdítani rajta. Minden 5

36. A zsidók a Mózes törvénykönyvében szereplő 613 törvényt nagyobb és kisebb törvényekre osztották. A *farizeus* a régen vitatott *legfőbb törvény* iránt érdeklődött. Jézus válaszképen az Istenszeretet (Deut. 6, 5) és az emberszeretet (Lev. 19, 18) parancsát idézi.

41—46: Mk 12, 35—37; Lk 20, 41—44.

44. Zsolt. 109, 1.

45. A válasz egyszerű: a Messiás emberi természete szerint Dávid fia, isteni természete szerint Dávidnak is Ura.

1—36: Mk 12, 30—40; Lk 20, 45—47; 11, 37—52.

2. *Mózes tanítószékében ülnek*, mint törvényének tanítói és hivatalos magyarázói

4. A mózesi törvényhez aprólékos és bonyolult szabályokat adnak.

5. A buzgó zsidók imádság közben homlokukra és balkarjukra *bőrszalagot* tekertek, amelyre a törvény fontosabb parancsait írták (Exod. 13, 9.16). Felső ruhájuk négy szegletén *bojtokat* viseltek azért, hogy ezek is Isten törvényére emlékeztessék őket (Num. 15, 38—40).

tettükkel arra törekszenek, hogy föltünjenek az emberek előtt. Szélesre szabják imaszíjjukat és hosszabbra eresztik
6 köntösük bojtjait. Szívesen foglalják el a főhelyeket a lakomákon és az első székeket a zsinagógákban, és szeretik,
7 ha nyilvános tereken köszöntik és rabbinak szólítják őket
8 az emberek. Ti ne hivassátok magatokat rabbinak, mert egy a ti mesteretek, ti pedig mindnyájan testvérek vagy-
9 tok. Atyának se szólítsatok senkit a földön, mert egy a ti
10 Atyátok, a mennyei. Tanítónak se hivassátok magatokat,
11 mert egy a ti tanítótok, a Krisztus. A legnagyobb köztetek
12 legyen a szolgátok. Aki fölmagasztalja magát, azt megalázzák, aki pedig megalázza magát, azt fölmagasztalják.
13 Jaj nektek, írástudók és farizeusok, ti képmutatók! Bezárjátok a mennyek országát az emberek előtt. Magatok nem mentek be, s az odaigyekvőket sem hagyjátok bejutni.
14 (Jaj nektek, írástudók és farizeusok, ti képmutatók! Nagyokat imádkozva fölélitek az özvegyek házait. Ezért súlyosabb ítélet vár rátok.)
15 Jaj nektek, írástudók és farizeusok, ti képmutatók! Tengert és szárazföldet bejártok, hogy csak egy embert is zsidóvá tegyetek, s ha azzá lett, a kárhozat fiává teszitek, kétszerte inkább magatoknál.
16 Jaj nektek, vak vezetők! Azt mondjátok: Ha valaki a templomra esküszik, nem érvényes, de ha a templom ara-
17 nyára esküszik, az kötelezi. Esztelenek és vakok! Hát mi több, az arany-e vagy a templom, mely megszenteli az
18 aranyat? Továbbá: Ha valaki az oltárra esküszik, az nem érvényes, de ha a rajta lévő áldozati ajándékra esküszik,
19 az kötelezi. Ti vakok! Hát mi több, az ajándék-e, vagy
20 az oltár, mely megszenteli az ajándékot? Aki tehát az oltárra esküszik, esküszik rá és mindarra, ami rajta van.
21 Aki a templomra esküszik, esküszik rá és a benne lakóra.
22 Aki az égre esküszik, az Isten trónjára esküszik és magára a trónon ülőre.
23 Jaj nektek, írástudók és farizeusok, ti képmutatók! Tizedet adtok mentából, ánizsból és köményből, de elha-

7. *Rabbi* jelentése Uram! Így szólították a zsidók tanítóikat.
8—10. Jézus nem a címet, hanem a címkórságot ítéli el.

nyagoljátok, ami fontosabb a törvényben: az igazságosságot, az irgalmasságot és a hűséget. Ezt meg kell tenni, azt nem szabad elhagyni. Ti vak vezetők! Megszűritek a szunyogot, a tevét meg lenyelitek. 24

Jaj nektek, írástudók és farizeusok, ti képmutatók! Tisztára mossátok a pohár és a tál külsejét, de belül rablott holmival és szennyel vannak tele. Te vak farizeus! Tisztítsd ki előbb a pohár és a tál belsejét, akkor majd külseje is tiszta lesz. 25 26

Jaj nektek, írástudók és farizeusok, ti képmutatók! Fehérre meszelt sírokhoz hasonlíttok, amelyek kívülről ékeseknek látszanak, de belül holtak csontjaival és mindenféle undoksággal vannak tele. Így ti is kívülről igazaknak látszotok az emberek szemében, de belül tele vagytok képmutatással és gonoszsággal. 27 28

Jaj nektek, írástudók és farizeusok, ti képmutatók! A prófétáknak sírboltot építtek, az igazak síremlékeit fölékesítitek és azt mondjátok: Ha atyáink napjaiban éltünk volna, nem lettünk volna bűnrészesek a próféták vérében. Ezzel magatok is megvalljátok, hogy prófétagyilkosoknak fiai vagytok. Töltsétek csak be ti is atyáitok mértékét. Kígyók, viperák fajzata! Hogyan is kerülnétek el a kárhoztató ítéletet? 29 30 31 32 33

Ezért küldök hozzátok prófétákat, bölcseket és írástudókat. Némelyeket közülük megöltök és keresztrefeszíttek, másokat megostoroztok a zsinagógákban és városról városra üldöztök. Így rátok száll minden földön kiontott igaz vér, az igaz Ábel vérétől, Zakariásnak, Barakiás fiának véréig, akit megöltetek a templom és az oltár között. Bizony mondom nektek: Mindez eljön erre a nemzedékre. 34 35 36

Jaj neked, Jeruzsálem! Jeruzsálem! Jeruzsálem! Te megölöd a prófétákat és megkövezed a hozzád küldötteket. Hányszor akartam egybegyűjteni fiaidat, mint ahogy a tyúk gyűjti szárnya alá csibéit, de te nem akartad. 37

32. Folytassátok és fejezzétek be atyáitok művét és bűnét a Messiásnak és apostolainak meggyilkolásával.
34. Izrael elutasító magatartása miatt a Messiás új tanítókat: apostolait küldi a világba.
35. Gen. 4, 8; 2 Kron. 24, 20—22. 37—39: Lk 13, 34.35.

38 Meglátjátok, elhagyatott lesz házatok. Mondom nektek,
39 nem láttok engem mostantól mindaddig, amíg így nem kiálttok: Áldott, ki az Úr nevében jön!"

24 **Jövendölés a világ végéről.** Jézus kilépett a templomból és elindult. Csatlakoztak hozzá tanítványai és muto-
2 gatták neki a templom épületeit. Ő azonban megjegyezte: „Látjátok mindezt? Bizony mondom nektek: Nem marad itt kő kövön, amit le nem rombolnának."
3 Mikor az Olajfák hegyén leült, körülfogták tanítványai és kérték: „Mondd meg nekünk, mikor lesz ez? S mi lesz
4 a jele eljövetelednek és a világ végének?" Jézus így vála-
5 szolt: „Vigyázzatok, senki félre ne vezessen titeket. Sokan jönnek majd az én nevemben s azt mondják: Én vagyok a
6 Krisztus, és sokat megtévesztenek. Hallotok majd háborúról és háborús hírekről. Vigyázzatok, ne rémüldözzetek. Ennek mind meg kell történnie, de ez még nem a vég.
7 Akkor nemzet nemzet ellen és ország ország ellen támad.
8 Éhség, dögvész és földrengés lesz itt is, ott is. De mindez
9 csak a gyötrelmek kezdete. Aztán majd sanyargatnak és megölnek titeket, és miattam gyűlölni fog minden nemzet.
10 Sokan el is tántorodnak hitüktől, elárulják és gyűlölni
11 fogják egymást. Számos hamis próféta támad és sokat
12 tévedésbe ejtenek. A gonoszság elhatalmasodásával sok
13 szívben kihül a szeretet, de aki állhatatos marad mind-
14 végig, az üdvözül. Isten országának ezt az örömhírét pedig

38. Mivel a zsidók elutasították a Messiást, Jeruzsálemnek pusztulás lesz a sorsa. A Messiás magára hagyja a zsidó népet, amíg a világ végén meg nem tér, (Rom. 11, 26.27; Ap. Csel. 3, 20) és meg nem ismétli azt az ujjongó kiáltást, amellyel jeruzsálemi bevonulásakor fogadta az Üdvözítőt.

1—14: Mk 13, 1—13; Lk 21, 5—19.

2. Ez szószerint beteljesedett Kr. u. 70-ben, Jeruzsálem pusztulásakor.

3. A tanítványok azt hitték, hogy Jeruzsálem pusztulásával a jelen világnak is vége lesz, s a Messiás megkezdi dicsőséges uralmát

4. Jeruzsálem pusztulása valóban kezdete volt a Messiás történeti, büntető ítéletének, s előképe az utolsó ítéletnek. Jézus általános vonásokban szól mindkettőről, a nélkül hogy az időt közelebbről megjelölné; óvatosságra, hűségre és állhatatosságra inti övéit minden kísértés és megpróbáltatás közt.

14. Jeruzsálem pusztulásakor az evangéliumot már az egész római birodalomban hirdették, a végső Úrjövetkor pedig az egész földön hirdetni fogják.

hirdetik majd az egész világon bizonyságul minden nemzetnek. Csak akkor jön el a vég.

Előképe: Jeruzsálem pusztulása. Amikor majd látjátok a szent helyen a Dániel próféta által megjövendölt gyalázatos pusztulást — aki olvassa, értse meg! — akkor, aki Judeában van, fusson a hegyekbe. Aki a háztetőn van, le ne jöjjön, hogy kivigye holmiját házából, és aki a mezőn, vissza ne térjen, hogy elvigye köpenyét. Jaj a várandós és szoptató asszonyoknak azokban a napokban! Imádkozzatok, hogy menekülésetek ne télen vagy szombaton legyen. Akkor olyan nagy gyötrelem lesz, amilyen még nem volt a világ kezdetétől mindmáig, és nem is lesz. Ha meg nem rövidülnének azok a napok, egyetlen ember sem menekülne meg. De a választottak kedvéért megrövidülnek azok a napok. Akkor, ha valaki azt mondja: Nézzétek, itt a Krisztus, vagy amott! — ne higgyétek. Támadnak ugyanis hamis krisztusok és hamis próféták, és nagy jeleket és csodákat művelnek, hogy tévedésbe ejtsék a választottakat is, ha lehetséges volna. Látjátok, előre megmondtam nektek. Ezért, ha azt mondják: Kint van a pusztában, — ne menjetek ki; benn van a szobában, — ne higgyétek. Mint ahogy a villám napkeleten támad és napnyugatig látszik, olyan lesz az Emberfiának eljövetele is. Ahol hulla van, oda gyűlnek a keselyűk.

Krisztus második eljövetele. Nyomban e gyötrelmes idők után a nap elhomályosul és a hold nem áraszt világosságot, a csillagok lehullanak az égről és a világmindenséget összetartó erők megrendülnek. Akkor majd föltünik az Emberfiának jele az égen és jajgatásba tör ki a föld minden népe, mert meglátják az Emberfiát, amint

15—28: Mk 13, 14—23; Lk 21, 20—24.

15 *A gyalázatos pusztulás* (Dán. 9, 27; 12, 11) a templom megszentségtelenítése, melyet az ostrom idején a zelóták vérengzése okozott.

20. Jeruzsálem pusztulásáig a zsidó-keresztények is megtartották a szombatot.

23. Jézus itt az utolsó időkről kezd beszélni, és óvja övéit a csodatévő hamis krisztusoktól, az antikrisztus képviselőitől.

28 Mikor a világ megérett az ítéletre, Krisztus, az örök bíró, olyan hirtelen jön el, mint ahogy a ragadozó madár lecsap zsákmányára.

29—36: Mk 13, 24—32; Lk 21, 25—33.

31 eljön az ég felhőin nagy hatalommal és dicsőséggel. Szétküldi angyalait hangos harsonaszóval, s azok összegyűjtik választottait a szélrózsa minden irányából, az ég egyik végétől a másikig.

32 **Hasonlat a fügefáról.** Vegyetek példát a fügefáról: amikor ága már gyönge és levelet hajt, tudjátok, hogy közel
33 van a nyár. Amikor mindezt látjátok, tudjátok meg ti is,
34 hogy közel van már, az ajtóban. Bizony mondom nektek: El nem múlik e nemzedék, amíg mindez meg nem történik.
35 Ég és föld elmúlik, de az én igéim el nem múlnak.
36 Azt a napot és azt az órát azonban senki sem ismeri, még a mennybéli angyalok sem, csak az Atya egyedül.

37 **Virrasszatok!** Az Emberfiának eljövetelekor úgy lesz,
38 mint Noé napjaiban történt. A vízözön előtti napokban ettek-ittak, nősültek és férjhez mentek mindaddig a napig,
39 amíg Noé be nem ment a bárkába, és nem kaptak észbe, amíg el nem jött a vízözön s el nem sodorta valamennyit.
40 Ugyanígy lesz az Emberfiának eljövetele is. Akkor ketten lesznek a mezőn: az egyiket fölveszik, a másikat otthagy-
41 ják. Két asszony őröl egy malomban: az egyiket fölveszik,
42 a másikat otthagyják. Virrasszatok tehát, mert nem tudjátok, mely napon jön el Uratok.
43 Gondoljatok erre is: Ha tudná a házigazda, mikor jön a tolvaj, bizonyára virrasztana s nem engedné betörni a
44 házába. Azért ti is álljatok készen, mert az Emberfia abban az órában jön, amikor nem is gondoljátok.

45 **A hűséges intéző.** Mit gondoltok, ki a hű és okos szolga, akit ura a háznép fölé rendelt, hogy idején enni
46 adjon nekik? Boldog az a szolga, ha ura megérkezésekor
47 ebben a tevékenységben találja. Bizony mondom nektek:
48 egész vagyona fölé rendeli őt. De ha az a szolga gonosz
49 és — ezzel a gondolattal: Késlekedik a gazdám — verni

34—36. A tanítványok a **3.versben kettős kérdést intéztek Jézushoz.** Első kérdésükre azt feleli, hogy Jeruzsálem pusztulása közel van (lásd 33. vers). Ez *a nemzedék* Jézus kortársait jelenti, akik megélik Jeruzsálem pusztulását. A második kérdésre Jézus válasza az, hogy az utolsó ítélet napját csak Isten ismeri (lásd 36. vers).

37—44: Mk 13, 33—37; Lk 21, 34—36; 17, 26—35; 12, 39.40.

45—51: Lk 12, 41—46.

kezdi szolgatársait és korhelyekkel eszik-iszik, megjön az 50
ura azon a napon, amikor nem várja és abban az órában,
mikor nem is sejti. Kegyetlenül megbünteti és a képmuta- 51
tók sorsára juttatja. Ott sírás és fogcsikorgatás lesz.

Példabeszéd a tíz szűzről. Akkor hasonlít majd a meny- 25
nyek országa tíz szűzhöz, akik lámpával kezükben a vőle-
gény elé mentek. Öt közülük balga volt, öt pedig okos. A 2
balgák elvitték ugyan lámpásaikat, de olajat nem vittek 3
magukkal. Az okosak viszont lámpásaikkal együtt olajat 4
is vittek korsóikban. Mivel a vőlegény késett, valamennyi 5
elálmosodott és elaludt. Éjfélkor kiáltás hallatszott: Jön 6
a vőlegény! Menjetek ki elébe! Erre a szűzek mind fölkel- 7
tek és rendbehozták lámpásaikat. A balgák kérték az 8
okosokat: Adjatok egy kis olajat! Lámpásaink kialvóban
vannak. Nem adunk, felelték az okosak, különben nem 9
lesz elég se nekünk, se nektek. Menjetek inkább az árusok-
hoz és vegyetek magatoknak. Míg azok vásárolni jártak, 10
megjött a vőlegény, s akik készen voltak, bevonultak vele
a menyegzőre. Azzal bezárult az ajtó. Később megérke- 11
zett a többi szűz is: Uram, Uram, nyiss ki! — kiáltották.
De ő így válaszolt: Bizony mondom nektek, nem ismerlek 12
titeket.

Virrasszatok tehát, mert nem ismeritek sem a napot, sem 13
az órát.

Példabeszéd az öt talentumról. Úgy lesz akkor, mint 14
azzal az emberrel, aki idegenbe készül. Összehívta szolgáit
s átadta nekik vagyonát. Egyiknek öt talentumot adott, 15
a másiknak kettőt, a harmadiknak csak egyet, kinek-kinek
rátermettsége szerint, aztán elutazott. Aki öt talentumot 16
kapott, menten kereskedni kezdett vele és másik ötöt nyert
rajta. Ugyanígy, aki kettőt kapott, másik kettőt szerzett. 17
Aki pedig egyet kapott, elment, gödröt ásott és elrejtette 18

1—13: Lk 12, 35—38. A példabeszéd lelki éberségre int. A *vőlegény* Krisztus, menyasszonya az Egyház, a *szűzek* a hívek: az *okosak* azok, akik Krisztus eljövetelét, a halált és az ítéletet mindig készen várják.

14—30: Lk 19, 11—27. A példabeszéd értelme az, hogy aki Isten adományait hűségesen fölhasználja, még többet kap Istentől, aki azonban a legcsekélyebb adományt elhanyagolja, magát az adományt is elveszíti.

15. Egy *talentum* kb. 2000 dollár.

19 urának pénzét. Hosszú idő mulva megjött a szolgák ura
20 és számadást tartott velük. Jött, aki öt talentumot kapott,
és fölmutatta a másik öt talentumot: Uram, öt talentumot
21 adtál, nézd, másik ötöt nyertem rajta. Jól van, te hűséges,
derék szolga! — mondta neki ura, mivel kevésben hű vol-
22 tál, sokat bízok rád: menj be urad örömébe. Jött az is, aki
két talentumot kapott, és így szólt: Uram, két talentumot
23 adtál, nézd, másik kettőt szereztem. Jól van, te hűséges,
derék szolga! — mondotta neki ura, mivel kevésben hű
24 voltál, sokat bízok rád: menj be urad örömébe. Végre jött
az is, aki csak egy talentumot kapott és így szólt: Uram,
tudtam, hogy szigorú ember vagy: aratsz, ahol nem vetet-
25 tél, és gyüjtesz, ahol nem szórtál. Ezért félelemben men-
26 ten a földbe ástam talentumodat. Itt van, ami a tiéd. Te
haszontalan, lusta szolga! — kiáltott rá ura, tudtad, hogy
ott is aratok, ahol nem vetettem, és gyüjtök, ahol nem
27 szórtam? Oda kellett volna adnod tehát pénzemet a pénz-
váltónak, hogy megjövet kamatostul kapjam vissza a
28 magamét. Vegyétek csak el tőle a talentumot, és adjátok
29 annak, akinek tíz talentuma van! Mindannak ugyanis,
akinek van, még adnak, hogy bővelkedjék; akinek pedig
30 nincsen, attól még azt is elveszik, amije van. Ezt a haszon-
talan szolgát pedig vessétek ki a külső sötétségre! Ott sírás
és fogcsikorgatás lesz.

31 **Az utolsó ítélet.** Mikor eljön dicsőségében az Emberfia,
s vele mind az angyalok, helyet foglal dicsőséges trónján.
32 Elébegyűlnek az összes nemzetek. Ő pedig elválasztja őket
egymástól, mint ahogy a pásztor elválasztja a juhokat a
33 kosoktól. A juhokat jobbjára állítja, a kosokat pedig bal-
34 jára. Aztán így szól a király a jobbján állókhoz: Jöjjetek
Atyám áldottai! Vegyétek birtokba a világ kezdetétől nek-
tek készített országot.

35 Éheztem ugyanis és ennem adtatok,
Szomjaztam és innom adtatok,
Vándor voltam és befogadtatok,

31—46. Az Úr itt csak a szeretet és irgalmasság cselekedeteit említi, mert a főparancs a szeretet, s ahol a tevékeny, áldozatkész szeretet megvan, ott a többi erény sem hiányzik.

Mezítelen és fölruháztatok, 36
Beteg voltam és meglátogattatok,
Börtönben voltam és fölkerestetek.

Erre megkérdezik az igazak: Uram, mikor láttunk éhes- 37
nek, hogy tápláltunk volna, vagy szomjasnak, hogy inni
adtunk volna? Mikor láttunk vándornak, hogy befogad- 38
tunk volna, vagy mezítelenül, hogy felruháztunk volna?
Mikor láttunk betegen vagy börtönben, hogy fölkerestünk 39
volna? A király pedig így felel: Bizony mondom nektek: 40
Amit e legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem
tettétek.

Azután így szól a balján állókhoz: Távozzatok tőlem 41
átkozottak az örök tűzre, amely az ördögnek és angyalai-
nak készült.

Éheztem ugyanis, de ennem nem adtatok, 42
Szomjaztam, de innom nem adtatok,
Vándor voltam, de be nem fogadtatok, 43
Mezítelen, de föl nem ruháztatok,
Beteg voltam és börtönben, de föl nem kerestetek.

Erre azok is megkérdezik: Uram, mikor láttunk éhesnek 44
vagy szomjasnak, vándornak vagy mezítelenül, betegen
vagy börtönben, és nem szolgáltunk neked? Ő azonban így 45
felel: Bizony mondom nektek: Amit nem tettetek eggyel
is e legkisebbek közül, velem nem tettétek.

Ezek örök büntetésre jutnak, az igazak pedig örök 46
életre."

Jézus szenvedése, halála és föltámadása.

Az utolsó vacsora.

A főtanács határozata. Miután Jézus ezt a tanítását 26
befejezte, így szólt tanítványaihoz: „Tudjátok, hogy két 2
nap mulva húsvét lesz s az Emberfiát kereszthalálra adják."

Akkor összegyűltek a főpapok és a nép vénei Kaifás 3
főpap palotájában. Tanácsot tartottak, hogyan foghatnák 4
el s ölhetnék meg Jézust cselvetéssel. Megjegyezték ugyanis: 5

1—5: Mk 14, 1.2; Lk 22, 1.2.

„Ne az ünnepnapon, hogy zavargás ne támadjon a nép között."

6 **Jézus Betániában.** Amikor Jézus Betániában a leprás
7 Simon házában tartózkodott, odajött hozzá egy asszony. Alabástrom edényben drága illatos olajat hozott, s az
8 asztalnál ülőnek fejére öntötte. Ennek láttára a tanítványok elégedetlenkedtek. „Mirevaló ez a pazarlás? — mondták.
9 Drágán el lehetett volna adni ezt, és árát ki lehetett volna
10 osztani a szegények közt." Jézus észrevette és így szólt hozzájuk: „Mit bántjátok ezt az asszonyt? Hiszen jót tett
11 velem. Szegények mindig lesznek veletek, de én nem
12 leszek mindig veletek. Ha ő most testemre öntötte ezt
13 az olajat, a temetésemre tette. Bizony mondom nektek: Mindenütt a világon, ahol csak hirdetni fogják az evangéliumot, megemlékeznek majd arról is, amit ő tett."

14 **Júdás eladja Mesterét.** Ezután egy a tizenkettő közül,
15 a karióti Júdás, elment a főpapokhoz és így szólt: „Mit adtok nekem, ha kiszolgáltatom nektek őt?" Azok harminc
16 ezüstpénzt fizettek neki. Attól fogva csak a kedvező alkalmat kereste, hogy kiszolgáltassa őt nekik.

17 **A húsvéti vacsora.** A kovásztalan kenyér első napján a tanítványok ezzel a kérdéssel fordultak Jézushoz: „Hol
18 készítsük el számodra a húsvéti vacsorát?" Ő így felelt: Menjetek a városba egy bizonyos emberhez és mondjátok neki: A Mester üzeni: Közel az időm, nálad tartom tanít-
19 ványaimmal a húsvéti vacsorát." A tanítványok úgy tettek, amint Jézus meghagyta nekik s el is készítették a húsvéti vacsorát.

20 Amikor beesteledett, asztalhoz telepedett tizenkét
21 (tanítványával). Étkezés közben megszólalt: „Bizony
22 mondom nektek, egyiktek elárul engem." Erre igen elszo-

6—13: Mk 14, 3—9; Jn 12, 1—8.

14—16: Mk 14, 10.11; Lk 22, 3—6. Júdás árulására azért volt szükség, hogy a főtanács föltünés nélkül kerithesse hatalmába Jézust.

15. A *harminc ezüstpénz* egy rabszolga ára (Exod. 21, 32, lásd Zak. 11, 12—13 is).

17—25: Mk 14, 12—21; Lk 22, 7—18.23; Jn 13, 21—30.

17. A *kovásztalan kenyér első napja* itt a húsvéti lakoma előtti napot (csütörtököt) jelenti, ennek délutánján már nem volt szabad kovászos kenyeret enniük a zsidóknak.

morodtak és sorra kérdezték: „Csak nem én vagyok, Uram?“ Ő így válaszolt: „Aki most velem együtt a tálba 23
nyúl, az árul el engem. Az Emberfia ugyan elhagyja a 24
világot, amint írva van róla, de jaj annak az embernek, aki elárulja az Emberfiát! Jobb lett volna neki, ha meg sem született volna.“ Erre Júdás, az árulója is megkérdezte: 25
„Csak nem én vagyok, Mester?“ „De te vagy“, felelte.

Az Eukarisztia alapítása. Étkezés közben Jézus 26
kenyeret vett a kezébe, megáldotta, megtörte és ezekkel a szavakkal adta tanítványainak: „Vegyétek, egyétek, ez az én testem!“ Azután fogta a kelyhet, hálát adott és ezekkel 27
a szavakkal adta nekik: „ Igyatok ebből mindnyájan, mert 28
ez az én vérem, az (új) szövetségé, amelyet sokakért kiontok a bűnök bocsánatára. Mondom nektek: Nem iszom 29
a szőlő terméséből addig a napig, amíg majd az újat nem iszom veletek Atyám országában.“

Péter tagadásának megjövendölése. Miután elmond- 30
ták a hálaadó zsoltárt, kimentek az Olajfák hegyére. Ott 31
Jézus így szólt hozzájuk: „Ti mindnyájan megbotránkoztok bennem az éjjel. Írva van ugyanis: Megverem a pásztort, s elszélednek a nyáj juhai. De föltámadásom után 32
megelőzlek majd titeket Galileában.“ Péter erre így fogad- 33
kozott: „Ha mindnyájan megbotránkoznak is tebenned, én meg nem botránkozom soha.“ Jézus csak ennyit mon- 34
dott: „Bizony mondom neked, még ez éjjel, mielőtt a kakas szól, háromszor tagadsz meg engem.“ De Péter tovább erősködött: „Ha meg is kell halnom veled, nem 35
tagadlak meg.“ Hasonlóképpen fogadkozott a többi tanítvány is.

26—29: Mk 14, 22—25; Lk 22, 19.20; 1 Kor. 11, 23—25.

26—28. Jézus szavainak értelme: *Ez*, ami kezemben van, már nem kenyér többé, hanem *az én testem*. Az Egyház kezdettől fogva szószerint így is értette: a kenyér és a bor lényege valóban átváltozik Krisztus testvévé és vérévé. Az átváltozás csodája a mai napig minden szentmisében megújul.

29. Az Úr nem ünnepel több húsvétot a földön. Amit az Atya országában ünnepelni fog, az az örök boldogság. A földi húsvét ennek előképe.

30—35: Mk 14, 26—31; Lk 22, 31—34; Jn 13, 36—38.

31. *Megbotránkoztok* azaz hitetekben megrendültök. — Az idézet **Zak. 13, 7.**

Jézus szenvedése.

36 **Jézus halálfélelme.** Közben Jézus a Getszemáni nevű
37 majorba érkezett velük. „Üljetek le itt, amíg tovább
megyek s imádkozom", mondta tanítványainak. Csak Pé-
38 tert és Zebedeus két fiát vitte magával. Egyszerre csak
szomorkodni és gyötrődni kezdett. „Halálosan szomorú a
lelkem, mondta nekik, várjatok itt és virrasszatok velem."
39 Kicsit tovább ment és arcra borulva így imádkozott:
„Atyám, ha lehetséges, kerüljön el ez a kehely, de ne úgy
40 legyen, amint én akarom, hanem amint te." Aztán vissza-
ment tanítványaihoz, de alva találta őket. Rászólt Péterre:
„Így hát egy órahosszat sem tudtatok virrasztani velem?
41 Virrasszatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek.
A lélek ugyan készséges, a test azonban gyönge."
42 Másodszor is elvonult és így imádkozott: „Atyám, ha
nem kerülhet el (ez a kehely) a nélkül, hogy ki ne igyam,
43 legyen meg a te akaratod." Mikor visszatért, megint alva
44 találta őket, mert szemük elnehezült. Erre otthagyta őket,
ismét elment s harmadszor is ugyanazokkal a szavakkal
45 imádkozott. Aztán visszatért tanítványaihoz és így szólt:
„Aludjatok csak és nyugodjatok! Itt az óra! Az Emberfia
46 bűnösök kezébe kerül. Keljetek föl, menjünk! Nézzétek,
itt jön, aki elárul engem."

47 **Jézust elfogják.** Még beszélt, mikor odaérkezett Júdás,
egy a tizenkettő közül, s vele a főpapoknak és a nép
véneinek megbízásából egy kardokkal és dorongokkal föl-
48 szerelt csapat. Az áruló jelben egyezett meg velük: „Akit
49 megcsókolok, mondta, ő az, fogjátok el." Azzal mindjárt
Jézushoz lépett: „Üdvözlégy, Mester!" — szólt és megcsó-
50 kolta. Jézus megkérdezte: „Barátom, miért jöttél?" Erre
körülfogták Jézust, kezet emeltek rá és foglyul ejtették.
51 Jézus egyik kisérője kardjához kapott, kirántotta és
52 rásujtva a főpap szolgájára, levágta fülét. Jézus azonban

36—46: Mk 14, 32—42; Lk 22, 39—46.

39. A *kehely* sorsot jelent. Jézus emberi természete visszariad a szenvedéstől, de teljesen aláveti magát a mennyei Atya akaratának.

41. *Kísértésbe ne essetek* vagyis hitetekben megrendülve el ne hagyjatok.

47—56: Mk 14, 43—52; Lk 22, 47—53; Jn 18, 1—11.

rászólt: „Tedd vissza hüvelyébe kardodat. Mindaz, aki
kardot ragad, kard által vész el. Vagy azt gondolod, hogy 53
Atyám nem bocsátana rendelkezésemre rögtön tizenkét
ezred angyalnál is többet, ha kérném? De akkor hogyan 54
teljesednék be az Írás, amely szerint ennek így kell történ-
nie?“

A csapatnak pedig abban az órában ezt mondta Jézus: 55
„Mint valami rabló ellen, úgy vonultatok ki kardokkal és
dorongokkal, hogy elfogjatok. Naphosszat együtt voltam
veletek a templomban és tanítottam, mégsem fogtatok el.
Mindez azért történt, hogy beteljesedjenek a próféták 56
írásai.“ Erre a tanítványok mind elhagyták őt és elfutottak.

Jézus a főtanács előtt. Akik elfogták Jézust, Kaifás 57
főpaphoz hurcolták. Ott gyülekeztek az írástudók és a
nép vénei. Péter messziről követte őt a főpap palotájáig. 58
Bement oda és leült a szolgák közé, hogy lássa a dolog
végét. A főpapok az egész főtanáccsal együtt hamis bizonyí- 59
tékot kerestek Jézus ellen, hogy halálra ítélhessék. De nem 60
találtak, noha sok hamis tanu jelentkezett. Végre két (hamis
tanu) jött s így szólt: „Ez azt állította: Le tudom rontani 61
Isten templomát és három nap alatt fölépítem azt.“ A 62
főpap erre fölkelt és megkérdezte: „Semmit sem felelsz
arra, amivel ezek vádolnak?“ Jézus hallgatott. A főpap 63
folytatta: „Esküvel kényszerítlek az élő Istenre: mondd
meg, te vagy-e a Messiás, az Isten fia?“ „Én vagyok“, felelte 64
Jézus. „Mondom azonban nektek: Látni fogjátok egykor,
hogy az Emberfia ott ül a Mindenható jobbján és eljön
az ég felhőin.“ A főpap erre megszaggatta ruháját: „Ká- 65
romkodott! — kiáltotta. Mi szükségünk van még tanukra? 66
Most magatok is hallottátok a káromkodást. Mi a véle-
ményetek?“ Azok így kiáltottak: „Méltó a halálra!“

Erre arcul köpdösték és ököllel ütötték, mások pedig arcul 67
verték és azt mondták: „Találd ki, Messiás: ki ütött rád?“ 68

57—68: Mk 14, 53—65; Lk 22, 63—71.

61. Ilyesmit Jézus valóban mondott, de képletes értelemben, saját testének templomáról (Jn 2, 19).

64. Az arámnyelvű válasz szószerint: Te mondod, vagyis jól mondod, igenis *én vagyok*.

65. A *ruha megszaggatása* a zsidóknál a legnagyobb fölháborodás jele.

69 **Péter tagadása.** Miközben Péter kinn ült az udvaron,
odalépett hozzá egy cselédlány és megjegyezte: „Te is a
70 galileai Jézussal voltál." De ő mindnyájuk hallatára
71 tagadta: „Nem értem, mit beszélsz." Mikor aztán kifelé
készült a kapun, meglátta őt egy másik cselédlány és szólt
72 az ottlévőknek: „Ez is a názáreti Jézussal volt." Megint
tagadta, most már esküvel: „Nem ismerem azt az embert."
73 Röviddel ezután az ottállók körülfogták Pétert és bizony-
gatták: „De bizony, közéjük tartozol te is, hiszen kiejtésed
74 is elárul." Erre már átkozódni és esküdözni kezdett: „Nem
ismerem azt az embert!" Akkor mindjárt megszólalt a
75 kakas. Péternek ekkor eszébe jutott Jézus szava: „Mielőtt
a kakas szól, háromszor tagadsz meg engem." Kiment és
keserves sírásra fakadt.

27 **Jézust Pilátushoz viszik.** Mikor megvirradt, a főpapok
és a nép vénei tanácsra ültek össze és elhatározták, hogy
2 halálra adják Jézust. Megkötözve elvezették és (Poncius)
Pilátus helytartónak adták át.

3 **Júdás öngyilkossága.** Mikor Júdás, az áruló, látta,
hogy elítélték, megbánta tettét és visszavitte a harminc
4 ezüstpénzt a főpapoknak és a véneknek: „Vétkeztem,
mondta, elárultam az igaz vért." „Mi közünk hozzá? —
5 válaszolták. A te dolgod." Erre a templomba szórta az
6 ezüstpénzt, aztán elment és fölakasztotta magát. A főpa-
pok fölszedték a pénzt, de úgy vélték: „Nem szabad a
7 templom kincstárába tenni, mert vér díja." Tanácsot tar-
tottak és megvették rajt a fazekas telkét az idegenek te-
8 metkezési helyéül. Ezért hívják azt a telket ma is (Hakel-
9 dámának, vagyis) vérmezőnek. Így beteljesedett, amit
Jeremiás próféta jövendölt:

„Fogták a harminc ezüstpénzt,
A fölbecsültnek árát,
Kit Izrael fiai becsültek ennyire,

69—75: Mk 14, 66—72; Lk 22, 54—62; Jn 18, 15—18.25—27.
73. A galileai ember jellegzetes *kiejtése* föltűnt a fővárosban.

2. A halálos ítéletet a római helytartónak kellett jóváhagynia és végrehajtásáról is ő gondoskodott (Mk 15, 1).

És a fazekas telkéért adták oda. 10
Így parancsolta meg nekem az Úr."

Jézus Pilátus előtt. Közben Jézust a helytartó elé 11
állították. A helytartó megkérdezte tőle: „Te vagy a
zsidók királya?" „Én vagyok", felelte Jézus. A főpapok 12
és vének vádaskodására azonban semmit sem felelt. Erre 13
Pilátus így szólt hozzá: „Nem hallod, mi mindennel vádol-
nak?" De ő egyetlen vádjukra sem felelt. Ez igen meglepte 14
a helytartót.

Szokásban volt, hogy az ünnep napján a helytartó sza- 15
badon bocsásson egy rabot a nép kívánsága szerint. Volt 16
akkor egy hírhedt rabjuk, Barabásnak hívták. Pilátus 17
megkérdezte az egybegyűlteket: „Mit akartok, kit bocsás-
sak el, Barabást vagy Jézust, akit Krisztusnak mondanak?"
Tudta ugyanis, hogy irígységből állították eléje. 18

Miközben ott ült itélőszékén, felesége azt az üzenetet 19
küldte neki: „Semmi dolgod se legyen azzal az igaz ember-
rel, ma álmomban sokat szenvedtem miatta."

A főpapok és vének azonban rábeszélték a népet, hogy 20
Barabást kérjék ki, Jézust pedig itéltessék el. A helytartó 21
tehát megkérdezte tőlük: „Mit akartok, melyiket bocsás-
sam el a kettő közül?" „Barabást", kiáltották. Pilátus 22
tovább kérdezte: „Mit tegyek tehát Jézussal, akit Krisztus-
nak mondanak?" Mindnyájan azt kiáltották: „Keresztre
vele!" „Dehát mi rosszat tett?" — kérdezte. Azok még 23
erősebben kiáltották: „Keresztre vele!" Pilátus látta, hogy 24
semmire sem megy, sőt még nagyobb zajongás támad. Vizet
hozatott és megmosta kezét a nép előtt: „Ártatlan vagyok
ez igaznak vérontásában, szólt. A ti dolgotok." Erre az 25
egész nép így kiáltott: „Vére rajtunk és fiainkon!" Akkor 26

---

9. 10. Zakariás próféta a harminc ezüst pénzről (11, 12.13), Jeremiás pedig a jelképes vásárlásról beszél (32, 6—11). A két próféta szövegét az evangelista összeszőtte és Krisztusra alkalmazta, akit a nagytanács szintén harminc ezüstre becsült.

11—26: Mk 15, 1—15; Lk 23, 1—6. 13—25; Jn 18, 28—40.

25. Ezzel a zsidó nép Isten és a történelem előtt magára vállalta Jézus megölésének felelősségét.

szabadon bocsátotta Barabást, Jézust pedig megostoroztatta és átadta nekik, hogy keresztre feszítsék.

27 **Jézust tövissel megkoronázzák.** Ezután a helytartó
katonái bevitték Jézust a helytartóságra és köréje gyüj-
28 tötték az egész csapatot. Levetkőztették és bíborszínű kö-
29 penyt vetettek rá. Majd tövisből koronát fontak, fejére
tették és nádszálat adtak jobb kezébe. Aztán térdethajtva
30 előtte így gúnyolták: „Üdvözlégy, zsidók királya!" Közben
leköpdösték és fogva a nádat, fejére vertek.

31 **Jézust keresztre feszítik.** Miután így csúfot űztek
belőle, levették róla a köpenyt és saját ruháit adták rá.
Azután elvezették, hogy keresztre feszítsék.

32 Miközben kifelé vonultak, találkoztak egy Simon nevű
cirenei emberrel. Ezt kényszerítették, hogy vigye a keresz-
33 tet. Eljutottak arra a helyre, melynek Golgota, vagyis
34 Koponyahely a neve. Ott epével kevert bort adtak neki
35 inni. De mikor megízlelte, nem akarta meginni. Azután
keresztre feszítették és sorshúzással megosztoztak ruháin.
(Így beteljesedett, amit a próféta jövendölt:

„Elosztották ruháimat maguk között
És sorsot vetettek köntösöm fölött.")

36. 37 Aztán leheveredtek és őrizték őt. Feje fölé tették az elíté-
lésének okát jelző táblát: „Ez Jézus, a zsidók királya."
38 Vele együtt két rablót is keresztre feszítettek, az egyiket
jobbról, a másikat balról.

27—30: Mk 15, 16—19; Jn 19, 2.3.

28. A *bíborszínű*, térdigérő katona*köpeny* a királyi palástot utánozta.

29. A *tövis*ből font koszorú a királyi *koronát*, a nád a kormánypálcát helyettesítette.

31—44: Mk 15, 20—32; Lk 23, 26—43; Jn 19, 17—24.

32. Amikor Jézus kimerülten összerogyott a kereszt súlya alatt, attól tartottak, hogy már az úton meghal, ezért kényszerítették *cirenei Simont*, hogy segítsen neki.

33. *Golgota* volt a nép nyelvén annak a koponya alakú kősziklának neve, amelyre a keresztet állították.

34. Az ital elkábította az elítéltet, hogy a fájdalmat és a félelmet kevésbbé érezze. Jézus nem ivott belőle, mert teljes öntudattal akart szenvedni.

35. Zsolt. 21, 19.

Az arra járók káromolták őt és fejüket csóválva mondogatták: „Te, aki lerontod és harmadnapra fölépíted (Isten) templomát, szabadítsd meg magadat! Ha Isten fia vagy, szállj le a keresztről!“ Ugyanígy gúnyolódtak az írástudókkal és vénekkel együtt a főpapok is: „Másokat megszabadított, önmagát nem tudja megszabadítani. (Ha) Izrael királya ő, szálljon le most a keresztről és hiszünk neki. Bízott az Istenben, szabadítsa meg most, ha kedve telik benne. Hiszen azt mondta: Isten fia vagyok.“ Ugyanígy szidalmazták őt a vele együtt megfeszített rablók is.

Jézus halála. A hatodik órától a kilencedik óráig sötétség támadt az egész földön. Kilenc óra tájban Jézus hangosan fölkiáltott: „Éli, Éli, lámmá szábáktáni? vagyis: Én Istenem, én Istenem! Miért hagytál el engem?“ Ennek hallatára néhány ottálló megjegyezte: „Illést hívja.“ Egyikük mindjárt odafutott és ecetbe mártott szivacsot nádra tűzve, inni adott neki. A többiek pedig hozzáfűzték: „Hadd lássuk, eljön-e Illés, hogy megszabadítsa.“ Erre Jézus ismét hangosan fölkiáltott és kilehelte a lelkét.

Ekkor a templom függönye kettéhasadt, felülről egészen az aljáig, a föld megrendült, a sziklák megrepedtek, a sírok megnyíltak és sok elhunyt szentnek teste föltámadt. Föltámadása után kijöttek a sírokból, bementek a szent városba és többeknek megjelentek.

A százados és a többiek is, akik Jézust őrizték, a földrengés és a történtek láttára igen megijedtek: „Ez valóban az Isten Fia volt“, mondták. Messziről több asszony figyelte a történteket. Ezek Galileából kísérték el Jézust és gondját viselték. Köztük volt Mária Magdolna, Mária Jakab és József anyja, és Zebedeus fiainak anyja.

---

40. Lásd Mt 26, 61 és Jn 2, 19.
45—56: Mk 15, 33—41; Lk 23, 44—49; Jn 19, 28—30.
45. A mi időnk szerint déltől délután háromig.
46. Ez a mondat a 21. zsoltár első verséből való. Az Úr azt fejezi ki vele, hogy a kereszten a legsúlyosabb lelki szenvedést, az Istentől való elhagyatottság érzését is átélte.
47. A zsidók az *Éli* szót szándékosan magyarázták félre, s a 49. versben Illés eljövetelével gúnyolódtak.

57 **Jézust sírba helyezik.** Mikor már estére járt az idő,
jött egy József nevű arimateai gazdag ember, aki maga is
58 Jézus tanítványa volt. Bement Pilátushoz és elkérte Jézus
59 testét. Pilátus elrendelte, hogy adják ki (a testet). József,
60 miután levette a testet, tiszta lepelbe takarta és sziklába
vájt új sírboltjába helyezte. A sír bejárata elé nagy követ
61 gördített és elment. Mária Magdolna és a másik Mária
azonban ottmaradtak és leültek a sírral szemben.

62 **A sír őrsége.** Másnap, a készület napja után, egybe-
63 gyűltek a főpapok és a farizeusok Pilátusnál és figyelmez-
tették: „Uram, emlékezünk rá, hogy az a csaló még élété-
64 ben azt állította: Harmadnapra föltámadok. Rendeld el
tehát, hogy harmadnapig őrizzék a sírt, hogy tanítványai
oda ne menjenek és el ne lopják őt s azt mondják a nép-
nek: Föltámadt halottaiból. Ez az utóbbi csalás rosszabb
65 lenne az előbbinél." „Van őrségtek, válaszolta Pilátus,
66 menjetek, őrizzétek ti, ahogy tudjátok." Azok elmentek
és őrséget állítottak a sírhoz, miután lepecsételték a követ.

Jézus föltámadása.

28 **Az asszonyok a sírnál.** Szombat elmúltával, a hét első
napjára virradóra, elment Mária Magdolna és a másik
2 Mária, hogy megnézze a sírt. Akkor nagy földindulás tá-
madt. Az Úr angyala leszállt az égből, odament, elhen-
3 gerítette a követ és ráült. Tekintete olyan volt, mint a
4 villám és ruhája, mint a hó. Az őrök tőle való félelmük-
5 ben halálra rémültek. Az angyal így szólt az asszonyokhoz:

57—61: Mk 15, 42—47; Lk 23, 50—56; Jn 19, 38—42.
57. *Arimateai József* gazdag ember, a főtanács tagja, titokban Jézus tanítványa volt.
61. *A másik Mária* az 56. versben említett ifjabb Jakab apostol anyja, Kleofás felesége.
62. *Másnap*, azaz szombaton, amely szigorú munkaszünet volt. *A készület napján*, azaz pénteken végezték el a másnapra szükséges munkát.

1—10: Mk 16, 1—8; Lk 24, 1—11; Jn 20, 1.2.11—18.
1. A *másik Mária*. lásd Mt 27, 61 jegyzet.
5. Lukács és János két *angyalt* említ, Máté és Márk csak azt, aki az asszonyokkal beszélt.

„Ne féljetek! Tudom, Jézust keresitek, akit keresztre feszítettek. Nincs itt. Föltámadt, amint megmondta. Jöjjetek, nézzétek meg a helyet, ahol nyugodott (az Úr). — Most siessetek és vigyétek hírül tanítványainak: Föltámadt halottaiból és előttetek megy Galileába. Ott majd viszontlátjátok. Ezzel mindent elmondtam."

Félelemmel, de még nagyobb örömmel eltelve gyorsan elhagyták a sírt és siettek, hogy megvigyék a hírt a tanítványoknak. Egyszerre csak Jézus jött szembe velük és így köszöntötte őket: „Üdv nektek!" Odafutottak és leborulva előtte átkarolták lábait. Jézus így szólt: „Ne féljetek! Menjetek, vigyétek hírül testvéreimnek, hogy térjenek vissza Galileába: ott majd viszontlátnak."

Az őrök megvesztegetése. Míg ők úton voltak, az őrök közül néhány a városba ment és jelentette a főpapoknak mindazt, ami történt. Ezek a vénekkel egybegyűlve tanácsot tartottak. Aztán sok pénzt adtak a katonáknak és meghagyták nekik: „Mondjátok: Éjnek idején, amíg mi aludtunk, eljöttek tanítványai és ellopták. Ha tudomást szerez róla a helytartó, mi majd megnyugtatjuk és kimentünk titeket." Azok elfogadták a pénzt és úgy tettek, amint kioktatták őket. Ez a szóbeszéd mind a mai napig el van terjedve a zsidók között.

Az Apostolok küldetése. A tizenegy tanítvány elment Galileába arra a hegyre, ahova Jézus rendelte őket. Amint meglátták, leborultak előtte, bár néhányan előzőleg kételkedtek. Jézus hozzájuk lépett és így szólt: „Én kaptam

10. *Testvéreimnek,* a tanítványoknak.

13. Helyesen jegyzi meg szent Ágoston, hogy ha aludtak, mit láthattak? Ha pedig semmit sem láttak, hogyan lehetnek tanuk? Hozzátehetjük: Ha látták, hogy ellopják, miért hagyták?

16—20: Mk 16, 14—18. Lásd Lk 24, 44—49.

16. Szent Máté a Lukács és János evangéliumában leírt többi megjelenést nem említi. Lukács részletesen elmondja az emmauszi tanítványoknak történt megjelenést (24, 13—35), amit különben Márk is említ két versben (16, 12.13). Lukács (24, 36—43) és János (20, 19—23) ezenkívül leírja Jézus megjelenését a tizenegy apostolnak, János pedig (21, 1—21) a Tibériás tavánál történt csodálatos halfogást és a főhatalom átadását szent Péternek.

19 minden hatalmat mennyben és földön. Menjetek tehát,
tegyetek tanítványommá minden népet, kereszteljétek meg
20 őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében, és tanítsátok
őket mindannak megtartására, amit parancsoltam nektek.
Ime, én veletek vagyok mindennap, a világ végéig."

19—20. Jézus a teljes isteni hatalom birtokában küldi apostolait a föld minden népéhez. Föladatuk az, hogy Jézus tanításának hirdetésével és a keresztség szentségének kiszolgáltatásával az Úr tanítványává tegyék az embereket Az emberi erőt meghaladó föladat megvalósítására isteni segítségét és támogatását igéri az apostoloknak és utódaiknak mindennap, az emberi történelem végéig.

Szent Márk evangéliuma.

A második evangélium szerzője szent Márk, akit az Apostolok Cselekedetei János vagy János Márk néven említ. Édesanyjának, egy Mária nevű jeruzsálemi asszonynak házában volt az első jeruzsálemi kereszténynek gyülekező helye. Szent Péter apostol is oda ment a börtönből történt kiszabadulása után, hogy a hívekkel találkozzék (Ap. Csel. 12, 12).

Márk bizonyosan ismerte Jézust, de fiatal kora miatt nem tartozott tanítványai közé. Szent Péter keresztelte meg (1 Pét. 5, 13). Rokonával, Barnabással elkísérte szent Pált első missziósútján a pamfiliai Pergéig, ott elvált tőlük s visszatért Jeruzsálembe (Ap. Csel. 12, 25; 13, 13). Ez volt az oka annak, hogy Pál apostol nem vitte magával második missziós útjára (Ap. Csel. 15, 37—38).

Elválásuk azonban nem volt végleges. Szent Pál első római fogsága idején ott találjuk vele Márkot, akit különleges megbizatással Kisázsiába küld s a kolosszei hívek vendégbarátságába ajánl (Kol. 4, 10). Második fogsága idején az Apostol írt Timóteusnak Efezusba, hogy vigye hozzá Márkot, mert jól használ tudja venni (2 Tim 4, 11). Később Péter apostol mellett van Rómában (1 Pét. 5, 13).

Az apostolfejedelmek vértanuhalála után semmi biztosat sem tudunk működéséről. A hagyomány őt tartja Alexandria első püspökének. Az Egyház vértanuként tiszteli, s ünnepét április 25-én tartja.

Az őskeresztény írók (Papiász, Ireneusz, Alexandriai Kelemen) följegyzései szerint Márk Péter apostol igehirdetését foglalta össze evangéliumában. Írását a pogányokból lett kereszténynek, elsősorban a rómaiaknak szánta. Ezért idéz ritkán az ószövetségi Szentírásból s szól röviden Jézus és a farizeusok vitáiról. Célja az, hogy megerősítse olvasóit Jézus istenségébe vetett hitükben, s csodáinak le-

írásával bemutassa minden teremtményre kiterjedő uralmát. Műve az ötvenes évek vége felé készült el Rómában görög nyelven.

Rövid bevezetés után először az Úr galileai, majd judeai működését írja le, aztán szenvedésének és megdicsőülésének történetét mondja el.

Jézus Krisztus evangéliuma szent Márk szerint.

Jézus nyilvános működésének előkészítése.

1 **Keresztelő szent János bűnbánatot hirdet.** Kezdő-
2 dik Jézus Krisztusnak, az Isten Fiának evangéliuma. Izaiás próféta megírta:

„Íme elküldöm előtted követemet,
Hogy előkészítse utadat.
3 A pusztában kiáltónak ez a szava:
Készítsétek elő az Úr útját!
Egyengessétek ösvényeit!"

4 János a pusztában keresztelt és bűnbánati keresztséget hir-
5 detett a bűnök bocsánatára. Kivonult hozzá egész Judea és Jeruzsálem minden lakója és bűneiket megvallva meg-
6 keresztelkedtek nála a Jordán folyóban. János teveszőrből készült ruhát viselt, csípője körül pedig bőrövet; sáskával
7 és vadmézzel élt. Ezt hirdette: „Utánam jön az, aki hatalmasabb nálam. Arra sem vagyok méltó, hogy lehajoljak és
8 megoldjam a saruszíját. Én vízzel keresztellek titeket, ő azonban Szentlélekkel fog megkeresztelni."

9 **Jézus megkeresztelkedése.** Abban az időben eljött Jézus a galileai Názáretből és megkeresztelkedett Jánosnál

1—8: Mt 3, 1—12; Lk 3, 1—18; Jn 1, 19—30.
2. 3. Mal 3, 1; Izaiás 40, 3.
5. Lásd Mt 3, 6 jegyzet.
8. Lásd Mt 3, 11 jegyzet.
9—11: Mt 3, 13—17; Lk 3, 21.22; Jn 1, 32—34.

a Jordánban. Amint feljött a vízből, látta, hogy meg- 10
nyílik az ég és a Lélek galamb képében rászáll (és rajta
marad). A mennyből pedig ez a szózat hangzott: „Te vagy 11
az én szeretett Fiam, benned telik kedvem."

Jézus megkísértése. Ezután a Lélek kivitte őt a puszta- 12
tába. Negyven nap (és negyven éjjel) maradt a pusztában; 13
közben megkísértette a sátán. Vadállatok közt élt, de angyalok szolgáltak neki.

Jézus nyilvános működése Galileában.

Kezdeti sikerek és nehézségek.

Az első tanítványok. János fogságba jutása után Jézus 14
Galileába ment, és hirdetni kezdte Isten (országának) evangéliumát. Ezt hangoztatta: „Az idő betelt: közel van 15
Isten országa. Térjetek meg és higgyetek az üdvösség jóhírében."

Amikor Jézus a galileai tenger mellett járt, látta, hogy 16
Simon és testvére, András, akik halászok voltak, hálót vetnek a vízbe. Jézus fölszólította őket: „Jöjjetek utánam! 17
Én emberhalászokká teszlek titeket." Ők mindjárt ott is 18
hagyták a hálót és csatlakoztak hozzá. Kissé tovább ha- 19
ladva megpillantotta Zebedeus fiát, Jakabot, és testvérét, Jánost, amint hálóikat foltozgatták bárkájukban. Mindjárt hívta őket is. Azok otthagyták a bárkában atyjukat, 20
Zebedeust a halászlegényekkel együtt és nyomába szegődtek.

Jézus meggyógyít egy ördögtől megszállt embert. Bementek Kafarnaumba. Ott szombatonként megjelent 21
a zsinagógában és tanított. Tanítása ámulatba ejtett min- 22

12. 13: Mt 4, 1—11; Lk 4, 1—13.
13. Judea pusztájában sok volt a sakál.
14—20: Mt 4, 12.17—22; Lk 4, 14.15; 5, 1—11.
15. *Az idő betelt*, amikor Isten rendelése szerint a Messiásnak el kellett jönnie.
16. A *galileai tenger* más néven Genezáret-tó vagy Tibériás tava.
21—28: Lk 4, 31—37.
22. Lásd Mt 7, 29.

denkit, mert úgy tanított, mint akinek hatalma van és nem úgy, mint az írástudók.

23 Volt ott a zsinagógában egy tisztátalan lélektől meg-
24 szállt ember, aki így kiáltozott: „El innen! Mi bajod velünk, názáreti Jézus? Azért jöttél, hogy elpusztíts minket?
25 Tudom ki vagy: az Isten szentje.“ De Jézus ráparan-
26 csolt: „Hallgass és takarodj ki belőle!“ A tisztátalan lélek erre ide-oda rángatta és nagy kiabálás közt kiment belőle.
27 Mindnyájan nagyon elcsodálkoztak. „Mi ez? — kérdezték egymástól. Új tanítás, mely akkora hatalommal rendelkezik, hogy még a tisztátalan lelkeknek is parancsol, s
28 engedelmeskednek neki!“ Híre hamarosan elterjedt mindenfelé Galilea egész vidékén.

29 **Péter házában.** A zsinagógából Jakabbal és Jánossal
30 együtt egyenesen Simon és András házába ment. Simon anyósa lázas betegen feküdt. Mindjárt szóltak is neki az
31 érdekében Ő odament hozzá és kézen fogva fölemelte. Erre
32 elmúlt a láza és szolgálni kezdett nekik. Napnyugta után, mikor már beesteledett, mindenféle beteget és ördögtől
33 megszállottat vittek hozzá. Az egész város ott tolongott az
34 ajtó előtt. Sok, mindenféle betegségben szenvedőt gyógyított meg és számos ördögöt űzött ki, de nem hagyta szóhoz jutni őket, mert tudták, hogy ő kicsoda.

35 **Kafarnaum környékén.** Hajnal felé, amikor még sötét volt, fölkelt és kiment egy magányos helyre, hogy ott imád-
36. 37 kozzék. Simon és társai utána mentek. Amikor megtalálták,
38 így szóltak hozzá: „Mindenki téged keres.“ De ő megjegyezte: „Tovább kell mennünk a szomszédos helységekbe,
39 hogy ott is hirdessem az igét, hiszen ezért jöttem.“ S bejárta egész Galileát, hirdette az igét a zsinagógákban és ördögöket űzött.

40 **Jézus meggyógyít egy leprást.** Akkor egy leprás jött hozzá, térdre borult előtte és kérlelte: „Ha akarod, meg-

24. 25. A gonoszlélek sejti, hogy Jézus több, mint egyszerű ember, ezért nevezi *Isten szentjének*, vagyis különleges módon Istennek szentelt személynek. De Jézus nem fogadja el a gonoszlélek tanuságát.

29—34: Mt 8, 14—17; Lk 4, 38—41.

35—39: Lk 4, 42—44.

40—45: Mt 8, 1—4; Lk 5, 12—16.

tisztíthatsz engem." Könyörületre indulva feléje nyujtotta a 41
kezét, megérintette és így szólt hozzá: „Akarom, tisztulj
meg!" Erre azonnal elhagyta a lepra és megtisztult. De 42. 43
mindjárt ezzel a szigorú meghagyással küldte el: „Nézd, 44
ne szólj senkinek semmit! Menj, mutasd meg magadat a
papnak és ajánld föl tisztulásodért az áldozatot, amit
Mózes rendelt bizonyságul nekik." Ő azonban alighogy ki- 45
ment, hangosan kezdte híresztelni és terjeszteni a történteket, úgyhogy Jézus már nem mehetett nyilvánosan a városba. Inkább távoli, magányos helyeken tartózkodott. Az emberek mégis mindenfelől tódultak hozzá.

Jézus meggyógyít egy bénát. Néhány nap mulva visz- 2
szatért Kafarnaumba. Mihelyt meghallották, hogy otthon
van, olyan sokan gyűltek össze, hogy az ajtó előtti téren sem 2
fértek el. Miközben hirdette nekik az igét, egy bénát hoz- 3
tak oda. Négyen vitték. A tömeg miatt azonban nem tudtak 4
eléje jutni. Ezért kibontották fölötte a háztetőt 1 a nyíláson bocsátották le a hordágyat, amelyen a béna feküdt. Hitük láttára Jézus ezekkel a szavakkal fordult a bénához: 5
„Fiam, bocsánatot nyertek bűneid." Néhány ott ülő írás- 6
tudó erre azt gondolta magában: „Hogyan beszélhet ez 7
így? Káromkodik! Ki bocsáthatja meg a bűnöket? Nem
egyedül az Isten?" Jézus lelkében mindjárt átlátta gondo- 8
lataikat és így szólt hozzájuk: „Mit tünődtök ezen? Mi 9
könnyebb, ha azt mondom a bénának: Bocsánatot nyernek
bűneid? — vagy, ha azt: Kelj föl, fogd az ágyadat és
járj? Tudjátok meg tehát, hogy az Emberfiának van hatal- 10
ma a földön a bűnök megbocsátására." Ezzel a bénához
fordult: „Mondom neked, kelj föl, fogd az ágyadat és menj 11
haza!" Az fölkelt, gyorsan fogta az ágyát és mind- 12
nyájuk szemeláttára kiment. Erre valamennyien, szinte magukon kívül, dicsőíteni kezdték Istent, aztán hozzáfűzték: „Ilyent még sohasem láttunk."

---

44. Lásd Mt 8, 4 jegyzet.

1—12: Mt 9, 1—8; Lk 5, 17—26.

4. A betegszállítók a külső lépcsőn vitték föl a hordágyat, s a boltozatos, tapasztott sárral készített tetőt fölbontva, kötélen eresztették le betegüket Jézus elé.

13 **Lévi meghívása.** Később megint kiment a tóhoz. Az
14 egész sokaság utána tódult, ő pedig tanította őket. Amint a vám mellett elhaladt, látta, hogy ott ül Lévi, Alfeus fia. „Kövess engem!" — szólította meg. Az fölkelt és követte.
15 Mikor később annak házában asztalhoz ült, Jézussal és tanítványaival együtt sok vámos és bűnös is letelepe-
16 dett. Sokan követték ugyanis őt. Ekkor a farizeusok közül való írástudók látva, hogy a bűnösökkel és vámosokkal eszik, megkérdezték tanítványait: „Miért eszik-iszik
17 (Mesteretek) vámosokkal és bűnösökkel?" Ennek hallatára Jézus azt mondta nekik: „Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek. Nem azért jöttem, hogy az igazakat hívjam, hanem a bűnösöket."

18 **Jézus tanítványai és a böjt.** János tanítványai és a farizeusok akkor éppen böjtöltek. Hozzáfordultak és megkérdezték tőle: „Miért böjtölnek János meg a farizeusok tanítványai, s miért nem böjtölnek a te tanítványaid?"
19 Jézus így felelt: „Csak nem böjtölhet a násznép, míg vele a vőlegény? Amíg velük a vőlegény, nem böjtölhetnek.
20 Eljön a nap, amikor elviszik a vőlegényt: akkor majd
21 böjtölnek. Senki sem varr ócska ruhára nyers szövetből foltot, különben az új a réginek ép részét is eltépi és még
22 nagyobb szakadás támad. Senki sem tölt új bort régi tömlőkbe, különben a bor kiszakítja a tömlőket, és így bor is, tömlő is tönkremegy. Az új bor új tömlőbe való."

23 **Kalászszedés szombaton.** Egyik szombaton vetések között járt (az Úr). Útközben tanítványai tépdesni kezd-
24 ték a kalászokat. A farizeusok erre megkérdezték tőle: „Miért tesznek ezek szombaton olyant, ami tilos?" Mire ő
25 így felelt: „Sohasem olvastátok, mit tett Dávid, mikor társaival együtt nélkülözött és éhezett? Hogyan ment be

13—17: Mt 9, 9—13; Lk 5, 27—32.
14. *Lévi* szent Máté apostol és evangelista. Két neve volt, mint sok más zsidónak.
15. A *vámosokról* lásd Mt 9, 10 jegyzet.
18—22: Mt 9, 14—17; Lk 5, 33—39.
21. Lásd Mt 9, 16.17 jegyzet.
23—28: Mt 12, 1—8; Lk 6, 1—5.
24. Lásd Mt 12, 2 jegyzet.

Abiátár főpap idejében az Isten házába és ette meg a kitett kenyereket, amiket csak a papoknak volt szabad megenniük? S hogyan adott társainak is belőle?" Aztán hozzáfűzte: „A szombat van az emberért, nem pedig az ember a szombatért. Az Emberfia ura a szombatnak is."

Gyógyítás szombaton. Ezután ismét betért a zsinagógába. Volt ott egy félkezére béna ember. Figyelték, vajjon meggyógyítja-e szombaton, hogy vádaskodhassanak ellene. Ő megszólította a bénakezű embert: „Állj ide a középre." Aztán megkérdezte tőlük: „Szabad-e szombaton jót vagy rosszat tenni, életet menteni vagy pusztulni hagyni?" Azok hallgattak. Ő szívük keménységén elszomorodva haragosan végignézett rajtuk, aztán így szólt az emberhez: „Nyujtsd ki a kezedet!" Az kinyujtotta és meggyógyult a keze. Erre a farizeusok kimentek és tanakodni kezdtek a heródespártiakkal, hogyan okozhatnák vesztét.

Jézus és tanítványai.

A nép Jézushoz fordul segítségért. Jézus tanítványaival visszavonult a tó partjára. Nagy tömeg követte Galileából. De Judeából és Jeruzsálemből, Idumeából és a Jordánon túlról, valamint Tírusz és Szidon környékéről is nagy sokaság csatlakozott hozzá, mert hallották, mi mindent tett. Ő meghagyta tanítványainak, hogy tartsanak készenlétben egy bárkát a tömeg tolongása miatt. Sok embert meggyógyított ugyanis, úgyhogy akinek valami baja volt, odatolakodott hozzá, hogy legalább érinthesse. A tisztátalan lelkek pedig, amint meglátták, leborultak előtte és így kiáltoztak: „Te vagy az Isten Fia!" Ő azonban szigorúan meghagyta nekik, hogy ne mondják el, hogy kicsoda.

26. Lásd Mt 12, 4 jegyzet. Az eseményt a Királyok első könyve (21,1—6) mondja el.

1—6: Mt 12, 9—14; Lk 6, 11.

1. A kafarnaumi *zsinagógába*.

6. Lásd Mt 22, 16 jegyzet.

7—12: Mt 12, 15.16; Lk 6, 17—19.

8. *Idumea* a Délpalesztína határától Köves-Arábiáig elterülő vidék. A nomád edomita nép hazája.

12. Az Úr nem engedhette meg, hogy a gonoszlelkek hirdessék, hogy ő a Messiás (lásd Mk 1, 34; Lk 4, 41).

13 **Az apostolok kiválasztása.** Ezután fölment a hegyre
és magához hívta, akiket kiválasztott. Azok csatlakoztak
14 hozzá. Tizenkettőt választott ki, hogy vele tartsanak és
15 hogy igehirdetésre küldje őket. Hatalmat is adott nekik
16 (a betegek gyógyítására és) az ördögűzésre. A következő
tizenkettőt választotta ki: Simont, akinek a Péter nevet
17 adta, Jakabot, Zebedeus fiát, és Jánost, Jakab testvérét,
akiket Boanergesznek, vagyis mennydörgés fiainak hívott,
18 továbbá Andrást, Fülöpöt, Bertalant, Mátét, Tamást, Ja-
19 kabot Alfeus fiát, Tádét, a buzgó Simont és karióti Júdást,
aki később elárulta őt.

20 **Jézus válaszol a farizeusok vádaskodására.** Mihelyt
hazaértek, ismét nagy tömeg gyűlt össze, úgy hogy még
21 evésre sem volt idejük. Amikor övéi ezt meghallották,
elindultak, hogy erővel magukkal vigyék, mert az volt
22 róla a szóbeszéd, hogy elvesztette az eszét. Az írástudók
azonban, akik Jeruzsálemből jöttek le, azt mondták:
„Belzebub szállta meg. Az ördögök fejedelmével űz ör-
dögöt."

23 Ekkor összehívta őket és ezt a hasonlatot mondta nekik:
24 „Hogyan űzheti ki sátán a sátánt? Ha egy ország meg-
25 hasonlik, az az ország nem állhat fönn. Ha egy család meg-
26 hasonlik, az a család sem maradhat meg. Ha tehát a sátán
önmaga ellen támad és így meghasonlik, nem maradhat
27 meg, hanem elpusztul. Senkisem törhet be az erős ember
házába és nem rabolhatja el holmiját, hacsak előbb meg
28 nem kötözi őt. Csak azután foszthatja ki a házát. Bizony
mondom nektek: minden bűn és káromlás, amit az emberek
29 elkövetnek, bocsánatot nyer. De aki a Szentlelket káro-

13—19: Mt 10, 1—4; Lk 6, 12—16.
17. *Boanergesz*, kissé eltorzított héber vagy arám szó jelentése: mennydörgés fiai. A két testvér lobbanékony természete miatt kapta ezt a melléknevet.
18. Lásd Mt 10, 3 jegyzet.
19. Lásd Mt 10, 4 jegyzet.
20—30: Mt 12, 22—32; Lk 11, 14—23; 12,10.
21. Sokan úgy ítélték, hogy Jézus túlzásokra ragadtatja magát. Ezért akarták rokonai saját érdekében hazavinni.
22. Lásd Mt 10, 25 jegyzet.
29. Lásd Mt 12, 32 jegyzet.

molja, az sohasem nyer bocsánatot, hanem örök vétek terheli." Ezt állították róla ugyanis: „Tisztátalan lélek szállta meg."

Ki tartozik igazán Jézushoz. Amikor anyja és testvérei odaértek, kint maradtak és hivatták őt. A körülötte ülő tömegből figyelmeztették: „Anyád és testvéreid kint állnak és keresnek." Ő azonban így válaszolt: „Ki az én anyám és kik az én testvéreim?" Majd végignézve a körülötte ülőkön csak ennyit mondott: „Ezek az én anyám és testvéreim! Aki teljesíti mennyei Atyám akaratát, az mind testvérem, nővérem és anyám."

Példabeszéd a magvetőről. Más alkalommal is a tó partján tanított. Nagy tömeg gyűlt köréje, ezért bárkába szállt és leült a tavon. A tömeg pedig kint maradt a tó partján. Ekkor példabeszédekben sokmindenre oktatta őket. „Halljátok csak! — kezdte tanítását. Kiment a magvető vetni. Amint vetett, némely szem az útfélre esett. Odaszálltak az (égi) madarak és fölcsipegették. Némely meg köves helyre esett, ahol nem volt elég földje. Csakhamar kikelt, mert nem jutott mélyen a földbe. Amikor a nap magasabbra hágott, megperzselődött és gyökér híján elszáradt. Némely pedig tövisek közé hullott. Amint a tövisek felnőttek, elfojtották és nem hozott termést. A többi pedig jó földbe hullott, kikelt, felnőtt és harmincszoros, hatvanszoros, sőt százszoros termést hozott. Akinek füle van, hallja meg", fejezte be szavait.

A példabeszéd magyarázata. Amikor egyedül maradt, tanítványai a tizenkettővel együtt megkérdezték, mi a példabeszéd értelme. Így válaszolt nekik: „Előttetek föltárom Isten országának titkát, a kívülállóknak azonban minden csak példabeszédekben szól:

31—35: Mt 12, 46—50; Lk 8, 19—21.
31. Lásd Mt 12, 46 jegyzet.
34. 35. Lásd Mt 12, 49.50 jegyzet.
1—20: Mt 13, 1—23; Lk 8, 4—15.
2. Lásd Mt 13, 3 jegyzet.
11. A *kívülállók* azok, akik nem tartoznak a tizenkét apostol és a tanítványok testületéhez. Lásd Mt 13, 11 jegyzet.

12 Nézzenek, de ne lássanak,
Halljanak, de ne értsenek,
Hogy meg ne térjenek
És bocsánatot ne nyerjenek."

13 Aztán így folytatta: „Nem értitek ezt a példabeszédet?
14 Hogyan fogjátok a többi példabeszédet megérteni? A
15 magvető az igét veti. Az útfélre esők azok, akiknek szívébe hull ugyan az ige, de amint meghallgatták, azonnal ott terem
16 a sátán és kiveszi a szívükből. Hasonlítanak ezekhez a köves talajra hullottak: meghallgatják az igét és örömmel be is
17 fogadják, de az nem ver bennük gyökeret, mert állhatatlanok. Mikor az ige miatt baj és üldözés támad, csakhamar
18 eltántorodnak. Mások meg, amelyek tövisek közé hulla-
19 nak, azok, akik meghallgatják az igét, de a világi gondok, a csalóka gazdagság és egyéb vágyak szívükbe lopódzva
20 elfojtják az igét, úgy hogy az meddő marad. Végül a jó földbe hullottak azok, akik meghallgatják az igét, befogadják és harmincszoros, hatvanszoros, sőt százszoros termést hoznak."

21 **A példabeszédek célja.** Azután így szólt: „Talán azért gyujtanak világosságot, hogy véka alá vagy ágy alá rejtsék,
22 nem pedig azért, hogy tartóra tegyék? Semmi sincs elrejtve, ha nem azért, hogy nyilvánosságra jusson; semmi sem tör-
23 ténik titokban, ha nem azért, hogy kitudódjék. Akinek füle van, hallja meg!"

24 Majd így folytatta: „Figyeljetek arra, amit hallotok. Amilyen mértékkel mértek, olyannal mérnek majd nektek
25 is, sőt ráadást is adnak nektek, akik ezt hallottátok. Akinek

12. Lásd Mt 13,14 jegyzet.
14. A következő magyarázat a magról mondja azt, ami tulajdonképen a magot befogadó földre, ill. képletesen az Isten igéjének hallgatóira áll.
15. A fogékonyság és jóakarat hiányának következménye és büntetése, hogy nem értik meg a tanítást, s nem térnek meg.
21—25: Lk 8, 16—18.
22. Isten országának titkai arra vannak szánva, hogy nyilvánosságra jussanak (Mt 10, 26; Lk 12, 2).
24. Aki az evangéliumot készségesen hallgatja és másoknak is hirdeti, egyre jobban elmélyül ismeretében: ez a jutalma (Mt 7,2) .
25. Lásd Mt 13, 12 jegyzet.

ugyanis van, annak még adnak; akinek pedig nincs, attól még azt is elveszik, amije van."

Példabeszéd a vetés növekedéséről. Így beszélt to- 26
vább: „Úgy van az Isten országával, mint azzal az em- 27
berrel, aki magot vet földjébe. Akár alszik, akár virraszt,
s éjszaka van vagy nappal, a mag kicsirázik és szárba szök-
ken, maga sem tudja hogyan. A föld magától terem, először 28
szárat, aztán kalászt, végül telt szemet a kalászban. Amikor 29
beérett a termés, tüstént nekiereszti a sarlót, mert itt az
aratás."

Példabeszéd a mustármagról. Majd ismét így foly- 30
tatta: „Mihez hasonlítsuk az Isten országát? Milyen hason-
lattal szemléltessük? Olyan mint a mustármag. Amikor 31
elvetik a földbe, kisebb minden más vetőmagnál. De miu- 32
tán elvetették, felnő, nagyobb lesz minden veteménynél és
akkora ágakat hajt, hogy árnyékában fészket rakhatnak
az ég madarai."

Több ilyen példabeszédben hirdette nekik az igét, amen- 33
nyire csak föl tudták fogni. Példabeszéd nélkül nem taní- 34
tott, de amikor egyedül volt tanítványaival, mindent meg-
magyarázott nekik.

A vihar lecsendesítése. Aznap alkonyatkor így szólt 35
hozzájuk: „Evezzünk át a tulsó partra." Erre azok ott- 36
hagyták a tömeget és magukkal vitték őt, úgy ahogy a bár-
kában volt. Több bárka kísérte őket. Ekkor hatalmas vihar 37
támadt. A hullámok becsaptak a bárkába, úgyhogy az már
majdnem megtelt. De ő a bárka farában egy vánkoson 38
aludt. Fölkeltették és így szóltak hozzá: „Mester, nem
törődöl azzal, hogy elveszünk?" Erre fölkelt, parancsolt a 39
szélnek s rászólt a vízre: „Csöndesedjél, némulj el!" Mire
a szél elállt és nagy csend lett. Aztán hozzájuk 40
fordult: „Mit féltek annyira? Még mindig nem hisztek?"

26—29. A példabeszéd értelme az, hogy amint az elvetett mag a földműves minden további közreműködése nélkül növekszik és érik, úgy fejlődik Isten országa is a benne rejlő isteni erő fokozatos kibontakozásával teljes megvalósulásáig.

30—34: Mt 13, 31—34; Lk 13, 18.19. Lásd Mt 13, 31—33 jegyzet.

35—41: Mt 8, 18.23—27; Lk 8, 22—25.

41 Azokat nagy félelem fogta el és kérdezgették egymástól: „Kicsoda ez, hogy még a szél és a víz is engedelmeskedik neki?“

5 **A gerázai megszállott.** Nemsokára átértek a tó tulsó
2 partjára, a gerázaiak földjére. Amint kiszállt a bárkából,
a sírok felől egy tisztátalan lélektől megszállt ember futott
3 feléje. A sírboltokban lakott és még láncraverve sem tud-
4 ták visszatartani. Sokszor megbilincselték és láncraverték,
de a láncokat eltépte és a bilincseket összetörte. Senkisem
5 bírt vele. Éjjel-nappal a sírboltokban és a hegyekben ta-
nyázott, folyton kiabált és kövekkel ütötte-verte magát.
6 Amint messziről meglátta Jézust, odafutott, földre vetette
7 magát előtte, és hangosan így kiáltott: „Mi bajod velem,
Jézus, a magasságbeli Istennek Fia? Az Istenre kérlek, ne
8 gyötörj!“ Ráparancsolt ugyanis: „Tisztátalan lélek, taka-
9 rodj ki ebből az emberből.“ Erre aztán megkérdezte tőle:
„Mi a neved?“ „Légió a nevem, válaszolta, mert sokan
10 vagyunk“, és nagyon kérte, hogy ne üzze el őket arról a
11 vidékről. Akkor éppen nagy sertéskonda legelészett ott a
12 hegyoldalban. „Küldj minket a sertésekbe“, kérték tőle. Be-
13 leegyezett. Akkor a tisztátalan lelkek kimentek abból és
megszállták a mintegy kétezer sertést számláló kondát,
14 mire az a hegyoldalról a tóba rohant és vízbe fúlt. A
kanászok erre elfutottak és elvitték hírét a városba meg
a tanyákra, az emberek pedig kijöttek, hogy lássák mi
15 történt. Jézushoz érve látták, hogy az, akit az imént még
egy légió tartott megszállva, felöltözve ép ésszel ül ott. Erre
16 megdöbbentek. A szemtanuk elmondták nekik, mi történt
17 a megszállottal és a sertésekkel. Ezután kérlelték, távozzék
18 el a határukból. Amikor bárkába szállt, az imént még
19 megszállott kérte, hogy vele mehessen. Ő azonban nem
engedte meg neki, hanem így szólt hozzá: „Menj haza a

1—20: Mt 8, 28—34; Lk 8, 26—39.

1. *Geráza* a Jordán keleti partvidékének legjelentősebb pogány települése volt. Máténál Gádárát olvasunk.

2. Máté két megszállottról beszél. Márk és Lukács csak arról az egyről tesz említést, aki Jézustól fölvételét kéri a tanítványok közé.

9. A kérdés a megszállott emberhez szól, hogy személyes öntudatra ébressze, de helyette az ördög felel.

10. Lásd Mt 8, 29 jegyzet.

tieidhez és mondd el nekik, milyen nagy dolgot művelt veled az Úr, és hogyan könyörült meg rajtad." Az el is ment és a Dekapolisz környékén elhíresztelte, hogy milyen nagy dolgot tett vele Jézus. Mindenki csodálkozott rajta.

Jairus leánya. Miután Jézus megint átkelt a tulsó partra, nagy néptömeg gyűlt köréje. Ő ottmaradt a tó partján. Akkor odajött hozzá egy Jairus nevű zsinagógai előljáró. Amikor meglátta, lába elé borult és esedezve kérte: „A kislányom halálán van, jöjj, tedd rá a kezedet, hogy meggyógyuljon és életben maradjon." El is ment vele. Nagy tömeg ment utána és tolongott körülötte.

Volt ott egy asszony, aki tizenkét éve vérzésben szenvedett. Sok orvos részéről mindenfélét elviselt már és elköltötte mindenét, de semmi hasznát sem látta, sőt még rosszabbul lett. Amikor Jézusról hallott, keresztülfurakodott a tömegen és hátulról megérintette ruháját. Azt gondolta magában: „Hacsak ruháját érintem is, meggyógyulok." Azonnal meg is szünt a vérzése és érezte testében, hogy kigyógyult a bajából. Jézus nyomban észrevette, hogy erő áradt ki belőle, ezért a tömeghez fordulva megkérdezte: „Ki érintette a ruhámat?" Tanítványai megjegyezték: „Látod, hogy szorongat a tömeg és te még azt kérdezed: Ki érintett engem?" De ő mégis körülnézett, hogy lássa ki volt az. Akkor az asszony félve-remegve előjött, mert tudta, hogy mi történt vele. Leborult előtte és őszintén bevallott mindent. „Leányom, mondta neki, hited meggyógyított. Menj békével és maradj egészséges."

Még beszélt, mikor a zsinagógai előljáró házából ezt a hírt hozták: „Leányod már meghalt. Minek fárasztod tovább a Mestert?" A hír hallatára Jézus így bátorította a zsinagógai előljárót: „Ne félj, csak higgy!" Nem engedte, hogy más is vele menjen, csak Péter, Jakab és János, Jakab testvére. Mikor odaértek a zsinagógai előljáró házához,

20. A *Dekapolisz:* lásd Mt 4, 25 jegyzet.
21—43: Mt 9, 18—26; Lk 8, 40—56.
30. Jézus ezt nem azért kérdezte, mintha nem tudta volna, hanem hogy az asszonyt vallomásra bírja és a csoda nyilvánosságra jusson. Egyúttal azt is megmagyarázza, hogy nem a puszta érintés, hanem az asszony hite s az ő akarata művelte a csodát.

39 nagy sírás-rívást, sok siratót és jajgatót talált. Belépett és
így szólt: „Mit lármáztok, mit sírtok? Nem halt meg a
40 gyermek, csak alszik." Azok kinevették. Ő azonban kiküldött mindenkit, s maga mellé véve a gyermek atyját és
anyját, kisérőivel bement oda, ahol a gyermek feküdt.
41 Megfogta a gyermek kezét és így szólt hozzá: „Talita
42 kum! — vagyis: Kislány, mondom neked, kelj föl!" A kislány fölkelt és járni kezdett. Tizenkétéves volt. A jelenlevők szinte magukon kívül voltak a nagy csodálko-
43 zástól. De ő szigorúan meghagyta nekik, hogy senki meg ne tudja a dolgot. Aztán szólt, hogy adjanak neki enni.

6 **Jézus Názáretben.** Eltávozva onnét lakóhelyére érke-
2 zett. Tanítványai kísérték. A következő szombaton elkezdett tanítani a zsinagógában. Nagy hallgatósága csodálkozott (tanításán). „Honnan vette mindezt? — kérdezték. Ki adott neki ekkora bölcseséget? Hogyan történnek ilyen
3 csodák általa? Nem az ács ez, a Mária fia? Nem Jakab, József, Júdás és Simon testvére? És ugye nővérei is itt
4 élnek köztünk?" Szóval megbotránkoztak benne. Jézus erre megjegyezte: „Sehol sincs a prófétának kevesebb becsülete,
5 mint saját hazájában és családjában." Nem is tudott ott csodát tenni, csak néhány beteget gyógyított meg, rájuk
6 téve kezét. Ő maga is csodálkozott hitetlenségükön.

7 **Az apostolok szétküldése.** Ezután bejárta a környék falvait és tanított. Majd magához hívta a tizenkettőt, és hatalmat adva nekik a tisztátalan lelkek fölött, kettesével
8 szétküldte őket. Megparancsolta nekik, hogy ne vigyenek az útra semmi mást, csak egy vándorbotot; se kenyeret,

---

41. *Talita kum:* arám nyelvű szavak. Jézus korában ezen a nyelven beszéltek Palesztinában.

43. Lásd Mt 8, 4 jegyzet.

1—6: Mt 13, 53—58; Lk 4, 16—30.

3. Jézus testvéreire vonatkozóan lásd Mt 12, 46 magyarázat.

5. A tömeges csodát a hitetlenség akadályozta meg. Isten irgalma a hitetlenekkel nem szokott csodát művelni.

7—13: Mt 10, 1.5—15; Lk 9, 1—6.

8—10. Az Úr teljes igénytelenséget kíván apostolaitól. A körülményektől függ, hogy saruban és vándorbottal (Mk), vagy ezek nélkül (Mt és Lk) indulnak útra. Fölösleges ruhájuk ne legyen. Lakásukat kényelemszeretetből ne cserélgessék.

se tarisznyát, se pénzt az övükben. Sarut viselhetnek, de 9
ne legyen két ruhájuk. Aztán így szólt hozzájuk: „Ha va- 10
lahol betértek egy házba, maradjatok ott, amíg tovább
nem utaztok onnan. De ha valahol nem fogadnak be titeket 11
és szavatokra nem hallgatnak, menjetek el onnan és, vád-
képen ellenük, a port is rázzátok le lábatokról." Azok 12
útra kelve bűnbánatot hirdettek, sok ördögöt űztek ki és 13
olajjal megkenve sok beteget gyógyítottak meg.

Keresztelő szent János lefejezése. Heródes király is 14
hallott róla, mert messze terjedt a híre. „Keresztelő János
támadt föl halottaiból, ezért működik benne a csodatévő
erő", mondta. Némelyek viszont így vélekedtek: „Ő 15
Illés." Mások pedig: „Próféta ő, olyan, mint a többi pró-
féta." Ennek hallatára Heródes továbbra is azt állította:
„Ő János, akinek fejét vétettem. Az támadt föl (halot- 16
taiból)."

Heródes tudniillik annakidején elfogatta Jánost és 17
börtönbe vetette, testvérének, Fülöpnek felesége, Heródiás
miatt, akit feleségül vett. János ugyanis figyelmeztette: 18
„Nem szabad elvenned testvéred feleségét." Heródiás 19
ezért áskálódott ellene. Szívesen eltétette volna láb alól,
de nem tehette. Heródes ugyanis félt Jánostól, mert tudta, 20
hogy igaz és szent ember s ezért védelmébe vette. Vala-
hányszor beszélt vele, nagy zavarba jött, mégis szívesen
meghallgatta. Végül elérkezett a kedvező nap. Heródes 21
születésenapján lakomát adott vezetőembereinek, a ma-
gasrangú tiszteknek és Galilea előkelőségének. Közben 22
Heródiás leánya bement és táncolt nekik. Nagyon meg-
tetszett Heródesnek és vendégeinek. A király így szólt a
leányhoz: „Kérj tőlem, amit akarsz,megadom neked." Sőt 23
meg is esküdött: „Bármit kérsz, megadom neked, még
országom felét is." Az kiment és megkérdezte anyjától: 24
„Mit kérjek?" „Keresztelő János fejét", felelte. Erre visz- 25
szasietett a királyhoz és előadta kérését: „Azt akarom,

11. Lásd Mt 10, 14 jegyzet.
14—29: Mt 14, 1—12; Lk 3, 19.20; 9, 7—9.
14. Lásd Mt 14, 1 jegyzet.
17. Lásd Mt 14, 3 jegyzet.

hogy tüstént add nekem egy tálon Keresztelő János fejét."
26 A király nagyon elszomorodott e miatt, de az esküre és a
vendégekre való tekintettel nem akarta kedvét szegni.
27 Azonnal küldött egy hóhért azzal a paranccsal, hogy hozza
28 el a fejet. Az elment, lefejezte őt a börtönben és elhozta
fejét egy tálon. Odaadta a leánynak, a leány pedig elvitte
29 anyjának. Amikor ezt tanítványai meghallották, eljöttek,
elvitték a testét és egy sírboltba temették.

30 **Az apostolok visszatérése.** Az apostolok visszatértek
Jézushoz és elbeszélték neki mindazt, amit tettek és taní-
31 tottak. Erre így szólt: „Jöjjetek félre egy magányos
helyre és pihenjétek ki magatokat egy kicsit." Olyan sokan
32 jöttek-mentek ugyanis, hogy enni sem maradt idejük. Egy
33 magányos helyre eveztek tehát, hogy egyedül legyenek. De
távozóban sokan látták őket és, megértve szándékukat,
gyalog odasiettek a városokból és megelőzték őket.

34 **Az első kenyérszaporítás.** Amikor kiszállt, ott látta
a nagy tömeget. Megesett a szíve rajtuk, mert olyanok
voltak, mint a pásztor nélküli juhok. Ezért sok mindenre
35 kezdte őket tanítani. Későre járt már az idő, amikor
odaléptek hozzá tanítványai és figyelmeztették: „A vidék
36 elhagyatott, az idő is eljárt. Bocsásd el őket, hogy a kör-
nyékbeli tanyákra és falvakba mehessenek, s ennivalót
37 vegyenek maguknak." Ő azonban így válaszolt: „Adjatok
ti nekik enni." Azok megjegyezték: „Talán menjünk
és vegyünk kétszáz dénárért kenyeret, hogy el tudjuk
38 látni őket?" Erre ő megkérdezte: „Hány kenyeretek van?
Menjetek, nézzetek csak körül." Körülnéztek és jelentették:
39 „Öt, és két halunk." Ekkor meghagyta nekik, hogy csoporton-
40 kint telepítsék le mindnyájukat a zöld gyepre. Le is tele-
41 pedtek százas és ötvenes csoportokban. Ezután fogta az öt
kenyeret és a két halat, föltekintett az égre és megáldotta
azokat. Majd megtörte a kenyereket és tanítványainak
adta, hogy osszák ki. A két halat is szétosztotta valameny-
42. 43 nyiük közt. Mindnyájan ettek és jól is laktak. A kenyér-

33—44: Mt 14,13—21; Lk 9, 10—17; Jn 6, 1—13.

maradékból és a halakból pedig tizenkét kosarat szedtek tele. A kenyérből ötezer férfi evett. 44

Jézus a vizen jár. Ezután nyomban fölszólította tanítványait, hogy szálljanak bárkába és keljenek át a tulsó partra, Betszaidába, amíg ő hazaküldi a tömeget. Miután elbúcsúzott tőlük, fölment egy hegyre, hogy imádkozzék. Közben beesteledett. A bárka mélyen bennjárt a tavon, ő pedig egyedül maradt a parton. Amikor látta, mennyire küzködnek az evezéssel — ellenszelük volt ugyanis — az éjszaka negyedik őrváltása idején a vizen járva feléjük indult. El akarta kerülni őket. Amint meglátták, hogy a vizen jár, azt hitték, hogy kisértet, és elkezdtek kiabálni, mert mindnyájan látták őt és megrémültek. Ő azonban mindjárt odafordult hozzájuk: „Bátorság! Én vagyok, ne féljetek." Aztán beszállt hozzájuk a bárkába, a szél pedig elállt. Azok egészen magukon kívül voltak a csodálkozástól, mert nem okultak a kenyérszaporításból, s szívük még érzéketlen volt. 45 45 48 48 49 49 50 50 51 51 52 52

Genezár földjén. Átérve a tulsó partra, Genezár földjére jutottak, s ott kikötöttek. Mihelyt kiléptek a bárkából, azonnal fölismerték őt az emberek. Bejárták az egész környéket és ágyastul odahordták a betegeket, ahol tudomásuk szerint tartózkodott. Amerre csak járt, a falvakban, a városokban és a tanyákon, kitették a betegeket a terekre és kérték, hogy legalább a ruhája szegélyét érinthessék. Aki csak hozzáért, meggyógyult. 53 53 54 54 55 55 56 56

Az igazi tisztaság. Egyszer farizeusok és néhány Jeruzsálemből jött írástudó gyűlt köréje. Észrevették, hogy néhány tanítványa tisztátalan, azaz mosdatlan kézzel étkezik. — A farizeusok tudniillik, s általában a zsidók, nem esznek, a nélkül hogy az ősök hagyományához híven, előbb jól meg ne mosnák a kezüket. A piacról való ételt sem eszik meg, amíg meg nem hintették vízzel. Sok mást 7 2 3 4

45—52: Mt 14, 22—33; Jn 6, 16—21.
48. Lásd Mt 14, 25 jegyzet.
53—56: Mt 14, 34—36.
1—23: Mt 15, 1—20.

is megtartanak még hagyományuk szerint, mint például a
poharak, korsók, rézedények (és ágyak) megmosását. —
5 Erre megkérdezték tőle a farizeusok és az írástudók:
„Miért nem tartják meg tanítványaid az ősök hagyomá-
6 nyát? Miért étkeznek tisztátalan kézzel?" Mire ő így
felelt: „Ti képmutatók, találóan jövendölt rólatok Izaiás:

Ez a nép ajkával tisztel engem,
De szíve távol marad tőlem.
7 Hamisan tisztelnek engem,
Tanításuk csak emberi parancs.

8 Isten parancsát nem tartjátok meg, de emberi hagyományok-
hoz, mint például korsók s poharak mosogatásához meg sok
9 más hasonló dologhoz ragaszkodtok." Aztán így folytatta:
„Isten parancsát ügyesen kijátsszátok, hogy megtartsátok
10 hagyományaitokat. Mózes ugyanis azt mondta: Tiszteld
atyádat és anyádat! És: Aki atyját, vagy anyját átkoz-
11 za, halállal bűnhődjék. A ti tanítástok pedig ez: Aki
atyjához, vagy anyjához így szól: Korbán, vagyis Isten-
nek szánt ajándék az, amivel segítenem kellene téged,
12 annak nem engeditek meg, hogy atyját, vagy anyját to-
13 vábbra is segítse. Az általatok tanított hagyománnyal
tehát kijátsszátok Isten parancsát, s még sok más ehhez ha-
sonlót tesztek."

14 Akkor ismét magához hívta a tömeget és azt mondta
nekik: „Hallgassatok rám mindnyájan és értsétek meg:
15 Nem az szennyezi be az embert, ami kívülről jut a szá-
jába, hanem az szennyezi be, ami az emberből távozik.
16. 17 Akinek füle van, hallja meg." Amikor a tömeg elől bement
a házba, tanítványai megkérdezték tőle a példabeszéd
18 értelmét. Ő így felelt: „Ti is oktalanok vagytok? Nem
értitek, hogy ami kívülről jut a szájba, nem szennyezheti
19 be az embert, mert nem a szívébe jut, hanem a gyomrába
és a félreeső helyre kerül?" Ezzel tisztának jelentett ki
20 minden ételt. „Ami azonban az embertől ered, folytatta,

5. Lásd Mt 15, 2 magyarázat.
6. Iz. 29, 13.
11. Lásd Mt 15, 5 jegyzet.
15. Lásd Mt 15, 11 jegyzet.

az teszi tisztátalanná az embert. A szívből származik ugyanis minden rossz gondolat, paráznaság, lopás, gyilkosság, házasságtörés, kapzsiság, rosszindulat, hamisság, kicsapongás, irigység, káromkodás, kevélység, léhaság. Mindez a gonoszság belülről ered és tisztátalanná teszi az embert."

A kánaáni asszony. Onnan tovább indulva Tírusz és Szidon vidékére vonult vissza. Betért egy házba, de nem akarta, hogy fölismerjék. Mégsem tudott rejtve maradni. Mihelyt hallott róla egy asszony, akinek leányát tisztátalan lélek szállta meg, odajött és a lábához borult. Az asszony szírföníciai származású pogány nő volt. Azt kérte tőle, hogy űzze ki leányából az ördögöt. De ő elutasította: „Hadd lakjanak jól előbb a gyerekek. Nem helyes, ha elveszik a gyerekek kenyerét és a kutyáknak dobják." Az viszont csak erősítgette: „De bizony, Uram! Hiszen a kiskutyák is esznek az asztal alatt a gyerekek morzsáiból." Erre ő így szólt: „Mivel ezt mondtad, menj, az ördög elhagyta leányodat." Haza is ment és a gyermeket az ágyon fekve találta. Már elhagyta az ördög.

Egy süketnéma meggyógyítása. Ismét eltávozott Tírusz vidékéről és Szidonon át a Galileai-tengerhez érkezett, a Dekapolisz területére. Ott egy süketnémát vittek hozzá és kérték, hogy tegye rá a kezét. Félrehívta őt a tömegből, ujját a fülébe dugta és nyállal megérintette a nyelvét, aztán föltekintve az égre, fohászkodott és így szólt: „Effeta, vagyis nyílj meg." Tüstént meg is nyílt a füle, megoldódott a nyelve és érthetően beszélt. Megparancsolta, hogy ezt senkinek se mondják el. De minél szigorúbban tiltotta nekik, annál inkább hirdették, s a csodálkozástól magukon kívül, annál lelkesebben hangoztatták: „Mindent jól tesz: a süketeknek visszaadja hallását, a némáknak beszédét."

24—30: Mt 15, 21—28.
27. Lásd Mt 15, 24 jegyzet.
29. Az asszonyt alázatáért, bizalmáért és a Messiáshoz való kapcsolata szellemes fölfogásáért jutalmazza meg Jézus.
31. *Dekapolisz:* Lásd Mt 4, 25 jegyzet.
34. *Effeta,* arám nyelvű szó. Ezen a nyelven folyt a beszélgetés.

8 **A második kenyérszaporítás.** Abban az időben ismét
nagy tömeg vette körül. Mivel nem volt mit enniük, magá-
2 hoz hívta tanítványait és így szólt hozzájuk: „Sajnálom
a népet. Már harmadnapja kitartanak velem és nincs mit
3 enniük. Ha étlen küldöm haza őket, kidőlnek az úton, mert
4 néhányan messziről jöttek." Tanítványai erre megjegyez-
ték: „Honnan veszünk itt a pusztában annyi kenyeret,
5 hogy mind ellássuk ezeket?" Ő megkérdezte tőlük: „Hány
6 kenyeretek van?" „Hét", felelték. Erre meghagyta a nép-
nek, hogy telepedjék le a földre. Aztán fogta a hét kenye-
ret, hálát adott, megtörte és odaadta tanítványainak, hogy
7 osszák szét. Szét is osztották a népnek. Volt néhány apróbb
8 haluk is. Azokat is megáldotta és szétosztotta. Miután
ettek és jóllaktak, hét kosár kenyérmaradékot szedtek össze.
9 Mintegy négyezren voltak (akik ettek). Azután hazaküldte
10 őket és tanítványaival bárkába szállva Dalmanuta vidékére
ment.

11 **Égi jel.** Ott farizeusok jöttek hozzá és vitatkozni kezd-
12 tek vele. Égi jelet kértek tőle, hogy próbára tegyék. Ő
lelke mélyéből fölsóhajtva így szólt: „Minek kér jelet ez
a nemzedék? Bizony mondom nektek, ez a nemzedék nem
13 kap semmiféle jelet." Ezzel otthagyta őket, ismét bárkába
szállt és átkelt a túlsó partra.

14 **A farizeusok kovásza.** A tanítványok elfelejtettek
kenyeret hozni magukkal. Csak egyetlenegy kenyér volt
15 a bárkában. Jézus lelkükre kötötte: „Vigyázzatok, óva-
16 kodjatok a farizeusok és Heródes kovászától." Azok
egymásközt arról beszéltek, hogy nem hoztak magukkal
17 kenyeret. Jézus észrevette és így szólt: „Mit tanakodtok,
hogy nincs kenyeretek? Még mindig nem értitek és nem
18 fogtátok föl? Még mindig érzéketlen a szívetek? Szeme-
tekkel nem láttok, fületekkel nem hallotok? Nem emlé-

1—10: Mt 15, 32—39.
10. *Dalmanuta* Magadán vidékén fekvő falu. Lásd Mt 15, 39 jegyzet.
11—13: Mt 16, 1—4; Lk 12, 54—56.
14—21: Mt 16, 5—12.
15. A *kovász* Máté szerint (16, 12) a farizeusok és szadduceusok jótet-
tekben meg nem valósuló tanítása Lukács szerint (12, 1) pedig a
farizeusok rosszpéldát adó képmutatása.

keztek arra, hogy mikor öt kenyeret törtem ötezer ember- 19
nek, hány tele kosár maradékot szedtetek össze?" „Tizen-
kettőt", válaszolták. „És amikor hét kenyeret törtem 20
négyezer embernek, hány tele kosár maradékot szedtetek
össze?" „Hetet", válaszolták. Erre hozzáfűzte: „Hát még 21
mindig nem értitek?"

A betszaidai vak meggyógyítása. Közben Betszai- 22
dába érkeztek. Ott egy vakot vezettek hozzá és kérték,
hogy érintse meg. Ő a vakot kézenfogva kivezette a falu- 23
ból. Ott nyállal megnedvesítette a szemét, rátette a kezét
és megkérdezte: „Látsz valamit?" Az fölnézett és így 24
szólt: „Látom az embereket, de úgy látom, mintha fák
járkálnának." Erre ismét a szemére tette kezét, mire az tisz- 25
tán kezdett látni és úgy meggyógyult, hogy távolról is
élesen látott mindent. Aztán hazaküldte, de meghagyta 26
neki: „Ne beszélj róla a faluban."

Péter vallomása. Jézus elindult tanítványaival a Fülöp 27
Cezáreája környékén fekvő falvakba. Útközben megkér-
dezte tanítványait: „Kinek tartanak engem az emberek?"
Azok így válaszoltak: „Van aki keresztelő Jánosnak, van 28
aki Illésnek, van aki valamelyik prófétának." Ő tovább 29
kérdezte: „Hát ti kinek tartotok engem?" Mire Péter így
válaszolt: „Te vagy a Messiás." Akkor lelkükre kötötte, 30
hogy ezt senkinek se mondják el róla.

Jézus megjövendöli szenvedését. Ettől fogva arra 31
kezdte oktatni őket, hogy az Emberfiának sokat kell szen-
vednie, a vének, főpapok és írástudók elvetik és megölik,
de harmadnapra föltámad. Egész nyíltan beszélt minder- 32
ről. Péter ekkor félrehívta és szemrehányást tett neki. De 33
ő hátrafordult, tanítványaira nézett és így korholta Pé-

---

26. A Vulgáta szerint: „Menj haza, de ha a faluba érsz, senkinek se szólj róla."
27—30: Mt 16, 13—20; Lk 9, 18—21.
27. *Fülöp Cezáreája:* lásd Mt 16, 13 jegyzet.
30. A tilalomra vonatkozóan lásd Mt 16,20 jegyzet.
31—33: Mt 16, 21—23; Lk 9, 22.
31. Lásd Mt 16, 21 jegyzet.
33. Lásd Mt 16, 23 jegyzet.

tert: „Takarodj előlem, sátán! Emberi módon és nem Isten tervei szerint gondolkodol."

34 **Jézus követése.** Ezután tanítványaival együtt magához hívta a népet és így szólt hozzájuk: „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét és kö-
35 vessen engem. Aki meg akarja menteni életét, elveszíti azt, de aki érettem és az evangéliumért elveszíti életét, meg-
36 menti azt. Mit ér az embernek, ha az egész világot meg-
37 nyeri, lelke azonban kárt szenved? Mit is adhatna az ember
38 lelkéért cserébe? Aki szégyel engem és az én szavaimat e hűtlen, bűnös nemzedék előtt, azt az Emberfia is szégyelni fogja, amikor majd eljön Atyja dicsőségében a szent
9 angyalokkal." Aztán így folytatta: „Bizony mondom nektek, a jelenlévők közül néhányan nem halnak meg addig, amíg meg nem látják Isten hatalommal megvalósuló uralmát."

2 **Urunk színeváltozása.** Hat nap mulva Jézus maga mellé vette Pétert, Jakabot és Jánost, és egyedül őket vitte föl egy magas hegyre. Ott színében elváltozott előttük.
3 Ruhája olyan tündöklő fehér lett, hogy a világon semmiféle
4 kelmefestő sem tudná fehérebbé tenni. Egyszerre csak megjelent nekik Illés meg Mózes, amint Jézussal beszél-
5 gettek. Péter erre így szólt Jézushoz: „Mester, jó, hogy itt vagyunk! Hadd csináljunk három sátrat: neked egyet, Mózes-
6 nek egyet és Illésnek egyet." Nem is tudta, mit mondjon,
7 annyira meg voltak ijedve. Egyszerre felhő támadt, amely elborította őket, a felhőből pedig szózat hallatszott: „Ez
8 az én szeretett Fiam, őt hallgassátok!" Mire körülnéztek, senki mást nem láttak, csak Jézust egymagát.

9 **Illés eljövetele.** A hegyről lejövet Jézus meghagyta nekik, hogy senkinek se szóljanak a látomásról, amíg az
10 Emberfia halottaiból föl nem támad. Meg is tartották ezt

34—9, 1: Mt 16, 24—28; Lk 9, 23—27.
35. Lásd Mt 10, 39 jegyzet.
38. Amikor eljön az ítélet napján.
1. Lásd Mt 16, 28 jegyzet.
2—8: Mt 17, 1—8; Lk 9, 28—36; 2 Pét. 1, 16—18.
9—13: Mt 17, 9—13.

az utasítást, de egymás közt azon tanakodtak, hogy mit
jelent az: halottaiból föltámad. Ezért megkérdezték tőle: 11
„Miért mondják (a farizeusok és) az írástudók, hogy előbb
Illésnek kell eljönnie?“ Ő így felelt: „Illés ugyan eljön 12
előbb és helyreállít mindent, de hogyan írhatták meg az
Emberfiáról, hogy sokat kell szenvednie és megvetésben
kell részesülnie? Én azt mondom nektek, hogy Illés már 13
eljött, de kényük-kedvük szerint bántak vele, amint az
Írás mondja róla.“

A néma lélektől megszállt. Amikor visszatért a tanít- 14
ványokhoz, látta, hogy nagy tömeg tolong körülöttük és
hogy írástudók vitatkoznak velük. Amint észrevették őt 15
az emberek, mindnyájan meglepődtek, és eléje siettek,
hogy üdvözöljék. Megkérdezte tőlük: „Miről vitatkoztok 16
velük?“ Valaki a tömegből így felelt: „Mester, elhoztam 17
hozzád fiamat, akiben néma lélek lakik. Valahányszor 18
hatalmába keríti, földhözvágja, aztán habzik a szája,
csikorgatja a fogát és megmerevedik. Kértem tanítvá-
nyaidat, hogy űzzék ki belőle, de nem tudták.“ „Hitetlen 19
nemzedék, válaszolta, meddig maradjak még veletek?
Meddig tűrjelek titeket? Hozzátok ide hozzám!“ Odavit- 20
ték. Mihelyt meglátta őt a lélek, elkezdte ide-oda rángatni
a fiút. Az a földre esett és tajtékozva fetrengett. Jézus 21
megkérdezte az apát: „Mióta szenved ebben a bajban?“
„Gyermekkora óta, válaszolta. Sokszor tűzbe meg vízbe 22
taszította, hogy megölje. Ha van valami lehetőséged rá,
szánj meg minket és segíts rajtunk.“ Jézus így felelt: „Ami 23
a lehetőséget illeti, minden lehetséges annak, aki hisz.“ Erre 24
a fiú apja (könnyek között) fölkiáltott: „Hiszek (Uram),
segíts hitetlenségemen!“ Amikor Jézus látta, hogy a tömeg 25
egyre nagyobb lesz, ezekkel a szavakkal parancsolt rá a tisz-

11—13. Lásd Mt 17, 10—13 jegyzet.
14—29: Mt 17, 14—21; Lk 9, 37—42.
17. A gonoszlélek, amely megszállta, némává és süketté tette.
23. A Vulgáta szerint: „Ha tudsz hinni, minden lehetséges a hívőnek.“ Jézus az emberek hitétől teszi függővé mindenható isteni erejének megnyilvánulását.
24. A beteg gyermek nem volt képes a hit fölindítására, de szülei igen. A könyörgő apa hisz, de ebben a döntő pillanatban érzi, hogy a hithez is szüksége van Jézus segítségére.

tátalan lélekre: „Te süket és néma lélek, parancsolom neked,
26 takarodj ki belőle és soha vissza ne térj belé." Erre hangos
kiabálással és heves rángatások közt kiment belőle. A fiú
olyan lett, mint a halott, úgyhogy többen megjegyezték:
27 „Meghalt". Jézus azonban kézenfogva fölemelte, s az fölállt.
28 Amikor hazatért és egyedül maradt, tanítványai meg-
29 kérdezték: „Mi miért nem tudtuk kiűzni?" Mire ő így
felelt: „Ez a fajzat nem űzhető ki másképp, csak imád-
sággal és böjttel."

30 **Jézus ismét megjövendöli szenvedését.** Útjukat
folytatva, keresztülvándoroltak Galileán. De nem akarta,
31 hogy valaki is megtudja, mert tanítványait akarta oktatni.
Így szólt hozzájuk: „Az Emberfia emberek kezébe kerül
32 és megölik, de halála után harmadnapra föltámad." Azok
nem értették meg ezeket a szavakat, de nem merték fag-
gatni.

33 **A tanítványok versengése.** Kafarnaumba érkeztek.
Hazatérve megkérdezte őket: „Miről beszéltetek útköz-
34 ben?" Azok hallgattak. Útközben tudniillik arról vitat-
35 koztak egymással, hogy ki a legnagyobb közülük. Ő leült,
magához hívta a tizenkettőt és így szólt hozzájuk: „Aki
első akar lenni, az legyen a legutolsó és mindenki szolgája."
36 Aztán odahívott egy gyermeket, közéjük állította, majd
37 az ölébe vette s így szólt hozzájuk: „Aki befogad egy
ilyen gyermeket az én nevemben, engem fogad be. Aki
pedig befogad engem, nem engem fogad be, hanem azt,
aki küldött."

38 Ekkor János vette át a szót: „Mester, mondta, láttunk
valakit, aki a te nevedben ördögöt űzött, de nem követ
minket. Megtiltottuk neki, mert nem csatlakozott hoz-
39 zánk." Jézus így válaszolt: „Ne tiltsátok meg neki. Aki
az én nevemben csodát tesz, nem egyhamar fog szidalmazni
40 engem. Aki nincs ellenünk, velünk van. Bizony mondom

30—32: Mt 17, 22—23; Lk 9, 43—45.
32. Az apostolok nem értették, hogy a Messiás szenvedése hogyan egyeztethető össze uralmának megvalósításával.
33—41: Mt 18, 1—5; Lk 9, 46—50.
33. Jézus kafarnaumi lakása Péter házában lehetett.

nektek: Nem marad jutalom nélkül az, aki egy pohár vizet 41
ad inni nektek, mivel Krisztuséi vagytok.

A bűnrecsábítás. Aki csak egyet is bűnre csábít a 42
(bennem) hívő kicsinyek közül, annak jobb volna, ha malomkövet kötnének nyakára és a tengerbe dobnák. Ha 43
kezed bűnre csábít, vágd le. Jobb csonkán bemenned az életre, mint két kézzel a pokolba jutnod, a kiolthatatlan tűzre (ahol a féreg el nem pusztul és a tűz ki nem alszik). (44)
Ha lábad csábít bűnre, vágd le. Jobb sántán bemenned az 45
örök életre, mint két lábbal a pokolba kerülnöd (a kiolthatatlan tűzre, ahol a féreg el nem pusztul és a tűz ki nem (46)
alszik). Ha szemed csábít bűnre, vájd ki. Jobb félszemmel 47
bemenned az Isten országába, mint két szemmel a pokolba kerülnöd, ahol a féreg el nem pusztul és a tűz ki nem alszik. 48
Mindenkit tűzzel sóznak majd be, (és minden áldozatot 49
sóval fognak megsózni). A só hasznos. De ha a só sótlanná 50
válik, ugyan mivel ízesítitek meg? Legyen bennetek só s maradjon köztetek békesség."

Jézus működése Judeában és Jeruzsálemben.

Út Jeruzsálem felé.

A házasság fölbonthatatlansága. Útrakelve a Jordán **10**
tulsó partján Judea vidékére tartott. Ismét nagy tömeg gyűlt köréje. Szokott módján tanította őket. Akkor a 2
farizeusok ezzel a kérdéssel iéptek hozzá: „Szabad-e a férfinek elbocsátania feleségét?" Próbára akarták ugyanis tenni. Ő azonban megkérdezte: „Mózes mit parancsolt 3

42—50: Mt 18, 6—11; Lk 17, 1.2.
42. Lásd Mt 18, 6 jegyzet.
48. Ezt a képet már Izaiás próféta is használta (66, 24).
49. A *tűz* az a tisztító lelki tűz, melyre mindenkinek szüksége van, hogy belsőleg megtisztuljon és méltó legyen Isten országára. Ennek a hatása olyan mint a *sóé:* a jót megőrzi, a romlást megakadályozza.
50. Az apostolokban éljen az evangélium szelleme, s ezért ne versengjenek (34 vers).
1—12: Mt 19, 1—9.

4 nektek?" „Mózes megengedte a válólevéllel történő elbo-
5 csátást", válaszolták. Jézus erre kijelentette: „Mózes
6 keményszívűségtek miatt adta ezt az engedményt. Kez-
detben, a teremtéskor Isten férfinek és nőnek teremtette
7 őket. Az ember ezért elhagyja atyját és anyját, feleségéhez
8 csatlakozik s a kettő testben egy lesz. Úgy hogy már nem
9 ketten vannak, hanem csak egy test. Amit tehát Isten egy-
10 bekötött, ember szét ne válassza." Otthon tanítványai
11 ismét érdeklődtek e dolog felől. Ő megmagyarázta nekik:
„Aki elbocsátja feleségét és mást vesz el, házasságtöréssel
12 vét ellene. Ha pedig a nő hagyja el férjét és máshoz megy,
szintén házasságtörést követ el."

13 **Jézus és a gyermekek.** Akkor gyermekeket hoztak
hozzá, hogy rájuk tegye a kezét. De a tanítványok elu-
14 tasították őket. Amikor Jézus ezt látta, megneheztelt rá-
juk és így szólt: „Hagyjátok, hadd jöjjenek hozzám a gyer-
mekek és ne tartsátok vissza őket, mert ilyeneké az Isten
15 országa. Bizony mondom nektek, aki az Isten országát
nem úgy fogadja, mint a gyermek, nem megy be oda."
16 Azután ölébe vette őket és rájuk téve kezét megáldotta
őket.

17 **A gazdag ifjú.** Amikor kilépett az utcára, odafutott
hozzá valaki és térdre borulva megkérdezte tőle: „Jó
Mester, mit kell tennem, hogy elnyerjem az örök életet?"
18 „Miért mondasz engem jónak? — válaszolta Jézus. Sen-
19 kisem jó, csak egyedül az Isten. Ismered a parancsokat:
ne ölj, ne paráználkodjál, ne lopj, hamisan ne tanuskodjál,
20 ne csalj, atyádat és anyádat tiszteld." Erre ő kijelentette:
„Mester, ezt mind megtartottam gyermekkorom óta."
21 Jézus rátekintett, megszerette őt és így szólt hozzá: „Va-

4. Deut. 24, 1.
6. 7. Gen. 1, 27; 2, 24.
8. Lásd Mt 19, 6 jegyzet.
11. Lásd Mt 19, 9 jegyzet és Lk 16, 18.
13—16: Mt 19, 13—15; Lk 18, 15—17.
14. Lásd Mt 19, 14 jegyzet.
17—22: Mt 19, 16—22; Lk 18, 18—23.
18. Jézus Isten tökéletes és végtelen jóságának tudatára akarta ébreszteni az ifjút, aki csak emberi értelemben mondta őt jónak.
21. Lásd Mt 19, 21 jegyzet.

lami még hiányzik neked: Menj, add el, amid van, és árát
oszd szét a szegények közt, így kincsed lesz a mennyben.
Aztán jöjj, vedd föl a keresztet és kövess engem.“ E szavak 22
hallatára elszomorodott és leverten távozott, mert nagy
vagyona volt.

A gazdagság veszélyei. Jézus erre körülnézett, majd 23
ezekkel a szavakkal fordult tanítványaihoz: „Milyen
nehezen jut be a gazdag Isten országába!“ A tanít- 24
ványok megütköztek szavain. Jézus azonban megismételte:
„Fiaim, bizony nehéz a vagyonban bízóknak bejutni Isten
országába. Könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint 25
a gazdagnak az Isten országába jutni.“ Azok még jobban 26
megrökönyödtek és azt kérdezték egymástól: „Hát akkor
ki üdvözülhet?“ Jézus rájuk tekintett és így szólt: „Em- 27
bernek ez lehetetlen, de nem az Istennek, mert Istennek
minden lehetséges.“

Az önkéntes szegénység jutalma. Akkor Péter vette 28
át a szót: „Nézd, mi mindenünket elhagytuk és követ-
tünk téged.“ Jézus így válaszolt: „Bizony mondom 29
nektek: Senki sem hagyja el otthonát, testvéreit, nővéreit,
anyját, atyját, gyermekeit, vagy földjét értem és az evan-
géliumért, hogy százannyit ne kapna: már most ezen a 30
világon — bár üldözések közt — otthont, testvért, nővért,
anyát, gyermeket és földet, a másvilágon pedig az örök
életet. Sokan lesznek elsőkből utolsók és utolsókból elsők.“ 31

Jézus harmadszor jövendöli meg szenvedését.
Éppen útban voltak Jeruzsálem felé. Jézus előttük ment. 32
Ez aggodalommal töltötte el őket és csak félve követték.
Ekkor ismét magához hívta a tizenkettőt és megmondta
nekik, hogy mi vár rá: „Most fölmegyünk Jeruzsálembe. 33
Ott az Emberfiát a főpapok és az írástudók (és a vének)
kezébe adják. Azok halálra ítélik és kiszolgáltatják a 34

23—31: Mt 19, 23—29; Lk 18, 24—30.
25. Lásd Mt 19, 24 jegyzet.
30. A pusztán földi kapcsolatok helyett új, lelki kapcsolatba lép Krisztus többi tanítványával és jutalma már itt a földön a jóknak feléje sugárzó szeretete, a túlvilágon pedig az örök boldogság.
32—34: Mt 20, 17—19; Lk 18, 31—34.

pogányoknak, akik kigunyolják, leköpdösik, megostorozzák és megölik. De harmadnapra föltámad."

35 **Zebedeus fiai.** Akkor odalépett hozzá Jakab és János,
Zebedeus fiai. „Mester, kérték, szeretnénk, ha teljesítenéd
36. 37 egy kérésünket." „Mit akartok tőlem?" — kérdezte. Azok
megmondták: „Tedd meg nekünk, hogy egyikünk jobbodon,
38 másikunk balodon üljön dicsőségedben." Jézus így válaszolt:
„Nem tudjátok mit kértek. Készek vagytok arra, hogy
igyatok abból a kehelyből, melyből én iszom? Vagy arra,
hogy megkeresztelkedjetek azzal a keresztséggel, mely-
39 lyel én megkeresztelkedem?" „Készek vagyunk", felelték.
Jézus erre így szólt hozzájuk: „Abból a kehelyből ugyan,
amelyből én iszom, ti is fogtok inni, és azzal a keresztség-
gel, amellyel én megkeresztelkedem, ti is meg fogtok ke-
40 resztelkedni, de hogy jobbomra vagy balomra üljetek, azt
nem én döntöm el, mert ez azoknak jár, akiknek készült."

41 Ennek hallatára a többi tíz megneheztelt Jakabra és
42 Jánosra. Jézus ezért magához hívta őket és így szólt
hozzájuk: „Tudjátok, hogy azok, akiket a világ urainak
tartanak, zsarnokoskodnak a népeken, a hatalmasok pedig
43 önkényüket éreztetik velük. Köztetek azonban ne így
legyen, hanem aki nagyobb akar lenni, legyen szolgátok,
44 és aki első akar lenni, legyen mindenkinek a cselédje. Az
45 Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem,
hogy ő szolgáljon és váltságul adja oda életét sokakért."

46 **A jerikói vak.** Közben Jerikóba érkeztek. Jerikót
tanítványai és nagy tömeg kíséretében hagyta el. Útjuk
mentén egy vak koldus, Bartimeusz, Timeusz fia, üldögélt.
47 Amikor meghallotta, hogy a názáreti Jézus jön arra, kiál-
48 tozni kezdett: „Jézus, Dávid fia, könyörülj rajtam!" Sokan

35—45: Mt 20, 20—28.
37. A dicsőséges messiási országban. Lásd Mt 20, 21 jegyzet.
38. Valakivel *egy kehelyből inni* annyi, mint sorsában osztozni. — A *keresztség* vízbemerítése a szenvedésben való elmerülést jelképezi.
40. Máté 20, 23 szerint: „akinek Atyám készítette".
46—52: Mt 20, 29—34; 18, 35—43.
46. Máté 20, 29 két vakot említ. Márk és Lukács csak azt említi, aki Jézussal beszélt, és akit az első keresztények ismertek.
47. Lásd Mt 20, 30 jegyzet.

csitították, hogy hallgasson el. Ő azonban annál jobban kiabált: „Dávid fia, könyörülj rajtam!“ Jézus erre megállt: „Hívjátok ide“, mondta. Azok odaszóltak a vaknak: „Bátorság, kelj föl, téged hív.“ Erre ledobta köpenyét, föugrott és odasietett Jézushoz. Jézus megkérdezte tőle: „Mit tegyek veled?“ „Mester, kérte a vak, azt, hogy lássak.“ Jézus így szólt hozzá: „Menj, hited meggyógyított téged.“ Azonnal visszanyerte látását és csatlakozott hozzá az útján.

A szenvedés előtti napok.

Jézus bevonul Jeruzsálembe. Amikor Jeruzsálemhez közeledtek, Betfagénál és Betániánál, az Olajfák hegyénél, elküldött két tanítványt ezzel a megbízatással: „Menjetek a szemközti faluba. Amint beértek, találtok egy megkötött szamarat, amelyen ember még nem ült. Oldjátok el és hozzátok ide. Ha valaki megkérdezi, mit csináltok, feleljétek, hogy az Úrnak szüksége van rá; erre mindjárt ideküldi.“ Azok elmentek és ott találták a szamarat kinn az utcán egy ajtóhoz kötve. Mindjárt el is oldották. Néhány ottálló megkérdezte tőlük: „Miért oldjátok el ezt a szamarat?“ Ők úgy válaszoltak, ahogy Jézus meghagyta. Erre elengedték őket. Elvezették tehát a szamarat Jézushoz, rátették ruhájukat és fölültették őt. Sokan ruhájukat terítették az útra, mások meg a réten tört lombos ágakat. Az előtte járók és az utána jövők így kiáltoztak:

11 közeledtek, Betfagénál és Betániánál, az Olajfák hegyénél,
2 elküldött két tanítványt ezzel a megbízatással: „Menjetek
a szemközti faluba. Amint beértek, találtok egy megkötött
szamarat, amelyen ember még nem ült. Oldjátok el és
3 hozzátok ide. Ha valaki megkérdezi, mit csináltok, felel-
jétek, hogy az Úrnak szüksége van rá; erre mindjárt ide-
4 küldi.“ Azok elmentek és ott találták a szamarat kinn az
5 utcán egy ajtóhoz kötve. Mindjárt el is oldották. Néhány
ottálló megkérdezte tőlük: „Miért oldjátok el ezt a szama-
6 rat?“ Ők úgy válaszoltak, ahogy Jézus meghagyta. Erre
7 elengedték őket. Elvezették tehát a szamarat Jézushoz,
8 rátették ruhájukat és fölültették őt. Sokan ruhájukat terí-
tették az útra, mások meg a réten tört lombos ágakat. Az
9 előtte járók és az utána jövők így kiáltoztak:

10 „Hozsanna!
Áldott, ki az Úr nevében jön!
Áldott atyánknak, Dávidnak, elérkező országa!
Hozsanna a magasságban!“

11 Így vonult Jeruzsálembe, a templomba. Ott mindent jól megnézett, aztán a tizenkettővel kiment Betániába, mivel már esteledett.

1—11: Mt 21, 1—11.17; Lk 19, 29—40; Jn 12, 12—19.
9. 10. Lásd Mt 21, 9 jegyzet. *Dávid elérkező országa* a messiási ország.

12 **A fügefa megátkozása.** Amikor másnap eljöttek Be-
13 tániából, megéhezett. Látott messziről egy zöldelő fügefát
és elindult feléje, hátha talál rajta valamit. De amikor
odaért, csak leveleket talált rajta, mert még nem volt
14 fügeérés ideje. Ekkor így szólt: „Senki se egyék rólad gyü-
mölcsöt soha többé.“ Tanítványai hallották ezt.

15 **A templom megtisztítása.** Nemsokára Jeruzsálembe
érkeztek. Bement a templomba és kiűzte azokat, akik a
templomban adtak-vettek, a pénzváltók asztalait és a ga-
16 lambárusok padjait pedig fölforgatta és senkinek sem
engedte meg, hogy bármit is vigyenek a templom területén
17 keresztül. Aztán megmagyarázta: „Nem azt mondja az
Írás: Az én házam minden nép számára az imádság háza?
18 Ti pedig rablóbarlanggá tettétek.“ Mikor a főpapok és az
írástudók értesültek erről, azon tanakodtak, hogyan tegyék
el őt láb alól. Féltek ugyanis tőle, mert az egész nép lelke-
19 sedett tanításáért. Mikor beesteledett, elhagyták a várost.

20 **Az elszáradt fügefa.** Reggel, amikor a fügefa mellett
21 vitt el útjuk, látták, hogy az tövestül elszáradt. Péter ekkor
föleszmélt: „Mester, mondta, nézd, a fügefa, amelyet
22 megátkoztál, elszáradt.“ Jézus így válaszolt: „Legyen
23 hitetek Istenben. Bizony mondom nektek, ha valaki azt
mondja a hegynek: Emelkedj föl és vesd magad a tengerbe,
s nem kételkedik szívében, hanem hiszi, hogy megtörténik,
24 amit mond, — úgy is lesz. Mondom ezért nektek, bármit
kértek imádságban, higgyétek, hogy megkapjátok és úgy
25 is lesz. Mikor pedig imádkozni készültök, bocsássatok
meg, ha nehezteltek valakire, hogy mennyei Atyátok is
(26) megbocsássa bűneiteket. (Ha ti nem bocsáttok meg, meny-
nyei Atyátok sem bocsátja meg bűneiteket.)“

27 **Honnan van Jézus hatalma?** Ismét beértek Jeruzsá-
lembe. Miközben a templomban járt, odaléptek hozzá a

12—14: Mt 21, 18.19.
13. Lásd Mt 21, 19 jegyzet.
15—19: Mt 21, 12—17; Lk 19, 45—48. Szent János elmondja, hogy Jézus működésének kezdetén is megtisztította a templomot (2, 14—16).
20—26: Mt 21, 20—22.
23. Lásd Mt 17, 20 jegyzet.

főpapok, az írástudók meg a nép vénei, és megkérdezték 28
tőle: „Miféle hatalommal teszed ezeket? Ki adta neked a
hatalmat, hogy így cselekedjél?“ Jézus ezt válaszolta: „Én 29
is kérdezek tőletek valamit. Ha megfeleltek rá, megmondom
nektek, milyen hatalommal cselekszem így. A mennyből 30
vagy az emberektől volt János keresztsége? Válaszoljatok.“
Azok tanakodni kezdtek egymás közt: „Ha azt mondjuk: 31
a mennyből volt, azt feleli: Hát akkor miért nem hittetek
neki? Azt mondjuk talán: Az emberektől?“ Féltek azonban 32
a néptől, mert mindnyájan azt tartották, hogy János való-
ban próféta. Ezt a választ adták tehát Jézusnak: „Nem 33
tudjuk.“ „Akkor én sem mondom meg, milyen hatalom-
mal teszek így“, felelte Jézus.

Példabeszéd a gonosz szőlőmunkásokról. Ezután pél- **12**
dabeszédekben így kezdett hozzájuk beszélni: „Egy ember
szőlőt ültetett. Bekerítette sövénnyel, belül pedig taposógöd-
röt ásott és őrtornyot épített. Aztán bérbeadta szőlőmun- 2
kásoknak és elutazott messzire. Amikor eljött az ideje,
küldött egy szolgát a szőlőmunkásokhoz, hogy beszedje 3
tőlük a szőlő terméséből neki járó részt. Azok nekiestek,
megverték és üres kézzel elkergették. Küldött egy másik 4
szolgát, annak betörték a fejét és gyalázattal halmozták el.
Küldött egy harmadikat is, azt megölték. Küldött aztán 5
még többet, azok közül néhányat elvertek, másokat pedig
megöltek. Ezután már csak egyetlen kedves fia maradt. 6
Őt küldte utoljára hozzájuk, mert azt gondolta: A fiamat
csak becsülni fogják. A szőlőmunkások azonban így bíztat- 7
ták egymást: Itt az örökös! Ratja, öljük meg és mienk
lesz az öröksége. Nekiestek tehát, megölték és kidobták 8
a szőlőből. Vajjon mit tesz majd erre a szőlő ura? Elmegy, 9
megöli a szőlőmunkásokat, a szőlőt pedig másoknak adja
bérbe. Nem olvastátok az Írást: 10

A kő, mit az építők megvetettek,
Szegletkővé lett.

27—33: Mt 21, 23—27; Lk 20, 1—8.
1—12: Mt 21, 33—46; Lk 20, 9—19.
1. Lásd Mt 21, 33 jegyzet.
10. 11. Zsolt. 117, 22—23. A *szegletkő* a Messiás.

11 Az Úr művelte ezeket,
Csodálatos szemünk előtt, amit cselekedett."

12 Erre el akarták fogni, de féltek a néptől. Megértették ugyanis, hogy róluk mondta a példabeszédet. Otthagyták tehát és eltávoztak.

13 **Szabad-e adót fizetni a császárnak?** Később néhány farizeust és heródespártit küldtek hozzá, hogy szaván fog-
14 ják. Azok odamentek hozzá és ezt mondták: „Mester, tudjuk, hogy igazmondó vagy és nem mások szerint igazodol, mert nem vezet emberi tekintet, hanem Isten útját az igazsághoz híven tanítod. Szabad-e adót fizetni a császár-
15 nak, vagy nem? Fizessünk, vagy ne fizessünk?" Átlátva kétszínűségükön, így szólt: „Mit kísértetek engem? Hozza-
16 tok ide egy dénárt, hadd lássam." Amikor hoztak neki egyet, megkérdezte: „Kinek a képe és fölirata ez?" „A
17 császáré", felelték. Jézus erre kijelentette: „Adjátok meg tehát a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami az Istené." Azok igen elcsodálkoztak rajta.

18 **A föltámadás kérdése.** Utána szadduceusok jöttek hozzá, akik tagadják a föltámadást, és a következő kérdést
19 intézték hozzá: „Mester, Mózes azt parancsolta nekünk: Ha valakinek meghal a testvére és asszonyt hagy maga után, gyermeket azonban nem, a testvér vegye el az özve-
20 gyet és támasszon utódot testvérének. Volt hét testvér. Az
21 első megnősült, aztán meghalt utód nélkül. Feleségét elvette a második, de az is utód nélkül halt meg. Ugyanígy
22 járt a harmadik is, sőt mind a hét (elvette őt), de egyik
23 sem hagyott utódot. Végül meghalt az asszony is. A föltámadáskor majd, ha ugyan föltámadnak, melyiküknek lesz a felesége? Hiszen felesége volt mind a hétnek."
24 Jézus így válaszolt: „Azért tévedtek ugye, mert nem isme-
25 ritek sem az Írást, sem Isten hatalmát? A föltámadás után

13—17: Mt 22, 15—22; Lk 20,20—26. — Lásd Mt 22, 16.17.21 jegyzet.
18—27: Mt 22, 23—33; Lk 20, 27—40.
18. *Szadduceusok:* lásd Mt 3,7 jegyzet.
19. Deut. 25,5.
20. Lásd Mt 22, 25 jegyzet.

ugyanis nem nősülnek, férjhez sem mennek, hanem úgy élnek, mint az angyalok a mennyben. A halottak föltá- 26
madásáról pedig nem olvastátok Mózes könyvében, a csipkebokorról szóló részben, mit mondott neki az Isten: Én vagyok Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákob Istene? Isten 27
nem a holtak Istene, hanem az élőké. Ezért alapos tévedésben vagytok."

A főparancs. Egy írástudó is hallgatta a vitatkozást. 28
Amikor látta, hogy milyen találóan felelt meg nekik, odalépett hozzá és megkérdezte tőle: „Melyik az összes parancsok között a legelső?" Jézus azt felelte: „Az első így 29
szól: Halljad Izrael: Az Úr, a mi Istenünk, az egyetlen Úr. Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelked- 30
ből, teljes elmédből és minden erődből. (Ez az első parancs.) A második így szól: Szeresd felebarátodat, mint 31
önmagadat. Ezeknél nagyobb parancs nincsen." Az írás- 32
tudó erre azt mondta: „Jól van, Mester, helyesen mondtad: Ő az Egyetlen (Isten), rajta kívül nincsen más. Őt 33
teljes szívből, (teljes lélekből), teljes elméből és minden erőből szeretni, a felebarátot pedig úgy szeretni, mint önmagunkat, többet ér minden égő és más áldozatnál." Okos 34
feleletének hallatára Jézus megdicsérte: „Nem vagy messze Isten országától." Ezután senki sem merte többé kérdéseivel zaklatni.

Dávid fia. Amikor Jézus a templomban tanított, meg- 35
kérdezte: „Hogyan állíthatják az írástudók, hogy a Messiás Dávid fia? Hiszen Dávid maga mondja a Szentlélek 36
sugallatára:

Mondá az Úr az én Uramnak:
Jobbom felől foglalj helyet,
Míg lábod alá zsámolyul alázom
Valamennyi ellenségedet.

---

26. Exod. 3, 6. Lásd Mt 22, 32 jegyzet.
28—34: Mt 22, 34—40; Lk 10, 25—28. — Lásd Mt 22,36 jegyzet.
35—37: Mt 22, 41—46; Lk 20, 41—44.
36. Zsolt. 109, 1.

37 Ha tehát Dávid maga hívja őt urának, hogyan lehet az ő fia?"

A nagy néptömeg örömest hallgatta őt.

38 **Óvakodjatok a képmutatástól.** Máskor így tanította őket: „Óvakodjatok az írástudóktól! Szívesen járnak hosszú köntösben és szeretik, ha nyilvános tereken köszön-
39 tik őket, szívesen foglalják el az első székeket a zsinagó-
40 gákban és a főhelyeket a lakomákon. Fölélik az özvegyek házát és színleg nagyokat imádkoznak. Ezért súlyosabb ítélet vár rájuk.

41 **A szegény asszony két fillérje.** Később leült a templompersellyel szemben és figyelte, hogyan dob a nép pénzt
42 a perselybe. Sok gazdag sokat dobott be. Jött egy szegény özvegyasszony is és két fillért dobott be, ami egy kraj-
43 cárt ér. Odahívta tanítványait és így szólt: „Bizony mondom nektek: Ez a szegény özvegy többet dobott a perselye-
44 be, mint a többiek. Azok ugyanis mindnyájan fölöslegükből adtak, ez azonban azt a keveset is odaadta, amire szüksége volt: egész megélhetését."

13 **Jövendölés a világ végéről.** Amikor kilépett a templomból, egyik tanítványa megjegyezte: „Mester, nézd
2 csak mekkora kövek és micsoda épület!" Jézus így válaszolt: „Látod ezeket a hatalmas épületeket? Nem marad itt kő kövön, amit le ne rombolnának."

3 Mikor az Olajfák hegyén, a templommal szemben leült,
4 Péter, Jakab, János és András külön is megkérdezte: „Mondd csak, mikor lesz mindez? S mi lesz a jele annak,
5 hogy mindez beteljesül?" Jézus így válaszolt: „Vigyázza-
6 tok, hogy senki félre ne vezessen titeket. Sokan jönnek majd az én nevemben és azt mondják: Én vagyok. És

37. A válasz egyszerű: A Messiás emberi természete szerint Dávid fia, isteni természete szerint Ura Dávidnak is.

38—40: Mt 23, 5—7; Lk 20, 45—47.

41—44: Lk 21, 1—4.

42. A *fillér* a görög szövegben *lepton;* a *krajcár* a római *quadrans.*

43. 44 Jézus azt tanítja, hogy az adomány értéke nem mennyiségétől, hanem az adakozó jószívétől függ.

1—13: Mt 24, 1—14; Lk 21, 5—19. — A jövendöléshez lásd Mt 24, 2.3.4.14 jegyzet.

sok embert megtévesztenek. Amikor pedig háborúról és há- 7
borús hírekről hallotok, ne rémüldözzetek. Ennek meg kell
történnie, de ez még nem a vég. Akkor nemzet nemzet ellen 8
és ország ország ellen támad. Földrengés lesz itt is, ott is,
meg éhinség, de ez csak a gyötrelmek kezdete.

Vigyázzatok magatokra! Bíróság elé fognak állítani és 9
a zsinagógákban megostoroznak titeket. Miattam hely-
tartók és királyok elé is hurcolnak, hogy tanuságot tegyetek
előttük. Előbb azonban minden népnek hirdetni kell az 10
evangéliumot. Amikor tehát odavezetnek és átadnak 11
nekik, ne töprengjetek előre azon, hogy mit mondjatok,
hanem azt mondjátok, amit Isten sugall nektek abban
az órában. Hiszen nem ti vagytok, akik beszéltek, hanem
a Szentlélek. Akkor halálra adja majd testvér a testvérét 12
és apa a fiát. A gyermekek szüleik ellen támadnak és
megölik őket. Miattam mindenki gyűlölni fog titeket. De 13
aki állhatatos marad mindvégig, az üdvözül.

Előképe: Jeruzsálem pusztulása. Amikor majd lát- 14
játok, hogy a gyalázatos pusztulás ott dúl, ahol nem volna
szabad, — aki olvassa, értse meg! — akkor, aki Judeában
van, fusson a hegyekbe. Aki a háztetőn van, le ne jöjjön 15
a házba és be ne menjen, hogy elvigyen valamit hazulról,
és aki a mezőn van, vissza ne térjen, hogy elvigye köpe- 16
nyét. Jaj a várandós és szoptató asszonyoknak azokban a 17
napokban! Imádkozzatok, hogy ez ne télen történjék. 18
Olyan keserves idők jönnek, amilyenek még nem voltak 19
ezen az Isten teremtette világon mindmáig és nem is lesz-
nek. Ha az Úr meg nem rövidítené azokat a napokat, 20
egyetlen ember sem menekülne meg. De a választottak ked-
véért, akiket ő választott ki, megrövidülnek azok a napok.
Akkor, ha valaki azt mondja: Nézd, itt a Krisztus, vagy 21
amott! — ne higgyétek. Föllépnek ugyanis hamis krisztusok 22
és hamis próféták, jeleket és csodákat művelnek, hogy
még a választottakat is tévedésbe ejtsék, ha lehetséges
volna. Vigyázzatok, előre megmondtam mindent. 23

14—23: Mt 24, 15—28; Lk 21, 20—24. — Lásd Mt 24, 15.23 jegyzet.

24 **Krisztus második eljövetele.** A gyötrelem után követ-
kező időkben a nap elhomályosul és a hold sem áraszt
25 világosságot, a csillagok lehullanak az égről és a világmin-
26 denséget összetartó erők megrendülnek. Akkor majd
meglátják az Emberfiát, amint eljön a felhőkön nagy ha-
27 talommal és dicsőséggel. Szétküldi angyalait és összegyűjti
választottait a szélrózsa minden irányából a föld szélétől
az ég határáig.

28 **Hasonlat a fügefáról.** Vegyetek példát a fügefáról:
amikor ága már gyönge és levelet hajt, tudjátok, hogy
29 közel van a nyár. A történtek láttára tudjátok meg ti is,
30 hogy közel van már, az ajtóban. Bizony mondom nektek:
El nem múlik ez a nemzedék, amíg mindez meg nem
31 történik. Ég és föld elmúlik, de az én igéim el nem múlnak.
32 Ámde azt a napot és azt az órát senkisem ismeri, a menny-
béli angyalok sem, sőt még a Fiú sem, csak az Atya.

33 **Virrasszatok.** Vigyázzatok, virrasszatok (és imádkoz-
34 zatok), mert nem tudjátok, mikor jön el ez az idő. Éppen
úgy, mint amikor az idegenbe készülő ember elhagyja
házát és vezetését szolgáira bízza, mindegyikre a maga
dolgát, a kapusnak pedig meghagyja, hogy virrasszon.
35 Virrasszatok tehát, mert nem tudjátok, mikor érkezik meg
a ház ura, este-e vagy éjfélkor, kakasszóra-e vagy reggel.
36 Ha váratlanul érkeznék, alva ne találjon titeket. Amit
37 nektek mondok, mindenkinek mondom: Virrasszatok!"

Jézus szenvedése, halála és föltámadása.

Az utolsó vacsora.

14 **A főtanács határozata.** Két nappal a húsvét, a kovász-
talan kenyér ünnepe előtt, a főpapok és az írástudók
keresték a módját, hogyan foghatnák el és ölhetnék meg

24—32: Mt 24, 29—36; Lk 21, 25—33.

30—32. Jézusnak a tanítványok kérdésére (3.4. vers) adott válaszához lásd Mt 24, 34—36 jegyzet. — Krisztus ismeri ugyan az ítélet idejét, de az Atya nem ennek, hanem csak az ítélet tényének kinyilatkoztatását bízta rá.

33—37: Mt 24, 42—51; Lk 12, 39—46.

1—2: Mt 26, 1—5; Lk 22, 1.2.

őt cselvetéssel. Megjegyezték ugyanis: „Ne az ünnepnapon, mert esetleg zavargás támadhat a nép között."

Jézus Betániában. Amikor Betániában a leprás Simon házában tartózkodott és éppen asztalnál ült, odalépett hozzá egy asszony. Alabástrom edényben valódi drága illatos nárduszolajat hozott, és eltörve az alabástrom edényt, a fejére öntötte. Néhányan bosszankodni kezdtek: „Mire való ez a pazarlás az illatszerrel? Háromszáz dénárnál többért el lehetett volna adni és árát ki lehetett volna osztani a szegények között", támadtak rá. Jézus azonban így szólt: „Hagyjátok békében! Mit bántjátok? Hiszen jót tett velem. Szegények mindig lesznek veletek és tehettek velük jót, amikor csak akartok, én azonban nem leszek mindig veletek. Ez azt tette, ami tőle telt: Előre megkente testemet a temetésre. Bizony mondom nektek: Mindenütt a világon, ahol csak hirdetni fogják az evangéliumot, megemlékeznek majd arról is, amit ő tett."

Júdás eladja Mesterét. Ezután karióti Júdás, egy a tizenkettő közül, elment a főpapokhoz, hogy elárulja őt. Azok ennek hallatára igen megörültek és megígérték, hogy pénzt adnak neki érte. Kereste tehát a kedvező alkalmat, hogy kiszolgáltassa nekik.

A húsvéti vacsora. Az első kovásztalan napon, amikor le szokták vágni a húsvéti bárányt, tanítványai megkérdezték: „Hová menjünk? Hol készítsük el számodra a húsvéti vacsorát?" Ő elküldte két tanítványát ezzel a megbízatással: „Menjetek a városba. Ott találkoztok egy vizeskorsót vivő emberrel. Menjetek utána és ahova bemegy, ott mondjátok a házigazdának: A Mester kérdezteti: Hol az a terem, ahol tanítványaimmal elfogyaszthatom a húsvéti vacsorát? Ő mutatni fog nektek egy tágas, étkezésre berendezett termet. Ott készítsétek el." A tanítványok

3—9: Mt 26, 6—13; Jn 12, 1—8.
5. *Háromszáz dénár* kb. 50 dollár.
10 . 11: Mt 26, 14—16; Lk 22, 3—6.
12—21: Mt 26, 17—25; Lk 22, 7—18.21—23; Jn 13, 21—30.
12. *Az első kovásztalan napon:* lásd Mt 26, 17 jegyzet.
14. A *terem* valószínűleg Márk evangélista szülőházában volt (Ap. csel. 12, 12).

elmentek és a városba érve mindent úgy találtak, ahogy mondta. El is készítették a húsvéti vacsorát.

17. 18 Amikor beesteledett, odajött a tizenkettővel. Asztalhoz ültek. Miközben ettek, Jézus így szólt: „Bizony mondom nektek, egy közületek, aki velem eszik, elárul engem.“
19 Erre elszomorodtak és sorra kérdezték: „Csak nem én
20 vagyok?“ De ő így válaszolt: „Egy tizenkettőtök közül,
21 aki velem a tálba nyúl. Az Emberfia elhagyja a világot, amint írva van róla, de jaj annak az embernek, aki elárulja az Emberfiát! Jobb lett volna neki, ha meg sem született volna.“

22 **Az Eukarisztia alapítása.** Étkezés közben kenyeret vett a kezébe, megáldotta, megtörte és ezekkel a szavakkal
23 adta nekik: „Vegyétek, ez az én testem.“ Azután fogta a kelyhet, hálát adott és nekik adta. Mindnyájan ittak be-
24 lőle. Ő pedig így szólt: „Ez az én vérem, az (új) szövet-
25 ségé, amelyet sokakért kiontok. Bizony mondom nektek: Nem iszom a szőlő terméséből addig a napig, amíg majd az újat nem iszom Isten országában.“

26 **Péter tagadásának megjövendölése.** Miután elmond-
27 ták a hálaadó zsoltárt, kimentek az Olajfák hegyére. Ott Jézus így szólt hozzájuk: „Ti mindnyájan megbotránkoztok bennem (az éjjel). Azt mondja ugyanis az Írás: Megverem a pásztort, és elszéledtek a juhok. De föltámadásom
28 után megelőzlek majd titeket Galileában.“ Péter azonban
29 fogadkozni kezdett: „Ha mindnyájan megbotránkoznak
30 is tebenned, én ugyan nem.“ Mire Jézus csak ennyit mondott: „Bizony mondom neked, még ma éjjel, mielőtt a
31 kakas kétszer szól, háromszor tagadsz meg engem.“ De Péter tovább erősködött: „Ha meg is kellene halnom veled,

22—25: Mt 26, 26—29; Lk 22, 19.20; 1 Kor. 11, 23—25. — Az átváltoztatás szavaihoz lásd Mt 26, 26—28 jegyzet.
25. Az Úr nem ünnepel több húsvétot a földön. Amit az Atya országában ünnepelni fog, az az örök boldogság. A földi húsvét ennek előképe.
26—31: Mt 26, 30—35; Lk 22, 31—34; Jn 13, 36—38.
27. *Megbotránkoztok*, vagyis hitetekben megrendültök. — Az idézet Zak. 13, 7.

nem tagadlak meg.“ Hasonlóképpen fogadkoztak a többiek is.

Jézus szenvedése.

Jézus halálfélelme. Közben a Getszemáni nevű majorba érkeztek. „Üljetek le itt, amíg én imádkozom“, mondta tanítványainak. Csak Pétert, Jakabot és Jánost vitte magával. Egyszerre csak remegni és gyötrődni kezdett. „Halálosan szomorú a lelkem, mondta nekik, várjatok itt és virrasszatok.“ Kicsit tovább ment és földre borulva imádkozott, hogy ha lehetséges, múljék el ez az óra. „Abba, Atyám, szólt, neked minden lehetséges: Vedd el tőlem ezt a kelyhet, de ne az legyen, amit én akarok, hanem amit te.“ Akkor visszament, de alva találta őket. Erre rászólt Péterre: „Simon! Alszol? Egy órahosszat sem tudtál virrasztani velem? Virrasszatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek. A lélek ugyan készséges, a test azonban gyönge.“

Másodszor is elvonult és ugyanazokkal a szavakkal imádkozott. Visszatérve megint alva találta őket, mert szemük elnehezült. Nem is tudták mit válaszoljanak neki. Amikor harmadszor is visszatért, így szólt hozzájuk: „Aludjatok csak és nyugodjatok! Elég volt! Itt az óra! Az Emberfia most bűnösök kezébe kerül. Keljetek föl, menjünk! Nézzétek, itt jön, aki elárul engem!“

Jézust elfogják. Még beszélt, amikor odaérkezett Júdás, egy a tizenkettő közül, s vele a főpapok, az írástudók és a vének megbízásából egy kardokkal és dorongokkal fölszerelt csapat. Az áruló ebben a jelben egyezett meg velük: „Akit megcsókolok, ő az. Fogjátok el és vezessétek el óvatosan.“ Amikor odaért, mindjárt Jézushoz lépett: „(Üdvözlégy,) Mester!“, szólt és megcsókolta. Erre kezet

32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46

32—42: Mt 26, 36—46; Lk 22, 39—46.
36. *Abba* arám nyelven atya. — Lásd Mt 26, 39 jegyzet.
38. *Kísértésbe ne essetek*, vagyis hitetekben megrendülve el ne hagyjatok.
43—52: Mt 26, 47—56; Lk 22, 47—53; Jn 18, 1—11.

47 emeltek Jézusra és foglyul ejtették. A körülállók közül
egy kirántotta kardját, rásujtott a főpap szolgájára és le-
vágta fülét.
48 Ezután Jézus így szólt hozzájuk: „Mint valami rabló
ellen, úgy vonultatok ki, kardokkal és dorongokkal, hogy
49 elfogjatok. Naphosszat együtt voltam veletek a templom-
ban és tanítottam, mégsem fogtatok el. Az írásnak azon-
50 ban be kell teljesednie.“ Erre (a tanítványok) valameny-
51 nyien elhagyták őt és elfutottak. Egy ifjú azonban kö-
52 vette. Csupasz testén nem volt egyéb egy lepelnél. Mikor
el akarták fogni, otthagyta a leplet és meztelenül elfutott.

53 **Jézus a főtanács előtt.** Jézust a főpaphoz kísérték.
Ott gyülekeztek a főpapok, a vének és az írástudók.
54 Péter messziről követte őt a főpap palotájáig. Ott leült a
55 szolgák közé és a tűznél melegedett. A főpapok az egész
főtanáccsal együtt bizonyítékot kerestek Jézus ellen, hogy
56 halálra itélhessék, de nem találtak. Jóllehet többen hami-
san tanuskodtak ellene, tanuságuk nem egyezett meg.
57 Azután fölálltak még néhányan és ezt a hamis tanuságot
58 tették ellene: „Mi hallottuk, hogy azt mondta: Lerontom
ezt a kézzel épített templomot és három nap alatt másikat
59 építek, amely nem emberi kéz műve.“ De ebben sem egye-
60 zett meg tanuságuk. Akkor a főpap a középre lépett és
megkérdezte Jézust: „Semmit sem felelsz arra, amivel
61 ezek vádolnak?“ Ő hallgatott és nem felelt semmit.
A főpap újra megkérdezte: „Te vagy a Messiás, az áldott
62 (Isten) fia?“ „Én vagyok“, felelte Jézus. „Látni fogjátok,
hogy az Emberfia ott ül a Mindenható jobbján és eljön az
63 ég felhőin.“ A főpap erre megszaggatta ruháját: „Mi
64 szükségünk van még tanukra? — kérdezte. Hallottátok a
káromkodást. Mi a véleményetek?“ Azok egyhangúan
méltónak itélték a halálra.

51. Az ifjú valószínűleg maga szent Márk volt, különben érthetetlen volna, hogy miért tesz említést a jelentéktelen mozzanatról.
53—65: Mt 26, 57—68; Lk 22, 63—71.
58. Ilyesmit valóban mondott Jézus, de képletes értelemben, saját testének templomáról (Jn 2, 19).
63. A ruha megszaggatása a zsidóknál a legnagyobb felháborodás jele.

Erre néhányan leköpdösték és arcát eltakarva ököllel ütötték: „Találd el, ki volt az!“ — gúnyolták. Még a szolgák is arcul verték. 65

Péter tagadása. Miközben Péter kinn ült az udvaron, 66
arra ment a főpap egyik cselédlánya. Látva, hogy Péter 67
ott melegszik, szemügyre vette: „Te is a názáreti Jézussal voltál“, jegyezte meg. Ő azonban tagadta: „Nem tudom 68
és nem is értem, mit beszélsz.“ Amikor kiment az előcsarnokba, megszólalt a kakas. A cselédlány azonban észrevette 69
őt és ujból odaszólt a körülállókhoz: „Ez is közéjük tartozik.“ Ő megint tagadta. Röviddel ezután az ottlévők 70
megjegyezték: „De bizony, közéjük tartozol, hiszen galileai vagy.“ Erre már átkozódni és esküdözni kezdett: „Nem 71
ismerem azt az embert, akiről beszéltek.“ Tüstént megszó- 72
lalt a kakas másodszor is. Péternek ekkor eszébe jutott Jézus szava: „Mielőtt a kakas kétszer szól, háromszor tagadsz meg engem.“ Erre sírva fakadt.

Jézus Pilátus előtt. Kora reggel a főpapok a vénekkel **15**
és az írástudókkal együtt, vagyis az egész főtanács döntést hozott. Megkötözve elvezették Jézust és átadták Pilátusnak.

Pilátus megkérdezte tőle: „Te vagy a zsidók királya?“ 2
„Én vagyok“, felelte. A főpapok ekkor mindenféle vádat 3
hoztak föl ellene. Pilátus erre újra megkérdezte: „Nem 4
válaszolsz semmit? Hallod, mi mindennel vádolnak.“ De 5
Jézus nem válaszolt többé. Ez meglepte Pilátust.

Szokásban volt, hogy az ünnep napján szabadon bocsássa 6
azt a foglyot, akit kértek. Volt a börtönben más lázadókkal 7
együtt egy Barabás nevű. Ezek egy zendülés alkalmával gyilkosságot követtek el. A nép ekkor eléje vonult és kérte 8
a kegyet, amit máskor is meg szokott adni. Pilátus meg- 9
kérdezte tőlük: „Akarjátok-e, hogy szabadon bocsássam

66—72: Mt 26, 69—75; Lk 22,54—62; Jn 18, 15—18.25—27.
70. A galileai ember jellegzetes kiejtése föltünt a fővárosban.
1—15: Mt 27, 1.2.11—26; Lk 23, 1—5.13—25; Jn 18, 28—40; 19, 1—16.
1. A halálos ítéletet a római helytartónak kellett jóváhagynia, és végrehajtásáról is ő gondoskodott.

10 a zsidók királyát?" Észrevette ugyanis, hogy a főpapok
11 irígységből szolgáltatták ki neki. A főpapok azonban fölizgatták a népet, hogy inkább Barabás szabadonbocsátását
12 kérje. Pilátus ismét megkérdezte: „Mit tegyek tehát azzal,
13 akit a zsidók királyának hívtok?" Azok újra kiabálni kezd-
14 tek: „Keresztre vele!" „De hát mi rosszat tett?" — kérdezte Pilátus. Azok még erősebben kiáltoztak: „Keresztre
15 vele!" Pilátus a nép kedvére akart tenni, ezért szabadon bocsátotta Barabást, Jézust pedig megostoroztatta és átadta nekik, hogy keresztre feszítsék.

16 **Jézust tövissel megkoronázzák.** A katonák a helytartóság belső udvarába vezették őt és összehívták az
17 egész csapatot. Aztán bíborszínű ruhát adtak rá és tövisből
18 font koronát tettek fejére. Majd így köszöntötték: „Üdvöz-
19 légy, zsidók királya!" Közben náddal verték a fejét, leköpdösték és térdet hajtva hódoltak előtte.

20 **Jézust keresztre feszítik.** Miután csúfot űztek belőle, levették róla a bíbort és saját ruháit adták rá. Azután elvezették, hogy keresztre feszítsék.
21 Kényszerítettek egy arramenőt, cirenei Simont, Sándor és Rufusz atyját, aki éppen a mezőről jött, hogy vigye a
22 keresztet. Majd kivezették arra a helyre, melynek Golgota,
23 azaz Koponyahely a neve. Ott mirrhával kevert bort
24 kínáltak neki, de nem fogadta el. Azután keresztre feszítették és megosztoztak ruháin sorshúzással döntve el, kire
25 mi jusson. A harmadik óra volt, amikor megfeszítették.
26 Az elítélésének okát jelző táblára ezt írták: „A zsidók
27 királya." Vele együtt keresztre feszítettek két rablót is,

16—19: Mt 27, 27—30; Jn 19, 2.3.
17. Lásd Mt 27, 28.29.
20—32: Mt 27, 31—44; Lk 23, 26—43; Jn 19, 17—24.
21. Szent Márk azért nevezi meg *Sándort* és *Rufuszt*, mert a rómaiak, akiknek evangéliumát írta, ismerték őket. (Róm 16, 13).
22. A nép nyelvén *Golgota* volt a neve annak a koponya alakú kősziklának, amelyen a keresztet fölállították.
23. Az ital ekábította az elítéltet, hogy a fájdalmat és a félelmet kevésbbé érezze. Jézus nem ivott belőle, mert teljes öntudattal akart szenvedni.
25. Márk zsidó módon napkeltétől számítja az órákat. A harmadik óra a második napszak volt, a mi számításunk szerint 9-12-ig.

egyiket jobbjára, másikat baljára. Így beteljesedett az 28
Írás szava: „És gonosztevőként bántak vele."
A járókelők káromolták őt és fejüket csóválva mondo- 29
gatták: „Te, aki lerontod és harmadnapra fölépíted (Isten)
templomát, szabadítsd meg magadat, szállj le a keresztről!" 30
Ugyanígy gúnyolódtak az írástudókkal együtt a főpapok 31
is. „Másokat megszabadított, önmagát nem tudja meg-
szabadítani. A Messiás, Izrael királya, szálljon le most a 32
keresztről, hogy lássuk és higgyünk", mondogatták egy-
másnak. Ugyanígy szidalmazták azok is, akik vele együtt
voltak megfeszítve.

Jézus halála. A hatodik órában sötétség támadt az 33
egész földön. A kilencedik óráig tartott. Kilenc óra tájban 34
Jézus hangosan fölkiáltott: „Éloi, Éloi, lámmá szábáktáni?
vagyis: Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?"
Ennek hallatára néhány ottálló megjegyezte: „Illést hívja." 35
Egyikük mindjárt odafutott és ecetbe mártott szivacsot 36
nádra tűzve, inni adott neki. „Hadd lássuk, eljön-e Illés,
hogy megszabadítsa", mondta. Erre Jézus hangosan föl- 37
kiáltott és kilehelte a lelkét.
Ekkor a templom függönye kettéhasadt, felülről egészen 38
az aljáig.
Amikor a százados, aki szemben állt vele, látta, hogyan 39
lehelte ki a lelkét, kijelentette: „Ez az ember valóban az
Isten Fia volt."
Messziről több asszony figyelte a történteket. Köztük 40
volt Mária Magdolna, Mária a fiatalabb Jakab és József
anyja, meg Szalóme, akik már Galileában is kísérték őt 41
és gondját viselték. Rajtuk kívül még sok más asszony is
volt ott, akik vele együtt mentek föl Jeruzsálembe.

---

28. Iz. 53, 12.
29. 30. Lásd Mt 26, 61 és Jn 2, 19.
33—41: Mt 27, 45—56; Lk 23, 44—49; Jn 19, 28—30.
33. A mi időnk szerint déltől délután háromig.
34. Ez a mondat a 21. zsoltár első verséből való. Az Úr azt fejezi ki vele, hogy a kereszten a legsúlyosabb lelki szenvedést, az Istentől való elhagyatottság érzését is átélte. — Az *Éloi* a Máténál említett *Éli* arám alakja.
35. A zsidók az *Éloi* szót szándékosan magyarázták félre, s a 36. versben Illés eljövetelével gúnyolódtak.

42 **Jézust sírba helyezik.** Mikor már estére járt az idő
43 — készület napja vagyis szombat előtti nap volt — jött arimateai József, egy előkelő tanácsos, aki maga is várta Isten országát. Bátran bement Pilátushoz és elkérte Jézus
44 testét. Pilátus meglepődött, hogy már meghalt. Magához hivatta a századost és megkérdezte, hogy csakugyan meg-
45 halt-e már. Amikor a százados útján meggyőződött róla,
46 odaadta a testet Józsefnek. Az halotti leplet vásárolt, majd levette őt és begöngyölte a lepelbe. Azután sziklába vájt sírboltba helyezte, és követ gördített a sír bejárata elé.
47 Mária Magdolna és Mária, József anyja megfigyelte, hogy hová temették el.

16 Jézus föltámadása és mennybemenetele.

2 **Asszonyok a sírnál.** Szombat elmúltával Mária Mag-
dolna, Mária Jakab anyja és Szalóme illatszereket vásárol-
3 tak és elmentek, hogy megkenjék (Jézust). Kora reggel
4 értek a sírhoz, amikor a nap éppen fölkelt. A hét első napja volt. Így tanakodtak egymás közt:„Ki hengeríti el
5 nekünk a követ a sír bejáratától?“ De amikor odanéztek, látták, hogy a követ már elhengerítették, pedig igen nagy
6 volt. Erre bementek a sírboltba és észrevették, hogy ott jobb felől egy fehér ruhába öltözött ifjú ül. Nagyon megijedtek. De az bátorította őket: „Ne féljetek! A názáreti Jézust keresitek, akit keresztre feszítettek? Föltámadt, nincs itt. Nézzétek, itt a hely, ahová temették. Most pedig

---

42—47: Mt 27, 57—61; Lk 23, 50—56; Jn 19, 38—42.

42. Mivel a szombat a zsidóknál szigorú munkaszünet napja volt, a készület napján, pénteken végezték el a másnapra szükséges munkát.

43. *Arimateai József* gazdag ember, a főtanács tagja, titokban Jézus tanítványa volt.

44. *Pilátus meglepődött,* mert a keresztrefeszítettek sokszor még másnap is éltek.

1—8: Mt 28, 1—10; Lk 24, 1—11; Jn 20, 1.2.11—18.

1. *Szombat* este, a csillag följötte után, végetért a munkaszünet, bevásárolhattak tehát, hogy másnap *kora reggel* elvégezzék a halottkenést.

2. A *hét első napja* a mi vasárnapunk.

5. Lukács és János két angyalt említ, Máté és Márk csak azt, aki az asszonyokkal beszélt.

siessetek, vigyétek hírül tanítványainak és Péternek: Előttetek megy Galileába. Ott majd viszontlátjátok, amint megmondta nektek." 7

Azok kijöttek a sírból és elfutottak, mert nagy ijedtség és rémület fogta el őket. Félelmükben senkinek sem szóltak a dologról. 8

Jézus megjelenik övéinek. Miután a hét első napjának reggelén föltámadt, először Mária Magdolnának jelent meg, akiből hét ördögöt űzött ki. Ő menten hírülvitte ezt a gyászoló és síró tanítványoknak. Mikor azok meghalloták, hogy él, s hogy ő látta, nem hitték el neki. 9 10 11

Ezután idegen alakban megjelent kettőnek közülük útközben, amikor vidékre mentek. Ezek visszatértek és közölték a hírt, de nekik sem hittek. 12 13

Végül a tizenegynek jelent meg, amikor asztalnál ültek. Szemükre vetette hitetlenségüket és szívük keménységét, mert azoknak, akik őt föltámadása után látták, nem hittek. 14

Az Apostolok küldetése. Azután így szólt hozzájuk: „Menjetek el az egész világra és hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek. Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözül; aki nem hisz, elkárhozik. A hívőket ezek a jelek fogják kísérni: Az én nevemben ördögöt űznek, új nyelveken beszélnek, kígyókat vesznek majd a kezükbe, és ha valami halálos mérget isznak, nem árt meg nekik, betegekre teszik a kezüket és azok meggyógyulnak. 15 16 17 18

---

7. *Amint megmondta*, t. i. Mk 14, 28.

8. *Senkinek sem szóltak*, t. i. egyelőre az úton.

9—20. Ez a szakasz hiányzik a két legrégibb kéziratból, de több más régi kéziratban és fordításban szerepel. A Pápai Szentirás-bizottság 1912. június 26-i döntése szerint szent Márkot kell e szakasz szerzőjének tekintenünk.

9—11: Mt 28, 9.10; Jn 20, 11—18.

12 13. *Idegen alakban*, hogy azonnal föl ne ismerjék. — *Kettőnek közülük útközben:* ezek az emmauszi tanítványok. A megjelenést szent Lukács részletesen leírja (24, 13—35).

14. Ez a megjelenés Galileában történt (Mt 28,16) . Szent Márk a Lukács és János evangéliumában leírt többi megjelenést nem említi.

15—18: Mt 28, 16—20. Lásd Lk 24, 44—49.

15 . 16. Lásd Mt 28, 19.20 jegyzet.

19 **Jézus mennybemenetele.** Az Úr Jézus, miután sza-
vait befejezte, fölment a mennybe és az Isten jobbján fog-
20 lalt helyet. Azok pedig szétszéledtek és mindenütt hirdet-
ték az igét. Az Úr együttműködött velük és tanításukat
csodákkal kísérte és hitelesítette.

19 . 20: Lk 24, 50—53; Ap. Csel. 1, 4—11.

19. Az *Isten jobbján foglalt helyet* azt jelenti, hogy mint ember is részt vesz az Atya dicsőségében és a világ kormányzásában

20. Szent Márk néhány szóval elmondja a világmisszió nagy művének kezdetét, amelyet a megdicsőült Üdvözítő hathatósan támogat a mennyből.

Szent Lukács evangéliuma.

A harmadik evangéliumot az irgalmasság evangéliumának szokták nevezni, mert az Üdvözítő könyörülő és gyógyító emberszeretetén keresztül Isten végtelen irgalmát sugározza. Szerzője, szent Lukács, foglalkozását tekintve a testi irgalmasság hivatott gyakorlója, orvos volt (Kol. 4, 14), akiből nem hiányzott az érzék a lelkek Orvosának benső megértéséhez sem. Euzébiusz nyomán a szíriai Antióhiát tartják születési helyének. Görög nemzetiségű pogány családból származott. Nem tartozott Jézus közvetlen tanítványai közé. Talán ő is azok közt a pogányok közt volt, akik 40 körül tértek meg, s csatlakoztak az antióhiai hívekhez (Ap. Csel. 11, 19—26).

Egy évtized mulva Lukácsot már a nemzetek apostolának kíséretében találjuk. Mint szent Pál barátja és munkatársa átkel vele Európába és elkíséri második és harmadik missziós útján (Ap. Csel. 16, 10—17; 20, 5—21,18), amíg 58 körül a jeruzsálemi templomtéren le nem tartóztatják az Apostolt. Két év mulva elkíséri a fogoly Apostolt Rómába (Ap. Csel. 27 és 28), vele van kiszabadulása és második fogsága idején egészen vértanuhaláláig.

Életének későbbi folyásáról nem sokat tudunk. Valószínűleg Görögországban halt vértanuhalált, mert teste sokáig Tébében nyugodott. Az Egyház október 18-án ünnepli.

Az első századokból származó följegyzések (Muratori-töredék, Ireneusz) szerint Lukács szent Pál igehirdetését foglalta össze evangéliumában. Nyelve és eszméi pontosan megállapítható rokonságot mutatnak az Apostol írásaival. Erősen kidomborítja a pogányok megváltásának gondolatát: az evangélium üdvössége nem a zsidók kiváltsága, hanem az egész emberiség közkincse. A megtért pogányok Isten országában a hívő zsidóknak egyenlőjogú polgártársai.

Ennek az eszmének szolgálatában írta meg lelkiismeretes adatgyüjtés után görög nyelven és a görög történetírás szokásos előszavával evangéliumát. Szent Pál első római fogságának idején készülhetett el. Könyvét egy előkelő, pogányból megtért rómainak, Teofilnak ajánlotta, de általában a pogányokból megtért kereszténynek szánta.

Gondos utánajárásának eredménye Jézus gyermekkorának megkapó elbeszélése (1 és 2 fej.), az irgalmas szamaritánusról (10, 30—35), a tékozló fiúról (15, 11—32), a dúsgazdagról és a koldus Lázárról (16, 19—31), a farizeusról és a vámosról (18, 9—14) szóló csodálatosan szép példabeszédek és számos egyéb részlet, mely a többi evangéliumban nem szerepel.

Jézus Krisztus evangéliuma szent Lukács szerint.

Előszó.

1 Már sokan vállalkoztak arra, hogy rendszeresen elbeszél-
2 jék a köztünk végbement eseményeket úgy, amint ránk-
hagyták azok, akik kezdettől fogva szemtanui és hirdetői
3 voltak az igének. Jónak láttam magam is, hogy — miután
mindennek elejétől fogva gondosan a végére jártam —
4 sorjában leírjam neked, nemes Teofil. Győződjél meg
magad a tanítás megbízhatóságáról, amelyre oktattak.

Jézus gyermekkora.

5 **János születésének hírüladása.** Heródesnek, Judea
királyának napjaiban élt egy Zakariás nevű pap, aki Abia

1—4. Az evangelista a görög történetírók szokása szerint előszóban mondja el művének tárgyát, módszerét és célját.

1. A négy evangéliumon kívül több más kísérlet is történt az első században Jézus életrajzának megírására. Ezek az írások azonban elvesztek.

2. *Az igének*, vagyis Krisztus tanításának és tetteinek.

5. I. Heródes király Kr. e 37-től 4-ig uralkodott Palesztinában. A zsidó papság 24 osztálya közül *Abia* osztálya a nyolcadik volt.

papi osztályába tartozott. Felesége Áron törzséből származott, Erzsébetnek hívták. Mindketten igazak voltak Isten előtt és feddhetetlenül éltek az Úr parancsai és törvényei szerint. De nem született gyermekük, mivel Erzsébet magtalan volt és már mindketten éltesebb korúak voltak.

Mikor egy alkalommal osztályának rendjében szolgálatot teljesített Isten színe előtt, rá esett a sors, hogy a papi szolgálat szokása szerint az Úr templomába menjen és bemutassa a tömjénáldozatot. A tömjénáldozat órájában kívül nagy tömeg imádkozott. Akkor az áldozati oltár jobb oldalán megjelent neki az Úr angyala. Láttára Zakariás zavarba jött és félelem szállta meg. Az angyal azonban így szólt: „Ne félj, Zakariás! Könyörgésed meghallgatásra talált: Feleséged, Erzsébet fiat szül: Jánosnak fogod hívni. Örömöd és vigasságod lesz ő és sokan örülnek majd születésének. Nagy lesz az Úr előtt: bort és részegítő italt nem iszik, és már anyja méhében betelik Szentlélekkel. Izrael fiai közül sokat térít meg Istenükhöz, az Úrhoz. Illés szellemében és erejével fog színe előtt járni, hogy az atyák szívét a fiakba oltsa, az engedetleneket az igazak lelkületére vezesse és az Úr iránt készségessé tegye a népet.“ Zakariás erre megkérdezte az angyalt: „Miből tudhatom meg mindezt? Hiszen már öreg vagyok és feleségem is éltesebb korú.“ Az angyal így válaszolt: „Én Gábor vagyok, az Isten színe előtt állok, aki azért küldött, hogy beszéljek veled és meghozzam neked ezt az örömhírt. De mivel nem hittél szavamnak, amely majd valóra válik annakidején, megnémulsz és nem tudsz beszélni a beteljesedés napjáig.“

A nép várta Zakariást és csodálkozott, hogy annyit késlekedik a templomban. Amikor kijött, nem tudott megszólalni. Ebből megértették, hogy a templomban látomása volt. Intett nekik, de néma maradt. Mihelyt szolgálatának napjai elmúltak, hazament. E napok után felesége, Erzsébet méhében fogant, de öt hónapon keresztül titkolta.

9. A szolgálattevő papi osztályból napról-napra kisorsoltak egy papot, aki reggel és este bemutatta az áldozatot a templom szentélyében.

25 „Így tett velem az Úr, mondta, arra méltatott e napokban,
hogy elvegye szégyenemet az emberek előtt."

26 **Jézus születésének hírüladása.** Hat hónap mulva
elküldte Isten Gábor angyalt Galilea Názáret nevű városába
27 egy szűzhöz. A szűz egy Dávid családjából való férfinek,
28 Józsefnek volt a jegyese és Máriának hívták. Az (angyal)
bement hozzá és így köszöntötte: „Üdvözlégy, kegyelemmel
teljes! Az Úr veled van. (Áldottabb vagy te minden asz-
29 szonynál.)" E szavak hallatára zavarba jött és gondolkodni
30 kezdett a köszöntés értelmén. Az angyal így folytatta:
31 „Ne félj, Mária! Kegyelmet találtál Istennél. Méhed-
32 ben fogansz és fiat szülsz. Jézusnak fogod hívni. Nagy
lesz ő: a Magasságbelinek Fia. Az Úristen neki adja aty-
33 jának, Dávidnak trónját. Uralkodni fog Jákob házában
34 mindörökké és királyságának nem lesz vége." Mária erre
megkérdezte az angyalt: „Hogyan történik meg ez, hiszen
35 férfit nem ismerek?" Az angyal ezt válaszolta: „A Szent-
lélek száll rád és a Magasságbeli ereje borít el. Ezért a
36 születendő szent is Isten Fia lesz. Rokonod, Erzsébet is fiat
fogant öregségében s már hatodik hónapjában van, bár mag-
37 talannak tartjak az emberek. Istennél semmi sem lehetetlen."
38 Mária erre így szólt: „Az Úr szolgáló leánya vagyok: tör-
ténjék velem szavaid szerint." Az angyal akkor eltávozott.

39 **Mária látogatása Erzsébetnél.** Azokban a napokban
Mária útrakelt és a hegyek közé, Júda egyik városába sie-
40 tett. Zakariás házába érkezve köszöntötte Erzsébetet. Alig-

25. A *szégyen* a magtalanság (lásd 7. vers), melyet a keletiek, különösen a zsidók, Isten büntetésének tekintettek.

26. *Hat hónap mulva*, t. i. Erzsébet foganása után.

27. *Mária* héberül Mirjam, arám jelentése úrnő. Mária és József jegyességéről lásd Mt 1, 18 jegyzet.

28. *Kegyelemmel teljes*, vagyis olyan mértékben árasztotta el Isten kegyelme, hogy nincs benne semmi bűn, még az áteredő bűn sem.

31. *Jézus* héberül Jehosuah vagy röviden Jésuah, jelentése: Isten a szabadító, az üdvözítő.

34. 35. Mária szűz akart maradni, s mivel az anyaságot nem tudta összeegyeztetni ezzel az elhatározással, magyarázatot kér az angyaltól. Az angyal megnyugtatja, hogy a szűzi foganás a Szentlélek műve.

38. Mária elfogadja az istenanyaságot s ezzel az emberiség nevében szabadakaratú beleegyezését adja a megváltás művéhez.

39. A hagyomány szerint Ain Karimba, amely Jeruzsálemtől nyugatra két óra járásra feküdt.

hogy Erzsébet meghallotta Mária köszöntését, fölujjongott 41
méhében a magzat és Erzsébetet eltöltötte a Szentlélek.
Hangos szóval fölkiáltott: „Áldottabb vagy te minden 42
asszonynál és áldott a te méhednek gyümölcse! Hogyan 43
lehet az, hogy Uram anyja jön hozzám? Amint fölhangzott 44
fülemben köszöntésed szava, örömtől repesett a magzat
méhemben. Boldog vagy, mert hitted, hogy beteljesedik 45
mindaz, amit az Úr mondott neked." Erre Mária így szólt: 46

„Magasztalja lelkem az Urat,
És ujjongjon szívem üdvözítő Istenemben. 47
Hiszen tekintetre méltatta alázatos szolgáló leányát: 48
Lám, ezentúl boldognak hirdet minden nemzedék.
Mily nagy dolgot művelt velem 49
Ő, a Hatalmas és a Szent!
Irgalma az istenfélőkre száll 50
Nemzedékről nemzedékre.
Nagyszerű dolgokat művel karja erejével: 51
Szétszórja a szívük szándékában gőgösködőket.
Uralkodókat taszít le trónjukról, 52
De fölemeli az alázatosakat.
Éhezőket tölt be minden jóval, 53
De üres kézzel bocsátja el a gazdagokat.
Fölkarolja szolgáját, Izraelt, 54
S amint megigérte atyáinknak,
Nem feledi irgalmasságát 55
Ábrahám és utódai iránt mindörökre."

Mária mintegy három hónapig maradt nála, aztán visz- 56
szatért otthonába.

János születése. Elérkezett Erzsébet szülésének ideje. 57
Fiúgyermeket szült. Amikor szomszédai és rokonai meg- 58

43. Erzsébet isteni sugallatra megtudta, hogy Mária a Messiás édesanyja.
46—55. Mária boldogsága és hálája Isten magasztalásába tör ki (Magnificat). Dicséri Isten jóságát, amely saját életében éppen úgy megnyilvánult (46—50), mint az emberiség (51—53) és Izrael történetében (54—55).

hallották, hogy milyen irgalmas volt hozzá az Úr, együtt
58 örült vele mindenki. A nyolcadik napon jöttek, hogy kö-
rülmetéljék a gyermeket. Atyja nevéről Zakariásnak
59 akarták hívni. De anyja ellenezte: „Nem, János legyen a
60 neve." Azok megjegyezték: „Hiszen senki sincs rokonsá-
61 godban, akit így hívnának." Érdeklődtek erre atyjától,
62 hogyan akarja őt nevezni. Az egy kis táblát kért és ezeket
63 a szavakat írta rá: „János a neve." Erre mindnyájan meg-
64 lepődtek. Neki pedig megnyílt az ajka és megoldódott a
65 nyelve: szólni kezdett és magasztalta Istent. Akkor félelem
szállta meg az összes szomszédokat és Judeában, az egész
66 hegyvidéken, erről az eseményről beszéltek. Aki csak hal-
lott róla, elgondolkodva mondta: „Vajjon mi lesz ebből
67 a gyermekből? Hiszen nyilván az Úr volt vele." Atyja,
Zakariás pedig eltelt Szentlélekkel és ezekre a prófétai
szavakra nyílt az ajka:

68 „Áldott legyen az Úr, Izrael Istene,
Mert meglátogatta és megváltotta népét.

69 Erős szabadítót támasztott nekünk
Szolgájának, Dávidnak, házában.

70 Amint meghirdette szentjei által,
Prófétái ajkával ősidőktől fogva:

71 Megszabadított ellenségeinktől
S mindazoktól, akik gyűlölnek minket,

72 Irgalmas volt atyáinkhoz
És megemlékezett szent szövetségéről,

73 S az esküről, mit Ábrahám atyánknak esküdött:
Megadja azt nekünk,

74 Hogy ellenségeinktől megszabadulva
Félelem nélkül szolgáljuk őt,

75 Szentségben és igazságban színe előtt
Életünk minden napján.

67. Prófétálni a Szentírásban általában annyit jelent, mint isteni sugallatra beszélni, szorosabb értelemben jövendölni.

68—79. Zakariás hálaénekét a Vulgáta kezdőszava szerint *Benedictus*-nak nevezik. Zakariás kifejezi benne hálaját Isten iránt a Messiás elküldéséért (68—75) és örömét fia magasztos hivatásáért (76—79).

Te pedig, gyermek, a Magasságbeli prófétája leszel: 76
Az Úr előtt haladsz, hogy előkészítsd útját,
S az üdvösség ismeretére tanítsad népét, 77
Mely a bűnök bocsánatában van,
Istenünk mélységes irgalmából, 78
Mellyel meglátogatott minket a magasságból Fölkelő,
Hogy világítson a sötétségben és a halál árnyékában 79
sínylődőknek,
És lépteinket a békesség útjára vezesse."

A gyermek növekedett és lélekben erősödött. A pusztában 80
élt addig a napig, amíg nyilvánosan föl nem lépett Izraelben.

Jézus születése. Abban az időben Augusztus császár 2
rendeletet bocsátott ki, hogy számlálják össze az egész
földkerekséget. Ez az első népszámlálás Quiriniusznak, 2
Szíria helytartójának idejében történt. Elment mindenki 3
a saját városába, hogy följegyeztesse magát.
József Dávid házából és nemzetségéből származott. El- 4
ment tehát Galilea Názáret nevű városából Dávid városába,
a judeai Betlehembe, hogy följegyeztesse magát Máriával, 5
feleségével együtt, aki áldott állapotban volt. Miközben 6
ott tartózkodtak, elérkezett Mária szülésének napja. Meg- 7
szülte elsőszülött fiát, pólyába takarta és jászolba fektette,
mert nem kaptak helyet a szálláson.

---

78. *A magasságból Fölkelő* a Messiás.

79 A Messiás megváltja a vallási és erkölcsi tudatlanságban, a bálványimádásban és bűnben élő emberiséget.

1 *Augusztus császár* Kr. e. 28-ban, 8-ban, és Kr. u. 14-ben iratta össze a római birodalom polgárait. A második népszámlálást I. Heródes szövetséges országára is kiterjesztették.

2. *Quiriniusz*-ét ízben volt Szíria helytartója, és mind a kétszer tartott népszámlálást. Először Kr. e. 8—4, másodszor Kr. u. 6 körül. A szövegben a Quiriniusz-féle *első népszámlálásról* van szó. — A mi időszámításunk, tévedésből, Krisztus születésének hiteles időpontja után négy évvel kezdődik.

3. *Saját városába*, t. i. törzsének ősi székvárosába.

4. Lásd Mt 2, 5.6.

7 Az *elsőszülött* kifejezés a Szentírás nyelvén elsősorban nem a következő gyermekekkel szemben emeli ki az elsőt. Az evangelista egyszerűen megállapítja, hogy Mária Fiát megilletik a mózesi törvényben az elsőszülött számára biztosított jogok. Jézus egyetlen gyermeke volt Máriának. A B. Szűz örök szüzességben élt (lásd Mt 1, 25 jegyzet).

8 **Pásztorok a jászolnál.** Azon a vidéken pásztorok ta-
nyáztak kinn a szabadban és éjszaka őrizték a nyájukat.
9 Egyszerre csak ott állt előttük az Úr angyala és az Úr
10 dicsősége beragyogta őket. Nagyon megijedtek. De az
angyal bátorította őket: „Ne féljetek! Nagy örömet hirde-
11 tek nektek és az egész népnek: Ma született az Üdvözítő
12 Dávid városában. Ő a Messiás és az Úr. Ez a jele: Kisde-
det találtok pólyába takarva és jászolba fektetve."
13 Hirtelen nagy mennyei sereg vette körül az angyalt.
Dicséretet énekeltek az Istennek:
14 „Dicsőség a magasságban Istennek,
És békesség a földön a jóakaratú embereknek."
15 Miután az angyalok visszatértek a mennybe, a pásztorok
így biztatták egymást: „Menjünk át Betlehembe! Hadd
lássuk a történteket, amiket az Úr hírül adott nekünk."
16 Odasiettek és megtalálták Máriát, Józsefet és a jászolban
17 fekvő kisdedet. Miután látták, elhíresztelték azt is, amit
18 már előbb megtudtak a gyermekről. Aki csak hallotta,
19 csodálkozott a pásztorok elbeszélésén. Mária pedig szívébe
20 véste szavaikat és el-elgondolkodott rajtuk. A pásztorok
azután hazatértek. Dicsérték és magasztalták Istent mind-
azért, amit úgy láttak és hallottak, ahogy az angyal előre
elmondta nekik.

21 **Jézus bemutatása a templomban.** Nyolc nap multán,
amikor a gyermeket körülmetélték, a Jézus nevet adták
neki. Így nevezte őt az angyal, mielőtt fogantatott.
22 Amikor elteltek a mózesi törvényben megszabott tisztulás
napjai, Jeruzsálembe vitték, hogy bemutassák az Úrnak.
23 Így parancsolja ugyanis az Úr törvénye: „Minden elsőszü-
lött fiúgyermek az Úrnak legyen szentelve." Be akarták

21. Jézus alávetette magát a körülmetélés szertartásának, mert pontosan meg akarta tartani a mózesi törvényt, amely akkor még érvényben volt (Gen. 17, 12; Lev. 12, 3).

22. A mózesi törvény szerint az anyát fiúgyermek szülése után negyven napig tisztátalannak tekintették (Lev. 12, 4), ez idő eltelte után áldozat bemutatásával nyerte vissza tisztaságát. Mária szűzi szülése miatt nem lett volna kötelezve a törvény megtartására, de szent fiához hasonlóan alávetette magát a törvénynek.

23. Exod. 13, 2.

mutatni az Úr törvényében rendelt áldozatot is: „Egy pár 24
gerlicét vagy két galambfiókát."

Volt Jeruzsálemben egy Simeon nevű, igaz és istenfélő 25
ember. Várta Izrael vígaszát és a Szentlélek lakott benne.
Kinyilatkoztatást kapott a Szentlélektől, hogy nem hal 26
meg, amíg meg nem látja az Úr Fölkentjét. A Lélek ösztön- 27
zésére a templomba ment. Mikor a gyermek Jézust bevit-
ték szülei, hogy a törvény rendelése szerint tegyenek vele,
karjába vette és e szavakkal áldotta az Istent: 28

„Bocsásd el most szolgádat, Uram, 29
Szavaid szerint békességben,
Hiszen már látták szemeim az üdvösséget, 30
Melyet minden nép számára rendeltél: 31
Világosságul a pogányok megvilágítására 32
És dicsőségére népednek, Izraelnek."

Atyja és anyja csodálkozva hallgatták, amit mondott. 33
Simeon áldotta őket és így szólt anyjához, Máriához: 34
„Soknak romlására és föltámadására lesz ő Izraelben: jel,
amelynek elleneszegülnek — s a te lelkedet is tőr járja át 35
— hogy így megnyilvánuljon sok szív érzése.

Volt ott egy Anna nevű prófétaasszony is, Fánuel 36
leánya, Ászer törzséből. Már igen éltes korú volt. Szüzes-
sége után hét évig élt férjével, majd özvegy lett. Már 37
nyolcvannégyéves volt. Nem vált meg a templomtól:
éjjel-nappal böjttel és imádsággal szolgált Istennek. Ő is 38
odajött abban az órában, magasztalta Istent és beszélt róla
mindazoknak, akik Jeruzsálem megváltására vártak.

Jézus Názáretben. Elvégeztek mindent az Úr törvénye 39
szerint, aztán visszatértek városukba, a galileai Názáretbe.

---

24. Lev. 12, 8.

30. *Az üdvösséget*, vagyis annak szerzőjét: az Üdvözítőt.

34. 35. A jelen üdvösségi rendben mindenkinek állást kell foglalnia Jézus mellett vagy Jézus ellen. Fia üldözése a Szűzanyának is szenvedést okoz.

39. A Szentcsalád Jeruzsálemből Betlehembe tért vissza. A következő év folyamán ott látogatták meg őket a napkeleti bölcsek (Mt 2, 1—12) s onnan menekültek Egyptomba (Mt 2, 13—15), I. Heródes halála után visszatértek Palesztinába és Názáretben telepedtek le. (Mt 2, 19—23).

40 A gyermek ott növekedett és erősödött. Bölcseség töltötte
el és Istennek kedve telt benne.

41 **A tizenkét éves Jézus a templomban.** Szülei évről-
42 évre elmentek Jeruzsálembe a húsvét ünnepére. Amikor
tizenkét esztendős lett, szintén fölmentek (Jeruzsálembe)
43 az ünnepi szokás szerint. Az ünnepnapok elmúltával haza-
felé indultak. A gyermek Jézus azonban Jeruzsálemben
44 maradt, a nélkül hogy szülei észrevették volna. Azt gondol-
ták, hogy az utitársaságban van. Már egynapi járásra voltak,
mikor keresni kezdték a rokonok és ismerősök között.
45 Mivel nem találták, visszatértek Jeruzsálembe és ott keres-
46 ték. Három nap mulva ráakadtak a templomban. Ott ült
47 a tanítók közt, hallgatta és kérdezte őket. Hallgatói mind-
48 nyájan elámultak értelmességén és feleletein. Mikor meg-
pillantották, nagyon meglepődtek. Anyja így szólt hozzá:
„Fiam, miért tetted ezt velünk? Látod, atyád és én bán-
49 kódva kerestünk." „Miért kerestetek? — kérdezte. Nem
50 tudtátok, hogy Atyám házában kell lennem?" De ők nem
értették, hogy mit akart ezzel mondani.
51 Akkor hazatért velük Názáretbe és engedelmeskedett
52 nekik. Anyja szívébe véste ezeket a dolgokat. Jézus pedig
növekedett bölcseségben, korban és kedvességben Isten és
az emberek előtt.

Jézus nyilvános működésének előkészítése.

3 **Keresztelő szent János föllépése.** Tibériusz császár
uralkodásának tizenötödik évében történt. Poncius Pilátus

42. A betöltött 12 év után minden zsidónak kötelessége volt, hogy évenkint háromszor: húsvétkor, pünkösdkor és a sátorosünnepen Jeruzsálembe zarándokoljon.

48. A B. Szűz a törvényes fölfogás szerint joggal nevezhette szent Józsefet Jézus *atyjának*, ha valóságban csak *nevelő atyja* volt is (lásd Mt 1, 16 jegyzet).

49. Jézus válaszában hangsúlyozza isteni származását és kijelenti, hogy szülei akaratának mennyei Atyja akaratával szemben háttérbe kell szorulnia.

50. *Nem értették* a kijelentés *teljes* értelmét vagyis mindazokat a következményeket, amelyekkel Jézus isteni természete és küldetése járt.

52. Isteni természete szerint nem *növekedett* Jézus, de fejlődött a teste és tapasztalati ismeretekkel gazdagodott emberi lelke is.

volt Judea helytartója, Heródes Galileának, testvére, Fülöp, Itureának és Trakonitisz tartománynak, Lizániász pedig Abilinának volt negyedes fejedelme. Annás és Kaifás voltak a főpapok. Akkor elhangzott az Úr szava Jánoshoz, Zakariás fiához a pusztában. Bejárta a Jordán egész vidékét és bűnbánati keresztséget hirdetett a bűnök bocsánatára, amint Izaiás beszédeinek könyvében olvassuk:

„A pusztában kiáltónak ez a szava:
Készítsétek elő az Úr útját!
Egyengessétek ösvényeit!
Töltsenek föl minden völgyet,
Minden hegyet és halmot hordjanak le,
Ami egyenetlen, legyen egyenessé,
Ami göröngyös, legyen síma úttá,
S meglátja majd minden ember az Isten üdvösségét."

A Keresztelő bűnbánatot hirdet. Így beszélt a tömeghez, amely kivonult hozzá, hogy megkeresztelkedjék: „Viperák fajzata! Ki tanított arra, hogy fussatok a fenyegető megtorlás elől? Teremjétek hát a bűnbánat méltó gyümölcsét. Ne emlegessétek magatokban: Ábrahám a mi atyánk! — mert mondom nektek: tud az Isten ezekből a kövekből is fiakat támasztani Ábrahámnak. A fejsze már a fák gyökeréhez ért. Kivágnak és tűzre vetnek minden fát, amely jó gyümölcsöt nem terem.

A nép megkérdezte: „Mit tegyünk tehát?" Mire ő így felelt: „Akinek két köntöse van, ossza meg azzal, akinek egy sincs, és akinek ennivalója van, tegyen hasonlóképen." Jöttek vámosok is, hogy megkeresztelkedjenek. „Mester,

---

1—9: Mt 3, 1—12; Mk 1, 1—8.

1. Szent Lukács időrendet követ evangéliumában. Ennek megfelelően, Jézusra való tekintettel, pontosan meghatározza János föllépésének idejét. *Tibériusz* Kr. u. 14-37-ig uralkodott. — *Pilátus* Kr. u. 26-36-ig volt helytartó. — *Heródes* Antipász Kr. e. 4-től Kr. u. 39-ig, *Fülöp* Kr. e. 4-től Kr. u. 33-ig, *Lizániász* Kr. e. 4-től Kr. u. 41-ig uralkodott.

2. *Annás* Kr. u. 6-15-ig, *Kaifás* 18-30-ig volt főpap. — *Elhangzott az Úr* prófétai működésre hívó *szava Jánoshoz.*

3. Lásd Mt 3, 6 jegyzet.

4—6. Iz. 40, 3—5. Lásd Mt 3, 3 jegyzet.

8. 9. Lásd Mt 3, 9.10 jegyzet.

12. *A vámosokról* lásd Mt 9, 10 jegyzet.

13 mi mit tegyünk?" — kérdezték. „Ne követeljetek többet, mint
14 amennyi jogos", válaszolta. Katonák is fordultak hozzá: „Hát mi mit tegyünk?" „Senkit se bántsatok és meg ne zsaroljatok, felelte, s elégedjetek meg zsoldotokkal."

15 **A Keresztelő tanusága Jézusról.** A nép nagyon nyugtalan volt. Mindnyájan azt gondolták, hogy talán János
16 a Messiás. (János) azonban kijelentette: „Én csak vízzel keresztellek titeket. De eljön az, aki hatalmasabb nálam. Arra sem vagyok méltó, hogy saruszíját megoldjam. Ő
17 Szentlélekkel és tűzzel fog megkeresztelni titeket. Szórólapáttal kezében kitakarítja szérüjét, és csűrbe gyüjti búzá-
18 ját, a pelyvát pedig olthatatlan tűzben elégeti." Aztán még sok más tanítással hirdette a népnek az üdvösséget.

19 Heródest, a negyedes fejedelmet is megfeddte Heródiásért, testvérének feleségéért és minden más elkövetett
20 gonoszságáért. Heródes azonban mindezt azzal tetézte, hogy börtönbe vetette Jánost.

21 **Jézus megkeresztelkedése.** Mikor a nép keresztelkedni ment, Jézus is megkeresztelkedett. Miközben imád-
22 kozott, megnyílt az ég és galambhoz hasonló testi alakban leszállt rá a Szentlélek. A mennyből ez a szózat hangzott: „Te vagy az én szeretett Fiam, benned telik kedvem."

23 **Jézus nemzetségtáblája.** Jézus mintegy harminc esztendős volt, mikor föllépett. József fiának tartották,
24. 25 akinek ősei: Héli, Mátát, Lévi, Melki, Janne, József, Mata-
26 tiás, Ámosz, Heszli, Nagge, Mahát, Matatiás, Szemei,
27 József, Júda, Joanna, Résza, Zorobábel, Szalátiel, Néri,
28. 29 Melki, Addi, Kószán, Elmádám, Hér, Jézus, Eliezer, Jórim,

---

15—18: Jn 1, 19—28.
16. 17. Lásd Mt 3, 11.12 jegyzet.
19. 20: Mt 14, 3—4; Mk 6, 17—18.
21. 22: Mt 3, 13—17; Mk 1, 9—11; Jn 1, 29—34. — Lásd Mt 3, 13.16.17 jegyzet.
23—38. Máté nemzetségtáblájában (1, 1—17) szent József atyja Jákob, Lukácsnál Héli. Szent Ágoston szerint József Jákobnak természetes fia, Hélinek fogadott fia volt. — Lukács fölfelé haladva Dávid családjának nátáni vonalán sorolja el Jézus őseit, Máté lefelé halad a salamoni vonalon.

Mátát, Lévi, Simeon, Júda, József, Jóna, Eliákim, Melea, 30. 31
Menna, Matáta, Nátán, Dávid, Jessze, Obed, Booz, Szál- 32
mon, Náásszon, Aminádáb, Admin, Árni, Ezron, Fáresz, 33
Júda, Jákob, Izsák, Ábrahám, Táre, Nákor, Szárug, 34. 35
Ragau, Fáleg, Héber, Szálé, Kainán, Árfáxád, Szem, Noé, 36
Lámek, Matuszále, Hénok, Járed, Malaléel, Kainán, 37
Hénosz, Szet és Ádám, aki Istentől származik. 38

Jézus megkísértése. Jézus Szentlélekkel eltelve visz- **4**
szatért a Jordántól. A Lélek a pusztába vitte negyven 2
napra. Ott megkísértette az ördög. Azokban a napok-
ban semmit sem evett, de mihelyt elmúltak, megéhezett.
Az ördög akkor így szólt hozzá: „Ha Isten Fia vagy, 3
mondd ennek a kőnek, hogy váljék kenyérré!" Jézus azt 4
felelte: „Írva van: Nem csak kenyérrel él az ember, (hanem
Istennek minden igéjével)." Ezután fölvitte őt (az ördög 5
egy magas hegyre). Egy szempillantás alatt megmutatta
neki a világ minden országát. „Minden hatalmat és dicső- 6
séget neked adok, mondta, mert én kaptam meg és annak
adom, akinek akarom. Ha imádsz engem, minden a tiéd 7
lesz." Jézus elutasította: „Írva van: Uradat, Istenedet 8
imádd és csak neki szolgálj!" Végül Jeruzsálembe vitte őt 9
és a templomépület párkányára állította: „Ha Isten Fia
vagy, mondta, vesd le magadat! Írva van: 10

Angyalainak parancsolt felőled,
Hogy oltalmazzanak.
Tenyerükön fognak hordozni téged, 11
Hogy kőbe ne üssed lábadat."

De Jézus így válaszolt: „Az is írva van: Ne kísértsd Ura- 12
dat, Istenedet."

Mikor ezek a kísértések mind véget értek, egy időre 13
elhagyta őt az ördög.

1—13: Mt 4, 1—11; Mk 1, 12.13. Lásd Mt 4, 1.2.3.5.7.8. jegyzet.
4. Deut. 8, 3.
8. Deut. 6, 13; 10, 20.
10. Zsolt. 90, 11.12.
12. Deut. 6, 16.

Jézus nyilvános működése Galileában.

Jézus működésének kezdete.

14 **A názáreti zsinagógában.** Jézus a Lélek erejével eltelve
visszatért Galileába. Híre elterjedt az egész környéken.
15 Tanított az ottani zsinagógákban és mindenki elismeréssel
beszélt róla.

16 Eljutott Názáretbe is, ahol nevelkedett. Szokása szerint
bement szombaton a zsinagógába és olvasásra jelentkezett.
17 Izaiás könyvét adták neki. Kinyitotta a könyvet és éppen
arra a helyre talált, ahol ez van írva:

18 „Az Úr lelke rajtam:
Ő kent föl engem,
hogy örömhírt vigyek a szegényeknek,
Ő küldött engem,
hogy (meggyógyítsam a megtört szívűeket),
Szabadulást hirdessek a raboknak,
És a vakoknak megvilágosodást,
Hogy szabadulást vigyek az elnyomottaknak,
19 Hirdessem az Úr kegyelmének esztendejét,
(És bosszujának napját)."

20 Azután összetekerte az Írást, visszaadta a szolgának és
21 leült. A zsinagógában minden szem rászegeződött. Akkor
megszólalt: „Ma beteljesedett az Írás, amit az imént hallot-
22 tatok." Mindnyájan igazat adtak neki, de meglepődtek a
magasztos igéken, amelyek ajkáról fakadtak. „Nem József
23 fia ez?" — kérdezgették egymástól. Ő azonban így folytatta: „Bizonyára ezt a közmondást fogjátok nekem szegezni: Orvos, gyógyítsd önmagadat! Tedd idehaza is
24 azt, amit hallomásunk szerint Kafarnaumban tettél. Bizony

---

14 . 15: Mt 4, 12—17; Mk 1, 14 . 15.
16—30: Mt 13, 53—58; Mk 6, 1—6.
18—19. Iz. 61, 1.2.
21. Jézus föllépésével megkezdődött a megváltás kegyelmi ideje, amelynek a 19. versben említett, ötvenévenként visszatérő jubileumi év (Lev. 25, 10) előképe volt.
23—27. Mint annak idején Illés és Elizeus, Jézus sem művelt csodát szülővárosában az emberek hitetlensége miatt.

mondom nektek, folytatta, sehol sincs a prófétának kevesebb becsülete, mint a saját hazájában. Igazán mondom 25
nektek: Sok özvegy élt Izraelben Illés napjaiban, amikor három évre és hat hónapra bezárult az ég, úgy hogy nagy éhinség támadt az egész földön. Azok közül egyhez sem 26
volt küldetése Illésnek, csak egy özvegyasszonyhoz a Szidon-földi Száreptába. Leprás is sok élt Izraelben Elizeus 27
próféta idejében. De azok közül sem tisztult meg más, csak a szíriai Náámán."

Ennek hallatára esztelen harag szállta meg mindnyá- 28
jukat a zsinagógában. Fölugráltak és kiűzték a városból. 29
Fölvitték a hegy tetejére, ahol városuk épült, hogy onnan letaszítsák. Ő azonban áthaladt közöttük és elment. 30

Jézus meggyógyít egy ördögtől megszállott embert. Lement Kafarnaumba, Galilea egyik városába és szomba- 31
tonként ott tanított. Tanítása ámulatba ejtett mindenkit, 32
mert szavának hatalma volt.

Talált a zsinagógában egy tisztátalan lélektől megszállt 33
embert, aki így kiáltozott: „El innen! Mi bajod velünk, 34
názáreti Jézus? Azért jöttél, hogy elpusztíts minket? Tudom, ki vagy: az Isten szentje." Jézus ráparancsolt: 35
„Hallgass és takarodj ki belőle!" A tisztátalan lélek erre földre sujtotta őt és kiment belőle, a nélkül hogy ártott volna neki. Csodálkozás fogta el mindnyájukat. „Mi ez? 36
— kérdezték egymástól. Akkora hatalommal és erővel parancsol a tisztátalan lelkeknek, hogy kimennek a megszálltakból?" Híre egyszerre elterjedt az egész környéken. 37

Péter házában. Elhagyva a zsinagógát Simon házába 38
ment. Simon anyósa magas lázban feküdt. Szóltak neki érdekében. Ő föléje hajolt, parancsolt a láznak és az el- 39
hagyta. Mindjárt föl is kelt és szolgálni kezdett nekik.

Napnyugta után odavitték hozzá különböző bajban 40
szenvedő betegeiket. Mindegyikükre rátette kezét és meg-

31—37: Mk 1, 21—28.
32. *Szavának hatalma volt,* vagyis Istentől eredő tanítói tekintéllyel beszélt (Mt 7, 29).
34 . 35. Lásd Mk 1, 24.25 jegyzet.
38—41. Lásd Mt 8, 14—17; Mk 1, 29—34.

41 gyógyította őket. Sokból ördögök mentek ki hangos kiáltozással: „Te vagy az Isten Fia.“ Rájuk parancsolt, hogy hallgassanak. Azok ugyanis tudták, hogy ő a Messiás.

42 **Kafarnaum környékén.** Mikor megvirradt, kiment egy puszta helyre. A nép addig kereste, míg meg nem
43 találta. Tartóztatták, hogy ne menjen el tőlük. De ő így felelt nekik: „A többi városban is hirdetnem kell Isten
44 országának evangéliumát. Ez a küldetésem.“ Aztán hirdette az igét zsidóföld zsinagógáiban.

5 **A csodálatos halfogás.** Mikor egyszer Genezáret tavának partján állt, odasereglett hozzá a nép, hogy Isten igé-
2 jét hallgassa. Látta, hogy a tó szélén két bárka vesztegel.
3 A halászok kiszálltak és hálóikat mosogatták. Beszállt az egyik bárkába, amely Simoné volt, és kérte, hogy lökje el kissé a parttól. Aztán leült és a bárkából tanította a sokaságot.

4 Mikor befejezte tanítását, így szólt Simonhoz: „Evezz
5 a mélyre és vessétek ki fogásra a hálót.“ „Mester, válaszolta Simon, egész éjszaka fáradoztunk, de semmit sem fogtunk.
6 A te szavadra azonban kivetem a hálót.“ Meg is tették, és akkora tömeg halat fogtak, hogy a háló szakadozni kez-
7 dett. Intettek a másik bárkában lévő társaiknak, hogy jöjjenek segítségükre. Azok oda is jöttek s úgy megtöltötték mind-
8 két bárkát, hogy majdnem elmerültek. Ennek láttára Simon Péter Jézus lábához vetette magát és e szavakra fakadt:
9 „Uram, menj el tőlem, mert bűnös ember vagyok!“ A sikerült halfogás miatt ugyanis félelem szállta meg őt és a
10 többi vele lévőt, köztük Jakabot és Jánost, Zebedeus fiait is, akik Simon társai voltak. De Jézus bátorította Simont:
11 „Ne félj! Ezentúl emberhalász leszel.“ Azok szárazra vonták a bárkákat és, elhagyva mindenüket, nyomába szegődtek.

---

41. Lásd Mk 3, 11—12.
42—44: Mk 1, 35—39.

1—11: Mt 4, 18—22; Mk 1, 16—20.
11. Mivel már előbb fölismerték Jézusban a Messiást (Jn 1, 37—41), érthető, hogy a csoda láttára azonnal csatlakoztak hozzá.

Jézus meggyógyít egy leprást. Mikor később egy 12
városban tartózkodott, talált ott egy leprával borított férfit. Mihelyt meglátta Jézust, arcra borult előtte és kérlelte: „Uram, ha akarod, megtisztíthatsz engem.“ Ő feléje nyuj- 13
totta a kezét, megérintette és így szólt hozzá: „Akarom, tisztulj meg!“ Erre azonnal elhagyta őt a lepra. Meghagyta 14
neki, hogy senkinek se szóljon. „Menj inkább, mondta, mutasd meg magadat a papnak és ajánld föl tisztulásodért az áldozatot, amint Mózes rendelte, bizonyságul nekik.“ Híre 15
mégis egyre jobban elterjedt. A nép nagy tömegben tódult hozzá, hogy hallgassa és betegségeiből gyógyulást nyerjen. Ő azonban inkább magányos helyekre vonult vissza, hogy 16
imádkozzék.

Jézus meggyógyít egy bénát. Amikor egyik nap taní- 17
tott, farizeusok és törvénytudók is ültek ott, akik Galilea és Judea különböző falvaiból és Jeruzsálemből jöttek. Az Úr ereje akkor arra indította, hogy gyógyítson. Néhány 18
férfi egy béna embert hozott hordágyon. Be akarták vinni, hogy eléje tegyék. Mivel a tömeg miatt nem találtak helyet, 19
ahol bevihették volna, fölmentek a tetőre és a cserepeken át lebocsátották ágyastúl a középre, Jézus elé. Hitük lát- 20
tára Jézus így szólt: „Ember, bocsánatot nyertek bűneid.“ Erre az írástudók és farizeusok azt gondolták magukban: 21
„Ki ez, hogy így mer káromkodni? Ki bocsáthatja meg a bűnöket? Nem egyedül az Isten?“ De Jézus gondolataikba 22
látva megszólalt: „Miért gondolkodtok így magatokban? Mi könnyebb, ha azt mondom: Bocsánatot nyertek bűneid? 23
— vagy, ha azt: Kelj föl és járj? Tudjátok meg tehát, hogy 24
az Emberfiának van hatalma a földön a bűnök megbocsátására.“ Ezzel a bénához fordult: „Mondom neked, kelj föl, fogd az ágyadat és menj haza.“ Az szemük láttára 25
tüstént fölkelt, fogta ágyát, amin feküdt, és Istent magasztalva hazament. Erre valamennyien szinte magukon kívül 26
dicsőíteni kezdték Istent, és félelemmel eltelve mondogatták: „Csodadolgokat láttunk ma!“

12—16: Mt 8, 1—4; Mk 1, 40—45. Lásd Mt 8, 2 és 4 jegyzet.
17—26: Mt 9, 1—8; Mk 2, 1—12.
21. Lásd Mt 9, 3 jegyzet.
24. *Az Emberfiáról* lásd Mt 8, 20 jegyzet.

27 **Lévi meghívása.** Ezután kiment. Odakinn látott egy
Lévi nevű vámost a vámnál." „Kövess engem!" — szólította
28 meg. Az fölkelt és mindenét elhagyva csatlakozott hozzá.
29 Lévi otthon nagy lakomát adott tiszteletére. Sok vámos
30 és más ember telepedett asztalhoz vele. A farizeusok és
írástudók zúgolódtak e miatt. „Miért esztek-isztok vámo-
31 sokkal és bűnösökkel?" — kérdezték tanítványaitól. Jézus
felelt meg nekik: „Nem az egészségeseknek kell az orvos,
32 hanem a betegeknek. Nem azért jöttem, hogy az igazakat
hívjam, hanem a bűnösöket, hogy megtérjenek."

33 **Jézus tanítványai és a böjt.** Akkor szemére vetették:
„János tanítványai gyakran böjtölnek és imádkoznak, a
farizeusok tanítványai is, de a tieid csak esznek-isznak."
34 Jézus így felelt: „Csak nem foghatjátok böjtre a nászné-
35 pet, amíg vele a vőlegény? Eljön majd a nap, amikor elvi-
szik a vőlegényt: attól a naptól fogva majd böjtölnek."
36 Példabeszédet is mondott nekik: „Senki sem hasít új ruhá-
ból foltot, hogy ócska ruhára tegye, különben az újat is
37 elszakítja és az ócskához sem illik az új folt. Senki sem
tölti az új bort régi tömlőkbe, különben az új bor kiszakítja a tömlőket, kifolyik, és a tömlők is tönkremennek.
38 Az új bor új tömlőbe való (akkor mindkettő megmarad).
39 Aki óbort iszik, nem kívánja az újat. Azt mondja: Jobb
az ó."

6 **Kalászszedés szombaton.** Egy (másodelső) szombaton
vetések közt járt. Tanítványai tépdesni kezdték a kalászo-
2 kat és kezükkel elmorzsolva eszegették. Néhány farizeus
erre szemükre vetette: „Miért tesztek olyant, ami szombaton

27—32: Mt 9, 9—13; Mk 2, 13—17.
27. *Lévi* szent Máté apostol és evangelista. Két neve volt, mint sok más zsidónak.
29. *A vámosokról* lásd Mt 9, 10 jegyzet.
33—39: Mt 9, 14—17; Mk 2, 18—22.
34 35. Lásd Mt 9, 15 jegyzet.
36—38. Lásd Mt 9, 16 17 jegyzet.
1—5: Mt 12, 1—8; Mk 2, 23—28.
1. A *másodelső szombat* valószínűleg a húsvét második napjára következő első szombat
2 Isten törvénye megengedte (Deut. 23, 25), csak a farizeusok tiltották.

tilos?" Jézus felelt meg nekik: „Sohasem olvastátok, mit 3
tett Dávid, mikor társaival együtt éhezett? Hogyan ment 4
be Isten házába, evett és adott társainak is a kitett kenyerekből, amelyekből csak a papok ehettek?" Aztán hozzá- 5
fűzte: „Az Emberfia ura a szombatnak is."

Gyógyítás szombaton. Egy másik szombaton bement 6
a zsinagógába és tanított. Volt ott egy jobb kezére béna ember. Az írástudók és a farizeusok figyelték, vajjon meg- 7
gyógyítja-e szombaton, hogy okot találjanak a vádaskodásra. Ő azonban ismerte gondolataikat. Megszólította 8
tehát a bénakezű embert: „Kelj föl és állj ide a középre!" Az fölkelt s odaállt. Jézus akkor hozzájuk fordult: „Kér- 9
dem tőletek: Szabad-e szombaton jót vagy rosszat tenni, életet menteni, vagy pusztulni hagyni?" Végignézett raj- 10
tuk, aztán így szólt az emberhez: „Nyujtsd ki a kezedet!" Megtette, és egészséges lett a keze. Erre esztelen harag 11
szállta meg őket és arról kezdtek tanakodni, hogy mit tegyenek Jézussal.

Apostolválasztás és Jézus további működése.

Az apostolok kiválasztása. Azokban a napokban 12
fölment egy hegyre, hogy imádkozzék. Az egész éjszakát Isten imádásában töltötte. Másnap magához hívta tanít- 13
ványait és kiválasztott közülük tizenkettőt, kiket apostoloknak nevezett: Simont, akit Péternek hívott, és testvérét 14
Andrást, Jakabot és Jánost, Fülöpöt és Bertalant, Mátét és 15
Tamást, Jakabot Alfeus fiát és a buzgó Simont, Júdást 16
Jakab testvérét, és karióti Júdást, aki később elárulta őt.

A hegyi beszéd. Azután lement velük és egy sík mezőn 17
megállt. Ott nagy csoport tanítvány sereglett köréje és

3 4. Az eseményt a Királyok első könyve mondja el (21, 1—6). A kenyereket szombatonkint tették ki a jeruzsálemi templomban a szentély asztalára.
6—11: Mt 12, 9—14; Mk 3, 1—6.
12—16: Mt 10, 1—4; Mk 3, 13—19.
14 15. *Az apostolokról* lásd Mt 10, 3 jegyzet.
17—19: Mt 4, 23—25; Mk 3, 7—12.
17. A hegyi beszéd Lukácsnál (17—49) sokkal rövidebb, mint Máté-

hatalmas tömeg vette körül Judeából, Jeruzsálemből,
18 Tírusz és Szidon tengermellékéről. Ezek azért gyűltek
össze, hogy hallgassák őt és gyógyulást nyerjenek betegségükből. Meggyógyultak azok is, akiket tisztátalan lelkek
19 györtörtek. Az egész tömeg érinteni akarta őt, mert erő
áradt ki belőle, és mindenkit meggyógyított.

20 Akkor tekintetét tanítványaira fordította és így szólt:
„Boldogok vagytok ti szegények! Tiétek az Isten országa.
21 Boldogok, akik most éheztek! Majd kielégítenek.
Boldogok, akik most sírtok! Majd nevetni fogtok.
22 Boldogok vagytok, ha gyűlölnek az emberek, ha kiközösítenek és szidalmaznak titeket, ha rossz hírbe hoznak
23 az Emberfiáért! Örüljetek azon a napon és ujjongjatok: jutalmatok nagy lesz a mennyben. Atyáik éppen így bántak a prófétákkal.
24 De jaj nektek gazdagok! Megkaptátok már vigasztalástokat.
25 Jaj nektek, akik jóllaktatok! Éhezni fogtok.
Jaj nektek, akik most nevettek! Keseregni és sírni fogtok.
26 Jaj, ha az emberek hizelegnek nektek! Atyáik éppen így tettek a hamis prófétákkal.

27 **Ellenségszeretet.** Nektek, hallgatóimnak, azonban azt
mondom: Szeressétek ellenségeiteket, tegyetek jót haragoi28 saitokkal, áldjátok átkozóitokat és imádkozzatok rágal29 mazóitokért. Ha megütik a jobb arcodat, fordítsd oda a
másikat is. Ha elveszik a köpenyedet, add oda a köntösödet
30 is. Ha kérnek tőled, adj, és ha elveszik ami a tiéd, ne köve31 teld vissza. Úgy bánjatok az emberekkel, ahogyan akar32 játok, hogy veletek bánjanak. Ha azokat szeretitek csak,

nál (5—7 fejezet). Elhagyja mindazt, ami csak a zsidó olvasót érdekelhette.

20—26: Mt 5, 3—12. A Máténál leírt nyolc boldogság helyett Lukács csak négyet említ, de ezeket ellentétükkel is megvilágítja.

20. *Isten országát* Máté mennyek országának nevezi. Erről lásd Mt 5, 3 jegyzet.

24. *A gazdagok* azok, akik a vagyont életcéljuknak tekintik.

27—36: Mt 5, 38—48. Jézus a rideg megtorlás elvének helyébe a nagylelkű megbocsátás és a jutalmat nem váró jótett tanácsát állítja. Ez a szeretet, a mennyei Atya példája szerint, nem tesz különbséget barát és ellenség között.

akik titeket szeretnek, micsoda hálát érdemeltek? Hiszen a bűnösök is szeretik azokat, akik őket szeretik. És ha csak jótevőitekkel tesztek jót, micsoda hálát érdemeltek? Ezt a bűnösök is megteszik. És ha azoknak adtok kölcsönt, akiktől viszafizetést reméltek, micsoda hálát érdemeltek? Hiszen a bűnösök is kölcsönöznek bűnösöknek, hogy ugyanannyit kapjanak vissza. Szeressétek inkább ellenségeiteket! Tegyetek jót és kölcsönözzetek, a nélkül hogy valamit is visszavárnátok. Akkor nagy lesz jutalmatok s a Magasságbeli fiai lesztek: ő is jóságos a hálátlanok és a gonoszok iránt. Legyetek tehát irgalmasok, amint a ti Atyátok is irgalmas.

33 34 35 36

Vakmerő ítélet. Ne ítéljetek, hogy meg ne ítéljenek. El ne ítéljetek senkit, hogy titeket se ítéljenek el. Bocsássatok meg és nektek is megbocsátanak. Adjatok és adnak majd nektek is: jó, tömött, megrázott és túlcsorduló mértékkel mérnek öletekbe. Amilyen mértékkel mértek, olyannal fognak visszamérni nektek is."

37 38

Hasonlatot is mondott nekik: „Vezethet-e vak világtalant? Nem esik-e mindkettő gödörbe? Nem különb a tanítvány mesterénél, mert ha eléri tökéletességét, olyan lesz, mint a mestere.

39 40

Mit nézed a szálkát felebarátod szemében, a magad szemében pedig nem veszed észre a gerendát? Hogy mondhatod felebarátodnak: Testvér, hadd vegyem ki szemedből a szálkát! — holott tulajdon szemedben nem látod meg a gerendát. Képmutató! Vesd ki előbb a magad szeméből a gerendát és csak aztán törődjél azzal, hogy kivedd a szálkát felebarátod szeméből.

41 42

Nincsen jó fa, amely rossz gyümölcsöt teremne, és nincsen rossz fa, amely jó gyümölcsöt hozna. Minden fát gyümölcséről ismerünk meg. Tövisről nem szednek fügét és csipkebokorról nem szüretelnek szőlőt. A jó ember szívének jó kincséből jót hoz elő, a rossz ellenben rossz kincséből rosszat hoz elő. Hiszen a szív bőségéből szól a száj.

43 44 45

37—45: Mt 7, 1—5. 16—20; 6, 14; 15, 14; 10, 24.25; 12, 33—35; Mk 4, 24; Jn 15, 20. Ez a szakasz néhány kiszakított töredéket foglal össze Jézus beszédeiből.

46 **A sziklára épített ház.** Mit mondjátok nekem: Uram,
47 Uram! — és nem teszitek, amit mondok. Megmondom nektek kihez hasonlít, aki hozzám jön, hallgatja tanítá-
48 somat és tettekre is váltja. Hasonlít ahhoz a házépítő emberhez, aki mélyre ásott és az alapot sziklára rakta. Jött az árvíz, árja rázúdult a házra, de nem tudta összedönteni,
49 mert jó alapra épült. Aki viszont hallgatja tanításomat, de tettekre nem váltja, hasonlít ahhoz az emberhez, aki házát alap nélkül a puszta földre építette. Mikor rázúdult az árvíz, háza azonnal összedőlt és romhalmazzá vált."

7 **A kafarnaumi százados.** Miután befejezte szavait a
2 figyelmesen hallgató nép előtt, bement Kafarnaumba. Ott betegen feküdt egy századosnak egyik nagyon értékes szol-
3 gája, és már halálán volt. Amikor hallott Jézusról, azzal a kéréssel küldte hozzá a zsidók véneit, hogy jöjjön el és
4 gyógyítsa meg szolgáját. Azok elmentek Jézushoz és
5 nagyon kérlelték: „Megérdemli, hogy megtedd neki, mert
6 szereti népünket és a zsinagógát is ő építette." Jézus elment velük. Mikor már nem messze voltak a háztól, a százados eléje küldte barátait ezzel az üzenettel: „Uram, ne fáradj.
7 Nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj. Ezért nem is tartottam magamat érdemesnek arra, hogy hozzád menjek.
8 Szólj csak egy szót, és meggyógyul szolgám. Jómagam, bár alárendelt ember vagyok, mégis ha azt mondom a hozzám beosztott katonának: Menj! — elmegy; és a másiknak: Jöjj ide! — hozzámjön; és szolgámnak: Tedd ezt! — megteszi."
9 Amikor Jézus ezt hallotta, elcsodálkozott. Megfordult és így szólt a kísérő néphez: „(Bizony) mondom nektek, nem
10 találtam ekkora hitet Izraelben! A követek hazaérve egészségben találták a (beteg) szolgát.

11 **A naimi ifjú.** Ezután egy Naim nevű városba ment.
12 Tanítványai és nagy néptömeg ment vele. Mikor a város

46—49: Mt 7, 24—27.

1—10: Mt 8, 5—13.
2. A százados Heródes Antipász zsoldjában álló idegen nemzetiségű tiszt volt.
11—17: *Naim* Galileai városka Názárettől délkeletre. — A halottat lepelbe göngyölték és nyitott koporsóban vitték a temetés helyére.

kapujához közeledett, halottat hoztak ki, egy anyának egyetlen fiát. Az anya özvegy volt. A városból sok nép kísérte. Mikor az Úr meglátta, megesett rajta a szíve és így szólt hozzá: „Ne sírj!" Aztán a koporsóhoz lépett és megérintette. Akik vitték, megálltak. Ő így szólt: „Ifjú, mondom neked, kelj föl!" Erre a halott felült és beszélni kezdett. Ő pedig anyjára hagyta. Félelem szállta meg mindnyájukat és áldani kezdték Istent: „Nagy próféta támadt köztünk, Isten meglátogatta népét!" Híre elterjedt egész zsidóföldön és környékén mindenfelé.

Keresztelő szent János követsége. Jánost minderről értesítették tanítványai. Akkor magához hivatta két tanítványát és ezzel a kérdéssel küldte őket az Úrhoz: „Te vagy-e az, akinek el kell jönnie, vagy mást várjunk?" A férfiak hozzá érkezve így szóltak: „Keresztelő János küldött és kérdezteti: Te vagy-e az, akinek el kell jönnie, vagy mást várjunk?" Abban az órában sokakat gyógyított meg betegségből, nyavalyából és a gonosz lelkektől, és sok vaknak adta vissza szemevilágát. Ezt válaszolta tehát nekik: „Menjetek, jelentsétek Jánosnak, amit láttatok és hallottatok: Vakok látnak, sánták járnak, leprások megtisztulnak, süketek hallanak, halottak föltámadnak, a szegények pedig hallgatják az evangélium hirdetését. Boldog, aki nem botránkozik meg bennem."

Jézus tanusága Jánosról. Amikor János követei elmentek, beszélni kezdett a néphez Jánosról: „Miért mentetek ki a pusztába? Hogy széltől lengetett nádat lássatok? Vagy miért mentetek ki? Hogy puha ruhába öltözött embert lássatok? Aki drága ruhában jár és kényelmesen él, a királyi palotában lakik. Miért mentetek hát ki? Hogy prófétát lássatok? Igenis, mondom nektek, prófétánál is nagyobbat. Róla mondja ugyanis az Írás:

Nézd, követemet küldöm színed előtt,
Hogy elkészítse előtted az utat.

Mondom nektek: Asszonyok szülöttei között nincs

18—35: Mt 11, 2—19. Lásd Mt 11, 3.4.5.6.11 jegyzet.
27. Mal. 3, 1.

nagyobb (próféta) mint (keresztelő) János. De, aki legki-
29 sebb a mennyek országában, nagyobb mint ő.“ Az egész
nép, amely hallgatta őt, még a vámosok is, igaznak ismer-
30 ték el az Istent, mert fölvették János keresztségét. Csak a
farizeusok és a törvénytudók nem keresztelkedtek meg
nála és ezzel meghiúsították magukban az Isten szándékát.

31 **A nép vezetőinek konoksága.** (Az Úr így folytatta:)
„Kihez hasonlítsam e nemzedék fiait? Kihez hasonlítanak?
32 Hasonlítanak a piacon tanyázó gyermekekhez, akik így
kiáltoznak egymáshoz:

Furulyáztunk, de nem táncoltatok,
Siránkoztunk, de nem zokogtatok.

33 Eljött keresztelő János, kenyeret nem eszik, bort nem iszik,
34 s azt mondjátok rá: Ördöge van. Eljött az Emberfia, eszik-
iszik, s azt mondjátok rá: Lám a falánk, borissza ember, a
35 vámosok és bűnösök barátja! A Bölcseséget azonban igaz-
nak ismerte el minden fia.“

36 **A bűnös asszony.** Meghívta őt egy farizeus, hogy
étkezzék nála. El is ment a farizeus házába és asztalhoz
37 telepedett. Élt abban a városban egy bűnös asszony. Ami-
kor megtudta, hogy ebéden van a farizeus házában, ala-
38 bástrom edényben illatos olajat hozott, sírva megállt hátul
a lábánál, könnyeivel öntözni kezdte lábát és hajfürtjeivel
39 megtörölte. Aztán megkente az illatos olajjal. Ennek lát-
tára a vendéglátó farizeus azt gondolta magában: „Ha
próféta volna, (bizonyosan) tudná, ki és miféle ez, aki őt
40 érinti: hiszen ez egy bűnös asszony.“ Jézus akkor hozzá-
fordult: „Simon, valami mondanivalóm van.“ „Beszélj,
41 Mester“, felelte az. „Két adósa volt egy hitelezőnek, kezdte,
42 egyik ötszáz dénárral tartozott, a másik ötvennel. Mivel
nem volt miből fizetniök, elengedte mind a kettőnek.

37. A meg nem nevezett bűnös asszony nem azonos Mária Magdolnával, akit Lukács később (8, 2) említ. Nem azonosítható betániai Máriával sem, aki nem Simon farizeus ebédjén Galileában, hanem hat nappal Jézus szenvedése előtt a judeai Betániában kente meg az Úr lábát.

38. A zsidók az asztalnál nem ültek, hanem vánkosokon feküdtek, sarutlan lábuk hátrafelé nyúlt. A bűnös asszony tehát könnyen hozzáférhetett Jézus lábához.

Melyik fogja őt jobban szeretni?" „Úgy gondolom az, aki- 43
nek többet engedett el", felelte Simon. „Helyesen ítéltél",
válaszolta. Aztán az asszonyra mutatva így szólt Simon- 44
hoz: „Látod ezt az asszonyt? Házadba jöttem, de lábamra
vizet nem adtál. Ez viszont könnyeivel öntözte és hajával
törölte meg lábamat. Csókot nem adtál, ez meg, amióta 45
bejött, szüntelen csókolgatja lábamat. Olajjal nem kented 46
meg fejemet, ez meg illatszerrel kente meg lábamat. Azért 47
azt mondom neked: Bocsánatot nyert sok bűne, mert nagyon
szeretett. Akinek keveset bocsátanak meg, kevésbbé sze-
ret." Aztán így szólt az asszonyhoz: „Bocsánatot nyertek 48
bűneid." Erre az asztaltársak összesúgtak: „Kicsoda ez, 49
hogy még a bűnöket is megbocsátja?" Ő azonban ismét az 50
asszonyhoz fordult: „Hited megszabadított téged. Menj
békével."

Asszonyok Jézus kíséretében. Ezután bejárta a vá- **8**
sokat és falvakat, prédikált és hirdette Isten országának
evangéliumát. Vele volt a tizenkettő és néhány asszony, 2
akiket gonoszlelkektől és betegségekből gyógyított meg:
Mária, melléknevén Magdolna, akiből hét ördög ment ki,
Johanna, Kuzának, Heródes intézőjének felesége, Zsu- 3
zsanna és sokan mások, akik vagyonukból gondoskodtak
róla.

Példabeszéd a magvetőről. Amikor egyszer a vá- 4
sokból kivonult nagy tömeg köréje gyűlt, ezt a példabe-
szédet mondta nekik: „Kiment a magvető magot vetni. 5
Amint vetett, némely szem az útfélre esett, eltaposták és
az égi madarak fölcsipegették. Némely meg köves helyre 6
esett. Alighogy kikelt, elszáradt, mert nem volt nedvessége.
Némely pedig tövisek közé hullott. A tövisek fölnőttek 7
vele együtt és elfojtották. A többi jó földbe hullott, kikelt 8

47. A bűnt az Isten iránt való szeretet bocsátja meg, a bűnbocsánat viszont növeli a szeretetet.
50. Nem a puszta hit, hanem a szeretettel és bánattal párosult élő hit Isten Fiában.

2. *Magdolna* azaz Magdala galileai városkából való. — Johanna Jézus sírjánál is ott volt (Lk 24, 10).
4—15: Mt 13, 1—23; Mk 4, 1—20. — Lásd Mt 13, 3 jegyzet.

és százszoros termést hozott". E szavak után így kiáltott: „Akinek füle van, hallja meg!"

9 **A példabeszéd magyarázata.** Akkor megkérdezték
10 tanítványai, mi a példabeszéd értelme. Így válaszolt: „Nektek jutott, hogy megértsétek Isten országának titkait, a többieknek csak példabeszédekben:

Nézzenek, de ne lássanak,
Halljanak, de ne értsenek.

11. 12 A példabeszéd értelme ez: A mag Isten igéje. Az útfélre esők azok, akik hallgatják, de aztán jön az ördög és kiveszi a szívükbe hullott igét, hogy ne higgyenek és így ne is üdvö-
13 züljenek. A köves talajra hullottak azok, akik meghallgatják az igét, be is fogadják örömmel, de nem ver bennük gyökeret. Egy ideig hisznek, de a kísértés idején elpártol-
14 nak. A tövisek közé esők azok, akik meghallgatják, de az élet gondjai, gazdagsága és élvezetei között fejlődésükben
15 megakadnak és termést nem hoznak. A jó földbe esők végül azok, akik meghallgatják az igét, jó és erényes szívvel meg is tartják és termést is hoznak állhatatosságban.

16 **A példabeszéd célja.** Senki sem gyujt világot azért, hogy befödje, vagy ágy alá rejtse, hanem hogy tartóra tegye,
17 s aki csak belép, lássa világát. Semmi sincs elrejtve, ami nyilvánosságra ne jutna; titkon sem történik semmi, ami
18 ki ne tudódnék és nyilvánvalóvá ne lenne. Ügyeljetek tehát, hogyan hallgatjátok. Akinek ugyanis van, annak még adnak; akinek pedig nincs, attól még azt is elveszik, amit magáénak gondol."

19 **Ki tartozik igazán Jézushoz.** Akkor odajött anyja és
20 testvérei, de a tömeg miatt nem juthattak hozzá. Jelentették neki: „Anyád és testvéreid kinn állnak és látni akar-

10. Lásd Mt 13, 11 és 14 jegyzet.
16—18: Mk 4, 21—25; Mt 5, 15; 10, 26; 13, 12; 25, 29.
18. Aki már ismeri Isten országának titkait, belső készségével még jobban megismerheti, a rosszindulatúban azonban a csekély lelki tudás is kiapad.
19—21: Mt 12, 46—50; Mk 3, 21.31—35. Lásd Mt 12, 46 és 49—50 jegyzet.

nak." Ő azonban így válaszolt: „Anyám és testvéreim azok, akik Isten igéjét hallgatják és teljesítik." 21

A vihar lecsendesítése. Egyik nap bárkába szállt tanítványaival. „Evezzünk át a tó tulsó partjára", mondta nekik. Elindultak. Miközben eveztek, ő elaludt. Hirtelen heves vihar csapott le a tóra, a hullámok már-már elborították őket, s életveszélyben forogtak. Fölkeltették és így kiáltottak: „Mester, Mester, elveszünk!" Jézus fölkelt, parancsolt a szélnek és a háborgó víznek. Minden elcsöndesedett és elnyugodott. Akkor hozzájuk fordult: „Hol a ti hitetek?" Azok félelemmel és ámulattal eltelve mondogatták egymásnak: „Kicsoda ez, hogy még a szélnek és a víznek is parancsol és azok engedelmeskednek neki?" 22 23 24 25

A gerázai megszállott. Átértek a gerázaiak földjére, mely Galileával átellenben fekszik. Amint kilépett a szárazra, a város felől egy ördögtől megszállt férfi jött elébe. Már régóta nem viselt ruhát, s házban sem lakott, hanem sírboltokban. Jézus láttára földre vetette magát és így kiáltott: „Mi bajod van velem Jézus, a magasságbeli Isten Fia? Kérlek, ne gyötörj engem!" Ráparancsolt ugyanis a tisztátalan lélekre, hogy menjen ki abból az emberből, mert már régóta hatalmában tartotta. Láncra verték és megbilincselték, de eltépte a kötelékeket. Az ördög a pusztába hajszolta. Jézus tehát megkérdezte: „Mi a neved?" „Légió", felelte. Sok ördög tartotta ugyanis megszállva. Azok kérték, hogy ne küldje őket a pokolba. Nagy sertéskonda legelészett ott a hegyoldalban. Kérték, engedje meg, hogy azokba menjenek. Megengedte nekik. Az ördögök erre kimentek az emberből és megszállták a sertéseket, mire a konda a meredekről a tóba rohant és belefúlt. A történtek láttára a pásztorok elfutottak és hírülvitték a városba meg a tanyákra. Az emberek kisereglettek, hogy lássák mi történt. Jézushoz érve ott találták az ördögöktől megszabadított embert: felöltözve, ép ésszel ült Jézus lábainál. Erre félelem fogta el őket. A szemtanuk elbeszél- 26 27 28 29 30 31. 32 33 34 35 36

22—25: Mt 5, 18.23—27; Mk 4, 35—41.
26—39: Mt 8, 28—34; Mk 5, 1—20. Lásd Mk 5, 1.2.9.10 jegyzet.

ték nekik, hogyan gyógyult meg az ördögtől megszállt.
37 Geráza vidékének lakossága ekkor kérte, hogy távozzék el, olyan nagy félelem fogta el őket. Bárkába szállt tehát,
38 hogy visszatérjen. A férfi, akiből az ördögök kimentek,
39 kérte, hogy vele mehessen. De Jézus elbocsátotta. „Térj haza, mondta neki, és beszéld el, milyen nagy dolgot művelt veled az Isten." Ő el is ment és hirdette az egész városban, milyen nagy dolgot művelt vele Jézus.

40 **Jairus leánya.** Mikor Jézus visszaérkezett, a tömeg
41 örömmel fogadta. Vártak rá mindnyájan. Akkor jött egy Jairus nevű férfi, a zsinagóga feje, és Jézus lába elé bo-
42 rulva kérte, hogy menjen vele házába, mert egyetlen, tizenkétéves leánya halálán volt.
43 Útközben majdnem agyonnyomta a tömeg. Volt ott egy asszony, aki már tizenkét éve vérzésben szenvedett. Minden vagyonát orvosokra költötte, de egyik sem tudta
44 meggyógyítani. Hátulról hozzálépett és megérintette ruhája szegélyét. Abban a pillanatban elállt a vérzése.
45 „Ki érintett meg?" — kérdezte Jézus. Mindenki tagadta. Péter és társai megjegyezték: „Mester, a tömeg szorongat
46 és lökdös (és te még azt kérdezed: Ki érintett meg?)" De Jézus megismételte: „Valaki megérintett, mert éreztem,
47 hogy erő áradt ki belőlem." Mikor az asszony látta, hogy nem maradhat rejtve, remegve előjött, leborult előtte és az egész nép hallatára megvallotta, miért érintette meg őt és
48 hogyan gyógyult meg abban a pillanatban. „Leányom, mondta neki, hited meggyógyított. Menj békével."
49 Még beszélt, mikor a zsinagóga előljárójának ezt a hírt hozták: „Leányod már meghalt. Ne fáraszd tovább a Mes-
50 tert!" Jézus azonban ennek hallatára is bátorította: „Ne
51 félj, csak higgy! Megmenekül." Mikor a házhoz ért, nem engedett be mást, csak Pétert, Jánost és Jakabot, továbbá
52 a leány apját és anyját. Sírt és jajgatott ott mindenki. „Ne sírjatok, szólt rájuk, nem halt meg (a leány),
53 csak alszik." Azok kinevették, mert tudták, hogy meghalt.
54 De ő megfogta kezét és rákiáltott: „Leány, kelj föl!" Erre

40—56: Mt 9, 18—26; Mk 5, 21—43.

visszatért a lelke és rögtön fölkelt. Meghagyta, hogy adjanak neki enni. Szülei nem tudtak hová lenni az ámulattól. De megparancsolta nekik, hogy senkinek se szóljanak a történtekről.

Az apostolok szétküldése. Összehívta a tizenkét apostolt, erőt és hatalmat adott nekik az ördögök fölött és a betegségek gyógyítására. Aztán szétküldte őket, hogy hirdessék Isten országát és gyógyítsák meg a betegeket. Meghagyta nekik: „Semmit se vigyetek az útra, se botot, se tarisznyát, se kenyeret, se pénzt. Két ruhátok se legyen. Ha valahol betértek egy házba, maradjatok ott, amíg tovább nem utaztok. De ha nem fogadnak be, hagyjátok el a várost és a port is rázzátok le lábatokról vádképpen ellenük.“ Azok útra keltek, bejárták a falvakat, hirdették mindenütt az evangéliumot és meggyógyították a betegeket.

Heródes nyugtalansága. Heródes, a negyedes fejedelem, hallott mindarról, ami történt és nyugtalanság fogta el. Némelyek azt mondták: „János támadt föl halottaiból.“ Mások pedig: „Illés jelent meg.“ Ismét mások: „A régi próféták közül támadt föl valamelyik.“ Heródes így töprengett: „Jánosnak fejét vétettem. Ki lehet ez, akiről ilyeneket hallok?“ És látni akarta őt.

A csodálatos kenyérszaporítás. Az apostolok visszatértek és elbeszéltek neki mindent, amit csak tettek. Akkor elvonult velük (egy magányos helyre) Betszaida városa mellé, hogy egyedül legyenek. De a nép megtudta és utána ment. Barátságosan fogadta őket, beszélt nekik Isten országáról és meggyógyította a gyógyulásra szorulókat. A nap már hanyatlóban volt. Odament hozzá a tizenkettő: „Bocsásd el a népet, figyelmeztették, hogy elmehessenek a

1—6: Mt 10, 1.7—14; Mk 6, 7—13.
5. Lásd Mt 10, 14 jegyzet.
7. 8. Heródes nyugtalanságáról Mt 14, 1.2 és Mk 6, 14—16 is említést tesz.
9 Keresztelő szent János kivégzését Mt 14, 3—12 és Mk 6, 17—29 mondja el.
10—17: Mt 14, 13—21; Mk 6, 30—44; Jn 6, 1—13.

környékbeli falvakba és tanyákra, megszálljanak és enni-
13 valót keressenek, mert itt elhagyott helyen vagyunk." Ő azonban így válaszolt: Ti adjatok nekik enni." „Csak öt kenyerünk és két halunk van, felelték, el kellene mennünk,
14 hogy élelmet vegyünk ennyi népnek." Mintegy ötezer férfi volt ott. Akkor meghagyta tanítványainak: „Telepítsétek
15 le őket csoportonkint ötvenével." Úgy is tettek. Lete-
16 lepedtek mindnyájan. Ezután fogta az öt kenyeret és a két halat, föltekintett az égre és megáldotta azokat. Majd megtörte és tanítványainak adta, hogy osszák ki a népnek.
17 Miután mindnyájan ettek és jóllaktak, még tizenkét kosár kenyérmaradékot szedtek össze.

18 **Péter vallomása.** Mikor egyszer egyedül imádkozott és csak tanítványai voltak vele, megkérdezte őket: „Kinek
19 tartanak engem az emberek?" Azok így válaszoltak: „Van, aki keresztelő Jánosnak; van, aki Illésnek; van, aki azt tartja, hogy a régi próféták közül támadt föl vala-
20 ki." Ő tovább kérdezte: „Hát ti kinek tartotok engem?"
21 (Simon) Péter válaszolt: „Az Isten Fölkentjének." Erre ő szigorúan meghagyta nekik, hogy ezt senkinek el ne mondják.

22 **Jézus megjövendöli szenvedését.** Aztán hozzáfűzte: „Az Emberfiának sokat kell szenvednie, a vének, főpapok és írástudók elvetik és megölik, de harmadnapra föltámad."

23 **Jézus követése.** Máskor így szólt a néphez: „Aki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét
24 mindennap és kövessen engem. Aki meg akarja menteni életét, elveszíti azt, de aki elveszíti életét énérettem, meg-
25 menti azt. Mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de önmagát elveszíti, vagy magában kárt szenved.
26 Aki szégyel engem és az én szavaimat, azt az Emberfia is szégyelni fogja, amikor majd eljön önmaga, Atyja és a szent
27 angyalok dicsőségében. Igazán mondom nektek: az ittállók

18—21: Mt 16, 13—20; Mk 8, 27—30.
22. Mt 16, 21; Mk 8, 31.
23—27: Mt 16, 24—28; Mk 8, 34 — 9, 1.
24. Lásd Mt 10, 39 jegyzet.
27. Lásd Mt 16, 28 jegyzet.

közül néhányan nem halnak meg addig, amíg meg nem látják Isten országát."

Urunk színeváltozása. E szavai után mintegy nyolc 28
napra kiválasztotta Pétert, Jánost és Jakabot és fölment
velük a hegyre imádkozni. Imádság közben arcának színe 29
elváltozott, ruhája pedig fehéren ragyogott. Egyszerre csak 30
két férfi beszélgetett vele: Mózes és Illés. Megdicsőülten 31
jelentek meg és haláláról beszélgettek, amelynek Jeruzsálemben kellett bekövetkeznie. Pétert és társait elnyomta 32
az álom. Amikor fölébredtek, megpillantották dicsőségét
és a mellette álló két férfit. Ezek már távozóban voltak, 33
amikor Péter így szólt Jézushoz: „Mester, jó, hogy itt vagyunk! Hadd csináljunk három sátrat: neked egyet, Mózesnek egyet és Illésnek egyet." Nem tudta ugyanis, mit mond- 34
jon. Szavai közben felhő támadt és elborította őket. Nagyon féltek, amikor a felhőbe jutottak. A felhőből szózat 35
hallatszott: „Ez az én választott Fiam, őt hallgassátok!"
Miközben a szózat hangzott, Jézus ismét egyedül maradt. 36
Ők azokban a napokban hallgattak és senkinek sem szóltak arról, amit láttak.

Az ördögtől megszállt fiú. Mikor másnap lementek a 37
hegyről, nagy tömeg jött eléjük. Akkor egy férfi így kiál- 38
tott a nép közül: „Mester, kérlek, tekints a fiamra, hiszen egyetlen gyermekem! Időnkint gonoszlélek szállja meg és 39
hirtelen fölkiált. Az földre sujtja, habozni kezd a szája. Csak nehezen hagyja el, miután agyonkínozta. Kértem 40
tanítványaidat, hogy űzzék ki, de nem tudták." Jézus így 41
szólt: „Hitetlen és romlott nemzedék! Meddig maradjak még veletek? Meddig tűrjelek titeket? Hozd ide a fiút."
Miközben odament, az ördög ide-oda rángatta és a föld- 42
höz vágta. Jézus ráparancsolt a tisztátalan lélekre, meggyógyította a fiút és visszaadta atyjának. Mindnyájan elámultak Isten nagyságán.

Jézus ismét megjövendöli szenvedését. Még mind- 43
nyájan ámulatban voltak a történtek miatt, amikor így

28—36: Mt 17, 1—9; Mk 9, 2—9; 2 Pét. 1, 16—18.
37—42: Mt 17, 14—21; Mk 9, 14—29.
43—45: Mt 17, 22.23; Mk 9, 30—32.

44 szólt tanítványaihoz: „Vessétek jól szívetekbe e szavakat:
45 Az Emberfiának emberek kezébe kell kerülnie.“ De azok nem értették meg ezt a beszédet. Rejtve maradt előttük, és nem fogták föl értelmét. Mégsem merték őt megkérdezni a dologról.

46 **A tanítványok versengése.** Fölmerült köztük a kér-
47 dés, ki a legnagyobb közöttük. Mivel Jézus ismerte szívük
48 érzéseit, odahívott egy gyermeket, magához vonta és így szólt hozzájuk: „Aki befogadja ezt a gyermeket az én nevemben, engem fogad be. Aki pedig engem befogad, azt fogadja be, aki küldött engem. Aki a legkisebb köztetek, az nagy igazán.“

49 János vette át a szót: „Mester, mondta, láttunk valakit,
aki ördögöt űzött a te nevedben. Megtiltottuk neki, mert
50 nem követ téged mivelünk.“ Jézus így válaszolt: „Ne tiltsátok meg, mert aki nincs ellenetek, veletek van.“

Jézus útja Jeruzsálem felé.

Jézus követése és a tanítványok.

51 **A barátságtalan szamaritánusok.** Mikor közel voltak már műve beteljesedésének napjai, elhatározta, hogy
52 Jeruzsálembe megy. Követeket küldött maga előtt. Azok útközben betértek a szamaritánusok egyik falujába, hogy
53 szállást készítsenek neki. De nem fogadták be, mert zarán-
54 dokúton volt Jeruzsálem felé. Ennek láttára, tanítványai, Jakab és János fölháborodtak: „Uram, hívjuk le rájuk az
55 istennyilát, hogy fölemésszе őket?“ De ő hozzájuk fordult és megfeddte őket. („Nem tudjátok, milyen lelkület van
56 bennetek. Az Emberfia nem azért jött, hogy lelkeket pusztítson, hanem hogy megmentsen.“) Ezután más faluba mentek.

45. Az apostolok nem értették, hogy a Messiás szenvedése hogyan egyeztethető össze uralmának megvalósításával.
46—50: Mt 18, 1—5; Mk 9, 33—41.
48. Lásd Máté 18, 3.4, ahol a szöveg világosabb.
52. *A szamaritánusok* a zsidókkal ellentétben Garizim hegyén tisztelték Istent, s ezért ellenszenvvel tekintettek a Jeruzsálembe zarándokló zsidókra.

Jézus követésének feltételei. Útközben valaki így 57
szólt hozzá: „Követlek téged, bárhova mégy.“ Jézus azon- 58
ban figyelmeztette: „A rókának oduja van, az ég madarának fészke, de az Emberfiának nincs hová lehajtsa a fejét.“

Egy másikat fölszólított: „Kövess engem.“ „Uram, felelte 59
az, engedd meg, hadd temessem el előbb atyámat.“ „Hagyd 60
a holtakra, hadd temessék halottaikat, mondta neki, te pedig menj, hirdesd Isten országát.“

Egy harmadik ezt mondta: „Uram, követlek téged, de 61
engedd meg, hogy előbb búcsút vegyek az otthoniaktól.“ Jézus így válaszolt: „Senki, aki kezét az ekeszarvára téve 62
hátratekint, nem alkalmas Isten országára.“

A hetvenkét tanítvány szétküldése. Ezután az Úr **10**
más hetvenkét tanítványt választott ki és kettenkint maga előtt küldte őket azokba a városokba és falvakba, ahová készült. Így szólt hozzájuk: „Az aratnivaló sok, de a 2
munkás kevés. Kérjétek az aratás urát, küldjön munkásokat aratásába. Menjetek! Úgy küldelek titeket, mint bá- 3
rányokat a farkasok közé. Ne hordjatok erszényt, se tarisz- 4
nyát, se sarut. Útközben senkit se köszöntsetek. Ha betér- 5
tek egy házba, először is azt mondjátok: Békesség e háznak! Ha békesség fia lakik ott, rászáll a ti békességtek, ha 6
nem, visszaszáll rátok. Maradjatok ugyanabban a házban 7
és egyétek-igyátok, amijük van. Megérdemli a munkás a maga bérét. Ne járjatok házról-házra. Ha betértek egy 8
városba és ott befogadnak titeket, egyétek, amit elétek tesznek. Gyógyítsátok meg az ottani betegeket és hirdes- 9
sétek: Közel van hozzátok Isten országa. Ha pedig betér- 10
tek egy városba és ott nem fogadnak be titeket, menjetek ki az utcára és mondjátok: Még a port is lerázzuk rátok, 11

57—62: Mt 8, 19—22.
58. Az *Emberfiáról*, lásd Mt 8, 20 jegyzet.
60. A hivatás teljesítése sürgetőbb, mint az a szolgálat, amit az otthoniak különben is elvégeznek.
1—12: Jézus két alkalommal adott gyakorlati utasítást az apostoli munkára: először a tizenkét apostolnak (lásd Mt 10, 5—15; Mk 6, 7—13; Lk 9, 1—6), később, ebben a szakaszban, hetvenkét tanítványának.
4—7. Lásd Mk 6, 8—10 jegyzet.
11. Lásd Mt 10, 14 jegyzet.

amely városokban ránk tapadt, de tudjátok meg: Közel
12 van Isten országa. Mondom nektek: Szodomának könnyebb
sorsa lesz azon a napon, mint annak a városnak.

13 **A megátalkodott városok.** Jaj neked, Korozain! Jaj
neked, Betszaida! Ha Tíruszban és Szidonban történtek
volna a csodák, amelyek nálatok történtek, már régen
14 szőrzsákban és hamuban tartottak volna bűnbánatot. Ezért
Tírusznak és Szidonnak tűrhetőbb sorsa lesz az ítéleten,
15 mint nektek. És te Kafarnaum! Vajjon az égig emelkedel?
A pokolba süllyedsz.

16 Aki titeket hallgat, engem hallgat. Aki titeket megvet,
engem vet meg, aki pedig engem megvet, azt veti meg, aki
küldött engem."

17 **A tanítványok visszatérése.** A hetvenkét tanítvány
nagy örömmel tért vissza: „Uram, mondták, a te nevedre
18 még az ördögök is engedelmeskednek nekünk." Ő így vá-
laszolt: „Láttam a sátánt: mint villám bukott le az égből.
19 Hatalmat adtam nektek, hogy kígyókon és skorpiókon
járjatok, hatalmat adtam nektek minden ellenséges erő
20 fölött: semmi sem fog ártani nektek. Mégse annak örül-
jetek, hogy a gonoszlelkek engedelmeskednek nektek, hanem
annak, hogy nevetek föl van jegyezve a mennyben."

21 **Jézus hálaadása.** Abban az órában fölujjongott a
Szentlélekben és így szólt:

„Áldalak téged, Atyám, mennynek és földnek Ura,
Mert elrejtetted ezeket a bölcsek és okosak elől,
És a kisdedeknek jelentetted ki.
Igen Atyám, így tetszett neked.
22 Mindent átadott nekem Atyám:
Senki más nem ismeri a Fiút, csak az Atya,
És az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiú,
És az, akinek a Fiú ki akarja jelenteni."

13—16: Mt 11, 20—24.
18. Jézus képletesen fejezi ki a sátán hatalmának megsemmisülését, mely a tanítványok apostoli munkájának az eredménye.
21—24: Mt 11, 25—27; 13, 16.17.
21. Lásd Mt 11, 25.26 jegyzet.

Aztán külön a tanítványokhoz fordult és így szólt: 23
„Boldog a szem, mely látja, amit ti láttok. Mondom nek- 24
tek, sok próféta és király szerette volna látni, amit ti láttok, de nem látta, és hallani, amit ti hallotok, de nem hallotta."

Az irgalmas szamaritánus. Akkor odalépett egy tör- 25
vénytudó és próbára akarta tenni. „Mester, mondta, mit tegyek, hogy eljussak az örök életre?" Ő megkérdezte: 26
„Mit szab meg a törvény? Hogyan olvasod?" Az így vála- 27
szolt: „Szeresd Uradat Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, minden erődből és teljes elmédből; felebarátodat 28
pedig, mint önmagadat." „Helyesen feleltél, dicsérte meg, 29
tégy így és élni fogsz." Ő azonban igazolni akarta magát és tovább kérdezte Jézust: „De ki az én felebarátom?"

Erre Jézus vette át a szót: „Egy ember lement Jeruzsá- 30
lemből Jerikóba. Rablók kezére került, azok kifosztották, véresre verték és félholtan otthagyták. Egy pap jött lefelé 31
az úton, észrevette, de továbbment. Később egy levita jött 32
arra, meglátta, de ő is elment mellette. Végül egy szamari- 33
tánusnak is arra vitt az útja. Mikor megpillantotta, megesett rajta a szíve. Odament hozzá, olajat és bort öntött 34
sebeire és bekötözte azokat. Aztán föltette teherhordó állatára, szállásra vitte és gondját viselte. Másnap reggel elő- 35
vett két dénárt és a gazdának adta e szavakkal: Viseld gondját. Amivel többet költesz rá, megadom neked, amikor visszatérek. — Mit gondolsz, e három közül melyik a 36
felebarátja annak, aki a rablók kezére került?" „Aki irgal- 37

25—28: Mt 22, 35—40; Mk 12, 28—34.
27. Deut. 6, 5; Lev. 19, 18.
29. *Igazolni akarta magát*, hogy törvénytudó létére ilyen egyszerű és világos dolgot kérdez. — A *felebarát* fogalmát abban az időben a zsidókra és a mózesi törvényt megtartó pogányokra szükítették a törvénymagyarázók. Jézus ezt a helytelen fölfogást javította ki példabeszédében.
30. *Jerikó* Jeruzsálemtől északkeletre a Jordán völgyében fekszik.
33. A *szamaritánusok* Szamaria tartomány lakói, akik a zsidó valást csak részben fogadták el. A zsidók a pogányoknál is jobban megvetették őket.
37. Minden segítségre szoruló embertárs felebarát, faji és osztálykülönbség nélkül.

masságot cselekedett vele", felelte az. Jézus így szólt hozzá: „Menj és tégy hasonlóképen."

38 **Mária és Márta.** Útjuk közben betértek egy faluba.
39 Egy Márta nevű asszony házába fogadta őt. Ennek nővére,
40 Mária, leült az Úr lábához és hallgatta szavait. Márta ellenben sürgött-forgott a sok házi dologban. Egyszercsak megállt: „Uram, méltatlankodott, nem törődöl vele, hogy nővérem egyedül hagy szolgálni? Szólj neki, hogy
41 segítsen." Az Úr azonban így felelt: „Márta, Márta! Sok-
42 mindennel törődöl, sokminden nyugtalanít. Pedig csak egy a szükséges. Mária a jobbik részt választotta. Nem is veszti el soha."

11 **Az Úr imádsága.** Történt egyszer, hogy valahol éppen imádkozott. Mikor befejezte, egyik tanítványa kérte: „Uram, taníts minket imádkozni, mint ahogy János is
2 tanította imádkozni tanítványait." Erre így szólt hozzájuk: „Mikor imádkoztok, ezt mondjátok:

Atyánk! Szenteltessék meg a te neved.
Jöjjön el a te országod.
3 Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma.
4 Bocsásd meg a mi vétkeinket,
Mert mi is megbocsátunk minden ellenünk vétkezőnek.
És ne vigy minket kísértésbe."

5 **Az állhatatos imádság.** Aztán így folytatta: „Mondjuk, hogy valamelyiteknek van egy barátja. Elmegy hozzá

38—42. A két nővér a keresztény lelkiirodalomban példaképe lett a szemlélődő és a tevékeny lelkiségnek.

41 . 42. Az Úr nem itéli el Márta tevékeny szeretetét, csak arra figyelmeztet, hogy az Istennel és a lélek üdvösségével törődni minden másnál fontosabb.

1—4: Mt 6, 9—13 Lukácsnál rövidített formában olvassuk a Miatyánkot. Jézus valószínűleg kétszer tanította: először a hegyi beszédben, s később nyilvános működésének utolsó őszén. — A megszólítás a gyermek bizalmát fejezi ki. — Az első két (Máténál három) kérésben Isten dicsőségének és uralmának teljes megvalósulásáért, a következő háromban (Máténál négy) egyéni szükségleteinkért könyörgünk. Ez Isten fiainak valódi imádsága.

5—8. Jézus emberi módon szemlélteti, hogy állhatatosan kell imádkozni és nem szabad abbahagyni, még ha látszólag nem is hallgatja meg mindjárt az Úristen.

éjfélkor és azt mondja neki: Barátom, adj kölcsön három kenyeret. Útról érkezett egy barátom és nincs mit elébe 6
tegyek De az kiszól: Ne zavarj! Az ajtó már be van 7
zárva, gyermekeim itt vannak a hálószobában. Nem kelhetek föl, hogy adjak neked. (De az nem hagyja abba a 8
kopogtatást.) Mondom nektek: Ha azért, mert barátja, nem is kelne föl, hogy kielégítse, alkalmatlankodása miatt mégis fölkel és odaadja, amire szüksége van.

Az imádság meghallgatása. Mondom tehát nektek: 9
Kérjetek és adnak nektek, keressetek és találtok, zörgessetek és ajtót nyitnak. Mindaz, aki kér, kap, aki keres, talál 10
és a zörgetőnek ajtó nyílik. Ha pedig valakitől közületek 11
kenyeret kér fia, talán követ ad neki? S ha halat kér, talán kígyót ad hal helyett? Vagy ha tojást kér, talán skorpiót 12
ad neki? Ha tehát ti, bár rosszak vagytok, tudtok jót adni 13
fiaitoknak, mennyivel inkább adja mennyei Atyátok a Szentlelket azoknak, akik kérik tőle.

Jézus válaszol a farizeusok vádaskodására. Egy 14
alkalommal kiűzött egy néma ördögöt. Amint az ördög kiment, a néma megszólalt, mire a nép csodálkozott. De 15
néhányan megjegyezték: „Belzebubnak, az ördögök fejedelmének segítségével űzi ki az ördögöket." Mások pró- 16
bára akarták tenni és égi jelet követeltek tőle. Ő azonban 17
átlátva gondolataikon így szólt hozzájuk: „Minden önmagában meghasonlott ország elpusztul és ház házra omlik. Ha tehát a sátán önmagában meghasonlanék, hogyan áll- 18
hatna fönn országa? Azt mondjátok, hogy Belzebubbal 19
űzök ördögöt? Ha én Belzebubbal űzök ördögöt, fiaitok kinek a segítségével teszik? Ezért ők lesznek a ti bíráitok. 20
De ha én Isten ujjával űzök ördögöt, akkor elérkezett hozzátok az Isten országa. Amíg az erős ember fegyveresen 21
őrzi házát, biztonságban van a vagyona. De ha egy erősebb 22
megtámadja és legyőzi, elveszi fegyverzetét, amelyben bízott és a zsákmányt elosztja. Aki nincs velem, ellenem 23
van; aki nem gyüjt velem, szétszór.

9—13: Mt 7, 7—11.
14—23: Mt 12, 22—30; Mk 3, 22—27.
19. Lásd Mt 12, 27 jegyzet.

24 **Visszaesés a bűnbe.** Mikor a tisztátalan lélek kimegy az
emberből, puszta helyen jár és nyugalmat keres. Ha nem
talál, azt mondja: Visszatérek házamba, ahonnan kijöttem.
25 Amikor odaér, kisöpörve és földíszítve találja. Erre elmegy,
26 hoz magával hét más lelket, magánál gonoszabbat. Bemen-
nek és ott laknak. Annak az embernek sorsa pedig rosz-
szabbra fordul, mint előbb volt."

27 **Mária dicsérete.** Még beszélt, amikor egy asszony így
kiáltott a nép közül: „Boldog a méh, mely téged hordozott
28 és az emlő, melyet szoptál." Ő azonban hozzáfűzte: „Bol-
dogabb, aki hallgatja és megőrzi Isten igéjét."

29 **Jónás jele.** Amikor egyszer a nép köréje tódult, be-
szélni kezdett: „Ez a nemzedék gonosz nemzedék: Jelet
30 kíván, de nem kap más jelet, mint Jónás prófétáét. Amint
ugyanis Jónás próféta jel volt a niniveiek számára, úgy
31 lesz az Emberfia is jel e nemzedék számára. Dél király-
nője megjelenik majd az ítéleten e nemzedék férfiaival és
elítéli azokat, mert a föld végső határáról is eljött, hogy
meghallgassa a bölcs Salamont. De Salamonnál nagyobb
32 van itt. A ninivei férfiak megjelennek az ítéleten e nem-
zedékkel és elítélik azt, mert ők bűnbánatot tartottak
Jónás prédikációjára. De Jónásnál nagyobb van itt.

33 **A belső világosság.** Senki sem gyujt világot azért, hogy
elrejtse, vagy véka alá tegye, hanem a tartóra, hogy aki
34 csak belép, lássa fényét. Tested világa a szemed. Ha sze-
med ép, egész tested világos lesz, de ha hibás, tested is
35 sötét lesz. Vigyázz, hogy a világosság benned sötétség ne
36 legyen! Ha tested egészen világos és nincs benne semmi

24—26: Mt 12, 43—45.
26. Aki visszaesik a bűnbe, mindinkább a gonosz lelkek hatalmába kerül.
27 . 28. Mária már azért is boldog, mert édesanyja az Üdvözítőnek, de még boldogabb, mert szent Fia tanítását lelkébe fogadta és életében teljesen megvalósította: ő Jézus legtökéletesebb tanítványa.
29—32: Mt 12, 38—42.
30. *Jónásról* lásd Mt 12, 40 jegyzet.
33—36: Mt 5, 15; 6, 22.23.
34. Testi életünket szemünk irányítja, lelki életünket meggyőződésünk és szándékaink. Ha ezek helytelenek, tévedésbe és bűnbe viszik az embert.

sötét, olyan világos lesz az egész, mintha a villám fénye világítaná meg."

Jaj nektek, farizeusok! Alighogy befejezte beszédét, 37
egy farizeus meghívta, hogy étkezzék nála. El is ment és
asztalhoz ült. Mikor a farizeus látta, hogy étkezés előtt 38
nem mosdott meg, megütközött. Az Úr azonban így szólt 39
hozzá: „Ti farizeusok, tisztán tartjátok ugyan a pohár és
a tál külsejét, de belül teli vagytok rablással és gonoszság-
gal. Esztelenek! Nem az alkotta a belsőt, aki a külsőt is 40
alkotta? Adjátok inkább alamizsnának, ami benne van, 41
akkor tiszták lesztek egészen.

De jaj nektek, farizeusok! Tizedet adtok mentából, ru- 42
tából és minden veteményből, de elhanyagoljátok az igaz-
ságosságot és az Isten szeretetét. Ezt meg kell tenni, azt
nem szabad elhagyni.

Jaj nektek, farizeusok! Szeretitek a főhelyeket a zsina- 43
gógában, és a köszöntéseket nyilvános tereken. Jaj nektek! 44
Olyanok vagytok, mint a letaposott sírok: járnak fölöttük
az emberek, a nélkül hogy tudnák."

Jaj nektek, törvénytudók! Erre egy törvénytudó mél- 45
tatlankodni kezdett: „Mester, ha ilyeneket mondasz, min-
ket is gyalázol." De ő így válaszolt: „Jaj nektek is, tör- 46
vénytudók! Elviselhetetlen nehéz terhet róttok az embe-
rekre, de magatok egy ujjal sem érintitek a terhet.

Jaj nektek! Síremlékeket építtek a prófétáknak, atyái- 47
tok viszont megölték őket. Ezzel magatok is megvalljátok, 48
hogy egyetértetek atyáitok tetteivel. Azok megölték őket,
ti pedig emléket állíttok nekik. Azért mondja Isten böl- 49
csesége: Prófétákat és apostolokat küldök hozzájuk: né-
melyeket közülük megölnek, másokat üldözni fognak. —
E nemzedéknek számot kell adnia minden próféta véréről, 50
melyet a világ kezdetétől, Ábel vérétől az oltár és a temp- 51
lom között megölt Zakariás véréig kiontottak. Igenis,
mondom nektek, számot fog adni ez a nemzedék.

37—44: Mt 23, 13—26.
45—54: Mt 23, 27—36.
47. 48. Az írástudók külsőleg tisztelik a prófétákat, belsőleg azonban ragaszkodnak őseik lelkületéhez, akik megölték a prófétákat.

52 Jaj nektek, törvénytudók! Lefoglaltátok a tudás kulcsát,
magatok nem mentek be, az odaigyekvőket pedig visszatartjátok."
53 Mikor abbahagyta, az írástudók és farizeusok nagy föl-
háborodásukban különféle kérdésekkel kezdték faggatni.
54 Azon fondorkodtak, hogy szavaiból ellessenek valamit,
(amivel vádolhassák).

12 **Ne féljetek az üldözéstől!** Közben olyan nagy tömeg
gyűlt köréje, hogy csaknem összetaposták egymást. De ő
csak tanítványaihoz szólt: „Óvakodjatok a farizeusok
2 kovászától, vagyis a képmutatástól. Semmi sincs elrejtve,
ami nyilvánosságra ne jutna, sem eltitkolva, ami ki ne
3 tudódnék. Amit sötétben mondtatok, elmondják majd
fényes nappal, és amit szobában fülbe súgtatok, hirdetni
fogják a háztetőről.
4 Mondom nektek, barátaimnak: Ne féljetek azoktól, akik
megölik a testet, de aztán semmi egyebet sem tudnak tenni.
5 Megmondom én nektek, kitől féljetek: Attól féljetek, aki
miután elvette az életet, elég hatalmas ahhoz, hogy a po-
6 kolba taszítson. Igenis, mondom nektek: Tőle féljetek! Öt
verebet ugye két fillérért adnak. De Isten egyről sem feled-
kezik meg közülük. Nektek viszont minden szál hajatok szá-
7 mon van tartva. Ne féljetek tehát! Sokkal többet értek ti a
8 verebeknél. Mondom nektek: Mindazt, aki megvall engem
az emberek előtt, az Emberfia is megvallja Isten angyalai
9 előtt. Aki pedig megtagad engem az emberek előtt, azt én
10 is megtagadom Isten angyalai előtt. Aki az Emberfia ellen
szól, bocsánatot nyer, de aki a Szentlélek ellen károm-
11 kodik, nem nyer bocsánatot. Mikor a zsinagógák, előljá-

52. A törvénytudók elrejtették az emberek elől az üdvösségre vezető *tudás kulcsát*, vagyis kisajátították maguknak a valláai ismereteket. Kicsinyes és különféle erkölcsi szabályaikkal elvették embertársaik kedvét Isten törvényének megtartásától.

1—3: Hasonló gondolatok találhatók Mt 16, 6; 10, 26.27; Mk 8, 15; 4, 22.

4—9: Mt 10, 28—33.

10: Mt 12, 32; Mk 3, 28.29. — Aki nem hisz Jézus messiási küldetésében, még eljuthat a bűnbocsánatra, de aki a Szentlélek kegyelmének szegül ellene, vagyis a fölismert Messiást utasítja el, mint a zsidóság vezetői, annak sorsa a megátalkodás, a bűnbánat hiánya és a kárhozat.

11 . 12: Mt 10, 19.20.

rók vagy hatóságok elé hurcolnak titeket, ne legyen rá gondotok, hogyan és mivel védekezzetek vagy mit mondjatok. A Szentlélek abban az órában megtanítja nektek, 12
mit kell mondanotok."

Őrizkedjetek a kapzsiságtól! Akkor odaszólt hozzá 13
valaki a nép közül: „Mester, szólj testvéremnek, ossza meg
velem az örökséget." De ő elutasította: „Ember, ki tett 14
engem bíróvá vagy végrehajtóvá köztetek? Vigyázzatok, 15
fordult a többiekhez, őrizkedjetek minden kapzsiságtól,
mert nem a vagyonban való bővelkedéstől függ az ember
élete."

Aztán ezt a példabeszédet fűzte hozzá: „Egy gazdag 16
embernek bőséges termést hozott a földje. Így okoskodott: 17
Mit tegyek? Nincs hová gyüjtsem a termést. Tudom már 18
mit teszek: Lebontom csűreimet és nagyobbakat építek,
oda gyüjtöm a termést és minden vagyonomat, aztán elége- 19
detten mondom: Ember, van elég vagyonod, sok évre
eltart. Nyugodjál meg végre, egyél-igyál, élvezd az életet.
De Isten így szól hozzá: Esztelen! Még az éjjel számon 20
kérik tőled lelkedet. Kié lesz mindaz, amit szereztél? —
Így jár az, aki kincset gyüjt magának, a helyett hogy 21
Istenben gazdagodnék."

Bízzatok a gondviselésben! Aztán így szólt tanít- 22
ványaihoz: „Ezért mondom nektek: Ne aggódjatok megél-
hetéstek miatt, hogy mit egyetek, sem testetek miatt, hogy
mibe öltözzetek. Az élet több az eledelnél, és a test több a 23
ruhánál. Nézzétek a hollókat, nem vetnek, nem aratnak, 24
nincs éléskamrájuk, sem csűrük, Isten táplálja őket. Mennyi-
vel többet értek ti a madaraknál! Ugyan melyiktek told- 25
hatja meg életkorát csak egy arasznyival is, ha aggodalmas-
kodik? Ha tehát ilyen kicsiségre is képtelenek vagytok, mit 26
aggódtok a többi miatt? Nézzétek a liliomokat, mint növe- 27
kednek! Nem szőnek, nem is fonnak. Mégis azt mondom

14. A hagyatéki eljárást a jogszokás állapította meg. Jézus nem akart beavatkozni a kialakult örökösödési jogba.

22—31: Mt 6, 25—33. — Jézus nem a tétlen csodavárást ajánlja, hanem óv a mindennapi szükségletekkel kapsolatos túlzott aggodalmaskodástól. Aki bízik a gondviselő Istenben, megőrzi lelke békéjét és a szükségesekben sem fog nélkülözést szenvedni.

nektek, még Salamon sem volt minden dicsőségében úgy
28 felöltözve, mint egy ezek közül. Ha pedig a füvet, mely
ma a mezőn zöldel, de holnap a kemencébe kerül, Isten
29 így öltözteti, mennyivel inkább titeket, kicsinyhitűek. Ne
kérdezzétek tehát, mit egyetek, vagy mit igyatok. Ne
30 nyugtalankodjatok! Mindezt a pogányok keresik. Tudja
31 a ti Atyátok, hogy ezekre szükségtek van. Keressétek
(először) inkább az ő országát (és annak igazságát) és ezeket (mind) megkapjátok.

32 **Gyüjtsetek mennyei kincset!** Ne félj te kisded nyáj!
Úgy tetszett Atyátoknak, hogy nektek adja az országot.
33 Adjátok el amitek van és osszátok ki alamizsnaként. Készítsetek magatoknak ki nem merülő erszényeket, kifogyhatatlan kincset a mennyben, ahol tolvaj hozzá nem fér
34 és a moly meg nem rágja. Ahol a kincsed, ott a szíved is.

35 **Az éber szolgák.** Legyen csípőtök felövezve és égő
36 gyertya a kezetekben. Hasonlítsatok azokhoz az emberekhez, akik urukat várják vissza a menyegzőről, hogy
mihelyt megjön és zörget, azonnal ajtót nyissanak neki.
37 Boldogok azok a szolgák, kiket uruk érkezése ébren talál!
Bizony mondom nektek: felövezi magát, asztalához ülteti
38 és gondosan kiszolgálja őket. Ha pedig a második, vagy a
harmadik őrváltáskor jön: Boldogok azok (a szolgák), ha
39 így találja őket. Gondoljátok meg: Ha tudná a házigazda,
melyik órában jön a tolvaj, (bizonyára virrasztana) és nem
40 engedné betörni házába. Ti is álljatok készen, mert az
Emberfia abban az órában jön, amikor nem is gondoljátok."

41 Péter erre megkérdezte: „Uram, nekünk mondod ezt a
42 példabeszédet vagy mindenkinek?" Az Úr így felelt: „Mit
gondoltok, ki a hű és okos kulcsár, akit ura a háznép fölé
43 rendelt, hogy kiadja búzarészüket kellő időben? Boldog
az a szolga, ha visszatérő ura ebben a tevékenységben
44 találja. Igazán mondom nektek: minden vagyona fölé
45 rendeli őt. De ha az a szolga ezzel a gondolattal: Késle-

32—34: Mt 6, 19—21.
35—48: Mt 24, 43—51.
35. A *felövezett ruha* a szolgálatkészségnek, az *égő gyertya* az éberségnek jelképe.

kedik még uram, verni kezdi a többi szolgát és szolgálót, eszik-iszik és részegeskedik, megjön az ura azon a napon, 46
amikor nem várja, s abban az órában, amikor nem is sejti. Kegyetlenül megbünteti és a hűtlenek sorsára juttatja. Az 47
a szolga, aki ismeri ura akaratát és mégsem áll készen és nem tesz akarata szerint, sok verést kap. Aki pedig nem 48
ismeri, de büntetésre méltót tesz, kevesebb verést kap. Mindattól, akinek sokat adtak, sokat fognak követelni, és akire többet bíztak, attól még többet fognak számonkérni.

Jézussal vagy Jézus ellen. Azért jöttem, hogy tüzet 49
gyujtsak a földön: mennyire szeretném, ha már föllobbanna! Keresztséggel kell megkeresztelkednem: mennyire 50
várom, hogy beteljesedjék! Azt gondoljátok, azért jöttem, 51
hogy békét hozzak a földre? Mondom nektek: Nem azt, hanem ellenkezést. Ezentúl, ha öten lesznek egy házban, 52
megoszlanak egymás közt: három kettő ellen és kettő három ellen. Szembeszáll az atya fiával és a fiú az aty- 53
jával, az anya lányával és a leány anyjával, az anyós menyével és a meny anyósával."

Az idők jele. Aztán így szólt a néphez: „Ha látjátok, 54
hogy nyugaton felhő támad, mindjárt azt mondjátok: Zápor jön, s úgy is lesz. Ha déli szél fúj, azt monjátok: 55
Hőség lesz, s megjön az is. Képmutatók! A föld és az ég 56
jeleiből tudtok következtetni, miért nem ismeritek föl a mostani időt? Miért nem itélitek meg magatok, mi a való- 57
ság?

Mikor ellenfeleddel a hatóságokhoz mész, igyekezzél 58
még az úton békességben megszabadulni tőle, hogy a bíróhoz ne hurcoljon, a bíró át ne adjon a poroszlónak, és a

49—53: Mt 10, 34—36.

49—53: A *tűz* Isten szeretetének tüze, amelyet Jézus evangéliuma és megváltó kereszthalála lobbant lángra a világban. Az atyák szerint maga a Szentlélek. — A *keresztség* az Úr szenvedésének vérkeresztsége (lásd Mk 10, 38). — Az evangélium és a megváltás szembeállítja egymással a hívő és a hitetlen embereket (lásd Lk 2, 34—35).

51 . 53. Lásd Mt 10, 34—36 jegyzet.

54—59: Mt 16, 1—4; 5, 25 . 26.

56. A zsidóknak Ker. sz. János tanuságából és Jézus működéséből föl kellett volna ismerniük, hogy elérkezett a messiási idő

59 poroszló tömlöcbe ne vessen. Mondom neked, ki nem szabadulsz onnan, amíg az utolsó fillért is le nem fizetted."

13 **Intés a bűnbánatra.** Akkor néhányan hírt hoztak neki azokról a galileaiakról, akiknek áldozat bemutatása közben vérét ontotta Pilátus. Ő ezt a megjegyzést fűzte hozzá: 2 „Azt gondoljátok, hogy ezek a galileaiak bűnösebbek voltak a többi galileainál, hogy így jártak? Nem. De azt mon- 3 dom nektek: Ha meg nem tértek, éppen úgy elvesztek 4 mindnyájan. Vagy azt gondoljátok, hogy az a tizennyolc, akire Siloéban rádőlt a torony és megölte őket, vétkesebb- 5 bek voltak a többi Jeruzsálemben élő embernél? Nem. De azt mondom nektek: Ha meg nem tértek, éppen úgy elvesztek mindnyájan."

6 **A terméketlen fügefa.** Azután példabeszédet mondott nekik: „Valakinek fügefa volt a szőlejében. Elment és 7 gyümölcsöt keresett rajta, de nem talált. Erre így szólt vincellérjéhez: Három esztendeje már, hogy idejárok és gyümölcsöt keresek ezen a fügefán, de nem találok. Vágd 8 ki! Minek is foglalja el a földet? Uram, felelte az, hagyd 9 meg még az idén. Körülásom és megtrágyázom, talán így hoz majd gyümölcsöt. Ha nem, jövőre kivághatod."

10 **Egy nyomorék asszony meggyógyítása.** Szomba- 11 tonként az egyik zsinagógában tanított. Volt ott egy asszony, akit a betegség lelke már tizennyolc éve hatalmában tartott. Annyira meggörnyedt, hogy egyáltalán nem 12 tudott fölegyenesedni. Mikor Jézus meglátta, odahívta és így szólt hozzá: „Asszony, megszabadultál betegségedtől." 13 Közben rátette kezét, az rögtön fölegyenesedett és áldotta 14 Istent. Erre a zsinagóga előljárója méltatlankodásában, hogy Jézus szombaton gyógyított, e szavakkal fordult a néphez: „Hat nap van munkára rendelve, azokon keresse- 15 tek gyógyulást, ne pedig szombaton." „Képmutatók, for-

2. A baleseteket a zsidók különleges bűnök büntetésének tekintették (Jn 9, 2). Jézus nem foglalkozik részletesen a kérdéssel, csak arra figyelmeztet, hogy mások balsorsa indítson bűnbánatra.

6—9. A példabeszéd egyrészt Istennek különösen a zsidó néppel szemben tanusított türelmét, másrészt a bűnbánat sürgősségét fejezi ki.

10—17. *A betegség lelke:* az asszonyt ördög szállta meg s tette nyomorékká. (Lásd alább 16. vers).

dult hozzá az Úr, nem oldja el mindegyiktek ökrét vagy szamarát a jászoltól szombaton is, hogy itatni vigye? Ábra- 16
hám leányát viszont, akit immár tizennyolc éve megkötve tart a sátán, nem kellett föloldani kötelékétől szombaton?" E szavakra ellenfelei mind megszégyenültek. A nép pedig 17
örült mindannak, amit ilyen csodálatos módon tett.

Jézus tanítása Isten országáról.

Példabeszéd a mustármagról és a kovászról. Aztán 18
így szólt: „Mihez hasonlít az Isten országa? Mihez is hasonlítsam? Hasonlít a mustármaghoz, amelyet fog az ember 19
és kertjébe vet. Az felnő és akkora fává lesz, hogy ágai közt fészket rakhatnak az ég madarai."

Majd tovább folytatta: „Mihez hasonlítsam az Isten 20
országát? Hasonlít a kovászhoz, amelyet fog az asszony 21
és három véka lisztbe vegyít úgy, hogy az egész megkovászosodik."

A szűk kapu. Útban Jeruzsálem felé tanított a váro- 22
sokban és a falvakban, ahol csak keresztül ment. Valaki 23
megkérdezte tőle: „Uram, kevesen vannak, akik üdvözülnek?" Ő így felelt: „Igyekezzetek bejutni a szűk kapun, 24
mert mondom nektek, sokan akarnak majd bemenni, de nem tudnak. Mikor fölkel a családatya és bezárja az ajtót, 25
ti akkor kinnmaradtok és zörgetni kezditek az ajtót: Uram, nyisd ki! Erre ő azt feleli: Nem tudom honnan vagytok. Mire ti bizonykodni kezdtek: Hiszen előtted 26
ettünk és ittunk! A mi utcánkon tanítottál! De ő megis- 27
métli: Nem tudom honnét vagytok! Távozzatok tőlem mind, ti gonosztevők! Sírás lesz ott és fogak csikorgatása, 28

16. *Ábrahám leánya,* vagyis Isten választott népének tagja.
18—21: Mt 13, 31—33; Mk 4, 30—32. — A példabeszéd értelmét lásd Mt 15, 31—33 jegyzet.
22—30: Mt 7, 13.14.22.23; 25, 11.12.
23. 24. Jézus a kíváncsiskodó kérdésre nem válaszol, hanem arra buzdítja hallgatóit, hogy kövessék tanítását, amíg messiási küldetésének kegyelmi ideje tart.
25. A Vulgátában így olvassuk: „Mikor bement a családatya."
26. A kizártak hiába hivatkoznak a Jézussal való külső kapcsolatukra: a zsidók arra, hogy honfitársai, a keresztények pedig arra, hogy az Egyház tagjai voltak.

amikor látjátok majd Ábrahámot, Izsákot, Jákobot és az
összes prófétákat Isten országában, magatokat pedig kita-
29 szítva onnan. Jönnek majd napkeletről és napnyugatról és
30 délről, és asztalhoz telepednek Isten országában. Vannak
tehát utolsók, akik elsők lesznek és elsők, akik utolsók
lesznek.

31 **Jézus és Heródes.** Még abban az órában jött néhány
farizeus és figyelmeztette őt: „Menj, távozzál innét. Heró-
32 des meg akar ölni." De ő így felelt: „Menjetek, mondjátok
meg annak a rókának: Nézd, ördögöt űzök és betegeket
gyógyítok ma és holnap. Csak harmadnap leszek készen.
33 De ma, holnap és holnapután még tovább kell járnom
utamat, mert nem veszhet el próféta Jeruzsálemen kívül.

34 **Jaj neked, Jeruzsálem!** Jeruzsálem, Jeruzsálem! Te
megölöd a prófétákat és megkövezed a hozzád küldötteket.
Hányszor akartam egybegyűjteni fiaidat, mint ahogy a
35 tyúk gyüjti szárnyai alá csibéit, de te nem akartad. Meg-
látjátok, elhagyatott lesz házatok. Mondom nektek, nem
láttok engem mindaddig, amíg így nem kiáltoztok: Áldott,
ki az Úr nevében jön!"

14 **Egy vízkóros meggyógyítása.** (Jézus) szombaton egyik
előkelő farizeus házába ment, hogy nála étkezzék. Az ott
2 tartózkodók szemmel tartották. Volt ott egy vízkóros
3 ember. Jézus megkérdezte a törvénytudókat és a farizeu-
sokat: „Szabad szombaton gyógyítani vagy nem szabad?"
4 Azok hallgattak. Erre ő menten meggyógyította és elbocsá-
5 totta. Aztán e szavakkal fordult hozzájuk: „Ha közületek
valakinek fia vagy ökre gödörbe esik, nem húzza ki szom-
6 baton is?" Azok nem tudtak mit felelni.

30. A zsidók véleménye szerint *utolsók* a pogányok, *elsők* ők maguk. Jézus kijelenti, hogy a pogányok sok hitetlen és gőgös zsidó helyét foglalják majd el Isten országában.

31. Heródes Antipászról, Galilea és Perea uralkodójáról van szó.

32 . 33 Jézus előbb elvégzi az Atyjától kiszabott időben föladatát, s csak aztán szenvedi el a próféták sorsát, a vértanuhalált Jeruzsálemben.

34 . 35. Mt 23, 37—39.

35. Lásd Mt 23, 38 jegyzet.

Példabeszéd a főhelyekről. A meghívottaknak pedig példabeszédet mondott, mert észrevette, hogyan válogatják a főhelyeket. „Mikor lakodalomba hívnak, mondta, ne ülj az első helyre, mert akadhat a meghívottak közt nálad előkelőbb ember is. Aztán odajön az, aki meghívott titeket és fölszólít: Adj helyet ennek. Akkor szégyenszemre az utolsó helyet kellene elfoglalnod. Ha meghívnak, menj inkább, telepedjél le az utolsó helyre. Akkor odajön majd, aki téged meghívott és azt mondja: Barátom, jöjj följebb! Így becsületed lesz az egész asztaltársaság előtt. Mindazt ugyanis, aki fölmagasztalja magát, megalázzák; aki pedig megalázza magát, azt fölmagasztalják.“ 7 8 9 10 11

Az igazi vendégbarátság. Akkor a házigazdához fordult: „Mikor ebédet vagy vacsorát adsz, mondta, ne hívd meg barátaidat és testvéreidet, se rokonaidat és gazdag szomszédaidat. Különben ők is meghívnak és visszaadják neked. Amikor lakomát adsz, hívd meg inkább a koldusokat, bénákat, sántákat és vakokat. Boldog leszel, mert nem tudják viszonozni neked! De majd visszafizetik az igazak föltámadásakor.“ 12 13 14

Példabeszéd az ünnepi lakomáról. Ennek hallatára az asztaltársak egyike fölsóhajtott: „Boldog, aki asztalhoz ülhet Isten országában!“ Erre ő így válaszolt: „Egy ember nagy lakomát rendezett. Sokakat meghívott. Mikor eljött a lakoma ideje, elküldte szolgáját és azt üzente a meghívottaknak: Jöjjetek, (minden) el van már készítve. De azok sorra mentegetőzni kezdtek. Az első azt üzente: Földet vettem, el kell mennem, hogy megnézzem. Kérlek, ments ki. Egy másik azt mondta: Öt iga ökröt vettem, ki kell próbálnom. Kérlek, ments ki. Ismét másik: Most nősültem, nem mehetek. A szolga hazatért s jelentette mindezt urának. Erre a házigazda haragjában meghagyta szolgájának: Menj ki azonnal a város tereire és utcáira és hozd be ide 15 16 17 18 19 20 21

12—14. Jézus a tökéletesebbet: az irgalmasság cselekedetét hangsúlyozza, a nélkül hogy a kevésbbé tökéleteset rosszalná.

15—24: Hasonló példabeszédet mond Jézus Máténál (22, 1—14). — A *lakoma* a mennyei boldogság képe. A *meghívottak* a zsidók: mint választott népnek, először nekik kellett volna az Egyházba lépve az üdvösségre jutniuk. Az *utcáról behívottak* a pogányok.

22 a koldusokat, bénákat, vakokat és sántákat. A szolga jelentette: Uram, parancsod teljesült, de még mindig van hely.
23 Az úr akkor ráparancsolt a szolgára: Menj ki az országútra és a sövények mentére, kényszeríts be mindenkit, hogy
24 megteljék a házam. Mondom nektek: senki sem ízleli meg lakomámat azok közül, akik hivatalosak voltak."

25 **Jézus követése kereszthordozás.** Nagy tömeg kísérte.
26 Hozzájuk fordult és így szólt: „Aki hozzám jön és nem gyűlöli atyját és anyját, feleségét és gyermekeit, testvéreit
27 és nővéreit, sőt önmagát is, nem lehet az én tanítványom.
Aki nem hordozza keresztjét és nem jön utánam, nem
28 lehet tanítványom.
Aki tornyot akar építeni közületek, nem ül le előbb és nem számítja ki a költségeket, hogy van-e amiből elkészítse?
29 Ha ugyanis alapot vetett és nem tudja befejezni, aki csak
30 látja, kigúnyolja: Ez az ember építeni kezdett, de nem tudta befejezni.
31 Micsoda király az, aki háborúba indul más király ellen és le nem ül előbb, hogy megfontolja: tízezerrel képes-e
32 ellenségének huszezrével szembeszállni? Különben mikor az még messze van, követséget küld hozzá és békét kér.
33 Így mindaz közületek, aki le nem mond arról, amije csak van, nem lehet az én tanítványom.
34 A só hasznos. De ha a só ízét veszti, ugyan mivel fűsze-
35 rezik? Sem a földre, sem trágyának nem való. Kidobják. Akinek füle van, hallja meg."

15 **Az elveszett bárány.** Mindenféle vámos és bűnös jött
2 hozzá, hogy hallgassák. A farizeusok és az írástudók zúgolódtak e miatt. „Ez bűnösökkel társalog és velük eszik", mondták.

---

26 . 27: Mt 10, 37.38.

26. *Gyűlölni* héber kifejezés, jelentése: kevésbbé szeretni. A gyűlölet, amit Jézus követel, nem mentesít a szülők szeretetéből fakadó kötelességektől. Az Úr azonban a testi kötelékek elszakítását is megköveteli, ha akadályoznak tanításának követésében.

28—33. A toronyépítésről és a háborúba induló királyról szóló hasonlatával Jézus azt fejezi ki, hogy a tökéletességre való törekvés teljes lemondást követel. Tanítványainak ezt szüntelenül szem előtt kell tartaniuk, hogy vállalkozásuk eredménytelen ne legyen.

34 . 35. Lásd Mt 5, 13 jegyzet.

Erre a következő példabeszédet mondta nekik: „Ha vala- 3. 4
kinek közületek száz juha van és elveszt egyet, nem hagyja
ott a kilencvenkilencet a pusztában, hogy az elveszett után
menjen, amíg meg nem találja? Ha megtalálja, boldogan 5
veszi vállára. Hazatérve összehívja barátait és szomszédait 6
és azt mondja nekik: Örüljetek velem, megtaláltam elve-
szett juhomat. Mondom nektek: Éppen így jobban örülnek 7
a mennyben egy megtérő bűnösnek, mint kilencvenkilenc
igaznak, akinek nincs szüksége megtérésre.

Az elveszett drahma. Ha pedig egy asszonynak tíz 8
drahmája van és elveszt egy drahmát, nem gyujt-e világot,
nem söpri-e ki házát s keresi szorgalmasan, amíg meg
nem találja? Ha megtalálja, összehívja barátnőit és szom- 9
szédait és azt mondja nekik: örüljetek velem, megtaláltam
elveszett drahmámat. Mondom nektek: Éppen így örül- 10
nek majd Isten angyalai egy megtérő bűnösnek."

A tékozló fiú. Aztán tovább folytatta: „Egy embernek 11
két fia volt. A fiatalabb így szólt atyjához: Atyám, add 12
ki az örökség nekem járó részét. Az elosztotta köztük
vagyonát. Néhány nap mulva a fiatalabb összeszedte 13
mindenét, elköltözött messze vidékre és kicsapongó élettel
eltékozolta vagyonát. Miután mindenét elpazarolta, nagy 14
éhinség ütött ki azon a vidéken, és szűkölködni kezdett.
Fogta magát, beszegődött egy polgárhoz azon a vidéken. 15
Az kiküldte tanyájára, hogy őrizze a sertéseket. Szívesen 16
megtöltötte volna gyomrát a sertések eledelével, de sen-
kisem adott neki belőle. Akkor magábaszállva így bánkó- 17
dott: Hány béres dúskál ennivalóban atyám (házában),
én pedig itt éhen veszek! Fölkelek és atyámhoz megyek. 18
Atyám, mondom neki, vétkeztem az ég ellen és te ellened!
Arra már nem vagyok méltó, hogy fiadnak nevezz, csak 19

4—7: Mt 18, 12—14. Ez és a következő példabeszéd Isten irgalmasságát és szeretetét szemlélteti a megtérő bűnös iránt.

11—32. Ez a szép példabeszéd egyrészt a bűnbánó ember lelkivilágát, másrészt Isten végtelen irgalmát és szeretetét mutatja be páratlan kifejező erővel.

12. *Az örökség neki járó része* a zsidó örökösödési törvény szerint az atyai vagyon harmadrésze volt.

18. *Az ég ellen*, vagyis Isten ellen. A zsidók tiszteletből nem mondták ki az Isten nevét, helyette valamely körülírást használtak.

20 béreseid közé fogadj be. Fölkerekedett tehát és visszament
atyjához. Atyja már messziről meglátta őt és megesett rajta
a szíve. Eléje sietett, nyakába borult és megcsókolta.
21 Atyám, szólt a fiú, vétkeztem az ég ellen és te ellened!
22 Már nem vagyok méltó arra, hogy fiadnak nevezz. De
atyja megparancsolta a szolgáknak: Vegyétek elő hamar
a legdrágább köntöst és adjátok rá, húzzatok gyűrűt az
23 ujjára és sarut lábára. Vezessétek elő a hízlalt borjut és
24 öljétek le. Együnk és vigadjunk, hiszen a fiam meghalt, de
föltámadt, elveszett, de megkerült. Erre vigadozni kezdtek.
25 Idősebb fia kinn volt a mezőn. Hazafelé jövet hallotta
26 a muzsikát és a táncot. Hívta az egyik szolgát és megkér-
27 dezte mi történt. Megjött az öcséd, felelte, s atyád leölette
28 a hízlalt borjút, mert egészségben visszakerült. Erre az
megharagudott és nem akart bemenni. Kijött tehát atyja
29 és kérlelni kezdte. De az szemére vetette atyjának: Nézd,
annyi esztendeje szolgálok már neked, soha meg nem szeg-
tem parancsaidat, de te egyetlen gödölyét sem adtál nekem,
30 hogy barátaimmal mulathattam volna. Most pedig, hogy
ez a te fiad, aki vagyonodat parázna nőkre tékozolta,
31 megjött, leöletted a hízlalt borjút. Fiam, válaszolta ő, te
32 mindig velem vagy és mindenem a tiéd. Illett, hogy vigad-
junk és örvendezzünk, mert a te öcséd meghalt, de föltá-
madt, elveszett, de megkerült."

16 **A hűtlen intéző.** Aztán tanítványaihoz fordult: „Egy
gazdag embernek volt egy intézője. Bevádolták nála, hogy
2 eltékozolja vagyonát. Magához hivatta tehát és így szólt
hozzá: Mit hallok rólad? Adj számot a vagyonkezelésről.
3 Nem maradhatsz tovább intézőm. Az intéző így gondol-
kodott: Mitévő legyek? Uram eveszi tőlem az intézőséget.
4 Kapálni nem tudok, koldulni szégyelek. Tudom már, mit
tegyek, hogy befogadjanak házukba az emberek, mikor
5 elmozdít az intézőségből. — Egyenkint magához hivatta
ura minden adósát. Az elsőtől megkérdezte: Mennyivel
6 tartozol uramnak? Száz korsó olajjal, felelte az. Vedd elő
adósleveledet, mondta neki, ülj le hamar és írj ötvenet.

1—13. A példabeszéd értelme az, hogy a földi javakat lelki okossággal kell használni, hogy örök üdvösségre segítsék az embert.

Aztán egy másiktól kérdezte: Hát te mennyivel tartozol? 7
Száz mérő búzával, volt a válasz. Vedd elő adósleveledet,
mondta neki, és írj nyolcvanat. Az úr megdicsérte a hűtlen 8
intézőt, mert okosan cselekedett. Bizony a világ fiai okosabbak a maguk nemében a világosság fiainál. Én is mon- 9
dom nektek: Szerezzetek magatoknak barátokat a hamis mammonból, hogy amikor meghaltok, befogadjanak titeket az örök hajlékba.

Aki kicsiben hű, az hű a nagyban is; aki pedig hűtlen a 10
kicsiben, a nagyban is hűtlen. Ha tehát a hamis mammon- 11
ban hűek nem voltatok, ki bízza rátok azt, ami igazi érték?
S ha a másében hűek nem voltatok, ki fogja odaadni nek- 12
tek azt, ami a tiétek?

Egy szolga sem szolgálhat két úrnak: vagy gyűlöli az 13
egyiket s a másikat szereti, vagy ragaszkodik az egyikhez s a másikat megveti. Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak."

A farizeusok képmutatása. Hallották mindezt a 14
kapzsi farizeusok és kicsúfolták. Ő azonban kijelentette: 15
„Ti igaznak mondjátok magatokat az emberek előtt, de Isten ismeri szíveteket. Ami az emberek előtt kiváló, Isten előtt utálatos.

A törvény és a próféták Jánosig tartottak. Attól kezdve 16
Isten országának örömhíre terjed, és senki se jut be abba erőfeszítés nélkül. Ég és föld könnyebben múlnak el, mint 17
hogy egy pont is elvesszen a törvényből. Mindaz, aki elbo- 18
csátja feleségét és mást vesz el, házasságot tör; és aki férjétől elbocsátott nőt vesz el, szintén házasságot tör.

A dúsgazdag és a koldus Lázár. Volt egy gazdag em- 19
ber. Bíborba és patyolatba öltözködött és dúsan lakmáro-

8. Nem az igazságtalanság, hanem az okosság részesül dicséretben. Amint a világ fiai céljaik elérésére okosan használják a földi javakat, Isten fiainak is így kell tenniük örök üdvösségük érdekében.
11. Aki a földi javakat helytelenül, nem az Isten akarata szerint használja, arra nem lehet rábízni az igazi értéket, Isten kegyelmi ajándékait.
13. Lásd Mt 6, 24 jegyzet.
16. Lásd Mt 11, 12 jegyzet.
17. Lásd Mt 5, 17 és 18 jegyzet.
18. Lásd Mt 19, 9 jegyzet.

20 zott mindennap. Volt egy Lázár nevű koldus is, aki ott
21 feküdt a kapuja előtt, fekélyekkel tele. Szívesen jóllakott volna a gazdag asztaláról lehulló morzsákból is, (de senki sem adott neki). Csak a kutyák jöttek és nyalogatták sebeit.
22 Történt, hogy meghalt a koldus és az angyalok Ábrahám ölébe vitték. Meghalt a gazdag is és eltemették.

23 Mikor a pokolban, kínjai között, föltekintett, meg-
24 látta messziről Ábrahámot és az ölében Lázárt. Atyám, Ábrahám, kiáltotta, könyörülj rajtam! Küldd el Lázárt, hogy ujja hegyét vízbe mártva hűsítse nyelvemet, mert
25 gyötrődöm e lángban. Fiam, felelte Ábrahám, jusson eszedbe, hogy neked jó dolgod volt az életben, Lázárnak pedig rossz. Ő tehát most itt vígasztalódik, te meg gyöt-
26 rődöl. Különben is köztünk és köztetek áthághatatlan mélység tátong, úgy hogy aki innen át akarna menni hozzátok, ne tudjon, sem az aki odaát van, ide át ne jöhessen.
27 Akkor legalább arra kérlek, atyám, kiáltotta újra, küldd
28 el őt atyai házamba. Van még öt testvérem, világosítsa fel
29 őket, hogy ne jussanak ők is e gyötrelem helyére. Ábrahám megjegyezte: Van Mózesük és prófétájuk, hallgassanak
30 rájuk. Ám az erősködött: Nem teszik, atyám, Ábrahám. De ha a holtak közül megy valaki hozzájuk, akkor megtér-
31 nek. Ő azonban így felelt: Ha Mózesre és a prófétákra nem hallgatnak, akkor, ha a holtak közül támad is föl valaki, annak sem fognak hinni."

17 **Intelmek a tanítványokhoz.** Aztán így szólt tanít-
ványaihoz: „Lehetetlen, hogy botrányok ne forduljanak
2 elő, de jaj a botránkoztatónak! Jobb volna, ha malom-követ kötnének a nyakára s a tengerbe dobnák, mint hogy
3 egyet is bűnre csábítson a kicsinyek közül. Vigyázzatok magatokra!

---

22. A Vulgátában így olvassuk: „Meghalt a gazdag is és a pokolba temették. Mikor kínjai közt fölemelte tekintetét."
26. A menny és pokol örökre el vannak különítve. Ezt fejezi ki képletesen az *áthághatatlan mélység*.

1—6: Mt 18, 6.7.15.21.22.; 17, 20; Mk 9, 42; 11, 23.
1. Lásd Mt 18, 6 jegyzet.

Ha vétkezik ellened testvéred, fedd meg, de ha megbánja, bocsáss meg neki. Ha napjában hétszer vétkezik ellened, de hétszer jön hozzád és azt mondja: Sajnálom, — bocsáss meg neki.“ 4

Az apostolok kérték az Urat: „Növeld bennünk a hitet.“ 5
Az Úr így válaszolt: „Ha csak akkora hitetek lesz is, mint 6
a mustármag, s azt mondjátok az eperfának: Szakadj ki tövestül és verj gyökeret a tengerben! — engedelmeskedni fog nektek.

Hasonlat a szolgáról. Melyiktek mondja béresének, 7
vagy bojtárjának, amikor hazatér a mezőről: Gyere ide tüstént, és ülj le! Nem azt mondja-e inkább: Készíts vacsorát! 8
Gyürkőzz neki és szolgálj ki, amíg eszem és iszom, aztán ehetsz-ihatsz magad is. Talán megköszöni a szolgának, hogy megtette, amit parancsolt neki? (Nem gondolnám). 9
Így ti is, miután megtettetek mindent, amire parancsot kaptatok, mondjátok: Haszontalan szolgák vagyunk, nem tettünk többet, mint ami kötelességünk.“ 10

A tíz leprás. Amint Jeruzsálem felé tartott, átment 11
Szamaria és Galilea határvidékén. Mikor betért egy faluba, 12
tíz leprás férfi jött feléje. Megálltak és már messziről kiál- 13
tották: „Jézus, Mester, könyörülj rajtunk.“ Rájuk tekintett 14
és így szólt: „Menjetek, mutassátok meg magatokat a papoknak.“ Amint odafelé mentek, megtisztultak, de csak 15
egy tért vissza közülük, amikor látta, hogy meggyógyult. Hangos szóval áldotta Istent és lába elé borulva hálál- 16
kodott. Ez szamaritánus volt. Jézus megkérdezte: „Nem 17
tízen tisztultak meg? Hol a többi kilenc? Nem akadt más, 18
aki visszajött volna, hogy hálát adjon Istennek, csak ez az idegen? Azzal hozzáfordult: „Kelj föl, menj! Hited meg- 19
gyógyított téged.“

4. *Hétszer*, Máténál (18, 22) hetvenszer hétszert olvasunk. Mindkettő azt jelenti, hogy igen sokszor: a megbocsátásnak ne legyen határa.
6. Lásd Mt 17, 20 jegyzet.
10. A kötelességteljesítésnek alázatossággal kell párosulnia.
14. Lásd Mt 8, 4 jegyzet.
15. A szamaritánusokról lásd Mt 10, 5 jegyzet.

20 **Isten országának eljövetele.** A farizeusok megkérdezték tőle, mikor jön el az Isten országa. Ezt válaszolta:
21 „Isten országa nem jön el szembetünő módon. Nem lehet azt mondani: Nézd, itt van vagy amott. Isten országa köz-
22 tetek van." Aztán tanítványaihoz fordult: „Jönnek napok, amikor az Emberfiának egyetlen napját is szívesen látná-
23 tok, de nem fogjátok látni. Mondják majd nektek: Nézzétek, itt van vagy amott! Oda ne menjetek és ne kövessé-
24 tek.Mint ahogy a cikázó villám az ég egyik végétől a má-
25 sikig villan, úgy jön el az Emberfia is azon a napon. Előbb azonban sokat kell szenvednie és megvetésben kell részesülnie e nemzedéktől.

26 Mint ahogy Noé napjaiban történt, úgy lesz az Ember-
27 fiának napjaiban is: Ettek-ittak, házasodtak és férjhez mentek mindaddig a napig, amíg Noé be nem szállt a bárkába. Akkor jött a vízözön és elpusztította valamennyit.
28 Ugyanígy történt Lót napjaiban is: Ettek-ittak, adtak-vet-
29 tek, ültettek és építettek. De azon a napon, mikor Lót elhagyta Szodomát, tüzes kénkő esett az égből és elpusztí-
30 totta valamennyit. Ugyanígy lesz azon a napon, amikor az Emberfia megjelenik.

31 Aki azon a napon a háztetőn van, és holmija a házban, le ne jöjjön, hogy elvigye. Aki a mezőn van, ne térjen visz-
32. 33 sza. Gondoljatok Lót feleségére! Aki meg akarja menteni életét, elveszíti azt, aki pedig elveszíti, megmenti azt az
34 életre. Mondom nektek: Azon az éjjelen ketten lesznek egy
35 ágyban, az egyiket fölveszik, a másikat otthagyják. Két asszony együtt fog őrölni, egyiket fölveszik, a másikat ott-
36 hagyják. Ketten lesznek a mezőn, egyiket fölveszik, a má-

---

20. 21. A zsidók azt hitték, hogy Isten országa feltűnő külső jelekkel jön el. Ezzel szemben Jézus kijelenti, hogy Isten országa, vagyis a Szentlélek Isten uralma, az ő istenemberi személyében már a világon, az emberek között van, kibontakozása (az Egyházban) és beteljesedése (Jézus második eljövetelekor) azonban csak a megváltás művének befejezése után történik.

22—37: Mt 24, 23—28; 37—41; Mk 13, 15—23.

23. Lásd Mt 24, 23 jegyzet.

24. Jézus másodszor nem titokban, hanem a villámláshoz hasonló nyilvánossággal és fénnyel fog eljönni.

33. Lásd Mt 10, 39 jegyzet.

sikat otthagyják." „Hol, Uram?" — kérdezték. „Ahol 37
hulla van, felelte, oda gyűlnek a sasok."

Példabeszéd az igazságtalan bíróról. Egyszer példa- 18
beszédet mondott nekik arról, hogy szüntelen kell imád-
kozni, és nem szabad belefáradni. „Egy városban, mondta, 2
élt egy bíró. Istentől nem félt, embertől nem tartott. Élt 3
abban a városban egy özvegyasszony is. Elment hozzá és
kérte: Tégy nekem igazságot ellenfelemmel szemben. Az 4
egy ideig nem akarta. Később azonban meggondolta: Noha
Istent nem félem, embertől nem tartok, mégis, mivel alkal- 5
matlankodik ez az özvegy, igazságot teszek neki, hogy
végül is nekem ne jöjjön és meg ne verjen."

Aztán hozzáfűzte az Úr: „Hallottátok mit mondott az 6
igazságtalan bíró. Vajjon Isten nem szolgáltat igazságot 7
választottainak, akik éjjel-nappal hozzá kiáltanak? Talán
sokáig fogja tűrni? Mondom nektek: Hamarosan igazságot 8
szolgáltat nekik. De amikor eljön az Emberfia, gondol-
játok, talál hitet a földön?"

A farizeus és a vámos. Az elbizakodottakhoz, akik 9
magukat igaznak tartották és másokat megvetettek, ezt a
példabeszédet intézte: „Két ember fölment a templomba, hogy 10
imádkozzék, egy farizeus és egy vámos. A farizeus emelt 11
fővel így imádkozott magában: Hálát adok neked Isten,
hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember: rabló, gonosz,
házasságtörő, mint ez a vámos is. Hetenként kétszer böj- 12
tölök, tizedet adok mindenből, amim van. A vámos pedig 13
megállt hátul és szemét sem merte fölemelni az égre, ha-
nem mellét verte e szavakkal: Istenem, légy irgalmas hoz-
zám, bűnöshöz. Mondom nektek: Ez megigazulva ment 14
haza, az nem. Mindazt, aki fölmagasztalja magát, mega-
lázzák, aki pedig megalázza magát, azt fölmagasztalják."

---

37. Lásd Mt 24, 28 jegyzet.

1. A *szüntelen imádság* lelkületünk, tetteink, egész életünk Istenre irányulása.

7. Ha már a gonosz bíró is meghallgatja állhatatos kérése miatt a panaszost, mennyivel inkább tesz így a jóságos mennyei Atya.

10. A *farizeusokról* és *vámosokról* lásd Mt 3, 7 és 9, 10 jegyzet.

15 **Jézus és a gyermekek.** Akkor gyermekeket hoztak
hozzá, hogy rájuk tegye kezét. Amint ezt a tanítványok
16 meglátták, elutasították őket. Jézus azonban magához
hívta a gyermekeket és így szólt: „Hagyjátok, hadd jöj-
jenek hozzám a gyermekek és ne tiltsátok meg nekik, mert
17 ilyeneké az Isten országa. Bizony mondom nektek, aki
Isten országát nem fogadja úgy, mint a gyermek, nem
megy be oda."

18 **A gazdag ifjú.** Egy előkelő ember megkérdezte tőle:
„Jó Mester, mit kell tennem, hogy elnyerjem az örök
19 életet?" „Miért mondasz engem jónak?" — mondta Jézus.
„Senki sem jó, csak egyedül Isten. Ismered a parancsokat:
Ne paráználkodjál, ne ölj, ne lopj, hamisan ne tanuskodjál,
21 atyádat és anyádat tiszteld". Ő kijelentette: „Ezt mind
22 megtartottam gyermekkorom óta." Ennek hallatára Jézus
így felelt: „Valami még hiányzik neked. Add el amid csak
van, árát oszd ki a szegényeknek, így kincsed lesz a mennyben.
23 Aztán jöjj és kövess engem." E szavakra az igen
elszomorodott, mert nagyon gazdag volt.

24 **A gazdagság veszélyei.** Mikor Jézus látta (hogy elszo-
morodott), így folytatta: „Milyen nehezen jut be a gazdag
25 Isten országába! Könnyebb a tevének átmenni a tű fokán,
26 mint a gazdagnak bejutni Isten országába." Hallgatói erre
27 megkérdezték: „Akkor hát ki üdvözülhet?" Ő kijelentette:
„Ami embernél lehetetlen, Istennél lehetséges."

28 **Az önkéntes szegénység jutalma.** Akkor Péter vette
át a szót: „Nézd, mi elhagytuk, amink (csak) volt és kö-
29 vettünk téged." Jézus így válaszolt: „Bizony mondom
nektek: Senki sem hagyja el otthonát, feleségét, testvéreit,
30 szüleit, gyermekeit Isten országáért, a nélkül hogy sokkal

---

15—17: Mt 19, 13—15; Mk 10, 13—16.
18—23: Mt 19, 16—22; Mk 10, 17—22.
19. Lásd Mk 10, 18 jegyzet.
22. Lásd Mt 19, 21 jegyzet.
24—26: Mt 19, 23—26; Mk 10, 23—27.
25. Lásd Mt 19, 24 jegyzet.
28—30: Mt 19, 27—29; Mk 10, 28—30.
30. Földi javak helyett lelkieket kap, a túlvilágon pedig örök boldogságot.

többet ne kapna ezen a világon, a másvilágon pedig az örök életet."

Jézus működése Judeában és Jeruzsálemben.

Jézus Jeruzsálemhez közeledik.

Jézus harmadszor jövendöli meg szenvedését. Akkor félrevonta a tizenkettőt és így szólt hozzájuk: 31
„Most fölmegyünk Jeruzsálembe s ott beteljesedik minden, amit a próféták az Emberfiáról jövendöltek. Kiszolgáltatják a pogányoknak, kigúnyolják, bántalmazzák és leköpdösik. Aztán megostorozzák és megölik, de harmadnapra föltámad." Ők azonban mitsem értettek ebből. Ez a beszéd 34
homályos volt előttük és nem értették, hogy mit akar vele mondani.

A jerikói vak. Amikor Jerikóhoz közeledett, egy vak 35
koldus ült az útfélen. Amint hallotta, hogy sok ember 36
vonul arra, megkérdezte, mi történik. Mondták neki, hogy 37
a názáreti Jézus megy arra. Erre kiáltozni kezdett: „Jézus, 38
Dávid fia, könyörülj rajtam!" Az elvonulók csitították, 39
hogy hallgasson, de ő annál jobban kiabált: „Dávid fia, könyörülj rajtam!" Jézus megállt és szólt, hogy vezessék 40
hozzá. Mikor odaért, megkérdezte: „Mit akarsz tőlem?" 41
„Uram, kérte, hogy lássak." Jézus így szólt hozzá: „Láss! 42
Hited meggyógyított téged." Azonnal visszanyerte látását és Istent dicsérve követte őt. Ennek láttára a nép is 43
áldotta Istent.

Zakeus, a vámos. Azután Jerikóhoz érkeztek és bevo- 19
nultak. Volt ott egy Zakeus nevű gazdag ember, a vámo- 2
sok feje. Szívesen látta volna Jézust szemtől-szembe, de a 3
tömeg miatt nem láthatta, mert alacsony termetű volt.

31—34: Mt 20, 17—19; Mk 10, 32—34.
35—43: Mt 20, 29—34; Mk 10, 46—52.
35. Máté 20, 29 két vakot említ. Lukács és Márk csak azt említik, aki Jézussal beszélt, és akit az első keresztények ismertek.
39. Lásd Mt 20, 30 jegyzet.
2. A vámosokról lásd Mt 9, 10 jegyzet.

4 Előre futott tehát és fölmászott egy vad fügefára, hogy
5 láthassa, mert arra kellett elmennie. Mikor Jézus odaért,
föltekintett és így szólt: „Zakeus, szállj le hamar! Ma a te
6 házadban kell megszállnom.“ Ő sietve leszállt és boldogan
7 fogadta. Mindazok, akik ezt látták, zúgolódni kezdtek,
8 hogy bűnös embernél száll meg. Zakeus azonban odaállt
az Úr elé és így szólt: „Nézd, Uram, vagyonom felét a
szegényeknek adom, s ha valakit megcsaltam valamivel,
9 négyannyit adok helyette.“ Jézus erre kijelentette: „Ma
10 üdvösség köszöntött e házra, mert ő is Ábrahám fia. Hiszen
az Emberfia azért jött, hogy keresse és üdvözítse, ami
elveszett.“

11 **Példabeszéd a mínákról.** Mivel közel voltak már
Jeruzsálemhez és azt hitték, hogy hamarosan megvalósul
Isten országa, még egy példabeszédet mondott hallgatói-
12 nak. „Egy előkelő ember, kezdte, idegen országba ment,
hogy ott királyi méltóságot nyerjen, de aztán visszatérjen.
13 Előhívta tíz szolgáját és átadott nekik tíz mínát: Keres-
14 kedjetek vele, mondta, amíg visszatérek. Polgártársai
azonban gyűlölték őt. Követséget küldtek hát utána és
tiltakoztak: Nem akarjuk, hogy ez legyen a királyunk.
15 Amikor elnyerte a királyi méltóságot, mégis hazatért.
Hivatta szolgáit, akiknek a pénzt adta, hogy megtudja, ki
16 mennyit szerzett vele. Előlépett az első és így szólt: „Uram,
17 mínád tíz mínát hozott. Jól van, te derék szolga, mondta
neki, mivel kevésben hű voltál, tíz város kormányzását
18 bízom rád. Jött a második és így szólt: Uram, mínád öt
19 mínát hozott. Ennek azt mondta: Te öt várost kormá-
20 nyozzál. Jött a harmadik és kijelentette: Uram, itt a

9. A bűnbánó magatartás Ábrahám igazi fiává: a messiási üdvösség részesévé tesz.

11—28: Hasonló, de nem azonos példabeszédet mond Jézus Máténé (25, 14—30). — A példabeszéd értelméről lásd Mt 25, 14—30 jegyzet.

13. A nagy *mína* értéke 0.68, a kis *mínáé* 0.34 kg. ezüst.

14. Jézus ezekkel a szavakkal valószínűleg egy történeti tényre céloz. Nagy Heródes halála után (Kr. u. 4) fia Arkelausz Rómába ment, hogy Augusztusz császártól megkapja a királyi címet. Távozása után a zsidók ötven főből álló követséget küldtek a császárhoz, hogy megakadályozzák a kinevezését, de nem sikerült: Arkelausz mint király tért vissza.

mínád. Elrejtettem zsebkendőmbe. Féltem ugyanis tőled, 21
mert szigorú ember vagy: elveszed, amit le nem tettél és
learatod, amit nem vetettél. Magad szájából itéllek meg, te 22
haszontalan szolga, kiáltott rá. Tudtad, hogy szigorú ember
vagyok: elveszem, amit le nem tettem és learatom, amit
nem vetettem. Miért nem adtad hát pénzemet a pénzvál- 23
tónak, hogy megjövet kamatostul kaptam volna vissza?
Aztán a körülállókhoz fordult: Vegyétek el tőle a mínát 24
és adjátok annak, akinek tíz mínája van. Azok megjegyez- 25
ték: Uram, hiszen már tíz mínája van. Mondom nektek: 26
mindannak, akinek van, még adnak, hogy bővelkedjék;
akinek pedig nincs, attól még azt is elveszik, amije van. —
Ellenségeimet pedig, akik nem akarták, hogy királyuk 27
legyek, hozzátok ide, és öljétek meg szemem láttára."

E szavak után tovább folytatta útját Jeruzsálem felé. 28

A szenvedés előtti napok.

Jézus bevonul Jeruzsálembe. Mikor Betfage és Be- 29
tánia közelében az Olajfák hegyéhez ért, elküldött két
tanítványt ezzel a megbizatással: „Menjetek a szemközti 30
faluba. Amint beértek, találtok ott egy megkötött szama-
rat, amelyen ember még nem ült. Oldjátok el és hozzátok
ide. Ha valaki megkérdezi: Miért oldjátok el? — felel- 31
jétek: az Úrnak szüksége van rá." A küldöttek elmentek 32
és mindent úgy találtak, ahogy mondta. Mikor eloldották 33
a szamarat, gazdája megkérdezte: „Miért oldjátok el a
szamarat?" „Az Úrnak szüksége van rá", felelték. Elvezet- 34. 35
ték a szamarat Jézushoz, rátették ruhájukat és fölültették
Jézust. Vonulása közben leterítették ruháikat az útra. 36
Közel jártak már az Olajfák hegyének lejtőjéhez, amikor a 37
nagy sereg tanítvány örömében áldani kezdte Istent azért
a sok csodatettért, amelynek tanuja volt. Nagy szóval
kiáltották:

„Áldott legyen a király, 38
Ki az Úr nevében jön!

29—40: Mt 21, 1—11; Jn 12, 12—19.
38. Ez az üdvözlet részben Zsolt. 117, 26-ból való.

Békesség a mennyben,
Dicsőség a magasságban!"

39 A tömegből néhány farizeus így szólt hozzá: „Mester,
40 tiltsd meg ezt tanítványaidnak." „Mondom nektek, felelte, ha ezek elhallgatnak, a kövek fognak megszólalni."

41 **Jaj neked, Jeruzsálem!** Mikor közelebb érve megpil-
42 lantotta a várost, sírva fakadt. Aztán így szólt: „Bárcsak fölismernéd te is legalább ezen a napon, ami békességedre
43 szolgál! De sajnos, el van rejtve szemed elől! Jönnek majd napok, amikor sáncokkal vesz körül ellenséged, bekerít és
44 mindenfelől ostromol. Elpusztítanak téged és gyermekeidet, akik benned laknak. Nem hagynak benned követ kövön, mert nem ismerted föl meglátogatásod idejét."

45 **A templom megtisztítása.** Aztán bement a templomba
46 és kiűzte azokat, akik ott kereskedtek. „Írva van, kiáltotta: Az én házam imádság háza, ti pedig rablóbarlanggá tettétek."

47 Ott tanított minden nap a templomban. A főpapok, az
48 írástudók és a nép vezetői életére törtek, de nem tudták módját ejteni, mert az egész nép feszült figyelemmel hallgatta.

20 **Honnan van Jézus hatalma?** Mikor egy nap a templomban tanította a népet és az evangéliumot hirdette, odaléptek hozzá a főpapok, az írástudók és a nép vénei és
2 megkérdezték: „Mondd meg, miféle hatalommal teszed
3 ezeket? Ki adta neked a hatalmat ehhez?" „Én is kérdezek
4 tőletek valamit, válaszolta. Mondjátok meg: János keresztsége a mennyből volt vagy az emberektől?" Azok tanakodni kezdtek egymás közt: „Ha azt mondjuk: a menny-

43 . 44. Ez a jövendölés Jeruzsálem Kr. u. 70-ben történt pusztulásakor szószerint beteljesedett.

44. *Meglátogatásod idejét*, t. i. a Messiás eljövetelét, a messiási üdvösség jelenlétét.

45—48: Mt 21, 12.13; Mk 11, 15—17. Szent János (2, 14—16) elmondja, hogy Jézus működésének kezdetén is megtisztította a templomot.

46. Iz. 56, 7; Jer. 7, 11.

1—8: Mt 21, 23—27; Mk 11, 27—33.

ből volt, azt feleli: Hát akkor miért nem hittetek neki? Ha 6
pedig azt mondjuk: az emberektől, az egész nép megkövez,
mert meg vannak győződve, hogy János próféta." Ezért 7
azt válaszolták, hogy nem tudják honnan volt. Erre Jézus 8
így felelt: „Akkor én sem mondom meg, milyen hatalom-
mal teszek így."

Példabeszéd a gonosz szőlőmunkásokról. Azután 9
a következő példabeszédet mondotta a népnek: „Egy
ember szőlőt ültetett. Bérbeadta szőlőmunkásoknak és
hosszabb időre elutazott. Mikor eljött az ideje, küldött egy 10
szolgát a szőlőmunkásokhoz, hogy szolgáltassák be a szőlő
termését. Ám a szőlőmunkások megverték és üres kézzel
elkergették. Küldött egy másik szolgát, azt is megverték és 11
szitkozódva üres kézzel elkergették. Küldött egy harmadi- 12
kat, de azt is véresre verték és kidobták. Akkor a szőlő 13
ura így tanakodott magában: Mit tegyek? Elküldöm ked-
ves fiamat, őt csak becsületben tartják. A szőlőmunkások 14
azonban a fiú láttára biztatták egymást: Itt az örökös!
Öljük meg, és miénk lesz az öröksége. Kidobták a szőlőből 15
és megölték. Vajjon mit tesz erre a szőlő ura? Elmegy, 16
megöli a szőlőmunkásokat és a szőlőt másoknak adja
bérbe." Ennek hallatára kifakadtak: „Isten mentsen ettől!"
Ő azonban végignézett rajtuk és így szólt: „Mit jelent 17
akkor az Írás:

A kő, mit az építők megvetettek,
Szegletkővé lett?

Aki e kőre esik, összezúzza magát, akire viszont rázuhan, 18
azt szétmorzsolja."

Az írástudóknak és a főpapoknak az volt a szándékuk, 19
hogy még abban az órában elfogják őt, de féltek a néptől.
Megértették ugyanis, hogy róluk mondta a példabeszédet.

9—19: Mt 21, 33—46; Mk 12, 1—12. — A példabeszéd értelmét lásd Mt 21, 33 jegyzet.
17. Zsolt. 117, 22. — A *szegletkő* a Messiás.
18. Akinek nem üdvössége Krisztus, annak kárhozata (Lk 2, 34).

20 **Szabad-e adót fizetni a császárnak?** Szemmel tartották ezért és cselvetőket küldtek hozzá. Ezek jószándékúaknak tettették magukat, hogy szaván foghassák és aztán
21 kiszolgáltassák a helytartónak. „Mester, mondták neki, tudjuk, igazmondó vagy és helyesen tanítasz. Az emberek
22 személyére sem vagy tekintettel, hanem Isten útját az igaz-
23 ság szellemében tanítod. Szabad-e adót fizetni a császár-
24 nak, vagy nem?“ Ő átlátva cselvetésükön így szólt: „(Mit
25 kísértetek engem?) Mutassatok egy dénárt. Kié ez a kép és a fölírás?“ „A császáré“, felelték. Erre kijelentette: „Adjátok meg tehát a császárnak, ami a császáré, és Istennek,
26 ami az Istené.“ Így egyetlen szavába sem tudtak belekötni, amit a nép előtt mondott, és feleletén meglepődve elhallgattak.

27 **A föltámadás kérdése.** Akkor néhány szadduceus jött hozzá. Ezek azt tartják, hogy nincs föltámadás. A
28 következő kérdést intézték hozzá: „Mester, Mózes azt parancsolta nekünk: Ha valakinek meghal a testvére és asszonyt hagy maga után, de gyermeket nem, a testvér
29 vegye el az özvegyet és támasszon utódot testvérének. Volt hét testvér. Az első megnősült, aztán meghalt utód nélkül.
30 (Feleségét) elvette a második, (de az is utód nélkül halt
31 meg), aztán elvette a harmadik és ugyanígy mind a hét. Meghaltak, a nélkül hogy utódot hagytak volna hátra.
32. 33 Utolsónak meghalt az asszony is. A föltámadáskor tehát melyiküknek lesz a felesége? Hiszen mind a hétnek a fele-
34 sége volt.“ Jézus így válaszolt: „A világ fiai nősülnek
35 és férjhez mennek, de akik méltók lesznek arra, hogy eljussanak a jövendő világba és a halálból való föltámadásra,
36 nem nősülnek és nem mennek férjhez. Hiszen meg sem halhatnak többé, mert hasonlók az angyalokhoz és, mivel a
37 föltámadás fiai, az Isten fiai. A halottak föltámadásáról

20—26: Mt 22, 15—22; Mk 12, 13—17. Lásd Mt 22, 17 és 21 jegyzet.
27—40: Mt 22, 23—33; Mk 12, 18—27.
27. A *szadduceusokról* lásd Mt 3, 7 jegyzet.
28. Deut. 25, 5.
29. Lásd Mt 22, 25 jegyzet.
37. Exod. 3, 6. — Lásd Mt 22,32 jegyzet.

Mózes is beszélt a csipkebokorról szóló részben, ahol az Urat Ábrahám Istenének, Izsák Istenének és Jákob Istenének nevezi. Ő nem a holtak Istene, hanem az élőké, hiszen 38
mindenki érte él." Erre néhány írástudó megjegyezte: 39
„Mester, helyesen feleltél." Ezután nem mertek több kér- 40
dést intézni hozzá.

Dávid fia. Akkor ő kérdezte meg: „Hogyan állíthatják, 41
hogy a Messiás Dávid fia? Hiszen Dávid maga mondja a 42
zsoltárok könyvében:

Mondá az Úr az én Uramnak:
Jobbom felől foglalj helyet,
Míg lábod alá zsámolyul alázom 43
Valamennyi ellenségedet.

Ha tehát Dávid Urának hívja őt, hogyan lehet az ő fia?" 44

Óvakodjatok az írástudóktól. Az egész nép hallatára 45
így szólt tanítványaihoz: „Óvakodjatok az írástudóktól, 46
akik szívesen járnak hosszú köntösben és szeretik, ha nyilvános tereken köszöntik őket. Szívesen foglalják el az első székeket a zsinagógákban és a főhelyeket a lakomákon. Föleszik az özvegyek házát és színleg nagyokat imádkoz- 47
nak. Ezért súlyosabb ítélet vár rájuk."

A szegény asszony két fillérje. Aztán föltekintett és 21
figyelte, hogyan dobják a gazdagok alamizsnájukat
a templom perselyébe. Észrevette, hogy egy szegény 2
özvegyasszony két fillért dobott be. Erre megjegyezte: 3
„Bizony mondom nektek: Ez a szegény özvegy többet dobott be, mint bárki a többiek közül. A többiek ugyanis 4
abból adtak alamizsnát Istennek, amiben bővelkednek, ez azonban mindent odaadott, ami szegénységéből telt: egész megélhetését."

41—44: Mt 22, 41—46; Mk 12, 35—37.
42. Zsolt. 109, 1.
44. A válasz egyszerű: a Messiás emberi természete szerint Dávid fia, isteni természete szerint azonban Ura Dávidnak.
45—47: Mt 23, 5—7; Mk 12, 38—40.
1—4: Mk 12, 41—44.
2. A *fillér* a görög szövegben: *lepton*.
3. Lásd Mk 12, 43.44 jegyzet.

5 **Jövendölés a világ végéről.** Amikor néhányan meg-
jegyezték, hogy milyen szép kövekkel és fogadalmi aján-
6 dékokkal van díszítve a templom, így szólt: „Jönnek
napok, amikor mindabból, amit itt láttok, kő kövön nem
7 marad, mit le nem rombolnának." Azok megkérdezték:
„Mester, mikor lesz mindez? S mi lesz a jele annak, hogy
8 ez beteljesül?" Ő így válaszolt: „Vigyázzatok, hogy valaki
félre ne vezessen titeket. Sokan jönnek majd az én nevem-
ben és azt mondják: Én vagyok, és: Eljött az idő. Ne men-
9 jetek utánuk! Amikor háborúról és lázadásokról hallotok,
ne rémüldözzetek. Ennek előbb mind meg kell történnie,
10 de ezzel még nem lesz itt a vég." Aztán így folytatta:
11 „Nemzet nemzet ellen és ország ország ellen támad. Nagy
földrengés lesz itt is, ott is, éhinség és dögvész. Félelmetes
tünemények és rendkívüli jelek tünnek föl az égen.

12 De mindezek előtt kezet emelnek rátok és üldözni fog-
nak titeket. Kiszolgáltatnak a zsinagógáknak és börtönbe
vetnek. Királyok és helytartók elé is hurcolnak miattam.
13. 14 Mindez alkalom lesz arra, hogy tanuságot tegyetek. Véssé-
tek szívetekbe: ne törjétek fejeteket előre, hogyan véde-
15 kezzetek. Én olyan ékesszólást és bölcseséget adok nektek,
amelynek egy ellenfeletek sem tud ellenállni vagy ellent-
16 mondani. Elárulnak szüleitek és testvéreitek, rokonai-
17 tok és barátaitok, sőt lesznek, akiket meg is ölnek. Miattam
18 mindenki gyűlölni fog titeket. De egy hajszál sem vész el
19 fejetekről. Állhatatossággal fogjátok megőrizni lelketeket.

20 **Előképe: Jeruzsálem pusztulása.** Mikor pedig azt lát-
játok, hogy Jeruzsálemet hadsereg veszi körül, tudjátok
21 meg, hogy elérkezett a pusztulása. Akkor, aki Judeában
van, fusson a hegyekbe, aki a városban van, költözzék ki
22 és aki vidéken van, vissza ne térjen. A bosszúállás nap-
jai ezek, hogy beteljesedjék mindaz, amit az Írás mond.
23 Jaj a várandós és szoptató asszonyoknak azokban a napok-
ban! Nagy gyötrelem lesz e földön és az ítélet haragja e

5—19: Mt 24, 1—14; Mk 13, 1—13. A jövendöléshez lásd Mt 24, 2.3.4.14 jegyzet.
20—24: Mt 24, 15—28; Mk 13, 14—23. — Lásd Mt 24, 15.23 jegyzet.

népen. Lesznek, akik kardélen hullnak el, másokat rab- 24
ságba hurcolnak a pogány népek közé. Jeruzsálemet pedig
a pogányok fogják tiporni, amíg be nem teljesedik az idejük.

Krisztus második eljövetele. Jelek lesznek a napban, 25
holdban és a csillagokban, a földön pedig kétségbeesett ret-
tegés a népek között a tenger zúgása és háborgása miatt.
Az emberek megdermednek annak szorongó várásában, ami 26
az egész világra következik. A világmindenséget összetartó 27
erők megrendülnek. Akkor majd meglátják az Emberfiát
amint eljön a felhőkben nagy hatalommal és dicsőséggel.
Amikor mindez beteljesül, tekintsetek föl és emeljétek föl 28
fejeteket! Elérkezett a megváltástok."

Hasonlat a fügefáról. Hasonlatot is mondott nekik: 29
„Nézzétek a fügefát és a többi fákat. Amikor látjátok, 30
hogy már kihajtanak, tudjátok, hogy közel van a nyár.
E történtek láttára tudjátok meg, hogy közel van Isten 31
országa. Bizony mondom nektek: El nem múlik ez a nem- 32
zedék, amíg mindez meg nem történik. Ég és föld elmúlik, 33
de az én igéim el nem múlnak.

Virrasszatok! Vigyázzatok magatokra, hogy el ne nehe- 34
zedjék szívetek tobzódásban, részegségben és az evilági
gondok között, hogy ne váratlanul lepjen meg titeket az
a nap. Mint a csapda, úgy fog lecsapni mindazokra, akik 35
a föld színén laknak. Virrasszatok tehát szüntelenül és 36
imádkozzatok: így lesztek méltók arra, hogy megmene-
küljetek mindattól, ami következik és hogy megálljatok az
Emberfia előtt."

Napközben a templomban tanított, éjszakára azonban 37
kiment az Olajfák hegyére és ott tartózkodott. Kora reggel 38
az egész nép a templomba tódult, hogy hallgassák.

---

24. Josephus Flavius egykorú zsidó történetíró szerint (Zsidó Háború 6, 9.3) Kr. u. 70-ben Jeruzsálem ostrománál és pusztulásánál egy millió zsidó vesztette életét, 97 ezret pedig fogságba hurcoltak.

25—33: Mt 24, 29—36; Mk 13, 24—32.

32. Jézusnak a tanítványok kérdésére (7. vers) adott válaszához lásd Mt 24, 34—36 jegyzet.

34—36: Mt 24, 42—51; Mk 13, 33—37; lásd Lk 12, 41—46.

Jézus szenvedése, halála és föltámadása.

Az utolsó vacsora.

22 **A főtanács határozata.** Közeledett a kovásztalan
2 kenyér ünnepe, a húsvét. A főpapok és az írástudók keresték a módját, hogyan ölhetnék meg őt. Féltek ugyanis a néptől.

3 **Júdás eladja Mesterét.** Akkor a sátán megszállta
4 karióti Júdást, egyiket a tizenkettő közül. Elment, hogy tárgyaljon a főpapokkal és az előljárókkal, hogyan szol-
5 gáltathatná ki nekik. Azok örömmel fogadták és megi-
6 gérték, hogy pénzt adnak neki. Ő beleegyezett, és csak a kedvező alkalmat kereste, hogy a nép tudta nélkül kiszolgáltassa nekik.

7 **A húsvéti vacsora.** Eljött a kovásztalan kenyér napja,
8 amikor meg szokták ölni a húsvéti bárányt. Jézus elküldte Pétert és Jánost ezzel a megbízatással: „Menjetek, készít-
9 sétek el a húsvéti vacsorát, hogy elfogyaszthassuk." „Hol
10 készítsük el?" — kérdezték. „Menjetek a városba, felelte, találkoztok ott egy vizeskorsót vivő emberrel. Menjetek
11 utána abba a házba, ahová belép, és mondjátok a házigazdának: A Mester kérdezteti: Hol az a terem, ahol tanít-
12 ványaimmal elfogyaszthatom a húsvéti vacsorát? Ő mutatni fog nektek egy tágas, étkezésre berendezett termet,
13 ott készítsétek el." Ők elmentek és úgy találtak mindent, ahogy mondta. El is készítették a húsvéti vacsorát.

14 Mikor eljött az ideje, asztalhoz ült tizenkét apostolá-
15 val. Így szólt hozzájuk: „Vágyva vágytam arra, hogy elfogyasszam veletek ezt a húsvéti vacsorát, mielőtt szenve-
16 dek. Mondom nektek, soha többé nem eszem ezt, amíg be
17 nem teljesedik Isten országában." Aztán fogta a kelyhet, hálát adott és így szólt: „Vegyétek és osszátok el magatok

---

1. 2: Mt 26, 1—5; Mk 14, 1.2.
3—6: Mt 26, 14—16; Mk 14, 10.11.
7—18: Mt 26, 17—25; Mk 14, 12—21.
7. A *kovásztalan kenyér napjáról* lásd Mt 26, 17 jegyzet.

közt. Mondom nektek: Nem iszom a szőlő terméséből addig a napig, amíg el nem jön Isten országa.“ 18

Az Eukarisztia alapítása. Aztán kenyeret vett kezébe, hálát adott, megtörte és ezekkel a szavakkal adta nekik: „Ez az én testem, amelyet értetek adok. Ezt cselekedjétek emlékezetemre.“ Ugyanígy vacsora után fogta a kelyhet és így szólt: „Ez a kehely az új szövetség az én véremben, amelyet értetek ontok. De nézzétek, az áruló keze velem van az asztalon. Az Emberfia ugyan elmegy, amint el van rendelve, de jaj annak az embernek, aki elárulja.“ Erre kérdezgetni kezdték egymást, vajjon melyikük az, aki ezt megteszi. 19 20 21 22 23

A tanítványok vetélkedése. Versengés is támadt köztük, hogy melyikük nagyobb. Ő azonban így szólt hozzájuk: „Az uralkodók zsarnokoskodnak népükön, s akik hatalmat gyakorolnak rajtuk, jótevőiknek hivatják magukat. Köztetek ne így legyen, hanem a legnagyobb legyen olyan, mint a legkisebb, és az előljáró olyan, mint a szolga. Ki nagyobb: aki asztalnál ül, vagy aki fölszolgál? Ugye, az asztalnál ülő? Én mégis úgy vagyok köztetek, mint a szolga. Ti viszont kitarttok velem megpróbáltatásaimban. Ezért nektek adom az országot, mint ahogy Atyám nekem adta, hogy asztalomnál egyetek és igyatok országomban, és trónon ülve itéljétek Izrael tizenkét törzsét.“ 24 25 26 27 28 29 30

Imádság Péterért. (Az Úr így folytatta:) „Simon, Simon, a sátán kikért titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát. Én azonban imádkoztam érted, hogy meg ne fogyat- 31 32

18. Lásd Mt 26, 29 jegyzet.
19—23: Mt 26, 26—29; Mk 14, 22—25; 1 Kor. 11, 23—25; Jn 13, 21—30.
19. Az átváltoztatás szavaihoz lásd Mt 26, 26—28 jegyzet. — Lukács kissé eltér Mátétól és Márktól, de lényegében ugyanazt mondja.
24. Hasonló esetekről lásd Mt 18, 1; 20, 21; Mk 9, 33.34; 10, 37; Lk 9, 46.
25 . 26: Mt 20, 25—27; Mk 10, 42—44.
25. A régi uralkodók szerették ezt a címet: „az állam jótevője.“
31—34: Mt 26, 31—35; Mk 14, 27—31; Jn 13, 36—38.
32. Az Úr imádságával megerősítette hitében Pétert. Ugyanúgy kell Péternek, mint Krisztus helytartójának, megtérése után hitükben megerősítenie apostoltársait.

kozzék a hited, hogy te egykor megtérve megerősítsd test-
33 véreidet." „Uram, tört ki az, készen vagyok, hogy bör-
34 tönbe, sőt halálba menjek veled." Ő azonban így válaszolt:
„Péter, mondom neked, mielőtt ma a kakas szól, háromszor
35 fogod tagadni, hogy ismersz." Aztán tovább beszélt hozzá-
juk: „Mikor erszény, tarisznya és saru nélkül küldtelek
36 titeket, szenvedtetek-e hiányt valamiben?" „Semmiben",
felelték. „Most azonban, folytatta, akinek erszénye van,
vigye magával, ugyanúgy tarisznyáját is. Akinek nincs,
37 adja el köntösét és vegyen kardot. Mondom nektek: Meg
kell valósulnia annak, amit az Írás mond: És a gonosz-
tevők közé számították. Sorsom ugyanis beteljesedik."
38 „Uram, kiáltották, nézd itt van két kard." Ő csak annyit
mondott: „Elég."

Jézus szenvedése.

39 **Jézus halálfélelme.** Ezután kiment és szokása szerint
40 az Olajfák hegyére tartott. Tanítványai követték. Mikor
odaért, így szólt hozzájuk: „Imádkozzatok, hogy kísér-
41 tésbe ne essetek." Aztán mintegy kőhajításnyira tovább
42 ment és térdreborulva így imádkozott: „Atyám, ha lehet-
séges, vedd el tőlem ezt a kelyhet, de ne az én akaratom
43 teljesedjék, hanem a tiéd." Akkor megjelent egy angyal a
44 mennyből és megerősítette. Majd halálfélelem vett erőt
rajta és még állhatatosabban imádkozott. Verejtéke, mint
45 megannyi vércsepp hullott a földre. Aztán abbahagyta
imádságát és tanítványaihoz ment, de a szomorúságtól
46 kimerülten, alva találta őket. „Mit alusztok? — szólt rájuk,
keljetek föl és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek!"

---

36. Jézus nem anyagi értelemben vett fegyverekre, hanem apostolokhoz illő szellemi fegyverekre gondol.
37. Iz. 53, 12.
38. A tanítványok a kardot szószerint értették. Jézus félbeszakítja őket: most nincs ideje bővebb magyarázatra. A következő események majd megvilágítják szavainak értelmét.
39—46: Mt 26, 36—46; Mk 14, 32—42; Jn 18, 1.
42. Lásd Mt 26, 39 jegyzet.
46. *Kísértésbe ne essetek*, vagyis hitetekben megrendülve el ne hagyjatok.

Jézust elfogják. Még beszélt, amikor megjelent egy 47
csapat. Júdás vezette, egy a tizenkettő közül. Jézushoz
lépett és megcsókolta. Jézus erre megkérdezte: „Júdás, 48
csókkal árulod el az Emberfiát?" Mikor tanítványai látták, 49
hogy mi készül, így kiáltottak: „Uram, vágjunk közéjük
karddal?" Egyiküknek máris rásujtott a főpap szolgájára és 50
levágta jobb fülét. „Hagyjátok abba", szólt rájuk Jézus. 51
Aztán megérintette a fülét és meggyógyította. Az ellene 52
kivonuló főpapoknak, a templomőrség előljáróinak és a
véneknek pedig ezt mondta Jézus: „Mint valami rabló
ellen, úgy vonultatok ki kardokkal és dorongokkal!
Naphosszat együtt voltam veletek a templomban, mégsem 53
emeltetek rám kezet. De ez a ti órátok: a sötétség hatal-
máé."

Péter tagadása. Akkor elfogták és a főpap házába 54
kísérték. Péter messziről követte. Ott az udvar közepén 55
tüzet raktak és körülülték. Péter is közéjük ült. Egy cseléd- 56
lány meglátta, hogy ott ül a tűznél, szemügyre vette és
megjegyezte: „Ez is vele volt." De ő tagadta: „Asszony, 57
nem ismerem őt". Röviddel ezután meglátta őt egy másik. 58
„Te is közéjük tartozol", szólt rá. „Ember, tagadta Péter,
nem tartozom közéjük." Alig telt el egy óra, ismét bizony- 59
gatta valaki: „De bizony, ez is vele volt, hiszen galileai."
„Ember, tagadta Péter újra, nem tudom mit beszélsz." 60
Még beszélt, máris megszólalt a kakas. Az Úr erre megfor- 61
dult és rátekintett Péterre. Péter akkor visszaemlékezett
hogyan mondta az Úr: „Mielőtt ma a kakas szól, há-
romszor fogsz megtagadni engem." Kiment és keserves 62
sírásra fakadt.

Jézus a főtanács előtt. Az emberek, akik őrizték, csú- 63
fot űztek belőle és bántalmazták. Szemét bekötötték, 64
(arculütötték) és így gúnyolták: „Találd el, ki ütött meg?" 65
Aztán mindenféle szidalommal illették.

47—53: Mt 26, 47—56; Mk 14, 43—52; Jn 18, 2—11.
54—62: Mt 26, 69—75; Mk 14, 66—72; Jn 18, 15—18.25—27.
59. A *galileai* ember jellegzetes kiejtése föltünt a fővárosban.
63—71: Mt 26, 57—68; Mk 14, 53—65; Jn 18, 19—24.

66 Amint megvirradt, összegyűltek a nép vénei, a főpapok
és az írástudók, és gyülekezetük elé állították őt. „Ha te
67 vagy a Messiás, szólították föl, mondd meg nekünk". Ő
68 azonban így felelt: „Ha állítom, nem hiszitek el. Ha
kérdezlek titeket, nem feleltek (és nem engedtek szabadon).
69 Mostantól fogva azonban az Emberfia a mindenható Isten
70 jobbján fog ülni." Erre egyhanguan közbevágtak: „Tehát
71 te vagy az Isten fia?" „Én vagyok", felelte. „Mi szükségünk van még tanukra, kiáltották, hiszen magunk hallottuk, saját szájából."

23 **Jézus Pilátus előtt.** Akkor fölkerekedett az egész gyü-
2 lekezet és Pilátushoz kísérte őt. Ott vádolni kezdték. „Azt tapasztaltuk, mondták, hogy ez félrevezeti népünket, megtiltja, hogy adót fizessünk a császárnak és a Messiás-királynak mondja magát."
3 Pilátus megkérdezte tőle: „Te vagy a zsidók királya?"
4 „Én vagyok", felelte ő. Pilátus erre kijelentette a főpapoknak és a népnek: „Semmi vétket sem találok ebben
5 az emberben." De azok erősködtek: „Tanításával fölizgatja a népet egész zsidóföldön, Galileától kezdve idáig."
6 Ennek hallatára Pilátus megkérdezte, hogy Galileából
7 való-e. Amikor megtudta, hogy Heródes országából való, elküldte Heródeshez, aki azokban a napokban éppen Jeruzsálemben tartózkodott.

8 **Jézus Heródes előtt.** Jézus láttára Heródes igen megörült. Már régóta szerette volna őt látni, mert sokat hallott róla, és azt remélte, hogy valami csodát tesz szemeláttára.
9. 10 Hosszasan faggatta, de ő feleletre sem méltatta. Odajöttek
11 a főpapok és az írástudók is és szüntelenül vádolták. Heródes akkor udvarával együtt gúnyt űzött belőle, csúfság-

70. Lukács az arámnyelvű választ is pontosan lefordítja: *Ti mondjátok*, vagyis jól mondjátok, és hozzáfűzi az értelmét: igenis *én vagyok*.

1—7: Mt 27, 2.11—14; Mk 15, 2—5; Jn 18, 28—38.

1. A halálos ítéletet a római helytartónak kellett jóváhagynia és végrehajtásáról is ő gondoskodott.

3. *Én vagyok*, lásd Lk 22, 70 jegyzet.

7. Heródes Antipászról van szó. A húsvéti ünnepre ő is Jeruzsálembe jött.

ból fehér ruhába öltöztette, aztán visszaküldte Pilátushoz. Aznap Heródes és Pilátus jóbarátok lettek, előbb ugyanis haragban voltak.

Jézus és Barabás. Pilátus ismét összehívta a főtanács tagjait és a népet, és így szólt hozzájuk: „Elém vezettétek ezt az embert, mint a nép lázítóját. Jelenlétetekben kihallgattam őt, de az ellene fölhozott vádak közül egyben sem találtam vétkesnek. Heródes sem, mert visszaküldte őt hozzám. Láthatjátok tehát, hogy semmit sem tett, amiért halálbüntetést érdemelne. Megfenyítem tehát és szabadon bocsátom.“

Az ünnep napján szabadon kellett bocsátania egy (foglyot). Akkor az egész tömeg kiáltozni kezdett: „Pusztuljon ez! Bocsásd szabadon Barabást.“ Azt a városban történt fölkelés és gyilkosság miatt vetették börtönbe. Pilátus ismét hozzájuk fordult, mert szabadon akarta bocsátani Jézust. De azok egyre kiáltoztak: „Keresztre, keresztre vele!“ Harmadszor is megkérdezte: „De hát mi rosszat tett? Semmi vétket sem találok benne, amiért halálbüntetést érdemelne. Megfenyítem tehát és szabadon bocsátom.“ De azok nem tágítottak és hangos kiáltozással követelték, hogy feszítse keresztre. Lármájuk egyre erősödött. Pilátus erre úgy döntött, hogy eleget tesz követelésüknek. Szabadon bocsátotta azt, aki lázadás, fölkelés és gyilkosság miatt volt börtönben, Jézust pedig kiszolgáltatta akaratuknak.

A keresztút. Miközben elvezették, megállítottak egy bizonyos cirenei Simont, aki a mezőről jött, és rátették a keresztet, hogy vigye Jézus után. Nagy tömeg követte, köztük asszonyok is, akik siránkoztak és jajgattak miatta. Jézus ezekkel a szavakkal fordult hozzájuk: „Jeruzsálem leányai, ne miattam sírjatok, sírjatok inkább magatok és gyermekeitek miatt. Jönnek majd napok, amikor azt fog-

15. *Visszaküldte hozzám,* a Vulgátában így olvassuk: „Hozzá küldtelek titeket.“
17—25: Mt 27, 15—26; Mk 15, 6—15; Jn 18, 39.40.
26—32: Mt 27, 31—33; Mk 15, 20—22; Jn 19, 16.17.
26. *Cirenei Simonról* lásd Mt 27, 32 jegyzet és Mk 15, 21 jegyzet.

ják mondani: Boldogok a magtalanok és az asszonyok,
30 akik nem szültek és nem szoptattak! Akkor majd azt kiáltják a hegyeknek: Szakadjatok ránk! És a domboknak: Ta-
31 karjatok el! Ha így tesznek a zöldelő fával, mi lesz a sorsa az elszáradtnak?"

32 Vittek vele két kivégzésre ítélt gonosztevőt is.

33 **Jézust keresztre feszítik.** Mikor arra a helyre értek, amelynek Koponyahely a neve, keresztre feszítették. Ugyanígy a gonosztevőket is, az egyiket jobbról, a másikat
34 balról. Jézus akkor fölkiáltott: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják mit tesznek." Azok pedig sorshúzással megosztoztak ruháin.

35 A nép bámészkodva állt ott, a főtanács tagjai pedig gúnyolódtak. „Másokat megszabadított, mondták, szabadítsa meg most önmagát, ha ő a Messiás, az Isten kivá-
36 lasztottja." A katonák is gúnyolták és elébe állva ecettel
37 kínálták. „Ha te vagy a zsidók királya, mondták, szaba-
38 dítsd meg magadat." Feje fölé egy görög, latin és héber nyelven írt táblát tettek: „Ez a zsidók királya."

39 Az egyik megfeszített gonosztevő káromolta: „Nem te vagy a Messiás? Szabadítsd meg hát magadat és minket
40 is." A másik ellenben feddő szavakkal rászólt: „Nem félsz az Istentől, hiszen te magad is ugyanazt a büntetést szen-
41 veded? Mi ugyan joggal szenvedjük tetteink méltó bünte-
42 tését, de ez semmi rosszat sem tett." Aztán hozzá fordult: „Jézus, emlékezzél meg rólam, amikor eljössz uralmaddal."
43 Erre ő így felelt: „Bizony mondom neked: ma velem leszel a paradicsomban."

---

29. Jézus Jeruzsálem pusztulására céloz: akkor a gyermektelenség, amely a zsidó asszony szégyene volt, megkímél attól a gyötrelemtől, amelyet a gyermekek pusztulásának látványa okoz.

31. A *zöldelő fa* az igaznak (Jézus), az *elszáradt* a gonoszoknak (a zsidó nép) a jelképe.

33—43: Mt 27, 33—44; Mk 15, 22—32; Jn 19, 17—24.

33. Golgota volt a nép nyelvén annak a koponya alakú kősziklának a neve, amelyre a keresztet állították.

42. *Mikor eljössz uralmaddal:* a lator valószínűleg hallott Jézus tanításáról és csodáiról, s a messiási ország megvalósulására gondol.

43. A *paradicsom* itt az ú. n. pokol tornácát jelenti. Ez Jézus lelkének alászállásával mennyei boldogság helyévé vált.

Jézus halála. A hatodik óra táján sötétség támadt az 44
egész földön. A kilencedik óráig tartott. A nap elsötété- 45
dett és a templom függönye középen kettéhasadt. Jézus 46
akkor hangosan fölkiáltott: „Atyám, kezedbe ajánlom
lelkemet." Ezekkel a szavakkal kilehelte a lelkét.
A történtek láttára a százados Istent magasztalva 47
mondta: „Ez az ember valóban igaz volt." Az egész tömeg, 48
amely ott volt e jelenetnél és szemtanuja volt a történ-
teknek, mellét verve ment haza. Jézus ismerősei pedig, 49
köztük az asszonyok is, akik Galileából kísérték el, távolabb
állva szemlélték mindezt.

Jézust sírba helyezik. Volt egy József nevű tanácsos, 50
derék és igaz ember, aki Arimateából, Judea egy városából 51
származott, és maga is várta Isten országát. Ez nem értett
egyet határozatukkal és eljárásukkal. Bement Pilátushoz 52
és elkérte Jézus testét. Aztán levette, lepelbe takarta és 53
egy sziklasírba helyezte, amelybe még senkit sem temettek.
Készület napja volt és már égtek a szombati fények. 54
Vele mentek a Galileából jött asszonyok is, hogy lássák a 55
sírt, s hogy hogyan temetik el testét. Hazatértükben illat- 56
szereket és illatos olajat vásároltak. A szombatot azonban
a törvény szerint nyugalomban töltötték.

Jézus föltámadása és mennybemenetele.

Az asszonyok a sírnál. A hét első napján kora hajnal- 24
ban kimentek a sírhoz és magukkal vitték az előkészített
illatszereket is. A követ a sírtól elhengerítve találták. 2
Amikor beléptek, nem találták az Úr Jézus testét. Még 3. 4

44—49: Mt 27, 45—56; Mk 15, 33—41; Jn 19, 28—30.
44. A mi időnk szerint déltől délután háromig.
46. Jézus emberi lelkét adja vissza az Atyának.
50—56: Mt 27, 57—61; Mk 15, 42—47; Jn 19, 38—42.
50. *Arimateai József* gazdag ember, a főtanács tagja, titokban Jézus tanítványa volt.
54. A *készület napja* péntek, amikor a másnapra szükséges munkát is el kellett végezni.
1—12: Mt 28, 1—8; Mk 16, 1—8; Jn 20, 1—18.
1. *A hét első napján:* vasárnap.
4. *Két férfi:* két angyal férfi alakban — Lukács és János két angyalt említ, Máté és Márk csak azt, aki az asszonyokkal beszélt.

magukhoz sem tértek meglepetésükből, amikor ragyogó
5 öltözetben két férfi állt mellettük. Félelmükben földreszegezték tekintetüket, de azok megszólították őket: „Mit
6 keresitek az élőt a holtak közt? Nincs itt, föltámadt. Jusson eszetekbe, mit mondott nektek, amikor még Gali-
7 leában volt: az Emberfiának, mondta, bűnös emberek kezére kell kerülnie, keresztre feszítik, de harmadnapra
8. 9 föltámad." Akkor eszükbe jutottak ezek a szavak. Visszatérve a sírtól jelentették mindezt a tizenegynek és a
10 többieknek. Mária Magdolna, Johanna, Mária, Jakab anyja
11 és még mások hozták ezt a hírt az apostoloknak. De azok üres beszédnek tartották szavaikat és nem hittek nekik.
12 Péter azonban menten a sírhoz futott. Amikor behajolt, csak az ott heverő lepleket látta. Igen meglepődött a látványon és hazament.

13 **Az emmauszi tanítványok.** Ketten közülük még aznap egy Emmausz nevű faluba mentek, amely Jeruzsálemtől
14 hatvan stádiumnyira fekszik. Közben beszélgettek mind-
15 arról, ami történt. Miközben így beszélgettek és tanakodtak, egyszercsak maga Jézus közeledett és csatlakozott
16 hozzájuk. De szemük el volt takarva, hogy föl ne ismerjék.
17 Megszólította őket: „Miről társalogtok itt az úton?" Erre
18 szomorúan megálltak. Egyikük, akit Kleofásnak hívtak, hozzáfordult: „Te vagy az egyetlen idegen Jeruzsálemben, aki nem tudja, mi történt ott ezekben a napokban?"
19 „Micsoda?" — kérdezte. „A názáreti Jézus esete, felelték, aki szóban és tettben nagyhatású próféta volt Isten és az
20 egész nép előtt. Főpapjaink és előljáróink halálra ítélték
21 és keresztre feszítették. Mi viszont azt reméltük, hogy ő

9. A *többieknek*, t. i. a többi tanítványnak.

13—35: Az emmauszi tanítványok történetét csak Lukács mondja el részletesen, Márk mindössze két versben emlékezik meg róluk (16, 12.13).

13. *Közülük:* a tanítványok közül. *Aznap*, a föltámadás napján. *Hatvan stádium* két-három óra járás.

16. Jézus isteni hatalmával elrejtette előlük igazi alakját.

17. *Erre szomorúan megálltak* helyett a Vulgátában folytatódik Jézus kérdése: „és miért vagytok oly szomorúak?"

19. Isten elismerte prófétai működését, a nép pedig tanuja volt neki.

21. A tanítványok a korukbeli zsidó gondolkodás szerint azt hitték, hogy Jézus az idegen igától fogja megszabadítani a zsidó népet

fogja megváltani Izraelt. De ma már harmadnapja annak,
hogy ez történt. Igaz, hogy néhány közénk tartozó asszony 22
megzavart minket. Hajnalban a sírnál voltak, de nem 23
találták a testét. Azzal a hírrel tértek vissza, hogy angya-
lok jelentek meg nekik, akik azt állították, hogy él. Tár- 24
saink közül néhányan a sírhoz mentek és úgy találtak min-
dent, ahogy az asszonyok mondták. Őt magát azonban
nem látták." Erre ő így szólt: „Ti oktalanok, milyen 25
nehezen hiszitek mindazt, amit a próféták jövendöltek!
Hát nem ezeket kellett elszenvednie a Messiásnak, hogy 26
bemehessen dicsőségébe?" Aztán Mózesen kezdve vala- 27
mennyi prófétánál megmagyarázta, ami az Írásokban róla
szól.

Közben odaértek a faluhoz, ahová tartottak. Úgy tett, 28
mintha tovább akart volna menni. De azok marasztalták: 29
„Maradj velünk, kérték, mert esteledik és már lemenőben
van a nap." Betért tehát, hogy velük maradjon. Mikor asz- 30
talhoz ültek, kenyeret vett kezébe, megáldotta, megtörte
és odanyujtotta nekik. Erre megnyílt szemük és fölismer- 31
ték. De ő eltünt előlük. „Ugye lángolt a szívünk, mond- 32
ták egymásnak, mikor útközben beszélt hozzánk és kifej-
tette az Írásokat?"

Még abban az órában útrakeltek és visszatértek Jeruzsá- 33
lembe. Ott egybegyűlve találták a tizenegyet és társaikat.
Azok ezzel fogadták őket: „Az Úr valóban föltámadt 34
és megjelent Simonnak." Erre ők is elbeszélték, ami az 35
úton történt, és hogy hogyan ismerték föl a kenyértörésnél.

Jézus megjelenik az apostoloknak. Miközben erről 36
beszéltek, Jézus megjelent közöttük és így szólt hozzájuk:
„Békesség nektek! (Én vagyok, ne féljetek.)"

---

26. Isten örök akarata volt az, hogy a Messiás szenvedésével váltsa meg a világot.
27. *Az Írásokban*, vagyis az ószövetségi szentkönyvekben.
33. *A tizenegy:* az apostoli testület az áruló Júdás nélkül.
35. Némelyek a *kenyértörés* kifejezést eukarisztikus értelemben magyarázzák. Lehetséges, hogy a tanítványok egyszerű étkezés közben ismerték rá Jézusra.
36—43: Jn 20, 19—23; Márk egy versben foglalja össze az eseményt (16, 14). Ez a megjelenés is a föltámadás napján történt.

37 Zavarukban és félelmükben azt hitték, hogy szellemet lát-
38 nak. De ő így szólt hozzájuk: „Miért vagytok megzava-
39 rodva? S miért támad kétely szívetekben? Nézzétek kezemet és lábamat! Én vagyok. Tapintsatok meg és lássátok!
40 A szellemnek nincs húsa és csontja, mint nekem." E sza-
41 vakra megmutatta nekik kezét és lábát. De mivel örömükben még mindig nem hittek és még mindig a meglepetés hatása alatt álltak, megkérdezte tőlük: „Van itt
42 valami ennivalótok?" Adtak neki egy darab sült halat (és
43 lépesmézet). Fogta, szemük láttára evett belőle (és a maradékot odaadta nekik).

44 **Búcsúbeszéd.** Aztán így szólt hozzájuk: „Ez az, amit mondtam nektek, amikor még veletek voltam: Be kell teljesülnie mindannak, amit Mózes törvényében, a próféta-
45 knál és a zsoltárokban megjövendöltek rólam." Akkor
46 megnyitotta elméjüket, hogy megértsék az Írásokat. Majd így folytatta: „Meg volt tehát írva, hogy a Messiásnak szenvednie kell és harmadnapon halottaiból föl kell támadnia.
47 Nevében megtérést és bűnbocsánatot kell hirdetni, Jeru-
48 zsálemtől kezdve, minden népnek. Ti tanui vagytok ezek-
49 nek. Én pedig elküldöm rátok Atyám megígért ajándékát. Maradjatok a városban, amíg erő nem tölt el a magasságból titeket."

50 **Jézus mennybemenetele.** Ezután kivezette őket Betá-
51 nia közelébe és kezét fölemelve megáldotta őket. Áldás
52 közben eltávozott tőlük és fölment a mennybe. Azok leborulva imádták. Aztán nagy örömmel visszatértek Jeruzsá-
53 lembe. Állandóan ott voltak a templomban, dicsérték és magasztalták Istent. (Amen.)

44—49. Jézus mégegyszer visszatekint földi életére, de aztán a jövőre irányítja az apostolok figyelmét: a világmisszió nagy munkájára, amelyet a Szentlélek segítségével el kell végezniük.
50—53: Mk 16, 19.20; Ap Csel. 1, 6—12.
50. *Betánia közelébe*, az Olajfák hegyének betániai felére.
53. *Állandóan*, t. i. napról-napra az imádság óráiban.

Szent János evangéliuma.

A negyedik evangélium szerzője szent János, Zebedeusnak, a galileai halásznak és Szalóménak fia, és az idősebb Jakab apostolnak öccse. Anyja Jézus követői közé tartozott (Mt 27, 56; Mk 15, 40). János atyja mesterségét folytatta. Amikor Keresztelő szent János föllépett, tanítványa lett, de a Keresztelő tanuságtételének hatására Andrással együtt Jézushoz csatlakozott (Jn 1, 35—39). Később Jézus hívására mindenét elhagyta és végleg tanítványa lett. Az Úr a többi tizeneggyel apostolának választotta (Mt 10, 1—4; Mk 3, 13—19; Lk 6, 12—16). Az apostoli testületben Jézus Péter és Jakab mellett őt is különös bizalmával tüntette ki (Mt 17, 1; 26, 37; Lk 8, 51), az Úr szeretett tanítványa volt: az utolsó vacsorán mellette ült és szívére hajthatta a fejét (Jn 13, 23), a kereszt alatt pedig Jézus az ő gondjaira bízta Édesanyját (Jn 19, 25—27).

A Szentlélek eljövetele után Mária mennybevételéig Jeruzsálemben maradt, s ott a környéken és Szamariában apostolkodott (Ap. Csel. 3. 4. és 8. fejezet). Szent Pál Péterrel és Jakabbal az Egyház oszlopai közé sorolja (Gal. 2, 9). Később, valószínűleg szent Pál halála után, a kisázsiai Efezusban működött. Ő nevelte a második apostolnemzedék több jelentős egyéniségét: Pápiász hierapoliszi, Polikárp szmirnai és Ignác antióhiai püspököt. Domicianusz császár Patmosz szigetére száműzte. Ott részesült azokban a látomásokban, melyeket a Titkos Jelenések könyvében írt meg. Nerva uralkodása alatt visszatért Efezusba és száz éves lehetett már, amikor Trajánusz idejében meghalt. Ünnepét december 27-én tartjuk.

Sz. Ireneusz, az említett sz. Polikárp tanítványa szerint az Apostol efezusi tartózkodása idején írta evangéliumát. Az a szándék vezette, hogy a Kisázsiában jelentkező téves tanításokkal szemben a hívek lelkében megerősítse az igaz hitet. „Ezeket azért írtam, — mondja evangéliuma végén —

hogy higgyétek: Jézus a Messiás, az Isten Fia, és hogy a hit által életetek legyen benne" (20, 31). Ez a szándék az egész írásmű során kifejezésre jut: az Úr jelentősebb csodáinak és beszédeinek leírásával mindig Isten egyszülött Fiának dicsőséges alakját állítja elénk, „akit kegyelem és igazság tölt be" (1, 14). E mellett természetesen törekvése az is, hogy az előző három evangelista, a szinoptikusok elbeszélését kiegészítse.

Sz. János evangéliuma sokban eltér a másik háromtól. Leginkább abban különböznek, hogy a szinoptikusok Jézus galileai tanítását és csodatetteit írják le részletesebben, János pedig a judeai és jeruzsálemi működését. Azonkívül János evangéliuma olyan beszédeket tartalmaz, amelyeket Jézus tanítványainak vagy a műveltebb zsidóknak tartott*), ezért előadása ünnepi hangú, gondolatai — különösen, amelyek Isten Fia örök létezését, isteni küldetését és az Atyával való egylényegűségét fejtik ki, — sokkal nehezebbek. A szinoptikusok ezzel szemben inkább csak Jézus Isten országáról és annak valláserkölcsi követelményeiről szóló tanítását gyüjtötték össze. Ezek a tanítások az egyszerű néphez szóltak, ezért népiesek és könnyen érthetők.

Sz. János az első század kilencvenes éveinek elején írt, görög nyelven. Evangéliuma elé, Jézus Istenfiúságának és megtestesülésének szent titkába elmélyedve, ihletett hangú bevezetést írt (1, 1—18). Teológiai mélységű írásának első része főkép a Jézus jeruzsálemi működésével kapcsolatos eseményeket és tanításokat mondja el (2—12 fejezet), második része az Úr szenvedésének és föltámadásának története (13—21 fejezet).

*) A Pápai Szentírás-bizottság 1907 május 29-én kelt döntésében kijelentette, hogy Jézusnak ezek a beszédei kétségtelenül hitelesek, nem az evangelista költötte őket. A bennük foglalt tanítást szószerint, s nem képletesen kell érteni. Az ezzel kapcsolatos tévedéseket az 1907 július 4-én kelt Syllabus ítélte el.

Jézus Krisztus evangéliuma szent János szerint.

Előszó.

Az isteni Ige. 1

Kezdetben volt az Ige,
És az Ige Istennél volt,
És Isten volt az Ige. 2
Ő volt kezdetben Istennél.
Minden ő általa lett, 3
És nélküle semmi sem lett,
Ami lett.
Benne élet volt, 4
És az élet volt az emberek világossága.
A világosság a sötétségben világít, 5
De a sötétség nem fogta föl.

A világ világossága.

Megjelent egy ember, 6
Akit Isten küldött.
János volt a neve.

1—18. Az Előszóban szent János az isteni élet titkába elmerülve, ihletett hangon kifejti Isten egyszülött Fiának az Atyával egylényegű isteni természetét, a világ teremtésében való közreműködését és megtestesülését. Isten Fiát *Logos*-nak, isteni Igének nevezi. Ez a kifejezés a görög filozófiában a „világszellemet" jelentette, az evangelista azonban az Ószövetség Bölcseség-könyvei és Jézus kinyilatkoztatása alapján új, természetfölötti tartalommal tölti meg. Az isteni Ige Jézus Krisztusban személyesen lép a világba: ő az örök Atya kinyilatkoztatója és az emberiség megváltója.

1. *Az Ige Istennél volt:* mint önálló személy, de isteni természetében egylényegű az Atyával.

3—5. Az isteni Ige a világ teremtője, isteni *élete* az emberek szellemi és kegyelmi életének forrása. A *sötétség:* a tévelygő és bűnös világ nem értette meg és nem fogadta be ezt az életadó *világosságot.*

6—8. Ezek a sorok kifejezően szemléltetik Keresztelő szent János küldetését.

7 Azért jött, hogy tanuságot tegyen,
Tanuságot a világosságról,
Hogy mindenki higgyen általa.

8 Nem ő volt a világosság,
Csak tanuságot kellett tennie a világosságról.

9 Az igazi világosság,
Mely minden embert megvilágosít,
A világba jött.

10 A világban volt,
A világ ő általa lett,
Mégsem ismerte föl őt a világ.

11 Tulajdonába jött,
De övéi nem fogadták be.

12 Mindannak azonban, aki befogadta,
Hatalmat adott, hogy Isten fiává legyen,
Annak, aki hisz őbenne.

13 Aki nem vérből,
Sem a test ösztönéből,
Sem a férfi akaratából,
Hanem Istenből született.

Az Ige megtestesülése.

14 Az Ige testté lett,
És közöttünk lakott.
Láttuk dicsőségét,
Az Atya Egyszülöttének dicsőségét,
Akit kegyelem és igazság tölt be.

15 János tanuságot tesz róla és nyiltan megvallja:
„Őróla mondtam:
Aki utánam jön, nagyobb nálam,
Mert előbb volt, mint én.“

9. Jánossal szemben, aki csak közvetítője volt az isteni világosságnak, az Ige minden lelki világosság forrása. — A Vulgáta szerint: „Az igazi világosság volt, amely megvilágosít minden világra jövő embert.“

10—11. A megtestesült Ige saját teremtményeihez, tulajdon népe közé jött, de félreértés és elutasítás fogadta.

12.13. *Aki hisz őbenne*, ujjászületik Istenből, vagyis megigazul.

14. *Testté lett:* emberi természetet, valóságos emberi testet és lelket vett föl, s így Istenemberré lett.

Mindnyájan az ő teljességéből merítettünk, 16
Kegyelmet kegyelemre halmozva.
A törvényt Mózes által kaptuk, 17
A kegyelem és az igazság Jézus Krisztussal
valósult meg.
Istent sohasem látta senki. 18
Az egyszülött Isten,
Aki az Atya keblén nyugszik,
Ő nyilatkoztatta ki.

Jézus nyilvános működésének kezdete.

Keresztelő szent János első tanusága. János így tett 19
tanuságot: A zsidók papokat és levitákat küldtek hozzá
Jeruzsálemből ezzel a kérdéssel: „Ki vagy te?" Tagadás 20
nélkül nyiltan megvallotta: „Én nem vagyok a Messiás."
„Hát akkor? Talán Illés vagy?" — kédezték. „Nem va- 21
gyok", felelte. „A Próféta vagy?" „Nem", felelte ismét.
Erre tovább faggatták: „Hát akkor ki vagy? Választ kell 22
vinnünk azoknak, akik küldtek. Mit mondasz magadról?"
Így felelt: „Én a pusztában kiáltónak szava vagyok. Egyen- 23
gessétek az Úr útját, amint Izaiás próféta mondta."
A küldöttek a farizeusok közül voltak. Tovább kérdez- 24. 25
ték: „Miért keresztelsz tehát, ha nem te vagy a Messiás, sem
Illés, sem a Próféta?" János megint megfelelt nekik: „Én 26
csak vízzel keresztelek. De köztetek áll az, akit nem ismer-
tek, aki utánam jön (és nagyobb nálam). Arra sem vagyok 27
méltó, hogy saruszíját megoldjam."
Ez Betániában történt, a Jordánon túl, ahol János ke- 28
resztelt.

Keresztelő szent János második tanusága. Másnap 29
látta, hogy Jézus közeledik feléje. Megszólalt: „Nézzétek,

21. *A Próféta* a Messiás, akiről Mózes jövendölt ilyen értelemben (Deut. 18, 15).
23. Izaiás 40, 3. — Lásd Mt 3, 3; Mk 1, 3; Lk 3, 4.
26. 27. Lásd Mt 3, 11 jegyzet.
28. Ez a *Betánia* nem a Jeruzsálem közelében fekvő helység, hanem átkelőhely a Jordánon. — *János keresztelése* lelki tisztulást jelképező vízbemerítés volt (Mt 3, 6).

30 az Isten Báránya! Ő veszi el a világ bűnét! Ő az, akiről
mondtam: Utánam jön egy férfi, aki nagyobb nálam,
31 mert előbb volt, mint én. Én nem ismertem. De azért jöt-
tem, és azért keresztelek vízzel, hogy megismertessem
32 Izraelben." János aztán így folytatta tanuságát: „Láttam
a Lelket, amint galamb képében leszállt az égből és rajta
33 maradt. Én nem ismertem őt, de aki küldött, hogy vízzel
kereszteljek, megmondta: Akire látod, hogy rászáll a Lélek
34 és rajta marad, ő az, aki Szentlélekkel keresztel. Én láttam
és tanuskodom róla: Ő az Isten Fia."

35 **János és András meghívása.** Másnap megint ott állt
36 János két tanítványával. Mikor látta, hogy Jézus közele-
37 dik, így szólt: „Nézzétek, az Isten Báránya!" Mihelyt a
38 két tanítvány e szavakat hallotta, követte Jézust. Jézus
megfordult és látta, hogy követik. Megkérdezte őket: „Mit
akartok?" Azok így feleltek: „Rabbi — vagyis Mester —
39 hol lakol?" „Jöjjetek, nézzétek meg", válaszolta. Erre
elmentek és megnézték, hol lakik. Aznap nála maradtak.
Ez a tizedik óra körül történt.

40 **Péter meghívása.** A kettő közül egyik, aki János sza-
41 vára követte őt, András volt, Simon Péter testvére. Mihelyt
találkozott testvérével, Simonnal, elmondta neki: „Meg-
42 találtuk a Messiást", vagyis a Fölkentet, és elvitte Jézus-
hoz. Jézus rátekintett és így szólt hozzá: „Te Simon vagy,
János fia, Péter — vagyis Szikla — lesz a neved."

43 **Fülöp és Nátánael meghívása.** Másnap, mikor Gali-
leába akart menni, találkozott Fülöppel. „Kövess engem",
44 mondta neki Jézus. Fülöp Betszaidából származott, And-

29. János az Üdvözítőt *Isten Bárányának* nevezi. Ez célzás Izaiás jövendölésére (53, 7), mely a népéért szenvedő Messiást áldozati bárányhoz hasonlítja.

32. Lásd Mt 3, 16; Mk 1, 10; Lk 3, 22.

39. *A tizedik óra* a mi időszámításunk szerint délután négy óra (lásd Mt 20, 3 jegyzet). Szent János még öreg korában is meghatódva emlékszik vissza arra az időpontra, amikor először találkozott az Úrral.

41. A *Messiás* héber szó, görögül Krisztus, Isten Fölkentje, a zsidóktól várt Megváltó-király.

42. Jézus azért nevezi Simont *Péternek*, vagyis *Sziklának*, mert később erre a sziklára alapítja Egyházát (lásd Mt 16, 18).

rás és Péter városából. Fülöp találkozott Nátánáellel és közölte vele: „Megtaláltuk azt, akiről Mózes törvényében és a prófétáknál szó van: a názáreti Jézust, József fiát.“ „Jöhet valami jó Názáretből?“ — kérdezte Nátánáel. „Jöjj, nézd meg“, felelte Fülöp. Mikor Jézus látta, hogy Nátánáel közeledik hozzá, így szólt: „Nézzétek, ez egy igaz izraelita! Nincs benne kétszínűség!“ „Honnan ismersz engem?“ kérdezte Nátánáel. Jézus így felelt: „Még mielőtt Fülöp hívott volna, láttalak a fügefa alatt.“ Nátánáel erre elismerte: „Rabbi, te vagy az Isten Fia! Te vagy Izrael királya!“ Jézus így szólt: „Azért hiszel, mert azt mondt m: Láttalak a fügefa alatt. Nagyobb dolgokat fogsz látni ennél.“ Aztán tovább folytatta: „Bizony, bizony mondom nektek: látni fogjátok, hogy megnyílik az ég és Isten angyalai föl-alászállnak az Emberfia előtt.“

45 48 50 51

Jézus nyilvános működése.

Először Jeruzsálemben.

A kánai menyegző. Harmadnapra menyegző volt a galileai Kánában. Jézus anyja is résztvett. Jézus is hivatalos volt tanítványaival együtt a menyegzőre. Mikor fogytán volt a bor, Jézus anyja megjegyezte: „Nincs már boruk.“ Jézus hozzá fordult: „Asszony, a mi gondunk ez? Még nem jött el az én órám.“ Anyja akkor figyelmeztette a szolgákat: „Tegyétek, amit mond.“ Állt ott hat

2 2 3 4 5 6

45. *Nátánáel* azonos az apostolok névsorában (Mt 10, 3) említett Bertalannal.

48. Nátánáellel valami rendkívüli dolog történhetett a fügefa alatt, talán isteni megvilágosításban részesült.

51. Célzás Jákob álmára (Gen. 28, 12). Itt képletes értelemben azt jelenti, hogy Jézust a mennyei világ is urának ismeri el. — Az *Emberfia:* lásd Mt 8, 20 jegyzet.

1. *Kána* Názárettől északra fekszik.

4. Jézus ezekkel a szavakkal azt fejezi ki, hogy messiási küldetésének kezdetét, első csodájának időpontját nem édesanyja óhaja, hanem Atyjának akarata határozza meg. A Szűzanya szavaiból és Jézus intézkedéséből kitünik, hogy az Úr az anyai kérést nem utasította vissza, hanem az Isten akaratától tette függővé.

6. A zsidóknál szertartásos szabály volt étkezés előtt a kézmosás. A *mérő* 35—40 liter.

nagy kőkorsó, a zsidóknál szokásos tisztálkodásra. Minde-
7 gyik két vagy három mérős volt. Jézus megparancsolta
nekik: „Töltsétek meg a korsókat vízzel." Színig töltötték.
8 Akkor azt mondta nekik: „Most merítsetek, és vigyétek a
9 násznagynak." Vittek neki. A násznagy megízlelte a borrá
vált vizet. Nem tudta honnan való, csak a szolgák tudták,
akik a vizet merítették. A násznagy hivatta a vőlegényt
10 és szemére vetette: „Minden ember először a jó bort adja,
és csak miután megittasodtak, akkor az alábbvalót. Te
11 mindeddig tartogattad a jó bort." Ezzel kezdte Jézus cso-
datetteit a galileai Kánában. Kinyilatkoztatta dicsőségét,
tanítványai pedig hittek benne.
12 Ezután lement Kafarnaumba anyjával, testvéreivel és
tanítványaival. Néhány napig ott maradtak.

13 **A templom megtisztítása.** Közel volt a zsidók hús-
14 vétja. Jézus fölment Jeruzsálembe. A templomban keres-
kedőket talált, akik ökröket, juhokat és galambokat árusí-
15 tottak, és pénzváltókat, akik ott telepedtek le. Kötelek-
ből ostort font, és mindnyájukat kiűzte a templomból, a
juhokkal és ökrökkel együtt, a pénzváltóknak pénzét szét-
16 szórta és asztalaikat fölforgatta. A galambárusokhoz pedig
így szólt: „Vigyétek el innét ezeket! Ne tegyétek Atyám
17 házát vásárcsarnokká!" Tanítványainak akkor eszükbe
jutott az Írás szava: „Buzgóság emészt el házadért."
18 Erre a zsidók szót emeltek és megkérdezték: „Milyen
19 csodajellel bizonyítod, hogy jogod van ehhez?" Jézus így
felelt: „Bontsátok le a templomot, én harmadnapra föl-
20 építem azt." A zsidók megütköztek ezen: „Negyvenhat
esztendeig épült ez a templom, és te három nap alatt akarod
21 fölépíteni?" Ő azonban saját testének templomára gondolt.
22 Mikor aztán föltámadt halottaiból, tanítványai visszaem-

12. Lásd Mt 12, 46 jegyzet.
13—17. Máté (21, 12—17), Márk (11, 15—19) és Lukács (19, 45—48) beszámolnak arról, hogy Jézus szenvedése előtt másodszor is megtisztította a templomot.
14. *A templomról* lásd Mt 21, 12 jegyzet.
17. Zsolt. 68, 10.
19. Jézus a jelképes beszéddel föltámadásának csodájára hivatkozik. Ezt a kijelentést ferdítette el a két hamis tanu a főtanács előtt (Mt 26, 61) és a kereszten is ezzel gúnyolták a zsidók (Mt 27, 40).

lékeztek erre a mondásra és hittek az Írásnak meg Jézus szavainak.

Húsvét ünnepén, amikor még Jeruzsálemben tartózkodott, sokan hittek benne, mert látták az általa művelt csodákat. De Jézus nem bízott bennük, mert ismerte mindnyájukat, és nem szorult rá, hogy bárki is fölvilágosítsa az emberről. Tudta ő mi lakik az emberben.

Jézus és Nikodémus. Volt a farizeusok közt egy Nikodémus nevű zsidó tanácsos. Éjnek idején fölkereste Jézust. „Rabbi, szólt hozzá, tudjuk, hogy Istentől jött tanító vagy, mert senki sem tud ilyen csodákat művelni, mint te, ha Isten nincs vele." Jézus erre kijelentette neki: „Bizony, bizony mondom neked, ha valaki újra nem születik, nem látja meg Isten országát." „Hogyan születhetik valaki, mikor már öreg?" — vágott szavába Nikodémus. „Csak nem térhet vissza anyja méhébe, hogy újra szülessék?" Jézus megmagyarázta: „Bizony, bizony mondom neked: Aki nem születik vízből és (Szent)lélekből, nem mehet be Isten országába. Ami testből születik, az test, de ami lélekből születik, az lélek. Ne csodálkozzál, hogy azt mondtam neked: Újra kell születnetek. A szél ott fúj, ahol akar. Hallod zúgását, de nem tudod honnan jön és hová megy. Ez áll mindarra, aki lélekből született." „Hogyan lehetséges ez?" — kérdezte Nikodémus. Jézus így felelt: „Te Izrael tanítója vagy, és nem érted? Bizony, bizony mondom neked, arról beszélünk, amit tudunk, s arról tanuskodunk, amit láttunk, de tanuságunkat nem fogadjátok el. Ha

23 24 25

3 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

1—21. Jézus kifejti Nikodémusnak, hogy milyen feltétellel lehet belépni Isten országába (1—12), aztán kinyilatkoztatja istenemberi mivoltát és megváltói küldetését (13—21).

3. *Isten országa* teljes értelemben az örök üdvösséget jelenti, de jelenti ezen a világon az üdvözülés állapotát és magát az Egyházat is, melyben az üdvösség részese lesz az ember.

5. 6. A lelki újjászületés a keresztség szentségében történik. A testi születésből bűnrehajló, földi ember származik, a kegyelmi újjászületésből Krisztusban megváltott, lelki ember.

8. A Szentlélek működése a szél fújásához hasonlóan nem látható, de a megigazult lélek megtapasztalja hatását.

11. Jézus úgy beszél, mint aki isteni természeténél fogva közvetlenül ismeri a Szentlélek működését.

12. Jézus természetfölötti dolgokról (pl. az ujjászületésről) emberi módon beszél, mert ha isteni módon beszélne, nem értenék az emberek.

földiekről beszélek és nem hiszitek, hogyan fogjátok elhinni, ha majd mennyeiekről szólok? Senki sem emelkedett föl a mennybe, csak az, aki alászállott a mennyből: az Emberfia, (aki a mennyben van). Amint Mózes fölállította a kígyót a pusztában, úgy fogják fölmagasztalni az Emberfiát is, hogy mindaz, aki hisz benne, el ne vesszen, hanem örökké éljen. Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda, hogy mindaz, aki benne hisz, el ne vesszen, hanem örökké éljen. Isten nem azért küldte Fiát a világba, hogy elítélje a világot, hanem hogy üdvözüljön általa a világ. Aki hisz benne, azt nem ítéli el, de aki nem hisz, azt már elítélte, mert nem hitt Isten egyszülött Fiában. Az ítélet ez: A világosság a világba jött, de az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, mert gonoszak voltak tetteik. Mindaz, aki gonoszat tesz, gyűlöli a világosságot és nem megy a világosságra, hogy nyilvánosságra ne jussanak tettei. De aki az igazságot teszi, a világosságra megy, hogy nyilvánosságra jusson: tetteit Istenben művelte."

Jézus és Keresztelő szent János. Jézus ezután tanítványaival Judea földjére ment. Ott tartózkodott velük és keresztelt. János is keresztelt Enonban, Szalim közelében, ott ugyanis sok víz volt. Az emberek odamentek és megkeresztelkedtek. János akkor még nem volt börtönben.

Vita támadt János tanítványai és egy zsidó közt a tisztulási szertartásról, ezért Jánoshoz mentek. „Mester, mondták neki, aki nálad volt a Jordánon túl, akiről tanuságot tettél, most szintén keresztel és mindenki hozzá ódul." János így válaszolt: „Az ember semmit sem vallhat magáénak, hacsak a mennyből nem kapta. Ti magatok vagytok tanuim, hogy megmondtam: Én nem vagyok a

14. Num. 21, 9.
21. *Istenben művelte*, vagyis a kegyelem állapotában.
22. Jézus Jn 4, 2 szerint nem személyesen, hanem tanítványai útján *keresztelt*. Ez még nem szentségi keresztség volt, hanem a bűnbánat és megtérés jelképe, mint János keresztsége (lásd Mt 3, 6 jegyzet).
25. A *vita* arról folyt, hogy János keresztsége hatásosabb-e, vagy Jézusé.

Messiás, hanem csak előfutárja. Az a vőlegény, akié a 29
menyasszony, a vőlegény barátja csak ott áll a vőlegény
mellett, hallgatja szavát és szívből örül neki. Ezzel most
az én örömöm is teljes. Neki növekednie kell, nekem kiseb- 30
bednem."

Aki fölülről jön, mindenkit fölülmúl. Aki a földről való, 31
az földies és földiekről beszél. Aki a mennyből jön, fölül-
múl mindenkit. Ő arról tanuskodik, amit látott és hallott, 32
tanuságát azonban senki sem fogadja el. De aki elfogadja 33
tanuságát, megerősíti, hogy Isten igazmondó. Akit Isten 34
küldött, Isten igéit beszéli, mert Isten nem adja szűkösen
a Lelket. Az Atya szereti a Fiút, és mindent az ő kezébe 35
adott. Aki hisz a Fiúban, az örökké él. De aki nem hisz 36
a Fiúnak, nem látja meg az életet, hanem Isten haragja
száll rá.

Jézus Jákob kútjánál. A farizeusok úgy értesültek, 4
hogy Jézus több tanítványt szerez, és többet keresztel,
mint János. Valójában Jézus maga nem keresztelt, hanem 2
csak a tanítványai. Mikor az Úr ezt megtudta, elhagyta 3
Judeát és ismét Galileába tartott. Keresztül kellett mennie 4
Szamarián. Útközben Szamaria egyik városába, Szikarba 5
érkezett, közel ahhoz a földhöz, melyet Jákob fiának,
Józsefnek adott. Ott volt Jákob kútja. Jézus a megtett 6
úttól fáradtan leült a kúthoz. Ez a hatodik órában történt.

Beszélgetés a szamariai asszonnyal. Odajött egy 7
szamariai asszony, hogy vizet merítsen. Jézus megkérte:
„Adj innom." Tanítványai ugyanis elmentek a városba, 8
hogy ennivalót vegyenek. Az asszony elcsodálkozott: 9

29. Az Ószövetségi Szentírás gyakran a jegyesség képével fejezi ki Isten szeretetét választott népe iránt. Az Újszövetségben Jézus az Egyház *vőlegénye*, Keresztelő szent János pedig a vőlegény *barátja*, aki a menyasszonyt a vőlegényhez, a népet Jézushoz vezeti.

31—36. Ezekben a versekben az evangelista megmagyarázza, hogy Jézusnak azért kell *növekednie*, mert ő az igazi mennyei küldött: Isten egyszülött Fia. Tanításának elfogadása üdvösséget, elutasítása kárhozatot jelent.

6. A *hatodik óra* a mi időszámításunk szerint déltájban volt (lásd Mt 20, 3 jegyzet).

9. *A szamariaiak* Szamaria tartomány lakói, akik a zsidó vallást pogány elemekkel keverték. A zsidók a pogányoknál is jobban megvetették őket.

„Hogyan? Te zsidó létedre tőlem, szamariai asszonytól kérsz inni?“ A zsidók ugyanis nem érintkeznek a szama-
10 riaiakkal. Jézus így felelt: „Ha ismernéd Isten ajándékát és tudnád, ki mondja neked: Adj innom, inkább te kérnéd
11 őt, és ő élővizet adna neked.“ „Uram, szólt az asszony, hiszen vödröd sincs, a kút pedig mély. Honnan veszed az élővizet?
12 Csak nem vagy nagyobb Jákob atyánknál, aki nekünk ezt a kutat adta, amelyből ő maga is ivott, meg fiai és állatai
13 is?“ Jézus erre megjegyezte: „Mindaz, aki e vízből iszik,
14 ismét megszomjazik. De aki abból a vízből iszik, melyet én adok, nem szomjazik soha többé. Az a víz, melyet én
15 adok, örök életre szökő vízforrás lesz benne.“ „Uram, kérte az asszony, add nekem ezt a vizet, hogy ne szomjaz-
16 zam és ne kelljen ide járnom meríteni.“ „Menj, szólt
17 (Jézus), hívd el férjedet és jöjj ide.“ „Nincs férjem“, felelte az asszony. Jézus ráhagyta: „Jól mondtad: Nincs férjem.
18 Öt férjed volt, s akid most van, az sem férjed. Ezt helyesen
19 mondtad.“ „Uram, ismerte be az asszony, látom, próféta
20 vagy. Atyáink ezen a hegyen imádták az Istent, ti pedig azt mondjátok, hogy Jeruzsálem az a hely, ahol imádni
21 kell őt.“ Jézus így válaszolt: „Hidd el nekem, asszony, eljön az óra, mikor sem ezen a hegyen, sem Jeruzsálemben
22 nem fogják imádni az Atyát. Ti ismeretlent imádtok, mi azt imádjuk, amit ismerünk, mert az üdvösség a zsidóktól való.
23 De eljön az óra, sőt már itt is van, amikor az igazi imádók lélekben és igazságban imádják az Atyát. Az Atya ilyen
24 imádókat kíván. Lélek az Isten: akik imádják, lélekben
25 és igazságban kell imádniuk.“ Az asszony így szólt: „Tu-

10. *Isten ajándékát*, vagyis azt a nagy kegyelmet, amelyben ezzel a találkozással részesült. — *Élővíz:* friss forrásvíz vagy kútvíz, szemben a ciszterna állott vizével. Itt képletes értelemben a lekiélet tápláléka: Jézus tanítása és kegyelme.

14. Jézus tanítása és kegyelme megszenteli és az örök életre vezeti a hívőt.

20. Az asszony a számára kellemetlen tárgyról (17.18. vers) a zsidók és a szamariaiak között állandóan vitatott kérdésre tereli a szót. A zsidó istentisztelet a jeruzsálemi templomban folyt, a szamariaiak Garizim hegyén végezték szertartásaikat.

23 . 24. Az Újszövetség istentisztelete nincs helyhez kötve, mint az Ószövetségé, szertartásai pedig bensőségesek és lelki jellegűek. Ez felel meg Isten szellemi mivoltának.

dom, hogy eljön a Messiás — vagyis a Fölkent. Mikor eljön, tudtunkra ad majd mindent." Jézus erre kijelentette: „Én 26
vagyok az, aki veled beszélek."

A tanítványok visszatérése. Közben visszatértek ta- 27
nítványai. Meglepődtek, hogy asszonnyal beszélget, de egyikük sem kérdezte: „Mit akarsz tőle?" vagy: „Mit beszélsz vele?" Az asszony pedig otthagyta korsóját, a 28
városba sietett és elhíresztelte az embereknek: „Jöjjetek, 29
van itt egy ember, aki mindent elmondott, amit tettem. Talán ő a Messiás?" Erre kimentek a városból és odasereg- 30
lettek hozzá.

Közben a tanítványok kérték: „Mester, egyél." De ő 31. 32
így válaszolt: „Van ennivalóm, amiről ti nem tudtok." A tanítványok erre kérdezgetni kezdték egymást: 33
„Talán hozott valaki ennivalót neki?" Jézus meg- 34
magyarázta nekik: „Az én eledelem az, hogy annak akaratát tegyem, aki engem küldött, és hogy elvégezzem művét. Ugye azt mondjátok: Még négy hónap és eljön az 35
aratás? De én azt mondom nektek: Emeljétek föl szemeteket és nézzétek a szántóföldeket! Megértek már az aratásra. Az arató már most megkapja bérét és egybegyüjti 36
a termést az örök életre, hogy együtt örüljön a vető az aratóval. Igaza van a közmondásnak: Egyik vet, a másik arat. 37
Én azért küldtelek titeket, hogy learassátok azt, amit nem 38
ti munkáltatok. Mások fáradoztak, ti pedig azok munkájába álltatok be.

Jézus és a szamariaiak. Abból a városból sok szama- 39
riai hitt benne, mert az asszony egyre bizonygatta: „Mindent megmondott, amit tettem." A szamariaiak tehát 40
odaérve hozzá, kérték, hogy maradjon náluk. Ott is maradt két napig. Tanítására még többen hittek benne. Az asszony- 41. 42
nak pedig azt mondták: „Most már nem a te beszédedre

27. *Meglepődtek*, mert a zsidó tanítók a nőt alkalmatlannak tartották vallási igazságok megértésére.

35. Palesztinában vetés után négy hónapra már aratás van. Jézus arról beszél, hogy a mag, amelyet imént a szamariai asszony lelkébe vetett, máris megtermette gyümölcsét: a szamariaiak az asszony szavára seregesen jönnek, hogy tanítását hallgassák.

36. Szamaria megtéréséről lásd Ap. Csel. 8, 4—17. — A *vető*: Krisztus és az ószövetségi próféták; az *arató*: az apostolok.

hiszünk, mert magunk hallottuk és meggyőződtünk róla: Ez valóban a világ üdvözítője."

43 **Jézus Galileában.** Két nap mulva folytatta útját Ga-
44 lileába. Jézus ugyan maga volt rá tanu, hogy prófétának
45 nincs becsülete a saját hazájában, mégis mikor Galileába érkezett, a galileaiak szívesen fogadták, mert látták mindazt, amit Jeruzsálemben művelt az ünnepen. Az ünnepen ugyanis ott voltak ők is.

46 Ismét a galileai Kánába ment, ahol a vizet borrá változtatta. Volt Kafarnaumban egy királyi tisztviselő, aki-
47 nek betegen feküdt a fia. Mikor meghallotta, hogy Jézus Judeából Galileába érkezett, fölkereste őt és kérte, hogy
48 jöjjön, gyógyítsa meg fiát. Már halálán volt. Jézus így szólt: „Ha jeleket és csodákat nem láttok, nem hisztek."
49 „Uram, kérte ismét a királyi tisztviselő, jöjj el, míg meg
50 nem hal gyermekem." „Menj csak, felelte Jézus, fiad él."
51 Hitt az ember Jézus szavainak és hazament. Még útközben eléje jöttek szolgái és jelentették, hogy fia életben van.
52 Tudakozódott tőlük, melyik órában lett jobban. „Tegnap
53 a hetedik órában hagyta el a láz", válaszolták. Az apa rájött, hogy ez volt az az óra, amikor Jézus azt mondta neki:
54 „Fiad él." Erre egész házával együtt hívő lett. Ez volt Jézus második csodája. Akkor művelte, amikor Judeából Galileába ment.

Másodszor Jeruzsálemben.

5 **Gyógyítás a Beteszda fürdőnél.** Később ünnepük
2 volt a zsidóknak és Jézus fölment Jeruzsálembe. Van Jeruzsálemben a Juhkapunál egy fürdő, melynek héber neve
3 Beteszda. Öt oszlopcsarnok áll mellette. Ott igen sok beteg,
4 vak, sánta és béna feküdt, s a víz mozdulására várt. Az

44. Lásd Mt 13, 57; Mk 6, 4; Lk 4, 24.
46. *A királyi hivatalnok* Heródes Antipász fejedelem hivatalnoka.
1. Valószínűleg az a húsvét, amely Jézus nyilvános működésének második évébe esett.
2. A *fürdő* vizének gyógyító ereje miatt kapta a *Beteszda:* kegyelem háza nevet.
4. A gyógyító erő akkor volt leghatásosabb, amikor a víz időnként hevesebben tört föl.

(Úr) angyala időnkint leszállt a tóra és fölkavarta a vizet. Aki ezután elsőnek lépett a fölkavart vízbe, meggyógyult, bármilyen betegségben sínylődött is.

Feküdt ott egy ember, aki már harmincnyolc esztendeje volt beteg. Mikor ezt Jézus ott fekve látta és megtudta, hogy már oly hosszú ideje szenved, megkérdezte: „Meg akarsz gyógyulni?“ „Uram, felelte a beteg, nincs emberem, aki levinne a fürdőbe, mikor fölkavarodik a víz. Mire odaérek, már más lép be előttem.“ Jézus erre így szólt: „Kelj föl, fogd ágyadat és járj!“ Az ember azonnal meggyógyult, fogta ágyát és járni kezdett.

Aznap éppen szombat volt. A zsidók ezért rászóltak a meggyógyított emberre: „Szombat van, tilos vinned az ágyat.“ De az mentegetőzött: „Aki meggyógyított engem, az mondta: Fogd ágyadat és járj!“ Azok megkérdezték: „Ki az, aki azt mondta neked: Fogd ágyadat és járj?“ A meggyógyult azonban nem tudta ki volt, mert Jézus a helyszínen összegyűlt néptömeg miatt eltávozott. Később Jézus a templomban találkozott vele és megszólította: „Látod, meggyógyultál. Ne vétkezzél többet, hogy rosszabbul ne járj.“ Erre elment az ember és elmondta a zsidóknak, hogy Jézus gyógyította meg.

Jézus egylényegű az Atyával. A zsidók üldözték Jézust, mert mindezt szombaton művelte. Jézus megmagyarázta nekik: „Atyám szüntelen munkálkodik, ezért én is munkálkodom.“ A zsidók erre már életére törtek, mivel nemcsak megszegte a szombatot, hanem Istent is Atyjának mondta és ezzel egyenlővé tette magát Istennel.

Jézus azonban tovább hirdette: „Bizony mondom nektek: A Fiú önmagától nem tehet semmit, csak azt teheti, amit az Atyánál lát. Amit ugyanis ő tesz, azt a Fiú ugyan-

5 6 7 8 9. 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

10. A *zsidók*, t. i. az írástudók és farizeusok a szombati munkaszünet megszegésének tekintették bármilyen tárgy szállítását.

17. A mennyei Atya a világ megteremtése óta állandóan fönntartja és kormányozza a világot, tehát Jézusnak is joga van ahhoz, hogy szombaton hasznos és szükséges dolgokat vigyen végbe.

19. Jézus nem tagadja isteni hatalmát, hanem azt hangsúlyozza, hogy, amint isteni természetét tekintve egylényegű az Atyával, ugyanúgy cselekvésében is elválaszthatatlan tőle és, mint ember is, állandóan mennyei Atyja akaratát követi.

20 úgy cselekszi. Az Atya szereti a Fiút, és mindent meg-
mutat neki, amit tesz. Sőt még nagyobb dolgokat is mutat
21 majd neki, hogy csodálkozzatok rajta Amint az Atya
halottakat támaszt föl és életre kelt, úgy a Fiú is életre
22 kelti, akit akar. Az Atya nem itél senkit, az itéletet egészen
23 a Fiúra bízta, hogy mindenki tisztelje a Fiút, amint tisz-
telik az Atyát. Aki a Fiút nem tiszteli, nem tiszteli az
24 Atyát, aki őt küldte. Bizony, bizony mondom nektek, aki
igémet hallgatja és hisz annak, aki engem küldött, örök
élete van és nem kerül itéletre, hanem már átment a halál-
25 ból az életre. Bizony, bizony mondom nektek: Eljön az óra
és már itt is van, mikor a holtak meghallják Isten Fiának
26 szavát, és akik hallgatnak rá, élni fognak. Amint az Atyá-
nak élete van önmagában, úgy adta a Fiúnak is, hogy élete
27 legyen önmagában, és hatalmat adott neki, hogy itéletet
28 tartson, mivel ő az Emberfia. Ne csodálkozzatok ezen.
Eljön az óra, mikor a sírokban mindnyájan meghallják
29 Isten Fiának szavát. Akkor előjönnek, akik jót cseleked-
tek, az élet föltámadására, akik pedig gonoszat cselekedtek,
30 az itélet föltámadására. Nem tehetek önmagamtól semmit.
Amint hallom, úgy itélek. Itéletem igazságos, mert nem
a magam akaratát keresem, hanem annak akaratát, aki
engem küldött.

31 **Az Atya tanusága Jézusról.** Ha én tanuskodom ön-
32 magamról, tanuságom nem érvényes. Más tanuskodik ró-
lam, és én tudom, hogy igaz az a tanuság, amit rólam tesz.
33 Ti Jánosnál tudakozódtatok, és ő tanuságot tett az igaz-
34 ságról. De nekem nincs szükségem emberi tanuskodásra,
35 csak azért mondom ezt, hogy üdvözüljetek. Égő és világító

---

20. *A nagyobb dolgok* a következő versekben említett halottföltámasztás és az itélet.

24—27. Az Üdvözítő a lelki föltámadásról beszél: a bűn halálából Isten fiainak kegyelmi életére.

28. Itt már a testi föltámadásról és az utolsó itéletről van szó.

30. Lásd a 19. vers jegyzetét.

31. *Tanuságom nem érvényes*, t. i. a ti fölfogástok szerint, mert nem hiszitek, hogy Isten Fia vagyok. — Jézus saját tanusága helyett az Atyának csodáiban megnyilvánuló tanuságára (36—38) és a Szentírás kijelentéseire (39.40) hivatkozik.

gító fény volt ő, ti azonban csak ideig-óráig akartatok fénysugarában gyönyörködni.

Olyan tanuságom van, amely fölülmúlja Jánosét: tetteim, amelyek végbevitelét rámbízta az Atya. Maguk a tettek, amelyeket végbeviszek, tanuskodnak rólam, hogy az Atya küldött engem. Tehát maga az Atya, aki küldött, tanuskodott rólam. Ti viszont se szavát nem hallottátok, se színét nem láttátok, és igéje sem marad bennetek, mert nem hisztek annak, akit küldött.

Vizsgáljátok az írásokat, hiszen azt tartjátok, hogy bennük találtok örök életet. Éppen azok tanuskodnak rólam. Ti azonban nem akartok hozzám jönni, hogy életetek legyen.

A hitetlenség gyökere. Dicsőítést nem fogadok el az emberektől. Ismerlek titeket: nincs bennetek Isten szeretete. Atyám nevében jöttem, de nem fogadtatok el, ha más a saját nevében jön, azt elfogadjátok. Hogyan lehetnétek hívők, mikor egymás dicsőítését elfogadjátok, de nem keresitek az egy Istentől származó dicsőséget? Ne gondoljátok, hogy vádolni foglak titeket az Atyánál. A ti vádlótok Mózes lesz, akiben reménykedtek. Ha Mózesnek hinnétek, talán nekem is hinnétek, mert ő énrólam írt. Ha az ő írásainak nem hisztek, hogyan hinnétek az én szavamnak?"

A csodálatos kenyérszaporítás. Ezután Jézus átkelt a galileai tengeren, Tibériás taván. Nagy tömeg követte, mert látták a betegeken művelt csodákat. Jézus fölment egy hegyre s ott leült tanítványaival. Közel volt a húsvét, a zsidók ünnepe. Mikor Jézus körültekintett és látta a hozzátóduló nagy sokaságot, megkérdezte Fülöptől: „Honnét veszünk kenyeret, hogy legyen mit enniök?" Ezt azért kérdezte, hogy próbára tegye, mert ő maga tudta, mit akar tenni. Fülöp így felelt: „Kétszáz dénár árú kenyér sem

41—47. Jézus leleplezi a zsidók hitetlenségének gyökerét: a gőgöt és az önzést.

1—15: Mt 14, 13—21; Mk 6, 32—44; Lk 9, 10—17.

1. *Tibériást* a Genezáret-tó nyugati partján Heródes Antipász építette, nevét Tibériusz császárról kapta.

elég, hogy csak valami kevés is jusson mindegyiknek."
8 Egyik tanítványa, András, Simon Péter testvére közbeszólt:
9 „Van itt egy fiú öt árpakenyérrel és két hallal. De mi ez
10 ennyinek?" „Telepítsétek le az embereket!" — szólt Jézus.
Azon a helyen sok fű volt. Letelepedtek. A férfiak szám
11 szerint mintegy ötezren voltak. Jézus akkor fogta a kenyeret, hálát adott és kiosztotta a letelepülteknek. Ugyanígy
12 adott a halakból is, amennyit csak akartak. Miután jóllaktak, így szólt tanítványaihoz: „Szedjétek össze a maradé-
13 kot, hogy el ne vesszen." Össze is szedték és tizenkét kosarat töltöttek meg az öt árpakenyér maradékából, mely az étkezők után maradt.
14 Mikor az emberek látták, hogy Jézus csodát művelt, beszélni kezdtek róla egymás közt: „Bizonyosan ez a Pró-
15 féta, akinek el kell jönnie." Mikor Jézus észrevette, hogy megindulnak feléje, hogy erőszakkal királlyá tegyék, visszavonult a hegyre, egészen egyedül.

16 **Jézus a vizen jár.** Mikor beesteledett, tanítványai le-
17 mentek a tóra. Beszálltak a bárkába és elindultak a tavon Kafarnaum felé. Már rájuk sötétedett, de Jézus még min-
18 dig nem volt velük. Erős szél fújt és a tó háborgott. Mint-
19 egy huszonöt-harminc stádiumnyira eveztek már, amikor látták, hogy Jézus a vizen járva közeledik a bárkához.
20 Nagyon megijedtek. De ő bátorította őket: „Én vagyok,
21 ne féljetek." Föl akarták venni a bárkába, de a bárka abban a pillanatban partot ért, éppen ott, ahová tartottak.

22 **Az eukarisztikus beszéd.** Másnap a tó tulsó partján maradt népnek eszébe jutott, hogy csak egy bárka volt ott. Tudták, hogy Jézus nem szállt a bárkába tanítványaival,
23 tanítványai ugyanis egyedül hajóztak el. Közben Tibériásból több bárka jött a hely közelébe, ahol az Úrtól megáldott
24 kenyeret ették. Mikor tehát a nép látta, hogy Jézus és tanítványai már nincsenek ott, beszálltak a bárkákba és
25 Kafarnaumba eveztek, hogy megkeressék Jézust. Mikor

14. A *Próféta* a Messiás, akiről Mózes jövendölt ilyen értelemben (Deut. 18, 15).
16—21; Mt 14, 22—23; Mk 6, 45—52.
19. *25—30 stádium* kb. 5 kilométer. A tó hét és fél km. széles.

megtalálták a tó másik partján, megkérdezték: „Mester, mikor jöttél ide?“ Jézus így válaszolt: „Bizony, bizony 26
mondom nektek: Kerestek engem, de nem azért, mert csodát láttatok, hanem mert ettetek a kenyérből és jóllaktatok. Ne fáradozzatok veszendő eledelért, hanem azért, 27
amely az örök életre megmarad, amelyet az Emberfia ad majd nektek: mellette tanuskodik az Atyaisten.“ Azok 28
megkérdezték: „Mit tegyünk, hogy Istennek tetsző dolgot cselekedjünk?“ „Istennek tetsző cselekedet az, felelte Jézus, 29
hogy higgyetek az ő küldöttjében.“ De ők tovább kér- 30
dezték: „Hadd lássuk, milyen csodát művelsz, hogy higgyünk neked? Mit teszel? Atyáink mannát ettek a puszta- 31
tában, amint az Írás mondja: Kenyeret adott enni nekik.“ Jézus így felelt: „Bizony, bizony mondom nektek: nem 32
Mózes adott kenyeret az égből, hanem Atyám adja az igazi mennyei kenyeret. Az az Isten kenyere, amely leszállt a 33
mennyből és életet ad a világnak.“ „Uram, kiáltották, add 34
nekünk mindig ezt a kenyeret!“

Jézus az élet kenyere. Jézus erre így szólt: „Én va- 35
gyok az élet kenyere. Aki hozzám jön, nem éhezik többé, és aki bennem hisz, nem szomjazik soha. Megmondtam 36
nektek: Láttok engem és mégsem hisztek. Minden, amit 37
nekem ad az Atya, hozzám tartozik; aki tehát hozzám jön, azt nem dobom ki. Nem azért szálltam le a menny- 38
ből, hogy a magam akaratát cselekedjem, hanem annak akaratát, aki küldött engem. Annak, aki küldött engem, 39
az az akarata, hogy abból, amit nekem adott, semmit el ne veszítsek, hanem föltámasszam az utolsó napon. Atyám 40
akarata az, hogy mindaz, aki látja a Fiút és hisz benne, örökké éljen. Én föltámasztom az utolsó napon.“

Ám a zsidók zúgolódni kezdtek ellene, mert azt mon- 41
dotta: „Én vagyok a mennyből alászállott (élő) kenyér.“

26—29. Jézus az anyagi értelemben vett kenyérről a lelki táplálékra irányítja hallgatói figyelmét. Ebben azoknak lesz részük, akik hisznek Jézusban.

31. Exod. 16, 13.14; Zsolt. 77, 24.

35—47. Az ószövetségi Szentírás gyakran mondja az igazságot, bölcseséget, tanítást ételnek. Jézus önmagát nevezi az *élet kenyerének*, vagyis örök életet adó táplálléknak, amely mindörökre kielégíti az ember lelki éhségét.

42 Így érveltek: „Nem Jézus ez, a József fia? Atyját, anyját
jól ismerjük. Hogyan mondhatja hát: A mennyből szálltam
alá?"

43. 44 Jézus rájuk szólt: „Ne zúgolódjatok! Senki sem tud
hozzám jönni, ha az Atya, aki küldött engem, nem vonzza.
45 Én föltámasztom őt az utolsó napon. A prófétáknál ezt
olvassuk: Mindnyájan Isten tanítványai lesznek. Mindaz,
46 aki hallgat az Atyára és tanul tőle, hozzám jön. Nem
mintha az Atyát látta volna valaki. Csak aki Istentől
47 való, az látta az Atyát. Bizony, bizony mondom nektek:
Aki hisz (bennem), annak örök élete van.

48 **Jézus az élet kenyere az Eukarisztiában.** Én vagyok
49 az élet kenyere. Atyáitok mannát ettek a pusztában és
50 mégis meghaltak. Itt a mennyből alászállott kenyér, hogy
51 aki eszik belőle, meg ne haljon. Én vagyok a mennyből
alászállott élő kenyér. Aki e kenyérből eszik, örökké él.
A kenyér, melyet adni fogok, az én testem a világ életéért."
52 Vita támadt erre a zsidók közt: „Hogyan adhatja ez testét
eledelül nekünk?" — mondták.

53 Jézus megerősítette: „Bizony, bizony mondom nektek:
Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az ő
54 vérét, nem lesz élet bennetek. Aki eszi az én testemet és
issza az én véremet, annak örök élete van és én föltámasz-
55 tom az utolsó napon. Az én testem valóban étel s az én
56 vérem valóban ital. Aki eszi az én testemet és issza az én
57 véremet, bennem marad és én őbenne. Amint engem küld-
dött az élő Atya és én az Atya által élek, úgy aki engem
58 eszik, énáltalam él. Itt a mennyből alászállott kenyér, ez
nem olyan, mint a (manna), melyet atyáitok ettek és mégis
meghaltak. Aki ezt a kenyeret eszi, örökké él."

59 Így tanított a kafarnaumi zsinagógában.

---

45. Iz. 54, 13; Jer. 31, 33.34.

48—59. Jézus pontosabban meghatározza, milyen értelemben nevezi magát az élet kenyerének. Ő nem csak átvitt értelemben lelki táplálék, amennyiben személye és tanítása a hívő ember vallásos gondolatait és érzelmeit táplálja, hanem valóságban is az: teste és vére valóban étel és ital az Oltáriszentségben. A szentáldozás bensőséges életközösségbe kapcsolja a hívőt Jézussal s Jézus által a mennyei Atyával.

Az Eukarisztia és a hitetlenkedők. Ennek hallatára 60
tanítványai közül többen megjegyezték: „Kemény beszéd
ez! Ki fogadhatja el?" Jézus tudta, hogy tanítványai zú- 61
golódtak e miatt, hozzájuk fordult tehát: „Ez megbotrán-
koztat titeket? Hát ha majd látjátok, hogy az Emberfia 62
fölmegy oda, ahol azelőtt volt? A lélek az, ami éltet, a test 63
nem használ semmit. Hozzátok intézett szavaim lélek és
élet, de vannak köztetek, akik nem hisznek." — Jézus 64
ugyanis kezdettől fogva tudta, kik azok, akik nem hisznek
és ki fogja őt elárulni. — „Ezért mondtam nektek, foly- 65
tatta, senki sem jöhet hozzám, ha Atyám meg nem adja
neki."

Ettől fogva több tanítványa visszahúzódott tőle és már 66
nem járt vele. Jézus akkor megkérdezte a tizenkettőt: 67
„Csak nem akartok ti is elmenni?" Simon Péter felelt neki: 68
„Uram, kihez menjünk? Neked örök életet adó igéid van-
nak. Mi hisszük és tudjuk, hogy te vagy Isten Szentje." 69
Jézus erre megjegyezte: „Nem tizenkettőt választottam? 70
S egy közületek mégis ördög." Ezt Júdásra értette, a ka- 71
rióti Simon fiára. Ő árulta el ugyanis: egy a tizenkettő
közül.

Harmadszor Jeruzsálemben.

Jézus a sátorosünnepre készül. Ezután Jézus bejárta 7
Galileát. Nem akart Judeába menni, mert a zsidók életére
törtek. Közel volt a zsidók sátorosünnepe. Testvérei bíz- 2. 3
tatták: „Menj csak el innen Judeába , hogy tanítványaid
is lássák cselekedeteidet. Senki sem cselekszik titokban, ha 4
azt akarja, hogy tudomást szerezzenek róla. Ha képes

62. Amikor az apostolok tanui lesznek Jézus mennybemenetelének, könnyebben el tudják majd fogadni az Eukarisztia titkát, mert jobban megértik Jézus istenemberi mivoltát.

63. Az Eukarisztia nem puszta teste Jézusnak, hanem lelkétől és istenségétől éltetett teste, egész istenemberi személyisége. Ebből fakad üdvözítő hatása.

69. *Isten Szentje* helyett a Vulgátában ezt olvassuk: „Krisztus, az Isten Fia."

2. A *sátorosünnep* a zsidók egyik főünnepe, melyet a pusztai vándorlás emlékére tartottak.

3. *Jézus testvéreiről* lásd Mt 12, 46 jegyzet.

vagy ilyenekre, lépj a nyilvánosság elé." — Testvérei sem hittek ugyanis benne. — Jézus így felelt: „Az én időm még nem jött el, nektek az idő mindig megfelelő. Titeket nem gyűlölhet a világ, de engem gyűlöl, mert én bizonyítom, hogy cselekedetei gonoszak. Menjetek csak föl az ünnepre, én most nem megyek föl erre az ünnepre, mivel időm még nem telt be." Így szólt, és Galileában maradt. Miután testvérei elzarándokoltak az ünnepre, ő is fölment, de nem nyilvánosan, hanem titokban. A zsidók keresték az ünnepen. „Hol van ő?" — kérdezgették, s a nép között állandó szóbeszéd tárgya volt. Némelyek azt mondták: „Jó ember." Mások: „Ellenkezőleg, félrevezeti a népet." De a zsidóktól való félelmében senki sem beszélt nyiltan róla.

Jézus a sátorosünnepen. Az ünnep javarészén már túl voltak, amikor Jézus fölment a templomba és tanítani kezdett. A zsidók meglepődve kérdezték: „Hogyan érthet ez az Írásokhoz, hiszen nem is tanult?" Jézus megfelelt nekik: „Az én tanításom nem az enyém, hanem azé, aki engem küldött. Aki kész megtenni az ő akaratát, fölismeri majd, hogy tanításom Istentől való-e, vagy csak magamtól beszélek. Aki magától beszél, saját dicsőségét keresi. De aki annak dicsőségét keresi, aki őt küldte, az igazmodó és nincs benne hamisság. Ugye Mózes adta nektek a törvényt? Mégsem tartja meg senki közületek a törvényt. Miért törtök életemre?" „Ördögöd van! — kiáltott közbe a nép, ugyan ki tör életedre?" Jézus folytatta: „Egyetlen

6. Jézus *ideje* messiási méltósága kinyilatkoztatásának és egyúttal szenvedésének időpontja.

8. Jézus nem akart nyilvánosan, a zarándokokkal együtt fölmenni Jeruzsálembe, hanem csak később, hogy minden föltünést elkerüljön (10. vers).

13. A *zsidóktól*, t. i. a vezetőiktől, a főpapoktól és farizeusoktól.

17. Minden jóakaratú ember megkapja Istentől a hit kegyelmét.

19. A zsidók, különösen a farizeusok igyekeztek megtartani a mózesi törvény egyes rendeleteit, de annyi aprólékos szabályt és magyarázatot fűztek hozzá, hogy igazi értelmét szem elől vesztették (Mt 23, 4; Lk 11, 45.46).

20. A zarándokokból álló hallgatóság nem tudta, hogy a főtanács tagjai Jézus életére törtek.

21. *Egyetlen dolgot*, t. i. a szombati gyógyítást Jeruzsálemben (Jn 5, 2—15).

dolgot tettem és mindnyájan megütköztök rajta. A körül- 22
metélést Mózes rendelte, — nem mintha Mózestől származnék, hanem az atyáktól — és ti szombaton is körülmetéltek. Ha tehát szombaton is körülmetélkedhetik valaki 23
a nélkül, hogy Mózes törvényén csorba esnék, miért haragusztok rám, ha az egész embert meggyógyítom szombaton? Ne látszatra itéljetek, hanem igazságosan!" 24

Néhány jeruzsálemi megjegyezte: „Nem ez az, akinek 25
életére törnek? Nézzétek, nyiltan beszél és nem szólnak 26
rá semmit. Csak nem győződtek meg az előljárók, hogy ő a Messiás? De hiszen erről tudjuk, honnan jött. A Messiás- 27
ról azonban, ha majd eljön, senkisem fogja tudni, honnan való." Erre tanítás közben a templomban Jézus így kiál- 28
tott: „Ismertek engem, azt is tudjátok, honnan vagyok. Pedig én nem jöttem magamtól, hanem az Igaz küldött engem. Ti nem ismeritek őt. Én ismerem, hiszen tőle 29
vagyok és ő küldött." Erre meg akarták ragadni, de senki 30
sem emelt rá kezet, mert még nem jött el az ő órája.

A nép közül sokan hittek benne. „Ha eljön a Messiás, 31
tud-e több csodát művelni ennél?" — mondták. A fari- 32
zeusoknak tudomására jutott, hogy ez a szóbeszéd jár a nép között. A főpapok és a farizeusok szolgákat küldtek tehát, hogy elfogják őt. Jézus így szólt: „Csak rövid ideig 33
vagyok még veletek, aztán ahhoz megyek, aki küldött. Keresni fogtok engem, de nem találtok, mert ahol én 34
vagyok, oda ti nem jöhettek." A zsidók erre tanakodni 35
kezdtek: „Hová akar menni, hogy meg ne találjuk? Talán a pogányok közt élő telepesek közé megy, hogy tanítsa őket? Mit jelent, amit mond: Keresni fogtok engem, de 36
nem találtok, mert ahol én vagyok, oda ti nem jöhettek?"

Az ünnep utolsó napján. Az utolsó napon, az ünnep 37
nagy napján, ott állt Jézus és hangos szóval hirdette: „Aki

27. A zsidók azt hitték, hogy a Messiás közvetlenül a mennyből jön (Iz. 53, 8; Dán. 7, 13).
28. Jézus emberi származását ismerték, de isteni eredetét és küldetését nem.
30. *Még nem jött el* szenvedésének ideje, amely Isten rendelésétől függött.
34. Keresni fogják mint Messiást, de ő akkor már az Atyánál lesz.
37—39. A sátorosünnep utolsó napját különös fénnyel ünnepelték,

38 szomjazik, jöjjön hozzám és igyék! Aki hisz bennem, annak szívéből, az Írás szava szerint, élő víz forrásai fakad-
39 nak." Ezt a Lélekről mondta, melyben a benne hívőknek kellett részesülniük. A Lélek ugyanis még nem jött el, mert
40 Jézus még nem dicsőült meg. E szavak hallatára néhányan a nép közül fölkiáltottak: „Ez valóban a Próféta!"
41 Mások meg: „Ez a Messiás!" De voltak, akik megjegyezték:
42 „Hát Galileából jön a Messiás? Nem azt mondja az Írás: A Messiás Dávid családjából és Betlehem városából jön,
43 ahonnan Dávid származott?" Erre szakadás támadt miatta
44 a nép között. Voltak, akik meg akarták őt ragadni, de senki
45 sem tudott kezet emelni rá. A szolgák is visszatértek a főpapokhoz és farizeusokhoz. Azok megkérdezték: „Miért
46 nem hoztátok el őt?" A szolgák mentegetőztek: „Ember
47 így még nem beszélt!" „Talán titeket is félrevezetett? —
48 kérdezték a farizeusok. Hitt-e benne valaki a tanácstagok
49 vagy a farizeusok közül? Csak ez az átkozott népség,
50 amely mit sem ért a törvényből!" Egy közülük, Nikodémus, aki egy alkalommal (éjnek idején) fölkereste, így
51 szólt: „Elítél-e törvényünk valakit, a nélkül hogy kihallgatták volna és meggyőződtek volna arról, hogy mit tett?"
52 De azok leintették: „Talán csak nem vagy te is galileai? Vizsgáld át (az Írást) és meglátod, hogy Galileából nem támad próféta."
53 Ezután mindegyikük hazatért.

8 **A házasságtörő asszony.** Jézus kiment az Olajfák
2 hegyére. Kora reggel ismét megjelent a templomban. A nép mind köréje sereglett, ő pedig leült és tanította őket.
3 Az írástudók és farizeusok akkor egy házasságtörésen ért

ezért nevezték *nagy napnak*. A nap egyik szertartása az volt, hogy ünnepi körmenetben vizet hoztak a Siloe forrásból és a pap az áldozati oltárra öntötte. Jézus ezzel a szertartással kapcsolatban beszélt a Szentlélek kiárasztásáról. Aki hisz Jézusban, részese lesz a Szentléleknek és közvetítője mások üdvösségének.

42. 1 Kir. 16; Iz. 11, 1; Jer. 23, 5; Mik. 5, 2.

51. Deut. 1, 16; 19, 25.

1—11: A házasságtörő asszonyról szóló szakasz a legrégibb görög kéziratokból és több régi fordításból hiányzik, a Vulgátában és más fordításokban viszont megvan. A trentói zsinat kijelentette, hogy ez a szakasz a Szentíráshoz tartozik, lehetséges azonban, hogy nem szent János tollából való.

asszonyt hoztak oda és elébe állították. „Mester, mondták, 4
ezt az asszonyt éppen most érték házasságtörésen. Mózes 5
azt parancsolta a törvényben, hogy az ilyent meg kell
kövezni. Te mit mondasz?“ Ezzel próbára akarták tenni, 6
hogy aztán vádolhassák. Jézus lehajolt és ujjával írni kez-
dett a földön. További faggatásukra fölegyenesedett és 7
így szólt hozzájuk: „Aki bűn nélkül van közületek, az
vesse rá az első követ!“ Aztán újra lehajolt és tovább írt 8
a földön. Ennek hallatára azok egymás után eltávoztak, 9
kezdve az idősebbeken, úgy hogy Jézus egyedül maradt
az előtte álló asszonnyal. Jézus akkor fölegyenesedett: 10
„Asszony, szólt hozzá, hol vannak a vádlóid? Senki sem
ítélt el téged?“ „Senki, Uram!“ — felelte az. Mire Jézus 11
így szólt: „Én sem ítéllek el. Menj, de többé ne vétkezzél!“

Jézus a világ világossága. Máskor így beszélt Jézus: 12
„Én vagyok a világ világossága. Aki engem követ, nem
jár sötétben, hanem övé lesz az élet világossága.“ Erre a 13
farizeusok megjegyezték: „Te önmagadról teszel tanusá-
got, tanuságod tehát nem érvényes.“ Jézus megfelelt nekik: 14
„Még ha magamról teszek is tanuságot, érvényes az én
tanuságom, mert tudom, honnan jöttem és hová megyek.
Ti viszont nem tudjátok, honnan jöttem és hová megyek. 15
Ti test szerint ítéltek, én nem ítélek senkit. Ha pedig 16
ítélek, ítéletem érvényes, mert nem vagyok egyedül, hanem
én és aki küldött engem: az Atya. Márpedig a ti törvénye- 17

5. Lev. 20, 10; Deut. 22, 22.

6. A mózesi törvény a házasságtörő asszonyt halállal büntette, a római törvény azonban nem engedte meg az ilyen ítélet végrehajtását. Jézust törbe akarják csalni ellenfelei: ha szelíden ítél, a mózesi törvénnyel kerül szembe, ha szigorúan, a római törvény ellen való izgatással vádolhatják. Az Úr fölényes isteni bölcseséggel kerüli el a cselvetést.

12. A sátorosünnep idején a templom udvarát esténként fényesen kivilágították. Ez adott alkalmat arra, hogy Jézus kinyilatkoztassa: ő az isteni igazság képviselője és tanítója a világban.

13. A törvény előtt érvényes bizonyításhoz legalább két tanura volt szükség. Ez a jogi elv azonban Jézusra nem áll, mert tanusága isteni s ezért teljes érvényű.

15. *Test szerint*, vagyis külső látszatra.

17. Deut. 17, 6; 19, 15. — Jézus tanusága önmagában teljesen elegendő, ő azonban hivatkozik az Atya tanuságára is, aki állandóan vele van és csodáival tanuskodik mellette. Így a mózesi törvény rendelkezéseinek is eleget tesz.

18 tek is azt állítja, hogy két ember tanusága érvényes. Én
teszek tanuságot önmagamról, és tanuságot tesz rólam az
19 is, aki küldött engem: az Atya." Erre megkérdezték tőle:
„Hol a te Atyád?" „Sem engem nem ismertek, sem Atyá-
mat, felelte Jézus, ha engem ismernétek, Atyámat is ismer-
nétek."

20 Így beszélt Jézus a kincstárnál, mikor a templomban
tanított. De senki sem fogta el őt, mert még nem jött el az
ő órája.

21 **A hitetlenség büntetése.** Máskor meg így beszélt
Jézus: „Én elmegyek. Ti kerestek majd engem, de meg-
22 haltok bűneitekben. Ahova én megyek, oda ti nem jöhet-
tek." A zsidók megjegyezték: „Talán csak nem öli meg
magát, hogy azt mondja: Ahova én megyek, oda ti nem
23 jöhettek?" De ő megmagyarázta nekik: „Ti innen alulról
valók vagytok, én fölülről vagyok; ti e világból vagytok,
24 én nem vagyok e világból. Azért mondtam nektek: Meg-
haltok bűneitekben. Ha nem hiszitek ugyanis, hogy én
25 vagyok, meghaltok bűneitekben." Erre megkérdezték: „De
hát ki vagy te?" „Minek is beszélek egyáltalán nektek? —
26 válaszolta Jézus. Sokat kellene még rólatok mondanom és
ítélnem. De aki küldött engem, igaz, és én azt hirdetem a
27 világnak, amit tőle hallottam." Azok nem értették meg,
28 hogy az Atyáról beszél nekik. Jézus tovább folytatta:
„Amikor majd fölmagasztaljátok az Emberfiát, akkor
meggyőződtök róla, hogy én vagyok és hogy önmagam-
tól semmit sem teszek, hanem azt mondom, amire Atyám
29 tanított. Aki küldött engem, velem van. Nem hagyott ma-
gamra, mert én mindenkor azt teszem, ami neki kedves."
30 E szavaira sokan hittek benne.

---

20. Lásd Jn 7, 30 jegyzet.
21. Lásd Jn 7, 34 jegyzet.
24. *Ha nem hiszitek, hogy én vagyok*, t. i. a Messiás.
25. A Vulgátában így olvassuk: „A kezdet, aki szólok hozzátok."
26. Jézus sokmindent mondhatna még, hogy ellenfeleinek rossz lelki-ismeretét leleplezze, de most nem teszi, mert az Atya Üvözítőnek, s nem ítélő bírónak küldte.
28. Jézus keresztha lálát követő megdicsőülése és Jeruzsálem pusztulása fogja bizonyítani, hogy ő a Messiás, az Isten Fia.

Ábrahám fiai. Jézus akkor a benne hívő zsidókhoz 31
fordult: „Ha ti kitarttok tanításom mellett, valóban ta-
nítványaim vagytok, megismeritek az igazságot, és az 32
igazság szabaddá tesz titeket.“ Ők tiltakoztak: „Ábrahám 33
fiai vagyunk, és nem szolgáltunk soha senkinek. Hogyan
mondhatod te: Szabadok lesztek?“ „Bizony, bizony mon- 34
dom nektek, felelte Jézus, mindaz, aki bűnt cselekszik,
szolgája a bűnnek. A szolga nem marad mindig a házban, 35
de a fiú mindig ott marad. Ha tehát a Fiú tesz szabaddá 36
titeket, valóban szabadok lesztek. Tudom, hogy Ábrahám 37
fiai vagytok, mégis életemre törtök, mert beszédem nem
fog rajtatok. Én azt mondom, amit Atyámnál láttam, ti 38
azt teszitek, amit a ti atyáitoktól hallottatok.“ Azok köz- 39
bevágtak: „A mi atyánk Ábrahám.“ Jézus azonban sza-
vukon fogta őket: „Ha Ábrahám fiai vagytok, tegyétek is
azt, amit Ábrahám tett. De ti életemre törtök, bár az 40
Istentől hallott igazságot mondtam nektek. Ábrahám ezt
nem tette. Ti azt teszitek, amit atyáitok tettek.“ De azok 41
így gőgösködtek: „Mi nem vagyunk törvénytelen fiak,
csak egy Atyánk van: Isten.“

Jézus ismét szavukon fogta őket: „Ha Isten volna Atyá- 42
tok, szeretnétek engem is, mert én Istentől való vagyok és
tőle jöttem. Nem a magam nevében jöttem, ő küldött engem.
Miért nem értitek beszédemet? Azért, mert nem tudjátok 43
meghallgatni szavaimat. A ti atyátok az ördög, és atyátok 44
kívánságait akarjátok követni. Gyilkos az kezdet óta. Nem
tartott ki az igazságban, mert nincs igazság benne. Amikor
hazudik, saját természete szerint beszél. Hazug ő és a
hazugság atyja. Nekem viszont, aki igazat beszélek, nem 45
hisztek. Ki vádolhat közületek bűnről engem? Ha igazat 46
mondok (nektek), miért nem hisztek nekem? Aki Isten- 47
től van, hallgat Isten igéire. Ti azért nem hallgattok rá,
mert nem vagytok Istentől.“

35. 36. A zsidók nemzeti gőgből fakadó szabadságérzetével Jézus szembeállítja Isten fiainak szabadságát, amely fölszabadulás a bűntől és az örök haláltól.

41. A Szentírás a bálványimádást, vagyis az Istenhez való hűtlenséget sokszor házasságtörésnek nevezi. A zsidók itt azt állítják, hogy ők nem ennek a szellemi házasságtörésnek törvénytelen gyermekei, mint a pogányok, hanem Isten választott népe.

48 **Jézus előbb volt, mint Ábrahám.** Erre a zsidók nekitámadtak: „Ugye joggal mondjuk, hogy szamaritánus
49 vagy, és ördögöd van.“ Jézus tiltakozott: „Nincs ördögöm. Én tisztelem Atyámat, ti viszont gyalázattal illettek
50 engem. De én nem keresem a magam dicsőségét: van, aki
51 keresi és ítéletet mond. Bizony, bizony mondom nektek:
52 Aki tanításomat megtartja, halált nem lát sohasem.“ A zsidók közbevágtak: „Most látjuk, hogy ördögöd van. Ábrahám meghalt, a próféták is, és te azt mondod: Aki
53 tanításomat megtartja, halált nem ízlel sohasem. Nagyobb vagy talán Ábrahám atyánknál, aki meghalt? A próféták
54 is meghaltak. Minek képzeled magadat?“ Jézus így válaszolt: „Ha én dicsőíteném önmagamat, dicsőségem semmit sem érne. Atyám az, aki dicsőít engem. Ti azt állít-
55 játok, hogy ő az Istenetek, de nem ismeritek őt. Én ismerem. Ha azt mondanám, hogy nem ismerem, hozzátok hasonló: hazug lennék. Én azonban ismerem őt, és szavát
56 megtartom. Ábrahám, a ti atyátok ujjongott, hogy láthatja
57 napomat. Látta és örvendezett.“ A zsidók erre fölháborodtak: „Még ötven esztendős sem vagy, és láttad Ábra-
58 hámot?“ Jézus így szólt: „Bizony mondom nektek: mielőtt
59 Ábrahám lett volna, én vagyok.“ Azok köveke ragadtak, hogy megkövezzék. Jézus azonban eltünt, s kiment a templomból.

9 **A vakonszülött meggyógyítása.** Egyszer útközben
2 látott egy vakonszülött embert. Tanítványai megkérdezték
tőle: „Mester, ki vétkezett, ez, vagy a szülei, hogy vakon
3 született?“ „Sem ez nem vétkezett, felelte Jézus, sem a szülei, hanem inkább Isten művének kell megnyilvánulnia
4 rajta. Nekünk addig kell véghezvinnünk annak műveit, aki küldött engem, míg nappal van. Eljön az éjszaka, ami-
5 kor senki sem munkálkodhatik. Amíg e világban vagyok,

48. A zsidók a *szamaritánust* pogánynak tekintették, aki az ördög hatalmában van.

56. *Ábrahám* földi életében csak vágyakozott az eljövendő Messiás után. Az Úr eljövetele örömmel töltötte el az örökkévalóságban.

2. 3. A zsidóknál általános volt az a fölfogás, hogy minden baj valamely bűnnek, akár az illető személy, akár ősei bűnének a büntetése. Jézus nem fogadja el ezt a fölfogást.

világossága vagyok a világnak." E szavak után a földre köpött, sarat csinált a nyálból, a sarat a vak szemére kente és így szólt hozzá: Menj, mosakodjál meg Siloe tavában." Ennek jelentése: „Küldött." Az elment, megmosdott és ép szemmel tért vissza.

A szomszédok és akik azelőtt koldulni látták, kérdezgették egymást: „Nem ez az, aki itt ült és koldult?" Egyesek állították: „Ez az." Mások azonban tagadták: „Nem az, hanem csak hasonló hozzá." De ő kijelentette: „Én vagyok az." Erre megkérdezték tőle: „Hogyan nyílt meg a szemed?" Elmondta nekik: „Az az ember, akit Jézusnak hívnak, sarat csinált, megkente vele szememet és azt mondta: Menj Siloe tavához és mosdjál meg. Én elmentem, megmosdottam és látok." Azok megkérdezték: „Hol van ő?" „Nem tudom", felelte.

A csoda kivizsgálása. Erre elvitték a farizeusokhoz az imént még vakot. Aznap ugyanis, amikor Jézus sarat csinált és megnyitotta szemét, szombat volt. A farizeusok is megkérdezték, hogyan nyerte vissza szemevilágát. Nekik is elmondta: „Sarat tett a szememre, megmosdottam és most látok." Egyik-másik farizeus megjegyezte: „Nem Istentől való ez az ember, hiszen nem tartja meg a szombatot" Mások viszont ellene vetették: „Hogyan tud bűnös ember ilyen csodákat művelni?" És szakadás támadt köztük. Ismét faggatni kezdték a vakot: „Te mit tartasz róla, mivel visszaadta szemed világát?" „Hogy próféta", felelte az.

A zsidók ezért egyáltalán nem akarták elhinni, hogy vak volt és hogy visszanyerte látását. Odahívták tehát a vak szüleit, és azokat kezdték faggatni: „A ti fiatok ez? Erről mondjátok, hogy vakon született? Hogyan lehet, hogy most lát?" Szülei így feleltek: „Azt tudjuk, hogy ez a mi fiunk, és hogy vakon született. De hogyan nyerte vissza látását, azt nem tudjuk. Azt sem tudjuk, ki adta vissza szemevilágát. Őt magát kérdezzétek, megvan a kora. Beszéljen ő magáról." Szülei azért beszéltek így, mert fél-

22. Akit *kizártak a zsinagógából*, elvesztette polgári jogait és társadalmi állását.

tek a zsidóktól. A zsidók ugyanis elhatározták, hogy azt,
23 aki Messiásnak meri vallani, kizárják a zsinagógából. Ezért
mondták a szülei: „Megvan a kora, őt kérdezzétek."
24 Mégegyszer hívták tehát a vakon született embert és
figyelmeztették: „Adj dicsőséget Istennek! Mi tudjuk,
25 hogy ez az ember bűnös." Az így felelt: „Hogy bűnös-e,
nem tudom. Egyet tudok: vak voltam, most pedig látok."
26 Erre megint faggatni kezdték: „Mit csinált veled? Hogy
27 adta vissza látásodat?" „Már elmondtam nektek, felelte
az, de nem hallgattatok rá. Miért akarjátok mégegyszer
28 hallani? Talán tanítványai akartok lenni ti is?" Erre
megátkozták és azt mondták: „Te vagy az ő tanítványa.
29 Mi Mózes tanítványai vagyunk. Mi tudjuk, hogy Mózes-
hez szólt az Isten, de hogy ez honnan jön, nem tudjuk."
30 Az ember azonban megjegyezte: „Éppen az a különös, hogy
nem tudjátok honnan van, és mégis visszaadta a szemem
31 világát. Tudjuk viszont, hogy Isten nem hallgatja meg
a bűnösöket. De ha valaki istenfélő és Isten akaratát telje-
32 síti, azt meghallgatja. Mióta a világ fönnáll, sohasem le-
hetett hallani, hogy valaki visszaadta volna a vakonszü-
33 lött látását. Ha ő nem volna Istentől való, nem tehetett
34 volna semmit." Azok elhallgattatták: „Bűnben születtél
mindenestül, és te akarsz oktatni minket?" Azzal kidobták.

35 **A vakonszülött hitvallása.** Jézus meghallotta, hogy
kidobták. Mikor találkozott vele, megszólította: „Hiszel
36 az Emberfiában?" „Ki az, Uram? — kérdezte. Hinni aka-
37 rok benne." „Előtted áll, felelte Jézus, ő az, aki veled
38 beszél." „Hiszek, Uram!" — kiáltotta és leborult előtte.
39 Jézus megjegyezte: „Azért jöttem a világra, hogy ítéletet
tartsak; akik nem látnak, lássanak, és akik látnak, elva-
40 kuljanak." Meghallotta ezt néhány körülötte álló farizeus
41 és megkérdezte: „Csak nem vagyunk mi is vakok?" Jézus

24. *Adj dicsőséget Istennek*, vagyis valld meg az igazságot. Ez esküre fölhívó kifejezés (Józs. 7, 19).

39. Jézus személye és tanítása két táborra, hívőkre és hitetlenekre osztja az emberiséget: akik alázatosan beismerik, hogy lelki világosságra van szükségük, azok megkapják a hit kegyelmét; akik viszont gőgös önelégültséggel elzárkóznak Jézustól, azok meglévő lelki világosságukat is elvesztik.

így felelt: „Ha vakok volnátok, bűnötök nem volna. De ti azt mondjátok: Látunk. Ezért megmarad bűnötök."

Jézus a jó Pásztor. „Bizony, bizony mondom nektek: 10
aki nem az ajtón megy be a juhok aklába, hanem máshonnan mászik be, az tolvaj és rabló. Aki az ajtón megy be, 2
az a juhok pásztora. Annak kinyit az őr és a juhok megis- 3
merik hangját. Nevükön szólítja juhait és kivezeti őket. Miután kieresztette saját (juhait), megindul előttük, és a 4
juhok követik őt, mert ismerik hangját. Idegen után nem 5
mennek, hanem elfutnak előle, mert az idegen hangját nem ismerik." Jézus ezt a példabeszédet mondta nekik, de 6
ők nem értették, hogy mit akart vele mondani.

Jézus tovább folytatta: „Bizony, bizony mondom nektek: 7
A juhok számára én vagyok az ajtó. Mindannyian, akik 8
előttem jöttek, tolvajok és rablók. Nem is hallgattak rájuk a juhok. Én vagyok az ajtó: aki rajtam keresztül megy be, 9
üdvözül, ki-bejár és legelőre talál. A tolvaj csak azért jön, 10
hogy lopjon, öljön és pusztítson. Én azért jöttem, hogy életük legyen és bőségben legyen.

Én vagyok a jó pásztor. A jó pásztor életét adja a juho- 11
kért. A béres azonban, aki nem pásztor, akinek a nyáj 12
nem tulajdona, otthagyja a juhokat és elfut, amikor látja, hogy jön a farkas. A farkas elragadja és szétkergeti őket. A béres azért fut el, mert béres, és nem törődik a juhokkal. 13
Én vagyok a jó pásztor: ismerem enyéimet, és enyéim 14
ismernek engem, mint ahogy az Atya ismer engem és én 15
ismerem az Atyát. Életemet adom a juhokért. Más juhaim 16
is vannak, amelyek nem ebből az akolból valók. Azokat is ide kell vezetnem. Hallgatni fognak szavamra: egy akol

---

7. *Az ajtó* a törvényes út, mely az akolba vezet, átvitt értelemben Krisztus igaz tanítása, s az Istentől való küldetés és meghatalmazás, mely az embereket az üdvösségre segíti. Jézus az ajtó, mert ő Isten személyes kinyilatkoztatása, és az üdvösségre csak rajta keresztül vezet az út. De ő a *jó pásztor* is, aki az „ajtón" keresztül Istenhez vezet; példaképe az újszövetségi pásztoroknak: a püspököknek és papoknak.

8. *Jézus előtt jöttek* azok, akik isteni megbizatás nélkül tolakodtak föl a nép vezetésére: az írástudók és farizeusok.

16. Jézus megszünteti az ószövetségi választott nép és a pogányok között fönnálló különbséget (Ef. 2, 14.15): az Egyház Isten új választott népe, mely különbség nélkül a föld minden nemzetéből összegyüjti Isten fiait.

17 lesz és egy pásztor. Azért szeret engem az Atya, mert oda-
18 adom életemet, hogy aztán vissza is vegyem. Senki sem veszi el tőlem: önként adom oda. Hatalmam van arra, hogy odaadjam, és hatalmam van arra, hogy visszavegyem. Ezt a föladatot kaptam Atyámtól."
19 E beszéd miatt ismét szakadás támadt a zsidók között.
20 Sokan közülük azt mondták: „Ördöge van és megháboro-
21 dott. Mit hallgatjátok?" Mások viszont megjegyezték: „Ez nem megszállottnak a beszéde. Vagy talán képes arra az ördög, hogy vakok látását visszaadja?"

Negyedszer Jeruzsálemben.

22 **A templomszentelés ünnepén.** A templomszentelés
23 ünnepét ülték Jeruzsálemben. Tél volt. Jézus éppen a temp-
24 lomban járt, Salamon tornácában. Körülvették őt a zsidók és megkérdezték: „Meddig tartasz még bizonytalanságban minket? Ha tevagy a Messiás, mondd meg nekünk nyil-
25 tan." Jézus így felelt: „Mondtam már nektek, de nem hiszitek. Cselekedeteim, melyeket Atyám nevében művelek,
26 tanuságot tesznek rólam. De ti nem hisztek, mert nem
27 vagytok juhaim közül valók. Az én juhaim hallgatnak
28 szavamra, én ismerem őket, s ők követnek engem. Én örök életet adok nekik: Nem vesznek el soha és senki sem
29 ragadja el őket a kezemből. Atyám, aki nekem adta őket, hatalmasabb mindenkinél: senki sem ragadhatja el őket
30 Atyám kezéből. Én és az Atya egy vagyunk."
31 A zsidók ismét köveket ragadtak, hogy megkövezzék.
32 Jézus szemükre vetette: „Sok jót tettem veletek Atyám erejéből, e cselekedetek közül melyikért akartok
33 megkövezni?" A zsidók visszavágtak: „Jótettért nem kövezünk meg téged, hanem a káromlásért, mert ember
34 létedre Istenné teszed magadat." Jézus megkérdezte tőlük:

22. *A templomszentelés ünnepét* decemberben tartották, nyolc napon keresztül, annak emlékére, hogy Makkabeus Júdás idejében újra fölszentelték a templomot (1 Makk. 4, 59; 2 Makk. 1, 9).
23 *A tornác* a régi salamoni templom maradványa, a templom külső udvarában volt.
30. *Egy* az isteni természetben, de különböző isteni személyek.
34—36. Ha a Szentírás (Zsolt. 81, 6) Izrael bíráit, mint Isten helyet-

„Nincs megírva törvényetekben: Én mondtam: istenek vagytok? Ha már azokat is isteneknek mondja az Írás, 35
akikhez Isten igéje szólt, és az Írás nem veszítheti érvényét, hogyan mondhatjátok arról, akit az Atya megszentelt és 36
a világba küldött: Káromkodol, mert azt mondtam: Isten Fia vagyok? Ha nem cselekszem Atyám tetteit, ne higgyetek nekem. De ha azokat cselekszem, és nekem nem akartok hinni, higgyetek a tetteknek, hogy végre lássátok és elismerjétek: az Atya énbennem van és én az Atyában.“ Ismét el akarták fogni, de ő kiszabadult kezeik közül. 37 38 39

Jézus Pereában. Elment ismét a Jordánon túl arra a 40
helyre, ahol János először keresztelt, és ott maradt. Sokan 41
keresték föl, mert így vélekedtek: „János ugyan semmi csodát sem művelt, de mindaz, amit őróla mondott, igaz volt.“ És sokan hittek benne. 42

Utoljára Jeruzsálemben.

Lázár halála. Betániában, Máriának és nővérének, **11**
Mártának falujában, volt egy Lázár nevű beteg. Mária 2
kente meg az Urat illatos olajjal és törölte meg lábát a hajával. Testvére, Lázár volt a beteg. A nővérek megüzenték neki: „Uram, akit szeretsz, beteg.“ Ennek hallatára 3 4
Jézus így szólt: „A betegség nem okozza halálát, hanem Isten dicsőségére lesz, hogy ezáltal megdicsőüljön az Isten Fia.“ Jézus szerette Mártát, nővérét (Máriát) és Lázárt. 5
Mikor tehát meghallotta, hogy beteg, két napig még helyben maradt, de aztán így szólt tanítványaihoz: „Menjünk 6 7
ismét Judeába.“ „Mester, felelték tanítványai, most akartak megkövezni a zsidók, és te ismét odamégy?“ Jézus így 8 9
válaszolt: „Nem tizenkét órája van a napnak? Aki nappal jár, nem botlik meg, mert e világ világosságában lát. De 10

---

teseit „isteneknek“ nevezi, mennyivel inkább mondhatja magát *Isten Fiának* Krisztus, aki temészete szerint is, valóban az.

1. Lázár nővéreiről lásd Lk 10, 38—42.

4. Lázár betegsége és halála alkalom volt föltámasztására, amely Jézus egyik legjelentősebb csodája.

9 Jézus képletesen azt válaszolja, hogy amíg le nem jár Istentől kiszabott ideje, ellenségei nem árthatnak neki.

11 aki éjszaka jár, megbotlik, mert nincs világossága." Így
szólt, majd folytatta: „Lázár, a mi barátunk, elaludt. Me-
12 gyek, hogy fölkeltsem álmából." „Uram, mondták a tanít-
13 ványok, ha elaludt, meggyógyul." Jézus a haláláról beszélt,
14 ők azonban azt gondolták, hogy alvásáról beszél. Erre
15 Jézus nyiltan megmondta nekik: „Lázár meghalt, de én
örülök miattatok, hogy nem voltam ott, hogy higgyetek.
16 Menjünk most hozzá." Tamás, melléknevén Didimusz,
buzdította a többi tanítványt: „Menjünk mi is, haljunk
meg vele együtt!"

17 **Jézus Máriánál és Mártánál.** Mikor Jézus megérke-
18 zett, Lázár már négy napja a sírban feküdt. Betánia Jeru-
19 zsálem közelében volt, mintegy tizenöt stádiumnyira. Így
sok zsidó jött Mártához és Máriához, hogy vigasztalják
20 őket testvérük miatt. Jézus jöttének hallatára Márta azon-
21 nal eléje ment, Mária azonban otthon maradt. „Uram,
szólt Márta Jézushoz, ha itt lettél volna, nem halt volna
22 meg a testvérem, de tudom, hogy most is, bármit kérsz az
Istentől, megadja neked."
23 Jézus megnyugtatta: „Testvéred föl fog támadni."
24 Márta megjegyezte: „Tudom, hogy föl fog támadni a föl-
25 támadáskor az utolsó napon." Jézus így szólt hozzá: „Én
vagyok a föltámadás és az élet: aki bennem hisz, mégha
26 meg is halt, élni fog. Mindaz, aki belém vetett hittel él, nem
27 hal meg sohasem. Hiszed ezt?" „Igen, Uram, felelte, hiszem,
hogy te vagy a Messiás, az (élő) Isten Fia, aki a világra
jön."
28 E szavakkal elment, hívta nővérét, Máriát és csendben
29 közölte vele: „Itt a Mester, hív téged." Ennek hallatára
30 az rögtön fölkelt és hozzá sietett. Jézus ugyanis még nem
ért a faluba, hanem azon a helyen volt, ahol Mártával
31 találkozott. Mikor a zsidók, akik a házban maradtak vele
és vigasztalták, látták, hogy Mária gyorsan fölkel és ki-
megy, utána mentek. A sírhoz megy, gondolták, hogy ott

16. *Didimusz* annyit jelent mint kettős, iker.
18. *Tizenöt stádium* kb 3 kilométer.
25. Jézus az élet ura, aki a holtakat is föltámasztja. Aki benne hisz, földi életének befejezése után Isten örökkévalóságában fog élni.

sírjon. Mikor Mária Jézus közelébe ért és meglátta őt, e 32
szavakkal borult a lábához: „Uram, ha itt lettél volna,
nem halt volna meg a testvérem.“ Amint Jézus látta, hogy 33
sír, és hogy a vele jött zsidók is sírnak, lelke mélyéig meg-
rendült. „Hová tettétek őt?“ — kérdezte. „Jöjj, Uram, 34
felelték, nézd meg.“ Jézus könnyekre fakadt. „Nézzétek, 35. 36
mondták a zsidók, mennyire szerette őt.“ Némelyek azon- 37
ban megjegyezték: „Ő, aki visszaadta a vak látását, nem
tudta volna megakadályozni, hogy ez meg ne haljon?“

Lázár föltámasztása. Jézus még mindig mélyen meg- 38
indulva a sírhoz ment. Az egy kővel elzárt barlang volt.
„Vegyétek el a követ“, szólt Jézus. Márta, az elhunyt 39
nővére megjegyezte: „Uram, már szaga van, hiszen negyed-
napos.“ Jézus így felelt: „Nem mondtam: ha hiszel, meg- 40
látod Isten dicsőségét?“ Elvették a követ. Jézus égre emelte 41
tekintetét és így imádkozott: „Atyám, hálát adok neked,
hogy meghallgattál. Én ugyan tudom, hogy mindenkor meg- 42
hallgatsz, csak a körülálló népért mondom, hogy higgyék:
Te küldöttél engem.“ E szavak után hangos szóval kiáltott: 43
„Lázár, jöjj ki!“ A halott (azonnal) kijött. Lába és keze 44
pólyával volt körültekerve, arca pedig kendővel bekötve.
Jézus így szólt: „Oldjátok fel őt, hogy járni tudjon.“

A főtanács határozata Jézus ellen. Sok zsidó jött 45
akkor Máriához és Mártához. Látták, amit Jézus tett, és
hittek benne. Némelyek azonban a farizeusokhoz mentek 46
és hírülvitték nekik, amit Jézus cselekedett. A főpapok és 47
farizeusok erre összehívták a főtanácsot és tanakodni
kezdtek: „Mit tegyünk? Ez az ember nagyon sok csodát
művel. Ha tovább tűrjük, mindnyájan hinni fognak benne, 48
aztán jönnek a rómaiak és elpusztítják szentélyünket és
népünket.“
Egyikük, Kaifás, aki abban az évben főpap volt, közbe- 49

35. Isten Fia valóságos emberré lett, tehát emberi érzelmei is voltak. Barátjának elvesztése mélyen megrendítette lelkét.
47. A főtanács elfogultságában attól tartott, hogy Jézus földi messiási országot alapít, ami a rómaiaknak alkalmat adott volna arra, hogy a zsidó nemzet még meglévő csekély önállóságát is elvegye.
49. Heródes óta a főpapot mindig csak egy évre választották.

50 szólt: „Ti nem értetek semmit. Nem látjátok át: jobb, hogy
egy ember haljon meg a népért, mintsem hogy az egész
51 nép elpusztuljon." Ezt azonban nem magától mondta,
hanem, mint főpap abban az évben, megjövendölte, hogy
52 Jézus meg fog halni a népért. De nemcsak a népért, hanem
53 azért is, hogy Isten szétszórt fiait összegyűjtse. Attól a
naptól fogva határozott szándékuk volt, hogy megölik őt.

54 **Jézus Efraimban.** Jézus ezért már nem járt nyilvánosan a zsidók között, hanem visszavonult a sivatag szélén fekvő Efraim nevű városba. Ott tartózkodott tanítványai-
55 val együtt. Közel volt a zsidók húsvétja. Arról a vidékről már húsvét előtt sokan fölmentek Jeruzsálembe, hogy
56 megszenteljék magukat. Keresték Jézust és még a templomban is beszélgettek róla: „Mit gondoltok, nem jön
57 el az ünnepre?" A főpapok és farizeusok ugyanis elrendelték, hogy ha valaki tudomást szerez hollétéről, jelentse föl, hogy elfoghassák.

12 **A betániai vacsora.** Hat nappal húsvét előtt Jézus Betániába ment. Ott lakott Lázár, akit Jézus föltámasztott
2 halottaiból. Vacsorát rendeztek tiszteletére. Márta szolgált,
3 Lázár meg együtt ült vele az asztalnál. Mária pedig vett egy font valódi nárduszból készült drága olajat. Megkente vele Jézus lábát és hajával megtörölte. A ház betelt az
4 olaj illatával. Egyik tanítványa, karióti Júdás, aki elárulta,
5 méltatlankodott ezért: „Miért nem adták el inkább ezt az illatszert háromszáz dénárért, s miért nem osztották ki a
6 szegények közt?" Ezt nem azért mondta, mintha a szegényekre lett volna gondja, hanem mivel tolvaj volt: ő ke-
7 zelte a pénzt és elsikkasztotta a bevételt. Jézus rászólt: „Hagyd békén, hadd tegye, hiszen temetésem napjára

50—52. Kaifást kijelentésében emberi okoskodás vezette, de mint főpap az isteni gondviselés eszköze volt: a Szentlélek úgy irányította szavait, hogy azokkal megjövendölje Jézus halálának megváltó jellegét.

54. *Efraim* Jeruzsálemtől északkeletre fekszik kb. 30 km-re.

55. Aki a mózesi törvény ellen vétett, tisztátalanná lett, és különböző szertartásos mosdásokkal és áldozatok bemutatásával már az ünnep előtt meg kellett tisztulnia.

1—8: Mt 26, 6—13; Mk 14, 3—9.

2. Máté és Márk szerint a leprás Simon házában.

teszi. Szegények mindig lesznek veletek, de én nem leszek 8
mindig veletek."

Határozat Lázár ellen. A zsidók közül sokan megtud- 9
ták, hogy ő ott van. Odajöttek, de nemcsak Jézus kedvéért, hanem hogy Lázárt is lássák, akit föltámasztott halottaiból. Erre a főpapok elhatározták, hogy Lázárt is 10
megölik, mivel miatta sok zsidó ment oda és hitt Jézusban. 11

Bevonulás Jeruzsálembe. Másnap nagy tömeg vonult 12
föl az ünnepre. Hallották, hogy Jézus Jeruzsálembe jön. Pálmaágakat fogtak és kivonultak eléje. Így kiáltoztak: 13

„Hozsanna!
Áldott, ki az Úr nevében jön,
Izrael királya!"

Akadt ott egy szamár, Jézus ráült. Erről mondja az 14
Írás:

„Ne félj, Sion leánya! 15
Nézd csak, királyod jön
Szamárcsikó hátán."

Tanítványai eleinte nem értették, de mikor Jézus megdi- 16
csőült, eszükbe jutott, hogy meg volt írva róla, úgy amint végbement. A nép, amely ott volt, mikor Lázárt előhívta 17
a sírból és föltámasztotta halottaiból, tanuságot tett róla.
Azért vonult elébe a tömeg, mert hallották, hogy ezt a 18
csodát művelte. A farizeusok viszont egymás szemére ve- 19
tették: „Látjátok, hogy semmire sem mentek. Az egész világ utána fut!"

Jézus és a pogányok. Azok közt, akik fölzarándo- 20
koltak, hogy az ünnepen imádják Istent, volt néhány pogány is. Ezek Fülöphöz fordultak, aki a galileai Bet- 21
szaidából származott, és kérték: „Uram, látni szeretnénk Jézust." Fülöp Andráshoz ment és megbeszélte vele. Aztán 22

12—19: Mt 21, 1—11; Mk 11, 1—10; Lk 19, 29—40.
13. *Hozsanna* zsidó örömkiáltás, jelentése: Üdv néki!
15. *Sion leánya* Jeruzsálem lakosságát jelenti (Zak. 9, 9).
20, Az eredeti szöveg szerint görögök, vagyis hellenista pogányok, akik hittek az igaz Istenben és a jeruzsálemi templomban mutatták be áldozatukat.

23 András és Fülöp megmondták Jézusnak. Jézus így vála-
24 szolt: „Eljött az óra, mikor megdicsőül az Emberfia. Bizony, bizony mondom nektek: Ha a búzaszem nem esik a földbe és el nem hal, egyedül marad; de ha elhal, sok
25 termést hoz. Aki szereti életét, elveszíti azt; aki viszont
26 gyűlöli életét e világon, megmenti azt az örök életre. Aki szolgálni akar nekem, kövessen: ahol én vagyok, ott lesz az én szolgám is. Aki nekem szolgál, azt megtiszteli az Atya.

27 **Szózat az égből.** Most mélyen megrendült a lelkem. Mit is mondjak? Hogy szabadíts meg attól az órától,
28 Atyám? De hiszen éppen azért az óráért jöttem! Atyám, dicsőítsd meg nevedet.“ Erre szózat hallatszott az égből: „Megdicsőítettem, és továbbra is megdicsőí-
29 tem.“ Az ott álló nép ennek hallatára azt gondolta, hogy mennydörgött. Némelyek azonban azt mondták: „Angyal
30 beszélt vele.“ Jézus fölvilágosította őket: „Nem értem hal-
31 latszott ez a szózat, hanem tiértetek. Itélet van most e világon, most vetik ki e világ fejedelmét. Én pedig, ha fölma-
32 gasztalnak a földről, mindent magamhoz vonzok.“ E sza-
33 vakkal akarta jelezni, milyen halállal hal meg.
34 A nép ellenevetette: „Mi úgy hallottuk a törvényből, hogy a Messiás örökké megmarad. Hogyan mondhatod tehát, hogy az Emberfiát föl kell magasztalni? Kicsoda ez az Ember-
35 fia?“ Jézus így válaszolt nekik: „Már csak rövid ideig van nálatok a világosság. Járjatok a világosságban, amíg a

23. *Megdicsőül* a világ megváltásának műve által.

25. Az önző ember, aki a földi életet és boldogságot tekinti a legfőbb jónak, keservesen csalódik; az önzetlen viszont, aki önmaga megtagadásával is keresi Isten akaratát, örök boldogságra jut.

27. Jézus emberi lelke megremeg a közeli halál gondolatára, de alávéti magát Atyja akaratának, hogy az Isten dicsőségét és a világ üdvösségét szolgálja.

30. *Tiértetek*, hogy higgyetek bennem, és hogy hitekben megerősödjetek.

31 . 32. Jézus kereszthalála megtöri e *világ fejedelmének*, a sátánnak uralmát a földön. A hívők és hitetlenek, jók és gonoszak szétválasztásával megkezdődik az itélet is. A megfeszített Üdvözítő minden igaz szívet magához vonz.

35. Jézus nem válaszol az ellenvetésre, hanem arra figyelmezteti hallgatóit, hogy használják föl jelenlétének —*a világ világosságának* — rövid kegyelmi idejét.

tiétek, különben elborít titeket a sötétség. Aki a sötétségben
járt, nem tudja hová megy. Amíg veletek van a világosság, 36
higgyetek a világosságban, hogy a világosság fiai legyetek." E szavak után Jézus elment és nem mutatkozott előttük.

A zsidók hitetlensége. Jóllehet ennyi csodát művelt a 37
szemük láttára, mégsem hittek benne. Így teljesedett be 38
Izaiás próféta jövendölése:

„Uram, ki hitte igehirdető szavunkat,
És az Úr ereje ki előtt nyilvánult meg?"

Nem tudtak hinni, Izaiás ugyanis ezt is megjövendölte: 39
„Szemüket elvakította 40
És megkérgesítette szívüket,
Hogy szemükkel ne lássanak,
Szívükben értelem ne legyen és meg ne térjenek,
Hogy meggyógyítsam őket."

Így szólt Izaiás, aki látta dicsőségét és jövendölt róla. 41
A tanácstagok közül mégis sokan hittek benne, de a fari- 42
zeusok miatt nem vallották be, hogy ki ne zárják őket a zsinagógából. Többre tartották ugyanis az emberek meg- 43
becsülését, mint Isten dicsőségét.

Jézus isteni küldetése. Jézus hangos szóval hirdette: 44
„Aki bennem hisz, nem énbennem hisz, hanem abban, aki
küldött engem. Aki engem lát, azt látja, aki küldött engem. 45
Én világosságul jöttem e világra, hogy aki bennem hisz, 46
ne maradjon sötétségben. Én nem ítélem el azt, aki hall- 47
gatja tanításomat, de nem tartja meg, hiszen nem azért jöttem, hogy elítéljem e világot, hanem hogy megmentsem a világot. Van bírája annak, aki megvet engem és nem 48
fogadja el tanításomat. A tőlem hirdetett ige ítéli el őt az utolsó napon. Én nem magamtól beszéltem, hanem az 49
Atya, aki küldött engem, ő parancsolta meg, mit mondjak és mit hirdessek. És én tudom, hogy az ő parancsa 50

38. Iz. 53, 1.
40. Iz. 6, 9.10. A megátalkodott elutasítja a megvilágosító kegyelmet, ezért lelki vaksággal sujtja Isten. Izaiás ezt a belső folyamatot írja le erős kifejezésekkel.
50. Isten *parancsainak* megtartása vezet az *örök életre*.

örök élet. Amit tehát hirdetek, úgy hirdetem, amint az Atya mondta nekem."

Jézus szenvedése, halála és föltámadása.

Az utolsó vacsora.

13 **A lábmosás.** Közel volt már húsvét ünnepe. Jézus tudta, hogy eljött az óra, amikor a világból vissza kell térnie az Atyához. Ekkor adta övéinek, akiket szeretett és a világban hagyott, szeretetének legnagyobb jelét.

2 A vacsora alkalmával történt. Az ördög már szívébe sugallta karióti Júdásnak, Simon fiának, hogy elárulja őt.
3 Jézus tudta, hogy mindent kezébe adott az Atya, és hogy
4 Istentől jött és Istenhez megy, mégis fölkelt a vacsorától, levetette felsőruháját, fogott egy kendőt és maga elé kö-
5 tötte. Aztán vizet öntött egy mosdótálba és mosni kezdte tanítványainak lábát, majd a derekára kötött kendővel
6 megtörölte. Mikor Simon Péterhez ért, Péter tiltakozott:
7 „Uram, te akarod megmosni az én lábamat?" Jézus így felelt: „Most még nem érted, amit teszek, de később majd
8 megérted." De Péter még jobban tiltakozott: „Az én lábamat meg nem mosod soha!" „Ha meg nem moslak, felelte
9 Jézus, nem vagy közösségben velem." „Uram, kiáltott Péter, akkor ne csak lábamat, hanem kezemet és fejemet
10 is." Jézus így szólt: „Aki megfürdött, annak csak lábát kell megmosni, akkor egészen tiszta lesz. Ti is tiszták
11 vagytok, de nem mindnyájan." Tudta ugyanis, ki árulja el, azért mondta: „Nem vagytok tiszták mindnyájan."

12 **A lábmosás tanulsága.** Miután megmosta lábukat, fölvette felsőruháját és újra leült. Azután így szólt: „Meg-
13 értettétek, mit tettem veletek? Ti Mesternek és Úrnak hív-
14 tok engem. Jól teszitek: az vagyok. Ha tehát én, az Úr és Mester, megmostam lábatokat, nektek is mosnotok kell
15 egymás lábát. Példát adtam nektek: Amint én tettem vele-

14. 15. Jézus példájával az alázatosság és a felebaráti szeretet gyakorlására buzdítja tanítványait.

tek, ti is úgy tegyetek. Bizony, bizony mondom nektek: 16
Nem nagyobb a szolga uránál, sem a küldött küldőjénél.
Boldogok vagytok, ha megértitek ezt és így is tesztek. Nem 17. 18
mindnyájatokról mondom ezt: ismerem azokat, akiket választottam. De be kell teljesednie az Írásnak:

„Ki megosztotta kenyerem,
Sarkát emelte ellenem."

Előre megmondom, mielőtt megtörténnék, hogy amikor 19
megtörténik, higgyétek, hogy rólam van szó. Bizony, bi- 20
zony mondom nektek: Aki befogadja azt, akit én küldök, engem fogad be, aki pedig engem befogad, azt fogadja be, aki küldött engem."

Az áruló eltávozik. E szavak után Jézus mélyen 21
megrendült lelkében, és kijelentette: „Bizony, bizony mondom nektek: Közületek egy elárul engem." A tanítványok 22
erre összenéztek, mert nem tudták, hogy melyikükről mondja. Tanítványai közül egyik, akit szeretett Jézus, ott 23
nyugodott Jézus keblén Simon Péter intett neki és kérte: 24
„Kérdezd meg, kiről beszél?" Az Jézus keblére hajolt és 25
megkérdezte: „Uram, ki az?" Jézus így felelt: „Az, akinek 26
a bemártott falatot adom." Ezzel bemártotta a falatot és karióti Júdásnak, Simon fiának nyujtotta. A falat után 27
mindjárt belé szállt a sátán. Jézus csak ennyit mondott: „Tedd meg hamarosan, amit tenni akarsz!"

Az asztaltársak közül senki sem értette, miért mondta 28
ezt neki. Mivel Júdásnál volt a pénz, némelyik azt gondol- 29
ta, hogy Jézus megbízta: „Vedd meg az ünnepre, ami szükséges," vagypedig, hogy adjon valamit a szegényeknek. Miután átvette a falatot, azonnal kiment. Éjszaka 30
volt.

---

18. Az Úr nem mondja boldognak minden apostolát, mert ismerte Júdást. Az idézet: Zsolt. 40, 10.

21—30. Mt 26, 21—25; Mk 14, 18—21; Lk 22, 21—23.

23. Ezzel a megjegyzéssel: *akit szeretett Jézus*, Szent János apostol önmagát jelzi.

26. A beszélgetés halkan folyt le, a nélkül hogy a többi apostol hallotta volna.

31 **Az új parancsolat.** Miután kiment, Jézus így szólt:
„Most dicsőült meg az Emberfia, és benne megdicsőült
32 az Isten. Ha benne megdicsőült az Isten, Isten is meg
fogja őt dicsőíteni önmagában, sőt hamarosan megdicsőíti.
33 Gyermekeim, már csak rövid ideig vagyok veletek. Ke-
resni fogtok, de amint a zsidóknak mondtam, most nektek
34 is mondom: Ahova én megyek, oda ti nem jöhettek. Új
parancsot adok nektek: Szeressétek egymást! Amint én
35 szerettelek titeket, úgy szeressétek egymást ti is. Arról
ismerje meg mindenki, hogy tanítványaim vagytok, hogy
szeretettel vagytok egymás iránt."

36 **Péter tagadásának megjövendölése.** Simon Péter
megkérdezte: „Uram, hová mégy?" „Ahova én megyek,
felelte Jézus, oda most nem jöhetsz velem, de később
37 majd követni fogsz." Péter fogadkozott: „Miért nem mehe-
38 tek most veled? Életemet adom érted." Jézus így válaszolt:
„Életedet adod értem? Bizony, bizony mondom neked:
Mire a kakas megszólal, háromszor tagadsz meg engem."

Jézus búcsúbeszéde.

14 **Jézus megigéri a mennyei hazát.** „Ne nyugtalankod-
jék szívetek! Higgyetek az Istenben és bennem is higgye-
2 tek. Atyám házában sok hely van, ha nem úgy volna, meg-
mondtam volna, hiszen azért megyek, hogy helyet készít-
3 sek nektek. Ha aztán elmentem és elkészítettem a helyet,
ismét eljövök, és magammal viszlek titeket, hogy ti is ott
4 legyetek, ahol én vagyok. Hiszen ismeritek az utat oda,
5 ahová megyek." „Uram, jegyezte meg Tamás, nem tudjuk
6 hová mégy, hogyan ismerhetnénk az utat?" Jézus így szólt:
„Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem jut az

31. Júdás árulásával megkezdődik Jézus szenvedése, mely az Atyát és magát Jézust is megdicsőíti.
36—38: Mt 26, 33—35; Mk 14, 29—31; Lk 22, 31—34.
36. Célzás Péter vértanuságára.

6. Nem lehet másképp az örök üdvösségre jutni, csak a Jézusba vetett hittel; ő tanításával, élete példájával és kegyelmével vezet az Atyához.

Atyához, csak énáltalam. Ha ismernétek engem, Atyámat 7
is ismernétek. Mostantól fogva azonban ismeritek és lát-
játok őt."

„Uram, szólt közbe Fülöp, mutasd meg nekünk az 8
Atyát! Ez elég nekünk." Jézus így válaszolt: „Már oly 9
régóta veletek vagyok és nem ismersz engem, Fülöp? Aki
engem lát, látja az Atyát is. Hogyan mondhatod hát: Mu-
tasd meg nekünk az Atyát? Nem hiszed, hogy én az Atyá- 10
ban vagyok és az Atya énbennem? A tanítást, amit hirde-
tek nektek, nem magamtól mondom, és a tetteket is Atyám
cselekszi, aki bennem van. Higgyétek, hogy én az Atyában 11
vagyok, és az Atya énbennem. Ha másképp nem, legalább
tetteimért higgyetek.

Jézus megígéri a Szentlelket. Bizony, bizony mon- 12
dom nektek: Aki bennem hisz, ugyanazokat a tetteket
fogja végbevinni, amiket én magam cselekszem, sőt nagyob-
bakat is fog tenni azoknál, mert én az Atyához megyek.
Bármit kértek majd nevemben az Atyától, megteszem 13
nektek, hogy az Atya megdicsőüljön a Fiúban. Ha pedig 14
tőlem kértek valamit nevemben, azt is meg fogom tenni.
Ha szerettek engem, megtartjátok parancsaimat. Én 15. 16
pedig kérni fogom az Atyát, és más Vígasztalót ad nektek:
az igazság Lelkét, aki mindörökké veletek marad. A világ 17
nem kaphatja meg őt, mert nem látja és nem ismeri; de ti
ismeritek, mert bennetek marad.

Egyesülés Jézussal. Nem hagylak árván titeket, eljö- 18
vök hozzátok. Rövid idő még, és a világ nem lát engem 19

---

7. Az apostolok eddig nem ismerték föl teljesen Jézusban az Atyával egylényegű Fiúistent. A Szentlélek megvilágosító kegyelme Jézusnak, és Jézusban az Atyának mélyebb ismeretére fogja vezetni őket.

12. Az apostolok külső hatás tekintetében nagyobb tetteket vittek végbe, mert a megdicsőült Jézus kegyelmével az egész világon elterjesztették az evangéliumot és az Egyházba vezették a pogány népeket.

16. *Más Vígasztalót*, t. i. a Szentlelket.

17. *Az igazság Lelke* a Szentlélek Isten, mert mint isteni személy, ő maga az igazság és mert kegyelmével Jézus tanításának mélyebb ismeretére vezeti az apostolokat.

19. Jézus vállalja most a megváltó kereszthalált, de mivel isteni személye halhatatlan, föltámasztja emberi testét és a benne hívőknek is örök életet ad.

többé. De ti láttok engem, mert én élek és ti is élni fogtok
20 Azon a napon megtudjátok, hogy én Atyámban vagyok,
21 ti pedig énbennem és én tibennetek. Aki ismeri és megtartja parancsaimat, az szeret engem. Aki pedig szeret engem, azt Atyám is szeretni fogja. Szeretni fogom őt én is és kinyilatkoztatom magamat neki."

22 Júdás, nem a karióti, itt közbeszólt: „Uram, hogy van az, hogy nekünk akarod kinyilatkoztatni magadat és nem a
23 világnak?" Jézus tovább folytatta: „Aki szeret engem, megtartja tanításomat. Atyám is szeretni fogja őt, hozzá megyünk
24 és benne fogunk lakni. Aki nem szeret engem, tanításomat nem tartja meg. A tanítás, amit hallotok, nem az enyém, hanem az Atyáé, aki küldött engem.

25 **Krisztus békéje.** Ezeket akartam nektek mondani,
26 amíg veletek voltam. A Vígasztaló pedig, akit az Atya nevemben küld, megtanít majd mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek.

27 Békességet hagyok rátok, az én békémet adom nektek. Én nem úgy adom nektek, amint a világ adja. Ne nyugta-
28 lankodjék szívetek és ne is szorongjon! Hiszen hallottátok, hogy azt mondtam: Elmegyek, de majd visszajövök hozzátok. Ha szeretnétek engem, csak örülnétek annak, hogy az Atyához megyek, mert az Atya nagyobb nálam.
29 Előre megmondtam, mielőtt megtörtént volna, hogy ami-
30 kor megtörténik, higgyetek. Már nem sokat beszélek vele-
31 tek, mert jön a világ fejedelme: rajtam ugyan nincs hatalma, csak hogy megtudja a világ, hogy szeretem az Atyát, és úgy cselekszem, amint meghagyta nekem az Atya. — Keljetek föl, menjünk innét!"

22. *Júdás Tádé* még mindig a földi messiási ország megalapítására gondol.

23. Az Úr itt a keresztény lelkiélet legmélyebb igazságát nyilatkoztatja ki: a kegyelem állapotában élő lélek a Szentháromság temploma.

28. Jézus, emberi természetét tekintve, kisebb az Atyánál. Az apostoloknak több okuk van örülni, mint szomorkodni Jézus távozása miatt, mert föltámasztásával az Atya megdicsőíti emberi természetét.

30. A sátánnak nincs hatalma Jézuson, mert ő bűntelen, a halál viszont, melyben a sátán hatalma megmutatkozik, a bűn büntetése. Jézus mennyei Atyja iránt szerető engedelmességből önként vállalja a kereszthalált.

Jézus az igazi szőlőtő. „Én vagyok az igazi szőlőtő, 15
Atyám a szőlőműves. A szőlővesszőket, amelyek bennem 2
gyümölcsöt nem hoznak, lemetszi rólam, a gyümölcsözőket
viszont megtisztítja, hogy még többet teremjenek. Ti már 3
tiszták vagytok a tőlem kapott tanítás hatására. Marad- 4
jatok bennem, akkor én is bennetek maradok. Amint a
szőlővessző sem tud gyümölcsöt hozni önmagától, ha nem
marad a szőlőtőn, úgy ti sem, ha nem maradtok bennem.
Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. Aki bennem marad 5
és én őbenne, az bő termést hoz. Hiszen nélkülem semmit
sem tehettek. Aki nem marad bennem, azt kivetik, mint 6
a szőlővesszőt, és elszárad. Összeszedik, tűzre vetik és elég.
Ha bennem maradtok és tanításom tibennetek, kérjetek, 7
bármit akartok: megkapjátok. Az dicsőíti meg Atyámat, 8
ha sok gyümölcsöt hoztok és így tanítványaim lesztek.
Amint engem szeret az Atya, úgy szeretlek én is titeket. 9
Maradjatok meg szeretetemben. Ha parancsaimat meg- 10
tartjátok, megmaradtok szeretetemben, amint én is meg-
tartottam Atyám parancsait és szeretetében maradok.
Ezeket azért mondtam nektek, hogy az én örömöm legyen 11
tibennetek és örömötök ezzel teljes legyen.

A szeretet parancsa. Ez az én parancsom: Szeressétek 12
egymást, mint ahogy én szerettelek titeket. Nagyobb sze- 13
retete senkinek sincs annál, aki életét adja barátaiért. Ti 14
barátaim vagytok, ha megteszitek, amit parancsolok nek-
tek. Már nem mondalak titeket szolgáknak, mert a szolga 15
nem tudja, mit tesz az ura. Barátaimnak mondalak titeket,
mert mindent tudtul adtam nektek, amit Atyámtól hallot-
tam. Nem ti választottatok engem, hanem én választotta- 16
lak titeket és arra rendeltelek, hogy munkátokkal gyümöl-
csöt hozzatok: maradandó gyümölcsöt. Akkor mindent
megad nektek az Atya, amit nevemben kértek tőle. Ez az 17
én parancsom: Szeressétek egymást!

1—11. A *szőlőtőről* szóló példabeszéd találó képe a Krisztus és hívei között lévő benső, kegyelmi életközösségnek. Aki nincs kegyelmi közösségben Krisztussal, semmit sem tud tenni, ami Isten előtt kedves volna.

8. Azok Jézus igazi tanítványai, akiknek tettekben nyilvánul meg kegyelmi kapcsolatuk az Úrral.

18 **A világ gyűlölete.** Ha a világ gyűlöl titeket, tudjátok
19 meg: Engem előbb gyűlölt nálatok. Ha a világból volnátok, a világ, mint övéit, szeretne titeket. De mivel nem vagytok e világból valók, — hiszen kiválasztottalak ti-
20 teket a világból — gyűlöl titeket a világ. Emlékezzetek vissza a tőlem kapott tanításra: Nem nagyobb a szolga uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak. Ha az én tanításomat megtartották, a tiéteket is megtart-
21 ják. Mindezt miattam teszik veletek, mert nem ismerik azt, aki küldött engem.
22 Ha nem jöttem volna és nem tanítottam volna őket, nem volna bűnük, így azonban nincs mentségük bűneikre.
23. 24 Aki engem gyűlöl, Atyámat is gyűlöli. Ha nem vittem volna végbe köztük olyan tetteket, amilyeneket senki más nem cselekedett, nem volnának vétkesek. Most azonban látták
25 ezeket és mégis gyűlölnek engem is, meg Atyámat is. De teljesednie kellett a jövendölésnek, amely törvényükben olvasható: Ok nélkül gyűlöltek engem.
26 Mikor eljön a Vígasztaló, akit az Atyától küldök nektek, az Igazság Lelke, aki az Atyától származik, ő tanu-
27 ságot tesz rólam. Ti is tegyetek tanuságot rólam, hiszen kezdettől velem vagytok.

16 Ezeket mondtam nektek, hogy meg ne botránkozzatok.
2 Ki fognak zárni titeket a zsinagógákból. Sőt eljön az óra, mikor mindaz, aki megöl titeket, azt hiszi, hogy szolgála-
3 tot tesz Istennek. Így tesznek veletek, mert nem ismerik
4 sem az Atyát, sem engem. Azért mondtam ezeket, hogy mikor eljön az óra, eszetekbe jusson, hogy előre megmondtam nektek. Kezdetben nem mondtam ezeket, hiszen veletek voltam.

5 **A vígasztaló Szentlélek.** Most elmegyek ahhoz, aki küldött engem. De senki közületek nem kérdi tőlem:
6 Hová mégy? hanem, mivel ezeket mondtam, szomorúság
7 tölti el szíveteket. De én az igazságot mondom: Jobb nek-

25. Zsolt. 34, 19; 68, 5.

1. A *megbotránkozás* itt a hit megrendülését jelenti.

7. A Szentlélek eljövetelének föltétele Jézus mennybemenetele, vagyis a megváltás befejezése.

tek, ha én elmegyek, mert, ha nem megyek el, a Vígasztaló nem jön el hozzátok. De ha elmegyek, majd elküldöm hozzátok. Amikor eljön, vádlón bizonyítja majd a világnak a bűnt, az igazságot és az ítéletet. A bűnt: mert nem hittek bennem. Az igazságot: mert az Atyához megyek és már nem láttok engem. Az ítéletet: mert a világ fejedelmét már elítélték. 8 9 10 11

Még sok mondanivalóm volna, nem vagytok azonban elég erősek hozzá. De amikor eljön ő, az igazság Lelke, elvezet titeket a teljes igazságra. Nem magától fog szólni, hanem azt mondja majd, amit hall, és a jövendőt fogja hirdetni nektek. Ő majd megdicsőít engem, mert az enyémből kapja, amit kijelent nektek. Minden, ami Atyámé, enyém. Azért mondtam, hogy az enyémből kapja, amit kijelent nektek. 12 13 14 15

A viszontlátás vígasztaló reménye. Rövid idő és már nem láttok engem, ismét rövid idő és viszontláttok engem, (mert az Atyához megyek)." A tanítványok közül néhányan így tanakodtak: „Mit akar ezzel mondani: Rövid idő és már nem láttok engem, ismét rövid idő és viszontláttok engem? És: az Atyához megyek?" Megjegyezték tehát: „Mit akar ezzel mondani: Rövid idő? Nem értjük, mit beszél." 16 17 18

Jézus észrevette, hogy kérdezni akarják, ezért így szólt: „Arról tanakodtok, hogy azt mondtam: Rövid idő és nem láttok engem, ismét rövid idő és viszontláttok engem. Bizony, bizony mondom nektek: Ti majd sírtok és jajgattok, a világ azonban örülni fog. Ti szomorkodtok, de szomorúságtok örömre fordul. Az asszony is, amikor szül, szomorkodik, mert eljött az órája, de amikor megszülte gyermekét, már nem emlékszik gyötrelmeire, mert örül, 19 20 21

8. A Szentlélek három dolgot bizonyít: a világ hitetlensége értelmetlen és bűnös; Jézus ügye igazságos, különben nem mehetett volna az Atyához; a sátán hatalma megtört: Isten országának elterjedését nem tudja megakadályozni.

13—15. *A Szentlélek nem fog magától szólni* vagyis nem ad új kinyilatkoztatást. Az Atyától és a Fiútól származik, ezért isteni tudása és tanítása azonos az övékkel. *A jövendőt:* Isten országának, az Egyháznak kibontakozását a földön és beteljesülését a mennyben.

16. Az első *rövid idő* Jézus haláláig tart, a második mennybemeneteléig vagy lelki értelemben vett eljöveteléig, a Szentlélekben.

22 hogy ember született a világra. Ti is, most ugyan szomorkodtok, de majd viszontlátlak titeket: akkor örülni fog szívetek és örömötöket senki sem veszi el többé tőletek.
23 Azon a napon nem lesz már kérdeznivalótok tőlem. Bizony, bizony mondom nektek: Bármit kértek majd nevemben az
24 Atyától, megadja nektek. Mindeddig semmit sem kértetek az én nevemben. Kérjetek és kaptok, hogy örömötök teljes legyen.

25 **A búcsúbeszéd befejezése.** Ezeket képletesen mondtam nektek. Eljön az óra, amikor már nem képletesen szó-
26 lok, hanem nyiltan beszélek az Atyáról. Azon a napon majd az én nevemben kértek, és nem mondom majd nek-
27 tek, hogy én kérem az Atyát értetek. Az Atya ugyanis szeret titeket, mivel ti szerettetek engem, és hittétek, hogy
28 az Istentől jöttem. Az Atyától jöttem és a világba léptem. Most elhagyom a világot és az Atyához megyek."
29 A tanítványok erre megjegyezték: „Most nyiltan be-
30 szélsz és minden képletesség nélkül. Most elismerjük, hogy mindent tudsz, és nincs szükséged, hogy valaki is kérdezzen téged. Ezért hisszük, hogy Isten-
31. 32 től jöttél." Jézus így felelt: „Most hisztek? Eljön az óra, már el is jött, amikor elszéledtek, kiki a maga útján, és engem magamra hagytok. De én nem vagyok egyedül, mert az Atya velem van.
33 Azért mondtam ezeket nektek, hogy békességtek legyen bennem. A világban üldözést szenvedtek, de bízzatok, én legyőztem a világot."

Jézus főpapi imája.

17 **Jézus önmagáért imádkozik.** E szavak után Jézus égre emelte szemét és így imádkozott: „Atyám, eljött az óra. Dicsőítsd meg Fiadat, hogy Fiad is megdicsőítsen

23. A Szentlélek eljövetele után világosan megértenek mindent, ami még homályos Jézus tanításában.
26. Jézusnak nem kell személyesen imádkoznia az apostolokért, elég, ha ők maguk imádkoznak Jézus nevében.
28. *Az Atyától jött*, isteni születésével és megtestesülésével.
1. Jézus főpapi imájával fejezi be búcsúbeszédét és vezeti be közeli keresztáldozatát. Kéri mennyei Atyját, hogy dicsőítse meg őt (1—5),

téged. Hatalmat adtál neki minden ember fölött, hogy 2
mindenkinek, akit neki adtál, örök életet adjon. Az örök 3
élet az, hogy ismerjenek téged, egyedül igaz Istent és akit
küldtél, Jézus Krisztust. Én megdicsőítettelek téged a 4
földön. A művet, amelynek elvégzését rámbíztad, véghez-
vittem. Most dicsőíts meg engem te, Atyám, magadnál, 5
azzal a dicsőséggel, amelyben részem volt nálad, mielőtt
a világ lett.

Imákozik az apostolokért. Kinyilatkoztattalak téged 6
az embereknek, akiket e világból nekem adtál. Tieid voltak
és nekem adtad őket. Tanításodat megtartották. Most 7
már tudják, hogy minden, amit nekem adtál, tőled van.
A tanítást, amit nekem adtál, átadtam nekik. Ők elfogad- 8
ták és így valóban elismerték, hogy tőled jöttem, és elhit-
ték, hogy te küldtél engem.

Értük könyörgök. Nem a világért könyörgök, hanem 9
azokért, akiket nekem adtál. Tieid ők, — hiszen mindaz, 10
ami az enyém, a tiéd, és ami a tiéd, az enyém, — és én
megdicsőültem bennük. Én már nem vagyok e világban, 11
de ők a világban vannak. Én hozzád megyek. Szent Atyám,
tartsd meg őket nevedben, amelyet nekem adtál, hogy
egyek legyenek, mint mi. Amíg velük voltam, én tartottam 12
meg őket nevedben, amelyet nekem adtál. Megőriztem
őket; senki más nem veszett el közülük, csak a kárhozat
fia, hogy beteljesedjék az Írás. Most hozzád megyek, eze- 13
ket pedig elmondom a világon, hogy örömöm teljesen az
övék legyen. Átadtam nekik tanításodat. A világ gyűlölte 14
őket, mert nem e világból valók, amint én sem vagyok e
világból. Nem azt kérem, hogy vedd el őket a világból, 15
hanem hogy óvd meg őket a gonosztól. Hiszen nem e világ- 16

apostolait óvja meg a gonosztól és szentelje meg (6—19), híveit pedig őrizze meg egységben és vezesse az örök üdvösségre (20—26).

5. Jézus dicsősége, isteni természetét tekintve, egyenlő a mennyei Atyáéval. Most, önkéntes megalázkodása elteltével, emberi természetének megdicsőítését kéri.

10. Az Úr azzal *dicsőült meg* tanítványaiban, hogy hittek megváltói küldetésében.

11 . 12. *Amelyet nekem adtál:* a Vulgátában így olvassuk: „Akiket nekem adtál."

16 . 17. Jézus azt kéri, hogy apostolainak élete megegyezzék az örök igazsággal, amelyet tanításában kinyilatkoztatott.

17 ból valók ők, amint én sem vagyok e világból. Szenteld
18 meg őket az igazságban: a te igéd igazság. Amint te küld-
19 tél engem a világba, úgy küldöm én is a világba őket. Értük szentelem magamat, hogy ők is szentek legyenek az igazságban.

20 **Imádkozik az Egyházért.** De nemcsak értük könyörgök, hanem azokért is, akik szavukra hinni fognak ben-
21 nem. Legyenek mindnyájan egyek. Amint te, Atyám, bennem vagy és én tebenned, úgy legyenek egyek ők is miben-
22 nünk, és így elhiggye a világ, hogy te küldtél engem. Én átadtam nekik a dicsőséget, amit nekem adtál, hogy egyek
23 legyenek, amint mi egyek vagyunk: én őbennük, te énbennem, hogy így tökéletesen egyek legyenek ők is. Ismerje meg ebből a világ, hogy te küldtél engem, és hogy szereted
24 őket, amint engem szerettél. Atyám, akarom, hogy akiket nekem adtál, ott legyenek velem, ahol én vagyok, hogy lássák dicsőségemet, amit te adtál nekem, hiszen te szerettél engem a világ teremtése előtt.

25 Én igaz Atyám! A világ nem ismert meg téged. Én ismerlek téged, és így ők is megismerték, hogy te küldtél
26 engem. Megismertettelek velük és meg is foglak ismertetni, hogy a szeretet, amellyel engem szeretsz, bennük legyen és én őbennük."

Jézus szenvedése.

18 **Jézust elfogják.** Miután Jézus ezeket mondta, kiment tanítványaival a Kédron patakon túlra. Volt ott egy kert.
2 Bement oda tanítványaival együtt. Júdás, aki elárulta, ismerte azt a helyet, mert Jézus gyakran járt oda tanít-
3 ványaival. Akkor Júdás kapott egy csapat katonát, a fő-

19. *Szentelem*, vagyis föláldozom magamat.
22. Jézus megváltó szenvedésével megszerezte híveinek az istenfiúság kegyelmét. Ez az a legnagyobb *dicsőség*, amelyben embereknek része lehet, mert általa Jézus isteni élete folytatódik bennük.
26. Jézus azért nyilatkoztatta ki a mennyei Atyát, hogy hívei részesei legyenek a Szentháromság szeretet-közösségének.

1: Mt 26, 36; Mk 14, 32; Lk 22, 39. — *Kédron* Jeruzsálem városa és az Olajfák hegye közt folyó patak.
2—11: Mt 26, 47—56; Mk 14, 43—52; Lk 22, 47—53.

papoktól és farizeusoktól pedig szolgákat. Kiment velük lámpákkal, fáklyákkal és fegyverekkel fölszerelve.

Jézus tudta mindazt, ami rá várt, eléjük ment tehát és 4
megszólította őket: „Kit kerestek?" „A názáreti Jézust", 5
mondták azok. „Én vagyok", felelte Jézus. Júdás, aki
elárulta, ott állt köztük. Amint tehát azt mondta: Én 6
vagyok, meghátráltak és a földre estek. Ő újra megkér- 7
dezte: „Kit kerestek?" „A názáreti Jézust", ismételték
azok. „Mondtam már nektek, hogy én vagyok, felelte 8
Jézus. Ha tehát engem kerestek, engedjétek el ezeket." Így 9
teljesedett be, amit mondott: „Senkit sem vesztettem el
azok közül, akiket nekem adtál."

Simon Péternél azonban volt kard, kirántotta, rásujtott 10
a főpap szolgájára és levágta annak jobb fülét. A szol-
gának Malkus volt a neve. Jézus rászólt Péterre: „Tedd 11
hüvelyébe kardodat! Ne ürítsem ki a kelyhet, melyet az
Atya adott nekem?"

Jézus Annás és Kaifás előtt. A tiszt csapata élén és 12
vele a zsidó őrség elfogta Jézust és megkötözte. Először 13
Annáshoz vitték, Kaifás apósához. Kaifás volt a főpap
abban az évben. Ő adta a zsidóknak a tanácsot: „Jobb, 14
hogy egy ember haljon meg a népért."

Simon Péter és egy másik tanítvány követte Jézust. 15
Mivel az a tanítvány ismerőse volt a főpapnak, bejutott
Jézussal a főpap udvarába, Péter pedig kint maradt az 16
ajtónál. A másik tanítvány, a főpap ismerőse, kiment, szólt
az ajtónállónak és bevitte Pétert. Az ajtónálló szolgáló 17
közben megjegyezte: „Nem vagy te is ennek az embernek
a tanítványai közül?" „Nem vagyok", felelte. A szolgák 18
és a poroszlók a parázsló tűz körül álltak és melegedtek,
mert hideg volt. Péter is közéjük állt és melegedett.

A főpap tanítványai és tanítása felől kérdezte Jézust. 19
Jézus így felelt: „Én nyiltan beszéltem az emberek előtt. 20

9. Lásd Jn 17, 12.
11. A *kelyhet*, vagyis a rá váró szenvedést.
12—27: Mt 26, 57—75; Mk 14, 53—72; Lk 22, 54—71.
14. Lásd Jn 11, 50.
19. *Annás* csak előzetes vizsgálatot tartott. A cím, mint volt főpapot, megillette.

Mindig a zsinagógákban és a templomban tanítottam,
ahova minden zsidónak bejárása van. Titokban semmit
21 sem mondtam. Mit kérdezel engem? Kérdezd azokat, akik
22 hallották, mit beszéltem. Azok tudják, mit mondtam." E
szavakra az egyik ott álló poroszló arcul ütötte Jézust. „Így
23 felelsz a főpapnak?" — förmedt rá. Jézus csak ennyit
mondott: „Ha rosszul szóltam, bizonyítsd be a rosszat, de
24 ha jól, miért ütsz engem?" Annás akkor megkötözve
elküldte őt Kaifás főpaphoz.

25 Simon Péter még mindig ott állt és melegedett. Újra
megkérdezték tőle: „Nem vagy te is ennek a tanítványai
26 közül?" „Nem vagyok", tagadta. Erre a főpap egyik szol-
gája, rokona annak, akinek Péter levágta fülét, megje-
27 gyezte: „Hiszen ott láttalak vele a kertben." De Péter
ismét tagadta. Erre mindjárt megszólalt a kakas.

28 **Jézust kiszolgáltatják Pilátusnak.** Kaifástól a hely-
tartóságra vezették Jézust. Kora reggel volt. Azok nem
mentek be a helytartóságra, hogy tisztátalanokká ne legye-
29 nek, hanem hogy megehessék a húsvéti bárányt. Ezért Pi-
látus jött ki hozzájuk és megkérdezte: „Milyen vádat emel-
30 tek ez ember ellen?" Azok így feleltek: „Ha nem volna
31 gonosztevő, nem szolgáltattuk volna ki neked." Pilátus
szabadkozott: „Tartsátok csak meg és ítélkezzetek róla
törvényetek szerint." A zsidók azonban nem tágítottak:
32 „Nekünk senkit sem szabad megölnünk." Így teljesedett be,
amit Jézus mondott, mikor halálának módját megjöven-
dölte.

33 **Jézus első kihallgatása.** Pilátus akkor visszament
34 a helytartóságra, hivatta Jézust és megkérdezte tőle: „Te
vagy a zsidók királya?" Jézus így felelt: „Magadtól mon-

28—40: Mt 27, 2.11—26; Mk 15, 1—15; Lk 23, 1—6.13—25.

28. A húsvéti ünnepek idején Pilátus hivatali épületében, a *helytartóságon* lakott. A zsidók nem léptek be a pogány házba, hogy a törvény szerint tisztátalanokká ne legyenek és elfogyaszthassák a húsvéti lakomát. — Azért mentek a helytartóhoz, mert az ítéletet neki kellett jóváhagynia és végrehajtásához is csak neki volt joga.

32. Jézus megjövendölte (Jn 3, 14; 12, 32), hogy keresztrefeszítve fog meghalni. Ez jellegzetes római halálbüntetés volt, melyet a zsidók nem alkalmaztak. Ők inkább megkövezték volna.

dod ezt, vagy mások mondták neked rólam?" „Hát zsidó 35
vagyok én?" — tört ki Pilátus. „Saját nemzeted és a főpapok szolgáltattak ki nekem. Mit tettél?" Jézus így felelt: 36
„Az én országom nem e világból való. Ha e világból volna országom, harcra kelnének szolgáim, hogy a zsidók kezére ne kerüljek. Az én országom azonban nem innen való." Pilátus közbeszólt: „Tehát király vagy te?" Jézus rá- 37
hagyta: „Igen, király vagyok. Én arra születtem és azért jöttem e világra, hogy tanuságot tegyek az igazságról. Mindaz, aki igazságból való, hallgat szavamra." Pilátus 38
vállat vont: „Mi az igazság?" E szavak után ismét kiment a zsidókhoz és kijelentette: „Én semmi vétket sem találok benne. Az a szokás nálatok, hogy húsvétkor szabadon 39
engedjek valakit, akarjátok-e, hogy elbocsássam a zsidók királyát?" De azok újra kiáltozni kezdtek: „Ne ezt, hanem 40
Barabást!" Barabás rabló volt.

Jézus megostorozása. Erre Pilátus lefogatta és megos- 19
toroztatta Jézust. A katonák tövisekből koronát fontak, 2
fejére tették és bíborszínű köpenyt adtak rá. Aztán 3
eléje járultak és így gúnyolódtak: „Üdvözlégy, zsidók királya", és arcul ütötték.

Pilátus ismét kiment és így szólt hozzájuk: „Nézzétek, 4
elétek vezetem. Értsétek meg végre, hogy semmi vétket sem találok benne." Jézus akkor töviskoronával és bíbor- 5
köpenyben kijött eléjük. Pilátus rámutatott: „Ime az ember!" Láttára a főpapok és a szolgák nagy kiáltozásba 6
törtek ki: „Keresztre vele, keresztre vele!" Pilátus ismét szabadkozott: „Vegyétek át és ti feszítsétek keresztre. Én semmi vétket sem találok benne." De a zsidók nem tágí- 7
tottak: „Nekünk törvényünk van, és a törvény szerint meg kell halnia, mert Isten fiává tette magát." E szavak halla- 8
tára Pilátus még jobban megijedt.

Jézus második kihallgatása. Visszament a helytar- 9
tóságra és újra megkérdezte Jézust: „Honnan való vagy te?" De Jézus nem felelt. Pilátus erre figyelmeztette: „Nekem 10
nem felelsz? Nem tudod, hogy hatalmam van arra, hogy

1—8: Mt 27, 27—30; Mk 15, 16—19.

keresztre feszítselek, és hatalmam van arra, hogy elbocsás-
11 salak téged?" Jézus csak ennyit mondott: „Semmi hatalmad sem volna rajtam, ha onnan felülről nem kaptad volna. Annak, aki engem kiszolgáltatott neked, nagyobb a
12 bűne." Ettől fogva Pilátus azon volt, hogy elbocsássa őt. A zsidók azonban fenyegetőzve kiáltották: „Ha elbocsátod, nem vagy a császár barátja. Mindaz, aki királlyá teszi magát, elleneszegül a császárnak."

13 **Az ítélet.** E szavak hallatára Pilátus kivezettette Jézust. Bírói székébe ült a köves udvaron, melyet héberül Gabba-
14 tának neveznek. Húsvét készületi napja volt, a hatodik óra táján. Így szólt a zsidókhoz: „Nézzétek, itt a királyotok."
15 Azok tovább kiáltoztak: „El vele, el vele! Keresztre vele!" Pilátus megkérdezte: „Királyotokat feszítsem keresztre?" De a főpapok tiltakoztak: „Nincs királyunk, csak császá-
16 runk." Erre aztán kiszolgáltatta őt, hogy keresztre feszítsék. Azok átvették Jézust (és elvezették).

17 **Jézust keresztre feszítik.** Ő keresztjét hordozva kiment az úgynevezett Koponyahelyre, melynek héber neve
18 Golgota. Ott keresztre feszítették őt és vele együtt két másikat: azokat kétfelől, középen pedig Jézust.
19 Pilátus táblát is készíttetett és a kereszt fölé erősíttette.
20 Ez volt ráírva: „Názáreti Jézus, a zsidók királya." Sok zsidó olvasta ezt a táblát, mert az a hely, ahol Jézust keresztre feszítették, közel volt a városhoz. Héberül, latinul
21 és görögül volt írva. Ezért a zsidó főpapok kérték Pilátust: „Ne így írd: a zsidók királya, hanem, hogy azt
22 mondta magáról: a zsidók királya vagyok." Pilátus elutasította őket: „Amit megírtam, megírtam."

Elosztják Jézus ruháit. Jézus keresztre feszítése után a katonák fogták ruháit és köntösét. Ruháit négy részre
23 osztották, minden katonának egy részt. Köntöse varratlan

13. A *bírói szék* a kőlapokkal borított udvaron, melynek a görög neve *litosztrotosz*, kisebb emelvényen állt.
16: Mt 27, 31; Mk 15, 20; Lk 23, 26.
17—24: Mt 27, 33—38; Mk 15, 22—28; Lk 23, 33.34.38.
17. *Golgota* volt a nép nyelvén annak a koponya alakú kősziklának neve, melyre a keresztet állították.

volt, végig egy darabból szőve. Megbeszélték egymás közt: 24
„Ne hasítsuk el, vessünk rá sorsot, kié legyen." Így teljesedett be az Írás:

„Elosztották ruháimat maguk között,
és sorsot vetettek köntösöm fölött."

A katonák így is tettek.

Jézus végső rendelkezése. Jézus keresztje mellett ott 25
állt anyja, anyjának nővére Mária, aki Kleofás felesége volt, és Mária Magdolna. Mikor Jézus látta, hogy ott áll 26
anyja és szeretett tanítványa, így szólt anyjához: „Asszony, nézd, ő a te fiad!" Aztán a tanítványhoz fordult: „Nézd, 27
ő a te anyád!" Attól az órától fogva házába fogadta őt a tanítvány.

Jézus halála. Jézus tudta, hogy minden beteljesedett 28
már. Ezért, hogy az Írás valóra váljék, így szólt: „Szomjazom!" Volt ott egy ecettel telt edény. Izsópra tűztek egy 29
ecettel itatott szivacsot és szájához emelték. Amint Jézus 30
az ecetet megízlelte, így szólt: „Beteljesedett!" Aztán lehajtotta fejét és kilehelte a lelkét.

Jézus oldalát megnyitják. Készület napja volt. A zsi- 31
dók tehát kérték Pilátust, hogy töresse meg a keresztrefeszítettek lábszárát, és vétesse le őket a keresztről, hogy ne maradjanak szombaton a kereszten. Az a szombat ugyanis nagy ünnep volt. Jöttek a katonák és eltörték 32
a vele együtt keresztrefeszítetteknek, előbb az egyiknek, majd a másiknak a lábszárát. Mikor azonban Jézushoz értek, 33
látták, hogy már meghalt. Ezért nem törték el lábszárát, hanem egyik katona lándzsával megnyitotta oldalát, mely- 34
ből azonnal vér és víz folyt ki. Aki ezt látta, tanuskodik 35
róla és tanusága igaz. Ő tudja, hogy igazat mond, hogy

24. Zsolt. 21, 19.
25. A *nővér* itt nem nőtestvért, hanem rokont jelent. Hegezippusz (2. század) szerint Kleofás szent József testvére volt.
26. *A szeretett tanítvány* szent János apostol (lásd 13, 23).
28—30: Mt 27, 45—50; Mk 15, 33—37; Lk 23, 44—46.
31. A szombatra és egyúttal a húsvétra való *készület napja.* — A lábszárak megtörése a halált siettette.
35. A szemtanu maga az evangelista.

36 ti is higgyetek. Mindez ugyanis azért történt, hogy beteljesedjék az Írás: „Csontot ne törjetek benne.“ 37 És más helyen: „Föltekintenek arra, akit keresztül szúrtak.“

38 **Jézust sírba helyezik.** Arimateai József, aki a zsidóktól való félelmében csak titokban volt Jézus tanítványa, kérte Pilátust, hogy levehesse Jézus testét. Pilátus 39 megengedte. Mire az elment és levette Jézus testét. Odajött Nikodémus is, aki annakidején éjszaka ment (Jézushoz), és hozott mintegy száz font mirrha- és áloékeveréket. 40 Fogták Jézus testét és a fűszerekkel együtt gyolcsba gön- 41 gyölték. Így szokás temetni a zsidóknál. Azon a helyen, ahol keresztre feszítették, volt egy kert, a kertben pedig 42 új sírbolt, melybe még senkit sem temettek. Mivel a sír közel volt, a zsidók készületi napja miatt oda helyezték Jézust.

Jézus föltámadása.

20 **Péter és János a sírnál.** A hét első napján, amikor még sötét volt, Mária Magdolna kiment a sírhoz. Észrevette, hogy a követ elmozdították a sírtól. Elfutott Simon 2 Péterhez és a másik tanítványhoz, akit Jézus szeretett, és jelentette nekik: „Elvitték az Urat a sírból, és nem tudjuk, hova tették.“

3 Erre Péter és a másik tanítvány elindult és a sírhoz sie- 4 tett. Együtt futott mind a kettő. A másik tanítvány gyor- 5 sabban futott, mint Péter, és hamarabb ért a sírhoz. Be- 6 hajolt és meglátta a gyolcsokat, de nem ment be. Nem sokkal utána odaért Simon Péter is, bement a sírba, és ő 7 is látta az otthagyott gyolcsokat, meg a kendőt, mellyel fejét takarták be. Ez nem a gyolcs közt volt, hanem külön

36. Exod. 12, 46; Zsolt. 33, 21.
37. Zak. 12, 10.
38—42: Mt 27, 57—61; Mk 15, 42—47; Lk 23, 50—54.
42. Napnyugtával megkezdődött az ünnep, tehát sürgős volt a temetés, ezért kerestek közeli sírhelyet.
1: Mt 28, 1.2; Mk 16, 1—4; Lk 24, 1.2.
2. A *másik tanítvány* szent János apostol (Jn 13, 23; 19, 26).

összehajtva más helyen. Akkor bement a másik tanítvány 8
is, aki először ért a sírhoz. Látta és hitt. Eddig ugyanis 9
még nem értették meg az Írást, amely szerint föl kellett
támadnia halottaiból. A tanítványok aztán hazamentek. 10

Jézus megjelenik Mária Magdolnának. Mária ott 11
állt a sír mellett és sírt. Amint így sírdogált, egyszercsak
lehajolt (és betekintett) a sírba. Látta, hogy ott, ahol Jézus 12
teste feküdt, két fehérruhás angyal ül, az egyik fejnél, a
másik lábnál. Azok megszólították: „Asszony, miért 13
sírsz?" „Elvitték Uramat, felelte, és nem tudom, hová tet-
ték." Ezekkel a szavakkal hátratekintett és észrevette, 14
hogy ott áll Jézus, de nem tudta, hogy Jézus az. Jézus 15
megkérdezte: „Asszony, miért sírsz? Kit keresel?" Abban
a hiszemben, hogy a kertész az, így felelt: „Uram, ha te
vitted el, mondd meg, hová tetted, hogy magammal vihes-
sem." Jézus erre nevén szólította: „Mária!" Az feléje fordult 16
és zsidó nyelven csak ennyit mondott: „Rabboni" — vagyis
Mester. Jézus így szólt: „Engedj el! Még nem mentem föl 17
Atyámhoz. Menj most testvéreimhez és vidd hírül nekik:
Fölmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én
Istenemhez és a ti Istenetekhez." Mária Magdolna elment 18
és hírül adta a tanítványoknak: „Láttam az Urat és ezt
mondta nekem."

Jézus megjelenik az apostoloknak. Estefelé, még a 19
hét első napján, együtt voltak a tanítványok, zárt ajtók
mögött, mert féltek a zsidóktól. Akkor eljött Jézus, közé-
jük lépett és így szólt hozzájuk: „Békesség nektek!" E 20
szavakkal megmutatta nekik kezét és oldalát. Az Úr lát-
tára öröm fogta el a tanítványokat. „Békesség nektek!" — 21
ismételte. „Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek
én is titeket." E szavak után rájuk lehelt és folytatta: „Ve- 22

8. Abból, hogy a kendőt rendben, összehajtogatva találta, arra következtetett, hogy a testet nem lopták el, hanem föltámadt.

11—18: Mk 16, 9—11.

17. Az eredeti szöveg így mondja: ne fogj, vagyis *engedj el.* A vers értelme valószínűleg ez: Most ne tarts vissza, ne töltsd az időt! Siess, teljesítsd megbízásomat!

19—23: Mk 16, 14; Lk 24, 36—49.

22 . 23. *Rájuk lehelt,* ezzel jelképezte a Szentlélek közlését. A Szentlelket egész teljességében csak pünkösdkor kapták az apostolok, itt

23 gyétek a Szentlelket. Akinek megbocsátjátok bűneit, bocsánatot nyert, akinek pedig megtartjátok, az bűnben marad."

24 **Jézus megjelenik Tamásnak.** Tamás, melléknevén
Didimusz, egy a tizenkettő közül, nem volt velük, mikor
25 eljött Jézus. A tanítványok azonban megmondták neki:
„Láttuk az Urat." De ő kételkedett: „Hacsak nem látom
kezén a szegek nyomát és ujjammal a szegek helyét nem
érintem, kezemet pedig oldalába nem teszem, nem hiszem."
26 Nyolc nap mulva ismét együtt voltak a tanítványok, és
Tamás is velük. Az ajtók zárva voltak. Eljött Jézus és e
27 szavakkal lépett közéjük: „Békesség nektek!" Aztán
Tamáshoz fordult: „Tedd ide ujjadat és nézd a kezemet.
Nyujtsd ki kezedet s tedd az oldalamba. És ne légy hitetlen,
28 hanem hívő." Tamás fölkiáltott: „Én Uram, én Istenem!"
29 Jézus csak ennyit mondott: „Azért hiszel (Tamás), mert
látsz engem? Boldog, aki nem lát és mégis hisz."
30 Jézus még sok más csodát művelt tanítványai szemelát-
31 tára, de azokat nem írtam meg ebben a könyvben. Ezeket
viszont azért írtam, hogy higgyétek: Jézus a Messiás, az
Isten Fia, és hogy a hit által életetek legyen benne.

21 **Jézus Tibériás tavánál.** Ezután ismét megjelent Jézus
tanítványoknak, ezúttal Tibériás tavánál. Megjelenése
így történt:
2 Együtt volt Simon Péter, Tamás, melléknevén Didi-
musz, a galileai Kánából való Nátánáel, Zebedeus fiai és
3 még két tanítvány. Simon Péter így szólt: „Megyek ha-
lászni." „Mi is megyünk veled", mondták azok. Kimentek és
beszálltak a bárkába. De azon az éjjelen semmit sem fog-
4 tak. Mikor megvirradt, Jézus kint állt a parton, de a tanít-
5 ványok nem ismerték föl, hogy Jézus az. Jézus megszólí-

a bűnbocsánat hatalmát kapják. Ez a bűnbánat szentségének megalapítása.

26. Jézus megdicsőült teste nem volt az áthatolhatatlanság fizikai törvényének alávetve.

30 . 31. Az evangelista befejező szavai. Később még néhány eseményt hozzáfűzött evangéliumához.

1. *Tibériás tava* a Genezáret-tó. Az apostolok a húsvéti ünnepek után Jézus parancsának engedelmeskedve visszatértek Galileába, és folytatták előző foglalkozásukat.

totta őket: Fiaim, nincs valami ennivalótok?" „Nincsen", felelték. Ekkor azt mondta nekik: „Vessétek ki a hálót a 6
bárka jobb oldalán, ott majd találtok." Kivetették és alig
bírták visszahúzni a nagy tömeg hal miatt. Erre a tanít- 7
vány, akit Jézus szeretett, így szólt Péterhez: „Az Úr az!"
Amint Simon Péter meghallotta, hogy az Úr az, fölvette
köntösét — mert neki volt vetkőzve — és a tóba vetette
magát. A többi tanítvány követte a bárkával. A halakkal 8
telt hálót is maguk után húzták. Nem voltak messze a
parttól, csak mintegy kétszáz könyöknyire. Mikor partra 9
szálltak, parázsló tüzet pillantottak meg, rajta halat és
mellette kenyeret. Jézus szólt nekik: „Hozzatok halat abból, 10
amit most fogtatok." Erre Simon Péter visszament és partra
vonta a hálót. Százötvenhárom nagy hal töltötte meg.
Noha ennyi volt a hálóban, nem szakadt el. Jézus hívta 11. 12
őket: „Jöjjetek ide, egyetek!" A tanítványok közül senki
sem merte megkérdezni: „Ki vagy?" — hiszen tudták, hogy
az Úr az. Akkor Jézus fogta a kenyeret és adott nekik, 13
ugyanígy halat is. Ez volt a harmadik eset, hogy Jézus 14
halottaiból való föltámadása után megjelent a tanítvá-
nyoknak.

A főhatalom átadása Péternek. Étkezés után Jézus 15
megkérdezte Simon Pétert: „Simon, János fia, jobban sze-
retsz, mint ezek?" „Igen, Uram, felelte, te tudod, hogy sze-
retlek." Erre így szólt hozzá: „Legeltesd bárányaimat."
Aztán ismét megkérdezte: „Simon, János fia, szeretsz 16
engem?" „Igen, Uram, felelte, te tudod, hogy szeretlek."
Erre azt mondta neki: „Legeltesd juhaimat." Majd har- 17
madszor is megkérdezte: „Simon, János fia, szeretsz
engem?" Péter elszomorodott, hogy harmadszor is kér-
dezte: szeretsz engem? és csak annyit mondott: „Uram, te

7. *A tanítvány* szent János apostol (Jn 13, 23; 19, 26; 20, 2).
8. *Kétszáz könyök* kb. száz méter.
14. Szent János csak az apopstolok előtt történt megjelenéseket számítja. A többi evangelista még más megjelenésekről is beszámol.
15—17. Jézus, a jó Pásztor, szent Pétert teszi helytartójává, és ünnepélyesen átadja neki a főpásztori hatalmat. Jézus háromszoros kérdése Péter hármas tagadására céloz, amelyet szeretetének háromszoros megvallásával kell jóvátennie.

mindent tudsz, azt is tudod, hogy szeretlek téged." Jézus ismét azt mondta: „Legeltesd juhaimat."

18 **Jövendölés Péterről és Jánosról.** „Bizony, bizony mondom neked: Mikor fiatalabb voltál, magad övezted föl magadat és oda mentél, ahova akartál. De majd ha megöregszel, kiterjeszted kezedet és más övez fel téged, aztán
19 oda visz, ahová nem akarod." E szavakkal jelezte, hogy milyen halállal fogja megdicsőíteni Istent. Majd hozzáfűzte: „Kövess engem."

20 Péter megfordult és látta, hogy utána jön a tanítvány, akit Jézus szeretett, aki a vacsorán keblére borult és meg-
21 kérdezte: „Uram ki az, aki téged elárul?" Láttára Péter
22 Jézushoz fordult: „Uram, hát ővele mi lesz?" Jézus így felelt: „Ha azt akarom, hogy így maradjon, amíg el nem
23 jövök, mit törődöl vele? Te kövess engem!" Így a tanítványok között elterjedt az a vélemény, hogy az a tanítvány nem hal meg. Jézus azonban nem azt mondta: „Nem hal meg", hanem: „Ha azt akarom, hogy így maradjon, amíg el nem jövök, mit törődöl vele?"

24 **Befejezés.** Ez az a tanítvány, aki tanuságot tesz mindenről és ezeket írta. Tudjuk, hogy igaz az ő tanusága.

25 Jézus még sok mást is cselekedett. Ha egyenként mind megírnák, azt hiszem, hogy az egész világ sem tudná befogadni a könyveket, amelyeket írni kellene.

---

19. Jézus megjövendöli, hogy Péter erőszakos vértanuhalállal fog meghalni.

20 . 21. Péter szerette volna tudni, hogy Jánosra milyen sors vár. Jézus kitér a válasz elől, az evangelista pedig e szavak későbbi félreértése miatt megmagyarázza, hogy a kitérő válasz is csak föltételes volt.

24. A befejezést szent János apostol tanítványai írták. Fölsőbb sugallatra tanuságot tesznek arról, hogy az evangélium szerzője Jézus tanítványa, hitelességéhez tehát semmi kétség sem fér.

Az Apostolok Cselekedetei.

Ennek a könyvnek már az első keresztény századokban az Apostolok Cselekedetei címet adták, ami nem felel meg teljesen tartalmának, mivel nem számol be valamennyi apostol hithirdető munkájáról, hanem — néhány fejezettől eltekintve — csak szent Péter és Pál apostoli működését mondja el. Ám a két apostolfejedelem története sem teljes, mert a szerző célja nem az volt, hogy kimerítő és részletes történetet írjon, hanem az, hogy bemutassa, hogyan nőtt az első pünkösd kicsiny apostoli közössége világegyházzá. A mennybeszálló Üdvözítő szavai, melyekkel a világ meghódítására küldi apostolait (1,8 és Mt 28,18—20), eleven történeti valósággá válnak ebben a könyvben: Péter és Pál személyében az apostolok tanui Jézusnak az egész római birodalomban Jeruzsálemtől Rómáig, a jelentéktelen kis Judeától az akkor ismert világ végső határáig.

Hitvalló és hitre indító szándéka mellett azonban ennek az írásnak, mint történeti emléknek és okiratnak is páratlan értéke van, hiszen az apostoli kor egyházi életének szinte egyedülálló történeti forrása. Elbeszélései során megismerjük az első keresztények életét, a bontakozó Egyház minden fontosabb eseményét, külső és belső nehézségeit, s győzelmes előretörését.

Az Apostolok Cselekedetei szerves folytatása az evangéliumoknak. Az evangéliumok bemutatják a názáreti Jézust, a zsidó népnek és az emberiségnek igért Messiást: népe megtagadja és keresztre feszíti, de mivel Jézus az Isten Fia, halálából és föltámadásából üdvössége támad az egész emberiségnek. Mennybeszállása előtt szétküldi apostolait az egész világra, hogy tanui legyenek a megváltásnak, hirdessék a bűnbocsánatot és az istenfiúság új szövetségét. Az Apostolok Cselekedetei itt kapcsolódik az evangéliumi történetbe.

Bevezetésében Jézus búcsúzó szavait ismétli és bemutatja az Egyház magját: az utolsó vacsora termében összegyűlt kicsiny apostoli közösséget. Első része az első pünkösdnek, az Egyház születésenapjának eseményeivel kezdődik. Jézus megváltó műve és tanítása az apostolok munkája nyomán megindul világhódító útjára. Először a zsidóság körében, Jeruzsálemben és a mai Palesztína vidékén terjedt el. Ennek leírása főleg szent Péter apostol személyéhez fűződik (2—9 fejezet). A második rész a pogány misszióról szól. Az első lépéseket ezen a téren szintén szent Péter teszi (10—12 fejezet). Szent Pál megtérésével (9, 1—30) azonban az a férfi lép Jézus apostolainak sorába, aki nemcsak Kisázsia és Görögország akkori nagyvárosaiba, hanem Rómába, a birodalom szívébe is elviszi Krisztus evangéliumát, s mindenütt megalapítja a pogányokból megtért keresztények egyházait. A következő fejezetek (13—28) az ő missziósútjainak és fogságának történetét beszélik el.

Az apostoli korig visszanyúló hagyomány szent Lukács evangélistát tartja a könyv szerzőjének. Maga a szerző előszavában jelzi, hogy műve evangéliumának folytatása. A négy evangélium közül egyedül Lukácsé hasonlít nyelv és stílus tekintetében az Apostolok Cselekedeteihez. A szerző különben írása némely részében azt mondja el, amit — mint szent Pál kísérője — maga is átélt. Mindebből szent Lukács személyére kell következtetnünk. Könyve kortörténeti szempontból is érdekes és fontos adatokat tartalmaz, stílusa élvezetes, helyenként lebilincselő, az egész könyv világirodalmi szempontból is remekmű.

A hitvalló és hitre indító szándék végigkisér az egész íráson. Az események szemléltetően bizonyítják, hogy a zsidók minden gyűlölete és aknamunkája ellenére is a kereszténység a Szentlélek erejében diadalmasan tör előre a római tartományokon keresztül egészen a birodalom fővárosáig. A keresztrefeszített Jézus tanui eljutnak minden néphez: az Egyház él, s — az Úr igérete szerint — a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. Így az Apostolok Cselekedetei valójában az Egyház leghatásosabb apológiája.

Előszó.

Előző könyvemben, kedves Teofil, elbeszéltem, mi min- 1
dent tett és tanított Jézus egészen mennybevétele napjáig, 2
mikor megbizatást adott a Szentlélek által kiválasztott
apostoloknak. Szenvedése után sok csalhatatlan jellel bi- 3
zonyította be ezeknek, hogy él: negyven napon át meg-
megjelent előttük s az Isten országáról beszélt nekik.

Jézus mennybemenetelétől a Szentlélek eljöveteléig.

Jézus mennybemenetele. Egy alkalommal, amikor 4
együtt voltak, meghagyta nekik, hogy ne távozzanak el
Jeruzsálemből, hanem várjanak az Atya igéretére. „Erről
hallottatok tőlem, mondta: János csak vízzel keresztelt, 5
ti azonban néhány nap mulva Szentlélekkel keresztelked-
tek meg." Erre az egybegyűltek megkérdezték tőle: „Uram, 6
tehát mostanában állítod helyre Izrael országát?" Ő azon- 7
ban így válaszolt: „Az Atya saját tetszése szerint határozta meg a megfelelő időpontot, nem rátok tartozik ennek
ismerete. De mikor a Szentlélek leszáll rátok, erőben része- 8
sültök, úgyhogy tanuságot tesztek majd rólam Jeruzsálemben, meg egész Judeában és Szamariában, sőt egészen
a föld végső határáig."

---

1. Az *előző könyv* szent Lukács evangéliuma. A szent szerző ezt a művét is *előszóval* vezeti be, amelyben röviden összefoglalja evangéliuma tartalmát. — *Teofil* egy előkelő pogányból megtért római, akinek evangéliumát is ajánlotta.

2. Az Úr *megbizatást adott* az evangélium hirdetésére és az Egyház megszervezésére.

3. *Negyven napon át* a föltámadt Üdvözítő több mint tízszer jelent meg az apostoloknak és más tanítványoknak: lásd Mt 28, 9—10.16—20; Mk 16, 9—20; Lk 24, 13—53; Jn 20, 11—29; 21, 1—23; 1 Kor. 15, 5—8.

4—14: Lk 24, 44—53. A szent szerző itt evangéliumának befejező szakaszát ismétli meg bővebben.

5. A kétféle *keresztelésről* lásd Mt 3, 11 jegyzet.

6—8. A tanítványok még mindig abban reménykednek, hogy Jézus visszaállítja a Messiás földi országát, a zsidó nemzeti királyságot. Az Úr helyreigazítja tévedésüket: Isten országa végső beteljesülésében isteni titok, de a Szentlélek eljövetelével s az apostolok missziós munkája nyomán az Egyházban megkezdődik Isten uralma az egész világon.

9 E szavak után szemük láttára fölemelkedett és felhő
10 takarta el őt szemük elől. Miközben merően nézték, miként
száll az égbe, egyszerre csak két fehérruhás férfi termett
11 mellettük. „Galileai férfiak, szólították meg őket, mit áll-
tok itt égreemelt szemekkel? Ez a Jézus, aki közületek
fölment a mennybe, úgy jön el ismét, ahogy szemetek lát-
tára mennybeszállt."
12 Ezután az Olajfák hegyéről, amely Jeruzsálemtől egy
szombat-járásnyira fekszik, visszatértek Jeruzsálembe.
13 Amint megérkeztek, fölmentek az emeleti terembe. Itt
aztán együtt maradt Péter és János, Jakab és András,
Fülöp és Tamás, Bertalan és Máté, Jakab Alfeus fia és a
14 buzgó Simon, s végül Júdás, Jakab testvére. Mindezek az
asszonyokkal, Máriával, Jézus anyjával és testvéreivel
együtt egy szívvel-lélekkel, állhatatosan imádkoztak.

15 **Mátyás apostollá választása.** Ezekben a napokban
Péter a testvérek között egy alkalommal szólásra emel-
kedett. Az egybegyűltek száma mintegy százhúsz le-
16 hetett. „Testvérek! Be kellett teljesednie annak az írás-
nak, melyben a Szentlélek Dávid ajkával Júdásról, a Jézust
17 foglyulejtők vezetőjéről jövendölt. Ő közénk tartozott, a
18 mi szolgálatunk részese volt. Gonoszsága bérén telket szer-
zett magának, mikor pedig lezuhant, kettéhasadt és min-
19 den bele kiömlött. Jeruzsálem minden lakója tudomást
szerzett erről, úgyhogy azt a telket nyelvükön Hakelda-
20 mának, vagyis Vérmezőnek nevezték el. Mármost így szól
az Írás a zsoltárok könyvében:

Lakóhelyükből váljék sivatag,
Ne lakja senki sátrukat.

Továbbá: Tisztségét kapja meg más.

9. Lásd Mk 16, 19; Lk 24, 51.
12. A zsidóknak *szombaton* csak 2000 lépésnyi (kb. másfél km.) utat volt szabad megtenniük.
13. Az *emeleti terem* valószínűleg az utolsó vacsora terme volt. — Az apostolok névsorát lásd Mt 10, 2—4; Mk 3, 16—19; Lk 6, 14—16.
14. Az *asszonyokról* lásd Mt 27, 55.56; Mk 15, 40.41; Lk 8, 2.3; 23, 49; 24, 10. — Jézus *testvéreiről* lásd Mt 12, 46 jegyzet.
15. *Péter* az Ap. Csel.-ben, mint már az evangéliumokban is, úgy jelenik meg, mint az apostoli testület és az egész Egyház feje.
18. 19. *Júdás* haláláról és a telekvásárlásról lásd Mt 27, 3—10.
20. Zsolt. 68, 26; 108, 8.

Szükséges tehát, hogy valaki azok közül, akik mindig ve- 21
lünk tartottak, amíg az Úr Jézus közöttünk járt-kelt —
tudniillik János keresztségétől fogva egészen mennybevé- 22
tele napjáig — velünk együtt tanuskodjék az ő föltámadásáról."

Erre kijelöltek kettőt: Józsefet, akit Barzabásnak, más- 23
néven Jusztusznak is hívtak, és Mátyást. Azután így imád- 24
koztak: „Urunk, ki mindenkinek szívét ismered, mutasd
meg, e kettő közül melyikre esett választásod, hogy elfog- 25
lalja ebben a szolgálatban, az apostoli rendben a helyet,
melyet Júdás hűtlenül elhagyott és így az őt megillető
helyre jutott." Ezután sorsot vetettek rájuk. A sors Má- 26
tyásra esett, mire a többi tizenegy apostol közé sorolták.

Az ősegyház a zsidó környezetben.

A jeruzsálemi egyház.

A Szentlélek eljövetele. Mikor elérkezett pünkösd 2
napja, mindnyájan együtt voltak ugyanazon a helyen.
Hirtelen, mintha csak heves szélvész közeledett volna, zaj 2
támadt az égből és egészen betöltötte a házat, ahol össze-
gyűltek. Majd pedig szétoszló, tüzes nyelvek lobbantak 3
föl előttük és leereszkedtek mindegyikükre. Valamennyien 4
elteltek Szentlélekkel és különféle nyelveken kezdtek
beszélni, úgy amint a Szentlélek szólásra indította őket.

26. A *sorsvetés* az isteni akarat megtudakolásának az ószövetségből eredő formája (Lev. 16, 8).

1. *Pünkösd napja* az Ószövetségben a húsvéttól számított ötvenedik nap (Exod. 16, 19; Lev, 23, 16). Eredetileg aratási ünnep volt (Num. 28, 26), később összekapcsolták vele a Sinai hegyen történt törvényhozás emlékét. A *hely* az 1, 13-ban említett terem.

3. A láng az isteni jelenlétnek (Exod. 3, 2), a tisztító erőnek és a lelkes buzgóságnak (Ezek. 1, 13; Iz. 4, 4), a nyelvalak pedig az igehirdetés hivatásának jelképe.

4. *Különféle nyelveken kezdtek beszélni* az Úrnak Mk 16, 17-ben tett igérete szerint. A nyelvek a 9.10. versben fölsorolt zarándokok anyanyelvei: perzsa, arab, görög, egyiptomi, esetleg latin. A csoda valószínűleg nemcsak az volt, hogy az apostolok különféle nyelveken beszéltek, hanem az is, hogy a különböző anyanyelvű emberek valamennyien értették az apostolokat, akik valamely idegen nyelven beszéltek (8. vers). A nyelvek csodája az Egyház nemzetek fölötti, egyetemes küldetését jelképezi: Isten országában helyreáll az emberiség eredeti egysége.

5 Ezidőtájt az ég alatt található mindenféle nemzetből
6 tartózkodtak istenfélő zsidók Jeruzsálemben. Mikor ez a
zaj támadt, tömeg verődött össze és megzavarodott, mivel
7 ki-ki tulajdon nyelvén hallotta beszélni őket. Meglepődtek
és álmélkodva mondták: „Ugye ezek, akik itt beszélnek,
8 mindnyájan Galileából valók? Hogyan hallhatja akkor
9 mindegyikünk saját anyanyelvét? Mi pártusok, médek,
elamiták, Mezopotámia, Judea, Kappadócia, Pontus, Ázsia,
10 Frigia, Pamfilia, Egyiptom és Libia cirenei körzetének
11 lakói, mi római zarándokok, zsidók és prozeliták, krétaiak
és arabok: halljuk, hogy a mi nyelvünkön hirdetik
12 Isten csodás tetteit." Ámultak-bámultak valamennyien
13 és kérdezgették egymástól: „Ugyan mi lehet ez?" Mások
meg gúnyosan megjegyezték: „Teleitták magukat édes
borral!"

14 **Szent Péter pünkösdi beszéde.** Péter erre a többi tizenegytől körülvéve előlépett és emelt hangon ezt a beszédet intézte hozzájuk: „Zsidó férfiak és Jeruzsálem minden lakója! Vegyétek tudomásul és figyelemmel hallgassátok
15 szavamat! Nem részegek ezek, ahogy azt ti gyanítjátok,
16 hiszen a napnak harmadik órájában vagyunk, hanem ez
az, amit megmondott Joel próféta:

17 Így szól az Isten:
Ez történik majd az utolsó napokban:
Szétárasztom minden emberre Lelkemet,
Fiaitok és lányaitok prófétálni fognak,
Az ifjak látomásokat látnak,
S álmokat álmodnak a vének.

5. Az ünnepi zarándokokon kívül sok külföldi zsidó is tartózkodott Jeruzsálemben. Ezeket vallásos érzésük arra indította, hogy állandóan vagy legalább az ünnepek idején a szentély közelében telepedjenek le.

11. A *prozeliták* olyan pogányok voltak, akik a zsidó vallásra tértek, megtartották az összes zsidó törvényeket és a szombatot, sőt a körülmetélkedéssel a zsidó nemzet tagjaivá lettek. A prozelitákon kívül az Ap. Csel. említi az *istenfélőket* is (10, 2.22; 13, 16.26; 16, 14; 17, 4.17), akik szintén elfogadták a zsidó tanítást és eljártak a zsinagógába, de körülmetélkedéssel nem olvadtak a zsidóságba.

14. Az első keresztény pünkösdön, mint a továbbiak során is, az apostolok nevében, mindig szent *Péter* beszél: ő az Egyház feje.

15. A *harmadik óra* reggeli kilenc. Lásd Mt 20, 3 jegyzet.

16—18. A nyelvek csodája a Szentlélek műve, amelyet Joel próféta már nyolcszáz évvel előbb megjövendölt (2, 28—32). Szavainak értelme

Még szolgáimra és szolgálóimra is 18
Kiárasztom Lelkemet azokban a napokban,
Hogy prófétai szót hallassanak.
Csodákat támasztok fönn az égben 19
És jeleket lenn a földön:
Vért és tüzet és gomolygó füstöt.
A nap árnyékba, a hold vérbe borul 20
Mielőtt az Úr napja elérkezik,
Az a nagy és nyilvánvaló.
És mindenki üdvözülni fog, 21
Aki segítségül hívja az Úr nevét.

Izraelita férfiak, hallgassátok meg ezt az állításomat: 22
A názáreti Jézust Isten igazolta előttetek azokkal a hatalmas csodákkal és jelekkel, amelyeket — mint ti is tudjátok — ő általa művelt köztetek. Ezt a férfit Isten elha- 23
tározott rendelése és előretudása kiszolgáltatta nektek, s
ti istentelenek keze által keresztre feszítettétek és meggyilkoltátok. Isten azonban föloldozta a halál bilincseit és föl- 24
támasztotta őt. Lehetetlen is volt, hogy a halál fogvatartsa, hiszen Dávid így jövendöl vele kapcsolatban: 25

Szemem előtt az Úr mindenkoron,
Nem inghatok meg: ő áll jobbomon.
Hát szívem örvend, nyelvem énekel, 26
És testem is békében nyugszik el.
Pokolnak lelkem, mert nem engeded, 27
Nem hagyod rothadásra szentedet.
Az élet útját mutatod meg nékem, 28
És eltöltesz orcád előtt gyönyörűséggel.

---

az. hogy az *utolsó napokban*, vagyis a messiási időben, Isten kiárasztja Szentlelkét az emberiségre. Ezt az eseményt természetfölötti megnyilatkozások kisérik: Szentlélektől ihletett imádság és igehirdetés, s az isteni kinyilatkoztatásra és ítéletre vonatkozó látomások.

19. 20. A messiási időt befejező isteni napnak, az utolsó ítélet napjának előjeleit Joel a részletek prófétai együttlátásával írja le. Ezekről az előjelekről részletesen beszélt Jézus (lásd Mt 24. Mk 13. Lk 21. fejezet).

22. Joel próféta jövendöléseinek első része valóra vált: a messiási korszak elérkezett. A zsidóknak tudniuk kell, hogy a Messiás a názáreti Jézus, aki népe előtt nyilvánosan bebizonyította természetfölötti hatalmát és isteni küldetését.

25—28. Zsolt. 15, 8—11.

29 Testvéreim! Pátriárkánkról, Dávidról nyiltan beszél-
hetek előttetek. Ő meghalt, eltemették, és sírja mind a mai
30 napig látható nálunk. Mivel azonban próféta volt, ismerte
Istennek számára esküvel tett igéretét: az ő utódaiból ültet
31 majd valakit trónjára. Ezért a jövőbe látva a Messiás
föltámadásáról mondta, hogy sem az alvilágban nem ma-
32 rad, sem testét nem éri rothadás. Ezt a Jézust támasztotta
33 föl az Isten: ennek mi mindannyian tanui vagyunk. Miután
tehát fölszállt az Isten jobbjára, elnyerte az Atyától, majd
pedig kiárasztotta a megigért Szentlelket. Ez az, amit ti
34 láttok és hallotok. Hiszen nem Dávid szállt föl az égbe, s
mégis azt mondja:

Mondá az Úr az én Uramnak:
Jobbom felől foglalj helyet,
35 Míg lábad alá zsámolyul alázom
Valamennyi ellenségedet.

36 Tudja meg tehát Izrael egész háza teljes bizonyossággal,
hogy Isten Úrrá és Messiássá tette azt a Jézust, akit ti ke-
resztre feszítettetek."

37 Ennek hallatára fájdalom járta át szívüket. „Mit
tegyünk hát, testvérek?" — fordultak Péterhez és a többi
38 apostolhoz. „Tartsatok bűnbánatot, felelte Péter, és keresz-
telkedjék meg mindegyiktek Jézus Krisztus nevében bűnei-
tek bocsánatára. Ezzel elnyeritek a Szentlélek ajándékát.
39 Az igéret ugyanis nektek és gyermekeiteknek szól, vala-
mint azoknak, akik távol vannak ugyan, de akiket meghív
40 magához Urunk Istenünk." Számos egyéb szóval is bíz-
tatta és buzdította őket: „Meneküljetek ki e gonosz nem-

29—31. A zsoltárban Dávid nem beszélhet önmagáról, hiszen meghalt és nem támadt föl. Jövendölése tehát Jézusra vonatkozott, akinek lelke leszállt ugyan az alvilágba (1 Pét. 3, 19), de nem maradt ott, hanem testével egyesülve föltámadt.

34. 35. Zsolt. 109, 1. Ebben a zsoltárban sem önmagáról beszél Dávid, hanem a mennybeszállt Jézusról, aki résztvesz Isten hatalmában és dicsőségében. Ezért nevezi őt Péter az ószövetségi Isten-néven *Úrnak* (36. v.).

39. Az *igéret* Joel próféta imént idézett jövendölése (16—18); egyformán szól a zsidóknak és pogányoknak, akik részesülnek az isteni meghívás kegyelmében.

40. A *gonosz nemzedék* a messiásgyilkos zsidó nép, amely nem tart bűnbánatot.

zedék közül." Erre azok, akik hajlottak szavára, meg- 41
keresztelkedtek. Aznap mintegy háromezer lélek csatlakozott hozzájuk.

A jeruzsálemi hívek élete. Ezek állhatatosan kitar- 42
tottak az apostolok tanításában és közösségében, a kenyértörésben és az imádságban. Szent félelem fogott el min- 43
denkit, mert az apostolok által számos csodajel történt (Jeruzsálemben, és általános félelem uralkodott). A hívek 44
mind összetartottak és mindenük közös volt. Birtokaikat 45
eladták és az árát szétosztották kinek-kinek szükségéhez mérten. Egy szívvel-lélekkel mindennap állhatatosan meg- 46
jelentek a templomban. A kenyértörést házankint végezték, és örvendezve, tiszta szívvel fogyasztották el eledelüket. Magasztalták az Istent és az egész nép szeretetében álltak. 47
Az Úr pedig napról-napra növelte az üdvösségre rendeltek számát.

A béna koldus csodás gyógyulása. Péter és János 3
egyszer a kilencórai imádság idején a templom felé tartott. Éppen akkor egy bénán született embert vittek arra. Ezt 2
mindennap odatették a templomnak úgynevezett Ékeskapujához, hogy a templomba menőktől alamizsnát kérjen. Amikor meglátta Pétert és Jánost, amint éppen bemenőben 3
voltak a templomba, alamizsnát kért tőlük. Péter, Jánossal 4
együtt, rátekintett és így szólt: „Nézz ránk!" Erre az 5
feléjük fordult, remélve, hogy kap tőlük valamit. Péter 6
azonban ezt mondta neki: „Aranyom, ezüstöm nincs, de amim van, neked adom: a názáreti Jézus Krisztus nevében (kelj föl és) járj!" Ezzel jobb kezével megragadta és föl- 7

42. A *kenyértörés* nem jelenti kizárólag a szentmiseáldozatot, hanem a testvéri közös étkezést, az agapé-t is (1 Kor. 10, 15).

44 . 45. Nincs szó kötelező vagyonközösségről, hanem a jómódúak önként vállalt, hősies szeretetgyakorlatáról. A szegényeken úgy segítettek, hogy, a szegénység evangéliumi tanácsát követve (Mt 19, 16—22; Mk 10, 17—22; Lk 18, 18—23), eladták vagyontárgyaikat és a befolyt összeget arányosan szétosztották.

46. A különválás a zsidó néptől és szertartásoktól csak lassankint, fokozatosan történt. Az imádságokat a jeruzsálemi templomban végezték, de az Eukarisztiát magánházakban ünnepelték.

1. A templomban háromszor volt nyilvános *imádság:* reggel az áldozat idején, a *nappal kilencedik órájában,* vagyis d. u. háromkor és napnyugtakor.

segítette, mire annak tüstént erő szállt a lábába és izületeibe, úgy hogy fölugrott és járni kezdett. Velük együtt bement a templomba, s ide-oda járkálva és ugrándozva dicsérte az Istent. Az egész nép látta, hogy jár és Istent magasztalja. Mikor pedig ráismertek, hogy ő az, aki alamizsnáért koldulva üldögélt a templom Ékes-kapujánál, nem tudták hová legyenek a csodálkozástól amiatt, ami vele történt.

Szent Péter templomi beszéde. Mivel nem tágított Péter és János mellől, az egész nép mintegy lenyügözve köréjük gyűlt az úgynevezett Salamon-tornácba. Péter ennek láttára így kezdett beszélni a néphez:

„Izraelita férfiak! Ugyan miért csodálkoztok ezen, vagy miért bámultok úgy ránk, mintha saját hatalmunkkal vagy szentségünkkel értük volna el, hogy ez az ember járni tudjon? Ábrahám, Izsák, Jákob Istene, atyáink Istene megdicsőítette szolgáját Jézust, akit ti kiszolgáltattatok és megtagadtatok Pilátus előtt, noha ez szabadon akarta bocsátani. Megtagadtátok a Szentet és Igazat. Egy gyilkos szabadonbocsátását kértétek, az élet szerzőjét pedig megöltétek. Isten azonban föltámasztotta őt halottaiból: ennek mi tanui vagyunk. S mivel mi hiszünk benne, azért adott az ő segítségül hívása erőt ennek az embernek, akit láttok és ismertek; a tőle származó hit adta meg neki ezt az ép egészséget mindnyájatok szeme láttára.

De tudom testvérek, hogy tudatlanságból cselekedtetek, amint előljáróitok is. Isten azonban ily módon vitte végbe azt, amit az összes próféták által már előre hirdetett, tudniillik, hogy Fölkentje szenvedni fog. Tartsatok hát bűnbánatot és térjetek meg, hogy Isten eltörölje bűneiteket, elérkezzék az Úrtól a megenyhülés ideje és elküldje Jézust,

11. A templomépítő *Salamon* király emlékét a templom déli oszlopcsarnoka őrizte.

13. *Isten szolgája* (a Vulgátában: „fia") Izaiás próféta kifejezésével (42, 1; 52, 13 — 53, 11) a szenvedő Messiás.

14. A *gyilkos* Barabás volt, lásd Lk 23, 19.

16. Szent Péter a Jézusba vetett hit erejével gyógyította meg a bénát.

20. A *megenyhülés ideje* az Úr második eljövetelével következik be; ez akkor lesz, amikor a zsidó nép megtér (lásd Róm. 11, 26).

a számotokra előrerendelt Messiást. Őt a mennynek kell be- 21
fogadnia egészen a nagy megújulás koráig, melyről Isten
már régesrég beszélt szent prófétái által. Mózes megmondta 22
ugyanis: Urunk Istenünk hozzám hasonló prófétát támaszt
majd nektek testvéreitek közül. Hallgassatok rá mindab-
ban, amit majd mond nektek. Mindazokat pedig, akik 23
nem hallgatnak erre a prófétára, közösítsék ki a népből. Az 24
összes próféta Sámueltől kezdve, és aki csak ő utána szólt,
szintén ezeket a napokat hirdette. Ti vagytok a próféták- 25
nak és annak a szövetségnek fiai, amelyet Isten atyáink-
kal kötött, mikor így szólt Ábrahámhoz: A te utódaid
által részesül áldásban a föld minden nemzetsége. Isten 26
szolgájának föltámasztása után először hozzátok küldte el
őt, hogy áldástokra váljék, ha mindegyiktek megtér gonosz-
ságából."

Péter és János a főtanács előtt. Még beszéltek a nép- 4
hez, mikor a papok, a templomőrség parancsnoka és a
szadduceusok odamentek hozzájuk. Rossz néven vették 2
ugyanis, hogy tanítják a népet, és Jézus példájával a ha-
lálból való föltámadást hirdetik. Letartóztatták tehát, s 3
mivel már esteledett, másnapig őrizetbe helyezték őket.
A beszéd hallgatóságából pedig sokan hívők lettek, úgy- 4
hogy a férfi-hívek száma elérte az ötezret.

Másnap összegyűltek Jeruzsálem előljárói, vénei és írás- 5
tudói, meg Annás főpap is, valamint Kaifás, János és 6
Sándor, s mindenki aki a főpapi osztályhoz tartozott.
Előállították és faggatni kezdték őket: „Micsoda hata- 7
lommal, vagy kinek a nevében tettétek ezt?" Ekkor Péter 8
Szentlélekkel telve így válaszolt: „Népünk előljárói és ti
vének (halljátok)! Ha ma egy nyomorékon gyakorolt jó- 9

21. A nagy *megújulás* a bűnbeesést megelőző állapotnak, az Istennel való helyes viszonynak helyreállítása.

22 . 23. Deut. 18, 15—19.

25 . 26. A messiási kegyelem minden népnek szól, de az üdvösség isteni rendje szerint *először* a zsidók részesültek benne.

1. A szadduceusokról lásd Mt 3, 7 jegyzet.

5 . 6. A főtanács élén a tényleges *főpap* állt. A tanácsosok a volt főpapok, a törzsek főemberei *(vének)* és a farizeusok csorportjához tartozó kiváló törvénymagyarázók *(írástudók)* voltak. Országos érdekű és vallási ügyekben ők határoztak.

tett miatt azért hallgattok ki minket, hogy vajjon mitől is
10 gyógyult meg, hát tudjátok meg ti mindnyájan és Izrael
egész népe, hogy annak a názáreti Jézus Krisztusnak segít-
ségével áll ez itt előttetek egészségesen, akit ti keresztre
11 feszítettetek, de akit Isten föltámasztott halottaiból. Ő az
a kő, amelyet ti, az építők elvetettetek, de mégis szegletkő-
12 vé lett. Nincsen üdvösség senki másban, mert nincs más
senki az emberek közt az ég alatt, akiben üdvözülnünk
lehetne."

13 Amikor látták Péter és János bátor szókimondását, s
megtudták, hogy írástudatlan és tanulatlan emberek, meg-
lepődtek. Fölismerték, hogy Jézus kíséretébe tartoztak.
14 Mivel azonban a meggyógyított embert is mellettük lát-
15 ták, semmi ellenvetést sem tehettek. Kiküldték tehát őket
16 a gyűlésteremből, s aztán így tanakodtak: „Mitévők
legyünk ezekkel az emberekkel? Hiszen Jeruzsálem minden
lakója tudja s nem is tagadhatjuk, hogy nyilvánvaló csoda
17 történt általuk. De hogy méginkább el ne terjedjen híre a
nép között, fenyegessük meg őket, hogy ne beszéljenek
18 többé senkinek se erről az emberről." Ezután behivatták
őket s megparancsolták, hogy egyáltalán ne beszéljenek és
19 ne tanítsanak Jézus nevében. Erre Péter és János így vá-
laszolt: „Magatok itéljétek meg, Isten előtt helyes volna-e
20 inkább rátok hallgatni, mint az Istenre? Mi nem hallgatha-
21 tunk arról, amit láttunk és hallottunk!" Erre újabb fenye-
getések közt a népre való tekintettel szabadon bocsátották
őket, mert semmi jogcímet sem találtak megbüntetésükre.
Midenki dicsőítette ugyanis Istent a megtörtént esemény
22 miatt, hiszen több mint negyven éves volt az ember, aki-
vel ez a csodás gyógyulás történt.

23 **A hívek hálaadása és áldozatos élete.** Kiszabadulásuk
után övéikhez mentek és hírül vitték, hogy mi mindent
24 mondtak nekik a főpapok és a vének. Ennek hallatára
azok egy szívvel-lélekkel fölfohászkodtak Istenhez ezekkel
a szavakkal: „Urunk, Te alkottad az eget és a földet, meg

11. Szent Péter a Zsolt. 117, 22-t alkalmazta a nagytanács maga-
tartására: a Messiást, mint értéktelen *követ* félredobták, Isten azon-
ban országának *szegletkövévé* tette (Mt 21, 42; Mk 12, 10; Lk 20, 17).

a tengert s mindazt ami bennük van. Te így szóltál a 25
Szentlélek által Dávid szolgád ajkával:

Miért, hogy a nemzetek háborognak?
Hívságokon a népek miért agyarognak?
Fölkelnek a földnek királyai, 26
Az Úr ellen s az ő Fölkentje ellen
A fejedelmek összetanakodnak.

Valóban e városban egybegyűltek fölkent szent szolgád, 27
Jézus ellen, Heródes és Poncius Pilátus a pogány nemzetekkel és Izrael népével, hogy végrehajtsák, aminek 28
megtörténtét hathatós akaratod elhatározta. Most tehát 29
Urunk, tekints fenyegetőzésükre, és add meg szolgáidnak, hogy teljes bizalommal hirdessék igédet. Nyujtsd ki kezed- 30
det, hogy gyógyulások, jelek és csodák történjenek szent szolgád, Jézus által."

Amint így imádkoztak, megrendült a hely, ahol egy- 31
begyűltek. Mindnyájan elteltek Szentlélekkel és bátor bizalommal hirdették az Isten igéjét.

A hívők sokaságának egy volt a szíve-lelke. Egyikük 32
sem mondott birtokából semmit sem a saját tulajdonának, hanem mindenük közös volt. Az apostolok pedig nagy ha- 33
tással tettek tanuságot az Úr Jézus (Krisztus) föltámadásáról, és nagy kegyelem munkálkodott mindnyájukban. Nem 34
is akadt köztük szűkölködő, mert azok akiknek földjük vagy házuk volt, eladták, s az eladott javak árát elhozták és az apostolok lába elé tették. Ebből aztán mindenkinek 35
adtak kinek-kinek szükségéhez mérten. József, a ciprusi 36
származású levita, aki az apostoloktól a Barnabás nevet kapta — ez annyit jelent, mint a vígasztalás fia — eladta 37
a birtokában lévő szántóföldet, fogta az árát és az apostolok lába elé tette.

Ananiás és Szafíra bűnhődése. Egy Ananiás nevű **5**
férfi feleségével, Szafírával együtt eladta egyik birtokát.

25 . 26. Zsolt. 2, 1.2.

31. Az imádság meghallgatását a ház *megrendülése* és a *Szentlélek* alászállása jelezte.

32—37. Lásd 2, 44—45.

1—11. A tulajdon eladása s árának beszolgáltatása senkire sem volt kötelező. A házaspár tettével azt a látszatot keltette, mintha a Szent-

2 Feleségének tudtával azonban visszatartott az árából s
csak egy részt vitt magával és tett az apostolok lába elé.
3 Péter azonban így szólt hozzá: „Ananiás, hogyan csábít-
hatta el szívedet a sátán, hogy be akarod csapni a Szent-
4 lelket, s hogy magadnál tartasz egy részt a föld árából? Ugye
a magadé maradhatott volna, ha pedig eladod, te rendel-
kezhettél volna vele? Miért vetemedtél ilyen dologra? Nem
5 embereknek hazudtál, hanem az Istennek!" E szavak hal-
latára Ananiás holtan rogyott össze. Nagy félelem fogta
6 el mindazokat, akik ezt hallották. A fiatalabb emberek
pedig mindjárt fölszedték, aztán kivitték és eltemették.
7 Körülbelül három óra múlhatott el, amikor belépett fele-
8 sége, mit sem tudva a történtekről. „Mondd csak (asszony),
szólította meg Péter, csakugyan ennyiért adtátok el a föl-
9 det?" „Igen, ennyiért", felelte az. Péter ekkor rászólt:
„Mire való volt megegyeznetek abban, hogy próbára tegyé-
tek az Úr Lelkét? Nézd, azok akik eltemették férjedet,
már a küszöbre tették lábukat, hogy téged is kivigyenek."
10 Erre az nyomban holtan rogyott össze lábainál. A belépő
ifjak már halva találták; kivitték tehát és férje mellé
11 temették. Nagy félelem fogta el az egész egyházat, s min-
denkit, aki csak hallott erről az eseményről.

12 **Az Egyház növekedése.** Az apostolok által sok csoda-
jel történt a nép között. Mindnyájan teljes egyetértésben
13 tartózkodtak Salamon tornácában. Mások közül senki
sem mert közéjük elegyedni, a nép azonban nagyrabecsülte
14 őket. Az Úrban hívő férfiak és nők sokasága pedig egyre
növekedett.
15 Végül még a betegeket is kivitték az utcákra, s ott
ágyakra és hordszékekre fektették őket, hogy ha Péter arra
megy, legalább az árnyéka érje valamelyiküket (s megsza-
16 baduljanak betegségükből). Sőt a Jeruzsálemhez közeleső
helységek népe is odatódult, magukkal hozva a betegeket
és a tisztátalan lelkektől gyötörteket, s ezek mind meggyó-
gyultak.

lélek ösztönzésére és sugallatára cselekednék, valójában pedig meg-
tagadta a Szentlelket, s ezzel alapjában támadta meg a fiatal Egyház
szellemét.

Az apostolokat újabb üldözés éri. De a főpapot és 17
környezetét — vagyis a szadduceusok pártját — féltékenység fogta el. Lefogatták tehát az apostolokat és nyilvános 18
börtönbe vetették őket. Az Úr angyala azonban éjjel 19
kinyitotta a börtön ajtaját, kivezette őket és így szólt hozzájuk: „Menjetek, álljatok ki és hirdessétek a népnek a 20
templomban az erről az életről szóló tanítást!" Hallgat- 21
tak rá, s virradatkor bementek a templomba és prédikálni kezdtek.

Mikor a főpap és kísérete megérkezett, összehívták a főtanácsot — vagyis a zsidó nép összes véneit — és üzentek a börtönbe, hogy vezessék elő őket. De mikor a szol- 22
gák odaértek (és kinyitották) a börtönt, nem lelték őket. Visszatértek tehát és jelentették: „A börtönt ugyan egész 23
gondosan zárva találtuk, az őrök is ott álltak az ajtó előtt, de mikor benyitottunk, odabenn senkit sem találtunk." A 24
templomőrség parancsnoka és a főpapok a hír hallatára nem tudták elképzelni, mi történhetett. Egyszer csak be- 25
állított valaki s hírül hozta nekik: „Azok a férfiak, akiket ti börtönbe vetettetek, a templomban vannak és tanítják a népet." Erre a parancsnok szolgáival együtt elment és 26
elhozta őket. Erőszakot nem alkalmaztak, mert féltek, hogy a nép kövekkel támad ellenük. Elővezették tehát őket 27
és a főtanács elé állították. Majd a főpap kérdőre vonta őket: „Szigorúan megparancsoltuk nektek, hogy ne taníts- 28
satok róla, és mégis egész Jeruzsálemet elárasztottátok tanításotokkal, s ránk akarjátok hárítani annak az embernek a vérét." De Péter és a többi apostol így válaszolt: „In- 29
kább kell engedelmeskedni Istennek, mint az embereknek! Atyáink Istene föltámasztotta Jézust, akit ti a keresztfára 30
feszítve meggyilkoltatok. Isten jobbja Fejedelemmé és Üd- 31
vözítővé emelte őt, hogy megtérítse Izraelt és megbocsássa bűneit. Ezeknek a dolgoknak tanui vagyunk mi és a 32
Szentlélek, akit Isten megadott mindazoknak, akik engedelmeskednek neki." A hallgatóság erre olyan haragra 33
gyulladt, hogy arra gondoltak, kivégzik őket.

20. A keresztény *életről* szóló tanítást.
28. A főpap szavaiban visszacsendül a zsidók kiáltása Pilátus előtt: „Vére rajtunk és fiainkon" (Mt 27, 25).

34 **Gamáliel tanácsa.** Fölállt azonban a főtanács egyik tagja, egy Gamáliel nevű farizeus, az egész nép előtt tiszteletben álló törvénytudó. Rövid időre kiküldette a vádlottakat, majd ezt a beszédet intézte a többiekhez:
35 „Izraelita férfiak! Fontoljátok meg, mit akartok tenni
36 ezekkel az emberekkel. Nemrégiben föllépett ugyanis Teodás, aki nagyra tartotta magát. Számszerint mintegy négyszáz férfi csatlakozott hozzá, de őt magát megölték, azokat pedig, akik hittek benne, szétverték és megsemmi-
37 sítették. Utána meg a galileai Júdás lépett föl a népszámlálás idején és maga köré csábította a népet. Elpusztult
38 azonban ő is, és minden követője szétszóródott. Ezért én most is azt mondom nektek: ne zaklassátok ezeket az embereket, hanem engedjétek őket szabadon. Ha ugyanis ez a törekvés vagy ez a mozgalom emberektől származik,
39 fölbomlik, de ha az Istentől van, nem tudjátok szétoszlatni őket, különben úgy tünnék föl, mintha Isten ellen tusakodnátok."
40 Azok igazat adtak neki. Behivatták az apostolokat, megbotoztatták őket, aztán meghagyták nekik, hogy ne
41 beszéljenek Jézusról, s végülis szabadon engedték őket. Ők pedig örvendezve távoztak a főtanács elől, mivel méltóknak bizonyultak, hogy Jézusért gyalázatot szenvedjenek.
42 Továbbra is mindennap tanítottak és hirdették a templomban és magánházakban Jézust, a Messiást.

6 **A hét diákonus megválasztása.** Ezidőtájt a tanítványok szaporodtával zúgolódás támadt a görögök között a zsidók ellen, mert özvegyeiket elhanyagolták a minden-
2 napi alamizsna-osztogatásnál. Ezért a tizenkettő összehívta a tanítványok gyülekezetét. „Nem volna rendjén, mondták, hogy az asztalnál szolgáljunk, s közben elhanya-
3 goljuk az Isten igéjét. Azért testvérek, válasszatok ki magatok közül hét jóhírben álló, bölcs és Szentlélekkel eltelt
4 férfit, akiket megbízhatunk ezzel a földadattal. Mi pedig

37. A *galileai Júdás* a római császártól elrendelt népszámlálást merényletnek minősítette a zsidóság függetlensége ellen, s ezért lázadt föl.
40. Ez a büntetés a zsidóknál egy híján negyven botütésből állott.
1. A jeruzsálemi egyház helybeli zsidókból és görögül beszélő, hellenista zsidókból állt.

majd az imádságnak és az ige szolgálatának szenteljük magunkat."

Ez a beszéd az egész gyülekezet tetszését megnyerte. 5
Kiválasztották tehát Istvánt, akit hit és a Szentlélek töltött el, továbbá Fülöpöt, Prohóruszt, Nikánort, Tímont, Parmenászt és Miklóst, az antióhiai prozelitát. Ezeket az 6
apostolokhoz kísérték, azok pedig imádság közben rájuk tették kezüket. Isten igéje meg tovább terjedt, úgy hogy 7
a tanítványok száma igen megszaporodott Jeruzsálemben, sőt a papok közül is tömegesen hódoltak meg a hitnek.

István ellen vádat emelnek. Istvánt kegyelem és erő 8
töltötte el, és nagy csodajeleket művelt a nép között. Néhányan fölléptek ugyan a libertinusok, a cireneiek, 9
az alexandriaiak meg a Ciliciából és Ázsiából valók zsinagógájából, és vitatkozni kezdtek Istvánnal, de olyan 10
bölcsen beszélt a Lélek által, hogy nem tudtak ellenállni neki. Erre fölbujtattak néhány embert, akik ezt állították: 11
„Hallottuk, amint káromló szavakat mondott Mózes és Isten ellen."

Így aztán annyira fölizgatták a népet, a véneket és az 12
írástudókat, hogy végülis rárontottak, megragadták és elhurcolták a főtanács elé. Ott hamis tanukat szólaltattak 13
meg: „Ez az ember minduntalan a szent hely és a törvény ellen beszél. Hallottuk ugyanis, mikor azt hangoztatta, 14
hogy a názáreti Jézus rombadönti ezt a helyet és megváltoztatja a Mózestől ránkhagyott szokásokat." Erre 15

5. Mind a hét diákonusnak görög neve van, ebből arra következtetnek, hogy valamennyi hellenista zsidó volt. — A *prozelitákról* lásd 2, 11.

6. Az *imádság és a kézrátétel* mutatja, hogy az apostolok nemcsak az alamizsna-osztást bízták rájuk, hanem megtették őket az Egyház szolgáinak (diákonus). Kiválasztásukat a hívekre hagyták, de tisztségüket ők adták nekik.

9. A *libertínusok* a Pompéjusz által Rómába hurcolt s később fölszabadított zsidók leszármazottjai. Egy részük visszatért Jeruzsálembe, s ott zsinagógát alapított. — Az északafrikai *Ciréné* lakosságának egynegyede, *Alexandria* lakóinak 40%-a volt zsidó. Ezek, s Kisázsia délkeleti *(Cilicia)* és nyugati *(Ázsia)* részének zsidói Jeruzsálembe visszatérve külön zsinagógákba tömörültek.

11—14. Szent István nem káromolta Istent, nem tagadta a templom és a törvény isteni eredetét, hanem az Ószövetség átmeneti jellegét hirdette.

a főtanács valamennyi tagja mind őt figyelte, s olyannak
7 látták arcát, mint egy angyalét. „Valóban így áll a dolog?“
— kérdezte a főpap.

2 **Szent István beszéde.** Ő erre így kezdett beszélni:
„Testvéreim és atyák, hallgassatok meg! A dicsőség Istene
megjelent atyánknak Ábrahámnak, mikor az még Mezo-
potámiában tartózkodott, vagyis mielőtt Háránba költö-
3 zött volna, és így szólt hozzá: Hagyd el földedet és rokon-
ságodat, és menj arra a földre, amelyet én mutatok neked.
4 Erre ő eltávozott a kaldeusok földjéről és Háránba költö-
zött. Innen pedig atyja halála után erre a földre vezette át,
5 ahol most ti laktok. Nem juttatott belőle neki még egy
talpalatnyi földet sem, de megígérte, hogy birtokul adja
majd neki és halála után utódainak — bár ekkor még nem
6 volt fia. Isten azt is megmondta, hogy utódai hazátlanok
lesznek idegen földön, s hogy szolgaságba hajtják és sanyar-
7 gatják őket négyszáz esztendőn keresztül. De én ítéletet
ülök a nemzet fölött, amelynek szolgái lesznek, mondta
Isten, s ezután kivonulnak és ezen a helyen fognak nekem
8 szolgálni. Egyben megkötötte vele a körülmetélés szövet-
ségét. Így született neki Izsák, akit körülmetélt a nyolcadik
napon, Izsáknak meg Jákob, Jákobnak pedig a tizenkét
pátriárka.

9 A pátriárkák irígységből eladták Józsefet Egyiptomba.
10 Isten azonban vele volt és minden viszontagságán keresz-
tül segítette. Kegyeltté tette és bölcseséget adott neki a
fáraó, Egyiptom királya előtt, úgy hogy ez megtette Egyip-
11 tom és egész udvara kormányzójává. Akkoriban éhinség
és nagy nyomor támadt egész Egyiptomban meg Kánaán-
12 ban, és atyáink nem találtak élelmet maguknak. Jákob

2—52. Szent István beszédében végigmegy Izrael egész történetén a pátriárkák korától napjaiig, rámutat Isten gondviselő jelenlétére és szeretetére, mely a templom fölépítése előtt is kísérte a zsidó népet, és óv a templom túlzott értékelésétől. Isten szeretetére a nép mindig hálátlansággal felelt, ez végülis a Messiás-gyilkosságban éri el tetőfokát.

2—16. A beszéd első része Istennek a pártriárkák iránt megnyilvánuló gondviselő szeretetét szemlélteti.

3. Gen. 12, 1.
6. Gen. 15, 13—14; Exod. 12, 40.
7. Exod. 3, 12.

azonban meghallotta, hogy Egyiptomban van gabona. Elküldte hát atyáinkat első ízben. Második útjuk alkalmával József fölfedte kilétét testvérei előtt, s így a fáraó előtt kitudódott József származása. Majd József magához hivatta atyját, Jákobot, hetvenöt lelket számláló egész rokonságával együtt. Jákob tehát leköltözött Egyiptomba, s ott halt meg ő is, atyáink is. Szikembe szállították és abba a sírba temették el őket, amelyet Ábrahám ezüstpénzen vett meg a szikemi Hémor fiaitól.

Amikor már közel volt az Istentől Ábrahámnak tett igéret ideje, a nép egyre nőtt és szaporodott Egyiptomban, amíg csak egy más király nem vette át az uralmat Egyiptom fölött, aki nem ismerte Józsefet. Ez álnok módon bánt a nemzetünkkel: azzal sujtotta atyáinkat, hogy ki kellett tenniük csecsemőiket, hogy ne maradjanak életben.

Ebben az időben született Mózes, aki Isten kedveltje volt. Három hónapig az apai házban táplálták, s amikor kitették, a fáraó lánya vette magához és fia gyanánt nevelte. Mózest megtanították az egyiptomiak minden bölcsességére. Szavaiban és tetteiben egyaránt hatalmas volt. Amikor betöltötte negyvenedik évét, az a gondolata támadt, hogy meglátogatja testvéreit, Izrael fiait. Mikor pedig látta, hogy egyikükkel igazságtalanul bánnak, védelmére kelt. Úgy állt bosszút a megkínzott emberért, hogy agyonütötte az egyiptomit. Azt hitte, testvérei megértik, hogy Isten általa szabadítja föl őket, de azok nem értették meg. Másnap megjelent köztük, amikor éppen perlekedtek. Ezekkel a szavakkal békítgette őket: Emberek, testvérek vagytok, hát miért bántjátok egymást? De az aki bántalmazta a társát, félrelökte és rászólt: Ki tett téged elöljárónkká vagy bírónkká? Csak nem akarsz megölni, mint ahogy tegnap megölted az egyiptomit? E szavak hallatára Mózes elmenekült és Mádián földjére vándorolt, ahol két fia született.

Negyven esztendő telt el, mikor Sina hegyének pusztájában angyal jelent meg neki egy égő csipkebokor

17—43. A beszéd magva: Isten Mózes által vezette népét, de a nép makacsul elleneszegült.

31 lángjában. Mózes a jelenség láttára meglepődött, amint
azonban odament, hogy megtekintse, az Úr szava hallat-
32 szott: Én vagyok atyáid Istene, Ábrahám, Izsák és Jákob
33 Istene. Mózes megrettent és nem mert odanézni. Az Úr
pedig így beszélt hozzá: Oldd le a sarut lábadról, mert
34 szent föld az a hely, amelyen állsz. Jól láttam népem
nyomorúságát Egyiptomban, hallottam sóhajtásukat.
Azért szálltam alá, hogy megszabadítsam őket. Most hát
Egyiptomba küldlek téged.

35 Isten azt a Mózest küldte vezérül és szabadítóul a csip-
kebokorban megjelent angyal által, akit megtagadtak, mi-
kor azt mondták: Ki rendelt téged elöljárónkká vagy
36 bírónkká? Ő vezette ki őket, ő művelt csodajeleket Egyip-
tom földjén, a Vörös-tengernél és a pusztában negyven
37 esztendőn keresztül. Ez a Mózes mondta Izrael fiainak:
Hozzám hasonló prófétát támaszt majd nektek Isten test-
38 véreitek közül, őt hallgassátok. A pusztai együttlét során
ő érintkezett az angyallal, aki Sina hegyén szólott hozzá
és atyáinkhoz. Ő vette át az élet igéit, hogy velük közölje
39 azokat. Ám atyáink nem akartak engedelmeskedni neki,
hanem visszautasították és szívükben visszavágytak Egyip-
40 tomba. Ezért szólították föl Áront is: Készíttess számunkra
isteneket, azok vezessenek minket. Nem tudjuk ugyanis,
mi történik a Mózessel, aki kihozott minket Egyiptom
41 földjéről. Egy borjúnak a bálványképét készítették el azok-
ban a napokban. Áldozatot mutattak be a bálványnak és
42 örömük telt saját kezük alkotásában. Ezért Isten elfordult
tőlük, és hagyta hogy a csillagsereget tiszteljék, amint meg
van írva a próféták könyvében:

Izrael háza, mutattatok-e be nekem véres és
égő áldozatokat
Negyven esztendőn keresztül a pusztában?
43 Ellenkezőleg, Molok sátrát, és istenetek,
Remfám csillagát hordoztátok magatokkal.

32—34. Exod. 3, 5—10.
37. Deut. 18, 15.
42 . 43. Ámosz 5, 25—27. — *Molok* a napistenség, *Remfám* a Szaturnusz csillag istene.

Ti magatok készítettétek e bálványokat, hogy
imádjátok őket.
Ezért Babilonon túl űzlek majd titeket.

A szövetség sátra atyáinkkal volt a pusztában. Így rendelte el ezt ő, amikor közölte Mózessel, hogy a látott minta szerint kell elkészítenie. Ezt örökölték atyáink és behozták ide, mikor Józsue vezetésével birtokba vették a pogányok földjét, akiket Isten kiűzött atyáink elől. Így volt az egészen Dávid koráig. Ő kegyelmet talált Istennél, és könyörgött hozzá, hadd készíthessen hajlékot Jákob Istenének. A templomot azonban Salamon építette föl. Csakhogy a Magasságbeli nem lakik emberi munkával emelt épületben, miként a próféta mondja:

Az én trónom az ég,
És a föld lábaim zsámolya.
Miféle házat építnétek nekem? — kérdi az Úr.
Ugyan hol lenne az én nyugvóhelyem?
Hát nem az én kezem alkotott mindent?

Ti keménynyakúak, ti körülmetéletlen szívűek és fülűek! Mindig ellenálltatok a Szentléleknek, ti is, akárcsak atyáitok! Melyik prófétát nem üldözték atyáitok? Leöldösték azokat, akik az Igaz eljöveteléről jövendöltek. Ti pedig árulói és gyilkosai lettetek Neki, ti, akik az angyalok közvetítésével átvettétek ugyan a törvényt, de meg nem tartottátok."

Szent István vértanusága. Az első egyházüldözés.

Amikor ezt meghallották, szívüket elöntötte a méreg és fogukat vicsorították feléje. Ő azonban Szentlélekkel eltelve föltekintett az égre és, megpillantva az Isten dicsőségét és Jézust, amint az Isten jobbján áll, fölkiáltott:

44—50. A Mózestől Salamonig eltelt kor rövid összefoglalása a szövetség sátráról és a templom építéséről szól.
49. 50. Iz. 66, 1.2.
51—53. Szent István beszédének végén a jelen nemzedékhez fordul és ugyanazzal a bűnnel vádolja, amelyet atyáik követtek el: ellenszegüléssel Isten kegyelmének. — A *szív és fül körülmetéletlensége* a zsidó nyelvhasználat szerint a lelkiismeret szavával ellentétes beszédet és cselekvést jelenti. — Az *Igaz* a Messiás.

„Bizony látom a megnyílt eget, s az Emberfiát, amint az
57 Isten jobbján áll!" Erre azok nagy hangon fölkiáltottak
58 és befogták fülüket. Azután egy emberként rárontottak s
a városon kívül vonszolva megkövezték. A tanuk pedig
59 ruhájukat egy Saul nevű ifjú lábához rakták le. Amikor
megkezdték István megkövezését, az így imádkozott:
60 „Uram Jézus, vedd magadhoz lelkemet!" Mikor pedig térdrerogyott, fönnhangon kiáltotta: „Uram, ne ródd föl nekik
8 ezt a bűnt!" Alighogy ezt mondta, kilehelte lelkét. Saul
pedig helyeselte meggyilkolását.

Azon a napon nagy üldözés tört ki a jeruzsálemi egyház ellen. Az apostolok kivételével valamennyien szétszéledtek
2 Judea és Szamaria tájékára. Istvánnak pedig istenfélő
emberek megadták a végtisztességet és igen megsiratták.
3 Saul meg sanyargatta az egyházat: sorra járta a házakat, elhurcolta a férfiakat és asszonyokat és fogságba vetette őket.

A palesztínai misszió.

4 **Fülöp térítőmunkája Szamariában.** A szétszéledt
5 hívek, ahol csak megfordultak, hirdették az igét. Így mikor Fülöp eljutott Szamaria városába, az ottaniaknak a Mes-
6 siásról kezdett prédikálni. A tömeg, amikor látta és hallotta, hogy Fülöp csodákat művel, teljes figyelemmel hall-
7 gatta szavait. A tisztátalan lélek ugyanis nagy kiáltással eltávozott sok ördögtől megszállt emberből, s még sok béna
8 és sánta is meggyógyult. E miatt aztán nagy lett az öröm abban a városban.

56. Az *Emberfia* messiási cím, lásd Mt 8, 20 jegyzet.

58. A *megkövezés* az istenkáromlásért járó büntetés. István szavait és látomását Jézusról, aki résztvesz Isten dicsőségében és hatalmában, a tanácstagok istenkáromlásnak minősítették.

59. Az első vértanu imádsága emlékeztet Jézus kereszten mondott végső szavaira (Lk 23, 34.46).

1—3. *Saul*, a későbbi szent Pál helyeselte István megölését, amint maga is említi, lásd Ap. Csel. 22, 20. — Kitör az első keresztényüldözés, amelyben Saul már cselekvően működik közre. Később fájdalommal tekint vissza erre az időre, lásd 1 Kor. 15, 9; Gal. 1, 13; 1 Tim. 1, 13.

5. *Fülöp* a hét megválasztott diákonus egyike (6, 5), buzgó igehirdető (8, 40). Cezáreai lakása a keresztény utasok pihenőhelye volt (21, 8—10).

Már régóta élt ebben a városban egy Simon nevű férfi. 9
Ez varázsló volt, és elámította Szamaria népét azzal, hogy
valami fontos személyiségnek adta ki magát. Az egész la- 10
kósság apraja-nagyja hallgatott rá, s azt mondták: „Ez az
Istennek igazán hatalmas ereje!" Ragaszkodtak hozzá, 11
mert már jóideje félrevezette őket varázslataival. De mikor 12
hittek Fülöpnek, aki az Isten országát és Jézus Krisztust
hirdette nekik, a férfiak és asszonyok egyaránt megkeresz-
telkedtek. Sőt maga Simon is hívő lett, s megkeresztelkedése 13
után Fülöphöz szegődött. A jelek és a történt nagy csodák
láttára pedig csodálattal telt el.

Péter és János szamariai útja. Mikor a Jeruzsálem- 14
ben tartózkodó apostolok hallották, hogy Szamaria be-
fogadta az Isten igéjét, elküldték hozzájuk Pétert és Já-
nost. Ezek odaérkeztük után imádkoztak értük, hogy rá- 15
juk szálljon a Szentlélek. Még ugyanis egyikükre sem 16
szállt le, mivel addig csak Jézus nevében voltak megke-
resztelve. Rájuk tették tehát kezüket, s azok megkapták 17
a Szentlelket.

Amint pedig Simon látta, hogy az apostolok kézrátété- 18
lére leszáll a Szentlélek, pénzt ajánlott föl nekik e sza-
vakkal: „Adjatok nekem is olyan hatalmat, hogy akire 19
csak ráteszem a kezemet, elnyerje a Szentlelket." Péter 20
azonban rászólt: „Vesszen el a pénzed veled együtt, mivel
azt gondoltad, hogy az Isten adományát pénzen meg lehet
vásárolni. Semmi közöd vagy jogod sincs ehhez a dologhoz, 21
mert szíved nem tiszta Isten előtt. Térj meg tehát gonoszsá- 22
godból, kérd Istent, hogy bocsássa meg szívednek ezt a
gondolatát. Látom ugyanis, hogy elöntött a keserű epe és 23
rabul ejtett a gonoszság köteléke." „Könyörögjetek értem 24

9. A *szamaritánusok* csak részben fogadták el a zsidó vallást, s a pogány babonák erősen hatottak rájuk.
16. Fülöp, mint diákonus keresztelhetett ugyan, de a Szentlélek közlése (bérmálás) az apostolok föladata és joga volt.
18. A Szentlélek alászállását látható jelek kisérték.
19. Erről a *Simonról* nevezik *simóniának* a lelki javak és lelki hatalom adását-vevését.
20. Péter nem átkozta meg Simont, csak keményen visszautasította, hiszen a 22. versben bűnbánatra buzdítja.

az Úrhoz, kérte ekkor Simon, hogy semmi se érjen abból, amiről beszéltetek."

25 Azok pedig miután tanuságot tettek és az Úr igéjét hirdették, visszatértek Jeruzsálembe. Közben még sok szamariai faluban hirdették az evangéliumot.

26 **Az etióp udvarnok megtérése.** Az Úr angyala pedig így szólt Fülöphöz: „Kelj föl és menj délre a Jeruzsálem-
27 ből Gázába vezető elhagyott útra." Fölkerekedett tehát és odasietett. Akkor egy etióp ember — mégpedig az etiópok királynőjének, Kandakénak magasrangú udvari tisztje, főkincstárosa — éppen Jeruzsálemben volt imád-
28 kozni. Visszatértében kocsiján ülve Izaiás prófétát olvas-
29 gatta. A Lélek ekkor ezt sugallta Fülöpnek: „Indulj és
30 szegődj ahhoz a kocsihoz!" Fülöp oda is sietett és meghallotta, hogy Izaiás prófétát olvassa. Megkérdezte tőle:
31 „Ugyan bizony megérted-e, amit olvasol?" „Hogyan is érthetném, viszonozta az, hacsak valaki meg nem magyarázza?" Meg is kérte Fülöpöt, hogy szálljon föl és üljön
32 melléje. Az Írásnak pedig éppen a következő szakaszát olvasta:

„Akár csak a juhot, úgy vitték leölésre,
S miként a bárány elnémul nyírója előtt,
Ő sem nyitotta szólásra ajkát.
33 Gyalázatos módon ítéltek fölötte.
Utódairól ki adhat számot?
Hisz élete elenyészik a földről."

34 „Kérlek, kiről mondja ezt a próféta, érdeklődött Fülöp-
35 től az udvarnok, önmagáról vagy valaki másról?" Erre Fülöp beszélni kezdett és ebből az Írásból kiindulva Jézust
36 hirdette neki. Amint így tovább haladtak az úton, egy tóhoz jutottak. Az udvarnok fölkiáltott: „Nézd csak itt víz

26. Jeruzsálemből két út vitt Gáza tengerparti városba: az egyik, Hebronon át, igen forgalmas volt, a másik elhagyatottabb.

27. *Etiópia* a mai Abesszínia, amelynek északi vidékén már az ókorban éltek zsidó telepesek. Közülük választhatta a királyné *kincstárosát*.

32 . 33. Iz. 53, 7.8. A jövendölés arról szól, hogy a Messiás ártatlanul és türelmesen fog szenvedni, megalázó és fájdalmas halállal hal meg. Ezzel beteljesedik rajta az isteni büntetés, melyet az emberiség bűneinek kiengesztelésére magára vállal.

van: mi gátol meg abban, hogy megkeresztelkedjem?" (Fü- (37)
löp így válaszolt: „Ha teljes szívvel hiszel, lehetséges." Ő erre kijelentette: „Hiszem, hogy Jézus Krisztus az Isten Fia.") S ezzel megállíttatta a kocsit. Fülöp és az 38
udvarnok bementek együtt a vízbe, s Fülöp megkeresztelte őt.

Alighogy kiléptek a vízből, az Úr Lelke elragadta Fülö- 39
pöt. Az udvarnok nem is látta őt többé, de azért boldogan folytatta útját. Fülöp pedig Azótusban termett és amíg 40
csak Cezáreába nem ért, útközben minden helységben hirdette az evangéliumot.

Saul megtérése. Saul pedig még mindig dühtől lihegve **9**
halállal fenyegette az Úr tanítványait. A főpap elé járulva
kérte, adjon neki ajánlólevelet a damaszkuszi zsinagógá- 2
hoz, hogy megkötözve Jeruzsálembe hozhassa azokat a férfiakat és asszonyokat, akikről ki tudja deríteni, hogy ezt a tanítást követik.

Útközben már Damaszkusz közelébe érkezett, amikor 3
hirtelen mennyei fény ragyogta körül. A földre zuhanva 4
hallotta, hogy egy hang így szól hozzá: „Saul, Saul, miért üldözöl engem?" Erre megkérdezte: „Ki vagy te, Uram?" 5
„Én vagyok Jézus, felelte, akit te üldözöl. (Nehéz neked az ösztöke ellen rugdalóznod." Erre remegve és álmélkodva így szólt: „Uram, mit akarsz tőlem, mit tegyek?"
Az Úr ezt válaszolta:) „Kelj föl, menj be a városba, ott 6
majd megmondják, mit kell tenned." Utitársai lenyügözve 7
álltak mellette, mert, bár a hangot hallották, senkit sem láttak. Saul meg, mikor föltápászkodott a földről, hiába 8
nyitotta ki a szemét, semmit sem látott. Úgy vezették be

---

40. *Azótus* ősi filiszteus város, a mai Jaffától délre, közel a tengerhez.

1—19: 22, 4—16; 26, 9—18. — A damaszkuszi jelenésre hivatkozik még 1 Kor. 9, 1; 15, 8; Gal. 1, 11—16.

4. Az Úr azonosítja magát üldözött híveivel (lásd Mt 10, 40; Lk 10, 16). Ezekre a szavakra gondolt szent Pál, amikor leveleiben kifejtette Krisztus Titokzatos Testéről szóló tanítását: a megdicsőült Jézusnak és híveinek kegyelmi életközösségét.

5. Az *ösztökét* az igavonó állatok mozgásának gyorsítására használták, ha rugdalóztak ellene, még nagyobb fájdalmat okozott.

9 kezénél fogva Damaszkuszba. Három napig nem látott s
ételen-szomjan maradt.
10 Élt akkor Damaszkuszban egy Ananiás nevű tanítvány.
Ezt az Úr látomásban megszólította: „Ananiás!" „Itt
11 vagyok Uram", felelte. Az Úr ekkor ezt az utasítást adta
neki: „Azonnal menj el az úgynevezett Egyenes-utcába.
Júdás házában keress föl egy Saul nevű tarzusi férfit,
12 most éppen imádkozik." — Az látomásban megpillantott
akkor egy Ananiás nevű férfit, amint belép és ráteszi ke-
13 zét, hogy visszanyerje látását. — „Uram, felelte Ananiás,
több felől hallottam erről az emberről, hogy milyen sokat
14 ártott Jeruzsálemben szentjeidnek. Itt meg fölhatalmazása
van a főpapoktól, hogy bilincsbe verje mindazokat, akik
15 a te nevedet hívják segítségül." Az Úr azonban így szólt
hozzá: „Menj csak, mert őt választottam eszközül, hogy
nevemet hirdesse a pogányok, királyok és Izrael fiai előtt,
16 Megmutatom majd neki, mennyit kell értem szenvednie."
17 Ananiás elindult, belépett a házba és e szavak kíséretében tette rá a kezét: „Saul testvérem, engem az Úr Jézus
küldött, aki megjelent előtted az idevezető úton, hogy
18 visszanyerd látásodat és eltelj Szentlélekkel." Tüstént
valami hályog féle vált le a szeméről és visszanyerte szeme-
19 világát. Erre azonnal megkeresztelkedett, majd ételt vett
magához és erőre kapott.

Saul első föllépése. Ezután bizonyos ideig a damasz-
20 kuszi tanítványok között tartózkodott. Hamarosan hir-
detni kezdte a zsinagógákban Jézusról, hogy ő az Isten Fia.
21 Azok pedig, akik hallgatták, csodálkozva megjegyezték:
„Hát nem ő az, aki Jeruzsálemben vesztére tört azoknak,
akik ennek az embernek hívei, s ide is azért jött, hogy

12. Itt közbe van szőve Pál látomása, amely később (17. vers) beteljesedett.

13. 14. *Ananiás* szavaiból megismerjük a keresztény hívek két elnevezését: *szentek* (9, 32.4; 26, 10; és szent Pál leveleinek címzéseiben) és azok, *akik segítségül hívják Jézus nevét* (2, 21; 4, 17; 5, 28; 1 Kor. 1, 2).

19. Pál először csak rövid időt töltött Damaszkuszban, aztán visszavonult Arábiába, ahol hosszabb ideig maradt, hogy előkészüljön apostoli munkájára. Onnan ismét Damaszkuszba tért vissza (Gal. 1, 17) A 22. versben már erről a második tartózkodásról van szó.

bilincsbe verve hurcolja őket a főpapok elé?" Saul pedig 22
mind nagyobb erővel lépett föl és zavarba hozta a damaszkuszi zsidókat, mivel bizonyította, hogy Jézus a Messiás. Hosszabb idő elmúltával a zsidók azon kezdtek tana- 23
kodni, hogy megölik őt. Saulnak azonban tudomására ju- 24
tott a tervük. Azok viszont még a kapukat is éjjel-nappal szemmel tartották, hogy meg tudják gyilkolni. Végül a 25
tanítványok éjnek idején a falon keresztül szöktették ki, úgy hogy egy kosárban bocsátották le.

Jeruzsálembe érve a tanítványokhoz akart csatlakozni, 26
de mindenki tartott tőle, mert nem akarták elhinni, hogy ő is tanítvánnyá lett. Végül Barnabás maga mellé vette és 27
elkísérte az apostolokhoz. Elbeszélte nekik, hogyan látta meg útközben az Urat, hogy az mit mondott neki, s hogy milyen nyiltan kiállott Damaszkuszban Jézus ügye mellett. Ettől kezdve velük együtt járt-kelt Jeruzsálemben, s nyil- 28
tan megvallotta az Urat. A görögnyelvű zsidókhoz is be- 29
szélt és vitába szállt velük. Ezek azonban az élete ellen törtek. Amikor ez a testvérek tudomására jutott, lekisérték 30
Cezáreába és Tarzusba küldték.

Péter liddai és joppei tartózkodása. Az Egyház 31
ekkor egész Judeában, Galileában és Szamariában békét élvezett és tovább terjedt. Az Úr félelmében élt és a Szentlélek vígasza töltötte el.

Péter ekkor mindenfelé körüljárt és így eljutott a liddai 32
hívekhez is. Itt egy Éneász nevű béna emberre talált, aki 33
már nyolc éve ágyban fekvő beteg volt. „Éneász, szólította 34
meg Péter, Urunk Jézus Krisztus meggyógyít téged. Kelj föl és vesd be ágyadat." Az föl is kelt erre azonnal. Lidda 35
és Száron valamennyi lakója megtekintette őt és megtért az Úrhoz.

23—25: 2 Kor. 11, 32.33.

27. Abban az időben, Kr. u. 38/40 között csak Péter és az ifjabb Jakab apostol tartózkodott Jeruzsálemben (Gal. 1, 18.19).

32. *Lidda* a mai El-Ludd a Jeruzsálemet Joppéval összekötő út mentén.

35. *Száron* a Liddától északnyugatra terjedő termékeny tengerparti síkság.

36 Joppéban élt akkor egy Tabita nevű asszony. A neve
annyit jelent, mint gazella. Ez egészen a jócselekedeteknek
37 és az alamizsnálkodásnak szentelte magát. Éppen azokban
a napokban megbetegedett és meghalt. Lemosták tehát és
38 kiterítették az emeleti teremben. Minthogy pedig Joppé
közel van Liddához és a tanítványok meghallották, hogy
Péter ott tartózkodik, két embert küldtek hozzá ezzel a
kéréssel: „Ne sajnáld a fáradságot és jöjj el hozzánk!"
39 Péter erre velük együtt útnak indult. Amint megérkezett,
fölvezették a fölső szobába. Az özvegyek mind körülállták és sírva mutogatták neki azokat a köntösöket és ruhákat, amelyeket Tabita még életében készített számukra.
40 Péter mindenkit kiküldött, azután térdreborulva imádkozott. Majd a halott felé fordulva kiáltotta: „Tabita, kelj
föl!" Erre az fölnyitotta szemét, s mikor meglátta Pétert,
41 fölült. Ő odanyujtotta kezét és fölsegítette. Azután behívta
a híveket meg az özvegyeket és átadta nekik az életre kel-
42 tetet. Az eseménynek egész Joppéban híre terjedt és sokan
43 hívei lettek az Úrnak. Péter pedig még meglehetősen sok
ideig Joppéban maradt egy Simon nevű tímárnál.

Az Ősegyház elterjedése a pogányok között.

A pogánymisszió kezdetei.

10 **Kornéliusz látomása.** Cezáreában élt akkor egy Kornéliusz nevű férfi, az itáliainak nevezett zászlóalj száza-
2 dosa. Jámbor és istenfélő ember volt egész házanépével
együtt. Sok alamizsnát osztott ki a nép között, és állan-
3 dóan imádkozott Istenhez. Egyszer a nap kilencedik órájában egy látomásban tisztán látta, hogy az Isten angyala
4 belép hozzá és megszólítja: „Kornéliusz!" Ő rátekintett
és megrémülve kérdezte: „Mi az, uram?" Az így szólt:
„Imádságaid és alamizsnád fölszálltak Isten színe elé s
5 ő megemlékezett róluk. Azért most küldj néhány embert

3. A *nap kilencedik órája* d. u. 3 óra, a jeruzsálemi templomban szokásos délutáni ima ideje (lásd 3, 1 jegyzet).

Joppéba, és hivasd ide Simont, akit másnéven Péternek
hívnak. Ez egy bizonyos Simon tímárnak a tengerparton 6
fekvő házában vendégeskedik. (Ő majd megmondja neked
mi tévő légy.)" A hírhozó angyal távozása után magához 7
hivatott két cselédet és egy parancsnoksága alatt álló
istenfélő katonát. Mindent elbeszélt nekik s aztán elküldte 8
őket Joppéba.

Péter joppei látomása. Másnap, mikor ezek úton vol- 9
tak és már közeledtek a városhoz, Péter körülbelül a ha-
todik óra felé fölment a tetőre imádkozni. Közben megé- 10
hezett s enni szeretett volna. Mialatt ennivalót készítettek
számára, elragadtatásba esett. Látta, hogy megnyílik az 11
ég és valami lepedőféle ereszkedik le négy csücskénél fogva
a földre. Mindenféle négylábú állat, földi csúszómászó és 12
égi madár volt benne. „Rajta Péter, szólt hozzá egy hang, 13
öld meg és egyél!" „Szó sincs róla Uram, felelte Péter, 14
hiszen sohasem ettem semmi közönségeset vagy tisztátalant." De a hang újból, másodszor is rászólt: „Amit az 15
Isten tisztává tett, te ne tartsd tisztátalannak!" Ez három- 16
szor megismétlődött, s végül a tárgy hirtelen fölemelkedett
az égbe.

Kornéliusz küldöttei Péterhez érkeznek. Péter még 17
azon tünődött, mit jelenthet ez a látomás, amelyben része
volt, mikor Kornéliusz küldöttei Simon háza után tuda-
kozódva megálltak a kapu előtt. Hangos szóval érdeklőd- 18
tek, hogy Simon, más nevén Péter, ott van-e szálláson.
Amint tehát Péter a látomáson töprengett, azt mondta neki 19
a Lélek: „Nézd, három ember keres téged. Azonnal menj 20
le hozzájuk. Ne tétovázz, hanem menj el velük, mert én
küldtem őket." Erre Péter lement az emberekhez és így 21
szólt: Én vagyok, akit kerestek. Mi járatban vagytok?"
Azok így feleltek: „Kornéliusz százados, aki az egész 22
zsidó lakosság tanusága szerint derék és istenfélő férfi, egy

9. A *hatodik óra felé*, tehát dél felé.
14—16. A mózesi törvény (Lev. 11 fej.) különbséget tett az állatok közt, bizonyos állatokat tisztátalanoknak minősített, s ezek érintését vagy fogyasztását tiltotta. Ez a törvény az Újszövetségben érvényét vesztette.

szent angyaltól intést kapott, hogy hivasson téged házába
23 és hallgassa meg beszédedet." Erre betessékelte a házba és vendégül látta őket.

Péter meglátogatja Kornéliuszt. Másnap velük együtt
24 útnak indult. Néhány joppéi testvér is velük tartott. Következő nap beértek Cezáreába. Kornéliusz már várta
25 őket; rokonait és bizalmas barátait is egybehívta. Mikor Péter odaért, Kornéliusz elébe sietett és lábához borulva
26 hódolt előtte. Péter azonban fölemelte őt és azt mondta: „Kelj föl, hiszen én is csak ember vagyok."
27 Mikor azután vele beszélgetve beljebb került és ott ta-
28 lálta a nagy számban egybegyűlteket, ezekkel a szavakkal fordult hozzájuk: „Tudjátok, mennyire tilos a zsidó embernek, hogy idegenhez csatlakozzék vagy vele érintkezzék. Nekem azonban Isten tudomásomra hozta, hogy egy ember
29 sem nevezhető közönségesnek vagy tisztátalannak. Ezért ellenkezés nélkül eleget tettem a meghívásnak. Most viszont szeretném tudni, mi célból hivattatok engem?"
30 „Éppen most van négy napja, felelte Kornéliusz, hogy a kilencórai imádságot végeztem házamban. Egyszer csak
31 egy ragyogóruhájú férfi jelent meg előttem és ezt mondta: Kornéliusz, Isten meghallgatta imádságodat és megemlé-
32 kezett alamizsnáidról. Küldj ezért Joppéba és hivasd Simont, akit másnéven Péternek hívnak s aki Simon tímár-
33 nak a tengerparton fekvő házában tartózkodik. Tüstént üzentem tehát érted és te voltál olyan szíves és eljöttél. Most tehát mindnyájan az Úr színe előtt várjuk, hogy meghallgassuk mindazt, amire neked az Úr megbizatást adott."
34 Ekkor Péter így kezdett beszélni: „Valóban el kell
35 ismernem, hogy Isten nem személyválogató. Ellenkezőleg, bármely nemzethez tartozó ember kedves előtte, ha eltölti
36 az ő félelme és igaz tetteket visz végbe. Ő Izrael fiai előtt

24. *Joppé* Cezáreától 44 km-re fekszik északra.
27—29. A hívő zsidó kerülte az *idegent* vagyis a pogányt, hogy tisztán megőrizhesse hitét és erkölcseit. A joppéi látomás azonban megértette Péterrel, hogy az Újszövetségben megszünik a különbség zsidó és pogány közt, és a pogányok éppen úgy eljuthatnak az üdvösségre mint a zsidók.

hallatta szavát, amikor békét hirdetett Jézus Krisztus által,
aki a mindenség Ura. Ti tudjátok, hogy mi történt Galileától 37
kezdve egész Judeában a János által hirdetett keresztség
után, s hogy miként kente föl Isten a názáreti Jézust Szent- 38
lélekkel és csodaerővel; s ez ahol csak megfordult, jót tett
és meggyógyította az ördögtől megszálltakat, mert vele volt
az Isten. Mi tanui vagyunk mindannak, amit a zsidók 39
földjén és Jeruzsálemben tett. Őt ugyan keresztfára feszí-
tették és megölték, de Isten harmadnapon föltámasztotta 40
és nyilvánvalóan megmutatta, ha nem is az egész népnek, 41
hanem az Isten által előre kijelölt tanuknak, vagyis nekünk,
akik vele együtt ettünk-ittunk halottaiból való föltáma-
dása után. Ő megparancsolta nekünk: hirdessük a népnek 42
és bizonyítsuk, hogy ő az, akit Isten elevenek és holtak
bírájául rendelt. Valamennyi próféta tanuságot tesz róla, 43
hogy mindaz, aki hisz benne, általa elnyeri bűnei bocsá-
natát."

Péter még ki sem mondta ezeket a szavakat, mikor a 44
Szentlélek leszállt mindazokra, akik a beszédet hallgatták.
A zsidó-keresztények, akik Péterrel együtt érkeztek oda, 45
csodálkoztak, hogy a Szentlélek ajándéka a pogányokra
is kiárad. Hallották ugyanis, hogy nyelveken beszélnek és 46
magasztalják az Istent. „Meg lehet tagadni azoktól a ke- 47
resztvizet, szólalt meg ekkor Péter, akik éppen úgy elnyer-
ték a Szentlelket, mint mi?" Elrendelte tehát, hogy keresz- 48
teljék meg őket Jézus Krisztus nevében. Tőle pedig azt
kérték, hogy maradjon náluk néhány napig.

Péter Jeruzsálemben igazolja eljárását. Az aposto- **11**
lok és a judeai testvérek meghallották, hogy a pogányok
is befogadták az Isten igéjét. Mikor tehát Péter visszatért 2
Jeruzsálembe, a zsidó-keresztények szemére vetették: „Te 3
körülmetéletlen embereket látogattál meg és velük együtt
étkeztél!" Péter azonban szép sorjában hozzáfogott az 4
események elbeszéléséhez: „Joppé városában tartózkod- 5

44—46. A Szentlélek alászállását a nyelvek adományának külső jele kisérte, mint Pünkösd napján.

1—18. Szent Péter meggyőzi a jeruzsálemi zsidókeresztényeket a megtért pogányok egyenjogúságáról Isten országában.

tam és imádkoztam, amikor elragadtatásomban látomást
láttam. Valami nagy lepedőhöz hasonló ereszkedett le
6 négy csücskénél fogva az égből, s egészen elém ért. Mikor
szemügyre véve beletekintettem, négylábú földi állatokat,
vadakat és csúszómászókat meg égi madarakat pillantot-
7 tam meg. Egyúttal egy hangot hallottam, amely fölszólí-
8 tott: Rajta Péter, öld meg és egyél. De én szabadkoztam:
Szó sincs róla Uram, hiszen közönséges vagy tisztátalan
9 ételt sohasem vettem a számba. Ekkor a mennyei szózat
10 másodszor is szólt: Amit az Isten tisztává tett, te ne tartsd
tisztátalannak! Ez háromszor megismétlődött, s végül az
11 egész megint fölemelkedett az égbe. Akkor nyomban három
férfi állt meg a ház előtt, amelyben tartózkodtunk. Cezá-
12 reából küldték őket hozzám. A Lélek pedig azt mondta
nekem, hogy tartsak velük habozás nélkül. Velem jött ez
13 a hat testvér is, és így tértünk be az illető férfi házába. Ő
aztán elbeszélte nekünk, hogyan látott meg egy angyalt a
házában, aki hozzálépve így szólt: Üzenj Joppéba és hi-
14 vasd Simont, másnéven Pétert. Ő majd olyan dolgokat
hirdet neked, melyek révén üdvözülsz te, és egész házadnépe.
15 Azután alighogy beszélni kezdtem, leszállt rájuk a Szent-
16 lélek, akár csak ránk legelőször. Ekkor eszembejutott az
Úr mondása, melyben így szólt: János vízzel keresztelt, ti
17 azonban Szentlélekkel fogtok megkeresztelkedni. Ha te-
hát Isten ugyanazt az ajándékot adta nekik, mint nekünk,
akik hittünk az Úr Jézus Krisztusban, ki vagyok én, hogy
18 útjába állhattam volna az Istennek?" Ennek hallatára
lecsillapodtak és magasztalták az Istent: „Tehát a po-
gányoknak is megadta Isten az életre vezető bűnbánatot."

19 **Az antióhiai egyház alapítása.** Azok, akik az István
miatt kitört üldözés elől szétszéledtek, eljutottak egész
Föniciáig, Ciprusig és Antióhiáig, de nem hirdették az igét
20 senki másnak csak zsidóknak. Akadt azonban köztük né-
hány ciprusi és cirenei férfi. Ezek Antióhiába érve a gö-
rögökkel is szóbaálltak és hirdetni kezdték nekik az Úr

20. *Antióhia* Szíria tartományának fővárosa. A római birodalom egyik legnagyobb városa. Lakósai szírek, görögök és zsidók voltak.

Jézus evangéliumát. Velük is volt az Úr segítsége, úgyhogy 21
nagyszámú hívő tért az Úrhoz.

Ennek híre eljutott a jeruzsálemi egyházba s ezért elküld- 22
ték Barnabást Antióhiába. Mikor odaérkezett, örvendezve 23
látta az Úr kegyelmét és mindnyájukat buzdította, hogy
őszinte szívvel ragaszkodjanak az Úrhoz. Derék ember 24
volt ugyanis, telve Szentlélekkel és hittel. Így aztán meg-
lehetősen nagy tömeg csatlakozott az Úrhoz. Barnabás erre 25
elutazott Tarzusba, hogy fölkeresse Sault, s mikor megta- 26
lálta, elvitte Antióhiába. Egy álló esztendőn keresztül
résztvettek az összejöveteleken, és nagy sereg embert ok-
tattak, úgyhogy a tanítványokat először Antióhiában
nevezték keresztényeknek.

Ezidőtájt próféták jöttek le Jeruzsálemből Antióhiába. 27
Egyikük, névszerint Agábusz, szólásra emelkedett és 28
a Lélek sugallatára jelezte, hogy nagy éhinség lesz az
egész földkerekségen. Ez be is következett Klaudiusz ide-
jében. A tanítványok erre elhatározták, hogy mindegyikük 29
küld valamit tehetségéhez mérten a Judeában lakó test-
vérek megsegítésére. Meg is tették, s az adományokat Bar- 30
nabással és Saullal elküldték az előljárókhoz.

Jakab vértanusága, Péter csodálatos szabadulása.
Ugyanebben az időben Heródes király lefogatta az Egy- 12
ház néhány tagját, és bántalmazta őket. Így például Jaka- 2
bot, János testvérét karddal kivégeztette. Mivel látta, hogy 3
ez megnyeri a zsidók tetszését, ezt azzal tetézte, hogy
Pétert is letartóztatta a kovásztalan kenyér ünnepének ide-
jén. Lefogatása után börtönbe vetette és négy négytagú 4
katonai őrség gondjára bízta. Az volt a szándéka, hogy
húsvét elmultával a nép elé vezetteti.

---

26. A hívek nagy száma miatt a pogányok kereszténynek (christiani) nevezték el őket, ami annyit jelent, mint Krisztus-követő.

27. Az újszövetségi *próféták* az evangéliumnak Szentlélektől ihletett tanítói, akik a prófétálás adományában is részesültek.

28. Klaudiusz császár uralma alatt (41—54) a római birodalom legtöbb helyén éhinség volt.

1. Nagy Heródes unokájáról, I Heródes Agrippa (37—44) királyról van szó.

2. Ez az idősebb *Jakab* apostol, Zebedeus fia.

3. *A kovásztalan kenyér ünnepe* a zsidó húsvét.

5 Míg Pétert a börtönben fogva tartották, az Egyház
6 szüntelen könyörgött érte Istenhez. Mikor pedig Heródes
éppen arra készült, hogy elővezetteti, azon az éjszakán
Péter két katona között aludt kettős lánccal megbilin-
cselve, az őrök meg a kapu előtt tartották szemmel a bör-
7 tönt. Ekkor hirtelen az Úr angyala jelent meg mellette,
a helyiséget pedig fény árasztotta el. Megütötte Péter olda-
lát és ezekkel a szavakkal ébresztette föl: „Kelj föl gyor-
8 san!" Erre a bilincsek lehullottak a kezéről. „Vedd föl övedet
és sarudat", parancsolta az angyal. Mikor ezt megtette, az is-
mét megszólalt: „Vesd magadra köpenyedet, s kövess engem!"
9 Követte őt kifelé, de azt sem tudta, valóság-e az, amit az
angyal művel. Úgy tünt föl ugyanis neki, mintha látomást
10 látna. Áthaladva az első, majd a második őrségen, a város
felé nyíló vaskapuhoz jutottak. Ez magától kinyílott előt-
tük. Kint még végigmentek egy utcán, s ekkor az angyal
11 hirtelen eltünt mellőle. Péter pedig magához térve föl-
kiáltott: „Most már igazán tudom, hogy az Úr elküldte
angyalát és kimentett Heródes kezéből, meg mindabból,
amire a zsidó nép számított!"
12 Mihelyt kiismerte magát, Máriának, János, másnéven
Márk anyjának házához sietett. Ide sokan egyebegyűltek
13 imádkozni. Mikor zörgetett a bejárat ajtaján, egy Ródé
14 nevű szolgáló jött, hogy megtudja ki az. Amint ráismert
Péter hangjára, örömében nem nyitotta ki a kaput, hanem
beszaladt és elhíresztelte, hogy Péter áll a kapu előtt.
15 „Elment az eszed!" — mondták neki. De az erősítgette,
hogy úgy van. Erre megjegyezték: „Talán az angyala le-
16 het." Péter meg váltig zörgetett. Mikor végre ajtót nyitot-
17 tak, csodálkozva bámultak rá. Ő kezével intett, hogy
hallgassanak, s aztán elbeszélte, mikép vezette ki az Úr a
börtönből. Végül azt mondta: „Jelentsétek ezt Jakabnak
és a testvéreknek." Aztán útra kelt és más helyre távozott.
18 Virradatkor nem kis riadalom támadt a katonák közt,
19 hogy mi lett Péterrel. Heródes meg kerestette, s mikor nem

12. Ez a *Márk* a második evangélium szerzője.
17. Az ifjabb *Jakab* apostol az Úr rokona, Jeruzsálem püspöke. — A szent szerző nem mondja, hogy hová ment Péter. A hagyomány azt tartja, hogy ekkor indult Rómába.

találta, vallatóra fogta az őröket, majd börtönbe vettette őket. Azután Judeából Cezáreába távozott és ott tartózkodott.

Heródes Agrippa halála. A király igen neheztelt Tírusz és Szidon lakóira. Ezek azonban közös megállapodással hozzájárultak, és Blasztusznak, a király kamarásának megnyerése után békét kértek, mivel vidékük a királyi tartományból szerezte az élelmet. A kitűzött napon Heródes királyi ruhába öltözve itélőszékébe ült és beszédet intézett hozzájuk. A nép pedig így kiáltozott: „Ez már egy isten szava, nem emberé!" Isten angyala azonban azonmód lesujtott rá, mert nem hárította Istenre ezt a hódolatot. Férgek emésztették meg, úgy adta ki lelkét.

Az Úr igéje pedig egyre szélesebb körben terjedt. Barnabás és Saul föladatuk végeztével visszatértek Jeruzsálemből. A Márknak nevezett Jánost is magukkal vitték.

Szent Pál első missziós útja.

Barnabást és Sault útra küldik. Az antióhiai egyházban több próféta és tanító volt, például Barnabás, a Nigernek nevezett Simeon, a cirenei Lúciusz, továbbá Manaén, aki Heródes negyedesfejedelemmel együtt nevelkedett, és Saul. Mikor egy alkalommal istentiszteletet végeztek és böjtöt tartottak, a Szentlélek így intézkedett: „Rendeljétek Barnabást és Sault arra a munkára, amelyre szántam őket." Erre böjtöt tartottak és imádkoztak, majd rájuk tették kezüket s útra bocsátották őket.

Pál és Barnabás Ciprus szigetén. Ők tehát a Szentlélektől küldve lementek Szeleukiába és onnan áthajóztak Ciprusba. Szalamiszbe érve a zsidó zsinagógában hirdették

1. A *prófétákról* lásd 11, 27 jegyzet. — Heródes negyedes fejedelem az evangéliumokból ismert Heródes Antipász (lásd Lk 3, 1).
3. A *kézföltétel* a kegyelem és a lelki hatalom közlésének jelképe és eszköze. — Indulásuk 46-ban volt.
4. *Szeleukia* Antióhia kikötővárosa volt a Földközi-tenger szíriai partján.
5. *Szalamisz* kikötőváros Ciprus szigetének keleti részén.

6 Isten igéjét. János is segítségükre volt. Mikor bejárták Pá-
fuszig az egész szigetet, találkoztak egy Barjézu nevű zsidó
7 varázslóval és hamis prófétával. Ez a jószándékú Szergiusz
Paulusz helytartó kiséretéhez tartozott, aki magához ké-
rette Barnabást és Pált, mert hallani kívánta az Isten
8 igéjét. De Elimász, vagyis a varázsló — a neve ugyanis
ezt jelenti — akadékoskodott és igyekezett eltéríteni a
9 helytartót a hittől. Saul, másnéven Pál azonban Szent-
lélekkel eltelve rászegezte tekintetét és így kiáltott:
10 „Te minden csalárdsággal és álnoksággal terhes ördögfia,
te minden igazság ellensége, hát nem hagyod abba az
11 áskálódást az Úr egyenes útja ellen? Ezért most az
Úr keze rád nehezedik: megvakulsz és egy ideig nem
látod a napvilágot.“ Tüstént vak sötétség szakadt rá, és
12 botorkálva keresgélte, hogy valaki kezét nyujtsa neki. A
történtek láttára a helytartó hívő lett, mert egészen lenyű-
gözte az Úr tanítása.

13 **Az apostolok a piszidiai Antióhiában.** Pál és utitár-
sai Páfuszból tengerre szállva a pamfiliai Pergébe jutottak.
14 János azonban elvált tőlük és visszatért Jeruzsálembe. Ők
viszont Pergéből tovább utazva a piszidiai Antióhiába
érkeztek. Egy szombati napon aztán betértek a zsinagó-
15 gába és helyet foglaltak. A törvény és a próféták olvasása
után a zsinagóga előljárói hozzájuk küldtek ezzel a kérés-
sel: „Testvérek, ha volna néhány buzdító szavatok a nép-
16 hez, csak beszéljetek!“ Ekkor Pál fölemelkedett és kezével
csöndet parancsolva beszélni kezdett:

6. *Páfusz* Ciprus nyugati partján épült. Ott volt a római helytartó székhelye.

7. Mivel Ciprus szigete Kr. u. 32-től szenátusi tartomány lett, *Szergiusz Paulusz* nem császártól kinevezett prokurátor, hanem szenátustól választott *helytartó* (prokonzul) volt.

8. *Elimász* nem személynév, hanem a föniciai *elim*-ből csillagjóst jelent.

9. *Saul* mint római polgár viselte a latin eredetű *Pál* nevet is. Az Ap. Csel. innen kezdve rendszerint csak Pálnak nevezi, mert az apostol már a pogány római világban működik.

13. *Pergé* Pamfilia tartományának egyik városa, Kisázsia déli partvidékén. — Márk visszatérése miatt szent Pál még később is neheztelt (lásd 12, 12 és 15, 38).

14. Ez az *Antióhia* különbözik a hasonló nevű szíriai várostól, és Pergétől északra, Piszidia tartományának hegyei közt fekszik.

16. Az *istenfélőkről* lásd 2, 11 jegyzet.

„Izraelita férfiak, s ti istenfélők, figyeljetek! Izrael né- 17
pének Istene kiválasztotta atyáinkat és az egyiptomi tartózkodás idején nagy néppé tette őket. Majd hatalmas karjának oltalma alatt kivezette őket onnan és negyven 18
esztendőn keresztül gondjukat viselte a pusztában. Hét 19
nemzetet pusztított el Kánaán földjén, és földjüket birtokukká tette. Mindez körülbelül négyszázötven évig tartott. 20
Ezután egészen Sámuel prófétáig bírákat adott nekik. Ettől fogva királyt kívántak, s ezért Isten negyven esz- 21
tendőre Sault, Kisz fiát adta nekik Benjamin törzséből. Később ennek eltávolítása után Dávidot emelte királyukká. 22
Róla így nyilatkozott: Jessze fiában, Dávidban szívem szerint való férfire találtam, aki minden akaratomat teljesíti.

Igéretéhez híven az ő utódaiból támasztotta Isten Izrael 23
üdvözítőjét Jézust, akinek eljövetele előtt János a bűnbá- 24
nat keresztségét hirdette Izrael egész népének. János pálya- 25
futásának bevégzésekor kijelentette: Nem az vagyok, akinek engem tartotok. De jön már utánam az, akivel szemben még arra sem vagyok méltó, hogy saruját leoldjam a lábáról.

Testvéreim! Ábrahám nemzetségének fiai és köztetek 26
lévő istenfélők! Ez az üdvösséget hozó hír nekünk szól. Igaz, Jeruzsálem lakói és elöljárói nem ismerték el őt, ité- 27
letükkel azonban csak beteljesítették a próféták szavát, amelyet minden szombaton olvasnak; mert bár semmi ha- 28
lálbüntetésre méltót nem találtak benne, Pilátustól mégis kivégeztetését követelték. Mikor pedig mindent elvégez- 29
tek, ami meg volt írva róla, levették a keresztfáról és sírba fektették. Isten azonban harmadnapon föltámasztotta ha- 30
lottaiból, és ő jónéhány napon keresztül megjelent azok- 31
nak, akik vele együtt mentek föl Galileából Jeruzsálembe. Ezek most tanuságot tesznek róla a nép előtt.

Mi is ezt az örvendetes hírt hirdetjük nektek: Isten 32
atyáinknak tett igéretét nekünk, az ő gyermekeiknek tel- 33

22. Zsolt. 88, 21; 1 Kir. 13, 14.
33. Zsolt. 2, 7.

jesítette azáltal, hogy föltámasztotta Jézust. Ez van megírva a második zsoltárban:

Az én Fiam vagy,
Én ma szültelek.

34 Azt pedig, hogy föltámasztotta halottaiból, úgy hogy többé már nem tér vissza az enyészetbe, így mondta meg:
35 Nektek váltom be a Dávidnak szóló szent igéretet. Másutt meg így szól: Nem hagyod, hogy rothadás érje szentedet.
36 Dávid ugyanis, bár a maga idejében Isten akaratának szolgált, meghalt, eltemették atyái mellé és bizony elrot-
37 hadt. De azt, akit Isten (halottaiból) föltámasztott, nem érte rothadás.
38 Vegyétek tudomásul, testvéreim, hogy ő általa a bűnök bocsánatát hirdetjük nektek. Mindattól, amitől Mózes tör-
39 vénye által nem nyerhettétek el a megigazulást, ő általa
40 megigazul mindenki, aki hisz. Ügyeljetek ezért, hogy be ne teljesedjék rajtatok a próféták mondása:

41 Ide nézzetek, ti önteltek,
Csodálkozzatok és semmisüljetek meg!
Olyan művet hajtok végre napjaitokban,
Hogy el sem hiszitek, ha valaki elbeszéli nektek."

42 Kifelé menet megkérték őket, hogy a következő szom-
43 baton is beszéljenek ezekről a dolgokról. Sőt mikor a zsinagóga szétoszlott, a zsidók és az istenfélő prozeliták közül sokan követték Pált és Barnabást. Azok pedig hozzájuk szólva buzdították őket, hogy tartsanak ki Isten kegyelmében.

44 A következő szombaton aztán majdnem az egész város
45 egybegyűlt, hogy hallja az Isten igéjét. Mikor azonban a zsidók meglátták a nagy tömeget, féltékenység fogta el őket és rágalmakat szórva akarták meghazudtolni Pál szavait.

34—37. A *Dávidnak szóló szent igéret*, melyre az itt idézett Iz. 53, 3 is hivatkozik, azt biztosítja, hogy a Dávid családjából származó Messiás uralma örökké megmarad (2 Kir. 7, 12.13). Szent Pál így következtet: ha Krisztus örök uralomra hivatott, teste nem enyészhetik el (lásd 2, 29—32).

38. A messiási üdvösség bűnbocsánatot és kegyelmi életet ad, ezt a mózesi törvény nem adhatott.

41. Hab. 1, 5.

Pál és Barnabás azonban nyilt bátorsággal kijelentették: 46
„Először nektek kellett hirdetnünk Isten igéjét. De mivel
visszautasítjátok azt és nem tartjátok magatokat méltók-
nak az örök életre, most a pogányokhoz fordulunk.
Az Úr ugyanis ezt a parancsot adta nekünk: A po- 47
gányok világosságává tettelek, hogy üdvösségük légy
egészen a föld végső határáig." A pogányok ennek halla- 48
tára örvendezve magasztalták az Úr igéjét. Hittek is mind-
azok, akik az örök életre voltak rendelve. Az Úr igéje így 49
az egész vidéken elterjedt. A zsidók azonban fölbujtatták 50
az előkelő istenfélő asszonyokat és a város elöljáróit, s
üldözést szítva Pál és Barnabás ellen, kiutasították őket
arról a vidékről. Azok erre lerázták feléjük lábuk porát 51
és Ikóniumba mentek. A tanítványokat pedig a Szentlélek 52
öröme töltötte el.

Ikónium, Lisztra és Derbé. Ikóniumban szintén a zsi- **14**
dók zsinagógájába tértek be, s olyan eredménnyel prédikál-
tak, hogy zsidók és pogányok tömegesen fogadták be a hitet.
A hitetlen zsidók azonban fölkeltették a pogányok rossz- 2
indulatát testvéreikkel szemben. Mégis hosszabb ideig 3
ott maradtak, bátran szólva az Úrról, aki maga tett bizony-
ságot kegyelmet hirdető tanítása mellett azzal, hogy álta-
luk csodajeleket művelt. A város lakossága két pártra sza- 4
kadt, mivel némelyek a zsidókkal, mások pedig az apostolokkal tartottak. Végül a pogányok, valamint a zsidók 5
vezetőikkel együtt támadásra készültek, hogy bántalmak-
kal illessék és megkövezzék őket. Ők azonban megtudták 6
ezt és elmenekültek Likaónia városaiba: Lisztrába és Der-
bébe, s ezek környékére. Ott hirdették az evangéliumot. 7

Lisztrában élt akkor egy ember, aki nem tudott a lábára 8
állni. Béna volt ugyanis születésétől fogva és még soha egy
tapodtat sem tett. Ez hallgatta Pál beszédét, ő pedig rá- 9

47. Izaiás próféta szavai (49, 6).
51. Az Úr utasítása szerint, lásd Mk 6, 11; Lk 10, 11.
1. *Ikónium* abban az időben Likaónia fővárosa, kereskedelmi központ.
7. *Lisztra* városa Ikóniumtól délre, hat óra járás, *Derbé* további tíz órányira délkeletre.

tekintett és látta rajta, hogy elegendő hite van arra, hogy
10 meggyógyuljon. Hangosan rákiáltott tehát: „Állj egyenesen
11 lábadra!“ Az talpra ugrott és járni kezdett. Mikor a tömeg
látta, hogy Pál mit művelt, likaóniai nyelven fölkiáltott:
12 „Istenek szálltak le hozzánk emberi formát öltve!“ Barnabást Jupiternek nevezték el, Pált pedig, minthogy ő vitte
13 a szót, Merkúrnak. Sőt a város előtt álló Jupiter-templom papja bikákat és koszorúkat hozatott a kapuk elé, és a
14 tömeggel együtt áldozatot akart bemutatni. Amint Barnabás és Pál apostol meglátta ezt, ruhájukat megszaggatva
15 a tömeg közé rohantak. „Emberek, mit csináltok? — kiáltották. Mi is hozzátok hasonló halandó emberek vagyunk, s éppen azt hirdetjük nektek, hogy ezektől a bálványoktól térjetek meg az élő Istenhez, aki az eget, a földet és a
16 tengert alkotta, s mindazt, ami csak bennük van. Ő az előző korszakban megengedte, hogy a pogányok mind a
17 maguk útját kövessék. Bár akkor sem maradt bizonyíték nélkül, mert jót cselekedett: az égből esőt és termékeny időt küldött számotokra, s bőven adott eledelt és szív-
18 derítő italt.“ Még ezekkel a szavakkal is alig bírták lecsillapítani a tömeget, hogy áldozatot ne mutasson be nekik.
19 Néhány zsidó azonban utánuk jött Antióhiából és Ikóniumból. Ezek a nép megnyerése után megkövezték Pált, majd abban a hitben, hogy meghalt, a városon kívülre
20 vonszolták. De mikor a tanítványok köréje gyűltek, fölkelt és bement a városba. Másnap aztán Barnabással együtt
21 útrakelt Derbébe. Ebben a városban is hirdették az evangéliumot és sok tanítványt toboroztak.

Az első missziós körút befejezése. Ezután visszafor-
22 dultak Lisztrába, Ikóniumba és Antióhiába. Erőt öntöttek a tanítványok lelkébe, buzdították őket, hogy tartsanak ki a hitben, mert „sok viszontagságon át kell bemennünk az
23 Isten országába.“ Minden egyház élére preszbitereket ren-

12. A magastermetű *Barnabást* a görög-római mítosz főistenének *Jupiternek* (Zeusz) nézték, az alacsonyabb *Pált* pedig, *mivel ő vitte a szót*, Jupiter tolmácsának és kísérőjének, *Merkúrnak* (Hermesz).

23. A *preszbiterek* itt már elsősorban nem az egyházak idősebb tagjai, hanem azok az egyházi emberek, akik az istentiszteletet vezették, a szentségeket kiszolgáltatták és a híveket oktatták, vagyis a papok.

deltek és végül imádság és böjt között az Úr oltalmába ajánlották őket, akinek hívei lettek.

Piszidián keresztülhaladva Pamfíliába jutottak, majd 24. 25
pergei igehirdetésük után lementek Attáliába. Innét aztán 26
Antióhiába hajóztak, ahonnan Isten kegyelmének ajánlva
a most elvégzett munka teljesítésére rendelték őket. Megér- 27
kezésük után összehívták az egyházat és elbeszélték, mi
mindent tett velük az Isten, s hogyan tárta föl a pogányok
előtt a hit kapuját. Ezután jóideig a tanítványok körében 28
tartózkodtak.

Vita a mózesi törvény kötelező erejéről.

Az apostoli zsinat. Néhányan, akik Judeából érkez- 15
tek oda, így tanították a testvéreket: „Ha nem metélkedtek
körül Mózes törvénye szerint, nem üdvözülhettek.“ Mivel 2
pedig Pál és Barnabás élénken ellenkeztek és vitába szálltak
velük, elhatározták, hogy Pál és Barnabás, s még né-
hányan a többiek közül menjenek föl Jeruzsálembe az
apostolokhoz és a preszbiterekhez e vitás kérdés ügyében.
Így tehát az egyház utasítására útnak indultak. Fönicián 3
és Szamarián való átutazásuk alkalmával elbeszélték a
pogányok megtérését, és ezzel nagy örömet szereztek az
összes testvéreknek.

Mikor megérkeztek Jeruzsálembe, az egyház, az apos- 4
tolok és a preszbiterek szívesen fogadták őket. Ők pedig
elbeszélték, mi mindent művelt általuk az Isten. Erre azon- 5
ban fölállt néhány a farizeusi szektából megtért hívő és
kijelentette: „Körül kell metélni őket és rájuk kell paran-
csolni, hogy tartsák meg Mózes törvényét.“ Erre az apos- 6
tolok és preszbiterek összegyűltek a kérdés megvizsgálására.

24. *Attália* kikötőváros Pergétől délnyugatra.

1. A *körülmetélés* az Ószövetségben az Istennel kötött szövetség jele volt. Aki fölvette, a választott néphez tartozott. A farizeusokból lett keresztények a körülmetélés követelményével a zsidó nép közösségébe akarták kényszeríteni a pogányokból megtért kereszténeket, s kötelezni akarták őket a mózesi törvény megtartására, mintha különben nem részesülhettek volna a messiási üdvösségben. Ezek a „zsidózók“ voltak később is szent Pál legnagyobb ellenfelei és munkájának akadályozói.

7 A heves vitatkozás során Péter szólásra emelkedett: „Testvé-
reim! Tudjátok, hogy Isten már hosszabb ideje kiválasztott
közületek, hogy a pogányok az én számból hallják az evan-
8 gélium szavát és a hitre térjenek. A szíveket vizsgáló Isten
kinyilvánította akaratát, mikor nekik éppen úgy megadta
9 a Szentlelket, mint nekünk, és nem tett különbséget köztünk
10 s köztük, mikor a hit által szívüket megtisztította. Most tehát
mit kísértitek az Istent azzal, hogy azt az igát akarjátok
a tanítványok nyakára tenni, amelyet sem atyáink, sem
11 mi nem bírtunk elviselni? Ellenkezőleg, a mi hitünk az, hogy
Urunk Jézus (Krisztus) kegyelme által üdvözülünk, és
éppen így ők is."

12 Erre az egész gyülekezet lecsillapodott, s meghallgatta
Barnábast és Pált, amint elbeszélték, milyen sok csodás
13 jelet művelt általuk Isten a pogányok között. Mikor elhall-
14 gattak, Jakab szólalt föl: „Testvéreim, hallgassatok meg
engem! Simon elbeszélte, hogyan mutatta meg ezelőtt Isten,
hogy a pogányok közül akar magának népet választani.
15 Ezzel megegyeznek a próféták szavai. Azt mondja ugyanis
az Írás:

16 Ezek után újjáépítem Dávid leomlott sátrát,
Omladékait újjáépítem és helyreállítom,
17 Hogy a többi ember is keresse az Urat,
Valamint minden nép, melyet rólam neveznek el.

18 Az Úr mondja ezt és meg is teszi. Ez az ő örök határo-
19 zata. Ezért véleményem szerint nem kell háborgatni azo-
20 kat, akik a pogányok közül tértek meg Istenhez. Azt azon-

7—9. Péter apostol Kornéliusznak és házanépének megtérésére hivatkozik (lásd 10 fej.). A Szentlélek alászállása nyilvánvalóvá tette Isten akaratát: meg kellett keresztelni őket, a nélkül, hogy körülmetélkedtek volna.

10. 11. Az ószövetségi törvény megtartására nem képes az ember. Az üdvösséget nem az, hanem az Úr Jézus megváltó kegyelme adja. Ez szent Pál apostol Rómaiakhoz és Galatákhoz írt levelének vezérgondolata is.

16. 17. *Jakab* apostol Ámosz prófétára hivatkozik (9, 11.12). — *Dávid sátra* Dávid országa, melyet a Messiás újjáépít.

20. Jakab apostol azt kívánja, hogy a pogányokból megtért keresztények némely dologban legyenek tekintettel a zsidó-keresztényekre és kerüljék azt, ami azokat leginkább megbotránkoztatja: a bálványoknak áldozott hús evését, a törvénytelen együttélést, s a fojtott állatok húsának és vérének fogyasztását.

ban írjuk meg nekik, hogy tartózkodjanak a bálványoktól eredő megfertőződéstől, a törvénytelen házasságtól, a fojtott állattól és a vértől. Mózesnek ugyanis minden városban régtől fogva van hirdetője, hiszen minden szombaton olvassák a zsinagógában."

A jeruzsálemi határozat. Ekkor az apostolok és a preszbiterek az egész egyházzal együtt elhatározták, hogy néhányat kiválasztanak maguk közül, és Pállal meg Barnabással Antióhiába küldik őket: mégpedig Júdást, másnéven Barzabást, és Szilást, akik vezető szerepet töltöttek be a testvérek közt. Ezt az írást küldték velük:

„Az apostolok és preszbiterek testvéri üdvözletüket küldik az Antióhiában, Szíriában és Ciliciában élő, pogányok közül származó testvéreknek.

Hallottuk, hogy néhány közülünk való, megbizatásunk nélkül tanítva megzavart titeket és földúlta lelketeket. Ezért megállapodásra jutva jónak láttuk, hogy kiválaszszunk és hozzátok küldjünk egy-két férfit a számunkra igen kedves Pállal és Barnabással, akik egészen a mi Urunk Jézus Krisztusnak szentelték magukat. Elküldtük tehát Júdást és Szilást, akik ugyanezeket személyesen élőszóval is tudtotokra adják. A Szentlélek és mi magunk azt tartottuk helyesnek, hogy a következő szükséges dolgokon kívül semmi más terhet ne rakjunk rátok. Tehát tartózkodjatok a bálványoknak áldozott dolgoktól, a vértől, a fojtott állattól és a törvénytelen házasságtól. Ha ezektől őrizkedtek, helyesen cselekedtek. Üdvözlünk titeket!"

A határozat kihirdetése. Azok tehát útrabocsátásuk után lementek Antióhiába. Itt egybegyüjtötték a közösséget és átadták a levelet. Azok örömmel olvasták a vígasztaló sorokat. Júdás és Szilás, akik maguk is próféták voltak, sok beszédben buzdították és erősítgették a testvéreket. Hosszabb ottartózkodás után békében elváltak a testvérektől és visszatértek megbízóikhoz. (Szilás mégis úgy gondolta, hogy jobb lesz ha ottmarad. Így aztán Júdás

22. *Szilásról* vagy Szilvánuszról lásd 16, 37 és 2 Kor. 1, 19; 1 Tessz. 1, 1; 2 Tessz. 1, 1; 1 Pét. 5, 12.

35 egyedül ment el Jeruzsálembe.) Pál és Barnabás viszont Antióhiában maradt, s a többiekkel együtt tanították és hirdették az Úr igéjét.

Szent Pál második útja.

36 **Antióhiától Troászig.** Bizonyos idő múltán Pál így szólt Barnabáshoz: „Menjünk vissza és nézzünk utána, hogy megy a soruk a testvéreknek azokban a városokban,
37 ahol hirdettük az Úr igéjét." Barnabás magával akarta
38 vinni a Márknak nevezett Jánost is. Pál azonban azon a véleményen volt, hogy ne vigyék megint magukkal, mert Pamfiliában elhagyta őket, és nem ment velük a munkába.
39 Így nézeteltérés támadt köztük s elváltak egymástól. Bar-
40 nabás Márk kíséretében Ciprusba hajózott, Pál viszont Szilást választotta, s azután a testvérektől az Úr kegyel-
41 mébe ajánlva útnak indult. Bejárta Szíriát és Ciliciát, s megszilárdította az egyházakat. (Meghagyta nekik, hogy tartsák meg az apostolok és preszbiterek rendelkezéseit.)

16 Eljutott Derbébe és Lisztrába is. Itt találkozott egy Timóteus nevű tanítvánnyal, egy hívő zsidó anyának, de
2 pogány apának fiával. A lisztrai és ikóniumi testvérek
3 dicsérőleg nyilatkoztak róla. Pál azt akarta, hogy szegődjék hozzá utitársul. Ezért az illető helységekben élő zsidókra való tekintettel körülmetéltette. Mindenki tudta
4 ugyanis, hogy az apja pogány volt. Mikor pedig sorra járták a városokat, lelkükre kötötték, hogy tartsák meg az apostolok és a jeruzsálemi preszbiterek által hozott végzé-
5 seket. Így az egyházak megerősödtek a hitben és híveik száma napról-napra gyarapodott.
6 Mivel a Szentlélek megtiltotta, hogy Ázsiában prédikáljanak, Frigián és a galaták földjén utaztak keresztül.
7 Mízia határához érve megkísérelték ugyan, hogy Bitiniába

38. Szent Pál attól tartott, hogy *Márk* ismét megtorpan az apostoli úton, lásd 13, 13.

3. Timóteus *körülmetélése* megkönnyítette a zsidók közt az apostolkodást. Félpogánytól nem fogadtak volna el hitoktatást.

6. *Ázsia* nem a nagy világrész, hanem a mai Kisázsia nyugati **része**, abban az időben római tartomány.

menjenek, de Jézus Lelke nem engedte meg nekik. Ezért 8
keresztülvágtak Mízián és lementek Troászba. Itt egy 9
éjszaka Pálnak látomása volt: egy macedón férfi állt eléje
ezzel a kéréssel: „Jöjj át Macedóniába és segíts rajtunk!"
E jelenés után mindjárt azon voltunk, hogy elinduljunk 10
Macedónia felé, abban a biztos tudatban, hogy Isten ren-
delt minket oda az evangélium hirdetésére.

A filippi események. Troászban tengerre szállva egye- 11
nesen Szamotrákiába értünk, másnap Neápoliszba, innen 12
meg Filippibe, amely Macedónia azon részének legjelen-
tősebb városa és kolónia. Ebben a városban néhány napot
töltöttünk.

Szombaton kimentünk a kapun kívül a folyóhoz, mert 13
sejtettük, hogy ott van az imádság helye. Letelepedtünk
és beszélni kezdtünk a körénk gyűlt asszonyokhoz. A hall- 14
gatóság között volt egy Lídia nevű istenfélő bíborárus
asszony Tiatíra városából. Ennek az Úr megnyitotta szí-
vét, hogy figyelemmel hallgassa Pál szavait. Házanépével 15
együtt megkeresztelkedett, s utána így rimánkodott: „Ha
véleményetek szerint az Úr híve vagyok, térjetek be há-
zamba és ott vegyetek szállást." S erővel rá is vett minket
erre.

Egy alkalommal mikor az imaház felé tartottunk, egy 16
jósszellemtől megszállott leány jött velünk szembe. Ez a
leány jövendöléseivel nagy hasznot hajtott gazdáinak. Pált 17
és minket követve így kiáltozott: „Ezek az emberek a fől-
séges Isten szolgái, akik az üdvösség útját hirdetik nektek."
Ezt több napon át megismételte. Pált bántotta a dolog, 18
ezért hátrafordult és rászólt a lélekre: „Jézus Krisztus ne-
vében parancsolom, menj ki belőle." Ki is szállott belőle
azonnal.

10. Ebben a versben a szerző többesszám első személyben kezd írni. Ez arról tanuskodik, hogy szent Lukács Troászban csatlakozott szent Pálhoz.

11. *Szamotrákia* szigetét érintve a macedóniai *Neápolisz* kikötőjében léptek először az európai szárazföldre.

12. *Macedónia* akkor négy kerületre osztott római tartomány volt. *Filippi* városa az első kerületbe tartozott. Mivel sok itáliai települt át ide, önkormányzatot élvező gyarmatvárossá, *kolóniává* lett.

18. A *megszállott leány* kiáltozása nem segítette az apostoli munkát, sőt az utca népe gúnynak is vehette.

19 Amikor gazdái észrevették, hogy odavan a kereseti le-
hetőségük, megragadták Pált és Szilást és a fórumra hur-
20 colták őket az előljárókhoz. A bírák elé állítva így vádol-
ták őket: „Ezek az emberek zavart keltenek városunkban.
21 Zsidók, és olyan szokásokat hirdetnek, amelyeket mi római
22 létünkre nem fogadhatunk el és nem követhetünk." A nép
is ellenük fordult, a bírák pedig letépték róluk ruháikat és
23 megvesszőztették őket. Sok ütést mértek rájuk, majd bör-
tönbe vetették őket. A börtönőrnek meghagyták, hogy
24 gondosan ügyeljen rájuk. Az a kapott parancs értelmében
a belső börtönbe vetette őket és lábukat kalodába zárta.
25 Éjféltájban Pál és Szilás zsoltárokat énekelve dicsérték
26 az Istent, a foglyok meg hallgatták őket. Ekkor hirtelen
olyan erős földrengés támadt, hogy még a börtön alapfa-
lai is beleremegtek. Az ajtók mind fölcsapódtak és minden-
27 kiről leoldódtak a bilincsek. Mikor a börtönőr álmából
fölriadva látta, hogy a börtön ajtói tárva-nyitva állnak,
kihúzta kardját és öngyilkosságot akart elkövetni, mert
28 ezt hitte, hogy a foglyok megszöktek. Pál azonban harsány
hangon rákiáltott: „Ne tégy kárt magadban, hiszen mind-
29 nyájan itt vagyunk!" Az őr világot kért, berohant és re-
30 megve borult Pál és Szilás lábához, majd pedig kivezette
őket s ezt kérdezte: „Uraim, mit kell tennem, hogy üdvö-
31 züljek?" „Higgy az Úr Jézusban, felelték azok, így há-
32 zadnépével együtt üdvözülsz." Ezután hirdették neki és
33 egész házanépének Isten igéjét. Ő pedig azonnal éjnek
idején megmosta sebüket s rögtön meg is keresztelkedett
34 minden hozzátartozójával együtt. Bevezette őket otthonába
és asztalt terített nekik. Az Istenbe vetett hit örömmel töl-
tötte el őt és egész családját.
35 Reggel azután a bírák törvényszéki szolgákat küldtek ez-
36 zel az üzenettel: „Bocsásd el azokat az embereket." A börtönőr
rögtön elmondta a hírt Pálnak: „A bírák üzenték, hogy
bocsássalak el titeket. Menjetek tehát, távozzatok békében."
37 Pál azonban így válaszolt: „Római polgár létünkre ítélet

37. *Pál és Szilás római polgárjoguk* címén szabályos kihallgatást és ítéletet követelhettek, nem volt szabad megvesszőzni vagy keresztre feszíteni őket, s joguk volt föllebbezni a császárhoz. Pál elégtételt kö-

nélkül nyilvánosan megvesszőztek, majd pedig börtönbe vetettek minket; most meg titokban akarnak minket kiutasítani? Ezt már nem! Jöjjenek és ők maguk kísérjenek ki minket." A törvényszéki szolgák ezeket a szavakat hírül 38
vitték a bíráknak. Ezek ijedten hallották, hogy rómaiakról van szó. Odasiettek tehát s bocsánatkérések között kikí- 39
sérték őket s egyben kérték, hogy hagyják el a várost.
A börtönből való szabadulásuk után betértek Lídiához. 40
A viszontlátás alkalmával lelket öntöttek a testvérekbe, majd útra keltek.

Tesszalonikában. Amfipoliszon és Apollónián át 17
Tesszalonikába érkeztek, ahol a zsidóknak zsinagógájuk volt. Pál szokása szerint bement hozzájuk és három szom- 2
baton keresztül vitatkozott velük. Az Írásból kiindulva kifejtette és megmagyarázta: „ A Messiásnak szenvednie 3
kellett és föl kellett támadnia halottaiból", továbbá: „Ez a Jézus a Messiás, akit én hirdetek nektek."
Néhányan hittek közülük és Pálhoz meg Sziláshoz csat- 4
lakoztak, az istenfélő görögök közül pedig egész seregestül, s az előkelő asszonyok közül is jóegypáran. A zsidók ekkor 5
féltékenységükben maguk mellé vettek a csőcselékből néhány bűnözőt, és csődületet támasztva izgalomba hozták a várost. Majd Jázon háza előtt csoportosulva megkíséreltek, hogy kihozzák őket a nép közé. De nem találták meg 6
őket, s ezért Jázont és néhány testvért vonszoltak az előljárók elé. „Ezek az emberek az egész világon zavart keltenek, kiáltották, most itt is megjelentek, s Jázon befo- 7
gadta őket. Pedig mindannyian a császár rendelete ellen foglalnak állást, mert azt mondják, hogy más a király, mégpedig Jézus." Meg is tévesztették a népet és az elől- 8
járókat, akik hallgattak rájuk. Ezért Jázontól biztosítékot 9
kaptak, s aztán szabadonbocsátották őket.

---

vetelt, mert az apostoli munka szempontjából nem volt közömbös, hogy a filippi megvesszőzésnek milyen hírét keltik ellenfelei.

1. *Tesszalonika* mai nevén Szaloniki, Macedónia tartományának fővárosa, jelentős kereskedelmi központ volt.

4. Az *istenfélőkről*, lásd 2, 11 jegyzet.

9. *Jázon* és társai kezességet vállaltak, hogy Pál és munkatársai nem lázítják föl a lakosságot, s hogy hamarosan elhagyják a várost.

10 **Béreában.** A testvérek Pált és Szilást azonnal, még az
éjjel Béreába küldték. Itt megérkezésük után bementek a
11 zsidók zsinagógájába. Ezek már tisztességesebbek voltak,
mint a tesszalonikaiak. Nagy készséggel fogadták az igét,
és nap-nap után kutatták az Írást, vajjon a dolgok való-
12 ban úgy állnak-e. Sokan megtértek közülük, s az előkelő
13 pogány asszonyok és férfiak közül is számosan. De mikor
a tesszalonikai zsidók megtudták, hogy Pál Béreában is
hirdeti az Isten igéjét, odamentek és ott is fölizgatták és
14 föllázították a tömeget. A testvérek azonban Pált azon-
nal útra bocsátották és egészen a tengerig kísérték, Szilás
15 és Timóteus viszont ottmaradt. Pált kisérői Aténig vezet-
ték el, majd onnan visszafordultak. Azt az utasítást hoz-
ták tőle Szilás és Timóteus számára, hogy mentől hama-
rább menjenek utána.

16 **Az areopáguszi beszéd.** Amíg Pál Aténben várakozott
17 rájuk, elszorult a szíve a bálvánnyal teli város láttára. A
zsinagógában vitába szállt a zsidókkal és az istenfélőkkel,
18 a fórumon pedig mindennap az éppen ottlévőkkel. Egy-
két epikureus és sztoikus bölcselő vitatkozni kezdett vele.
Volt, aki így nyilatkozott: „Ugyan mit akar ez a szószátyár
mondani?" Mások pedig: „Új istenek hirdetőjének látszik."
19 Jézust és a föltámadást hirdette ugyanis nekik. Erre aztán
az Areopáguszra vezették és megkérdezték tőle: „Meg-
20 tudhatnánk, mi az az új tanítás, amelyet hirdetsz? Valami
különös dolgot hallunk ugyanis tőled. Ezért hát tudni
21 akarjuk, miről van szó." Az összes aténiek tudniillik, meg
az ott időző idegenek nem töltötték mással idejüket, mint
újdonságok elbeszélésével vagy meghallgatásával.

---

10. *Bérea* Macedónia harmadik kerületének városa, Tesszalonikától délnyugatra.

16. *Aténnek* akkor már nem volt politikai jelentősége, de még mindig fontos központja volt a szellemi életnek.

18. Az *epikureusok* materialista világnézetű, laza erkölcsi fölfogású bölcselők. A *sztoikusok* a hideg ész emberei; tagadták a világtól különálló személyes Istent, erkölcsi fölfogásuk komoly volt, de közömbös.

19. Az *areopágusz* Aténnek forgalmas főtere volt, egyik csarnokában voltak az aténi államhivatal helyiségei, ott működött a városi tanács, melynek tagjait areopagítáknak hívták.

Így aztán Pál az Areopágusz közepén szólásra emelkedett: „Aténi férfiak! Látom, hogy minden szempontból nagyon vallásos emberek vagytok. Amint ugyanis körbejárva megtekintettem szentélyeiteket, olyan oltárra akadtam, amelyen ez a fölírás állott: Az ismeretlen istennek. Noshát én ezt hirdetem nektek, akit ti ismeretlenül is tiszteltek.

A világot és minden benne lévő dolgot teremtő Isten nem lakik kézzel épített templomokban, hiszen ő a mennynek és földnek Ura. Semmiben sem szorul emberi kéz szolgálatára, hiszen ő ad mindenkinek életet, lehelletet, mindent. Ő telepítette le az egy őstől származó emberi nemet az egész föld színén, s megszabta ittlakásuk pontos idejét és határát. S mindezt azért, hogy keressék Istent, hátha rátalálnak, míg utána tapogatóznak, hiszen nincs messze egyikünktől sem. Benne élünk, mozgunk és vagyunk, amint ezt már egyik-másik költőtök is megmondta: Az ő fiai vagyunk. Ha tehát az Isten fiai vagyunk, nem szabad azt gondolnunk, hogy az istenség emberi művészettel és tervek szerint formált aranyhoz, ezüsthöz vagy kőhöz hasonló. Isten eddig szemet hunyt a tudatlanság ideje fölött, most azonban tudomására hozza az embereknek, hogy mindenhol mindenkinek meg kell térnie. Kiszemelt ugyanis egy napot, amelyen igazságos ítéletet ül majd a világ fölött egy arra rendelt férfi által. Erről mindenkinek bizonyítékot nyujtott azzal, hogy föltámasztotta őt halottaiból."

A halottak föltámadásának hallatára némelyek gúnyolódni kezdtek, mások meg azt mondták: „Erről majd még máskor is meghallgatunk téged." Pál erre eltávozott közülük. Néhányan mégis csatlakoztak hozzá és hívők lettek. Ezek közt van Dénes, az Areopágusz tagja, egy Damarisz nevű asszony és még egypáran.

---

23. Aténben számtalan isten-szobor állt, ezek közt az *ismeretlen istennek* ajánlott oltár is.

28. Az idézett vers Arátosz és Kleantész Kr. e. 3 századbeli költőknél olvasható.

18 **Szent Pál korintusi tartózkodása.** Ezek után Pál
2 Aténből Korintusba távozott. Itt találkozott egy Aquila
nevű pontuszi származású zsidóval és feleségével, Priszcil-
lával. Ezek nemrég érkeztek Itáliából, mert Klaudiusz
elrendelte, hogy az összes zsidóknak el kell hagyniuk Ró-
3 mát. Pál hozzájuk költözött s mivel ugyanazt a mester-
séget űzte — sátorkészítők voltak ugyanis — náluk maradt
és velük dolgozott.
4 Minden szombaton fölszólalt a zsingógában, és (az Úr
Jézusra hivatkozva) igyekezett meggyőzni a zsidókat és
5 pogányokat. Mikor pedig Szilás és Timóteus megérkezett
Macedóniából, Pál egészen az igehirdetésnek szentelte
magát. Bizonyítékokat tárt a zsidók elé, hogy Jézus a Mes-
6 siás. Gyalázkodó ellenmondásukra ruháját rázva így kiál-
tott föl: „A saját fejetekre szálljon véretek! Én ártatlan
7 vagyok. Mostantól fogva a pogányokhoz fordulok." Ezzel
elköltözött onnan, és egy Ticiusz Jusztusz nevű istenfélő
ember házában szállt meg, akinek lakása a zsinagóga mellé
8 épült. Kriszpusz, a zsinagóga előljárója egész családjával
együtt hitt az Úrban, és sok korintusi is megtért és meg-
9 keresztelkedett azok közül, akik hallgatták őt. Az Úr egy
éjjel látomásban így szólt Pálhoz: „Ne félj, hanem beszélj
10 és ne hallgass! Én veled vagyok: senki sem fog hozzád
nyúlni vagy ártani neked. Nagyszámú népem lakik ugyan-
11 is ebben a városban." Ottmaradt tehát másfél évig, s
ezalatt az Úr igéjét tanította.
12 Gallió ahájai prokonzulsága idején azonban a zsidók
egy akarattal Pálra rontottak és a törvényszék elé hurcol-
13 ták. „Ez az ember, vádolták, törvényellenes istentiszteletre
14 beszéli rá az embereket." Pál már éppen szólásra nyitotta
ajkát, amikor Gallió így szólt a zsidókhoz: „Ti zsidók, ha
csakugyan valami törvénytelenségről vagy gonosztettről

1. *Korintus* akkor Ahája tartomány helytartójának székhelye, 700 ezer lakóst számláló kereskedelmi központ volt.
2. *Pontusz* római tartomány Kisázsia északkeleti részén. — *Klaudiusz rendelete* 49/50 körül jelent meg.
3. Szent Pál apostoli útjain saját keze munkájával tartotta fönn magát (lásd 20, 34; 1 Kor. 4, 12; 1 Tessz. 2, 9; 2 Tessz. 3, 8.9).
12. *Gallió* Szenekának, a híres bölcselőnek testvére Kr. u. 52 körül volt Ahája helytartója.

volna szó, türelemmel lennék hozzátok annak rendje szerint. De ha valami tanításról, személyekről vagy saját tör- 15
vényetekről vetődik föl vitás kérdés, magatok lássátok. Ilyesmiben én nem akarok bíró lenni." Ezzel elkergette 16
őket az itélőszék elől. Erre a hellenista zsidók valamenynyien megragadták Szosztenészt, a zsinagóga fejét, és ott 17
az itélőszék előtt elpáholták. Gallió pedig mindezzel mit sem törődött.

Hazatérés Antióhiába. Pál még jóideig ottmaradt, 18
aztán búcsút vett a testvérektől. Priszcilla és Aquila társaságában elhajózott Szíria felé. Kenkreában lenyíratta a haját, mert fogadalmat tett. Efezusba érve elvált tőlük. Ő 19
maga pedig bement a zsinagógába és beszédet mondott a zsidók előtt. Kérték ugyan, hogy huzamosabb ideig marad- 20
jon, de nem állt rá, búcsúzkodás közben azonban megigérte: 21
„Ha Isten is úgy akarja, még visszatérek hozzátok." Efezusban tengerre szállva lement Cezáreába. Innen fölutazott az egyház üdvözlésére s aztán lement Antióhiába. 22

Szent Pál harmadik útja.

Appolló efezusi és korintusi működése. Bizonyos 23
ideig itt tartózkodott, majd útnak eredt. Sorjában bejárta a galaták földjét és Frigiát, lelket öntve valamennyi tanítványba.

E közben egy Apolló nevű, alexandriai származású zsidó 24
érkezett Efezusba. Ékesszóló és az Írásban igen jártas ember volt. Már kapott valami oktatást az Úr tanításáról. 25
Buzgó lélekkel és helyesen hirdette és tanította a Jézusra vonatkozó dolgokat, de még csak János keresztségéről tudott. Bátor bizalommal kezdett beszélni a zsinagógában. 26
Amikor Priszcilla és Aquila meghallották, magukhoz hív-

18. *Kenkrea* Korintus keleti kikötője. Az Apostol itt, előttünk ismeretlen okból, fogadalmat tett. Ezért vállalta, régi zsidó szokás szerint, hogy egy időre tartózkodik a szeszes italtól és rövid hajjal jár.

22. *Fölutazott* t. i. a jeruzsálemi *egyház üdvözlésére.*

24. 25. Az *alexandriai Apollót* Keresztelő szent János valamelyik tanítványa oktathatta, s csak annyit tudhatott, hogy a názáreti Jézus a megigért Messiás.

ták és behatóbban elmagyarázták neki az Isten tanítását.
27 Mikor pedig Ahájába akart menni, a testvérek bíztatták és
írtak a tanítványoknak, hogy fogadják őt szívesen. Odaérkezve azután tehetségével sokban hasznukra volt a hívek-
28 nek. A nyilvánosság előtt eredményesen megcáfolta a zsidókat azzal, hogy bebizonyította az Írás alapján, hogy Jézus a Messiás.

19 **Szent Pál Efezusba érkezik.** Apolló korintusi tartózkodása idején Pál a fölső tartományokon áthaladva Efe-
2 zusba érkezett. Itt néhány tanítványra talált. „Megkaptátok a Szentlelket megtéréstek után?" — kérdezte tőlük. „Még csak azt sem hallotuk, felelték azok, hogy van-e
3 Szentlélek." Erre megkérdezte: „Mivel keresztelkedtetek
4 meg akkor?" „János keresztségével", válaszolták. „János a bűnbánat keresztségével keresztelt, magyarázta ekkor Pál, a népet meg arra bíztatta, hogy higgyenek abban, aki
5 ő utána jön, vagyis Jézusban." Ennek hallatára megkeresz-
6 telkedtek az Úr Jézus nevében. Mikor pedig Pál rájuk tette kezét, leszállt rájuk a Szentlélek, nyelveken kezdtek be-
7 szélni és prófétáltak. Ezek az emberek együttvéve mintegy tizenketten voltak.

8 **Az efezusi apostolkodás.** Azután a zsinagógába bejárogatva három hónapon át bátor tevékenységet fejtett ki
9 és meggyőző beszédeket mondott az Isten országáról. Némelyek azonban megátalkodtak és nem fogadták be a hitet, sőt gyalázták a tanítást a nyilvánosság előtt. Ezért eltávozott közülük, a tanítványokat is különválasztotta tőlük és egy bizonyos Tirannusz iskolájában mindennap beszélt
10 hozzájuk. Ez így tartott két esztendeig, úgyhogy Ázsia minden lakója, a zsidók és pogányok egyaránt hallották az Úr igéjét.

11. 12 Isten rendkívüli csodákat is művelt Pál útján. Még kendőit és kötényét is levették róla, és mikor betegekre terí-

1. A *felső tartományok* Frigia és Galácia (lásd 18, 23). — *Efezus* Kisázsia fontos közlekedési és kereskedelmi központja, lakóinak száma meghaladta a 200 ezret.

6. A Szentlélek alászállását itt is a nyelvek adománya és a prófétálás kísérte, mint az első pünkösd napján.

tették, a betegség elhagyta azokat s a gonosz lelkek is kiszálltak belőlük. Némely csatangoló zsidó ördögűző szintén megkisérelte, hogy az Úr nevét olvassa rá a gonosz lelkektől megszállottakra. Ezt mondták: „Rád olvasom Jézust, akit Pál hirdet.“ Egy zsidó főpapnak, Szkévának hét fia is próbálkozott ezzel. A gonosz lélek azonban így vágott vissza nekik: „Jézust ismerem, Pálról is tudok, de ti kik vagytok?“ S ezzel az ember, akiben a gonosz lélek lakott, rájuk vetette magát. Kettőjüket leteperte és úgy elbánt velük, hogy ruhátlanul és sebektől borítva menekültek ki abból a házból. Erről azután Efezus valamennyi lakója, zsidó és pogány egyaránt tudomást szerzett. Mindnyájukat nagy félelem fogta el és nagy lett a becsülete az Úr Jézus nevének. Sok hívő előállott és nyiltan föltárta tetteit. Azok közül pedig, akik varázslással foglalkoztak, jó sokan összehordták könyveiket és mindenki szemeláttára elégették. Ezek értéke ötvenezer ezüstre volt becsülhető. Így az Úr erejének segítségével az ige tovább terjedt és gyarapodott.

Az események után Pál lelkében az a terv érlelődött meg, hogy átmegy Macedóniába és Ahájába, azután pedig Jeruzsálembe utazik. „Ottlétem után, mondta, még Rómát is látnom kell.“ Segítőtársai közül kettőt, Timóteust és Erasztuszt Macedóniába küldte, maga egy ideig még Ázsiában maradt.

Az ezüstművesek zavargása. Ebben az időben nem kis zavargás támadt az (Úr) tanításával kapcsolatban. Egy Demeter nevű ezüstműves ezüst Artemisz-templomocskák készítésével nem csekély keresethez juttatta az iparosokat. Egybegyüjtötte tehát őket és a többi hasonló foglalkozásúakat és így szólt hozzájuk: „Emberek! Tudjátok, hogy ez a mesterség biztosítja jóllétünket. Látjátok és halljátok

19. *Ötvenezer ezüst* (dénár) kb. 8.500 dollár.
22. *Erasztuszról* lásd Róm. 16, 23; 2 Tim. 4, 20.
24. Az egész római birodalomban híres volt Artemisz efezusi temploma. A pogány világból igen sokan zarándokoltak oda, s emlékül magukkal vitték a templomnak vagy Artemisz szobrának kicsinyített mását. Artemisz a görög mitológiában a föld termékenységének istennője volt.

azt is, hogy ez a Pál nemcsak Efezusban, hanem majdnem egész Ázsiában nagy tömeget meggyőzött és más fölfogásra bírt. Azt mondja ugyanis, hogy nem istenek azok, amiket
27 kézzel csinálunk. Ezzel azonban nemcsak az a veszély fenyeget, hogy megvetik mesterségünket, hanem az is, hogy semmibe veszik a nagy istennő, Artemisz templomát, és káros következménnyel lesz fölségére, pedig egész Ázsia,
28 sőt az egész világ tiszteli." Mikor ezt hallották, elöntötte őket a düh és fölkiáltottak: „Nagy az efezusiak Artemisze!"

29 Az egész városban nagy fölfordulás keletkezett. Közös megegyezéssel a színházba rohantak, magukkal hurcolva
30 a macedóniai Gájuszt és Arisztarhuszt, Pál társait. Erre Pál a nép közé akart menni, de a tanítványok nem enged-
31 ték. Néhányan az ázsiai főtisztviselők közül is, akik barátai voltak, üzenetet küldtek neki azzal a kéréssel, hogy ne
32 menjen a színházba. Ott meg össze-vissza kiabáltak, mert a zűrzavar olyan nagy volt a népgyülésben, hogy több-
33 nyire még azt sem tudták, miért gyűltek össze. Végül kihúzták a tömeg közül Sándort, mivel a zsidók előtuszkolták. Sándor kezével hallgatásra intett és védekezni akart.
34 De mikor észrevették, hogy zsidó, lármában törtek ki és mindnyájan vagy két órán keresztül harsogták: „Nagy az efezusiak Artemisze!"

35 Végre a jegyző lecsöndesítette a tömeget. „Efezusi férfiak, szólította meg őket, van-e ember, aki ne tudná, hogy Efezus városa a nagy Artemisznek és égből alászállott szob-
36 rának imádója? Minthogy e felől senki sem kételkedik, le kell higgadnotok, és nem szabad semmit sem meggondo-
37 latlanul tennetek. Idehoztátok ezeket az embereket, pedig nem szentségtörők s nem is káromolták a mi istennőnket.
38 Ha tehát Demeternek és iparostársainak panaszuk van valaki ellen, a törvénynapok és helytartók rendelkezésükre
39 állnak, ott tegyenek panaszt. Ha meg más valami vitás kérdés merül föl, azt a törvényszerű népgyülésen lehet
40 elintézni. Még abba a veszélybe kerülhetünk ugyanis, hogy följelentenek minket a mai zavargás miatt és semmi okot sem tudunk fölhozni, amivel számot tudnánk adni erről

a csődületről." Beszéde végeztével pedig fölloszlatta a gyűlést.

Pál útnak indul. A fölfordulás megszüntével Pál ma- 20
gához hivatta a tanítványokat. Buzdította őket, majd el-
búcsúzott és Macedóniába utazott. Végigjárta ennek a ke- 2
rületeit és sok beszédet intézett az ottaniakhoz. Majd Gö-
rögországba ment és ott tartózkodott három hónapon ke- 3
resztül. Mikor ezután Szíriába készült hajózni, a zsidók
cselt szőttek ellene. Ezért úgy döntött, hogy Macedónián
keresztül tér vissza. Ázsiáig vele együtt tartott a béreai 4
Szópáter, Pirrusz fia, a tesszalonikaiak közül pedig Aris-
tarhusz és Szekundusz, továbbá a derbei Gájusz és Timó-
teus, végül Ázsiából Tihikusz és Trofimusz. Ezek előre- 5
mentek és Troászban vártak ránk. Mi pedig a kovásztalan 6
kenyér napjai után hajóztunk el Filippiből és öt nap múlva
utolértük őket Troászban, ahol egy hetet töltöttünk.

A hét első napján egybegyültünk a kenyértörésre. Pál 7
beszédet intézett hozzájuk, s mivel másnap el akart utazni,
egészen éjfélig nyujtotta beszédét. A teremben, ahol össze- 8
gyűltünk, volt lámpa bővében. Egy Eutihusz nevű ifjú, 9
aki az ablaknál ült, Pál hosszú prédikációja közben mély
álomba merült. Úgy elnyomta az álom, hogy lezuhant a
harmadik emeletről. Holtan szedték föl. Pál lement hozzá, 10
aztán ráborult és átkarolva őt így szólt: „Ne nyugtalan-
kodjatok, mert a lelke még benne van." Aztán fölment, 11
elvégezte a kenyértörést és evett. Még jó sokáig, egész
virradatig beszélt, s végül útra kelt. Az ifjút pedig élve 12
vezették oda, és ez nem kis vigasztalásukra volt.

Pál Milétuszban búcsút vesz az efezusiaktól. Mi 13
pedig hajóra szállva Asszoszba mentünk, hogy ott vegyük
föl Pált. Ő rendelkezett így, mert maga szárazon akarta
megtenni az utat. Mikor Asszoszban találkoztunk, fölvet- 14

2. *Macedónia* akkor négy kerületre osztott római tartomány volt.
6. A *kovásztalan kenyér ünnepe* a zsidó húsvét.
7. A *hét első napja* az Úr föltámadásának napja (lásd Mk 16, 2; Lk 24, 1; Jn 20, 1), a vasárnap. Ez a *kenyértörés* az utolsó vacsora megismétlése, vagyis a szentmise áldozat. Ebből kitűnik, hogy már az apostoli időkben is megünnepelték a vasárnapot.

15 tük őt és úgy értünk Mitilénébe. Másnap innen elhajózva
Kiosz elé jutottunk, a következő nap Számoszon kötöttünk
ki, az erre következőn pedig megérkeztünk Milétuszba.
16 Pál ugyanis elhatározta, hogy elhajózik Efezus mellett,
hogy Ázsiában időt ne veszítsen. Sietett, hogy hacsak le-
hetséges, pünkösd napjára Jeruzsálemben legyen.
17 Milétuszból aztán beüzent Efezusba és magához kérette
18 az egyház preszbitereit. Mikor ezek megérkeztek, így szólt
hozzájuk: „Ti tudjátok, hogy Ázsiába jövetelem első nap-
19 jától fogva hogyan éltem köztetek. Az Úrnak mély alá-
zatossággal, könnyek és zaklatások közt szolgáltam, me-
lyek a zsidók ármánykodása következtében értek engem.
20 Semmit sem vontam meg tőletek, ami hasznotokra szol-
gálhatott, hanem nyilvánosan és magánházakban tanítot-
21 talak titeket. Zsidóknak és pogányoknak lelkükre beszél-
tem, hogy térjenek meg Istenhez és higgyenek Jézusban, a
mi Urunkban.
22 Most pedig belső kényszerűség hajt, hogy Jeruzsálembe
23 menjek. Nem tudom, mi történik majd ott velem, legfeljebb
annyit, hogy a Szentlélek minden városban értésemre adta,
24 hogy bilincs és megpróbáltatás vár rám. De én nem be-
csülöm sokra az életemet, csak véghez tudjam vinni pálya-
futásomat és az Úr Jézustól rámruházott föladatomat: az
25 Isten kegyelméről szóló evangélium hirdetését. És bizony
tudom azt is, hogy közületek, akik közt az Isten országát
26 hirdetve jártam, egy sem lát meg többé. Ezért hát szentül
állítom nektek a mai napon: senkinek a vére nem szárad
27 rajtam. Nem rejtettem el semmit sem, hanem Isten teljes
28 akaratát föltártam előttetek. Vigyázzatok magatokra és
az egész nyájra. Azért rendelt ennek élére titeket elől-
járókul a Szentlélek, hogy igazgassátok az Isten egyházát,
29 amelyet tulajdon vérével szerzett meg. Tudom, hogy tá-
vozásom után ragadozó farkasok törnek rátok és nem ke-
30 gyelmeznek a nyájnak. Sőt még köztetek is támadnak
olyanok, akik csalárd beszéddel magukhoz akarják csábí-
31 tani a tanítványokat. Őrködjetek tehát és vésséték emlé-
kezetetekbe, hogy három éven át éjjel-nappal szüntelenül
könnyek közt intettem mindegyikteket.

Most pedig Istennek és az ő kegyelmébe ajánllak titeket. 32
Neki hatalma van arra, hogy fölépítse művét és megadja
nektek az összes többi szentekkel közös örökséget. Nem 33
kívántam senki ezüstjét, aranyát vagy ruháját. Ti tud- 34
játok, hogy ezek a kezek keresték meg azt, amire nekem
és környezetemnek szüksége volt. Minden alkalommal 35
megmutattam nektek, hogy hogyan kell dolgozni és ezzel
a gyöngéket segíteni, Jézus szavaira emlékezve, aki azt
mondta: Nagyobb boldogság adni, mint kapni."

Ezeket mondta, aztán térdrehullott és mindnyájukkal 36
közösen imádkozott. Valamennyien hangos sírásra fakad- 37
tak és Pál nyakába borulva csókolgatták őt. Az a mondása 38
fájt nekik leginkább, hogy többé nem fogják viszontlátni.
Végül elkísérték őt a hajóhoz.

Úton Jeruzsálem felé. Miután elváltunk tőlük, elha- **21**
józtunk s egyenes irányban haladva Kószba értünk, más-
nap meg Roduszba és onnét Patarába. Itt egy Föniciába 2
induló hajóra találtunk. Fölszálltunk tehát és kifutottunk
a nyilt tengerre. Föltünt előttünk Ciprus, ezt balkéz felől 3
elhagytuk és Szíriába hajóztunk. Tíruszban kötöttünk ki,
mert a hajónak ott kellett leadnia rakományát. Megkeres- 4
tük a tanítványokat és hét napig náluk maradtunk. Ezek
a Lélek sugallatára azt tanácsolták Pálnak, hogy ne men-
jen föl Jeruzsálembe. Mikor e napok elteltével tovább foly- 5
tattuk utunkat, valamennyien, feleségestül, gyermekestül
kikísértek minket a városon kívül. A tengerparton térd-
reborulva imádkoztunk, majd kölcsönös búcsúzkodás 6
után mi hajóra szálltunk, ők meg hazatértek.

Hajóutunk befejezéséül Tíruszból Ptolemaiszba érkez- 7
tünk. Üdvözöltük a testvéreket s egy napig náluk marad-
tunk. Másnap aztán tovább haladva Cezáreába jutottunk. 8
Itt betértünk Fülöp evangelista, a hét diákonus egyikének
házába, s nála szálltunk meg. Fülöpnek négy prófétai te- 9

34. Lásd 18, 3; 1 Kor. 4, 12; 1 Tessz. 2, 9; 2 Tessz. 3, 8.9
7. *Ptolemaisz* palesztínai kikötőváros.
8. *Fülöpről* lásd 6, 5; 8, 5—13.26—40.
9. Az újszövetségi *prófétákról* lásd 11, 27 jegyzet.

10 hetséggel megáldott hajadon leánya volt. Néhánynapi ott-
tartózkodásunk tartama alatt egy Agábusz nevű próféta
11 érkezett oda Judeából. Ez hozzánk lépett, elvette Pál
övét és összekötözte vele saját lábát és kezét e szavak ki-
séretében: „Ezt mondja a Szentlélek: azt a férfit, akié ez
az öv, a zsidók így kötözik meg majd Jeruzsálemben és
12 kiszolgáltatják a pogányoknak.“ Mikor ezt meghallottuk,
mi is meg az odavalók is kértük őt, hogy ne menjen föl
13 Jeruzsálembe. Pál azonban így felelt: „Miért sírtok és
miért szomorítjátok meg szívemet? Hiszen én kész vagyok
arra, hogy az Úr Jézusért Jeruzsálemben nemcsak a meg-
14 kötözést, hanem a halált is elviseljem.“ S mivel nem tud-
tuk őt meggyőzni, megnyugodtunk és azt mondtuk: „Le-
15 gyen meg az Úr akarata.“ E napok elmúltával tehát neki-
16 készülődtünk és fölmentünk Jeruzsálembe. Néhány cezá-
reai tanítvány szintén velünk tartott és elvezetett minket
a ciprusi Mnázonhoz, egy régi tanítványhoz, hogy nála
vegyünk szállást.

Szent Pál fogsága.

17 **Szent Jakab apostol tanácsa.** Mikor megérkeztünk
18 Jeruzsálembe, a testvérek szívesen fogadtak minket. Más-
nap Pál velünk együtt meglátogatta Jakabot. Ez alkalom-
19 mal a preszbiterek is mind megjelentek. Köszöntötte őket,
aztán apróra elbeszélte, mi mindent művelt Isten a pogá-
20 nyok közt az ő szolgálata által. Azok meghallgatták, aztán
Istent magasztalták, hozzá pedig így szóltak: „Látod test-
vér, hány ezren vannak a zsidók közt, akik megtértek, de
21 azért mind féltékenyen megtartják a törvényt. Felőled
viszont azt hallották, hogy a Mózestől való elpártolásra
tanítod a pogányok közt élő zsidókat, s azt mondtad volna
nekik, hogy ne végezzék el fiaikon a körülmetélést és ne
22 éljenek a szokások szerint. Mi a teendő ezek szerint? (Elke-
rülhetetlen, hogy a tömeg össze ne csődüljön, mert) min-
23 denképen megtudják, hogy ideérkeztél. Fogadd meg tehát
tanácsunkat: van nálunk négy férfi, akik fogadalmat vál-

10. *Agábusz* keresztény próféta, korábban Antiókhiában jövendölt (11, 28).

laltak magukra. Vedd őket magad mellé, végezd el velük együtt a tisztulási szertartást és fizess értük, hogy megnyiratkozzanak. Ebből mindenki megérti, hogy semmi sem igaz abból, amit felőled híreszteltek, hanem te is megtartod a törvényt és szerinte élsz. Ami pedig a pogányok közül megtérteket illeti, már megírtuk végzésünket, hogy tartózkodjanak a bálványoknak áldozott hústól, a vértől, a fojtott állattól és a törvénytelen együttéléstől."

Erre Pál másnap az illető férfiak kíséretében elvégezte a tisztulási szertartást, velük együtt bement a templomba és bejelentette, hogy a tisztulás ideje akkor végződik, amikor mindegyikükért bemutatják az áldozatot.

Az Apostolt elfogják. A hét nap már letelőben volt, mikor az Ázsiából való zsidók észrevették őt a templomban. Fölizgatták az egész népet, megragadták és kiabálni kezdtek: „Izraelita férfiak, segítsetek! Ez az az ember, aki mindenfelé és mindenki előtt a nép, a törvény és e szent hely ellen irányuló tanításokat terjeszt. Sőt még pogányokat is behozott a templomba és megfertőzte ezt a helyet." Látták ugyanis vele a városban az efezusi Trofimuszt és azt hitték, hogy a templomba is bevezette. Az egész város forrongani kezdett, s a nép összecsődült. Pált megragadták és kivonszolták a templomból, a kapukat pedig azonnal bezárták.

Már-már azon voltak, hogy megölik, amikor a helyőrség ezredeséhez eljutott a hír, hogy egész Jeruzsálemben zavargás tört ki. Az tüstént katonákat és tiszteket vett maga mellé és lesietett hozzájuk. Azok az ezredes és a katonák láttára abbahagyták Pál ütlegelését. Ekkor az ezredes odalépett, letartóztatta és kettős bilincsbe verette. Azután megkérdezte, hogy kicsoda és mit tett. A tömegből azonban össze-vissza kiabáltak. Mivel a zaj miatt

24. A *tisztulási szertartással* járó áldozatok igen költségesek voltak (Num. 6, 1—20), ezért a zsidók dicséretes dolognak tartották, ha gazdagok fizettek a szegények helyett.

28. A pogányoknak a templom belső udvarába sem volt szabad bemenniük.

31. A *helyőrség* a templomudvar északi oldalán épült Antónia várban állomásozott.

semmi biztosat sem tudott megállapítani, megparancsolta,
35 hogy vigyék a várba. A lépcsőhöz érve a katonáknak úgy
36 kellett vinniük őt a nép erőszakoskodása miatt. A tömeg
37 ugyanis utána tódult és kiáltozott: „Halál reá!" Már azon voltak, hogy beviszik a várba, amikor Pál megszólította az ezredest: „Szabad valamit mondanom neked?" „Te
38 tudsz görögül?" — kérdezte az. „Nem te vagy az az egyiptomi, aki nemrégen négyezer szikáriust lázított föl és ve-
39 zetett ki a pusztába?" „Én tarzusi zsidó vagyok, felelte Pál, a híres ciliciai város polgára. Kérlek, engedd meg,
40 hogy néhány szót intézzek a néphez." Mikor az megadta az engedélyt, Pál a lépcsőre állva kezével intett a népnek. Miután mély csönd keletkezett, zsidó nyelven így szólította meg őket:

22 Pál védekező beszéde. „Testvérek és atyák! Hallgassátok meg védekezésemet, melyet most elétek terjesztek."
2 Amint meghallották, hogy zsidóul szól hozzájuk, még-
3 inkább elcsöndesedtek. Ő meg így folytatta: „Zsidó ember vagyok, a ciliciai Tarzusban születtem, de ebben a városban nevelkedtem Gamáliel lábainál. Az ősi törvény szigorú megtartására tanítottak, és Isten buzgó híve voltam,
4 akár ma ti is mindannyian. Ezt a felekezetet halálosan gyűlöltem, férfiakat és asszonyokat kötöztem meg és
5 vetettem börtönbe. Maga a főpap és a tanács a tanum erre. Levelet is kaptam tőlük és úgy mentem el a damaszkuszi testvérekhez, hogy az ottani híveket megkötözve Jeruzsá-
6 lembe hurcoljam megbüntetés végett. Azonban útközben, mikor már Damaszkuszhoz közeledtem, délfelé hirtelen
7 mennyei fény sugárzott körül. A földre zuhantam, majd egy hangot hallottam, amely így szólt hozzám: Saul, Saul,
8 miért üldözöl engem? Erre én megkérdeztem: Ki vagy Te,

38. A *szikáriusok* orgyilkos gonosztevők voltak, nevüket a ruhájuk alá rejtett rövid görbe kardjukról kapták. Josephus Flavius egykorú zsidó történetíró részletesen elbeszéli az egyiptomi népcsaló történetét (Zsidó Háború 2, 13, 5).

40. A *zsidó nyelv* nem a klasszikus héber, hanem a köznapi arám nyelv.

3. *Tarzus* Cilicia római tartománynak a fővárosa. Ebben az időben kb. 500 ezer lakósa volt. — *Gamálielről* lásd 5, 34—39.

4—16: 9, 1—19; 26, 9—18.

Uram? Ő pedig így válaszolt: Én vagyok a názáreti Jézus,
akit te üldözöl. Társaim látták ugyan a fényt, a hozzám 9
szóló hangot azonban nem hallották. Mit tegyek hát Uram? 10
— kérdeztem ekkor. Az Úr pedig azt mondta nekem: Kelj
föl és menj be Damaszkuszba, ott majd megmondják neked
mindazt, amit tenned kell. Mivel azonban a tündöklő fény 11
hatása következtében elvesztettem látásomat, kísérőim
kezemnél fogva vezettek, és így értem be Damaszkuszba.
Itt egy bizonyos törvénytisztelő férfi, Ananiás, akiről az 12
ottlakó zsidók mind jó véleménnyel vannak, fölkeresett 13
és elém állva ezt mondta nekem: Pál testvérem, láss újból!
S én abban a pillanatban megláttam őt. Ő meg így foly- 14
tatta: Atyáink Istene előre arra rendelt téged, hogy megis-
merd akaratát, hogy meglássad az Igazat és tulajdon hang-
ját halljad. Ezért minden ember előtt tanuskodnod kell 15
arról, amit láttál és hallottál. Most tehát mire vársz még? 16
Rajta, a keresztség által mosd le bűneidet és hívd segítsé-
gül az ő nevét. Később, amikor Jeruzsálembe visszatérve 17
a templomban imádkoztam, elragadtatásba estem. Őt lát- 18
tam, amint így szól hozzám: Siess, gyorsan távozz el Jeru-
zsálemből, mert nem fogadják el rólam szóló tanuságté-
teledet. Uram, feleltem ekkor, ők tudják, hogy én voltam 19
az, aki a benned hívőket fogságba vetettem, és a zsinagó-
gákban megostoroztattam. S mikor Istvánnak, a te vérta- 20
nudnak vére ömlött, én ott voltam, helyeseltem tettüket és
gyilkosai ruháját őriztem. Ő azonban azt mondta nekem: 21
Csak menj, mert én messzire, a pogányok közé küldelek
téged."

Egészen eddig a mondatig meghallgatták, de ekkor nagy 22
hangon kiabálni kezdtek: „Pusztítsd el a föld színéről az
ilyent! Nem érdemli meg, hogy éljen!" Ordítottak, kö- 23
penyüket lengették és port szórtak a levegőbe. Ezért az 24
ezredes bevitte a várba azzal a meghagyással, hogy ostor-
ral fogják vallatóra. Így akarta megtudni, mi okból kiabál-
tak úgy ellene. Pál azonban, mikor szíjakkal lekötözték, 25

14 Az *Igaz* a Messiás (lásd 7, 52).
20. Lásd 7, 58; 8, 1.
25. A *római polgárjogról* lásd 16, 37 jegyzet.

megkérdezte a mellette álló századostól: „Nektek talán
26 szabad római polgárt itélet nélkül megostoroznotok?“ A
százados ennek hallatára odalépett az ezredeshez és jelen-
tette a dolgot: „Mit akarsz tenni? Ez az ember római pol-
27 gár!“ Erre az ezredes odasietett és megkérdezte tőle:
28 „Mondd csak, római vagy?“ „Igen“, felelte ő. „Én drága
pénzen jutottam ehhez a polgárjoghoz“, mondta ekkor az
ezredes. „Én viszont abban születtem“, válaszolta Pál.
29 Azok, akik a kínvallatásra készültek, nyomban félrálltak.
Az ezredes szintén megijedt, mikor arra gondolt, hogy
római polgár létére megkötöztette.

30 **Az Apostol a főtanács előtt.** Másnap aztán szerette
volna pontosabban megtudni, hogy a zsidók mivel vádol-
ják. Levétette bilincseit, összehívta a főpapokat és az egész
23 főtanácsot, aztán elővezettette Pált és eléjük állította. Pál
tekintetét a főtanácsra vetve beszélni kezdett: „Testvérek!
Én mind a mai napig teljesen tiszta lelkiismerettel éltem
2 Isten akarata szerint.“ Ananiás főpap erre ráparancsolt a
3 mellette állókra, hogy verjék őt szájon. Pál azonban így
vágott vissza neki: „Megver még téged az Isten, te fehérre
meszelt fal! Leülsz, hogy a törvény szerint itélkezzél fölöt-
tem, s aztán a törvény ellenére azt parancsolod, hogy üsse-
4 nek meg?“ A körülállók azonban figyelmeztették: „Az
5 Isten főpapját szidod?“ „Nem tudtam testvérek, viszo-
nozta Pál, hogy ő a főpap. Hiszen az Írás azt mondja: Ne
átkozd néped fejedelmét.“

6 Pál jól tudta, hogy egyik felük a szadduceusok, a másik
pedig a farizeusok közül kerül ki. Ezért így kiáltott föl a
főtanács előtt: „Testvérek, én farizeus vagyok, farizeusok
ivadéka! A holtak föltámadásába vetett remény miatt állok
7 a bíróság előtt.“ Erre a szavára egyenetlenség támadt a
farizeusok és a szadduceusok között, s a gyülekezet két
8 táborra szakadt. A szadduceusok ugyanis azt állítják, hogy
nincs föltámadás, sem angyal, sem lélek, a farizeusok
9 viszont mindezt vallják. Nagy lárma keletkezett. A fari-
zeusok pártjából fölemelkedett néhány törvénytudó és

3. *Te fehérre meszelt fal:* Jézus hasonló kijelentéséről lásd Mt 23, 27.
5. Exod. 22, 27.

hadakozva kijelentette: „Semmi rosszat sem találunk ebben az emberben. Hátha egy szellem vagy egy angyal szólott hozzá?“ A vitatkozás egyre inkább elfajult. Ezért az ez- 10
redes, attól tartva, hogy Pált széttépik, katonaságot hivatott, hogy ragadja ki közülük és vezesse föl a várba. A 11
következő éjszakán az Úr megjelent neki és így szólt: „Légy állhatatos. Ahogy tanuságot tettél rólam Jeruzsálemben, úgy kell tanuságot tenned Rómában is.“

A zsidók merényletet terveznek. Napkelte után a 12
zsidók közül néhányan összeszövetkeztek és átok terhe alatt kötelezték magukat, hogy se ételt se italt nem vesznek addig magukhoz, amíg Pált meg nem ölik. Negyven- 13
nél többen voltak, akik így összeesküdtek. Ezek a követ- 14
kező szavakkal állítottak be a főpapokhoz és a vénekhez: „Átok terhe alatt köteleztük magunkat, hogy egy falatot sem veszünk a szánkba, amíg Pált meg nem öljük. Most 15
tehát a főtanáccsal együtt jelentsétek az ezredesnek, hogy hozassa őt elétek, mintha csak tüzetesebben meg akarnátok vizsgálni az ügyet. Mi pedig készen állunk, hogy jövet meggyilkoljuk őt.“

Pál nővérének a fia azonban értesült a cselvetésről. Be- 16
ment tehát a várba és tudtára adta Pálnak. Pál erre magá- 17
hoz hivatta az egyik századost és megkérte: „Vezesd el ezt az ifjút az ezredeshez, mert valami jelentenivalója van számára.“ Az elkísérte az ezredeshez és jelentette: 18
„A fogoly Pál magához hivatott és megkért, hogy vezessem hozzád ezt az ifjút. Valami mondanivalója van számodra.“ Az ezredes kezénél fogva félrevonta és meg- 19
kérdezte: „Miről akarsz engem értesíteni?“ „A zsidók meg- 20
állapodtak abban, felelte ő, hogy megkérnek, küldesd Pált holnap a főtanács elé, mintha csak pontosabban akarnák megismerni az ügyét. De te ne higgy nekik. Több mint 21
negyven ember törbe akarja csalni. Ezek ugyanis átok terhe alatt kötelezték magukat, hogy nem esznek és nem isznak, amíg meg nem ölik őt. Már készen állnak és várják, hogy igéretedet add nekik.“ Az ezredes ekkor ezzel a 22
meghagyással bocsátotta el az ifjút: „Egy szóval se említsd senkinek sem, hogy ezeket tudtomra adtad.“

23 **Pált Cezáreába viszik.** Azután két századost hivatott magához és ezt az utasítást adta nekik: „Tartsatok készenlétben az éjjel harmadik órájától kezdve kétszáz gyalogost, hogy Cezáreába menjenek, s ezenkívül hetven lovast
24 és kétszáz dárdást. Szereljetek föl hátasállatokat is, és ültessétek rá Pált, hogy épségben jusson el Félix helytartóhoz."
25. 26 Levelet is írt, mely a következőket tartalmazta: „Klaudiusz Liziász üdvözletét küldi Félixnek, a kegyelmes helyi-
27 tartónak. A zsidók elfogták ezt a férfit és meg akarták ölni, mire karhatalommal közbeléptem, mert megtudtam,
28 hogy római polgár. Meg akartam tudni, milyen vádat
29 hoznak föl ellene, s ezért elvittem őt a főtanácsukba. Úgy vettem észre, hogy törvényük vitás kérdéseivel kapcsolatban vádolják, de semmi bűne sincsen, ami miatt halált
30 vagy bilincset érdemelne. Mivel pedig azt is jelentették nekem, hogy merényletet terveznek ellene, azonnal hozzád küldtem. A vádlókat is értesítettem, hogy forduljanak hozzád, ha valami keresetük van ellene. Jó egészséget!"
31 A katonák tehát a kapott parancs értelmében átvették
32 Pált és elvitték az éj folyamán Antipatriszba. Másnap aztán a lovasokat továbbküldték vele, ők meg visszatértek
33 a várba. Azok pedig Cezáreába érve átadták a levelet a
34 helytartónak s Pált is eléje állították. Az elolvasta a levelet, majd megkérdezte, melyik tartományból való. Mikor meg-
35 tudta, hogy ciliciai, kijelentette: „Majd kihallgatlak, mikor vádlóid is megjelennek." Végül megparancsolta, hogy Heródes várában tartsák őrizetben.

24 **A zsidók vádat emelnek az Apostol ellen.** Öt nap mulva Ananiás főpap néhány vén és egy ügyvéd, Tertullusz kiséretében leutazott, s jelentkezett a helytartó előtt,
2 hogy vádat emeljen Pál ellen. Ennek elővezetése után Tertullusz hozzálátott a vád előadásához: „A te gondosko-

26. *Antóniusz Félix helytartó* 52-60-ig kormányozta Judeát.
31. Jeruzsálemtől *Antipatriszig* az út 63 km., onnan *Cezáreáig* 29 km.
2—8. *Tertullusz* hizelgő szavaiban annyi az igazság, hogy Félix szétverte a rablóbandákat, s ezzel némi biztonságot teremtett. Vádpontjai olyan súlyosak voltak, hogy halálbüntetés járt volna értük.

dásod folytán tökéletes nyugalomban élünk és sok dologban javulás állt be ennek a népnek életében. Ezt mindig 3
és mindenütt hálás lelkülettel ismerjük el, kegyelmes Félix.
De hogy hosszasabban föl ne tartóztassalak, kérlek, 4
kegyeskedj szokásod szerint röviden meghallgatni minket.
Meggyőződtünk arról, hogy ez hitvány ember: Az egész 5
földkerekségen lázadást szít az összes zsidók közt és a
názáretiek felekezetének ő áll az élén. Sőt a templomot is 6
meg akarta szentségteleníteni, s ezért elfogtuk. (Törvényünk szerint akartunk fölötte itélkezni, de Liziász (7)
ezredes karhatalommal kiragadta őt kezünkből, s elrendelte, hogy vádlói eléd járuljanak.) Hallgasd ki, tőle meg- 8
tudhatod, hogy mi az igazság mind e vádjainkkal kapcsolatban." A zsidók is erősítgették, hogy mindez így van. 9

A helytartó ekkor intett Pálnak, hogy fölszólalhat. 10
„Tudom, hogy sok esztendeje szolgáltatsz igazságot ennek
a népnek, kezdte ő beszédét, ezért hát nyugodt lélekkel
adom elő védekezésemet. Meggyőződhetsz arról, hogy nincs 11
több mint tizenkét napja, hogy Jeruzsálembe érkeztem
imádkozni. Nem is találtak úgy rám a templomban vagy 12
a zsinagógában, de meg a városban sem, hogy valakivel
veszekedtem volna vagy csődületet idéztem volna elő. Az 13
ellenem emelt vádakat sem tudják előtted bizonyítani.
Azt azonban megvallom neked, hogy atyáim Istenét a sze- 14
rint a tanítás szerint szolgálom, amelyet ők eretnekségnek
mondanak, de hiszek mindabban, ami meg van írva a
törvényben és a prófétákban. Istenbe vetett reménnyel 15
hiszem, hogy az igazak és a gonoszok föl fognak támadni.
Ezt különben ők maguk is várják. Ezért magam is törek- 16
szem, hogy lelkiismeretem mindig feddhetetlen legyen
Isten és az emberek előtt. Több év elmúlta után azért je- 17
lentem meg, hogy alamizsnát hozzak népemnek, áldozatot
mutassak be (és fogadalmat teljesítsek). Ez alkalommal 18
találtak rám megtisztulásom után a templomban, de nem
tömeggel vagy zavart keltve. Mondja meg az a pár ázsiai 19
zsidó, akinek meg kellett volna jelennie előtted, hogy vádat

17. Az Apostol az elszegényedett jeruzsálemi hívek javára Kisázsiában és Görögországban gyüjtött (lásd Róm. 15, 25.26).

20 emeljen, ha valami panasza van ellenem, vagy akár ezek
maguk, hogy találtak-e bennem valami gonoszságot, mikor
21 a főtanács előtt álltam? Talán csak nem abban az egyet-
len mondatban, amit köztük állva kiáltottam: A holtak föl-
támadásának ügyében állok ma itélőszékeitek előtt?"
22 Félix ekkor elutasította őket, mert sok mindent tudott
a tanításról. „Majd ha Liziász ezredes ideérkezik, mondta,
23 akkor fogok ügyetekben döntést hozni." A századosnak
pedig azt az utasítást adta, hogy tartsa őrizetben, de hagyja
nyugton és ne akadályozzon meg senkit ismerősei közül,
ha szolgálatára akar lenni.

24 **A pör elnyujtása.** Néhány nap múlva Félix zsidó fele-
ségével, Druzillával együtt megjelent, hivatta Pált és meg-
25 hallgatta őt a Jézus Krisztusban való hitről. Mikor azon-
ban az igazságosságról, az önmegtartóztatásról és a jö-
vendő életről kezdett magyarázni, Félix megrettenve köz-
beszólt: „Most csak menj, megfelelő időben majd hivatni
26 foglak." E mellett azt is remélte, hogy Páltól pénzt tud
majd kizsarolni. Éppen ezért gyakran hivatta és elbeszél-
27 getett vele. Két év mulva azután Félixnek Porciusz Fesz-
tusz lett az utódja. Mivel pedig a zsidók kedvében akart
járni, Pált a fogságban hagyta.

25 **Pál a császárhoz föllebbez.** Fesztusz három napra rá,
hogy megérkezett a tartományba, föllátogatott Jeruzsá-
2 lembe. A főpapok és az előkelő zsidók eléje járultak és
3 előadták panaszukat Pál ellen Azt a kegyet kérték tőle,
hogy hozassa föl őt Jeruzsálembe. Így akarták ugyanis
4 tőrbecsalni és eltenni láb alól. Fesztusz azonban azt vála-
5 szolta, hogy Pált Cezáreában őrizteti, maga pedig hama-
rosan elutazik. „Jöjjenek le velem azok, mondta, akik ille-
6 tékesek a dologban, s emeljenek vádat ellene, ha valóban
7 bűntényt követett el." Legföljebb nyolc-tíz napig tartóz-
kodott köztük, azután lement Cezáreába Másnap elfog-
lalta helyét a bírói emelvényen és elővezettette Pált Miu-

24. *Druzilla* I. Heródes Agrippa királynak a leánya, mint elvált asszony lett Antóniusz Félix harmadik felesége.
27. *Porciusz Fesztusz* 60-62-ig volt Judea helytartója.

tán megjelent, a Jeruzsálemből lejött zsidók körülállták
és sok súlyos vádat hoztak föl ellene, de bizonyítani nem
tudták. Pál viszont így védekezett: „Én sem a zsidók tör- 8
vénye, sem a templom, sem a császár ellen nem vétettem
semmit.“ Fesztusz azonban a zsidók kedvében akart 9
járni, ezért ezt a kérdést intézte Pálhoz: „Beleegyezel abba,
hogy fölmenj Jeruzsálembe és ezek mondjanak ítéletet fö-
lötted az én jelenlétemben?“ Pál azonban így válaszolt: 10
„Császári bíróság előtt állok, itt kell ítélni fölöttem. A zsi-
dókon semmi jogtalanságot sem követtem el, amint ezt
magad is igen jól tudod. Ha vétkeztem, vagy valami halált 11
érdemlő dolgot tettem, készen állok a halálra. Ha azon-
ban vádaskodásuknak semmi alapja sincsen, senki sem
ajándékozhat engem oda nekik. A császárhoz föllebbezek!“
Fesztusz néhány szót váltott tanácsosaival, majd kijelen- 12
tette: „A császárhoz föllebbeztél, a császár elé fogsz járulni.“

Agrippa király látogatása Fesztusznál. Néhány nap 13
múlva Agrippa király és Berniké Cezáreába érkezett Fesz-
tusz üdvözlésére. Több napja ott időztek már, amikor Fesz- 14
tusz a király előtt szóvá tette Pál ügyét: „Félix itthagyott
egy foglyot. Mikor Jeruzsálemben voltam, a zsidó főpapok 15
és vének hozzám fordultak ügyében és elitélését követelték.
Azt feleltem nekik, hogy a rómaiak senkit sem szoktak 16
kiszolgáltatni, amíg a vádlottat nem szembesítik vádlói-
val s alkalmat nem adnak neki, hogy védekezhessék a vád
ellen Mikor aztán többen idejöttek, másnap késedelem 17
nélkül az ítélőszékbe ültem és elvővezettettem ezt a férfit.
A vádlók előálltak, de nem hozakodtak elő ellene olyan 18
gonoszság vádjával, mint én gondoltam volna, hanem val- 19
lásukkal kapcsolatban volt vitás kérdésük vele, meg va-
lami meghalt Jézust illetően, akiről Pál azt erősítgette,
hogy él. Mivel azonban én nem igazodom el ezekben a 20
kérdésekben, megkérdeztem, hogy hajlandó-e fölmenni
Jeruzsálembe, hogy ott itélkezzenek fölötte ebben az

10. Szent Pálnak mint római polgárnak a császári törvényszék az illetékes bírósága Itélet nélkül nem lehet őt illetéktelen személyeknek kiadni.

13. II. Heródes *Agrippa* I. H. Agrippa fia, özvegyen maradt nővére, *Berniké* az ő udvarában élt.

21 ügyben. Pál azonban föllebbezett, hogy ügyét tartsák fönn
a császár döntése számára. Ezért addig, amíg el nem tudom
22 küldeni a császárhoz, őrizetben tartom." „Magam is szeret-
ném hallani ezt az embert", mondta ekkor Agrippa Feszt-
tusznak. „Holnap meghallgathatod", válaszolta ő.

23 **Az Apostol Agrippa király előtt.** Másnap Agrippa és
Berniké nagy pompával bevonult a tárgyalóterembe az
ezredesekkel és a város előkelő polgáraival együtt, s aztán
24 Fesztusz parancsára elővezették Pált. „Agrippa király és
ti mindnyájan, akik körünkben megjelentetek, szólalt föl
ekkor Fesztusz, nézzétek, ő az, aki miatt a zsidók töme-
gestül hozzám járultak Jeruzsálemben és itt is, s akiről azt
25 kiabálták, hogy nem szabad életben maradnia. Én azonban
úgy találtam, hogy nem követett el semmi olyant, ami
miatt halált érdelmelne. De mivel a Fölséghez föllebbezett,
26 úgy döntöttem, hogy elküldöm hozzá. Viszont nem tudok
pontos adatokat írni róla az uralkodónak. Ezért vezettet-
tem elétek, és kiváltkép te eléd, Agrippa király, hogy a
27 kihallgatás megtörténte után legyen mit írnom. Észszerűt-
lennek találom ugyanis, hogy a foglyot az ellene emelt
vádak jelentése nélkül küldjem el."

26 Agrippa király erre Pálhoz fordult e szavakkal: „Meg-
engedjük, hogy szólj a magad érdekében." Pál erre kiter-
jesztette kezét, majd belekezdett védekező beszédébe.

2 „Boldognak tartom magamat, Agrippa király, hogy a
te jelenlétedben védekezhetem a zsidók összes vádasko-
3 dásai ellen, annál is inkább, mivel te ismered a zsidóknál
honos összes szokásokat és vitás kérdéseket. Kérlek tehát,
hallgass meg türelmesen.

4 Életem kezdettől fogva népem környezetében, Jeruzsá-
lemben folyt, és ifjúkoromtól kezdve ismeretes az összes
5 zsidók előtt. Régtől fogva ismernek, s ha akarják, ők is
megerősíthetik, hogy vallásuk legszigorúbb felekezete sze-
6 rint éltem, mint farizeus. Most meg azért állok itt és vá-
rom ítéletemet, mert reméltem Isten atyáinknak tett igé-
7 retében, pedig tizenkét törzsünk is abban reménykedik,
hogy elnyeri ezt, ha éjjel-nappal állandóan teljesíti szol-

gálatát. E miatt a reménység miatt vádolnak engem a zsidók, király. Mi hihetetlent találtok abban, hogy Isten halottakat támaszt föl? 8

Eleinte én is azt gondoltam, hogy határozottan a názáreti Jézus ellen kell szegülnöm, s ezt meg is tettem Jeruzsálemben. A főpapok fölhatalmazásával sok szentet fogságba vetettem és kivégzésük mellett szavaztam. Zsinagógáról zsinagógára jártam, sokszor megkínoztattam őket s így akartam őket káromlásra kényszeríteni. Sőt mindinkább elfogott a düh velük szemben, úgy hogy még idegen városokban is üldöztem őket. Egy alkalommal a főpapok fölhatalmazásával és engedélyével Damaszkusz felé tartottam. Ekkor útközben déltájban napnál vakítóbb fényt láttam, király, amely körülragyogott engem és utitársaimat. Mindnyájan földre buktunk. Ekkor egy hangot hallottam, amely zsidó nyelven így szólt hozzám: Saul, Saul, miért üldözöl engem? Hiába rugdalózol az ösztöke ellen! Én erre megkérdeztem: Ki vagy Te Uram? Én vagyok Jézus, felelte az Úr, akit te üldözöl. De kelj föl, állj talpra. Azért jelentem meg előtted, hogy terjesztője és tanuja légy annak, amit láttál és amit még ezután mutatok neked. Megoltalmazlak népeddel és a pogányokkal szemben. Ezek közé (most) azért küldelek, hogy fölnyisd szemüket, hogy a sötétségből a világosságra, a sátán hatalmából az Istenhez térjenek, s így elnyerjék a bűnbocsánatot és helyet kapjanak azok között, akiket a belém vetett hit megszentelt. 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18

Ezért hát, Agrippa király, nem voltam hitetlen a menynyei látomás iránt, hanem hirdettem először a damaszkusziaknak, jeruzsálemieknek és egész Judea lakósainak, majd a pogányoknak is, hogy tartsanak bűnbánatot és térjenek meg Istenhez a bűnbánat méltó tettei által. Ezek miatt fogtak el a zsidók a templomban és voltak azon, hogy megöljenek. Isten oltalma azonban megsegített mind a mai napig. Tanuságot tettem kicsinyek és nagyok előtt. Semmi mást nem mondtam azon kívül, amit Mózes és a pró- 19 20 21 22

9—18: 9, 1—19; 22, 4—16.
18. A *hit által megszenteltek* osztályrésze az örök boldogság.

23 féták megjövendöltek: vagyis hogy a Messiás szenvedni
fog, elsőnek támad föl a halottak közül, s világosságot
hirdet népének és a pogányoknak."
24 Mikor védekező beszédében eddig jutott, Fesztusz har-
sány hangon közbekiáltott: „Elment az eszed, Pál! A sok
25 tudomány elvette az eszedet!" „Nem vagyok én esztelen,
kegyelmes Fesztusz, viszonozta Pál, hanem igaz és józan
26 szavakat hirdetek. A király, akihez éppen ezért bátran
beszélek, ismeri ezeket a dolgokat. Valóban nem hinném,
hogy valami is ismeretlen volna előtte ezek közül, hiszen
27 mindez nem zúgban történt. Agrippa király, hiszel a pró-
fétákban? Tudom, hogy hiszel!"
28 Erre Agrippa azt mondta Pálnak: „Kevés hija, hogy
29 keresztény nem leszek." Pál erre így felelt: „Arra kérem
az Istent, hogy akár kevés, akár sok, nemcsak te, hanem
egész mai hallgatóságom olyan legyen mint én, e bilincsek
30 kivételével." Ekkor a király, a helytartó, Berniké és a
31 körüttük ülők fölemelkedtek helyükről. Távozásuk közben
ezeket a szavakat váltották egymás közt: „Ez az ember
semmit sem tett, ami halált vagy bilincset érdemelne."
32 Agrippa pedig így nyilatkozott Fesztusz előtt: „Ezt az
embert szabadon lehetett volna bocsátani, ha nem fölleb-
bezett volna a császárhoz."

27 **A hajóút első szakasza.** Mikor megtörtént a döntés,
hogy hajón indulunk Itáliába, Pált és még több foglyot
átadtak az Auguszta zászlóalj Júliusz nevű századosának.
2 Egy adramitteni hajóra szálltunk föl, amely az ázsiai ki-
kötők felé tartott, és kifutottunk a tengerre. Velünk tar-
3 tott a tesszalonikai macedón Arisztarhusz is. Másnap megér-
keztünk Szidonba. Júliusz emberségesen bánt Pállal és
megengedte, hogy fölkeresse barátait, s hogy azok gond-
4 ját viselhessék. Innen tovább indulva az ellenszél miatt
5 Ciprus tulsó partja mellett hajóztunk el, majd a ciliciai és

2. *Adramittén* Kisázsia egyik nyugati kikötővárosa. A Vulgáta összecseréli az afrikai Adrumetum nevű kikötővárossal. — A többesszám első személyből kitünik, hogy szent Lukács az Apostol kíséretében van.
3. *Szidon* városa még a palesztínai tengerparton van.
5. *Míra* Kisázsia forgalmas déli kikötője. A Vulgátába tévedésből Lisztra került.

pamfiliai tengeren keresztülhaladva a liciai Mírába érkeztünk. A százados itt egy Itáliába induló alexandriai hajóra talált, s arra szállított át minket. Hajónk több napon át lassan haladt előre, s csak nagynehezen jutottunk el Knidusz elé. Mivel a szél gátolt minket, Szalmóné táján Kréta alá hajóztunk. Üggyel-bajjal haladtunk a partok mellett s végül egy Jókikötőnek nevezett helyhez értünk. Ennek közelében fekszik Lászája városa.

Az idő igen eljárt, és a hajózás már nem volt biztonságos, hiszen a böjt is elmúlt már. Ezért Pál figyelmeztette őket: „Emberek, látom, hogy a hajózás kezd gyötrelmessé és, nemcsak a rakományra és hajóra, hanem a mi életünkre nézve is, veszélyessé válni." A százados azonban inkább bízott a kormányosban és a hajó gazdájában, mint Pál szavaiban. A kikötő sem volt alkalmas a telelésre, ezért aztán a többség abban a tervben állapodott meg, hogy elhajózunk onnét, és amennyiben lehetséges, Fönixbe tartanak és ott telelnek. Ez egy krétai kikötő, amely védelmet nyujt a délnyugati és északnyugati széllel szemben.

Tengeri vihar. Gyönge déli szél fújt, ezért azt gondolták, hogy tervüket végre tudják hajtani. Fölvonták tehát a horgonyt, és tovább indultak Kréta mentén. Kisvártatva azonban az Euraquilónak nevezett forgószél csapott le ránk. Belekapott a hajóba, úgyhogy nem tudtunk a széllel szemben tovább haladni. Föladtuk a harcot, s a szél elragadott minket. Mikor elfutottunk egy Klauda nevű kis sziget mellett, alig tudtuk megmenteni a csónakot. Miután mégis fölhúzták, védőintézkedést alkalmaztak: körülkötözték a hajót, s mivel attól tartottak, hogy a Szirtiszre vetődnek, lebocsátották a lassítót és így haladtak tovább. A rettenetes vihar hányt-vetett minket, s ezért másnap a

7. *Knidusz* Kisázsia délnyugatra kinyúló fokán, Görögországgal szemben épült.
9. A *böjt* az engesztelésnapi (hosszúnapi) böjt, szeptember végén vagy október elején. — Október végétől március elejéig a téli viharok miatt veszélyes volt a Földközi-tengeren a hajózás.
12. *Fönix* Kréta déli partjának egyetlen nagyobb kikötője.
16. *Klauda szigete* Kréta alatt Fönixtől délre van.
17. *Szirtisz* Krétával szemben, a zátonyos északafrikai partvidék.

19 rakomány egy részét a tengerbe dobták. Harmadnapon
20 pedig saját kezükkel kidobálták a hajófölszerelést. Több napon át sem a nap, sem a csillagok nem tüntek föl, a nagy vihar pedig folyton dühöngött: így hát oda volt már meg-
21 menekülésünk minden reménye. Mikor már az étel sem kellett, Pál ezekkel a szavakkal lépett hozzájuk: „Emberek! Rám kellett volna hallgatnotok: nem lett volna szabad elindulni Kréta alól, s ilyen veszélyt és kárt venni a
22 nyakunkba. De most arra biztatlak titeket, ne vesszétek el bizalmatokat, mert emberéletben nem lesz veszteség,
23 csak a hajó megy tönkre. Az éjjel ugyanis megjelent előttem annak az Istennek az angyala, akié vagyok és akinek
24 szolgálok, és ezt közölte velem: Ne félj Pál! Neked meg kell jelenned a császár előtt, ezért Isten a kedvedért meg-
25 kíméli mindazokat, akik veled utaznak. Bízzatok hát emberek, mert én hiszek Istenben, hogy minden úgy történik,
26 ahogy közölte velem. Valami szigetre kell kivetődnünk."

27 **Hajótörés.** Már a tizennegyedik éjszaka szakadt ránk, mióta az Adrián hajóztunk, mikor a hajósoknak éjféltájban az a sejtésük támadt, hogy valamilyen szárazföldhöz
28 közeledünk. Erre lebocsátották a mélységmérőt és húsz ölet mértek, kevéssel odább ismét lebocsátva tizenöt ölet
29 mértek. Aztán attól tartva, hogy szirtek közé sodródunk, a hajó faráról négy horgonyt eresztettek le, és sóvárogva
30 várták a hajnalhasadást. A hajósok meg akartak szökni a hajóról, ezért azzal az ürüggyel, mintha a hajó orráról akarnának horgonyt kivetni, arra készültek, hogy a csó-
31 nakot tengerre bocsássák. Pál azonban figyelmeztette a századost és a katonákat: „Ha ezek nem maradnak a ha-
32 jón, ti nem menekülhettek meg." Erre a katonák elvágták a csónakot tartó köteleket s hagyták hogy kiessék.

33 Mikor pirkadni kezdett, Pál mindnyájukat kérte, hogy vegyenek magukhoz valami táplálékot. „Ma már a tizen-
34 negyedik napja, mondta, hogy étlen vesztegeltek, és semmit sem vesztek magatokhoz. Ezért nagyon kérlek titeket,

27. Az ókorban a Jóni-tengert nevezték *Adriának.*
28. *Húsz öl* 37 méter; *tizenöt öl* 28 méter.

vegyetek magatokhoz valami táplálékot, az javatokra szolgál. Egyikteknek sem vész el még a hajaszála sem a fejéről." Ezeket mondva kezébe vette a kenyeret, mindnyá- 35
juk szemeláttára hálát adott Istennek, majd megtörte és enni kezdett. Erre mindnyájan megnyugodtak s szintén 36
vettek magukhoz eledelt. Összesen kétszázhetvenhatan 37
voltunk a hajón. Majd mikor jóllaktunk az étellel, úgy 38
könnyítettek a hajón, hogy a gabonát a tengerbe hányták.

Mikor aztán megvirradt, nem ismerték föl a szárazföl- 39
det, de észrevettek egy öblöt, amelynek lapos partja volt. Gondolták, hogy ha lehetséges, erre futtatják föl a hajót. A horgonyokat eloldották és hagyták a tengerbe veszni, 40
egyben meglazították a kormányrudak köteleit is. A vezérvitorlát fölhúzták a szél fúvásának irányában, és így igyekeztek a part felé. Egy földnyelv elé érkezve ráhaj- 41
tották a hajót. A hajó orra ugyan megakadt és mozdulatlan maradt, a tatja azonban kezdett szétmállani az erős hullámverés következtében. A katonák akkor elhatároz- 42
ták, hogy megölik a foglyokat, hogy valamelyik ki ne ússzék és meg ne szökjék. A százados azonban meg akarta 43
menteni Pált, s ezért megtiltotta tervük végrehajtását. Megparancsolta tehát, hogy először azok szálljanak ki, akik tudnak úszni, és igyekezzenek kijutni a szárazra. A töb- 44
bieket pedig úgy vitték ki: némelyeket deszkákon, másokat a hajó roncsain. Így aztán mindenki épségben kijutott a partra.

A máltai tartózkodás. Megmenekülésünk után meg- 28
tudtuk, hogy a szigetet Máltának hívják. A bennszülöttek 2
igazán emberségesen bántak velünk: tüzet raktak és mindnyájunkat odahívtak a ránkszakadt eső és hideg elől. Pál 3
összeszedett egy csomó rőzsét, de mikor a tűzre rakta, a hőség elől egy vipera kúszott elő és a kezére vetette magát. Mikor a bennszülöttek meglátták a kezén csüngő állatot, 4
ezt mondogatták egymásnak: „Ez az ember bizonyosan gyilkos, mert kimenekült ugyan a tengerből, de az Igaz-

1. *Málta szigete* föniciai gyarmat volt.

5 ság nem hagyja életben." Ő azonban lerázta az állatot a
6 tűzbe és semmi baja sem történt. Azok pedig várták, hogy fölpuffad vagy rögtön holtan rogy össze. Vártak is jóideig, de mikor látták, hogy semmi baj sem éri, véleményt változtattak és azt mondták róla, hogy isten.

7 Azon a vidéken volt a sziget első tisztviselőjének, Publiusznak a birtoka. Ez házába fogadott és három napig
8 szívesen látott minket. Publiusz apja történetesen láztól és vérhastól gyötörve feküdt. Pál bement hozzá, s imádság-
9 gal és kézrátétellel meggyógyította. Erre az eseményre aztán a sziget többi betege is odajött és meggyógyultak.
10 Nagy tiszteletben tartottak is minket, s mikor hajóra szálltunk, minden szükségessel elhalmoztak.

11 **A hajóút utolsó szakasza.** Három hónap mulva egy alexandriai hajón tovább indultunk. Ez a hajó a szigeten
12 telelt és a Dioszkúrok jelvényét viselte. Szirakúzába érve
13 három napig ott vesztegeltünk. Innen a part mellett haladva Régiumba érkeztünk. Egy nappal később déli szél támadt, s így a következő napon Puteoliba érkezhettünk.
14 Itt testvérekre találtunk, kérésükre egy hétig ott marad-
15 tunk és azután indultunk tovább Róma felé. A testvérek, amint hírt kaptak rólunk, elénk siettek egészen Forum Appii és Tres Tabernae tájékáig. Pál láttukra hálát adott
16 Istennek és bizalomra gerjedt. Rómába való érkezésünk után Pál engedélyt kapott, hogy magánlakásban maradhasson egy katona őrizete mellett.

17 **Szent Pál Rómában hirdeti Krisztust.** Harmadnapra magához kérette a tekintélyesebb zsidókat. Mikor összejöttek, ezekkel a szavakkal fordult hozzájuk: „Testvéreim, én semmit sem tettem a nép vagy az ősi szokások

11. A *Dioszkúrok*, Kasztor és Pollux, a görög mítosz szerint Zeusz fiai. A hajósok az Ókorban védelmezőiknek tisztelték őket.
12. *Szirakúza* Szicilia délkeleti részén épült gyarmatváros.
13. *Régium* a mai Reggio városa Kalábriában, *Puteoli* pedig a mai Pozzuoli Nápoly közelében.
15. *Forum Appii* mintegy 60 km-re, *Tres Tabernae* 48 km-re van Róma előtt a Via Appia nevű ősi országúton.

ellen, mégis bilincsbe verve adtak át Jeruzsálemből a rómaiak kezébe. Ezek megvizsgálták az ügyemet s aztán 18
szabadon akartak bocsátani, mert semmi főbenjáró vétséget sem követtem el. Azonban a zsidók tiltakozása kö- 19
vetkeztében kénytelen voltam a császárhoz föllebbezni, de
nem azért, mintha népem ellen akarnék vádaskodni. Ez az 20
oka annak, hogy látni kívántalak titeket és néhány szót
akartam szólni hozzátok. Ezt a bilincset ugyanis Izrael
reménysége miatt verték rám." Azok erre kijelentették 21
neki: „Nem kaptunk felőled levelet Judeából, és az ideérkező testvérek közül sem hozott senki hírt vagy mondott
rólad valami rosszat. Szeretnénk tőled hallani, milyen föl- 22
fogást vallasz. Azt tudjuk ugyanis erről a felekezetről,
hogy mindenütt ellenzésre talál."

Megállapodtak vele egy napban, és ekkor igen sokan 23
eljöttek hozzá a lakására. Meggyőző erővel magyarázott
nekik az Isten országáról, és reggeltől estig igyekezett
őket megnyerni Jézusnak a Mózes törvényéből és a prófétákból merített érvekkel. Némelyek elfogadták azt, amit 24
mondott, mások meg hitetlenek maradtak. Végül, mivel 25
nem értettek egyet, szétoszlottak. Pál ekkor ezt a mondást
olvasta rájuk: „Helyesen szólt a Szentlélek, mikor Izaiás
próféta által ezt mondta atyáitoknak:

Menj el ehhez a néphez és így beszélj: 26
Hallani fogtok, de nem érttek,
Nézni fogtok, de nem láttok.
Megkérgesedett e népnek a szíve: 27
Fülükre nagyot hallanak
És behunyják szemüket,
Hogy szemükkel ne lássanak
És ne halljanak fülükkel,
Szívükben értelem ne legyen
És meg ne térjenek,
Hogy meggyógyítsam őket.

20. Római szokás szerint a bilincs egyik vége a fogolyhoz, a másik az őrizetére rendelt katonához volt kötve.
26 . 27. Iz. 6, 9.10. Lásd Mt 13, 14 jegyzet.

28 Vegyétek tehát tudomásul, hogy Isten üdvözítő szándéka
a pogányoknak szól majd, s azok hallgatni fognak rá."
29 Ezekre a szavakra a zsidók nagy vitatkozva eltávoztak
tőle.
30 Két álló esztendeig maradt bérbevett szállásán. Minden-
31 kit fogadott, aki betért hozzá, és nagy bizalommal akadály-
talanul tanította az Úr Jézus Krisztusról szóló igazságokat.

31. Bármennyire is érdekelne minket az Apostol további története és sorsa, szent Lukács itt félbeszakítja elbeszélését. Célja ugyanis, amint könyve elején világosan jelzi, csak az, hogy elmondja, hogyan jutott el a kereszténység Jeruzsálemtől a „föld végső határáig", mely a keletiek szemében abban az időben Róma volt. Célját megvalósította, műve tehát önmagában következetes és befejezett.

Szent Pál Apostol levelei

1. Az Apostol élete.

Szent Pál messze a Szentföldtől, a kisázsiai Tarzusban, Cilicia fővárosában született (Ap. Csel. 9, 11; 21 39; 22, 3). Általában azt tartják, hogy néhány évvel fiatalabb volt Krisztus Urunknál, mivel az első keresztény vértanu, szent István megkövezése idején még fiatalember számba ment (Ap. Csel 7, 58). Benjamin törzséből származott (Róm. 11, 1). Atyjának sem neve, sem foglalkozása nem ismerős, de római polgárjogáról (Ap. Csel. 22, 25—28) arra lehet következtetni, hogy a város jobbmódú polgárai közé tartozott. Családjában, mint általában a görög földön élő zsidó telepes családokban a féltékenyen őrzött zsidó hagyomány keveredett a görög kultúra hatásaival. Ez a kettős jelleg mutatkozik az Apostol két nevében. A zsidó Saul nevet azonban később, amikor apostoli munkáját kezdi a pogányok között, teljesen kiszorítja a görög-római Pál.

A szülői házban a farizeusok felekezetének szigorú szelleme uralkodott (Ap. Csel. 23, 6): szülei idegen földön is vallásos hűséggel ragaszkodtak az ószövetségi törvényhöz és az ősök hagyományaihoz, s gyermeküket is ebben a szellemben nevelték. Nem maradt azonban hatástalan a fejlődő gyermekre a Tarzusban virágzó görög kultúra sem, és — amint később írt levelei bizonyítják — tökéletesen megtanulta a görög köznyelvet. Szülei Szentírás-tudós, törvénymagyarázó rabbivá akarták nevelni, de az akkori zsidó szokás szerint kézművességre, a sátorkészítés vagy sátortakaró szövés mesterségére is kitaníttatták. Ennek később akkor látta hasznát, amikor apostoli munkája közben egyéni szükségleteiben nem szorult a hívek adományaira, hanem keze munkájával kereste kenyerét (Ap. Csel. 18, 3; 20, 34.35; 1 Kor. 4, 12; 1 Tessz. 2, 9; 2 Tessz. 3, 8).

Fölsőbb tanulmányokra Jeruzsálembe kerül, ahol nővére is férjnél volt (Ap. Csel. 22, 3; 23, 16), s a híres törvénymagyarázó, Gamáliel rabbi tanítványa lesz. A jeruzsálemi tanulmányi évek idején szerzi bámulatos jártasságát az ószövetségi Szentírásban. Megtanulja a Szentírás rabbi-módon történő értelmezését, kifejleszti eleven vitatkozó képességét és tudatosan is a farizeusok törvényhez szabott, szigorú életmódjához csatlakozik.

A lobbanékony természetű, eszmékért lelkesedő Pált ilyen formán neveltsége az ószövetségi törvény és a zsidó hagyományok szenvedélyes követőjévé és hirdetőjévé tette, nem csoda tehát, ha ott látjuk a bontakozó Egyház üldözőinek első sorában. Résztvesz szent István vértanu megkövezésében, s vezető szerepe van az utána kitört keresztényüldözésben (Ap. Csel. 7, 58; 8, 3; 26, 9—12; Gal. 1, 13). Főpapi fölhatalmazással Damaszkuszba indul, hogy fogságba vesse és Jeruzsálembe vigye az ottani kereszténveket. Damaszkusz kapuja előtt azonban hirtelen megjelenik neki a megdicsőült Üdvözítő, s néhány szavával csodálatos módon hitvallójává és apostolává változtatja (Ap. Csel. 9, 3; 22, 6—16; 26, 12—18).

Pál ettől a pillanattól fogva meggyőződéssel hiszi, hogy Jézus az Isten Fia és a megigért Messiás. Az a tény, hogy látta a föltámadt Jézust, aki a mennyei Atya dicsőségében él, őt is — mint a többi apostolt — Jézus tanujává és apostolává avatja (1 Kor. 9, 1). Damaszkuszban megkeresztelkedik és a zsidók előtt nyiltan megvallja hitét. Mindez 38-ban történhetett. Azután hosszabb időre visszavonul a Damaszkusztól délkeletre fekvő, elhagyott vidékre, melyet akkor Arábiához számítottak (Gal. 1, 17), hogy a magány imádságos csöndjében, Isten kegyelmének hatására megérlelődjék lelkében az új hit, és előkészüljön apostoli hivatására.

Damaszkuszba visszatérve az ottani kereszténvekhez csatlakozik és nyilvánosan hirdeti új meggyőződését. A zsidók ellenséges magatartása miatt azonban el kell menekülnie (Ap. Csel. 9, 23—25; 2 Kor. 11, 32.33). Jeruzsálembe megy, hogy kapcsolatba lépjen szent Péter apostol-

lal. Tizenöt napot tölt vele (Gal. 1, 18) aztán visszatér szülővárosába. Tarzusból a negyvenes évek közepén az apostoli lelkületű Barnabás, akivel valószínűleg már Damaszkuszban találkozott, aki Jeruzsálembe is elkisérte, Antióhiába hívja (Ap. Csel. 9, 30; 11, 25.26). Egy évi eredményes apostoli munkájuk után, amikor a jeruzsálemi híveket éhinség fenyegeti, az antióhiai egyház kettőjükkel küldi el nekik szeretetadományait (Ap. Csel. 11, 27—30).

Az antióhiai egyház ekkor már annyira megerősödött, hogy vezetői az evangélium további terjesztésére is gondolhattak. A Jeruzsálemből visszatért Pált és Barnabást bízzák meg az apostoli munkával. Először Barnabás hazájába, Ciprus szigetére hajóznak, onnan át a kisázsiai partra. Bejárják Pamfiliát, Piszidiát és Likaóniát, és megalapítják a piszidiai Antióhia, Ikónium, Lisztra és Derbé egyházát (Ap. Csel. 13. és 14. fejezet). Ez volt szent Pál *első apostoli útja* (45—48).

Második apostoli útjára (49—52) a Jeruzsálemben tartott apostoli zsinat után indul el Szilás kiséretében. Útja Szírián, Cilicián, Likaónián, Frígián és Galácián visz keresztül. Isteni útmutatást követve, Krisztus születése után fél századdal átkel Európába, s eljut Filippibe, Tesszalonikába, Béreába, Aténbe és Korintusba. Itt másfél esztendőt tölt és megírja első és második levelét a tesszalonikai hívekhez. Majd Efezuson és Jeruzsálemen keresztül visszatér Antióhiába (Ap. Csel. 15, 36—18, 22).

Harmadik apostoli útja (53—58) Galácián és Frígián keresztül Efezusba visz, ahol három évet tölt az egyház megszervezésének munkájában. Itt írja levelét a galatákhoz és első levelét a korintusiakhoz. 57 nyarán újra átkel Európába s egy ideig Macedóniában működik. Onnan írja második levelét a korintusiakhoz. Később maga is lemegy Korintusba, de csak rövid időt tölt ott, mert ekkor már római és hispániai útjának terve foglalkoztatja. Visszatér Jeruzsálembe, hogy onnan induljon nyugatra, de előbb útjának előkészítésére Korintusból megírja levelét a római egyháznak (Ap. Csel. 18, 23—21, 16).

Tervének keresztülvitelében az zsidók üldözése akadályozza meg: 58-ban a jeruzsálemi templomban elfogják s halálra akarják ítéltetni a római helytartóval. Két évet tölt fogságban, végülis római polgárjoga menti meg: igazságtalan elitélése elől a császárhoz föllebbez. Hosszú, kalandos hajóút után 61 tavaszán érkezik fogolyként Rómába. Itt pörének tárgyalásáig, újabb két esztendeig, könnyű fogságban tartották. Lakást bérelhetett látogatókat fogadhatott és folytathatta apostoli munkáját, de könnyű bilincsekkel állandóan a császári testőrség egy katonájához volt kötve (Ap. Csel. 21, 27—28, 31). Ebben az időben írta levelét a kolosszeiekhez, az efezusiakhoz, Filemonhoz és a zsidókhoz.

Szent Pál római fogságának leírásával az Apostolok Cselekedetei végetérnek. Arról már csak a hagyományból tudunk, hogy 63 tavaszán a császári bíróság fölmenti az Apostolt. Ekkor megvalósítja végre Hispániába tervezett útját. Visszatérve Keleten tölt újra hosszabb időt (65—66). Kréta szigetére hajózik, majd végiglátogatja Kisázsia és Macedónia egyházait. Ebben az időben írja első levelét Timóteusnak, és a Titusznak szóló levelet. 67-ben ismét Rómában találjuk, ahol még tart Néró császár 64-ben kezdett keresztényüldözése. Az Apostol fogságba kerül, s onnan írja második levelét Timóteusnak. Valószínűleg még ebben az évben vértanúsággal fejezi be életét: mint római polgárt nem feszítik keresztre, hanem lefejezik. Egy negyedik századból származó adat szerint ez június 29-én történt, ugyanazon a napon, amikor szent Péter apostol is életét adta Krisztusért.

2. Az Apostol levelei.

Szent Pál egyre szélesebb körben terjedő apostoli munkája közben is atyai gondossággal, állandóan figyelemmel kísérte a korábban alapított egyházak életét. Ismételten meglátogatta híveit, s ha személyesen nem mehetett, levélben küldte el tanítását, intéseit és tanácsait. A Szentírás az Apostolnak 14 levelét őrzi; ő maga említ még egy-kettőt, amely nem maradt ránk (lásd 1 Kor. 5, 9; Kol. 4, 16; Fil. 3, 1).

Leveleit nagyobbrészt valamely egyházközségnek, vagy körlevél formájában több egyházközségnek írta (pl. a Galatákhoz írt levél az összes galáciai egyháznak szól); három levelet egyházi előljáróknak (Timóteus és Titusz), egyet pedig magánszemélynek (Filemon) küldött. A levelek a Szentírás kánonjában nem időrendben következnek, hanem jelentőségük és terjedelmük sorát követve. Egyetlen kivétel a Zsidókhoz írt levél.

Levelei igen nagy hatással voltak az Egyház tanításának kialakulására. Szent Tamás szerint csaknem az egész hittudomány megtalálható bennük. Az Apostol foglalkozik először az Egyházban elvontabb teológiai kérdésekkel: ő magyarázza meg Jézus tanítása alapján az Ószövetség és az Újszövetség kapcsolatát az üdvösség történetében; ő fejti ki az evangéliumi tanítást Krisztus személyéről, a megváltásról, a megigazulásról, az Egyházról, a keresztségről, az Eukarisztiáról és a föltámadásról; ő beszél a keresztény lelkiélet alapjairól: a Krisztussal való kegyelmi életközösségről, a Szentlélek ajándékairól, a keresztény élet erényeiről, veszélyeiről és gyakorlati szabályairól.

Valamennyi levelét görög nyelven írta. Jól ismerte a görög köznyelvet, de fáradságos munkája és súlyos gondjai közt nem sokat törődött a fogalmazás gondosságával. Leveleit tollba mondta (lásd Róm. 16, 22; Gal. 6, 11; 1 Kor. 16, 21; 2 Tessz. 3, 17). Eleven szellemében egymást érték az eszmék és a kifejezések, s gondolatainak áradatát nem sikerült mindig a nyelvtan és a stilisztika szabályai közé szorítania. Helyenként homályosan fogalmazott részekre, félbemaradt mondatokra vagy nehézkes mondatfűzésre találunk. Már szent Péter is megjegyezte második levelében, hogy Pál levelei nem könnyű olvasmány (3, 16). Olvasóját azonban ennek ellenére is magával ragadja nyelvének eleven fordulatossága és nagyszerű kifejező ereje. Írásaiban szinte egymásra torlódnak a hasonlatok, kérdések, fölkiáltások, ellentétek és fokozások (pl. 1 Kor. 9, 1—13; 13, 1—3; 2 Kor. 4, 8—12; 6, 4—10). Éles szelleme és gazdag érzelmi világa lendülettel, erővel és szépséggel tölti el stílusát.

Leveleinek külső alakja az abban az időben szokásos levélforma. Az Apostol nevével, címzéssel és üdvözlettel kezdődik. Ehhez szinte kivétel nélkül hálaadó vagy kérő imádság kapcsolódik. A levelek törzse általában két részből áll: a dogmatikus rész inkább elvi síkon tárgyalja a keresztény tanítást, az erkölcsi rész viszont a keresztény élet gyakorlati kérdéseivel foglalkozik, int, tanácsot ad és buzdít. Befejezésében magánközlemények és üdvözletek következnek, majd az áldás búcsúzó szavai.

A római levél.

Rómába Jeruzsálemből jutott az evangélium örömhíre. Első hirdetői azok a zsidók és prozeliták lehettek, akik ott voltak az első keresztény pünkösd eseményeinél, meghallgatták szent Péter beszédét és megkeresztelkedtek (Ap. Csel. 2. fejezet). Lehetséges, hogy a palesztínai egyházüldözés idején is (Ap. Csel. 8, 1—3) több keresztény keresett menedéket a birodalom fővárosában. Tény az, hogy szent Pál levele, amely 58-ban kelt, a keresztények közt mindenütt nagyrabecsült, virágzó egyházhoz szól. Ez mindenesetre föltételezi egy kiváló egyházi személy apostoli munkáját, s nincs okunk arra, hogy ne fogadjuk el a történeti hagyományt, mely arról beszél, hogy szent Péter apostol már a negyvenes évek elején Rómában működött. Klaudiusz császár rendelete, amely 49-ben kiűzte a zsidókat Rómából, természetesen a megtért zsidókkal sem tett kivételt (Ap. Csel. 18, 2). Ennek az lett a következménye, hogy a római egyházban a pogányságból megtért keresztények többségre jutottak és átvették a vezetést. Ez a helyzet a római egyházban a levél írásakor.

Az Apostol célja ezzel a levéllel az volt, hogy előkészítse római útját. A birodalom keleti részében végzett missziós munka eredményesen befejeződött: minden nagyobb városban virágzott az Egyház (Róm. 15, 19). Elérkezett tehát az ideje, hogy az Apostol megvalósítsa évek óta tervezett útját a birodalom nyugati részébe, Hispániába (Róm.

15, 24.28). Az új apostoli munka kiinduló pontjának és támaszának szent Pál a római egyházat tekinti. Mielőtt azonban Rómába utaznék, kapcsolatba akar lépni a római hívekkel, akik közül jónéhányat már személyesen ismert (Róm. 16, 3—16), előljáróban tehát evangéliumának összefoglalását küldi el nekik. Szükségesnek tartja azonban, hogy amikor annak az egyháznak ír, amely szent Pétertől tanulta a hitet, különleges apostoli küldetésére hivatkozzék: mint a pogányok apostola fordul a római egyházhoz is (15, 15.16).

A levél szent Pál evangéliumának foglalata, de nem olyan értelemben, mintha sorjában előadná a keresztény tanítás egyes pontjait. A római híveknek erre nem volt szükségük. Az Apostol inkább a krisztusi evangélium középpontjában álló, nagyszerű örömhírt: a megigazulás tanítását fejti ki. Tétele az, hogy Krisztus evangéliumának isteni ereje van: üdvösséget és erkölcsi megújulást ad minden hívőnek (1, 16.17). A levél dogmatikus része ezt a gondolatot bontja ízeire: Az emberiség — a zsidók éppúgy, mint a pogányok — vallási és erkölcsi tekintetben csődbe jutott és súlyos bűnökben él, ezért megigazulásra szorul (2, 1—3, 20). A megigazulás egyetlen útja a hit Jézus Krisztusban. Ez a hit részesít a megváltás kegyelmében: kibékít Istennel, Jézusban Isten gyermekévé és a Szentlélek részesévé tesz, belső erőt ad Isten parancsainak teljesítésére, s végülis az örök üdvösségre vezet (3, 21—8, 39). Ezzel kapcsolatban az Apostol kitér a választott nép hitetlenségére és végső sorsára vonatkozó kérdésekre (9—11 fejezet).

A levél második részében különböző erkölcsi tanításokat olvasunk (12, 1—15, 13). A befejezés az Apostol terveiről szól, majd üdvözletek hosszú sora után Isten dicsőítésével végződik (15, 14—16, 27).

Ezt a levelet akkor írta az Apostol, amikor harmadik missziós útja végén Jeruzsálembe készült, hogy a macedóniai és ahájai egyházak szeretetadományát elvigye a judeai szegényeknek (15, 25.26), tehát második korintusi tartózkodása idején, 58-ban.

Szent Pál apostol levele a rómaiakhoz.

Bevezetés.

1 **Címzés és apostoli üdvözlet.** Pál, Krisztus Jézus szol-
gája, a meghívott apostol, akit Isten evangéliumának hir-
2 detésére választott ki, melyet a szent iratokban prófétái
3 által előre hirdetett Fiáról, — aki test szerint Dávid nem-
4 zetségéből született, de akit isteni természete szerint, ha-
lottaiból való föltámadása óta, Isten hatalmas Fiául ren-
5 delt — Jézus Krisztusról, a mi Urunkról. Általa kaptunk
kegyelmet és apostoli küldetést minden néphez, hogy kész-
6 ségessé tegyük őket a benne való hitre. Ezek közé tartoz-
tok ti is, Jézus Krisztus meghívottjai.

7 Isten szeretteinek, a meghívott szenteknek, akik Rómá-
ban élnek. Kegyelem nektek és békesség Atyánktól, az
Istentől, és az Úr Jézus Krisztustól.

8 **Hálaadás.** Először is hálát adok Jézus Krisztus által
Istenemnek mindnyájatokért, mert hitetekről az egész
9 világon dicsérettel szólnak. Tanum rá az Isten, akinek
odaadással szolgálok Fia evangéliumában, hogy szünte-
10 lenül megemlékezem rólatok könyörgéseimben mindenkor,
s azért esedezem, hogy végre-valahára Isten segítségével
11 hozzátok juthassak. Nagyon szeretnélek ugyanis látni ti-
teket, hogy megerősödéstekre némi lelki kegyelmet juttas-
12 sak nektek, vagyis, hogy a ti hitetek és az én hitem által

---

1. *A meghívott Apostol:* szent Pál az apostoli hivatást megtérése alkalmával kapta (Ap. Csel. 9,1—19).

3. 4. *Fiáról:* az Ószövetség prófétái jövendölései beszélnek Isten Fiának, a Messiásnak eljöveteléről, aki emberi természete szerint *Dávid* családjából származott, *isteni természete szerint* a Szentháromság második személye. Föltámadása után emberi természete is részesült Isten dicsőségében és hatalmában.

7. A *meghívott szentek:* az Apostol itt és többi levelében is szentnek nevezi Krisztus minden, keresztségben Istennek szentelt hívét.

12. Az Apostol jelenléte és tanítása meg fogja erősíteni a római híveket a közös hitben.

kölcsönösen megvígasztalódjunk. Szeretném, ha tudnátok, 13
testvéreim, hogy gyakran föltettem magamban, hogy hozzátok megyek, de ez mindeddig akadályba ütközött. Szerettem volna köztetek is valami eredményt elérni, mint a többi pogány nép között. Adósa vagyok görögnek és bar- 14
bárnak, bölcsnek és tudatlannak. Ezért, amennyiben raj- 15
tam áll, kész vagyok, hogy nektek, rómaiaknak is hirdessem az evangéliumot.

Nem szégyelem az evangéliumot, hiszen Isten ereje az 16
minden hívőnek, elsősorban a zsidónak, aztán a pogánynak üdvösségére. Istennek igazsága nyilvánul meg ugyanis 17
benne, mely a hitből árad minden hívőre, amint írva van: „Az igaz a hitből él."

Megigazulás Jézus Krisztusban.

Az emberiség megigazulásra szorul.

A pogányok bűnössége. Megnyilvánul az égből Isten 18
haragja az emberek minden istentelensége és gonoszsága fölött, akik (Isten) igazságát rosszindulatból elfojtják. Ami ugyanis Istenről megismerhető, az világos előttük, 19
mert Isten nyilvánvalóvá tette számukra. Hiszen, ami 20
benne láthatatlan: örök ereje és isteni mivolta, a világ teremtése óta művei alapján értelemmel fölismerhető. Éppen 21

13. *Eredményt*, az eredeti szövegben: gyümölcsöt, vagyis a hit megerősödése által a kegyelmi élet növekedését.

14. *Adósa vagyok:* szent Pál apostoli hivatásából fakadó erkölcsi kötelezettséget érez az evangélium hirdetésére. A *görögök* a görög-római művelődés körében élők, a *barbárok* e művelődés körén kívül esők.

16. 17. Jézus Krisztus evangéliumának isteni *ereje* van: különbség nélkül minden embert megigazulttá tud tenni, s az örök üdvösségre tud vezetni. Ennek föltétele azonban a *hit* Jézus személyében és tanításában.

17. Hab. 2, 4.

18—32. Az egész emberiség bűnös és méltó Isten büntetésére. Ez elsősorban a pogányokra áll, akik saját hibájukból nem jutottak el az igaz Isten ismeretére és bálványimádásba süllyedtek (18—23). Büntetésképen Isten megvonta tőlük kegyelmét, s hagyta, hogy elhatalmasodjanak bűnös szenvedélyeik (24—32).

19. 20. A teremtett világból biztosan megismerhető Isten léte. A Vatikáni Zsinat (1870) az Apostolnak ezt a tanítását dogmának jelentette ki.

ezért nincs mentség számukra. Noha fölismerték az Istent,
nem dicsőítették őt, mint Istent, s nem adtak hálát neki,
hanem szégyent vallottak okoskodásukban és oktalan szí-
22 vük elborult. Azzal kérkedtek, hogy bölcsek, de oktala-
23 nokká váltak. Fölcserélték a halhatatlan Isten dicsőségét
halandó emberek, sőt madarak, négylábúak és csúszómá-
szók képmásával.
24 Ezért Isten szívük hajlama szerint kiszolgáltatta őket
a tisztátalanságnak, hadd becstelenítsék meg saját testüket.
25 Hiszen Isten igazságát fölcserélték a hamisággal, s in-
kább a teremtménynek hódoltak és szolgáltak, mint a Te-
26 remtőnek, aki mindörökké áldott. Amen. Ezért szolgáltatta
ki őket Isten aljas szenvedélyeiknek. Asszonyaik ugyanis
a természetes szokást természetellenessel váltották föl.
27 Ugyanúgy a férfiak is, abbahagyva az asszonnyal való
természetes életet, egymás iránt gerjedtek vágyra, férfi
férfivel űzött ocsmányságot. De el is vették eltévelyedé-
28 sük megszolgált bérét. Amint Istent nem méltatták arra,
hogy teljesen elismerjék, úgy Isten is romlott eszükre hagy-
29 ta őket, hadd viselkedjenek alávalóan. Telve is vannak
minden gonoszsággal, hitványsággal, (paráznasággal,) kap-
zsisággal, romlottsággal; telve irígységgel, gyilkos szán-
dékkal, vetélkedéssel, ármánykodással, gonoszlelkűséggel.
30 Árulkodók, rágalmazók, istengyűlölők, gyalázkodók, ke-
vélyek, kérkedők, fortélyos gazok, szüleiknek engedetle-
31 nek, oktalanok, megbízhatatlanok, lelketlenek, (hitszegők,)
32 könyörtelenek. Fölismerték ugyanis Isten rendelkezését,
hogy aki ilyesmit tesz, méltó a halálra, mégis megteszik,
sőt még helyeselnek is a tetteseknek.

2 **A zsidók bűnössége.** Nincs tehát mentség számodra,
bárki légy is, te ember, aki másokat megitélsz. Mikor ugyan-
2 is mást megitélsz, önmagadat marasztalod el, hiszen ugyan-
azt teszed, te itélkező. Márpedig tudjuk, hogy Isten itélete

32. A Vulgátában így olvassuk: „Bár fölismerték Isten igazságát, nem értették meg, hogy aki ilyesmit tesz, méltó a halálra, mégpedig nemcsak aki megteszi, hanem az is, aki a tettesekkel egyetért."

1—11. A zsidók ugyanazokat a bűnöket követték el, mint a pogányok, tehát ugyanarra a büntetésre méltók. Isten nem *személyválogató:* tettei szerint fizet mindenkinek.

igazságosan sujt azokra, akik ilyesmit tesznek. Azt hiszed 3
talán, te ember, aki megitéled azokat, akik ilyesmit tesznek, de magad ugyanazt teszed, hogy kibujhatsz Isten itélete alól? Vagy semmibe sem veszed Isten végtelen jóságát, 4
türelmét és elnézését? Nem szívleled meg, hogy Isten kegyessége bűnbánatra indít? Pedig konokságoddal és 5
megrögzött szíveddel csak büntetést halmozol magadra, Isten haragjának és igazságos itélete megnyilvánulásának napjára. Ő megfizet kinek-kinek tettei szerint: örök élettel 6. 7
annak, aki kitartó jócselekedettel dicsőségre, tiszteletre és halhatatlanságra törekszik; haraggal és bosszúval annak, 8
aki szembeszáll vele és nem hajlik az igazságra, hanem a gonoszsággal tart. Kín és gyötrelem minden embernek, 9
aki gonoszat tesz, elsősorban a zsidónak, azután a pogánynak. Viszont dicsőség, tisztelet és békesség mindannak, aki 10
jót tesz, elsősorban a zsidónak, aztán a pogánynak. Isten 11
ugyanis nem személyválogató.

A törvény megtartása és megszegése. Mindaz, aki 12
a törvény nélkül vétkezett, a törvény nélkül vész el, aki pedig a törvény alatt vétkezett, a törvény erejével kerül itéletre, mert Isten szemében nem a törvény meghallgatója 13
igaz, hanem a törvény megtartója igazul meg. Ami- 14
kor a pogány a törvény híján a természet szavára teszi meg a törvényben foglaltakat, törvény hiányában önmagának törvénye. Ezzel igazolja, hogy a tör- 15
vény követelménye szívébe van írva, amiről lelkiismerete tanuskodik és önitélete is, mely hol vádolja, hol fölmenti — azon a napon, amikor evangéliumom szerint 16
Isten Jézus Krisztus által itélkezik az emberek rejtett dolgai fölött.

De hogyha te, aki zsidónak mondod magadat, s a tör- 17
vényre támaszkodol és Istennel hivalkodol; te, aki ismered 18

12—16. A pogányok *törvény nélkül* vannak, mert nem kapták meg a mózesi törvényt. De tételes törvény nélkül, természetes eszükkel is fölismerik az erkölcsi törvényt, mely lényegében azonos a tízparancscsal, s az emberi szívbe van írva. Saját lelkiismeretük itéli el tehát őket.

17—24. A zsidók Isten kinyilatkoztatásából ismerik az erkölcsi törvényt, és büszkélkednek is vele (17—20). Mégsem állíthatják magukról, hogy igazak, mert bűnös életük megcáfolja őket (21—24).

akaratát és meg tudod különböztetni a jót és a rosszat,
19 mert a törvény kioktatott; te, aki magadat vakok vezető-
20 jének, sötétben élők világosságának, oktalanok tanítójának, éretlenek mesterének tartod; te, aki a törvény által
21 hozzájutottál a tudás és az igazság szabályához, — hogy van az, hogy te, aki mást tanítasz, magadat nem tanítod? Te,
22 aki azt hirdeted: Ne lopj, magad lopsz? Aki azt mondod: Házasságot ne törj, magad házasságot törsz? Te, aki utá-
23 lod a bálványokat, templomrablást követsz el? Te, aki a törvénnyel kérkedel, törvényszegéssel gyalázod az Istent?
24 Meg is van írva: „Miattatok káromolják Isten nevét a pogányok."

25 **A körülmetélés értéke.** A körülmetélés hasznodra válik, ha a törvényt megtartod, de ha áthágod a törvényt,
26 körülmetéltből körülmetéletlenné válsz. Ha viszont a körülmetéletlen megtartja a törvény követelményeit, körül-
27 metéletlen volta ugye körülmetéltségnek számít? Bizony a származása szerint körülmetéletlen, aki teljesíti a törvényt, ítélkezik fölötted, aki a törvény betűje és a körülmetélés
28 ellenére is törvényszegő vagy. Nem az a zsidó ugyanis, aki látszatra az, s nem az a körülmetéltség, ami külsőleg a
29 testen látható, hanem az a zsidó, aki bensejében az, s szíve nem betű szerint, hanem lélek szerint körülmetélt. Ez az, aki nem embertől, hanem Istentől kapja az elismerést.

3 **A zsidók kiváltságai.** Mi előnye van tehát a zsidónak?
2 S mi haszna a körülmetélésnek? Minden tekintetben sok. Először is az, hogy Isten rájuk bízta kinyilatkoztatását.
3 De hogyan? Ha némelyek hitetlenek voltak, vajjon hitet-
4 lenségük megszünteti Isten hűségét? Egyáltalán nem. El-

24. Iz. 52, 5.

25—29. A *körülmetélés* önmagában nem menti meg a zsidókat Isten igazságos ítéletétől, s csak akkor ér valamit, ha a törvényt is megtartja a körülmetélkedett.

29. *Szíve lélek szerint körülmetélt* azt jelenti, hogy megtisztult a bűnöktől és a bűnös szenvedélyektől.

1—4. Az Apostol a zsidó nép bűnössége ellenére is elismeri kiváltságait a pogányokkal szemben: a választott nép volt Isten kinyilatkoztatásának és igéreteinek őrzője az Ószövetségben.

4. Zsolt. 50, 6.

lenkezőleg: Isten igaz, mégha minden ember hazug is. Így mondja az Írás:

„Ám te, Uram, igaz vagy igéidben
És diadalmas itéleteidben."

De mit szóljunk ahhoz, hogy gonoszságunkból lesz nyilvánvalóvá Isten igazsága? Hát, emberileg szólva, nem igazságtalan az Isten, amikor haragjával sujt? Semmiképen. Különben hogyan itélkezhetnék Isten a világ fölött? De hogyha Isten igazsága hazugságom révén csak nőttön nő az ő dicsőségére, miért marasztal el engem bűnösnek? S miért ne tennénk rosszat, hogy jó származzék belőle, amint némelyek rágalmaznak minket és azt állítják, hogy mi ilyesmit mondunk. Ezek elmarasztalása jogos.

A zsidók és pogányok egyformán bűnösök. Hogy áll tehát a dolog? Különbek vagyunk náluk? Egyáltalán nem. Hiszen az előbb bizonyítottuk be, hogy a zsidó is, a pogány is mind alá van vetve a bűnnek. Meg van írva:

„Nincs igaz egy sem;
Nincs, aki értene,
Nincs, aki Istennel törődne.

Mind tévelyegnek,
Romlásra váltak valamennyien,
Egyetlen egy sincs, aki jót tegyen.

Tátongó sír a torkuk
És nyelvükkel csalárdul szólanak,
Áspisok mérge ajkaik alatt.

Szájukat lepi keserűség, átok,
A vérontásra, arra gyors a lábuk.

5—8. Szent Pál visszautasítja azt a gondolatot, hogy, mivel a zsidók bűnössége alkalom volt Isten igazságos itéletének megnyilvánulására, bűnük büntetlen marad. Ha így állna a dolog, Isten egyáltalán nem itélkezhetnék (5—7), sőt szabad volna rosszat tenni, hogy jó származzék belőle.

9—20 A belső megigazulás tekintetében a zsidóknak kiváltságaik ellenére sincs semmi előnyük a pogányokkal szemben. Isten színe előtt zsidók is, pogányok is bűnösök. A törvény a bűntől senkit sem képes megszabadítani, sőt alkalmat nyujt arra, hogy a bűn tudatossá váljék.

11—18. Zsolt.13, 2.3; 5, 10; 139, 4; 10, 7; Iz 59, 7.8; Zsolt. 35, 2.

16 Romlás és balság jár az útjukon,
17 A béke útja idegen nekik,
18 Az Isten félelmét nem ismerik."

19 Mi pedig tudjuk, hogy bármit mond a törvény, a törvény alatt élőnek mondja, hogy némuljon el minden száj,
20 s az egész világ bűnösnek vallja magát Isten előtt. A törvény tettei által ugyanis senki meg nem igazul előtte, sőt a bűn megismerése is a törvény által történik.

A megigazulás útja.

21 **Hit Jézus Krisztusban.** Most azonban az Istenben való megigazulás a törvénytől függetlenül lett nyilvánvalóvá.
22 Erről tanuskodnak a törvény és a próféták: az Isten előtt történő megigazulásról a Jézus Krisztusban való hit által, melyben minden hívő részesül. Ebben nincs különbség.
23 Mindnyájan vétkeztek ugyanis és nélkülözik Isten dicső-
24 ségét. Kegyelme jóvoltából azonban ingyen történik megi-
25 gazulásuk Jézus Krisztus megváltása által. Őt adta oda az Isten véres engesztelő áldozatul a hit által, hogy kimutassa
26 igazságosságát. Isteni türelmében ugyanis büntetlenül hagyta a korábban elkövetett vétkeket, hogy kimutassa igazságosságát a mostani időben. Így bizonyul igazságosnak ő maga és teszi megigazulttá a Jézus (Krisztusban) hívőt.

27 Hol van hát dicsekvésed? Semmivé lett. Miféle törvény által? A tettek törvénye által? Nem, hanem a hit törvénye
28 által. Mi ugyanis azt valljuk, hogy az ember a törvény tet-
29 teitől függetlenül a hit által igazul meg. Talán csak a zsi-

21—26. A *megigazulás* útja a *hit Jézus Krisztusban*, aki kereszthalálának *engesztelő áldozatával* teljes elégtételt adott az isteni igazságosságnak és megváltotta a bűntől és az örök kárhozattól az emberiséget. A megigazulás a bűn állapotából az istenfiúság méltóságára vezeti a hívő embert.

23. *Isten dicsősége* itt a megszentelő kegyelem, amely hiányzik a bűnös lélekből.

28. *Az ember a hit által igazul meg*, s nem az ószövetségi törvény megtartása által. Ez ma is az Egyház tanítása. A trentói zsinat szerint (6. ülés 8. fejezet) a hit „az üdvösség kezdete, a megigazulás alapja és gyökere. Hit nélkül lehetetlen Istennek tetszeni és az istenfiúságra eljutni." Az Apostol nem zárja ki a jócselekedetek természetfölötti értékét, mint később Luther, hanem azt tanítja, hogy ezeknek a hit által megigazult lélekből kell fakadniuk.

dóké az Isten, s nem a pogányoké is? Bizony a pogányoké
is. Hiszen ugyanaz az Isten teszi megigazulttá a hívő kö- 30
rülmetéltet és hite által a körülmetéletlent. Érvénytelenít- 31
jük talán a törvényt a hit által? Szó sincs róla! Ellenkező-
leg: megszilárdítjuk a törvényt.

Ábrahám példája. Kérdezzük csak, mire jutott testi 4
ősatyánk Ábrahám? Ha ugyanis Ábrahám tettei által igazult 2
meg, akkor volna mivel dicsekednie. De Isten előtt nincs neki
mivel. Mit is mond az Írás? „Ábrahám hitt Istennek és ez 3
megigazulására szolgált." Márpedig, aki tetteket visz végbe, 4
annak a bér nem kegyelemből, hanem fizetség címén jár.
Aki viszont nem tetteket visz véghez, hanem hisz abban, 5
aki a bűnöst igazzá teszi, annak hite szolgál megigazu-
lására (Isten kegyelmének rendelése szerint). Ezért már 6
Dávid is boldognak hirdeti az embert, akit Isten tettek
nélkül tesz megigazulttá:

„Boldog, akinek bűne megbocsátva 7
S befödve gonoszsága,
Boldog férfiú, akinek az Úr 8
Vétkeit föl nem rója."

Vajjon ez a boldogság csak a körülmetéltet illeti meg, 9
vagy a körülmetéletlent is? Hiszen azt mondjuk: Ábrahám-
nak hite szolgált megigazulására. Nos hát hogyan szolgált 10
neki? Körülmetélt vagy körülmetéletlen állapotában? Bi-
zony nem körülmetélt, hanem körülmetéletlen állapotban.
Azért kapta a körülmetélés jelét, mint a körülmetéletlen- 11
ségben nyert hitbeli megigazulás pecsétjét, hogy atyja le-
gyen minden körülmetéletlen hívőnek s így részesüljenek
ők is a megigazulásban, és hogy atyja legyen a körülme- 12
télteknek. Nemcsak azoknak tehát, akiket körülmetéltek,
hanem azoknak is, akik a még körül nem metélt atyánk,
Ábrahám hitének nyomán járnak.

1—5. Az ószövetségi Szentírás tanusága szerint *Ábrahám* sem külső *tettekért*, hanem *hitéért* kapta a megigazulás kegyelmét (Gen. 15, 6).
6—8. *Dávid* is azt tanítja (Zsolt. 31, 1.2), hogy a megigazulás Isten műve és nem emberi törekvés eredménye.
9—12. A megigazulás nem a *körülmetélésből* származik, hiszen Ábrahám már körülmetélése előtt megigazult.

13 **Isten igérete és a hit.** Az az igéret ugyanis, hogy Ábra-
hám és utódai öröklik a világot, nem a törvénnyel, hanem a
14 hitbeli megigazulással kapcsolatban hangzott el. Ha ugyan-
is a törvény alatt élők az örökösök, akkor a hit hiábavaló,
15 az igéret pedig mit sem ér. Dehiszen a törvény büntetést
eredményez! Ahol azonban nincs törvény, ott törvény-
16 szegés sincs. Azért hangzott el a hittel kapcsolatban, hogy
a kegyelemből tett igéret minden utód számára biztos le-
gyen, nemcsak azok számára, akik a törvény alatt élnek,
17 hanem azok számára is, akik Ábrahám hitéből valók. Az
Írás e szava szerint: „Sok nép atyjává rendeltelek" — ő
mindnyájunk atyja Isten előtt, mert abban hitt, aki életre
kelti a holtakat s létre hívja a nemlétezőket.

18 **Ábrahám hite.** Ő a remény ellenére is reménykedve
hitte, hogy sok nép atyja lesz az igéret szerint: „Éppúgy
19 lesz utódod." Nem gyengült meg hitében, s holott már
majdnem száz esztendős volt, nem gondolt életerejét vesz-
20 tett testére, sem Sárának elapadt méhére. Nem kételkedett
Isten igéretében hitetlenül, hanem erős maradt hitében és
21 megadta az Istennek járó tiszteletet. Meg volt győződve,
22 hogy van hatalma igéretének beváltására. Ez szolgált
megigazulására.

23 De nem csak miatta van megírva: „(Megigazulására)
24 szolgált" — hanem miattunk is. Nekünk is arra szolgál, ha
hiszünk abban, aki föltámasztotta halottaiból Urunkat
25 (Jézus Krisztust), aki vétkeinkért halált szenvedett és
megigazulásunkért föltámadt.

13—17. *Ábrahám és utódai* kapták Isten országának igéretét (Gen. 17, 5). Ha az igéret teljesülése a törvény megtartásától függne, az igéret elveszítené jelentőségét, mivel az ember saját erejéből nem képes a törvény megtartására. A megigért áldásban való részesülés tehát nem a törvény megtartásának, hanem az Istenbe vetett hitnek az eredménye. Ábrahám utódai és az isteni igéret örökösei tehát nem a törvényükben bízó zsidók, hanem a hívők, akár zsidók, akár pogányok.

18. Ábrahám minden emberi *remény ellenére* hitt Isten szavának, vagyis annak ellenére, hogy a természet erőitől egyáltalán nem várhatta az isteni igéret teljesülését. Megigazulása ebből a hitből fakadt. — *Éppúgy lesz utódod:* ezek a szavak az isteni igéret befejező szavai (Gen. 15, 5). Az igéretben arról van szó, hogy amint megszámlálhatatlanok az ég csillagai, úgy Ábrahám utódainak száma is megszámlálhatatlan lesz.

23. Gen. 15, 6.

A megigazulás gyümölcsei.

Békesség Istennel. Miután tehát a hit által megigazultunk, éljünk békében az Istennel Urunk Jézus Krisztus által. Általa, a hit segítségével, utunk nyílt a kegyelemhez, amelyben élünk és dicsekszünk is Isten (fiai) dicsőségének reménységével. De nemcsak ezzel, hanem szenvedéseinkkel is dicsekszünk, mert tudjuk, hogy a szenvedésből türelem sarjad, a türelemből kipróbált erény, a kipróbált erényből meg remény. A remény pedig nem csal meg, mert Isten szeretete kiáradt szívünkbe a ránk árasztott Szentlélek által. Krisztus ugyanis akkor, amikor még erőtlenek voltunk, a meghatározott időben meghalt a gonoszokért. Pedig az igazért is alig hal meg valaki, legföljebb a jótevőért adja életét az ember. Isten azonban azzal bizonyítja irántunk való szeretetét, hogy amikor még bűnösök voltunk, Krisztus meghalt értünk. Most tehát, amikor már megigazultunk vérében, sokkal inkább megment minket a büntetéstől. Ha ugyanis akkor, amikor még ellenségei voltunk, Fia halála által kiengesztelődött velünk az Isten, mennyivel inkább szabadulunk meg most, hogy kibékültünk vele, annak élete által. De nemcsak, hogy kibékültünk, hanem még dicsekszünk is az Istenben Urunk Jézus Krisztus által, aki most megszerezte nekünk a kiengesztelődést.

Ádám és Krisztus. Ezért, amint a bűn egy ember által lépett a világba, s a bűn miatt a halál, és így a halál minden emberre átterjedt, mert mindnyájan bűnbeestek... Bűn volt

5 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

5. A *Szentlelket*, s vele *Isten szeretetét* a keresztség szentségében árasztja a hívőkre Isten.

12. A mondat befejezetlen. Így lehetne kiegészíteni: „.. . .úgy a megigazulás is egy ember (Istenember) által jött a világba, és a megigazulással az élet."

12—21. Az Apostol összehasonlítja *Krisztus* és *Ádám* szerepét az emberiség sorsában. Ádám engedetlenségével bűnbe és kárhozatba vitte az emberiséget, Krisztus viszont engedelmességével a megigazulás és az örök üdvösség bőséges forrását nyitotta meg minden ember számára.

13 . 14. A *törvényadás előtt* a személyes bűn nem volt a halál oka, hiszen nem volt törvény, mely halállal sujtotta volna a bűnöst. Ha tehát mégis meghaltak azok is, akik a törvényadás előtt éltek, világos, hogy nem személyes bűneik miatt haltak meg, hanem egy más bűn, az Ádámtól örökölt áteredő bűn miatt.

ugyan a világon a törvényadás előtt is. A bűn azonban
14 nem számítódik be, amikor nincs törvény. Ám a halál mégis uralkodott Ádámtól Mózesig azokon, akik nem vétkeztek Ádám törvényszegéséhez hasonlóan, aki az Eljövendőnek előképe.
15 De a kegyelemmel nem úgy áll a dolog, mint a bűnbeeséssel. Ha ugyanis egynek bűnbeesése miatt oly sokan meghaltak, Isten kegyelme s az egy embernek, Jézus Krisztusnak kegyelmi ajándéka még bővebben kiárad so-
16 kakra. A kegyelemmel tehát nem úgy áll a dolog, mint az egy ember bűnével. Az ítélet ugyanis az egy miatt büntetést hozott, a kegyelem viszont sok vétekből megigazulásra
17 vezet. Ha ugyanis egynek bűnbeesése miatt, egy által uralkodott a halál, mennyivel inkább uralkodnak az egy Jézus Krisztus által az életben azok, akik a bőséges kegyelem és a megigazulás ajándékát kapják.
18 Amint tehát egynek bűnbeeséséből büntetés szállt minden emberre, úgy árad minden emberre életadó megigazulás
19 egynek igaz volta miatt. Amint ugyanis egynek engedetlensége miatt bűnössé váltak sokan, úgy sokan megigazul-
20 nak egynek engedelmessége miatt. Közbejött a törvény, hogy fokozódjék a bűnözés. Amikor azonban elhatalmasodott a bűn, túláradt a kegyelem, hogy amint halálthozóan uralkodott a bűn, úgy uralkodjék az örökéletre szóló
21 megigazulás révén a kegyelem is a mi Urunk Jézus Krisztus által.

6 **Fölszabadulás a bűn rabságából.** Mit mondjunk tehát? Megmaradjunk a bűnben, hogy túláradjon a kegye-
2 lem? Szó sincs róla. Hiszen már meghaltunk a bűnnek.

15—17. Krisztus megváltása hatásosabb, mint Ádám bűnbeesése, mert nemcsak az áteredő bűntől szabadít meg, hanem számtalan személyes bűntől is, és örök üdvösségre vezet.

20. Az Apostol nem arról beszél, hogy mi volt Isten célja a törvénnyel, hanem a törvényt önmagában tekinti és megállapítja, hogy számtalan parancsával és tilalmával csak szaporította a bűnöket

1—7. A kegyelmi élet kizárja a bűnös életet. A keresztségben Krisztus halálával és föltámadásával egyesül a hívő. Ez a szentségi kapcsolat megsemmisíti lelkében a bűnt és Isten kegyelmében való új életre támasztja föl. Az őskeresztény keresztségi szertartás a vízbemerítéssel és a vízből való kiemeléssel ezt a lelki folyamatot: a bűnös ember halálát és Isten gyermekének föltámadását fejezte ki szemléletesen.

Hogyan élhetnénk hát továbbra is benne? Vagy nem tud- 3
játok, hogy mindnyájan, akik megkeresztelkedtünk Jézus
Krisztusra, halálára keresztelkedtünk meg? A keresztség 4
által ugyanis vele együtt a halálba temetkeztünk, hogy
amint Krisztus az Atya dicsősége által föltámadt halottai-
ból, úgy mi is új életet éljünk. Ha ugyanis halálának ha- 5
sonlósága által egybenőttünk vele, akkor föltámadásában
is úgy leszünk. Hiszen tudjuk, hogy a régi ember bennünk 6
azért feszíttetett keresztre vele együtt, hogy a bűnös test
elpusztuljon és ne szolgáljunk többé a bűnnek. Aki ugyanis 7
meghalt, megszabadult a bűntől.

Ha tehát meghaltunk Krisztussal, hisszük, hogy (Krisz- 8
tussal) együtt élni is fogunk. Hiszen tudjuk, hogy a halot- 9
taiból föltámadt Krisztus többé nem hal meg, a halál többé
nem uralkodik rajta. Halálával ugyanis egyszer s minden- 10
korra meghalt a bűnnek, életével azonban Istennek él.
Ezért úgy tekintsétek ti is magatokat, hogy meghaltatok a 11
bűnnek, de éltek az Istennek Krisztus Jézusban, (a mi
Urunkban). Ne uralkodjék tehát halandó testetekben a 12
bűn, s ne engedelmeskedjetek kívánságainak. Tagjaitokat 13
ne vessétek oda a gonoszság eszközéül a bűn szolgálatára,
hanem, mint halálból életre keltek, adjátok át magatokat
az Isten szolgálatára, tagjaitokat pedig az igazság eszkö-
zéül az Istennek. A bűn ugyanis már nem lesz úrrá rajtatok, 14
mert nem a törvény alatt, hanem a kegyelemben éltek.

Az igaz élet szolgálatában. Mi következik ebből? Vét- 15
kezzünk tehát, mert nem a törvény alatt, hanem a kegye-
lemben élünk? Isten mentsen! Nem tudjátok, hogy annak 16
szolgálatában vagytok és annak kell engedelmeskednetek,
akinek mint szolgák alárendelitek magatokat: vagy a bűn-
nek, ami halálra vezet, vagy az engedelmességnek, ami
megigazulásra visz? De hála Istennek, hogy, bár a bűnnek 17

8—14. Az új, kegyelmi élet azt követeli a keresztény embertől, hogy tagadja meg magában a még megmaradt bűnös hajlamokat és szentelje magát teljesen Isten szolgálatára.

15—23. Nem úrnak senki sem szolgálhat. Az ember választhat a bűn és az engedelmesség között. A keresztény az engedelmességet választotta, mely nem más, mint Isten szolgálata megigazult élettel. A szolgálat gyümölcse itt a földön az életszentség, a másvilágon az örök boldogság.

szolgái voltatok, szívből engedelmeskedtetek annak a ta-
18 nításnak, melyre oktattak. A bűntől megszabadulva az
19 igaz élet szolgái lettetek. Testi gyarlóságtok miatt emberi módon szólok. Ahogy tagjaitokat a tisztátalanság és gonoszság szolgálatában a bűnre adtátok, úgy adjátok most tagjaitokat az igazság szolgálatában az életszentségre.
20 Amíg ugyanis a bűn szolgái voltatok, szabadok voltatok az
21 igazságtól. Mi hasznotok volt akkor abból, ami miatt most
22 szégyenkeztek? Hiszen annak vége a halál. Most azonban fölszabadultatok a bűn alól és Istennek szolgái lettetek.
23 Gyümölcsötök a megszentelődés, célotok az örök élet. A bűn zsoldja ugyanis a halál, Isten kegyelmi ajándéka azonban az örök élet Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.

7 **Fölszabadulás a mózesi törvény alól.** Nem tudjátok, testvérek — hiszen olyanokhoz szólok, akik ismerik a törvényt — hogy a törvény addig uralkodik az emberen,
2 amíg él? A férjes asszonyt például törvény köti életben lévő férjéhez, férje elhunytával azonban fölszabadul a férj
3 törvénye alól Ha tehát férje életében más férfié lesz, házasságtörőnek mondják, de férje holta után szabad a törvény kötelezettségétől s nem válik házasságtörővé, ha más
4 férfié lesz. Éppígy, testvérek, ti is meghaltatok a törvénynek Krisztus teste által, hogy ahhoz tartozzatok, aki halottaiból föltámadt. Most tehát teremjünk gyümölcsöt Is-
5 tennek Amíg ugyanis test szerint éltünk, a törvény által fölébresztett bűnös szenvedélyek működtek tagjainkban
6 s a halál gyümölcsét teremték Most azonban fölszabadultunk a törvény alól, mert meghaltunk annak, ami lenyügözött, s ezért új lélekben, s nem az elavult betű szerint szolgálunk.

7 **A törvény és a bűn.** Mit mondjunk tehát? Talán bűn a törvény? Szó sincs róla! A bűnt azonban csak a törvény

1—6. Az Apostol a 6, 14-ben tett kijelentését magyarázza Amint az egyik házastárs halála szabaddá teszi a másikat (2.3), úgy a keresztségben Krisztussal meghalt hívő is fölszabadul az ószövetségi törvény kötelező ereje alól, hogy új életet kezdjen (4—6).

7—13. A törvény önmagában semmiképen sem rossz, mégis bizonyos kapcsolat van a *törvény* és a *bűn* között Parancsaival és tilalmával

által ismertem meg, mert a bűnös kívánságot nem ismertem
volna, ha a törvény nem mondaná: Ne kívánd meg! Ám 8
a tilalom alkalmat nyujtott a bűnnek arra, hogy fölébresz-
szen bennem minden kívánságot. Ahol ugyanis törvény
nincs, ott halott a bűn. Valamikor törvény nélkül éltem. 9
De mihelyt jött a törvény parancsa, a bűn föléledt, én 10
pedig meghaltam. Így a parancs, melynek az életre kellett
volna vezetnie, halálomra vált. A parancs ugyanis alkalmat 11
adott a bűnnek, hogy félrevezessen és megöljön. A törvény 12
tehát szent; parancsa is szent, igaz és jó. Ami tehát jó, az 13
vált halálomra? Szó sincs róla! Inkább a bűn, mely, hogy
bűn-mivoltát megmutassa, azzal okozta halálomat, ami
jó, s így a parancs által bizonyítja szerfölött bűnös
voltát.

Az ember belső meghasonlottsága. Tudjuk, hogy a 14
törvény lelki, én azonban testi vagyok, a bűnnek rabja.
Magam sem értem mit teszek, mert nem azt teszem, amit 15
szeretnék, (a jót), hanem, amit gyűlölök, (a rosszat). Ha 16
pedig azt teszem, amit nem akarok, elismerem a törvény-
ről, hogy jó, s így már nem én cselekszem, hanem a bennem 17
lakó bűn. Tudom ugyanis, hogy a jó nem lakik bennem, 18
vagyis testemben, mert akarni ugyan kész volnék, de arra,
hogy a jót meg is tegyem, nem vagyok képes. Hisz nem azt 19
teszem, amit szeretnék, a jót, hanem a rosszat teszem, amit
nem akarok. Ha pedig azt teszem, amit nem akarok, akkor 20
már nem is én cselekszem azt, hanem a bennem lakó bűn.
Így tehát erre a törvényre találok: Bár a jót szeretném 21
tenni, a rosszra vagyok kész A belső ember szerint örö- 22
mömet találom Isten törvényében, de más törvényt tapasz- 23
talok tagjaimban: ez küzd értelmem törvénye ellen és a
bűn törvényének rabjává tesz, amely tagjaimban van.

---

ugyanis megismerteti az emberrel a bűnt, ill az emberben lakó bűnös kívánságot. Gyermekkorában ártatlanul él az ember, mert nem ismeri a törvényt, később azonban, amikor megismeri, fölébred a benne szunnyadó bűnös kívánság és bűnre viszi.

14—23 A bűnös kívánság erejét az emberben rejlő, *jóra* és *rosszra* irányuló kettős törekvés küzdelmével szemlélteti az Apostol. Ez a küzdelem nyilvánvalóvá teszi az ember erkölcsi tehetetlenségét, s a megváltás és a kegyelem szükségességét.

24 Én szerencsétlen ember! Ki szabadít meg e halálra szánt
25 testtől? Hála legyen Istennek, Jézus Krisztus, a mi Urunk
által! Értelmemmel tehát Isten törvényének szolgálok,
testemmel azonban a bűn törvényének.

8 A Krisztusban újjászületett ember boldogsága. Nincs tehát már semmi ítéletre méltó azokban, akik Krisz-
2 tus Jézusban élnek, (s nem a test szerint). Hiszen a lélek
törvénye, melyet a Krisztus Jézusban való élet ad, fölsza-
3 badított téged a bűnnek és a halálnak törvénye alól. Amire
ugyanis a törvény képtelen volt, mert a test miatt erőt-
lenné vált, azt Isten hajtotta végre. Tulajdon Fiát küldte
el a bűn miatt a bűnös testhez hasonló alakban, hogy eli-
4 télje a testben lévő bűnt, s hogy beteljesedjék rajtunk, akik
nem a test, hanem a lélek szerint élünk, amit csak rendel
a törvény.

5 Aki test szerint él, testi dolgokra vágyik, aki lélek sze-
6 rint, lelkiekre törekszik. A test vágyódása halálra vezet, a
7 lélek törekvése életre és békére. A test vágyódása ugyanis
Isten ellen van, mert nem veti alá magát Isten törvényének,
8 hiszen nem is képes rá. Aki test szerint él, nem lehet ked-
9 ves Isten előtt. Ti azonban nem test, hanem lélek szerint
éltek, ha valóban Isten Lelke lakik bennetek. Akiben ugyan-
10 is nincs Krisztus Lelke, az nem tartozik hozzá. Ha Krisz-
tus bennetek van, a test ugyan holt a bűn miatt, de a lélek
11 él a megigazulás következtében. Ha pedig bennetek van
annak Lelke, aki föltámasztotta Jézust halottaiból, ő, aki
Krisztus (Jézust) halottaiból föltámasztotta, életre kelti a
ti halandó testeteket is bennetek lakó Lelke által.

24. Az Apostol nem a léleknek a testtől való elválásáról beszél, hanem a bűnnek alávetett testtől való megszabadulásról.

25. *Hála legyen Istennek,* a Vulgátában: „Isten kegyelme."

1—9. A megigazulás kegyelmével a hívő benső életközösségre lép Krisztussal, s ezért nincs már benne *semmi ítéletre méltó,* vagyis semmi bűnös. Ezt csak Isten Fiának kereszthalála valósíthatta meg (1—3). Ennek a kegyelmi állapotnak fönntartása érdekében természetesen együtt kell működnünk a megváltás kegyelmével: meg kell tagadnunk bűnös kívánságainkat, s Krisztus tanítását és a Szentlélek belső irányítását követve kell élnünk.

9. *Isten Lelke* és *Krisztus Lelke* ugyanaz a Szentlélek, a Szentháromság harmadik személye.

Az istenfiúság. Ezért hát, testvérek, nem tartozunk a 12
testnek azzal, hogy test szerint éljünk. Ha ugyanis test sze- 13
rint éltek, meg fogtok halni, de ha lélekkel megölitek a test
cselekedeteit, élni fogtok. Akiket Isten Lelke vezérel, azok 14
Isten fiai. Nem a szolgaság lelkét kaptátok ugyanis, hogy 15
ismét félelemben éljetek, hanem a fogadott fiúság Lelkét
kaptátok, melyben azt kiáltjuk: „Abba, Atya!" Maga a 16
Lélek tesz tanuságot lelkünkben, hogy Isten fiai vagyunk.
Ha pedig fiai, akkor örökösei is: örökösei Istennek, Krisz- 17
tusnak pedig társörökösei. Előbb azonban szenvednünk
kell vele együtt, hogy vele együtt meg is dicsőüljünk.

A mennyei dicsőség. Az a véleményem, hogy a jelen 18
szenvedések nem mérhetők az eljövendő dicsőséghez, mely
nyilvánvalóvá lesz rajtunk. A sóvárgással eltelt természet 19
Isten fiainak megnyilvánulását várja. Hiszen a természet 20
is hiábavalóságnak van alávetve, nem önként, hanem a
miatt, aki alávetette. De megmarad az a reménye, hogy a 21
mulandóság szolgai állapotából fölszabadul Isten fiainak
dicsőséges szabadságára. Tudjuk ugyanis, hogy az egész 22
természet együtt sóhajtozik és vajúdik mindaddig. De nem 23
csak az, hanem mi is, akik magunkban hordjuk a Lélek
zsengéit: mi is sóhajtozunk és várjuk a fogadott fiúságot,
testünk megváltását. Meg vagyunk ugyan váltva, de még 24
reménységben élünk. A remény azonban, amit beteljesedni
látunk, nem remény. Hiszen ki remélné azt, amit lát? Ha 25

12—17. A hívő akkor él Isten gyermekéhez méltó életet, ha a Szentlélek belső vezetését követi. Az ószövetségi ember félelemből szolgált Istennek, az Újszövetségben Isten fiainak szeretetből kell szolgálniuk.

15. *Abba* arám nyelven *Atyát* jelent.

19. Isten az embert helyettesévé, a teremtett világ urává tette (Gen. 1, 28) Bűnbeesésével bizonyos értelemben az uralma alá tartozó természetet is elszakította Istentől és *hiábavalóságnak* vetette alá, vagyis bűnös használatával megfosztotta eredeti rendeltetésétől: Isten dicsőségére szolgálatától.

22 Az Apostol szinte érzi, hogy a teremtett világban vágyakozás van egy jobb világ után, amelynek része lesz Isten fiainak megdicsőült életében.

23. A *Lélek zsengéi* a megszentelő kegyelem és a Szentlélek különböző ajándékai.

24 . 25. A keresztények részesültek ugyan a megváltás kegyelmében, de annak teljes hatása még nem valósult meg bennük: az örök dicsőséget és a testi föltámadást reménykedve kell várniuk.

tehát reméljük, amit nem látunk, akkor várjunk csak türelemmel.

26 Gyöngeségünkben segítségünkre van a Lélek is, mert nem tudjuk, hogyan imádkozzunk helyesen. A Lélek azonban maga könyörög helyettünk szavakba nem foglalható sóhajtásokkal. 27 Aki vizsgálja a szíveket, tudja, hogy mit kíván a Lélek, mert Isten tetszése szerint jár közben a szentekért.

28 Tudjuk, hogy az Istent szeretőknek minden javukra szolgál, azoknak, akiket rendelése értelmében (szentségre) 29 hívott. Akiket ugyanis eleve ismert, azokat előre arra rendelte, hogy hasonlókká váljanak Fia képmásához. Így lesz 30 elsőszülött sok testvér között. Akiket pedig előre elrendelt, azokat meg is hívta, akiket meghívott, azokat megigazultakká is tette, akiket pedig megigazultakká tett, azokat meg is dicsőítette.

31 **Isten kegyelmének magasztalása.** Mit szóljunk ehhez? Ha Isten velünk, ki ellenünk? 32 Ő tulajdon Fiát sem kímélte, hanem odaadta mindnyájunkért: Hogyan ne ajándékozna nekünk vele együtt mindent? 33 Ki emel vádat Isten választottjai ellen? Hiszen Isten tette megigazultakká őket. 34 Ki ítéli el őket? Velük Krisztus Jézus, aki meghalt, sőt föl is támadt és az Isten jobbján közben is jár értünk. 35 Ki ragadhat el minket Krisztus szeretetétől? Nyomor vagy szükség, üldöztetés vagy éhinség, ruhátlanság, 36 életveszély vagy kard? Hiszen meg van írva:

„Minket mindenkor teérted irtanak,
S vágóbirkák módjára tartanak."

37 De mindezen diadalmaskodunk ő általa, aki szeret min-

26. 27. Megváltásunk teljes megvalósulásáért imádkoznunk is kell. A magunk erejéből azonban nem tudunk *helyesen imádkozni* Az Istennek tetsző imádságot a *Szentlélek* sugalmazza

28—30. Üdvösségünk végső biztosítéka az isteni előrerendelés (predesztináció), amellyel Isten öröktőlfogva kiválaszt és üdvösségre vezet minket.

31—39. Az Apostol Isten kegyelmének megasztalásával fejezi be a Krisztusban való megváltásról és megigazulásról szóló tanítást. Ha Isten annyira szeretett minket, hogy egyszülött Fiát odaadta értünk, semmi sem akadályozhatja meg üdvösségünket, senki sem foszthat meg Istennek irántunk való szeretetétől.

36. Zsolt. 43, 22.

ket. Biztos vagyok ugyanis abban, hogy sem halál, sem élet, 38
sem angyalok, sem fejedelemségek, sem jelenvalók, sem
jövendők, sem hatalmasságok, sem magasság, sem mélység, 39
sem egyéb teremtmény el nem szakíthat minket Isten sze-
retetétől, mely Krisztus Jézusban, a mi Urunkban van.

A zsidó nép magatartása a megigazulással szemben.

Az apostol együttérez népével. Igazat mondok Krisz- 9
tusban, nem hazudom. Lelkiismeretem tanuskodik mellet-
tem a Szentlélekkel: Nagy az én szomorúságom és szünte- 2
len szívem fájdalma. Inkább azt kívánnám, hogy magam 3
legyek átkozottként távol Krisztustól testvéreimért, test
szerint való rokonaimért, az izraelitákért. Övéik az isten- 4
fiúság, a dicsőség, a szövetségek, a törvényadás, az isten-
tisztelet és az igéretek. Övéik az atyák és test szerint kö- 5
zülük való Krisztus, aki mindenek fölött való, mindörökké
áldott Isten. Amen.

A zsidó nép és Isten igéretei. Arról szó sincs, hogy 6
Isten szava megdőlt volna. Hiszen nem mind izraelita, aki
Izraeltől származik. És nem is mindnyájan Ábrahám gyer- 7
mekei azért, mert leszármazottjai. Inkább: „Izsák utó-
dait hívják ivadékodnak." Másszóval: Nem a testnek 8
gyermekei gyermekei Istennek, hanem az igéret gyermekei
számítanak utódoknak. Az igéret ugyanis így hangzik: 9
„Azidőben eljövök és Sárának fia lesz." De nemcsak 10
nála volt így, hanem Rebekkánál is, aki egytől, Izsák
atyánktól foganta fiait. Mielőtt azonban világra jöttek 11
volna, s mielőtt még jót vagy rosszat tettek volna, — hogy
érvényesüljön Isten szabad választása, mely a tettektől 12
függetlenül csak a meghívó akaratától függ — Rebekka

6—13. Isten nem szegte meg igéretét azzal, hogy a hitetlen zsidó népet kizárta a messiási üdvösségből, hiszen a testi leszármazás nem ad jogot a megváltás kegyelmére, ez Isten ingyenes ajándéka. Szent Pál ezt Ábrahám és Izsák fiainak történetéből bizonyítja.

7. Gen. 21, 12.
9. Gen. 18, 10.
12. Gen. 25, 23.

ezt a kijelentést kapta: „Az idősebb szolgál majd az ifjabb-
13 nak." Írva van ugyanis: „Jákobot szerettem, Ézsaut pedig gyűlöltem."

14 **Isten szabad választása.** Mit szóljunk ehhez? Nem
15 igazságtalanság ez Isten részéről? Szó sincs róla! Hiszen megmondta Mózesnek: „Azon könyörülök, akin akarok, és kegyelmes vagyok az iránt, aki iránt nekem tetszik."
16 Tehát nem azon múlik, aki erőlködik vagy aki törtet, ha-
17 nem az irgalmas Istenen. Az Írás ugyanis azt mondja a Fáraónak: „Azért támasztottalak téged, hogy megmutassam rajtad hatalmamat, és hogy híre terjedjen nevemnek
18 világszerte." Így hát azon könyörül, akin akar, s azt teszi megátalkodottá, akit akar.

19 Erre ezt az ellenvetést teszed: „Miért von felelősségre
20 akkor mégis? Hiszen ki állhat ellen akaratának?" Ember, ki vagy te, hogy perbe szállj az Istennel? Mondhatja-e
21 mű a mesterének: Miért alkottál engem ilyennek? Vagy nem a fazekastól függ, hogy ugyanabból az anyagból egyik
22 edényt díszesnek, a másikat közönségesnek készíti? Ha tehát Isten nagy türelemmel elviselte a harag edényeit, melyeket pusztulásra szánt, hogy megmutassa haragját és
23 kinyilvánítsa hatalmát? Ha viszont az irgalom edényein, melyeket a dicsőségre készített, dicsőségének gazdagságát
24 akarja megmutatni? Ilyeneknek hívott meg minket, nemcsak a zsidók, hanem a pogányok közül is.

---

13. Mal. 1, 3.

14—24. A hitetlen zsidók elvetése és a pogányok meghívása nem igazságtalanság Isten részéről. A meghívás egyedül Isten tetszésétől függ. Az elvetés viszont, amint a Fáraó példája bizonyítja, a megátalkodottság eredménye. A Fáraónak ugyan Isten adott szerepet a történelemben, de mivel akaratával szembeszállt, elvetette (15—18). Az ember részéről vakmerőség volna, ha számonkérné Istentől a meghívás vagy az elvetés okát (19—21). Isten a megátalkodott zsidókon igazságosságát és büntető hatalmát mutatja meg, a zsidókból és pogányokból lett hívőkön viszont mérhetetlen jóságát (22—24).

15. Exod. 33, 19.

17. Exod. 9, 16.

22. 23. A két kérdés befejezetlen, így kell kezdeni: „Lehet-e valamit is Isten szemére vetni a miatt . . ."

24. Az Apostol a gondolatsor végén kijelenti, hogy az isteni *irgalom edényei* a zsidók és pogányok közül meghívott keresztények.

Isten új népe. Ozeásnál így szól: 25

„Népemnek hívom azt, amely nem-népem,
S kedveltnek azt, amely nem kedves nekem,
(S irgalmat nyertnek azt, amely irgalom híján volt).
A helyett, hogy azt mondanák nekik: 26
Nem vagytok az én népem,
Az élő Isten fiainak hívják majd őket."

Izaiás pedig fönnszóval hirdeti Izraelről: „Ha annyi is 27
Izrael fiainak száma, mint a tenger fövenye, csak a maradék üdvözül." Beteljesíti és hamarosan végre is hajtja a 28
földön jövendölését az Úr. Azt is előre megmondta Izaiás: 29

„Ha a seregek Ura nem hagyott volna nekünk utódot,
Olyanok lettünk volna, mint Szodoma,
És Gomorrához hasonlóan jártunk volna."

A zsidó nép bűnössége. Mit szóljunk ehhez? A pogá- 30
nyok, akik nem törekedtek megigazulásra, megigazulást nyertek, mégpedig a hit által igazultak meg. A zsidó nép 31
viszont, mely a törvényből eredő megigazulásra törekedett, nem jutott el a törvény teljesítésére. Ugyan miért nem? 32
Mert nem a hittel, hanem tettekkel törekedett rá. Megbotlottak a botlás kövében, amint írva van: 33

„A botlás követ és a botrány sziklát teszem le Sionban,
S szégyent nem vall, aki hisz benne."

Testvérek! Szívem vágya és könyörgésem az Istenhez, 10
hogy üdvözüljenek. Tanuságot teszek róluk, hogy van 2
bennük buzgóság Istenért, de hiányzik a helyes megértés. Félreismerik ugyanis az Istentől eredő megigazulást, és a 3
magukéval próbálják helyettesíteni. Nem vetik alá magukat az Istentől eredő megigazulásnak. Márpedig a törvény 4
végső célja Krisztus, aki által minden hívő megigazul.

---

25. 26. Ozeás 2, 23.24; 1, 10.
27. Iz 10, 22.23.
29. Iz. 1, 9.
30—33. A zsidó nép elutasította Krisztus hitét, s ezért maga felelős sorsáért. A megigazulásra saját erejükből akarnak eljutni, pedig az csak a Krisztusba vetett hit által lehetséges (lásd 10, 1—4).
33. Iz. 8, 14; 28, 16.

5 **Hit nélkül nincs megigazulás.** Mózes azt írja a tör-
vényből eredő megigazulásról: „Csak az az ember fog élni
6 általa, aki teljesíti.“ A hitből eredő megigazulásról viszont
így szól: „Ne kérdezd magadban: Ki megy föl a mennybe?“
7 — tudniillik, hogy Krisztust lehozza. Vagy: „Ki száll le
az alvilágba?“ — tudniillik, hogy Krisztust fölhozza a
8 holtak országából. Mit is mond hát? „Közel van hozzád az
ige, ajkadon és szívedben van“ — tudniillik a hit igéje,
9 melyet hirdetünk. Ha száddal vallod, hogy Jézus az Úr,
és szívedben hiszed, hogy Isten föltámasztotta őt halottai-
10 ból, üdvözülsz. A szívbeli hit ugyanis megigazulásra, a
11 szóbeli megvallás az üdvösségre szolgál. Az írás is azt
12 mondja: „Senki szégyent nem vall, aki hisz benne.“ Nincs
különbség zsidó meg pogány közt, mert mindnyájunknak
egy az Ura, aki bőkezű mindazok iránt, akik segítségül
13 hívják. „Mindaz, aki az Úr nevét hívja segítségül, üdvö-
zül.“

14 **A zsidó nép maga okozta hitetlenségét.** De hogyan
is hívhatják segítségül azt, akiben nem hisznek? S hogy
higgyenek abban, akiről nem hallottak? S hogyan halljanak
15 hirnök nélkül? S hogyan hirdessen az, akit nem küldtek?
Hiszen meg van írva: „Mily kedves a lépte annak, (aki bé-
16 két hirdet,) aki jó hírt hoz.“ De nem mindnyájan enge-
delmeskednek az evangéliumnak. Ezért kérdi Izaiás is:
17 „Uram, ki hisz a tőlünk hallottaknak?“ A hit tehát hallás-

5—10. *Mózes a törvényből eredő megigazuláson* kívül a *hitből eredő megigazulásról* is beszélt. Erre nem nehéz eljutni, hiszen Krisztust nem kell lehozni az égből, mert maga jött a földre, nem kell előhozni a sírból, mert már föltámadt, csak hinni kell a megváltás tényében: az Úr megtestesülésében és föltámadásában, s ezt a hitet nyiltan meg is kell vallani.

5. Lev.18, 5.
6. Deut. 30, 12—13.
8. Deut. 30, 14.
11 Iz. 28, 16.
13. Joel 2, 32.

14—21. Isten mindent megtett, hogy az üdvösségre vezesse a zsidókat. Az evangéliumot is elsősorban nekik hirdették Hitetlenségükért tehát maguk felelősek. A pogányok viszont, akik nem várták a Messiást, hitükkel eljutottak a messiási üdvösségre.

15. Iz. 52, 7.
16. Iz. 53, 1.

ból ered, a hallás pedig Krisztus igéjéből. De kérdem: 18
Vajjon nem hallották? Hiszen

„Végig a földön szárnyal a szavuk,
Világ végéig elhat szózatuk."

Tovább kérdem: Éppen Izrael nem értette meg? Már Mó- 19
zes megfelelt rá:

„Féltékenységre ingerellek azok ellen, kik nem-népem,
Haragra indítlak az értelmetlen nép ellen.

Izaiás meg nyíltan megmondja: 20

„Ki nem keresett, rám talált,
Fölismert, ki utánam nem járt."

Izraelhez azonban így szól: „Naphosszat kitárom karomat 21
a hitetlen, ellenszegülő nép felé."

A zsidó nép kiválasztott maradéka. Azt kérdem 11
tehát: Vajjon Isten elvetette népét? Szó sincs róla! Hisz
én is izraelita vagyok, Ábrahám véréből, Benjamin törzsé-
ből. Isten nem vetette el népét, melyet öröktől fogva kivá- 2
lasztott. Nem tudjátok mit mond az Írás Illés történeté-
ben, mikor így vádolta Izraelt Isten előtt: „Uram, pró- 3
fétáidat fölkoncolták, oltáraidat lerombolták, csak magam
maradtam meg, de nekem is életemre törnek" S mit felelt 4
rá az isteni szózat? „Megtartottam magamnak hétezer fér-
fit, akik nem hajtottak térdet Báál előtt." Így a jelenben is 5
van egy maradék, akiket a kegyelem választott ki. De ha ez 6
kegyelem alapján történt, akkor nem tettek fejében, külön-
ben a kegyelem már nem volna kegyelem.

A pogányok megtérésének hatása a zsidó népre. Hogy is állunk tehát? Amit Izrael keresett, azt nem érte 7
el. Csak a kiválasztott maradék érte el. A többiek elvakul-

18. Zsolt 18, 5.
19. Deut. 32, 21.
20. Iz. 65, 1.
21. Iz. 65, 2.

1—6. Isten nem vetette el teljesen a zsidó népet, mert a *maradék:* maga az Apostol és sok más hívő zsidó Isten kegyelméből eljutott a messiási üdvösségre.

3. 3 Kir. 19, 10.14.
4. 3 Kir. 19, 18.

8 tak, amint meg van írva: „Isten értelmetlen lelket adott
nekik, látásra nem nyíló szemet, hallásra nem táruló fület
9 mind a mai napig." És Dávid azt mondja:

„Asztaluk legyen csapdává és tőrré
Megtorlásukra, meg botránykővé.
10 Homályosodjék el szemük, ne lássanak,
És nyomorítsd görbére hátukat."

11 Kérdem tehát: Azért botlottak meg, hogy elessenek? Szó
sincs róla! Vétkükből inkább üdvösség fakadt a pogányok-
12 nak, hogy versengésre serkentse őket. Ha pedig vétkük
gazdagítja a világot és megfogyatkozásuk is hasznos a po-
gányoknak, mennyivel inkább lesz azzá teljes számuk.

13 Nektek pogányoknak meg azt mondom: Amennyiben a
14 pogányok apostola vagyok, hivatásomat nagyra tartom. Sze-
retném versengésre serkenteni véreimet és szeretnék lega-
15 lább néhányat közülük az üdvösségre vezetni. Ha ugyanis
már elvetésük is megbékélése a világnak, mi más lesz föl-
16 vételük, ha nem élet a halálból? Ha szent a búza zsengéje,
szent lesz a kenyér is; s ha szent a gyökér, szentek lesznek
az ágak is.

17 Ha egyik-másik ág le is tört, s te vad olajfa létedre belé-
jük lettél oltva, és részese lettél az olajfa gyökerének és
18 dús nedvének, ne dicsekedjél az ágak rovására. Ha mégis

8. Iz. 29, 10.

9.10. Zsolt. 68, 23.24.

11—14. A zsidó nép hitetlensége a pogányok javára vált. Amikor ugyanis a zsidók elutasították az evangéliumot, szent Pál a pogányok közt kezdte meg apostoli munkáját, s így a kereszténység gyorsabban terjedt el. A pogányok megtérése viszont a zsidó nép javára válik. Az a tény ugyanis, hogy Istenük, Szentírásuk és Messiásuk a pogány népeké lett, bizonyos féltékenységre indítja őket és elősegíti megtérésüket.

15. 16. Ha a zsidó nép hitetlenségéből nagy jó származott (a pogányok meghívása Isten országába), megtérésük még nagyobb jónak, a világvégi föltámadásnak és Isten országa beteljesedésének lesz a jele.

17—24. Mivel a zsidó nép az Istentől kiválasztott gyökér, amelyből kihajtott a kereszténység, a pogányból megtért kereszténveknek nincs joguk büszkélkedni. A pogányság az a vad olajág, mely a nemes olajfába, a letört ág helyére lett beoltva, s annak életnedvét szívja magába. Az Apostol tanításának szemléltetésére megváltoztatta a képet, a gyakorlatban fordítva van: a vad alanyba szokás a nemes vesszőt beoltani.

dicsekednél, tudd meg: Nem te hordozod a gyökeret, hanem a gyökér téged. Mondhatnád ugyan: Letörtek az ágak, 19
hogy én legyek beoltva. Ez igaz. A hitetlenség miatt tör- 20
tek le, te viszont a hit által állsz. Ne légy tehát fönnhéjázó, inkább félj. Ha ugyanis a természetes ágaknak nem 21
kegyelmezett Isten, hátha neked sem kegyelmez. Értsd meg 22
hát Isten jóságát és szigorúságát: szigorúságát a vétkesek iránt, irántad pedig Isten jóságát, föltéve ha megmaradsz a jóban, különben téged is lenyesnek. De ők is be lesznek 23
oltva, ha nem maradnak meg hitetlenségükben, mert Istennek van hatalma ahhoz, hogy újra beoltsa őket. Ha tehát 24
téged levágtak a természetes vadolajfáról, és a természet rendjén kívül beoltottak a nemes olajfába, mennyivel inkább lesznek beoltva saját olajfájukba azok, akik természet szerint is odavalók.

A zsidók jövendő megtérése. Nem szeretném, test- 25
vérek, hogy tájékozatlanok maradjatok e titok dolgában, hogy bölcseknek ne képzeljétek magatokat. A vakság csak részben veri Izraelt, míg a pogányok teljes számban meg nem térnek. Akkor majd egész Izrael üdvözül, amint írva 26
van:

„Sionból jön a szabadító,
Ki eltörli Jákob gonoszságát:
Ez lesz szövetségem velük, 27
Amikor megbocsátom bűnüket."

Az evangéliumot tekintve ugyan ellenségek, a ti javatokra, 28
de a kiválasztás által kedvesek őseik miatt. Isten ugyanis 29
nem bánja meg kegyelmi adományát és meghívását. Hi- 30
szen, amint egykor ti nem hittetek Istennek, de most azoknak hitetlensége miatt irgalmasságot találtatok, úgy ők ma 31
hitetlenekké lettek az irántatok tanusított irgalmasság miatt, hogy egykor majd irgalomra találjanak. Isten 32
hagyta, hogy mindnyájan hitetlenségbe merüljenek, hogy mindenkin könyörüljön.

25—32. A zsidó nép elvetése nem végleges. Amikor a pogány népek mind megtérnek, a zsidók is meg fogják találni az utat Krisztus Egyházába.

26 . 27. Iz. 59, 20; Jer. 31, 33.34.

33 Mekkora a mélysége Isten gazdagságának, bölcseségének
és tudásának!
Mily megfoghatatlanok szándékai,
Mily kifürkészhetetlenek útjai!
34 Vajjon ki látta az Úr gondolatait?
Tanácsot ki adott neki?
35 Ki kölcsönzött neki,
Hogy visszakövetelhetné tőle?
36 Minden belőle, általa és érte van,
Dicsőség néki mindörökké! Amen.

A keresztény ember erkölcsi kötelességei.

Általános szabályok.

12 **Istennek tetsző élet.** Testvérek, Isten irgalmára kérlek
titeket: Adjátok testeteket élő, szent, Istennek tetsző áldo-
2 zatul. Ez legyen észszerű hódolatotok. Ne szabjátok maga-
tokat e világhoz, hanem alakuljatok át gondolkodástok
megújulásával, hogy fölismerjétek mi az Isten akarata,
mi a helyes, mi kedves neki, és mi a tökéletes.
3 A nekem adott kegyelemnél fogva azt mondom mind-
egyiteknek: Senki se becsülje magát kelleténél többre, ha-
nem gondolkodjék magáról mindenki józanul az Istentől
4 neki juttatott hit mértéke szerint. Amint ugyanis egy test-
ben több tagunk van, de nem ugyanaz a föladata mind-
5 egyik tagnak, éppúgy sokan egy testet alkotunk Krisztus-
6 ban, egyenkint viszont egymásnak tagjai vagyunk. A
nekünk adott kegyelemnek megfelelően azonban külön-
böző ajándékaink vannak: aki a prófétálást kapta, pró-

33—36. Az a csodálatra méltó, titokzatos irányítás, amely Isten országának földi kibontakozásában megnyilvánul, Isten mindenhatóságának, bölcseségének, igazságosságának és irgalmának magasztalására ihleti az Apostolt.

34 35. Iz 40, 13; Jób. 41, 3.

3—8. A keresztények Krisztussal kegyelmi közösségben egy természetfölötti valóságot, *egy testet* alkotnak: Krisztus Titokzatos Testét (lásd 1 Kor 12, 12—30; Ef. 1, 22.23; 6, 29.30; Kol. 1, 18; Ap Csel. 9, 4 jegyzet). Senki se törekedjék arra, hogy nagyravágyásból megváltoztassa Istentől kapott hivatását.

fétáljon a hit szabálya szerint; aki tisztséget kapott, gyakorolja tisztségét; aki tanító, oktasson; aki a buzdítás ajándékát kapta, buzdítson; aki alamizsnát oszt, tegye egyszerűségben; aki előljáró, legyen gondos; aki irgalmasságot gyakorol, tegye derűsen. 7 8

Felebaráti szeretet. Szeressetek tettetés nélkül. Gyűlöljétek a rosszat, ragaszkodjatok a jóhoz. Ami a testvéri szeretetet illeti, legyetek gyöngédek, tiszteletadás dolgában legyetek előzékenyek. A buzgóságban ne lankadjatok, legyetek tüzes lelkületűek: az Úr az, akinek szolgáltok! Legyetek örvendezők a reménységben, béketűrők a nyomorúságban, állhatatosak az imádságban. Segítsetek a szenteken, ha szükségben vannak, s gyakoroljátok a vendégszeretetet. Áldjátok üldözőiteket, áldjátok és ne átkozzátok! Örvendezzetek az örvendezőkkel, a sírókkal pedig sírjatok. Éljetek egyetértésben. Ne legyetek fönnhéjázók, hanem alkalmazkodjatok az egyszerű emberekhez. Ne képzeljétek magatokat önmagatoktól okosaknak. 9 10 11 12 13 14 15 16

Ellenségszeretet. Rosszért rosszal senkinek se fizessetek. Törekedjetek a jóra (nemcsak Isten, hanem) az emberek előtt is. Amennyiben rajtatok múlik, lehetőleg éljetek minden emberrel békességben. Bosszút ne álljatok, szeretteim, hanem hagyjátok az ítélet haragjára, mert írva van: „Enyém a bosszú, én majd megfizetek", mondja az Úr. Sőt „ha ellenséged éhezik, adj neki enni; ha szomjazik, adj neki inni; mert ha így teszel, égő parazsat raksz a fejére." Ne győzzön rajtad a rossz, te győzd le jóval a rosszat. 17 18 19 20 21

Engedelmesség a fölöttes hatalom iránt. Mindenki vesse alá magát a fölöttes hatalomnak. Nincs ugyanis hatalom, csak Istentől. Ahol hatalom van, azt Isten 13

19. Deut. 32, 35.

20. Péld. 25, 21.22. A hasonlat azt fejezi ki, hogy a nagylelkű jótékonyság belsejében győzi le és indítja jobb érzésre az ellenséget.

1—8. Az Apostol leszögezi a keresztény állameszme alapelveit. A fölöttes hatalom iránt tanusított engedelmesség, hacsak nem követel az isteni törvénnyel ellenkezőt, Isten akarata. Állampolgári kötelességeink teljesítésére lelkiismeretben is kötelezve vagyunk.

2 rendelte. Aki tehát szembeszáll a hatalommal, Isten
rendelésének szegül ellene. Az ellenszegülő pedig ma-
3 gára vonja az ítéletet. A felsőbb hatalom nem arra
való, hogy elijesszen a jótettől, hanem a rossztól. Azt
szeretnéd tehát, hogy ne kelljen a hatalomtól tartanod?
4 Tedd a jót, és megdicsér. Isten eszköze ugyanis a te javadra.
De ha rosszat teszel, félj, mert nem hiába viseli a kardot.
Isten eszköze ugyanis, hogy végrehajtsa az ítéletet a
5 gonosztevőn. Alá kell rendelnetek magatokat, nemcsak a
6 megtorlás, hanem a lelkiismeret miatt is. Ezért fizettek
7 adót is, hiszen Isten szolgái, akik azt behajtják. Adjátok
meg tehát mindenkinek, ami jár neki: akinek adó, annak
adót, akinek vám, vámot, akinek hódolat, hódolatot, aki-
nek tisztelet, tiszteletet.

8 **A törvény tökéletes teljesítése.** Ne tartozzatok sen-
kinek semmivel, csak kölcsönös szeretettel, mert aki fele-
9 barátját szereti, teljesíti a törvényt. Ezeket a parancsola-
tokat: „Ne paráználkodjál, ne ölj, ne lopj, (hamisan ne ta-
nuskodjál,) mást ne kívánd", s a többit mind ez az egy
foglalja össze: „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat."
10 A szeretet nem tesz rosszat a felebarátnak. A törvény tö-
kéletes teljesítése tehát a szeretet.

11 Így tegyetek, hiszen ismeritek a mai időket. Itt az óra,
hogy fölébredjünk az álomból. Hiszen üdvösségünk köze-
12 lebb van, mint mikor hívők lettünk. Múlóban az éjszaka,
a nappal közel. Vessük le hát a sötétség tetteit, s öltsük
13 magunkra a világosság fegyvereit. Éljünk tisztességesen,
mint nappal, ne lakmározásban és részegeskedésben, ne faj-
talanságban és tobzódásban, ne civódásban és versengésben.
14 Inkább az Úr Jézus Krisztust öltsétek magatokra, és ne
dédelgessétek testeteket, hogy bűnös kívánságokra ne
gerjedjen.

10. Aki szereti felebarátját, nem tesz semmi olyant, ami felebarátja lelki vagy testi kárára volna, tehát tökéletesen megtarja a törvényt.

12. A keresztények földi élete bizonyos mértékben a sötétség, az *éjszaka* ideje, az éjszakát azonban fölváltja a nappal világossága: a mennyei üdvösség beteljesülése.

14. *Jézus Krisztust magunkra ölteni* azt jelenti, hogy lelkületünkben és tetteinkben hasonlóvá leszünk hozzá, követjük őt.

Magatartás az aggályos keresztényekkel szemben.

Óvás a szeretetlenségtől. Karoljátok föl az aggályos 14
lelkiismeretűt, a nélkül hogy fölfogását elitélnétek. Van, 2
aki azt hiszi, hogy mindent ehetik, az aggályos azonban
csak zöldségfélével táplálkozik. Aki eszik, ne vesse meg 3
azt, aki nem eszik; aki pedig nem eszik, ne itélje el azt,
aki eszik. Hiszen az Isten magáénak tekinti őt. Ki vagy 4
te, hogy más szolgája fölött itélkezel? Saját urának áll
vagy bukik. De meg fog állni, mert van elég hatalma az
Úrnak ahhoz, hogy fönntartsa.

Van, aki különbséget tesz a napok közt, a másik meg 5
minden napot jónak tart. Kövesse mindenki a maga meg-
győződését. Aki tekintettel van a napokra, az Úrért teszi. 6
S aki eszik, az Úrra való tekintettel eszik, hiszen hálát ad
az Istennek. Aki viszont nem eszik, az Úrra való tekin-
tettel nem eszik, és ő is hálát ad Istennek. Egyikünk sem 7
él, s egyikünk sem hal meg önmagának. Míg élünk, az 8
Úrnak élünk, s ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Tehát
akár élünk, akár halunk, az Úré vagyunk. Krisztus ugyanis 9
azért halt meg és támadt föl, hogy holtakon is, élőkön is
uralkodjék. Miért itéled hát el testvéredet? Miért veted 10
meg felebarátodat? Hiszen mindnyájan megjelenünk Isten
itélőszéke előtt. Így mondja az Írás: 11

„Megesküdtem önmagamra, szól az Úr:
Előttem hajlik meg minden térd,
S minden nyelv Istent magasztalja."

Tehát mindegyikünk magáról ad számot Istennek. 12

Óvás a megbotránkoztatástól. Ezentúl tehát ne ítél- 13
jük el egymást, hanem inkább arra törekedjetek, hogy ne
okozzatok a testvérnek megütközést vagy botránkozást.
Tudom, s meg vagyok győződve az Úr Jézusban, hogy 14
magában véve semmi sem tisztátalan, csak annak tisztáta-

1—23. Krisztus követésének gyakorlati szeretetben kell megnyilvánulnia: kövesse minden keresztény szabadon saját lelkiismeretének meggyőződését, de az aggályos lelkiismeretűekkel szemben legyenek megértéssel, és kerüljék egymás szeretetlen bírálgatását.

11. Iz. 45, 23.

15 lan, aki tisztátalannak tartja. De ha testvéred elszomorodik
az ételed miatt, már nem a szeretet szellemében jársz el. Ne
okozd ételeddel annak vesztét, akiért Krisztus meghalt.
16. 17 Ne hagyjátok, hogy ócsárolják szabadságtokat. Hiszen
Isten országa nem eszem-iszom, hanem igazság, béke és
18 öröm a Szentlélekben. Aki így szolgál Krisztusnak, az
19 kedves Isten előtt, s rokonszenves az embereknek. Ezért
törekedjünk arra, ami a békességet s egymás épülését szol-
20 gálja. Az étel miatt ne rontsd le Isten művét. Minden tiszta
ugyan, de ártalmára lesz annak, aki botránytot okozva eszik.
21 Jobb, ha nem eszel húst és nem iszol bort, s egyebet sem
teszel, ami miatt testvéred megütközik, (megbotránkozik
22 vagy meginog). Saját meggyőződésedet tartsd meg Isten
előtt. Boldog az, akinek nem kell visszavonnia, amit helyes-
23 nek tart. Akinek azonban kétsége támad s mégis eszik, el
van ítélve, mert nem meggyőződése szerint tett. Mindaz,
ami nem meggyőződésből történik, bűn.

15 **Megértés az aggályosokkal szemben.** Nekünk erő-
seknek az a kötelességünk, hogy elviseljük az aggályosok
2 gyarlóságát, s ne a magunk javát keressük. Törekedjék
mindegyikünk felebarátja kedvére, javára és épülésére.
3 Hiszen Krisztus sem kereste a maga kedvét. Írva van
4 ugyanis róla: „Gyalázóid szidalma engem ér." Mindazt, amit
valaha megírtak, okulásunkra írták, hogy az Írásból türel-
met és vígasztalást merítsünk reményünk megőrzésére.
5 Adja nektek a türelem és vígasztalás Istene, hogy Krisztus
6 Jézus akarata szerint egyetértők legyetek. Így egy szívvel,
egy szájjal magasztalhatjátok Istent, Urunk Jézus Krisz-
tus Atyját.
7 Fogadjátok el tehát egymást, amint Krisztus is elfoga-
8 dott titeket Isten dicsőségére. Azt mondom ugyanis: Krisz-
tus (Jézus) vállalta a zsidóság szolgálatát, hogy bebi-
zonyítsa Isten igazmondását és valóraváltsa az atyáknak

3. Zsolt. 68, 10.

8—13. *Krisztus vállalta a zsidóság szolgálatát*, vagyis evangéliumát a zsidóknak hirdette. Ezzel Isten igazmondását és hűségét bizonyította, hiszen a zsidóság kapta a messiási ígéretet. A megtért zsidók tehát ezért magasztalják Istent, a megtért pogányok viszont irgalmassága miatt, hogy külön ígéret nélkül is részesítette őket az üdvösségben.

tett igéreteket. A pogányok viszont irgalmassága miatt 9
magasztalják Istent, amint írva van:

„Azért áldalak a népek közepett,
És énekelem, Uram, nevedet."

Aztán meg így szól: „Örvendjetek népével együtt, ti po- 10
gányok." Majd ismét: 11

„Dicsérjétek az Urat minden népek,
Minden nemzetek dicsérjétek."

Izaiás meg azt mondja: 12

„Sarja támad Jesszének,
Ki a népek uralkodójává emelkedik,
Benne bíznak a pogány nemzetek."

Töltsön el titeket a reménység Istene a hit teljes örömével 13
és békéjével, hogy a reményben a Szentlélek erejéből bővelkedjetek.

Befejezés.

A levél megokolása. Meg vagyok győződve róla, test- 14
véreim, hogy tele vagytok jóindulattal, és oly bőséges tudással rendelkeztek, hogy magatok is figyelmeztethetitek egymást. Itt-ott merészebben írtam (testvéreim), hogy 15
egyet-mást emlékezetetekbe idézzek az Istentől kapott kegyelem címén. Krisztus Jézus szolgájának kell lennem a 16
pogányok közt és Isten evangéliumának szent szolgálatát kell végeznem, hogy a pogány népek a Szentlélektől megszentelt kedves áldozati ajándékká legyenek. Ezzel 17
tehát dicsekedhetem Krisztus Jézusban Isten előtt. Nem 18
merek ugyanis beszélni, csak arról, amit Krisztus vitt végbe általam szóval és tettel a pogányok megtérítésére,

9. Zsolt. 17, 50.
10. Deut. 32, 43.
11. Zsolt. 116, 1.
12. Iz 11, 10.
14—33. A befejezésben szent Pál újra olyan személyes hangon ír, mint levelének elején. Apostoli küldetését azért kapta, hogy az egész világon hirdesse az evangéliumot, s a pogány népeket engedelmességre tanítsa Krisztus iránt. A római híveket arra kéri, hogy imádsággal támogassák őt munkájában.

19 jelek és csodák hatásával és a Szentlélek erejével. Így Jeruzsálemtől Illíriáig bejártam az egész vidéket és hirdettem
20 Krisztus evangéliumát. De becsületbeli dolognak tartottam, hogy ne ott hirdessem az evangéliumot, ahol Krisztus neve már ismerős volt, s ne a mástól rakott alapra építsek, mert írva van:

21 „Akiknek nem hirdették, majd meglátják,
S megértik majd, kik hírét sem hallották."

22 **Az Apostol utitervei.** Ez az, ami sokszor meggátolt
23 abban, hogy hozzátok menjek. Mivel azonban nem akad már tennivalóm ezen a vidéken, s már több éve készülök
24 hozzátok, remélem, hogy amikor átkelek Hispániába, átutazóban láthatlak titeket, és útbaigazítást kaphatok tőletek. Előbb azonban ki akarom pihenni magamat köztetek.

25. 26 Most Jeruzsálembe indulok a szentek szolgálatára. Macedónia és Ahája jónak látta, hogy gyűjtést rendezzen a
27 jeruzsálemi szegény hívek javára. Jónak látták, de tartoznak is nekik vele, mert ha lelki javaikban osztoznak a po-
28 gányok, kötelesek az anyagiakban segítségükre lenni. Amikor ezt befejeztem és a gyűjtés eredményét átadtam nekik,
29 útbaejtve titeket, Hispániába utazom. Jól tudom, hogy amikor hozzátok megyek, Krisztus (evangéliumának) bőséges áldásával érkezem.

30 Kérlek titeket, testvéreim, a mi Urunk Jézus Krisztusra, s a Szentlélek szeretetére, támogassatok értem mondott
31 imádságtokkal az Istennél, hogy megszabaduljak a judeai hitetlenektől, és a szentek szívesen vegyék Jeruzsálemnek
32 tett szolgálatomat. Akkor, ha Istennek úgy tetszik, örömmel mehetek hozzátok, hogy körötökben fölüdüljek. Legyen mindnyájatokkal a békesség Istene. Amen.

16 **Ajánlás és üdvözlések.** Ajánlom nektek nővérünket,
2 Főbét, aki a kenkreai egyház szolgálatában áll. Fogadjátok

21. Iz. 52, 15.

1—16. Az üdvözlések hosszú sora bizonyítja, hogy az Apostol már római útja előtt is sok római hívőt személyesen ismert.

1. *Főbe* diakonissza, vagyis az Egyház szegényeinek és betegeinek gondozója volt *Kenkreában*, Korintus keleti kikötővárosában.

őt szentekhez méltóan az Úrban és támogassátok őt, amiben csak rátok szorul, mert ő is soknak volt támasza, nekem magamnak is.

Köszöntsétek Priszkát és Aquilát, munkatársaimat 3
Krisztus Jézusban. Ők életüket kockáztatták értem. Ezért 4
nemcsak én vagyok hálás nekik, hanem a pogányokból
megtért minden egyházközség. Köszöntsétek a házukban 5
gyülekező közösséget. Köszöntsétek kedves Epenetuszomat,
Ázsia zsengéjét Krisztusban. Köszöntsétek Máriát, aki so- 6
kat fáradt értetek. Köszöntsétek rokonaimat és fogoly- 7
társaimat, Andronikuszt és Júniát, akiket az apostolok körében nagyra becsülnek, s akik előttem lettek keresztényekké. Köszöntsétek az Úrban szeretett Ampliátuszomat. 8
Köszöntsétek Urbánuszt, munkatársunkat Krisztusban, és 9
az én kedves Sztakiszomat. Köszöntsétek Apelleszt, aki 10
helytállt Krisztusért. Köszöntsétek Arisztobulusz házanépét. 11
Köszöntsétek rokonomat Heródiont. Köszöntsétek Nárcisszusz házanépét, akik hívők az Úrban. Köszöntsétek 12
Trifénát és Trifószát, akik az Úrért fáradnak. Köszöntsétek a szeretett Perziszt, aki sokat fáradt az Úrért.
Köszöntsétek az Úr választottját Rúfuszt és anyját, 13
aki nekem is az. Köszöntsétek Aszinkrituszt, Flegont, Her- 14
meszt, Patrobászt, Hermászt és a velük lévő testvéreket.
Köszöntsétek Filologuszt és Júliát, Nereuszt és nővérét, 15
meg Olimpiászt és a velük lévő összes szenteket. Köszönt- 16
sétek szent csókkal egymást. Krisztus minden egyháza köszönt titeket.

Óvás a hamis tanítóktól. Testvérek, figyelmeztetlek 17
titeket, tartsátok szemmel azokat, akik ellentétben azzal a tanítással, amit tanultatok, egyenetlenséget és botrányt okoznak. Kerüljétek őket! Az ilyenek nem Krisztus Urunk- 18

3. *Priszka* és *Aquila* zsidószármazású keresztény házaspár volt. Amikor Klaudiusz császár kitiltotta Rómából a zsidókat, Korintusban (Ap. Csel. 18, 2.3.18—26) majd Efezusban (1 Kor. 16, 19) telepedtek le, s mindkét helyen vendégül látták az Apostolt. Házukat ezekben a városokban istentiszteleti célokra ajánlották föl.

17—20. Az Apostol levelének befejezését megszakítva, a hamis tanítóktól óvja a híveket. Ezeknek megtévesztő tevékenysége mögött a sátán rejtőzik.

nak szolgálnak, hanem a hasuknak, s nyájas szavakkal és
19 hízelgéssel megtévesztik a gyanútlanok szívét. Engedelmességtek híre mindenüvé eljutott: örömöm is telik bennetek. De azt szeretném, hogy járatosak legyetek a jóban, a
20 rosszban viszont járatlanok. A békesség Istene hamarosan összetiporja a sátánt lábatok alatt. A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen veletek!

21 **Üdvözletek Korintusból.** Üdvözöl titeket munkatársam Timóteus és rokonaim Lúciusz, Jázon meg Szoszipá-
22 ter. Üdvözöllek titeket az Úrban én, Terciusz is, aki a le-
23 velet írtam. Üdvözöl titeket Gájusz, aki nekem és az egész közösségnek is házigazdája. Üdvözöl titeket Erásztusz, a város vagyonkezelője és Quártusz testvér.

(24) (A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen veletek! Amen.)

25 **Isten dicsérete.** Annak pedig, akinek hatalma van arra, hogy megerősítsen titeket evangéliumomban, a Jézus Krisztusról szóló tanításban, abban a kinyilatkoztatott
26 titokban, amelyre örök idők óta csönd borult, de most az örök Isten parancsára a próféták írásai nyilvánvalóvá és minden nemzet előtt ismeretessé tették, hogy a hit elfogadására jussanak:

27 Neki, az egyedül bölcs Istennek,
(Tisztelet és) dicsőség, Jézus Krisztus által,
Örökkön-örökké. Amen.

---

23. *Gájuszt* az Apostol maga keresztelte (1 Kor. 1, 14).
25—27. Az ünnepi hangú bevezetésnek megfelelően az Apostol Isten magasztalásával fejezi be levelét.

Az első korintusi levél.

Szent Pál második missziós útján, 51-ben jutott el a görögországi Korintusba. A két tengeröböl közt fekvő élénkforgalmú kereskedővárost a Kr. e. 146-ban lerombolt ősi város helyén Juliusz Cézár építette újjá Kr. e. 44-ben. Augusztus császár Ahája tartományának fővárosává tette. A nagy gazdagságban és jólétben nemcsak a tudomány és művészet virágzott föl, hanem az erkölcstelenség is erősen elterjedt. A városban uralkodó erkölcstelen élet közmondásos volt.

Az Apostol első alkalommal másfél esztendőt töltött Korintusban, Aquila és Priszka zsidó származású keresztény házaspár vendéglátó házában. Fáradhatatlan igehirdetésével kevés zsidót, de annál több, különösen szegénysorsú pogányt térített Krisztushoz, és megalapította Görögország egyik legjelentősebb és legvirágzóbb egyházát. Korintusi tartózkodásának történetét az Apostolok Cselekedetei 18, 1—18 mondja el.

Szent Pál távozása után csakhamar Korintusba érkezett Appolló, alexandriai zsidó, akit Efezusban Aquila és Priszka térített a keresztény hitre (Ap. Csel. 18, 24—28). Apolló Pállal egyetértésben (1 Kor. 3, 4—9.22; 4, 6; 16, 12; Tit. 3, 13), de választékosabb stílusban és tudományosabb hangon hirdette az evangéliumot. A korintusi keresztények közül többen az ő követőinek vallották magukat, mások viszont Pálhoz ragaszkodtak. Ugyanakkor a zsidószármazású keresztények egy csoportja szent Péter tekintélyét hangoztatta és arra törekedett, hogy Pál tekintélyét csökkentse. Végül a hívők egy része teljesen kizárta az apostoli közvetítést és egyedül Krisztushoz tartozónak vallotta magát. Ilyenformán a korintusi egyház négy pártra: Pál, Apolló, Péter és Krisztus követőire szakadt (1 Kor. 1, 12). Mindezt egy korintusi keresztény, Kloé hozzátartozói vitték hírül Pálnak (1, 11), amikor harmadik apostoli útján Efezusban tartózkodott.

Az Apostol arról is értesült, hogy a város erkölcstelensége a kereszténység életére is ártalmas hatással van (6, 12—20), sőt, hogy egyik keresztény mostohaanyjával él erkölcstelen viszonyban (5, 1). Mások pörös ügyeikben pogány bírósághoz fordultak (6, 1.6). Az asszonyok között akadtak olyanok, akik szerénytelenül viselkedtek az istentiszteleten (11, 5.10; 14, 34). Az eukarisztikus áldozattal kapcsolatos szeretet-lakomán pedig visszaélések fordultak elő (7, 17—22).

A korintusi egyházból érkező hírek aggodalommal töltötték el az Apostolt. Timóteust küldi, hogy a keresztény élet rendjét helyreállítsa szeretett egyházában (4, 17; 16, 10). Vele küldi el ezt a levelet, hogy Timóteus föladatát megkönnyítse.

A levél első részében megmagyarázza a pártoskodás értelmetlenségét (1—4 fejezet) és erélyesen elítéli a különböző visszaéléseket (5 és 6 fejezet). Közben a korintusi hívektől különböző kérdések is érkeztek az Apostolhoz. A levél második részében ezekre válaszol. Kifejti a keresztény házasságról és a szűzi életről szóló tanítását (7 fejezet), és utasításokat ad a pogány áldozatokban leölt állatok húsának fogyasztásával kapcsolatban (8—10 fejezet). Majd kitér az istentiszteleten előforduló visszaélésekre (11 fejezet). Végül a rendkívüli kegyelmi ajándékokról (12—14 fejezet) és a halottak föltámadásáról (15 fejezet) beszél.

A levelet harmadik missziós útján, efezusi tartózkodásának vége felé 55-ben vagy 56-ban írta (1 Kor. 16, 18). A levél hitelességét a belső érveken kívül az első századba visszanyúló hagyomány igazolja. Már Római szent Kelemen († 97) említi saját, korintusiakhoz írt levelében és szent Polikárp († 155) is hivatkozik a levél egyik versére (6, 2).

Szent Pál apostol első levele a korintusiakhoz.

Bevezetés.

Címzés és apostoli üdvözlet. Pál, Jézus Krisztusnak 1
Isten akaratából meghívott apostola, és Szosztenész testvér,
Isten korintusi egyházának, a Krisztus Jézusban megszen- 2
telteknek, a meghívott szenteknek, mindazokkal együtt,
akik ott vagy itt vagy bárhol segítségül hívják a mi Urunk
Jézus Krisztus nevét.
Kegyelem nektek és békesség Atyánktól, az Istentől, és 3
az Úr Jézus Krisztustól.

Hálaadás. Szüntelenül hálát adok Istenemnek miattatok 4
Isten kegyelméért, amelynek Krisztus Jézusban részesei
lettetek. Benne meggazdagodtatok minden tanításban és 5
ismeretben. A Krisztusról szóló tanítás megerősödött köz- 6
tetek. Így semmiféle kegyelmet nem nélkülöztök, csak 7
Urunk Jézus Krisztus megjelenését várjátok, aki mind- 8
végig meg is erősít titeket, hogy feddhetetlenek legyetek
Urunk Jézus Krisztus (eljövetele) napján. Hűséges az Isten: 9
ő hívott meg Fiának, Jézus Krisztusnak, a mi Urunknak
közösségébe.

Különböző visszaélések elítélése.

A pártoskodás.

A pártoskodás oktalansága. Testvérek, a mi Urunk 10
Jézus Krisztus nevére kérlek titeket: Ugyanazt valljátok
mindnyájan! Ne szakadjatok pártokra, hanem forrjatok

4—9. Az Apostol hálát ad a krisztusi hit kegyelméért, melyben a korintusi keresztények az ő közreműködésével részesültek. Isten megkezdett művét be is fejezi bennük és megadja nekik az állhatatosság kegyelmét.

10—12. A korintusi hívek különböző pártokra szakadtak. *Pál* követői félremagyarázták az Apostol tanítását az ószövetségi törvény megszüntéről. — *Apolló* alexandriai, zsidó származású, görög bölcse-

11 össze egyazon elvben, egyazon fölfogásban! Azt a hírt
hozta ugyanis Kloe házanépe felőletek, testvérek, hogy
12 pártokra szakadtatok. Arra célzok, hogy vannak köztetek, akik azt mondják: „Én Pállal tartok, én meg Apollóval, én Kéfással, én pedig Krisztussal."
13 Talán megoszlott Krisztus? Talán Pált feszítették ke-
14 resztre értetek? Vagy Pál nevében kereszteltek meg? Hálát adok Istennek, hogy senkit sem kereszteltem meg közületek,
15 kivéve Kriszpuszt, meg Gájuszt. Így egyiktek se mondhatja,
16 hogy az én nevemben van megkeresztelve. Még Sztefánász családját is megkereszteltem, egyébként nem emlékezem, hogy
17 mást is megkereszteltem volna. Krisztus ugyanis nem azért küldött engem, hogy keresztteljek, hanem hogy az evangéliumot hirdessem, de nem bölcselkedő beszéddel, hogy Krisztus keresztje erejét ne veszítse.

18 **A kereszt hirdetése.** A kereszt hirdetése ugyan oktalanság azoknak, akik elvesznek, de nekünk, akik üdvözü-
19 lünk, Isten ereje. Hiszen írva van:

„Lerontom a bölcsek bölcseségét,
S az okosak okosságát meghiusítom."

20 Hol marad a bölcs? Hol az írástudó? Hol a világnak tudósa? Ugye megmutatta Isten, hogy oktalan a világ bölcse-
21 sége? Mivel ugyanis bölcseségében a világ nem ismerte föl

letben járatos keresztény volt (Ap. Csel. 18, 24—27), aki Korintusban (Ap. Csel. 19, 1) tudományosabb hangon hirdette az evangéliumot, mint szent Pál. Akarata ellenére (1 Kor. 16, 12) külön párt alakult körülötte. — *Kéfás* szent Péter arám neve (Mt 16, 17 jegyzet). Hívei a zsidóságból megtért keresztények voltak; azt követelték, hogy a pogányok is tartsák meg az ószövetségi törvényt. — *Krisztus hívei* itt valószínűleg azok, akik minden apostoli tekintélyt elvetettek.

13—17. Szent Pál hangsúlyozza az Egyház egységét Krisztusban. Az apostolok csak közvetítői a megváltás kegyelmének, forrása maga Krisztus. — Az Apostol itt kitér az igazi keresztény bölcseség kifejtésére. Gondolatmenetét a 3. fejezetben folytatja.

18—25. Isten más utat választott az emberiség üdvözítésére, mint amelyet az emberek vártak. A művelt hellenista pogányok a tudomány és a bölcselet terén keresték a boldogságot. Isten azonban nem az emberi bölcseség tanításával, hanem a megfeszített Krisztusba vetett hittel üdvözíti az embereket. A zsidók dicsőséges Messiás-királyra vártak, aki az idegen uralomtól megszabadítja és nagy néppé teszi őket. Isten azonban a Messiás szégyenletesnek látszó kereszthalálával a bűn rabságától váltja meg az egész hívő emberiséget.

19. Iz. 29, 14.

Istent isteni bölcseségében, úgy tetszett Istennek, hogy oktalannak látszó igehirdetéssel üdvözítse a hívőket.

A zsidók csodákat követelnek. 22
A görögök bölcseséget keresnek.
Mi azonban a megfeszített Krisztust hirdetjük: 23
Aki a zsidóknak ugyan botrány,
A pogányoknak meg oktalanság,
De a meghívottaknak, akár zsidók, akár görögök: 24
Krisztus, Isten ereje és Isten bölcsesége.

Hiszen Isten „oktalansága" bölcsebb az embereknél, Isten 25
„gyöngesége" pedig erősebb az embereknél.

Gondoljatok csak meghívástokra, testvérek! Itt nem sok 26
az emberi bölcs, nem sok a hatalmas, nem sok az előkelő,
de Isten azt választotta ki, ami a világ szerint oktalan, 27
hogy megszégyenítse a bölcseket, s azt választotta ki, ami
a világ szemében gyönge, hogy megszégyenítse az erőseket,
s ami a világ előtt közönséges és megvetett, azt válasz- 28
totta ki az Isten, a semminek látszókat, hogy azokat, akik
valaminek látszanak, megsemmisítse. Így senki sem dicse- 29
kedhetik Isten előtt. Általa vagytok ti Krisztus Jézusban, 30
aki Istentől bölcseségünkké, megigazulásunkká, megszen-
telődésünkké és megváltásunkká lett. Így teljesült az Írás 31
szava: „Aki dicsekszik, az Úrban dicsekedjék."

Az Apostol igehirdetése. Én is, mikor nálatok jártam, 2
testvérek, nem kiváló beszéddel vagy bölcseséggel léptem
föl, hogy hirdessem nektek Isten tanuságtételét. Elhatáro- 2
ztam ugyanis, hogy nem akarok másról tudni köztetek,
csak Jézus Krisztusról, a megfeszítettről. Gyöngeségem 3
tudatában elfogódva s nagy izgalommal mentem hozzá-

26—31. A hitre való meghívásnál sem az emberi okosságot, hanem saját bölcseségét követte Isten. Célja ezzel az volt, hogy megtörje az emberi gőgöt, s hívő alázatra és a lélek belső igazságára vezesse az emberiséget.

31. Jer. 9, 23.24.

1—5. Az isteni akaratnak megfelelően az Apostol sem az emberi műveltség és tanultság segítségével akarta megnyerni a korintusiakat, hanem azzal hogy kifejtette nekik Krisztus kereszthalálának értelmét és jelenőségét. Hitüknek a megváltásában megnyilvánuló isteni erőre kell alapulnia.

4 tok. Tanításom és igehirdetésem bizony nem az (emberi)
bölcseség meggyőző szavaiból állt, hanem a lélek és az erő
5 bizonyításából, hogy hitetek ne emberi bölcseségen, hanem
Isten erején alapuljon.

6 **A keresztény bölcseség.** Bölcseséget hirdetünk mi is,
de csak a tökéleteseknek. Nem ennek a világnak bölcsesé-
7 gét, sem e világ pusztulásra ítélt fejedelmeiét, hanem Isten
titokzatos, elrejtett bölcseségét hirdetjük, melyet az Isten
8 öröktől fogva előre elrendelt a mi dicsőségünkre. Ezt senki
sem értette meg a világ fejedelmei közül, mert ha megér-
tették volna, sohasem feszítették volna keresztre a dicsőség
9 Urát. Itt inkább az Írás szava érvényes:

„Szem nem látta, fül nem hallotta,
Emberi szív föl nem fogta,
Amit Isten azoknak készített, akik szeretik őt."

10 Nekünk azonban Lelke által kinyilatkoztatta Isten, mert
11 a Lélek mindent átlát, még Isten mélységeit is. Ki ismeri
az ember bensőjét, ha nem az ember lelke, mely benne van?
Éppúgy Isten bensőjét sem ismeri senki más, csak Isten
12 Lelke. Mi nem a világ lelkét kaptuk, hanem az Istentől
eredő Lelket, hogy megismerjük, amit Isten nekünk aján-
13 dékozott. Erről is beszélünk, nem az emberi bölcseség tu-
dós szavaival, hanem, ahogy a Lélek tanítja, lelki embe-
14 reknek lelkieket nyujtva. Az érzéki ember nem fogja föl,
ami Isten lelkéből ered. Oktalanságnak tünik föl neki, s
15 nem képes megérteni, hogy lelkileg kell azt elbírálni. A
lelki ember azonban mindent elbírál, de őt senki sem bí-
16 rálja el. „Vajjon ki látta át az Úr gondolatait, hogy kiok-
tathatná őt?" Mi viszont Krisztus gondolatainak birtoká-
ban vagyunk.

3 **A pártoskodás elvetése.** Nektek azonban, testvérek,
nem beszélhettem, mint lelki embereknek, hanem mint tes-

6—16. A keresztény tanítás is bölcseség: Isten bölcsesége, amelyet Jézus Krisztusban nyilatkoztatott ki az emberiség üdvösségére. Ez az isteni bölcseség azonban fölülmúl minden emberi megismerést, s csak azok tudják fölfogni, akiket megvilágosít a Szentlélek kegyelme.
9. Iz. 64, 4.
16. Iz. 40, 13.

tieknek, mint kisdedeknek Krisztusban. Tejjel tápláltalak, 2
nem szilárd étellel, mert nem bírtátok el. Sőt még most sem
bírjátok el, mert még testiek vagytok. Vagy talán, míg 3
versengés és viszály dúl köztetek, nem vagytok testiek, s
nem jártok el nagyonis emberi módon? Amikor ugyanis 4
egyik azt mondja: „Én Pállal tartok", a másik meg: „Én
Apollóval", nem vagytok túlságosan emberiek?

Mi az Apolló? Mi a Pál? Csak szolgák, akik a hitre ve- 5
zettek, úgy amint nekik az Úr megadta. Én ültettem, 6
Apolló öntözte, de a növekedést Isten adta. Ezért nem az 7
számít, aki ültet, sem az, aki öntöz, hanem csak Isten, aki
a növekedést adja. Az ültető meg az öntöző egyforma. El 8
is veszi mindegyik jutalmát fáradságához mérten. Isten- 9
nek vagyunk ugyanis munkatársai, ti pedig Isten szántó-
földje, Isten épülete vagytok.

Mint gondos építőmester, Isten nekem adott kegyel- 10
mével alapot vetettem, de más épít rá. Ügyeljen azonban
mindenki, hogyan épít rá. A lerakott alapon kívül, amely 11
Jézus Krisztus, mást senki sem rakhat. Azt pedig, hogy 12
erre az alapra aranyból, ezüstből, drágakövekből, fából,
szénából vagy szalmából épít, kinek-kinek munkája fogja 13
megmutatni. Az (Úr) napja ugyanis nyilvánvalóvá teszi,
mivel tűzzel jön el, s a tűz bizonyítja, kinek mit ér a mun-
kája. Akinek építménye megmarad, az jutalomban része- 14
sül. De akinek elhamvad a műve, az kárt vall. Ő maga 15
ugyan megmenekül, de csak mintegy tűz által.

Nem tudjátok, hogy Isten temploma vagytok és Isten 16
Lelke lakik bennetek? Aki pedig Isten templomát lerontja, 17
azt elpusztítja Isten. Hiszen Isten temploma szent, és ti
vagytok az.

1—4. A pártoskodás kérdésére (1, 10—17) visszatérve, az Apostol rámutat igazi okaira: a vallási tudatlanságra és a világias gondolkodásra.

5—9. A hithirdetők nem különböző pártok vezetői, hanem Isten szolgái, a hívők tehát nem hozzájuk tartoznak, hanem Istenhez.

10—15. Az apostoli munka képletes leírása: A keresztény tanítás egyetlen, örök alapja Krisztus. Aki erre az alapra az evangélium szellemében építi tanítását, az utolsó ítéleten jutalomban részesül; aki viszont világias bölcseséggel elhomályosítja az evangéliumi tanítást, annak meg kell tisztulnia, mielőtt az üdvösségre juthatna. — Ez a szöveg az Egyház tisztító tűzről szóló tanításának egyik alapja.

18 **Óvás a világ bölcseségétől.** Senki se ámítsa önmagát.
Aki közületek bölcsnek tartja magát ezen a világon, vál-
19 jék oktalanná, hogy bölccsé lehessen. E világ bölcsesége
ugyanis oktalanság Isten előtt. Így mondja az Írás: „Saját
20 ravaszságukkal fogja meg a bölcseket.“ Továbbá:

„Az ember gondolatja előtte tárva van:
Mint egy lehellet, neki mind olyan.“

21. 22 Senki se kérkedjék tehát emberekkel. Hisz minden a tietek:
akár Pál, akár Apolló, akár Kéfás, akár a világ, akár az
élet, akár a halál, akár a jelenvalók, akár az eljövendők:
23 minden a tiétek. Ti Krisztuséi vagytok, Krisztus pedig
Istené.

4 Úgy tekintsenek minket, mint Krisztus szolgáit és Isten
2 titkainak megbízottjait. A megbízottól pedig nem kíván-
3 nak többet, mint hogy hűséges legyen. Egyáltalán nem tö-
rődöm azzal, hogy ti mondtok felőlem ítéletet, vagy más
emberi bíróság. Hiszen önmagam fölött sem ítélkezem.
4 Semmiben sem érzem magam bűnösnek, de ez még nem
5 ment föl. Az Úr mond fölöttem ítéletet. Ne ítéljetek tehát
idő előtt, míg el nem jön az Úr, aki bevilágít a sötétség tit-
kaiba, s a szívek szándékait is földeríti. Akkor majd min-
denki elismerésben részesül Istentől.

6 Ezt pedig, testvérek, miattatok alkalmaztam magamra
és Apollóra, hogy rajtunk tanuljátok meg: Csak ne többet
annál, ami írva van! Senki se kérkedjék egyikkel a másik
7 rovására. Ki tesz téged másnál különbbé? Mid van, amit
nem kaptál? Ha pedig kaptad, mit dicsekszel, mintha nem
8 kaptad volna? Ti már jóllaktatok, már meg is gazdagod-
tatok, nélkülünk is uralomra jutottatok! Bárcsak uralomra
jutottatok volna, hogy veletek uralkodhatnánk.

9 **Az apostolok példája.** Úgy látom ugyanis, hogy Isten
minket apostolokat utolsókká tett, s mintegy halálra szánt.

19. Jób 5, 12.13
20. Zsolt. 93, 11.
21—23. Az eddig mondottak összefoglalása. A hívő ne pártoskodjék, hiszen nem emberhez, hanem Krisztusban Istenhez tartozik.

6—13. A pártoskodás önhitté tette a korintusiakat (6—8), szent Pál az apostolok alázatát állítja eléjük példaképül (9—13).

Látványossága lettünk a világnak, s az angyaloknak és embereknek is.

Mi oktalanok vagyunk Krisztusért, ti okosak Krisztusban,
Mi gyöngék vagyunk, ti erősek,
Ti megbecsültek, mi megvetettek. 10

Mindmáig éhezünk és szomjazunk,
Nincs ruhánk és verést szenvedünk, 11

Hajléktalanok vagyunk és kezünk munkájával fáradunk.
Átkoznak minket, de mi áldást mondunk.
Üldöznek minket, de mi elviseljük. 12

Gyaláznak minket, de mi vígasztalunk.
Szinte salakja lettünk ennek a világnak,
Mindenkinek söpredéke mostanáig. 13

Az Apostol a korintusi közösség atyja. Nem azért 14
írom ezt, hogy megszégyenítselek titeket, hanem, mint
kedves fiaimat, intelek. Ha tízezer tanítótok volna is 15
Krisztusban, atyátok nincs sok. Krisztus Jézusban az
evangélium által én adtam életet nektek. Kérlek tehát ti- 16
teket, legyetek követőim, (mint ahogy én Krisztus követője vagyok). Azért küldtem hozzátok Timóteust, aki kedves, hűséges fiam az Úrban. Ő majd eszetekbe juttatja tanításomat Krisztus (Jézusban), amit mindenütt, minden egyházban hirdetek. Némelyek úgy fölfuvalkodnak, mint- 18
ha nem készülnék hozzátok. Pedig, ha az Úr is ákarja, 19
hamarosan hozzátok indulok. Akkor majd meggyőződöm a fölfuvalkodottaknak, nem szavairól, hanem erejéről. Isten országa ugyanis nem szavakban, hanem erőben áll. 20
Mit akartok hát? Vesszővel menjek hozzátok, vagy szere- 21
tettel és szelíd lélekkel?

Erkölcsi visszaélések.

Egy botrányos eset. Egyébként az a hír járja, hogy pa- 5
ráznaság fordul elő köztetek, mégpedig olyan, amilyen

1—13. A korintusi egyház egyik tagja együtt élt mostohaanyjával. Az ottani előljárók ezt eltűrték. Az Apostol követeli a bűnös kiközö-

még a pogányok közt sincsen, az tudniillik, hogy valaki
2 saját atyjának feleségével él. S ti még kérkedtek? Nem
kellene inkább szomorkodnotok és azon lennetek, hogy
3 kiközösítsék azt, aki ilyesmit tesz? Én ugyan testileg tá-
vol, de lélekben jelen, mintha köztetek volnék, már kimond-
4 tam az ítéletet a fölött, aki így viselkedett: A mi Urunk
Jézus (Krisztus) nevében egyesüljünk, ti és az én lelkem,
5 Urunk Jézus hatalmával, és adjuk át az ilyent testének
vesztére a sátánnak, hogy lelke üdvözüljön az Úr (Jézus
Krisztus) napján.
6 Dicsekvéstek nincs rendjén. Nem tudjátok, hogy egy
7 kevés kovász az egész tésztát megerjeszti? El a régi ko-
vásszal, hogy új tésztává legyetek, aminthogy kovásztalanok is vagytok! Hiszen húsvéti bárányunkat, Krisztust
8 megölték. Ünnepeljünk hát, de ne a régi kovásszal, sem
a rosszaság és gonoszság kovászával, hanem az egyeneslelkűség és igazság kovásztalan kenyerével.
9 Megírtam nektek levelemben: Ne barátkozzatok parázna
10 emberekkel! Ez nem vonatkozik általában e világ parázná-
ira, kapzsiaira, rablóira és bálványimádóira, mert kü-
11 lönben ki kellene szöknötök a világból. Most azonban azt
írom nektek: Ne barátkozzatok azzal, aki testvérnek
mondja ugyan magát, de parázna, kapzsi, bálványimádó,
átkozódó, részeges, vagy rabló. Az ilyennel még csak ne
12 is étkezzetek együtt. Minek ítélkezzem azok fölött, akik
kívül vannak? Nem azok fölött ítélkeztetek ti is, akik a
13 közösséghez tartoznak? A kinnlévők fölött majd Isten
ítélkezik. Távolítsátok el a gonoszt magatok közül!

6 **Pörösködés pogány bíró előtt.** Ha valamelyiktek
pörösködik, hogy meri hitetleneknél keresni igazát, s nem
2 a szenteknél? Nem tudjátok, hogy a szentek ítélkeznek
majd a világ fölött? S ha a világ fölött ítélkeztek, nem

sítését. Az egyházi közösségből való kizárással a bűnöst bizonyos értelemben kiszolgáltatják a sátánnak. Ez a megaláztatás bűnbánatra indíthatja és visszavezetheti az üdvösség útjára.

1—6. Az Apostol megtiltja, hogy keresztények pogány bíróság előtt *pörösködjenek*. Vitás kérdéseikben inkább forduljanak a legegyszerűbb hívőhöz, aki keresztény szellemben tud ítélkezni, mint egy kívülállóhoz.

vagytok jogosultak arra, hogy csekély dolgokban is itél-
kezzetek? Nem tudjátok, hogy angyalok fölött fogunk 3
itélkezni? Mennyivel inkább a mindennapi ügyekben? Ha 4
mindennapi ügyekben pörösködtök, azokat jelöljétek ki
bírónak, akik semmit sem számítanak a közösségben. Azért 5
mondom ezt, hogy szégyenkezzetek. Hát nem akad köz-
tetek egyetlen értelmes ember sem, aki testvérei ügyében
döntőbíró lenne? E helyett testvér testvérével pörösködik, 6
méghozzá hitetlenek előtt!

Már az is hiba nálatok, hogy pörös ügyeitek vannak egy- 7
mással. Miért nem viselitek el inkább az igazságtalanságot?
Miért nem tűritek el inkább a károsodást? E helyett ti 8
követtek el igazságtalanságot és okoztok kárt, s méghozzá
a testvéreknek. Nem tudjátok, hogy a gonoszok nem része- 9
sülnek Isten országában? Ne ámítsátok magatokat. Sem
parázna, sem bálványimádó, sem házasságtörő, sem kéjelgő,
sem fajtalan, sem tolvaj, sem kapzsi, sem részeges, sem át- 10
kozódó, sem rabló nem részesül Isten országában. Néhányan 11
bizony ilyenek voltatok, de az Úr Jézus Krisztus nevében
és Istenünk Lelke által megtisztultatok, szentek lettetek és
megigazultatok.

A test Isten temploma. Minden szabad nekem, de nem 12
minden használ. Minden szabad, csak ne váljak semminek
rabjává. Az étel a gyomorért van, s a gyomor az ételért, 13
de Isten mindkettőt elpusztítja. A test ellenben nem a
paráznaságért van, hanem az Úrért, az Úr pedig a testért.
Isten az Urat föltámasztotta, s minket is föl fog támasztani 14
hatalmával. Nem tudjátok, hogy testetek Krisztus tagja? 15
Leválasszam talán Krisztus tagját és parázna nő tagjává
tegyem? Isten mentsen! Nem tudjátok, hogy aki parázna 16
nővel egyesül, egy testté lesz vele? Hiszen így olvassuk az

12—20. A keresztény szabadságnak csak a bűn szab határt, de cselekedeteinkben tekintettel kell lennünk a magunk és embertársunk lelki javára is. Ez különösen az étkezésre (lásd részletesebben a 8. fejezetben) és a társadalmi szokásokra áll. A nemi életben korlátozottabb a szabadságunk (lásd 7. fejezet), mert testünk, mint *Krisztus* titokzatos Testének *tagja* és a *Szentlélek temploma*, részese örök hivatásunknak, s nem marad el a világ mulandó dolgaival.

16. Gen. 2, 24.

17 Írásban: „A kettő testben egy lesz." Aki viszont az Úrral
egyesül, egy lélek vele.
18 Kerüljétek a paráznaságot! Minden bűn, amit az ember
elkövet, a testén kívül van, a parázna azonban tulajdon
19 teste ellen vét. Nem tudjátok, hogy testetek a bennetek lakó
Szentlélek temploma, akit Istentől kaptatok? Nem tud-
20 játok, hogy nem vagytok a magatokéi? Nagy volt a ti
váltságdíjatok. Dicsőítsétek meg (és hordozzátok) tehát az
Istent testetekben.

Válasz különböző kérdésekre.

A keresztény házasság és a szüzesség.

7 **A keresztény házasság.** Leveletekre ezt válaszolom:
2 Jó, ha az ember asszonnyal nem érintkezik. A paráznaság
veszélye miatt azonban, legyen csak minden férfinek fele-
3 sége és minden asszonynak férje. A férfi teljesítse házas-
társi kötelességét feleségével szemben, s ugyanúgy az asz-
4 szony is férjével szemben. Az asszony nem rendelkezik
tulajdon testével, hanem a férje. Ugyanúgy a férfi sem
5 rendelkezik tulajdon testével, hanem a felesége. Ne tar-
tózkodjatok egymástól, legföljebb közös megegyezéssel egy
időre, hogy az imádságnak szenteljétek magatokat. Aztán
térjetek vissza egymáshoz, hogy a sátán meg ne kísértsen,
6 mivel nem tudtok önmegtartóztatásban élni. Ezt enged-
7 ményképen mondom, nem parancsként. Szeretném ugyanis,
hogy mindnyájan olyanok legyetek, mint én magam, de
hát mindenki saját ajándékát kapta Istentől, egyik ilyent,
a másik amolyant.
8 A nem házasoknak és özvegyeknek pedig azt mondom:
9 Jó, ha úgy maradnak mint én is. De ha nem tartóztatják
meg magukat, lépjenek csak házasságra, mert jobb meg-
házasodni, mint érzéki vágytól égni.

3—5. A házastársi együttélés kötelessége kölcsönösen áll mindkét házastársra. Ettől csak *közös megegyezéssel* szabad tartózkodni megokolt esetben, a lelkiélet (és az asszony egészsége) érdekében, a megtartóztatás különben alkalom lehetne a házasságtörésre.

A házasság fölbonthatatlansága. A házasoknak pedig 10
nem én parancsolom, hanem az Úr: A feleség férjét el ne
hagyja. Ha mégis elhagyná, maradjon férj nélkül, vagy 11
béküljön ki férjével. A férfi se bocsássa el feleségét.

A többieknek pedig én mondom, nem az Úr: Ha vala- 12
melyik testvérnek hitetlen felesége van, és ez szívesen meg-
marad vele, ne bocsássa el. Ha pedig valamely (hívő) asz- 13
szonynak hitetlen férje van, s az szívesen megmarad vele,
ne hagyja el a férjét. A hitetlen férfit ugyanis megszenteli 14
a felesége, a hitetlen asszonyt pedig megszenteli a férje.
Különben gyermekeitek tisztátalanok volnának, pedig szen-
tek. De ha a hitetlen fél elválik, hadd váljék el. Ebben az 15
esetben a testvér vagy a nővér nincs lekötve, hiszen bé-
kességre hívott titeket az Isten. Honnan tudod, te asszony, 16
hogy megmentheted férjedet? Vagy honnan tudod, te férfi,
hogy megmentheted feleségedet?

A keresztények társadalmi helyzete. Éljen min- 17
denki úgy, ahogy az Úr megadta neki, s ahogy az Isten
elhívta. Így rendelkezem minden egyházban. Ha körül- 18
metélt kap meghívást, ne akarjon körülmetéletlennek lát-
szani, ha viszont körülmetéletlen, ne metéltesse körül ma-
gát. A körülmetéltség mit sem ér, de a körülmetéletlen- 19
ség sem ér semmit, hanem Isten parancsainak megtartása.
Maradjon meg mindenki abban a hivatásban, amelyet ka- 20
pott. Ha rabszolga hivatást kaptál, ne bánkódj miatta. Még 21
ha szabaddá is lehetnél, maradj meg benne. Aki ugyanis 22
mint rabszolga kapta hivatását az Úrban, az Úrnak sza-
badosa. Hasonlóképen, aki mint szabad ember kapott hi-
vatást, Krisztus rabszolgája. Váltságdíjat fizetett értetek, 23
ne legyetek emberek rabszolgáivá! Testvérek, maradjon 24

10—16. A keresztények közt érvényesen kötött házasság mindig fölbonthatatlan. Az Apostol azonban megengedi a házasság fölbontását abban az esetben, ha a pogány házastársak közül az egyik keresztény lesz, s élettársa nem akarja folytatni vele a házaséletet (Privilegium Paulinum).

17—24. Azzal, hogy valaki keresztény lesz, nem változik meg faji jellege és társadalmi helyzete. Keresztény szempontból ezeknek nincs jelentőségük, hiszen Isten parancsainak teljesítése, vagyis az életszentség minden életformában lehetséges.

meg tehát Isten előtt mindegyiktek abban, amire hivatást kapott.

25 **A szüzesség eszménye.** Ami a szűzeket illeti, arra nézve nincs parancsom az Úrtól, tanácsot azonban adok, mint aki az Úr irgalmából elértem azt, hogy hitelt érde-
26 meljek. A közeli nehéz idők miatt azt tartom, hogy ez
27 ajánlatos és jó, ha így marad az ember. Ha asszonyhoz vagy kötve, ne keresd az elválást, ha nem kötötted magadat
28 asszonyhoz, ne keress feleséget. Ha azonban megnősülsz, nem vétkezel, s ha a szűz férjhez megy, nem követ el bűnt. Ám az ilyeneket testi nyugtalanság fogja gyötörni. Én pe-
29 dig meg akarlak kímélni titeket. Azt mondom tehát testvérek: Az idő rövid. Ezért, akinek felesége van, éljen úgy,
30 mintha nem volna; aki sír, mintha nem sírna; aki örvend, mintha nem örvendene; aki vásárol, mintha meg sem tar-
31 taná; s aki érintkezik ezzel a világgal, mintha nem érint-
32 keznék vele, mert elmúlik a jelen világ. Szeretném, ha gond nélkül lennétek. A nőtlennek arra van gondja, ami az Úré:
33 hogyan járjon az Úr kedvében. A nős azonban a világi dolgokkal törődik: hogyan keresse felesége kedvét, és
34 megosztott. A nem házas asszony és a szűz arra gondol, ami az Úré: hogy testben-lélekben szent legyen, a férjes nőnek azonban világi dolgokra van gondja: hogyan járjon férje
35 kedvében. Ezt javatokra mondom: nem azért, hogy tőrbe ejtselek, hanem hogy feddhetetlen életre és az Úrhoz való állhatatos ragaszkodásra segítselek titeket.

36 Ha valaki azt gondolja, hogy szégyenkeznie kell hajadon leánya miatt, mert eljárt fölötte az idő, s ha úgy van
37 rendjén, tegye, ahogy jónak látja. Nem vétkezik. Kössenek csak házasságot. De aki erősen elhatározta szívében, s mi sem kényszeríti, hanem ura saját akaratának és úgy dön-
38 tött, hogy megőrzi hajadon leányát, jól teszi. Tehát, aki férjhez adja hajadon leányát, jól teszi; aki pedig nem adja férjhez, még jobban teszi.

25—35. Az Apostol az örökéletre való tekintettel ajánlja a szüzességet, mert megóv az érzéki nyugtalanságtól (26—31) és mert lehetővé teszi a teljesen Istennek szentelt életet (32—35). — A szüzesség evangéliumi tanácsáról lásd Mt 19, 10—12.

A második házasság. Az asszony le van kötve, amíg 39
férje él, de ha férje meghal, fölszabadul. Férjhez mehet,
akihez akar, de csak az Úrban. Boldogabb lesz azonban, 40
ha úgy marad, ahogy van. Ez az én tanácsom, s hiszem,
hogy Isten Lelke vezet.

Az áldozati hús fogyasztása.

Elvi állásfoglalás. Ami a bálványoknak áldozott húst 8
illeti, bizonyos, hogy mindnyájunknak van tudása. A tudás
azonban fölfuvalkodottá tesz, a szeretet viszont épít. Aki 2
sokat ad tudására, még nem ismerte föl, hogyan kell tud-
nia. De aki szereti Istent, azt Isten magáénak tudja. 3

Ami tehát a bálványáldozatok fogyasztását illeti, tud- 4
juk, hogy nincs bálvány a világon, és hogy nincs isten,
csak egy. Bár beszélnek istenekről az égen és a földön, — 5
tudniillik sok istenük és sok uruk van — nekünk azonban 6
egy az Istenünk: az Atya, akitől minden származik, s mi
érte vagyunk; egy az Urunk: Jézus Krisztus, aki által
minden van, és mi is általa vagyunk.

Megértés az aggályosokkal szemben. De nincs meg 7
mindenkiben ez a tudás. Némelyek ugyanis mindmáig bál-
ványokhoz szokva, úgy fogyasztják a húst, mint áldozati
eledelt, s téves lelkiismeretük beszennyeződik. Az étel 8
ugyan nem tesz kedvesebbé Isten előtt. Sem azzal nem
veszítünk, ha nem eszünk, sem azzal nem nyerünk, ha
eszünk. Arra azonban ügyeljetek, hogy az aggályosokat 9
szabadságotokkal meg ne botránkoztassátok! Ha tehát 10
valaki azt, akinek tudása van, a bálványtemplom aszta-
lánál látja, ugye téves lelkiismeretében fölbátorodik arra,
hogy bálványhúst egyék? Így tudásod miatt elvész aggályos 11
testvéred, akiért meghalt Krisztus. Ezért ha testvéred ellen 12
vétkezel, s megsérted aggályos lelkiismeretét, Krisztus ellen

1—13. A pogány áldozatoknál a hús egy részét az áldozati lakomán fogyasztották el, másik része a piacra került, és eladták. Az ilyen eredetű hús evésével kapcsolatban kételyek merültek föl a keresztények közt. Az Apostol elvben megengedi az áldozati hús fogyasztását (4—6), abban az esetben azonban, ha valakit megbotránkoztat, megtiltja (7—11).

13 vétkezel. Ha tehát az étel megbotránkoztatja testvéremet,
inkább sohasem eszem húst, csak testvéremet meg ne bot-
ránkoztassam.

9 **Az Apostol példája.** Vajjon nem vagyok szabad ember?
Nem vagyok apostol? Nem láttam Urunkat Jézus (Krisz-
2 tust)? Nem az én művem vagytok ti az Úrban? Ha máso-
knak nem is volnék apostola, de nektek az vagyok: apostol-
3 ságom pecsétje ti vagytok az Úrban. Ez önvédelem a szá-
monkérőkkel szemben.
4. 5 Vajjon nincs jogunk az evéshez-iváshoz? Nincs jogunk
ahhoz, hogy valamely asszonyt, mint nővérünket magunk-
kal vigyünk, mint a többi apostol és az Úr testvérei, sőt
6 Kéfás is teszi? Csak nekem és Barnabásnak nincs jogunk
7 így tenni? Ki katonáskodik saját költségén? Ki ültet szőlőt
és nem eszik a terméséből? Ki legeltet nyájat és nem issza
8 a nyáj tejét? Talán csak emberi ésszel mondom ezeket?
9 Nem ugyanazt mondja a törvény is? Hiszen így áll Mózes
törvényében: „Cséplő ökörnek ne kösd be a száját!" Vaj-
10 jon az ökörre van gondja Istennek, s nem inkább értünk
mondja ezt? De bizony értünk meg van írva, hogy a szántó
reménykedve szántson, s a cséplő abban a reményben, hogy
11 része lesz a termésből. Ha lelki javakat vetettünk köz-
tetek, oly nagy dolog az, ha majd anyagi javaitokat aratjuk?
12 Ha mások rendelkezhetnek veletek, miért nem inkább mi?
De mi nem élünk e joggal, sőt mindent elviselünk, csak
13 hogy gátat ne vessünk Krisztus evangéliumának. Nem tud-
játok, hogy akik a templomban szolgálnak, a templomból
is élnek, s akik az oltárt szolgálják, az oltárról részesed-
14 nek? Az Úr is úgy rendelte, hogy az evangélium hirdetői
az evangéliumból éljenek.

15 **Az Apostol igénytelensége.** Én azonban mindebből
mit sem élveztem. Nem azért írom ezt, hogy a jövőben így
bánjatok velem, mert jobb meghalnom, semhogy valaki

1—18. Szent Pálnak, mint apostolnak, joga van ahhoz, hogy eltart-
sák a hívek (1—6). Ez a jog emberi szokáson és isteni rendelkezésen
alapul (7—14). Pál azonban önként lemond róla, hogy Istentől kapjon
jutalmat. Apostoli munkájáért ugyanis nem jár jutalom, mert az nem
önkéntes vállalkozás, hanem Istentől rá rótt kötelesség.

jóhíremet lerontsa. Ha ugyanis az evangéliumot hirdetem, 16
nincs mivel dicsekednem, hiszen ez a kötelességem. Jaj ne-
kem, ha nem hirdetem az evangéliumot! Ha önszántamból 17
teszem, jutalmam lesz, ha nem önszántamból, csak meg-
bízott hivatalnok vagyok. Mi tehát az én jutalmam? Az, 18
hogy az evangéliumot hirdetve, ingyenessé tegyem az
evangéliumot, s ne használjam ki az evangéliumban gyö-
kerező jogomat.

Bár mindenkitől független voltam, mindenkinek szolgá- 19
jává lettem, hogy minél többet megnyerjek. A zsidók közt 20
zsidóvá lettem, hogy megnyerjem a zsidókat. A törvény
alá rendeltek közt, mint a törvény alárendeltje, — noha
magam nem vagyok a törvénynek alárendelve — csak hogy
megnyerjem a törvény alá rendelteket. A törvényen kívül 21
állók közt, mint aki a törvényen kívül áll — pedig nem
állok Isten törvényén kívül, hanem Krisztus törvényének
vagyok alárendeltje — csak hogy megnyerjem a törvényen
kívül állókat. A gyöngék közt gyöngévé lettem, hogy meg- 22
nyerjem a gyöngéket. Mindenkinek mindene lettem, hogy
mindenkit megmentsek. Mindezt az evangéliumért teszem, 23
hogy én is részesedjem benne.

Saját üdvösségének gondja. Nem tudjátok, hogy a 24
pályán a versenyzők mind futnak ugyan, de a díjat csak
egy nyeri el? Úgy fussatok, hogy elnyerjétek! A küzdők 25
pedig valamennyien megtartóztató életet élnek minden
tekintetben. Azok, hogy hervadó babért kapjanak, mi
azért, hogy hervadhatatlant. Én is futok, de nem céltala- 26
nul, mérem az ökölcsapásokat, de nem csak a levegőt csap-
kodva, hanem sanyargatom és rabságba vetem testemet, 27
hogy míg másoknak hirdetem az igét, magam érdemtelenné
ne váljak.

Intő példa. Testvérek, nem szeretném, ha elkerülné **10**
figyelmeteket, hogy atyáink mind ott voltak a felhő alatt,

1—13. A zsidó népet Isten különleges gondviselése vezette a pusztai vándorlás idején, de bűnös kívánságaik miatt nem jutottak el valamennyien az igéret földjére (1—5). Ez intő példa a keresztények számára: csak az jut el az örök életre, aki földi életében hűségesen kitart Isten parancsai mellett (6—13).

2 mind átkeltek a tengeren, s mind megkeresztelkedtek Mó-
3 zesre a felhőben és a tengerben. Mind ugyanazt a lelki ételt
4 ették, s mind ugyanazt a lelki italt itták. Ittak ugyanis az
5 utánuk eljövő lelki sziklából: a szikla Krisztus volt. De
legtöbbjükben nem telt kedve Istennek. El is hulltak a
pusztában.
6 Ezek intő példák számunkra, hogy ne kívánjuk meg a
7 rosszat, mint ahogy ők megkívánták. Ne legyetek bál-
ványimádókká, mint néhányan közülük, amint az Írás
mondja: „Leült a nép enni-inni, aztán fölkelt mulatni."
8 Ne is paráználkodjunk, mint néhányan közülük, s ezért
9 egy nap huszonháromezren vesztek oda. Ne is kísértsük
az Urat, mint néhányan kísértették, s ezért kígyók által
10 pusztultak el. Ne is zúgolódjatok, mint néhányan zúgo-
11 lódtak, s ezért a pusztító angyal áldozatai lettek. Mindez
előképben történt velük, s a mi okulásunkra írták meg,
12 akik a végső időkben élünk. Aki tehát azt hiszi, hogy áll,
13 ügyeljen, hogy el ne essék. Mindeddig emberi erőt megha-
ladó kísértés nem ért titeket. Hűséges az Isten, aki erőtö-
kön felül nem hagy megkísérteni, hanem a kísértéssel
együtt a szabadulás lehetőségét is megadja, hogy kibírjátok.

14 **Az áldozati lakoma és az Eukarisztia.** Ezért, kedve-
15 seim, óvakodjatok a bálványimádástól! Értelmes emberek-
16 kel beszélek: itéljétek meg magatok, amit mondok. Az ál-
dás kelyhe, melyet megáldunk, ugye Krisztus vérében való
részesedés? S a kenyér, melyet megtörünk, ugye Krisztus
17 testében való részesedés? Mi ugyanis sokan egy kenyér,
egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérben része-
18 sedünk. Nézzétek csak a test szerint való Izraelt! Vajjon
azok, akik az áldozatból esznek, nem részesednek az
19 oltárról? Mit is akarok ezzel mondani? Talán azt, hogy az

3. 4. A lelki *étel* a manna, a *lelki ital* a sziklából fakasztott víz (Exod. 17, 6); mindkettő az Oltáriszentség előképe.
7. Exod. 32, 6.
11. A *végső idők* a messiási kor, az Újszövetség ideje.
14—22. A Krisztus szavaival átváltoztatott kenyér és bor, vagyis az Oltáriszentség (Eukarisztia) bensőségesen egyesít Krisztussal. Nem lehet azonban Krisztussal egyesülni és ugyanakkor a gonoszlélekkel közösségre lépni. Ezért tilos a pogány áldozati lakomákon való részvétel.

áldozati hús vagy a bálvány ér valamit? Dehogy! Amit a 20
pogányok áldoznak, nem az Istennek, hanem az ördögnek
áldozzák. Igazán nem óhajtom, hogy közösségtek legyen
a gonoszlelkekkel. Ti nem ihatjátok az Úr kelyhét, meg 21
az ördög kelyhét is. Nem részesedhettek az Úr asztalában,
meg az ördög asztalában is. Vagy föl akarjuk ingerelni az 22
Urat? Talán erősebbek vagyunk nála?

Gyakorlati tanácsok. Minden szabad (nekem), de nem 23
minden használ. Minden szabad, de nem minden épületes. 24
Senki se keresse, ami a magáé, hanem ami a másé. Minden- 25
ből ehettek, ami a piacon kapható, a nélkül hogy lelkiis-
meretbeli aggályok miatt utána kutatnátok. „Az Úré a 26
föld és minden gazdagsága." Ha egy hitetlen meghív, s 27
el akartok menni, egyetek mindenből, amit föltálalnak, a
nélkül hogy lelkiismeretbeli aggályok miatt utána kutat-
nátok. De ha valaki azt mondja: „Ez áldozati hús", ne 28
egyetek belőle, egyrészt a figyelmeztető, másrészt a lelkiis-
meret miatt. Nem a te lelkiismeretedről beszélek, hanem 29
a másikéról. Miért vessem alá szabadságomat egy másik
lelkiismeret ítéletének? Ha hálaadással eszem, miért szid- 30
jon valaki azért, amiért hálát adok?

Tehát akár esztek, akár isztok, vagy bármi mást tesz- 31
tek, tegyetek mindent Isten dicsőségére. Se zsidót, se po- 32
gányt, se az Isten egyházát meg ne botránkoztassátok,
hiszen én is mindenkinek kedvében járok. Nem keresem, 33
ami nekem hasznos, hanem, ami másoknak az, hogy üd-
vözüljenek.

Legyetek követőim, mint ahogy én Krisztus követője **11**
vagyok.

Intézkedések az istentisztelettel kapcsolatban.

Az asszonyok fátyolviselete. Megdicsérlek titeket **2**
(testvérek) azért, mert emlékeztek mindenre, s rendelkezései-

23—33. Lásd 8, 1—13 jegyzet.
26. Zsolt. 23, 1.

2—12. Korintusban a férfiak nyilvános összejöveteleken görög szokás szerint födetlen fővel jelentek meg, a nők viszont fátyollal. Való-

3 met végrehajtjátok, úgy ahogy meghagytam. Szeretném azonban tudomástokra hozni, hogy minden férfi feje Krisztus, az asszony feje a férfi, Krisztus feje pedig az
4 Isten. Minden férfi, aki födött fővel imádkozik vagy pró-
5 fétál, szégyent hoz fejére. Minden asszony pedig, aki födetlen fővel imádkozik vagy prófétál, szintén szégyent hoz
6 fejére. Éppen olyan, mintha megnyírták volna. Ha pedig az asszony nem akarja fejét befödni, vágassa le a haját. De ha szégyenletes az asszonynak, hogy haját levágassa, vagy kopaszra nyiratkozzék, födje be a fejét.

7 A férfi nem köteles fejét befödni, mert Isten képmása
8 és dicsősége, az asszony viszont a férfi dísze. Nem a férfi
lett ugyanis az asszonyból, hanem az asszony a férfiből.
9 S nem a férfit teremtette Isten az asszonyért, hanem az
10 asszonyt a férfiért. Ezért viselje az asszony annak a jelét, hogy hatalom alatt áll — az angyalokra való tekintettel.
11 Igaz ugyan, hogy az Úrban sem a férfi nincs asszony nél-
12 kül, sem az asszony férfi nélkül, mert amint az asszony a férfiből lett, úgy a férfi az asszonytól születik, de minden Istentől van.

13 Itéljétek meg magatok: illik-e az asszonynak födetlen
14 fővel imádkoznia Istenhez? Nem tanít-e maga a természet is arra titeket, hogy ha a férfi hosszú hajat növeszt, szé-
15 gyenére válik. Ha viszont az asszony növeszti meg haját,
16 díszére van, mert haját fátyol gyanánt kapta. Ha pedig valaki jónak látja, hogy tovább vitatkozzék, nekünk ez nem szokásunk, sem Isten Egyházának.

17 **Az utolsó vacsora ünneplése.** A következő intézkedéssel kapcsolatban nem dicsérhetlek meg titeket, mert összejöveteletek nem javatokra, hanem károtokra szolgál.
18 Először is azt hallom, hogy amikor közösségbe gyűltök,
19 szakadás van köztetek. Ezt részben el is hiszem. Kell is, hogy szakadás legyen köztetek, hogy a megbízhatók ki-

színűleg a nők közül néhányan túlzott szabadságvágyból nem viseltek fátylat az istentiszteleten. Az Apostol követeli, hogy ragaszkodjanak a régi szokásokhoz, mert a fátyol viselése kifejezi a teremtés isteni rendjét és a nő alárendeltségét. — A 10. versben az istentiszteleten láthatatlanul résztvevő *angyalokról* van szó.

váljanak közületek. Mikor ugyanis egybegyűltök, az már 20
nem az Úr vacsorájának elköltése, mert étkezés közben 21
kiki a saját vacsoráját veszi elő, s az egyik éhen marad,
a másik pedig megrészegül. Hát nincs otthonotok evésre- 22
ivásra? Vagy semmibe sem veszitek az Isten egyházát és
zavarba hozzátok a szegényorsúakat? Mit mondjak nek-
tek? Dicsérjelek? Ezért nem dicsérlek.

Az Úrtól kaptam ugyanis, amit közöltem veletek: Az 23
Úr Jézus elárulásának éjszakáján fogta a kenyeret, hálát 24
adott, megtörte és így szólt: „(Vegyétek és egyétek), ez
az én testem, melyet értetek (adok). Ezt tegyétek az én
emlékezetemre." Ugyanígy vacsora után (fogta) a kelyhet 25
és így szólt: „Ez a kehely az újszövetség az én véremben.
Ezt tegyétek, valahányszor isztok belőle, az én emlékeze-
temre." Valahányszor ugyanis e kenyeret eszitek, s e ke- 26
helyből isztok, az Úr halálát hirdetitek, míg el nem jön.

Ezért, aki méltatlanul eszi e kenyeret, vagy issza az Úr 27
kelyhét, az Úr teste és vére ellen vét. Tehát vizsgálja meg 28
magát mindenki, s csak úgy egyék a kenyérből, és igyék a
kehelyből, mert aki (méltatlanul) eszik és iszik, a nélkül 29
hogy megkülönböztetné (az Úr) testét, tulajdon ítéletét
eszi és issza. Ezért gyöngék és betegek közületek sokan, 30
többen pedig holtak. Ha azonban (helyesen) ítélnők meg 31
magunkat, nem lenne részünk az ítéletben. Ha viszont az 32
Úr ítél meg minket, javulásunkra teszi, hogy e világgal
együtt el ne kárhozzunk.

Ezért testvéreim, ha étkezésre gyülekeztek, várjatok 33
egymásra. Ha valaki éhes, egyék otthon, hogy ne ítéletre 34
gyűljetek össze. A többit majd megérkezésem után rende-
zem el.

20—32. Az első keresztények a szentmiseáldozat bemutatását az utolsó vacsora mintájára többnyire szeretet-lakomával (agápé) kapcsolták össze. Korintusban ez bizonyos visszaélésekre vezetett: a jobbmódúak külön csoportokat alkottak és a magukkal hozott jobb ételeket nem osztották meg a szegényekkel. Szeretetlen magatartásuk megzavarta a hívek békés egyetértését: az eukarisztikus áldozathoz méltó szellemet. Az Apostol éppen erre hivatkozva utasítja rendre őket: a szeretetlen magatartás súlyos bűn, és méltatlanná tesz az Úr szent testének és vérének vételére.

12 **A Szentlélek rendkívüli ajándékai.** Ami a lelki adományokat illeti, nem akarom testvérek, hogy tudatlanok
2 maradjatok. Emlékeztek, hogy mikor még pogányok voltatok, hogyan hajszoltak ellenállhatatlanul a néma bál-
3 ványok elé. Ezért tudtotokra adom, hogy aki Isten Lelke által szól, az egy sem mondja: „Átkozott legyen Jézus." De azt sem mondhatja senki: „Jézus az Úr", hacsak a Szentlélek által nem.

4. 5 A lelki adományok különfélék, de a Lélek ugyanaz. A
6 megbizatások is különfélék, de az Úr ugyanaz. Különfélék a csodatettek is, de Isten, aki mindezt mindenkiben véghez
7 viszi, ugyanaz. A Lélek ajándékait pedig kiki azért kapja,
8 hogy használjon vele. Egyik ugyanis a Lélektől a bölcseség adományát kapja, a másik a tudás adományát ugyanattól
9 a Lélektől, a harmadik meg a hitet kapja ugyanabban a Lélekben, vagy a gyógyítás adományát ugyanabban a Lé-
10 lekben; ez csodatévő hatalmat, amaz meg a prófétálást, egyik a szellemek elbírálását, másik többféle nyelvet, a
11 harmadik viszont a nyelvek megfejtését. Mindezt azonban egy és ugyanaz a Lélek műveli, tetszése szerint osztva kinek-kinek.

12 **Az Egyház Krisztus teste.** A test ugyan egy, de sok tagja van. A testnek ez a sok tagja mégis egy test. Így
13 Krisztus is. Mi ugyanis mindnyájan egy Lélekben egy

1—11. A Szentlélek *lelki adományaiban:* a megszentelő kegyelemben, a belőle fakadó természetfölötti erényekben és a Szentlélek hét ajándékában minden keresztény ember részesül a keresztség szentségében. Ezeknek rendeltetése az ember személyes megszentelése. Ám a Szentlélek ezeken kívül rendkívüli lelki adományokat is áraszt a választottak lelkébe. Ezeknek rendeltetése nem az egyén megszentelése, hanem az Egyház isteni eredetének tanusítása, a kereszténység elterjesztése és a hívek lelki java. Az első keresztények idejében ezek a kegyelmek igen bőségesen áradtak, később, amikor az Egyház már megerősödött, ritkábbak lettek, de teljesen nem szüntek meg soha.

12—30. Az Apostol az emberi testhez hasonlítja az Egyházat. Amint az emberi test *sok tagból* álló egységes szervezet, úgy az Egyháznak is sok tagja van, de mégis egy (12—20) S amint az emberi test tagjai különböző föladatuk ellenére is együttműködnek (21—26), ugyanúgy *Krisztus Testének* tagjai is, bár különböző lelki adományokban részesülnek, teljes összhangban szolgálják a titokzatos Test javát (27—31). — Lásd Róm. 12, 3—8; Ef 1, 22 23; 6, 29.30; Kol. 1, 18; Ap. Csel. 9, 4 jegyzet.

testté lettünk a keresztség által: akár zsidó, akár pogány, akár rabszolga, akár szabad. Mindannyiunkat egy Lélek itatott át. A test sem egy tagból áll ugyanis, hanem sok- 14
ból. Még ha a láb azt mondaná is: „Nem vagyok kéz, nem 15
tartozom tehát a testhez", mégis a testhez tartozik. Ha pedig 16
a fül mondaná: „Nem vagyok szem, nem tartozom tehát a testhez", mégis a testhez tartozik. Ha a test csupa szem 17
volna, hol maradna a hallás? Ha meg csupa hallás, hol maradna a szaglás? Isten határozta meg mindenegyes tag 18
föladatát a testben, tetszése szerint. Ha valamennyi egy 19
tag volna, hol volna a test? Ám sok a tag, de a test csak 20
egy.

Nem mondhatja a szem a kéznek: „Nincs rád szükség- 21
em", vagy a fej a lábnak: „Nincs rád szükségem." Ellen- 22
kezőleg, a gyöngébbeknek látszó tagok sokkal szükségesebbek. Sőt a test alacsonyabbrendű tagjait nagyobb gond- 23
dal vesszük körül és a tisztességtelen tagok nagyobb tisztességben részesülnek, a tisztességes tagoknak viszont nincs 24
erre szükségük. De Isten azért szerkesztette meg a testet és azért részesítette az alacsonyabbrendű tagot nagyobb tisztességben, hogy a testben ne támadjon meghasonlás, 25
hanem a tagok törődjenek egymással. Ha szenved az egyik 26
tag, valamennyi együtt szenved vele, s ha tiszteletben van része az egyik tagnak, vele örvend valamennyi.

Ti Krisztus teste vagytok s egyenként tagjai. Az Egy- 27. 28
házban pedig Isten némelyeket apostolokká, másokat prófétákká, ismét másokat tanítókká tett. Adott továbbá csodatévő hatalmat, gyógyító erőt, segítőkészséget, kormányzóképességet, különféle nyelvadományt (és beszédek magyarázatát). Vajjon mind apostolok? Mind próféták? Mind 29
tanítók? Valamennyien csodatévő hatalommal és gyógyító 30
erővel rendelkeznek? Mindannyian nyelveket beszélnek? Mindannyian beszédeket magyaráznak? Törekedjetek 31
értékesebb adományokra! Ezért mindennél magasztosabb utat mutatok nektek.

28. A *próféták* Isten sugallatára beszéltek, de hivatásukat nem közvetlenül az Úr Jézustól nyerték. — A *kormányzóképesség* az egyház igazgatására vonatkozik.

13 A szeretet himnusza.

Szóljak bár emberek vagy angyalok nyelvén,
Ha szeretet nincs bennem,
Csak zengő érc vagyok vagy pengő cimbalom.
2 Legyen bár prófétáló tehetségem,
Ismerjem bár az összes titkokat és minden tudományt,
Legyen akkora hitem, hogy hegyeket mozgassak,
Ha szeretet nincs bennem,
Mit sem érek.
3 Osszam el bár egész vagyonomat a szegényeknek
S vessem oda testemet, hogy elégessenek,
Ha szeretet nincs bennem,
Mit sem használ nekem.
4 A szeretet türelmes, a szeretet jóságos,
A szeretet nem féltékeny,
Nem kérkedik, nem gőgösködik,
5 Nem tapintatlan, nem keresi a magáét,
Haragra nem gerjed, a rosszat föl nem rója,
6 Nem örül a gonoszságnak,
De együtt örül az igazsággal.
7 Mindent eltűr, mindent elhisz,
Mindent remél, mindent elvisel.
8 A szeretet soha el nem múlik.
A prófétálás megszűnik,
A nyelvek elhallgatnak,
A tudomány elenyészik.
9 Tudásunk csak töredékes,
Töredékes a prófétálásunk is.
10 Mikor azonban eljön a beteljesedés,
Véget ér az, ami töredékes.

1—13. A rendkívüli lelki adományoknál értékesebb isteni ajándék a szeretet. Isten és a felebarát szeretete a keresztény tökéletesség veleje. Nélküle a tudás, a jótett és a legnagyobb áldozat is értéktelen (1—3). Az Apostol elsorolja a szeretet különböző tulajdonságait (4—7) és megállapítja, hogy a rendkívüli lelki adományok a földi élettel megszűnnek, a hit és a remény Isten színelátásában beteljesül, a szeretet azonban a mennyei boldogságban örökre megmarad (8—13).

5. *Nem tapintatlan:* a Vulgátában „nem nagyravágyó."

Amikor még gyermek voltam, úgy beszéltem mint a gyermek,
Úgy gondolkodtam mint a gyermek, úgy itéltem mint a gyermek.
De mikor férfivá nőttem, elhagytam a gyermek szokásait.
Ma még csak tükörben, homályosan látunk,
Akkor majd színről-színre.
Most csak töredékes a tudásom,
Akkor majd úgy ismerek,
Ahogy én is ismert vagyok.
Most megmarad a hit, remény, szeretet,
Ez a három,
De köztük a legnagyobb a szeretet.
Törekedjetek a szeretetre!

A nyelvek adománya és a prófétálás. Keressétek buzgón a lelki adományokat, különösen pedig azt, hogy prófétálhassatok. Aki ugyanis nyelveken szólal meg, nem emberekhez szól, hanem Istenhez. Senki sem érti, mert a Lélektől indítva mond titokzatos dolgokat. Aki viszont prófétál, emberek épülésére, buzdítására és vígasztalására beszél. Aki nyelveken szól, csak önmagának épülésére szolgál, aki azonban prófétál, (Isten) egyházának épülésére. Szeretném ugyan, hogy mindannyian nyelveken szóljatok, de még inkább, hogy prófétáljatok, mert aki prófétál, nagyobb annál, aki nyelveken beszél, hacsak meg nem magyarázza, hogy az egyház is épüljön rajta.

Ha tehát hozzátok érkezem testvérek, és nyelveken szólalok meg, mit használok nektek, ha nem a kinyilatkoztatás, tudomány, prófétálás vagy tanítás szavaival szólok hozzátok? Lám az élettelen hangszernél is, akár fuvola, akár hárfa, ha nem különböző hangokon szólal meg,

1—25. A *prófétálás* Isten örök terveiről és a keresztény hit titkairól szóló ihletett beszéd; a hívek ezt megértették, s oktatásukra, megerősítésükre és vígasztalásukra szolgált. — A *nyelvek adománya* a misztikus imádság bizonyos fajtája. Mivel összefüggéstelen szavakban és fölkiáltásokban nyilvánul meg, a lelki élet mesterei „lelki ittasságnak" nevezik. A hívek ezt nem érthették meg, szükséges volt tehát, hogy valaki megmagyarázza.

8 hogyan lehet fölismerni, hogy mit játszanak rajta? S ha a
trombita bizonytalan hangot hallat, ki fog csatába indulni?
9 Így nálatok is, ha a nyelvek adományával nem hallattok
érthető szavakat, hogyan értik meg, amit mondtok? Csak
10 a levegőbe beszéltek. Lám milyen sokféle nyelv van a világ-
11 gon, de egy sem érthetetlen. Ha nem ismerem a szó jelen-
tését, idegen vagyok a beszélő számára, de a beszélő is
12 idegen nekem. Ezért ti is, mivel oly buzgón keresitek a
lelki adományokat, törekedjetek arra, hogy az egyház
épülésére bőven részesedjetek bennük.

13 Aki tehát nyelveken szól, imádkozzék, hogy meg is
14 tudja magyarázni. Ha ugyanis valamely nyelven imád-
kozom, lelkem ugyan imádkozik, de eszem meddő marad.
15 Mi következik ebből? Imádkozzam lélekkel, de imád-
kozzam elmémmel is; énekeljek lélekkel, de énekeljek
16 elmémmel is. Különben, ha csak lélekben dicséred az
Istent, hogy mondhatja áldó imádra az Ament az, aki
17 a nyelvben járatlan, mikor azt sem tudja mit beszélsz? Te
ugyan szép hálaadást mondhatsz, de a másik nem épül
18 rajta. Hálát adok Istenemnek, hogy mindnyájatoknál job-
19 ban szólok nyelveken, de az egyházban inkább öt érthető
szót akarok kimondani, hogy másokat is oktathassak,
mintsem tízezer szót nyelveken.

20 Testvérek, gondolkodástokban ne legyetek olyanok,
mint a gyermek. Csak a gonoszságot illetően legyetek kis-
21 dedek, gondolkodástokban azonban felnőttek. A törvény
azt mondja: „Idegen nyelven és idegen ajakkal szólok majd
e néphez, de még így sem hallgatnak rám, mondja az Úr."
22 A nyelvek adománya tehát nem a hívőknek, hanem a hi-
tetleneknek szánt csodajel; a prófétálás viszont nem a hi-
23 tetleneknek, hanem a hívőknek szól. Ha tehát egybegyűl
az egész egyház és mindnyájan nyelveken szólnak, s ava-
tatlanok vagy hitetlenek lépnek be, nem mondanák, hogy
24 elment az eszetek? De ha valamennyien prófétálnak, s
belép egy hitetlen vagy avatatlan, valamennyien meggyő-
25 zik, mindenkitől ítéletét hallja, s kiderülnek rejtett gon-

18. A Vulgátában: „mindnyájatok nyelvén beszélek".
21. Iz. 28, 11.12.

dolatai, úgy hogy arcraborulva imádja Istent és megvallja: Valóban köztetek az Isten!

Néhány szabály az istentiszteletre vonatkozóan. 26 Mi következik ebből, testvérek? Mikor egybegyűltök, legyen mindegyikteknek dicsérő éneke, vagy tanítása, vagy kinyilatkoztatása, vagy nyelvadománya, vagy magyarázata. Szolgáljon minden épüléstekre. Nyelveken csak kettő, 27 vagy legföljebb három szóljon, mégpedig sorjában, és egy magyarázza meg. Ha pedig nem akadna magyarázó, hall- 28 gassanak az összejövetelen. Beszéljenek magukban és az Istennel. A próféták közül pedig kettő vagy három beszél- 29 jen, a többi pedig bírálja meg. Ha egy másik jelenlévő 30 részesül kinyilatkoztatásban, az előbbi hallgasson el. Sor- 31 jában mind prófétálhattok, hogy mindnyájan tanuljanak s fölbuzduljanak. A prófétaság lelke engedelmeskedik a 32 prófétáknak. Isten ugyanis nem a zűrzavar Istene, hanem 33 a békességé.

Mint a szentek minden egyházában, az asszonyok hall- 34 gassanak az összejöveteleken. Nincs megengedve, hogy beszéljenek, hanem engedelmeskedjenek, amint a törvény is mondja. Ha valamit tudni akarnak, kérdezzék meg ott- 35 hon férjüket, mert asszonyhoz nem illik, hogy beszéljen az összejöveteleken. Vajjon tőletek eredt Isten igéje, vagy 36 egyedül hozzátok jutott el? Aki prófétának vagy lelki ado- 37 mányban részesnek tartja magát, vegye tudomásul, hogy amit írok, az Úr akarata. Ha tudomásul nem veszi, őt sem 38 veszik tudomásul. Törekedjetek tehát a prófétálásra test- 39 vérek, s ne akadályozzátok meg a nyelveken való szólást. Minden méltóképen és rendben történjék. 40

A holtak föltámadása.

Krisztus föltámadása. Figyelmetekbe ajánlom test- 15 vérek az evangéliumot, melyet hirdettem nektek. Elfogadtátok és szilárdan kitartotok benne. Általa üdvösségre is 2

1—11. A hívők föltámadása szoros kapcsolatban van Krisztus föltámadásával. Az Úr föltámadásának tanui közül még többen életben voltak akkor, ezek közé tartozott maga az Apostol is.

juttok, ha megtartjátok úgy, amint hirdettem nektek. Különben hiába lettetek volna hívőkké.

3 Elsősorban azt hagytam rátok, amit magam is kaptam:
Krisztus meghalt bűneinkért, amint az Írás is mondja.
4 Eltemették és harmadnapon föltámadt. Ez is az Írás sze-
5. 6 rint. Megjelent Péternek, aztán a tizenkettőnek. Majd egy-
szerre több mint ötszáz testvérnek jelent meg, akik közül
7 a legtöbb még ma is él, néhány pedig már meghalt. Azután
8 Jakabnak jelent meg, majd valamennyi apostolnak. Mind-
nyájuk után pedig, mint idétlennek, nekem is megjelent.
9 Én ugyanis a legutolsó vagyok az apostolok között, arra
sem méltó, hogy apostolnak hívjanak, hiszen üldöztem
10 Isten Egyházát. De Isten kegyelméből vagyok, ami vagyok,
s rám árasztott kegyelme meddő nem maradt. Többet fá-
radtam mindnyájuknál, igaz ugyan, hogy nem én, hanem
11 Isten kegyelme velem. Tehát akár én, akár ők: ugyanazt
hirdetjük s ezért lettetek hívőkké.

12 **Ha Krisztus föl nem támadt volna.** Ha tehát azt
hirdetjük, hogy Krisztus föltámadt halottaiból, hogyan
állíthatják néhányan közületek, hogy nincs föltámadás?
13. 14 Ha nincs föltámadás, akkor Krisztus sem támadt föl. Ha
pedig Krisztus nem támadt föl, hiábavaló a mi igehirdeté-
15 sünk, s hiábavaló a ti hitetek. Sőt még Isten hamis tanui-
nak is bizonyulunk, mert Istennel szemben arról tanus-
kodunk, hogy Krisztust föltámasztotta, noha nem támasz-
16 totta föl, ha a halottak egyáltalán nem támadnak föl. Ha
ugyanis a halottak nem támadnak föl, akkor Krisztus sem
17 támadt föl. Ha pedig Krisztus nem támadt föl, semmit
sem ér a hitetek, mert még mindig bűneitekben vagytok.
18. 19 Sőt azok is, akik elhúnytak Krisztusban, elvesztek. Ha
csak ebben az életben reménykedünk Krisztusban, szána-
lomra méltóbbak vagyunk minden embernél.

20 **Krisztus a holtak elsőszülöttje.** Ám Krisztus föltá-
21 madt halottaiból, mint a holtak zsengéje. Egy ember által

5. A *tizenkettő* maga az apostoli testület. A Vulgáta tizenegyet ír, mert Júdást nem számítja.

12—19. Ha nem volna föltámadás, értelmetlen és hiábavaló volna Krisztus föltámadása és az egész keresztény hit.

jött a halál, egy ember által jön a holtak föltámadása is.
Amint ugyanis Ádámban mindnyájan meghalnak, úgy 22
Krisztusban mindnyájan életre kelnek. Mindenki, amikor 23
sorra kerül: az első Krisztus, majd azok, akik Krisztushoz
tartoznak, amikor eljön. Azután következik a vég, amikor 24
átadja az uralmat Istennek, az Atyának, miután megsem-
misített minden felsőbbséget, hatalmat és erőt. Addig kell 25
ugyanis uralkodnia, míg ellenségeit mind lába alá nem
veti. Utolsó ellenségét, a halált is megsemmisíti, mert „Lá- 26
ba alá vetett mindent". E kijelentésből: „Minden alája 27
van vetve", természetesen kivétel az, aki mindent alávetett neki. Mikor pedig majd minden alája lesz rendelve, 28
maga a Fiú is aláveti magát annak, aki mindent alávetett
neki. Akkor Isten lesz minden mindenben.

A tagadás értelmetlensége. Mi értelme van annak, 29
hogy a halottakért megkeresztelkednek? Ha a halottak
egyáltalán nem támadnak föl, miért keresztelkednek meg
értük? Miért tesszük ki mi is magunkat veszélynek szünte- 30
len? Minden nap kész vagyok meghalni, hiszen büszkesé- 31
gem vagytok testvérek, Urunk Jézus Krisztusban. Mit 32
használ nekem, hogy Efezusban férfiasan küzdöttem a
vadállatokkal? Ha a halottak nem támadnak föl, akkor
csak „együnk, igyunk, hiszen holnap úgyis meghalunk!"
Ne engedjétek magatokat félrevezetni! A gonosz beszéd 33
megrontja a jó erkölcsöt. Józanodjatok ki teljesen és ne 34
vétkezzetek! Némelyek ugyanis nem ismerik az Istent.
Mindezt azért mondom, hogy szégyeljétek magatokat.

A föltámadt test tulajdonságai. De azt kérdezhetné 35
valaki, hogyan támadnak föl a holtak? Milyen testtel jön-

23. A Vulgátában: „akik Krisztuséi és hittek eljövetelében".
27. Zsolt. 8, 7.
29. Az Apostol egyes korintusiak babonás szokására céloz, akik megkeresztelkedtek pogány halottaikért, hogy biztosítsák számukra az üdvösséget. A nélkül hogy helyeselné a szokást, érvül használja a föltámadás tagadóival szemben.
32. *Vadállatokkal:* ellenséges érzületű emberekkel.
35—38. Az elvetett mag szemlélteti a testi föltámadást. A mag a Teremtőtől belé rejtett életerővel kihajt és új életre kel. Így támad föl a halandó test is Isten erejével halhatatlan életre.

36 nek majd elő? Oktalan! Amit elvetsz, nem kel életre, ha-
37 csak (előbb) meg nem hal. Amit vetsz, nem a növény, mely
csak azután fejlődik, hanem a puszta mag, például a bú-
38 zaszem, vagy más egyéb. Isten pedig testet ad neki tetszése
szerint, mégpedig minden magnak a neki megfelelő testet.
39 Nem minden test egyforma, hanem más az emberé, más
40 az állaté, más a madáré, más a halé. S van égi test, meg
41 földi test, de más az égi ragyogása, más a földié. Más a
nap sugárzása, más a hold fényessége, más a csillagok tün-
döklése; sőt egyik csillag fényessége is különbözik a má-
42 sikétól. Ilyen a holtak föltámadása is.

Romlásra vetik el — romlatlannak támad föl.
43 Dicstelenül vetik el — dicsőségben támad föl.
Erőtlenségben vetik el — erőben támad föl.
44 Érzéki testet vetnek el — szellemi test támad föl.

45 Ha van érzéki test, van szellemi is, amint az Írás mondja:
„Ádám, az első ember élő lénnyé lett", az utolsó Ádám
46 pedig éltető lélekké. De nem a szellemi az első, hanem az
47 érzéki, aztán következik a szellemi. Az első ember a föld-
ből való, földi; a második a mennyből való, (mennyei).
48 Amilyen a földből való, olyanok a földiek is, s amilyen a
49 mennyből való, olyanok a mennyeiek is. Ezért, amint
hordtuk a földi ember képét, úgy hordani fogjuk a meny-
nyeinek képét is.

50 **A jövendő átalakulás és a végső győzelem.** Arról
azonban biztosítlak testvérek, hogy test és vér nem örökölheti Isten országát, sem a romlandóság a romolhatatlan-
51 ságot. Nézzétek, titokba avatlak titeket: Nem halunk meg
52 ugyan mindnyájan, de mindnyájan elváltozunk, — hirte-
len egy szempillantás alatt, a végső harsonaszóra. Meg-
szólal a harsona, mire a holtak romlatlanságra támadnak
53 föl, mi pedig elváltozunk. Ennek a romlandó testnek föl

39—44. Az emberi test nemességben fölülmúlja az állatét, a megdicsőült testhez viszonyítva azonban tökéletlen. Ennek tulajdonságai: a romlatlanság, fényesség, mozgékonyság és szellemiség.

45. Gen. 2, 7.

51. A Vulgátában: „Mindnyájan föltámadunk ugyan, de nem mindnyájan változunk el."

kell öltenie a romlatlanságot, ennek a halandónak a halhatatlanságot. Mikor pedig a romlandó test romlatlanságba 54
öltözik, s a halandó halhatatlanságba, akkor válik valóra az Írás szava:

„A győzelem elnyelte a halált, 55
Halál, hol a te győzelmed?
Halál, hol a te fulánkod?"

A halál fulánkja a bűn, a bűn ereje pedig a törvény. De 56. 57
Istennek hála! Ő segít minket győzelemre Urunk Jézus Krisztus által.

Legyetek tehát állhatatosak és rendíthetetlenek, szeretett 58
testvéreim! Fáradjatok minél többet az Úr ügyéért szüntelen, hiszen tudjátok, hogy fáradozástok az Úrban nem hiábavaló.

Befejezés.

Gyűjtés a jeruzsálemi hívők számára. Ami pedig a **16**
szentek javára való gyűjtést illeti, ti is úgy tegyetek, amint Galácia egyházainak meghagytam. A hét első napján 2
mindegyiktek tegyen félre és gyűjtsön össze, amennyi csak tetszik, hogy ne akkor történjék a gyűjtés, amikor megérkezem. Amikor tehát odaérek, azokat, akiket alkalmasoknak találtok, ajánlólevéllel elküldöm, hogy adományotokat Jeruzsálembe vigyék. Ha pedig érdemes lesz, hogy én 4
is elutazzam, akkor velem jönnek.

Utitervek. Hozzátok akkor megyek, amikor Macedó- 5
niát már bejártam — tudniillik Macedónián utazom keresztül. Nálatok esetleg megállapodom, talán a telet is ott 6
töltöm, aztán kíséretet adhattok a továbbutazáshoz. Nem 7

---

54 . 55. Iz. 25, 8; Ozeás 13, 14.

56. *A halál fulánkja* a bűn, alapjában az áteredő bűn halálthozó, ártalmas ereje. A mózesi törvény csak fokozta a bűntudatot, a nélkül hogy kegyelmet adott volna a bűn legyőzésére (lásd Róm. 7, 5—23).

1. A *szentek* itt a jeruzsálemi keresztények, akik nagy szegénységben éltek.

2. A *hét első napja* a vasárnap. Innen is kitünik, hogy a keresztények már az első században megünnepelték a föltámadás napját, s a zsidó szombat helyett azt tekintették az Úr napjának (lásd Ap. Csel. 20, 7).

csak átmenőben szeretnélek látni titeket, s azért remélem,
ha az Úr megengedi, hogy egy ideig nálatok tartózkodjam.
8. 9 Pünkösdig Efezusban maradok. Itt széles és sokat igérő
kapu tárult föl előttem, de az ellenfelem is sok.
10 Mikor Timóteus odaérkezik, legyen rá gondotok, hogy
zavartalanul maradhasson nálatok, mert az Úr ügyében
11 fárad, akárcsak én. Senki le ne nézze, hanem kísérjétek el
békével, hogy hozzám jusson. Várok rá a testvérekkel
12 együtt. Ami pedig Apolló testvért illeti, nagyon kértem,
hogy induljon hozzátok a testvérekkel, de semmiképen
sem akart most elmenni. Mihelyt ideje lesz, útra kel.

13 **Befejező intelmek.** Vigyázzatok, legyetek állhatatosak
14 a hitben, viselkedjetek férfiasan, legyetek erősek! Minden
15 dolgotokat szeretetben intézzétek. Még egy figyelmeztetés,
testvérek: Ismeritek Sztefánász házanépét. Ő Ahája zsen-
16 géje, aki a szentek szolgálatára adta magát. Álljatok ren-
delkezésére az ilyennek és mindannak, aki vele munkál-
17 kodik és fárad. Örülök, hogy Sztefánász, Fortunátusz és
Ahaikusz megérkezett, mert távollétetekben pótoltak ti-
18 teket, s az én lelkemet is, meg a tieteket is felüdítették.
Becsüljétek meg az ilyeneket.

19 **Üdvözletek.** Ázsia egyházai köszöntenek titeket. Sok-
szor üdvözöl az Úrban Aquila és Priszka, akik vendégül
20 látnak, meg a házukban lévő közösség. Minden testvér
21 köszönt titeket. Köszöntsétek egymást szent csókkal. Itt
22 a sajátkezű üdvözletem: Pál. Aki az Úr (Jézus Krisztust)
nem szereti, legyen átkozott. Maran Atha.
23 Az Úr Jézus (Krisztus) kegyelme legyen veletek. Szere-
tetem mindnyájatokkal Krisztus Jézusban. (Amen.)

19. *Aquila* és *Priszka* zsidószármazású keresztény házaspár (lásd Róm. 16, 3 jegyzet).
22. *Maran Atha:* arám nyelvű liturgikus fohász, melyet az első században úgy használtak, mint mi az Allelujá vagy az Ament. Jelentése: „Urunk eljön", vagy „Jöjj el, Urunk!"

A második korintusi levél.

A korintusi egyháznak szóló második levelét az első után körülbelül egy évvel írta szent Pál. A közben lefolyt eseményekről nincsen pontos értesülésünk. A Szentírás magyarázói különféleképen egészítik ki és állítják össze a rendelkezésünkre álló adatokat. Elfogadható magyarázat szerint Timóteus, az első levél vivője, szomorú hírekkel tért vissza az Apostolhoz Efezusba. Pál ekkor rövid időre Korintusba utazik, hogy helyreállítsa az egyház belső rendjét. Fáradozása azonban nem jár eredménnyel. Többen szembeszállnak vele, sőt az egyik korintusi keresztény nyilvánosan meg is sérti (2 Kor. 2, 5—10; 7, 12). Az Apostol visszatér Efezusba, s a befejezésre váró missziós munka miatt (1 Kor. 16, 9) elhalasztja Macedóniába tervezett útját (1 Kor. 16, 5—8). Timóteust küldi Macedóniába (Ap. Csel. 19, 22). Efezusból szigorúhangú levelet ír a korintusi egyháznak (2 Kor. 2, 3—9; 7, 8—12), s ezt Titusszal küldi el (7, 5—7; 12, 18). Ez a levél nem maradt fönn számunkra. Közben az Apostol kénytelen elhagyni Efezust és Macedóniába utazik (Ap. Csel. 19, 23; 20, 1). Ott találkozik Titusszal, aki vígasztalóbb híreket hoz Korintusból. Erre Macedóniából (2, 13; 9, 2.4), valószínűleg Filippi városából, újabb levelet ír Korintusba: ma ezt nevezzük a második korintusi levélnek. A levél 57 nyarán vagy őszén kelt.

Szent Pál kifejezett célja a levéllel az, hogy előkészítse újabb korintusi látogatását (13, 10). A hívek jórésze ugyanis őszintén megbánta a történteket és várta az Apostol jövetelét. Mások viszont Pál ellenfeleinek, az ószövetségi hagyományokhoz ragaszkodó zsidókeresztényeknek hatására még mindig gyanakvó szemmel tekintettek az Apostolra. A zsidókeresztények különféle erkölcsi hibákkal: csalárdsággal, nagyravágyással, állhatatlansággal és gyávasággal vádolták, s apostoli hivatását és rátermettségét is kétségbevonták (7, 2; 10, 2.9—11; 11, 7.16; 12,16—18).

Az Apostol levelének első részében védekezik az igaztalan gyanusítások ellen és megmagyarázza apostoli küldetésének mivoltát és föladatait (1—7 fejezet). A második részben erélyesen megcáfolja az ellene fölhozott vádakat és leszámol ellenfeleivel (10—13 fejezet). Közben a 8 és 9 fejezetben buzdítja a korintusiakat, hogy a jeruzsálemi egyház javára régebben megkezdett gyüjtést eredményesen fejezzék be.

A levél hangja és tartalma olyan jellegzetesen szent Pálé, hogy hitelességét általánosan elismerik.

Szent Pál apostol második levele a korintusiakhoz.

Bevezetés.

1 **Címzés és apostoli üdvözlet.** Pál, Isten akaratából Jézus Krisztus apostola és Timóteus testvér, Isten korintusi egyházának és egész Ahájában minden szentnek.

2 Kegyelem és békesség nektek, Istentől, Atyánktól és az Úr Jézus Krisztustól.

3 **Hálaadás a vígasztaló Istennek.** Áldott legyen az Isten, Urunk Jézus Krisztus Atyja, az irgalom Atyja és
4 minden vígasztalás Istene. Ő vígasztal meg minket minden szomorúságunkban, hogy mi is megvígasztalhassunk szomorúságukban másokat azzal a vígasztalással, amellyel
5 Isten vígasztal meg minket. Amilyen bőven részesedünk Krisztus szenvedéseiben, olyan bőven árad ránk Krisztus
6 által a vígasztalás is. Ha szenvedünk, a ti vígasztalástokra és üdvösségtekre szolgál, ha vígasztalódunk, az is a ti ví-

3—7. Szent Pál apostoli életének szenvedései és megpróbáltatásai közt állandóan tapasztalta az isteni vígasztalás erőt adó támogatását. Szenvedésének és vígasztalódásának példája és kegyelemközvetítő ereje a híveket is megerősíti, ha szenvedniük kell.

gasztalástokra van. Ez azoknak a szenvedéseknek türelmes
elviselésére ad erőt, amelyeket mi is elszenvedünk. Így 7
erős a belétek vetett reményünk, mert tudjuk, hogy nem-
csak a szenvedésben vagytok társaink, hanem a vígaszta-
lásban is.

Nem szeretném testvérek, hogy ne tudjatok arról az ül- 8
döztetésről, amely Ázsiában ért, és mód fölött, szinte erőn-
kön felül ránk nehezedett. úgyhogy már életünkről is le-
mondtunk. Sőt már el is fogadtuk magunkban a halálos 9
ítéletet, hogy ne magunkban bízzunk, hanem Istenben, aki
föltámasztja a holtakat. Ő mentett ki a súlyos életveszély- 10
ből, és ezentúl is ki fog menteni. Belé helyezzük reményün-
ket, hogy ezentúl is megment, különösen ha ti is segítsé- 11
günkre lesztek értünk mondott imádságtokkal. Akkor a
nekünk jutott kegyelemért sokan adnak majd hálát
értünk.

Az Apostol önvédelme.

Védekezés gyanusításokkal szemben.

Lelkiismeretének tisztasága. A mi dicsekvésünk lel- 12
kiismeretünknek tanusága, hogy Istennek tetsző szentséggel
és őszinteséggel, s nem testi bölcseséggel, hanem Isten
kegyelmével éltünk a világban, kiváltképen köztetek. Nem 13
írunk ugyanis egyebet, mint amit olvastatok és megértet-
tetek. Remélem, hogy mindvégig meg is értitek, amint rész- 14
ben már meg is értettetek engem: Urunk Jézus (Krisztus)
napján mi a ti büszkeségtek, s ti a miénk vagytok.

Ezzel a bizalommal készültem a minap hozzátok, hogy 15
másodszor is részesüljetek a kegyelemben. Tőletek aztán 16
át akartam menni Macedóniába, s Macedóniából ismét
vissza akartam térni hozzátok, hogy ti kísérjetek el Ju-
deába. Talán könnyelmű voltam, hogy ilyesmit terveztem? 17
Vagy amit tervezek, csupa szeszélyből tervezem s nálam

8. *Ázsia* abban az időben a római birodalomnak Efezusra és környé-
kére kiterjedő tartománya volt a mai Kisázsiában.
12—14. Az Apostol ellenfeleivel szemben kijelenti, hogy változatla-
nul kitart eredeti tanítása mellett.

18 az Igen és a Nem mindegy? Isten a tanunk, hogy hozzátok
intézett szavainkban nem mindegy az Igen és a Nem.
19 Isten Fia, Jézus Krisztus ugyanis, akit mi — én, Szilvá-
nusz meg Timóteus — hirdettünk köztetek, nem volt majd
20 Igen, majd Nem, hanem az Igen valósult meg benne. Isten
valamennyi igérete Igenné lett benne. Ezért hangzik föl
21 általa az ajkunkon az Amen Isten dicsőségére. Aki pedig
minket veletek együtt megerősít és fölken Krisztusban:
22 Isten az. Ő az, aki pecsétjével megjelölt minket és mint
foglalót szívünkbe árasztotta a Lelket.

23 **Szerető kímélete.** Istent hívom tanuságul magam
mellett: csak irántatok való kíméletből nem mentem el
24 eddig Korintusba. Hiszen nem hiteteken akarunk ural-
kodni, hanem örömötöknek vagyunk munkatársai. Ti
ugyanis a hitben szilárdan álltok.

2 Föltettem magamban, hogy nem szomorúságotokra
2 megyek ismét hozzátok, mert ha én szomorítlak titeket,
ugyan ki derít föl engem? Csak nem az, akit én szomorí-
3 tottam meg? Ezt is azért intéztem el levélben, hogy ami-
kor odaérek, ne szomorítsanak azok, akiknek örülnöm
kellene. Hiszen meggyőződésem mindnyájatokról, hogy
4 az én örömöm valamennyitek öröme. Sűrű könnyhullatás
közt, szívem nagy szorongásával és aggodalmával írtam
nektek, nem azért, hogy megszomorítsalak, hanem, hogy
lássátok mennyire szeretlek különösen titeket.

5 **Megbocsátó szeretete.** Ha valaki megszomorított, nem
annyira engem szomorított meg, hanem részben, hogy
6 ne túlozzak, mindnyájatokat. Elég az ilyennek az a bünte-
7 tés, amellyel a többség sujtotta. Inkább bocsássatok meg
neki és vígasztaljátok meg, hogy a túlságos szomorúságtól
8 kétségbe ne essék. Ezért arra kérlek titeket, tanusítsatok

22. Isten a keresztség szentségében *jelöl meg pecsétjével*, vagyis veszi tulajdonába az embert. Ekkor részesülünk a megszentelő kegyelem ajándékában is, amely mintegy *foglalója* a többi kegyelmeknek és az örök boldogságnak (lásd Ef. 1, 14 jegyzet).

3. Az itt említett *levelet* valószínűleg az 1 Kor. levél után írta az Apostol, és valamely személyes megbántás miatt panaszkodott benne. A levél nem maradt fönn.

iránta szeretetet. Azért is írtam, hogy próbára tegyelek ti- 9
teket és lássam, hogy engedelmesek vagytok-e mindenben? 10
Akinek pedig megbocsáttok, annak én is. Krisztus színe
előtt már meg is bocsátottam neki kedvetekért, ha egyálta-
lában volt még mit megbocsátanom. Nem akarjuk ugyanis, 11
hogy megejtsen minket a sátán, hiszen szándékai nem is-
meretlenek.

Apostoli lelkülete. Mikor Troászba érkeztem, hogy 12
Krisztus evangéliumát hirdessem, bár a kapu nyitva állt
előttem az Úrban, lelkemnek mégsem volt nyugta, mert 13
nem találkoztam Titusz testvéremmel. Búcsút vettem te-
hát tőlük és átkeltem Macedóniába.

De hála legyen Istennek! Ő Krisztus (Jézusban) min- 14
denkor győzelemre segít minket és ismeretének illatát min-
denütt elterjeszti általunk. Mi ugyanis Krisztus jó illata 15
vagyunk Isten számára azok közt, akik üdvözülnek, s
azok közt is, akik elkárhoznak. Ezeknek halált jelentő 16
halotti szag, azoknak meg az élet éltető illata. Ki a ráter- 17
mett erre? Mi nem tartozunk azok közé, akik nyerészked-
nek Isten igéjén, hanem őszintén, mintegy Istenből beszé-
lünk, Isten színe előtt Krisztusban.

Az apostoli küldetés jelentősége.

A küldetés nagysága. Megint csak ajánlani kezdjük 3
magunkat? Talán csak nem szorulunk — mint némelyek
— hozzátok szóló vagy tőletek eredő ajánló levélre? Ti 2
vagytok ajánló levelünk, szívünkbe írva. Ismeri és olvassa
azt minden ember, mert meglátszik rajtatok, hogy Krisz- 3

12—14. Szent Pál jó eredményt igérő missziós munkáját Troászban félbeszakította, hogy Titusszal találkozzék. Nyugtalanságának oka nem Titusz távolléte volt, hanem a korintusi egyház állapota miatt érzett aggodalma. Macedóniában találkozott Titusszal (7, 5.6), aki jó híreket hozott Korintusból. Itt hálát ad érte Istennek.

1—18. Az Apostolnak nincs szüksége emberi elismerésre. Apostoli küldetését Istentől kapta. Hivatása az Ószövetséggel szemben örökérvényű és nem a törvény holt betűje többé, hanem Krisztus Szentlelke által az ember belső megigazulása (1—11). Az apostolok tehát nyiltan szemlélik és hirdetik a föltámadt Krisztus dicsőségét, mert szolgálatuk örökérvényű, Mózes viszont az Ószövetség mulandóságának jelképezésére eltakarta arcát.

tus levele vagytok, amelyet mi írtunk, nem tintával, hanem
az élő Isten Lelkével, nem is kőtáblákra, hanem az élő szív
4. 5 lapjaira. Ez a bizalmunk Isten iránt Krisztusból ered. Nem
mintha saját erőnkből képesek volnánk valamit is kigon-
dolni magunkról, hiszen képességünk Istentől származik.
6 Ő tett minket alkalmassá arra, hogy az Újszövetség szol-
gái legyünk, nem a betűé, hanem a léleké. Hiszen a betű
7 öl, a lélek pedig éltet. Ha már a halálnak betűkkel kőbevé-
sett szolgálata oly dicsőséges volt, hogy Izrael fiai nem
tekinthettek Mózes arcába, arcának múló ragyogása miatt,
8 hogyan ne lenne sokkal dicsőségesebb a Lélek szolgálata?
9 Ha ugyanis már a kárhoztatás szolgálata dicsőséges, a
megigazulás szolgálata mennyivel inkább szárnyalja túl
10 dicsőségben? Sőt, ami ott dicsőséges, ennek túláradó dicső-
11 ségéhez képest nem is dicsőséges. Ha ugyanis már a mu-
landó olyan dicsőséges, mennyivel inkább lesz dicsőséges
a maradandó!

12 **Az apostoli bátorság.** Mivel tehát ilyen a reményünk,
13 teljes nyiltsággal szólunk, nem úgy mint Mózes, aki be-
födte arcát, hogy Izrael fiai ne lássák mulandó szolgála-
14 tának végét. Az ő értelmük eltompult, hiszen mindmáig
ugyanaz a lepel borítja az Ószövetséget, amikor olvassák,
15 és rajta is marad, mivel csak Krisztusban tünik el. Sőt
mind a mai napig, amikor csak olvassák Mózest, lepel bo-
16 rul a szívükre, de ha majd az Úrhoz térnek, eltünik a
17 lepel. Az Úr ugyanis Lélek: ahol az Úr Lelke, ott a sza-
18 badság. Mi pedig mindnyájan födetlen arccal szemléljük
az Úr dicsőségét és dicsőségről dicsőségre ugyanazon kép-
mássá változunk át az Úr Lelke által.

4 **Az igazság hirdetése.** Mivel Isten irgalmából ilyen
2 szolgálatunk van, nem veszítjük el bátorságunkat. Elutasítjuk a gyalázatos alattomosságot, nem élünk álnokságban

1—18. Az Apostol bátor nyiltsággal hirdeti az evangéliumot, mely Krisztus istenemberi személyéről és megváltó művéről szól. Az Úr megdicsőült alakja Isten dicsőségét, vagyis fölséges isteni mivoltát és üdvözítő szeretetét nyilatkoztatja ki a híveknek (1—6). Pál állandó üldöztetésben él, de szenvedései arra segítik, hogy egyre bensőségesebben egyesüljön az Úr megváltó szenvedésével és halálon győzedelmes-

és nem hamisítjuk meg Isten igéjét, hanem nyiltan hirdetjük az igazságot és ezzel rábízzuk magunkat minden ember lelkiismeretére Isten előtt. Ha evangéliumunk mégis el van takarva, azok előtt van eltakarva, akik elvesznek. Ezeknek a hitetleneknek e világ istene elvakította értelmét, hogy ne ragyogjon számukra a Krisztusnak, Isten képmásának dicsőségéről szóló evangélium világossága. Mi ugyanis nem önmagunkat hirdetjük, hanem Krisztus Jézust, az Urat, magunkat pedig, mint Jézus kedvéért szolgátokat. Isten ugyanis, aki azt mondta: „A sötétségből támadjon fény", világosságot támasztott a mi szívünkben is, hogy fölragyogjon nekünk Isten dicsőségének ismerete Jézus Krisztus arcán.

Isten ereje az emberi gyöngeségben. Ezt a kincset cserépedényben őrizzük, hogy az erő túláradó nagyságát ne magunknak, hanem Istennek tulajdonítsuk.

Mindenfelől szorongatnak, de össze nem szorítanak,
Kétségeskedünk, de kétségbe nem esünk,
Üldözést szenvedünk, de elhagyottak nem vagyunk,
Földre terítenek, de el nem pusztulunk,
Testünkben Jézus kínszenvedését hordozzuk szüntelen,
Hogy Jézus élete is megnyilvánuljon testünkön.

Életünk folyamán váltig halálra szánnak minket Jézusért, hogy Jézus élete is nyilvánvaló legyen testünkön. Bennünk tehát a halál működik, bennetek pedig az élet.

Mivel pedig a hitnek ugyanaz a szelleme él bennünk, mint amiről írva van: „Hittem, azért szólaltam meg", mi is hiszünk, s azért beszélünk. Hiszen tudjuk, hogy aki az Úr Jézust föltámasztotta, Jézussal minket is föltámaszt és veletek együtt elébe állít. Mindez értetek történik. Minél bővebben árad ugyanis a kegyelem, annál bővebben áradjon túl a hálaadás Isten dicsőségére. Ezért nem veszítjük el bátorságunkat, mert, bár a külső ember romlásnak indult bennünk, a belső napról-napra megújul. Pillanatnyi,

kedő isteni életével (7—12). A megpróbáltatások közt a jövendő föltámadás hite (13—14) és az örök élet reménye (15—18) erősíti meg.

6. Gen. 1, 3.
13. Zsolt. 115, 1.

könnyű szenvedésünk ugyanis a mennyei dicsőség túlá-
18 radó, örök mértékét szerzi meg számunkra. Csak ne a lát-
hatóra, hanem a láthatatlanra szegezzük tekintetünket. A
látható ugyanis ideigtartó, a láthatatlan viszont örök.

5 **Mennyei honvágy.** Tudjuk ugyanis, hogy ha földi sát-
runk leomlik, Istentől kapunk lakóházat: örök hajlékot
2 a mennyben, amit nem emberkéz rakott. Ezért is sóhaj-
tozunk itt, mert mennyei hajlékunkat óhajtjuk felölteni.
3 Csak akkor nem látszunk majd mezíteleneknek, ha azt fel-
4 öltöttük. Amíg tehát e sátorban lakunk, elnehezülten só-
hajtozunk, mert nem azt akarjuk, hogy levetkőztessenek,
hanem hogy felöltöztessenek, s így a halandót elnyelje az
5 élet. Hiszen Isten, aki erre előkészített minket, a Lélek
foglalóját adta nekünk.

6 Ezért tölt el a bizalom, hiszen tudjuk, hogy míg ván-
7 dorként élünk e testben, távol járunk az Úrtól. A hitben élünk
8 ugyanis, nem a szemlélésben. Ám bizalom tölt el, s jobban
9 szeretnénk megválni a testtől és hazajutni az Úrhoz. Ezért
is törekszünk arra, hogy kedvébe járjunk, akár nála va-
10 gyunk, akár távol élünk tőle. Hiszen mindnyájunknak meg
kell jelennünk Krisztus itélőszéke előtt, hogy kiki elvegye,
amit testi életében érdemelt, a szerint, amint jót vagy go-
noszat tett.

11 **Krisztus szeretete.** Mivel az Úr félelmének tudatában
élünk, igyekszünk meggyőzni az embereket, hiszen Isten
előtt ismertek vagyunk, s remélem, hogy a ti lelkiismere-
12 tetek előtt is tisztán állunk. Ezzel nem akarjuk magunkat

1—10. Az örök boldogság reménye fölébreszti a mennyei haza vágyát az Apostol lelkében. Szeretné levetni halandó testét, .. gy a halhatatlanság ünnepi ruhájába öltözzék és a mennyei hazába jusson. Gondolatai költői kifejezésre jutnak a gyászmise prefációjában: „Krisztusban fölragyogott számunkra a boldog föltámadás reménye, s akiket megszomorított a halál bizonyossága, azokat megvigasztalja az eljövendő halhatatlanság igérete, mert híveidnek élete, Urunk, megváltozik ugyan, de nem szűnik meg, és a földi élet hajlékának porrává-lása után, a mennyben kapnak örök lakóhelyet."

11—21. Szent Pált nem az önszeretet, hanem Krisztus szeretete vezeti apostoli munkájában (11—15). Krisztus a megváltás művével kiengesztelte Istent az emberiség iránt. Az Apostol élete föladatának tekinti, hogy ennek a nagy kiengesztelésnek hirdetője legyen (16—21).

ismét ajánlani, hanem módot adunk arra, hogy dicsekedhessetek velünk azokkal szemben, akik dicsőségüket a látszatban keresik és nem a szívük igazságában. Ha ugyanis magunkon kívül vagyunk, Istenért vagyunk; ha észnél vagyunk, értetek vagyunk. Erre Krisztus szeretete sürget minket, abban a meggyőződésben, hogy ha egy meghalt mindenkiért, akkor valamennyien meghaltak. Ő mindenkiért meghalt, hogy akik élnek, ne maguknak éljenek, hanem annak, aki értük meghalt és föltámadt.

A nagy kiengesztelés hirdetője. Ezentúl tehát nem tekintünk senkit emberi szempontból. Ha Krisztust azelőtt emberi szempontból tekintettük is, most már nem úgy tekintjük. Mindaz, aki Krisztusban van, új teremtmény. A régi tovatünt, lám valami új valósult meg. Mindez Istentől ered, akit Krisztus kiengesztelt irántunk, s aki ránk bízta a kiengesztelés szolgálatát. Isten ugyanis Krisztusban kiengesztelődött a világgal s nem számítja be bűneinket, sőt ránk bízta a kiengesztelés igéjét. Tehát Krisztus követségében járunk. Isten maga buzdít általunk. Krisztus nevében kérlek: engesztelődjetek ki Istennel! Ő a bűn hordozójává tette értünk azt, aki bűnt nem ismert, hogy általa Isten igazságának részesei legyünk.

Mint az ő munkatársai, figyelmeztetünk titeket, hogy Isten kegyelmét ne vegyétek hiába. Azt mondja ugyanis:

„Kellő időben meghallgatlak,
S az üdvösség napján segítek rajtad."

Nézzétek, itt a kellő idő! Itt az üdvösség napja!

Az Apostol áldozatos élete. Senkinek sem okozunk semmiféle botrányt, hogy ne becsmérelhessék szolgálatunkat, hanem mindenben úgy viselkedünk, mint Isten szolgája:

---

16. Megtérése előtt *emberi szempontok* és farizeusi elfogultság vezették az Apostolt, és Jézus isteni küldetését sem fogadta el.

2. Iz. 49, 8.

3—10. Hányatott életének megpróbáltatásaiban (lásd 11, 23—33) mindig Krisztus szeretete és Isten szolgálata vezette szent Pált.

Nagy türelemmel,
Megpróbáltatásban, szükségben, szorongatott
helyzetben,
5 Verést szenvedve, tömlöcben, zendülés közepette,
Fáradozásban, virrasztásban, böjtben,
6 Tisztaságban és tudásban,
Béketűrésben és jóságban,
A Szentlélekben és őszinte szeretetben,
7 Igazmondásban és Isten erejében,
Az igazság támadó és védő fegyverzetében,
8 Dicsőségben és megszégyenülésben,
Gyalázatban és jó hírnévben,
Mint csalók, de mégis igazmondók,
9 Mint ismeretlenek, de mégis jól ismertek,
Mint halálraszántak, de mégis élünk,
Mint összevertek, de belé nem haltak,
10 Mint szomorkodók, de mindig derűsek,
Mint szűkölködők, de sokat gazdagítók,
Mint akiknek semmijük sincs, de mindenük megvan.

Intések és óvások.

11 **Óvás a pogány bűnöktől.** Megnyílt az ajkunk és ki-
12 tárult a szívünk felétek, korintusiak! Nem bennünk van
13 szűk helyetek, hanem ti vagytok szűkkeblűek. Mint gyer-
mekeimhez szólok: Viszonozzátok hasonlóan és tárjátok
ki ti is szíveteket!

14 Ne húzzatok egy igát a hitetlenekkel. Mi köze az igaz-
ságnak a gonoszsághoz? Vagy hogyan fér össze a világos-
15 ság a sötétséggel? Hogyan egyeznék meg Krisztus Béliállal?
16 Vagy mi köze a hívőnek a hitetlenhez? Hogyan tűri meg

7. A vers szószerinti fordítása: „Jobbról és balról az igazság fegyverzetében." Az ókori katona jobb kezében a *támadó fegyvert* (kardot, lándzsát) baljában a *védő fegyvert* (pajzsot) tartotta. Az evangélium igazságáért vívott harcról van szó.

14—18. Néhány korintusi hívő kereszténytyhez méltatlan magatartása miatt az Apostol erélyesen követeli, hogy a hívők éljenek különváltan a pogányoktól.

16. Lev. 26, 12.

Isten temploma a bálványokat? Hiszen ti az élő Isten temploma vagytok, amint Isten mondja:

„Közöttük lakom és közöttük járok,
Istenük leszek, ők meg az én népem.
Ezért távozzatok közülük, 17
S váljatok el tőlük, mondja az Úr,
S tisztátalant ne illessetek.
Akkor fölkarollak titeket, 18
S atyátok leszek,
Ti meg fiaim és leányaim lesztek,
Mondja az Úr, a Mindenható."

Mivel tehát ilyen igéretek birtokában vagyunk, szeret- 7
teim, tartsuk távol magunktól a test és lélek minden szenynyét s tegyük teljessé megszentelésünket Isten félelmében.

Bensőséges kapcsolat a korintusi egyházzal. Ért- 2
setek meg! Senkinek kárára nem voltunk, senkit tönkre nem tettünk, senkit rá nem szedtünk. Nem rosszalásképen 3
mondom, hiszen az előbb megmondtam, hogy életre-halálra szívünkben vagytok. Nagy a bizalmam bennetek és 4
szívesen dicsekszem veletek. Vígasztalás tölt el, s minden bajom közt is túlárad bennem az öröm.

Mikor ugyanis Macedóniába érkeztünk, nem volt nyugal- 5
ma testünknek, mert mindenfelől zaklatás ért: kívül harcok, belül félelem. Ám Isten, a letörtek vígasztalója, min- 6
ket is megvígasztalt Titusz megérkezésével. De nemcsak 7
megérkezésével, hanem azzal a vígasztalással is, amelyben köztetek része volt. Elbeszélte ugyanis nekünk vágyódástokat, aggódástokat s értem való buzgólkodástokat, úgyhogy még jobban megörültem.

Ha levelemmel meg is szomorítottalak titeket, nem bá- 8
nom. De ha bántam volna is — mivel látom, hogy az a levél, rövid időre ugyan, de megszomorított titeket —

17. Iz. 52, 11.
18. Jer. 32, 38.

2—16. Pál örül a jó híreknek, melyeket Titusz hozott Korintusból. Első levelének megvolt a hatása. Ha erélyes intéseivel fájdalmat okozott is a híveknek, végeredményben javukra vált a szigorúsága.

9 most mégis örülök, nem annak, hogy megszomorodtatok,
hanem hogy a szomorúság megtéréstekre vezetett. Istennek
tetsző módon szomorodtatok meg, s miattunk semmiben
10 sem szenvedtetek kárt. Az Istennek tetsző szomorúság
ugyanis üdvösségre vezető megtérést hoz, amelyet senki-
sem bán meg; a világ szomorúsága viszont halálba visz.
11 Lám ebből a ti Istennek tetsző szomorúságtokból mekkora
buzgalom fakadt, sőt mentegetőzés, méltatlankodás, féle-
lem, vágyakozás, megtorló szándék és büntetés! Mindezzel
12 igazoltátok, hogy az ügyben ártatlanok vagytok. Ha tehát
írtam is nektek, nem a sértő s nem a sértett miatt tettem,
hanem, hogy kinyilvánuljon értünk való buzgalmatok
13 Isten előtt. Ezért vígasztalódtunk meg.

De vígasztalódásunk során még nagyobb örömet szer-
zett Titusz öröme, mert lelkét mindnyájan földerítettétek.
14 Ha előtte dicsekvően beszéltem rólatok, nem vallottam
szégyent, mert, amint nektek is mindent a valósághoz hí-
ven mondtunk, úgy a Titusz előtti dicsekvésünk is igaznak
15 bizonyult. Ő pedig még jobb szívvel van irántatok, mert
emlékszik mindnyájatok engedelmes lelkületére, amellyel
16 félve-rettegve fogadtátok. Örülök tehát, hogy minden
tekintetben bízhatom bennetek.

Gyüjtés a Jeruzsálemi hívők számára.

8 **Gyüjtés Macedóniában.** Tudtotokra adjuk, testvérek,
Isten kegyelmét, amellyel elárasztotta Macedónia egyhá-
2 zait. A bajok és a súlyos megpróbáltatások ellenére is,
túláradó örömükből és nyomasztó szegénységükből bőséges
3 adakozás fakadt. Tanuskodhatom mellettük, hogy erejük-
4 höz mérten, sőt erejükön felül is önként adakoztak. Kérve
kérték tőlünk azt a kegyet, hogy résztvehessenek a szentek
5 megsegítésében. Minden reményünket fölülmúlva, előbb az
Úrnak adták magukat, aztán Isten akaratából nekünk.

1—15. Missziós útjain az Apostol adományokat gyüjtött a jeruzsálemi egyház szegényei számára (Gal. 2, 10). Korintusban is megindította a gyüjtést (1 Kor. 16, 1—4). Most *Tituszt* bízza meg a gyüjtés befejezésével. Macedónia egyházai példát adtak az áldozatkészségre. A *jótékonyság* igazi példaképe azonban maga Krisztus, aki vállalta a földi *szegénységet*, hogy az üdvösség kegyelmével gazdagítsa híveit.

A korintusi gyűjtés. Ezért arra kértük Tituszt, hogy, 6
amint elkezdte, fejezze is be nálatok a jótékonyság művét.
Amint mindenben kitüntök: hitben, szóban, tudásban, 7
minden buzgóságban s az irántunk érzett szeretetben, tün-
jetek ki a jótékonyságban is. Nem parancsképen mondom 8
ezt, hanem, hogy mások buzgósága által próbára tegyem
szeretetetek őszinteségét. Hiszen ismeritek Urunk Jézus 9
Krisztus jótékonyságát. Ő, a gazdag, értetek szegénnyé lett,
hogy szegénysége által meggazdagodjatok. Erre nézve ta- 10
nácsot adok nektek, mert hasznotokra válik. Tavaly óta
nemcsak hogy megkezdtétek a gyűjtést, hanem magatokévá
is tettétek az ügyet. Most tehát gyakorlatban is hajtsátok 11
végre, hogy a készséges akarat, vagyonotok mértékében,
tettben valósuljon meg. Ha tehát készséges az akarat, jóté- 12
konysága attól függ, amije van, nem attól, amije nincs. Nem 13
úgy, hogy mások megszabaduljanak nyomorúságuktól, ti
meg bajba jussatok, hanem egyenlő mérték szerint. Most 14
az ő szükségletüket a ti bőségtek fedezi, hogy majd az ő
bőségük a ti szükségteket szolgálja, s meg legyen az egyen-
lőség. Az Írás is azt mondja: „Aki sokat gyűjtött, nem 15
bővelkedett, aki meg keveset, nem szűkölködött."

Titusznak és társainak ajánlása. Hála legyen Isten- 16
nek, aki Titusz szívébe ugyanezt a buzgóságot öntötte
iránttatok, mert elfogadta a fölszólítást, sőt, mivel buz- 17
galma még nagyobb volt, önszántából utazott el hozzátok.
Vele küldjük azt a testvért is, akit az evangélium hirde- 18
téséért minden egyházban dicsérnek. De nemcsak dicsérik, 19
hanem kísérőnkül is rendelték az egyházak a jótékonyság
művében, amelyet az Úr dicsőségére, saját akaratunkból
vállaltunk. El akarjuk kerülni, hogy valaki megrágalmaz- 20
zon a bőséges adomány miatt, amely gondunkra van bízva.
Gondunk van ugyanis a becsületre, nemcsak Isten, hanem 21
az emberek előtt is. Velük küldtük azt a testvérünket is, 22
akinek buzgóságát sokféle dologban gyakran kipróbáltuk, s
aki most iránttatok való nagy bizalmában még sokkal
buzgóbb. Ami Tituszt illeti, ő kísérőm, nálatok pedig mun- 23

15. Exod. 16, 18.
18. Ez a *testvér* valószínűleg szent Lukács evangelista.

társam; ami a testvéreket illeti, ők az egyházak küldöttei,
24 Krisztus dicsősége. Mutassátok meg iránt tuk érzett szeretetteteket s bizonyítsátok be az egyházak színe előtt, hogy a veletek való dicsekvésem helytálló.

9 **A jótékonyság áldásai.** A szenteknek szóló gyüjtésről
2 fölösleges tovább írnom. Hiszen ismerem készségteket és ezért dicsekszem is veletek a macedónok előtt. Tavaly óta Ahája is készen áll és buzgóságtok igen sokat föllelkesí-
3 tett. Mindamellett elküldtem a testvéreket, hogy veletek való dicsekvésünk e tekintetben alaptalannak ne bizonyul-
4 jon, hanem, amint mondtam, készen álljatok. Különben, ha macedónok jönnek velem, s készületlenül találnak titeket, mi is szégyent vallunk ebben az ügyben, hát még ti.
5 Ezért láttam szükségesnek, hogy rávegyem a testvéreket, menjenek előre hozzátok és gyüjtsék össze a megigért adományt. Remélem hogy bő adomány vár, s nem sovány alamizsna.

6 Annyi bizonyos: „Aki szűken vet, szűken is arat; s aki
7 bőven vet, bőven is arat." Mindenki úgy adjon, amint eltökélte magában, ne kelletlenül vagy kényszerűségből,
8 mert Isten a jókedvű adakozót szereti. Isten ugyanis elég hatalmas ahhoz, hogy minden adományt bőven megadjon nektek, hogy mindenkor mindennel teljesen ellátva, készen
9 legyetek minden jótettre. Hiszen ezt olvassuk az Írásban:

„Bőségesen adakozik a szegényeknek,
Nagylelkűsége örökké megmarad."

10 Aki pedig magot ad a magvetőnek, és kenyérrel is tartja, megsokasítja vetésteket és megszaporítja igaz életetek
11 termését, hogy mindig gazdagon teljék minden bőkezűség-
12 re, amely általunk hálaadásra indít az Isten iránt. Ez a jótékonyság ugyanis nemcsak a szentek szükségletét elégíti
13 ki, hanem Isten iránt nagy hálálkodásra fakaszt. Ha kitartotok a jótékonyságban, Istent magasztalják érte, mert

6—15. A jó szívvel adott alamizsnát Isten bőségesen megjutalmazza, a megsegített jeruzsálemi keresztények pedig hálát fognak adni Istennek a korintusi hívek élő hitéért, amely gyakorlati szeretetben nyilvánul meg. Ily módon a zsidóságból és a pogányságból megtért keresztények lélekben közelebb jutnak egymáshoz.

engedelmesen megvallottátok Krisztus evangéliumát és bőkezűségtek által kifejezésre juttattátok a velük és a többiekkel fönnálló közösséget. Imádkozni is fognak értetek 14
és vágyakozni fognak utánatok, mivel Isten kegyelme oly bőségesen áradt rátok. Hála legyen Istennek kimondha- 15
tatlan ajándékáért.

Leszámolás az ellenfelekkel.

Az Apostol fegyverei. Krisztus szelídségére és kegyes- 10
ségére kérlek titeket, én Pál, aki köztetek szemtől-szemben szerény vagyok, de távollétemben szigorú. Arra kér- 2
lek titeket, hogy jelenlétemkor ne kelljen szigorúan föllépnem azzal a határozottsággal, amellyel, gondolom, fölléphetek azokkal szemben, akik azt tartják rólunk, hogy a test
szerint élünk. Igaz ugyan, hogy testben élünk, de nem a 3
test szerint harcolunk, mert harci fegyvereink nem föld- 4
diek, hanem isteni erejűek és erődítmények lerontására képesek. Velük cáfoljuk meg az érveléseket és minden 5
önhittséget, amely Isten ismerete ellen lázad, sőt velük szorítunk minden értelmet a Krisztusnak tartozó hódolatra. Készen állunk arra is, hogy minden engedetlenséget 6
megtoroljunk, mihelyt a ti engedelmességtek tökéletessé vált.

Az Apostol tekintélye. Ügyeljetek csak arra, ami 7
szembetünő. Ha valaki azzal biztatja magát, hogy Krisztusé, gondoljon arra is, hogy amint ő Krisztusé, úgy
mi is. Ha ugyanis valamivel többet dicsekedném hatal- 8
munkkal, amelyet az Úr épületekre, s nem romlástokra adott, nem maradnék szégyenben. De nem akarom azt a 9
látszatot kelteni, hogy leveleimmel csak ijesztegetlek titeket. „A levelek — mondják — súlyosak és kemények, de 10
személyes megjelenésében nincs erő és beszéde gyarló.“
Gondolja meg az ilyen, hogy amilyenek a távolban va- 11

1—18. Az Apostol leszámol „zsidózó“ ellenfeleivel, akik betolakodtak munkaterületére és a pogányokra is rá akarták erőszakolni a mózesi törvényt. Kijelenti, hogy munkaterületét Isten jelölte ki.

gyunk írott szóval, olyanok leszünk, amikor megjelenünk, tettel is.

12 **Ellenfeleinek gőgje.** Mi természetesen nem merjük magunkat azokhoz számítani vagy hasonlítani, akik magukat ajánlgatják. Azok oktalanságukban csak önmaguk-
13 hoz mérik és hasonlítják magukat. Mi viszont nem dicsekszünk mértéken felül, hanem hatáskörünk mértéke szerint, amelyet Isten mért ki számunkra, s amely hozzátok
14 is elér. Mi ugyanis nem nyujtózkodunk ki túlságosan, mintha nem érnénk el hozzátok, hiszen Krisztus evangé-
15 liumával hozzátok is eljutottunk. Nem dicsekszünk mértéken felül mások fáradságával, de reméljük, hogy hitetek növekedésével, ami hatáskörünket illeti, még nagyobb
16 megbecsülésben lesz részünk köztetek. Akkor határaitokon túl is hirdetni tudjuk majd az evangéliumot, a nélkül hogy idegen területen azzal dicsekednénk, amit más vég-
17. 18 zett el. „Aki dicsekszik, az Úrban dicsekedjék." Nem az a megbízható, aki magát ajánlja, hanem akit Isten ajánl.

11 **Az Apostol dicsekvésének alapja.** Bárcsak eltűrnétek részemről némi oktalanságot! De hiszen el is tűrtök engem.
2 Én Isten féltékenységével aggódom értetek: hiszen eljegyeztelek titeket egy férfivel, hogy tiszta szűzként vezesse-
3 lek Krisztushoz. Félek azonban, hogy, amint a kígyó álnokul rászedte Évát, úgy a ti értelmeteket is megronthatja és
4 elfordíthatja a Krisztus iránt való őszinte odaadástól. Ha ugyanis valaki föllép és más Jézust hirdet, mint akit mi hirdettünk, vagy ha más lélekben részesülnétek, mint amiben részesültetek, vagy más evangéliumban, mint amit
5 elfogadtatok: szívesen vennétek. Pedig azt gondolom, hogy semmivel sem vagyok kisebb a „fő-fő apostoloknál".

12. A Vulgátában: „Önmagunkhoz mérjük és hasonlítjuk magunkat."
17. Jer. 9, 23.

1—6. Az ószövetségi Szentírás gyakran hasonlítja Isten szeretetét választott népe iránt a jegyesi szeretethez. Az Apostol ebben az értelemben mondja híveit, az Újszövetség választott népét, Krisztus jegyesének. Aggódik értük, hogy a „zsidózó" hamis tanítók félre ne vezessék őket.

5. A *fő-fő apostolok:* szent Pál így nevezi gúnyosan a korintusi tévtanítókat.

Ha a beszédben fogyatékos vagyok is, a tudásban nem. 6
Ezt egyébként minden tekintetben részletesen megismertétek.

Önzetlensége. Vagy talán hibáztam azzal, mikor mega- 7
láztam magamat, hogy fölmagasztaljalak titeket, mivel
Isten evangéliumát ingyen hirdettem köztetek? Más egy- 8
házakat fosztottam ki, amikor támogatást fogadtam el, csak
hogy nektek szolgálhassak. Amikor pedig nálatok voltam 9
és szükséget szenvedtem, nem voltam senkinek terhére.
Amiben ugyanis hiányt szenvedtem, azt a Macedóniából
érkezett testvérek pótolták. Minden tekintetben ügyeltem
tehát arra, hogy terhetekre ne legyek, és a jövőben is ügye-
lek. Krisztus igaza áll mellettem: ezen a dicsőségen Ahája 10
tájain sem eshetik csorba! Ugyan miért? Azért mert nem 11
szeretlek titeket? Isten a tudója! De amit most teszek, a 12
jövőben is megteszem, hogy alkalmat ne adjak azoknak, akik
alkalmat keresnek arra, hogy dicsekvésükkel olyanoknak
tünjenek föl, mint mi. Az ilyenek álapostolok, álnok mun- 13
kások, akik csak tettetik magukat Krisztus apostolainak.
Nem is csoda, hiszen maga a sátán is a világosság angyalának 14
tetteti magát. Nem is olyan nagy dolog tehát, hogy szol- 15
gái is az igazság szolgáinak tettetik magukat. Végük méltó
lesz tetteikhez.

Oktalan öndicsérete. Megismétlem: Senki se tartson 16
oktalannak. De ha mégis annak tartotok, fogadjatok el
hát mint oktalant, hogy én is dicsekedhessem egy kissé.
Amit most mondok, nem az Úr szerint mondom, hanem 17
oktalanul, amennyiben ilyen dolgokkal dicsekszem. Mivel 18
olyan sokan dicsekszenek test szerint, én is dicsekszem.
Hiszen örömest eltűritek az oktalanokat, mert ti okosak 19
vagytok. Eltűritek, ha valaki titeket szolgává tesz, ha 20

7—15. Az Apostol önérzetesen állítja, hogy Korintusban nem fogadott el alamizsnát, hanem keze munkájával (Ap. Csel. 18, 3) és a macedóniai keresztények adományaival tartotta fönn magát (Fil. 4, 15). Ellenfeleivel, az *álapostolokkal* szemben dicsőségének tartja ezt.

16—33. Az *öndicséret* ugyan *oktalanság*, de ha a korintusiak szívesen hallgatják az álapostolok dicsekvéseit, Pál is megengedheti magának, hogy szembeállítsa velük saját kiváltságait, apostoli munkáját, áldozatkészségét és testi-lelki szenvedéseit.

kifoszt, ha kihasznál, ha fölétek kerekedik, ha arcul ver.
21 Szégyenkezve vallom be, hogy mi ettől tartózkodtunk.
De ha valaki dicsekedni mer — oktalanul mondom — merek én is.
22 Zsidók ők? Én is az vagyok.
Izraeliták? Én is.
Ábrahám ivadékai? Én is.
23 Krisztus szolgái? Mint oktalan mondom: én még inkább.
Többet fáradtam, börtönbe többször vetettek,
Módfelett sok verést kaptam, sokszor forogtam halálveszélyben.
24 A zsidóktól ötször kaptam egy híján negyvenet,
25 Háromszor megbotoztak, egyszer megköveztek,
Háromszor szenvedtem hajótörést.
Egy nap és egy éjjel a mély vizen voltam.
26 Sokat voltam vándorúton,
Veszélyben forogtam folyóvizeken, veszélyben rablók miatt,
Veszélyben népem részéről, veszélyben a pogányok között.
Veszélyben városokban, veszélyben a pusztán,
Veszélyben a tengeren, veszélyben hamis testvérek között.
27 Fáradtam és kínlódtam, sokat virrasztottam,
Éheztem és szomjaztam, gyakran böjtöltem,
Fagyoskodtam és ruhátlan voltam.
28 Minden mástól eltekintve mindennapi zaklatásom:
Az összes egyházakért való gond terhel.
29 Ki gyönge, hogy én gyönge ne lennék?
Ki botránkozik meg, hogy én ne égnék?
30. 31 Ha dicsekednem kell, gyöngeségemmel dicsekszem, Isten,
Urunk Jézus (Krisztusnak) atyja, aki mindenkor áldott,
32 tudja, hogy nem hazudom. Damaszkuszban Aretás király helytartója őriztette a damaszkusziak városát, hogy elfog-

32 . 33. Lásd Ap. Csel. 9, 24.25.

jon, de az ablakból kosáron bocsátottak le a falon, s így 33
menekültem ki kezéből.

Rendkívüli kegyelmei. Ha dicsekedni kell, bár sem- 12
mit sem ér, rátérek a látomásokra s az Úr kinyilatkoztatásaira. Tudok egy Krisztusban élő emberről, aki tizen- 2
négy évvel ezelőtt — testben-e, nem tudom, testen kívül-e, nem tudom, Isten a tudója — elragadtatott a harmadik égig. És tudom, hogy ez az ember — testben-e vagy testen 3
kívül, nem tudom, Isten a tudója, — elragadtatott a para- 4
dicsomba és kimondhatatlan szavakat hallott, amelyeket ember el nem mondhat. Az ilyesmivel dicsekszem, de ma- 5
gammal nem dicsekszem, hacsak gyöngeségeimmel nem. Pedig ha akarnék is dicsekedni, nem volnék oktalan, hiszen 6
igazat mondanék. Ám ettől óvakodom, hogy valaki többre ne becsüljön annál, amit rajtam lát vagy tőlem hall.

De hogy a kinyilatkoztatások nagyszerűsége önhitté ne 7
tegyen, tövist kaptam testembe, a sátán angyalát, hogy szüntelen zaklasson s el ne bízzam magamat. Háromszor 8
kértem ezért az Urat, hogy szűnjék meg, de azt felelte: 9
„Elég neked az én kegyelmem, mert az erő gyöngeségedben lesz teljessé." Örömest dicsekszem tehát gyöngeségeimmel, hogy Krisztus ereje lakjék bennem. Azért telik kedvem a 10
Krisztusért való gyöngeségben, gyalázatban, nélkülözésben, üldöztetésben és szorongatott helyzetben, mert amikor gyönge vagyok, akkor vagyok erős.

Áldozatkészsége a korintusiakért. Oktalanná lettem, 11
ti kényszerítettetek rá. Hiszen a ti dolgotok lett volna, hogy engem ajánljatok, mert semmivel sem maradok el a „fő-fő apostolok" mögött, bár semmi sem vagyok. Apos- 12
toli mivoltom bizonyítékait nagy türelemmel mutattam be előttetek jelekkel, csodákkal és csodás erőkkel. Mi az, ami- 13

1—10. Szent Pál az isteni kinyilatkoztatások közül itt csak egyet említ: misztikus elragadtatását, amelyet nem tud emberi szavakkal elmondani. Önmagáról harmadik személyben beszél (1—6). A kegyelmekkel szemben tóltárja súlyos szenvedéseit is, amelyekkel Isten a kevélység szellemétől akarja megóvni (7—10) A szövegben említett *tövis* nem a tisztátalan kísértés, hanem valami testi betegség, amint a görög szentatyák és a Szentírás-magyarázók általában értelmezik.

ből a többi egyháznál kevesebb jutott nektek, hacsak nem az, hogy nem voltam terhetekre? Bocsássátok meg nekem ezt az igazságtalanságot!

14 Nézzétek, most harmadszor készülök hozzátok, de nem leszek terhetekre, mert nem a tieteket keresem, hanem titeket. Hiszen nem a gyermekek gyüjtenek kincset a szülők-
15 nek, hanem a szülők a gyermekeknek. Én örömest hozok áldozatot, sőt magamat is teljesen föláldozom lelketekért. Ha tehát ennyire szeretlek titeket, kevesebb viszontszeretetet találjak nálatok?

16 Ám legyen: „Nem terheltelek titeket, de mivel furfangos
17 vagyok, csellel hálóztalak be.“ Vajjon a hozzátok küldöt-
18 tek közül melyikkel csaltalak meg titeket? Legutóbb Tituszt kértem föl, és elküldtem vele azt a testvért. Vajjon Titusz csalt meg? Nem jártunk el teljes egyetértésben? Nem jártunk egy nyomon?

19 Már régóta azt hiszitek, hogy mentegetőzünk előttetek, pedig Isten előtt Krisztusban beszélünk. Minden a ti épü-
20 lésetekre szolgáljon, szeretteim. Attól tartok ugyanis, hogy amikor odaérkezem, nem olyannak talállak titeket, amilyennek szeretnélek; ti viszont olyannak találtok, amilyennek nem kívántok. Bárcsak ne volna köztetek civódás, irígykedés, harag, egyenetlenkedés, rágalmazás, árulkodás,
21 gőgösködés, pártoskodás, hogy amikor újra odajutok, Isten meg ne alázzon nálatok, és siratnom ne kelljen azokat, akik vétkeztek, de bűnbánatot nem tartottak az elkövetett tisztátalanság, paráznaság és szermérmetlenség miatt.

Befejezés.

13 **Az Apostol szigorú eljárása.** Ezúttal harmadszor megyek hozzátok. „Két vagy három tanu vallomása dönt-
2 sön el minden ügyet.“ Már második ottlétemkor megmond-

16—18. Az Apostol tiltakozik a gyanusítás ellen, hogy munkatársai útján vezette félre a korintusiakat.

1—10. Újabb korintusi útja előtt szent Pál komoly lelkiismeretvizsgálatra szólítja föl híveit, hogy ne legyen kénytelen majd szigorúan föllépni velük szemben.

1. Deut. 19, 15.

tam azoknak, akik vétkeztek, és a többieknek is, s most távollétemben is előre megmondom: Ha ismét odamegyek, nem kegyelmezek. Bizonyítékot akartok a belőlem szóló Krisztustól. Ő nem gyönge veletek szemben, hanem hatalmas köztetek. Gyöngeségében ugyan megfeszítették, de Isten erejéből él. Mi is gyöngék vagyunk benne, de Isten erejéből élünk vele együtt értetek. Vizsgáljátok meg magatokat, hogy a hitben éltek-e. Tegyétek csak próbára magatokat! Nem ismeritek föl, hogy bennetek él Jézus Krisztus? Ha nem, akkor nem álltátok ki a próbát. De remélem elismeritek, hogy mi kiálltuk a próbát.

Arra kérjük az Istent, hogy semmi rosszat ne tegyetek. Nem azért, hogy mi kipróbáltnak tünjünk föl, hanem hogy ti a jót tegyétek, mi pedig hadd lássunk ki nem próbáltnak. Semmit sem tehetünk ugyanis az igazság ellen, hanem csak az igazságért. Hiszen örülünk annak, hogy gyöngék vagyunk, ti meg erősek. Ezért is imádkozunk tökéletesedéstekért. Azért írom mindezt távollétemben, hogy odaérve ne járjak el keményen, azzal a hatalommal, amelyet az Úr építésre, s nem rombolásra adott.

Üdvözlés és áldás. Különben, testvérek, örüljetek, tökéletesedjetek, buzdítsátok egymást, legyetek egyetértők, éljetek békében. Akkor veletek lesz a szeretet és a béke Istene. Köszöntsétek egymást szent csókkal! Az összes szentek köszöntenek titeket.

Az Úr Jézus Krisztus kegyelme, Isten szeretete és a Szentlélek közössége legyen mindnyájatokkal. (Amen.)

A galata levél.

A galata nép kelta eredetű törzs volt, amely Krisztus előtt a 4. században a Rajna vidékére betörő germán törzsek elől Itálián és a Balkán-félszigeten keresztül Kisázsiába vándorolt és a Frigia, Kappadócia és Pontusz kö-

13. Az áldás az Úr Jézust, a mennyei Atyát és a Szentlelket említi, világosan kifejezi tehát szent Pál hitét a Szentháromságban.

zött elterülő vidéken telepedett le. Ez a vidék északra a Fekete-tengerig és délre a Földközi-tengerig terjedő területekkel egyesítve Kr. e. 1. században Galácia néven a római birodalom tartományává lett. Szent Pál második és harmadik apostoli útján jutott el a galatákhoz (Ap. Csel. 16, 6; 18, 23). Lelkes fogadtatásban volt része (Gal. 4, 13—15), több egyházközséget alapított, melynek tagjai jobbára a pogányságból megtért hívők voltak (4, 8; 5, 2), bár nem hiányoztak a zsidókeresztények sem (4, 3—5).

Más vélemény szerint a levél címzettjei nem a szoros értelemben vett galaták voltak, hanem Galácia déli részének, Piszidiának és Likaóniának egyházai. Ezen a területen már első missziós útján járt az Apostol.

Szent Pál eltávozása után Palesztinából érkező zsidókeresztény tanítók nagy zavart keltettek a galáciai keresztények közt. Azt hirdették, hogy a körülmetélkedés és a mózesi törvény megtartása nélkül nem lehet üdvözülni. Mivel tanításuk homlokegyenest ellenkezett az Apostol evangéliumával, arra törekedtek, hogy tekintélyét megdöntsék. Azt híreszlelték róla, hogy nem teljesjogú apostol, küldetését emberektől és nem Istentől kapta, és evangéliuma sem egyezik meg a tizenkét apostoléval. Szent Pált mélyen elszomorítják a galatáktól érkező hírek és komolyan aggódik a fiatal egyházak sorsa miatt. Kötelességének tartja, hogy erélyesen közbelépjen és megvédje a krisztusi evangélium tisztaságát. Levelében kifejti, hogy a mózesi törvény megtartása nemcsak hogy nem szükséges, hanem káros is, ha valaki attól várja a megigazulást és az üdvösséget. A megigazulás és az üdvösség kegyelmének egyetlen forrása a megváltó Krisztusba vetett hit. Ez a szentpáli evangélium, melyet később a rómaiakhoz írt levélben tárgyal részletesen.

Levele első részében evangéliumának isteni eredetét és az apostolok által történt jóváhagyását bizonyítja (1—2 fejezet), második részében magát a megigazulásról szóló tanítást fejti ki (3, 1—5, 12), harmadik részében pedig az ennek megfelelő életre buzdít (5, 13—6, 10).

A valószínűbb vélemény szerint ezt a levelet harmadik apostoli útján 55-ben vagy 56-ban írta Efezusban. Ha a levél Dél-Galácia keresztényeinek szól, akkor már a második missziós úton (49—53) kelt.

Szent Pál apostol levele a galatákhoz.

Bevezetés.

Címzés és apostoli üdvözlet. Pál, aki nem embertől 1
vagy ember által, hanem Jézus Krisztus s az őt halottaiból
föltámasztó Atyaisten rendeléséből apostol, meg vala- 2
mennyi velem lévő testvér, Galácia egyházainak.

Kegyelem nektek és békesség Atyánktól, az Istentől, és 3
az Úr Jézus Krisztustól, aki föláldozta magát bűneinkért, 4
hogy kiragadjon minket a jelen világ gonoszságából Istenünk és Atyánk rendelése szerint. Övé legyen a dicsőség 5
örökkön-örökké! Amen.

A levél írásának indító oka. Csodálkozom, hogy 6
attól, aki Krisztus kegyelmére meghívott titeket, ily gyorsan átpártoltatok egy más evangéliumhoz, holott nincsen 7
más. Csak néhány ember akad, aki titeket megzavar és el akarja ferdíteni Krisztus evangéliumát. De ha akár mi, 8
akár egy mennybéli angyal más evangéliumot hirdetne, mint amit mi hirdetünk: átkozott legyen! Amint korábban 9
már megmondtuk, most megismétlem: Ha valaki más evangéliumot hirdetne nektek, mint amit tőlünk kaptatok, átkozott legyen. Vajjon az emberek kedvét keresem ezzel 10
vagy az Istenét? Talán embereknek akarok tetszeni? Ha

1—5. A zsidókeresztényekkel szemben szent Pál már a bevezetésben jelzi levelének két alapgondolatát: apostoli hivatása közvetlen Istentől ered és a megigazulás forrása Krisztus megváltó kegyelme.

6—10. *Krisztus evangéliumát* nem lehet tökéletesebbé tenni: bármilyen hozzáadás meghamisítaná. Ezért az Apostol élesen elítéli a tévtanítókat. Ebben nem emberi szempontok vezetik, hanem Isten ügyéért való buzgósága.

még emberek tetszését keresném, nem volnék Krisztus szolgája.

Az Apostol evangéliumának isteni eredete.

11 **Apostoli meghívása.** Tudtotokra adom, testvérek, hogy
12 az általam hirdetett evangélium nem embertől ered. Hiszen nem emberektől kaptam vagy tanultam, hanem Jézus
13 Krisztus kinyilatkoztatásából. Hallottátok ugye, hogyan viselkedtem egykor a zsidó vallásban: könyörtelenül ül-
14 döztem Isten Egyházát és pusztulására törtem. A zsidó vallásban fölülmúltam számos fajtámbeli kortársamat, mert szerfölött buzgólkodtam atyáim hagyománya érdekében.
15 Ám úgy tetszett annak, aki már születésemtől kiválasz-
16 tott s kegyelmével meghívott, hogy kinyilatkoztassa bennem Fiát, akit hirdetnem kell a pogányoknak. Attól fogva
17 nem hallgattam testre és vérre, Jeruzsálembe sem mentem föl apostol-elődeimhez, hanem Arábiába távoztam, majd
18 ismét Damaszkuszba tértem vissza. Három év mulva aztán fölmentem Jeruzsálembe, hogy megismerkedjem Péterrel,
19 s nála maradtam tizenöt napig. A többi apostolt nem lát-
20 tam, csak Jakabot, az Úr testvérét. Amit itt írok, Isten
21 előtt mondom, nem hazugság. Aztán Szíria és Cilicia tarto-
22 mányba mentem. Judea Krisztusban hívő egyházaiban
23 személyesen ismeretlen voltam. Csak ennyit hallottak felőlem: Aki egykor üldözött minket, most hirdeti a hitet,
24 amelynek előbb romlására tört. És magasztalták miattam az Istent.

2 **Tanításának jóváhagyása.** Tizennégy év mulva Barnabás kíséretében ismét fölmentem Jeruzsálembe, s ma-

11—24. Az *evangélium*, melye szent Pál hirdet, közvetlenül isteni eredetű: Jézus Krisztustól kapta kinyilatkoztatás útján. Ennek igazolására röviden elmondja megtérésének és apostoli meghívásának történetét.

18. Az a tény, hogy az Apostol szent *Péter megismerése* végett *ment föl Jeruzsálembe*, azt bizonyítja, hogy Pétert tekintette Krisztus helytartójának és az Egyház fejének.

1—10. Az Apostol meg volt győződve arról, hogy isteni kinyilatkoztatásból kapott evangéliuma a többi apostol jóváhagyása nélkül is

gammal vittem Tituszt is. Kinyilatkoztatástól indítva 2
mentem föl, s megbeszéltem velük, a tekintélyesekkel különös is, az evangéliumot, amelyet a pogányok közt hirdetek, hogy hiába ne fáradozzam vagy fáradtam. Ők még kísérőmet, Tituszt sem kényszerítették a körülmetélésre, pedig pogány volt. Sőt a hamis testvérek ellenére sem tették, 4
akik azért lopakodtak és tolakodtak be, hogy kifürkésszék Krisztus Jézusban való szabadságunkat és szolgaságba taszítsanak. Ezeknek egyetlen pillanatra sem engedtünk, 5
hogy az evangélium igazságát megőrizzük számotokra.

A tekintélyesek pedig, — hogy azelőtt milyenek voltak, 6
nem tartozik rám, az Isten nem személyválogató — a tekintélyesek engem semmivel sem terheltek meg. Ellen- 7
kezőleg: elismerték, hogy én vagyok megbízva a körülmetéletleneknél az evangélium hirdetésével, mint Péter a körülmetélteknél. Aki ugyanis Péterrel munkálkodott a 8
körülmetéltek közt végzett apostolkodásban, velem is munkálkodott a pogányok közt. Mikor Jakab, Péter és 9
János, akiket oszlopoknak tekintettek, fölismerték a nekem adott kegyelmet, az egyetértés jeléül nekem és Barnabásnak jobbjukat nyujtották: Mi a pogányok közt apostolkodjunk, ők pedig a körülmetéltek közt. Csak gondunk 10
legyen a szegényekre. Törekedtem is arra, hogy ezt megtegyem.

Péter is jóváhagyja tanítását. Mikor azonban Péter 11
Antióhiába érkezett, szembeszálltam vele, mert rászolgált. Mielőtt ugyanis némelyek megérkeztek volna Jakabtól, 12
együtt étkezett a pogányokkal, de mikor megjöttek, visszahúzódott és különvált tőlük, mert félt a körülmetéltektől. Kétszínűségéhez a többi zsidó is csatlakozott, úgy 13
hogy még Barnabást is belesodorták kétszínűségükbe. Mikor tehát láttam, hogy nem viselkednek az evangélium 14

hiteles. Ellenfelei támadásának azonban azzal akarta elejét venni, hogy tanítását az apostolokkal is megbeszélte.

11—14. Péter elvileg teljesen egyetértett Pállal. Ellentét azért támadt köztük, mert a szóbanforgó esetben Péter nem követte meggyőződését, és *kétszínű* magatartásával zavarba hozhatta a pogányokból lett kereszténeket. Pál ezt szemére vetette Péternek, s ő el is ismerte magatartásának helytelenségét. Ezzel tulajdonképen jóváhagyta az Apostol tanítását.

igazságához híven, mindnyájuk előtt megmondtam Péternek: „Ha te zsidó létedre pogány módon s nem zsidó szokás szerint élsz, hogyan kényszerítheted a pogányokat, hogy zsidó módon éljenek?“

15 **Fölszabadulás a törvény alól.** Mi születésünknél fog-
16 va zsidók vagyunk, s nem bűnös pogányok. Tudjuk azonban, hogy az ember nem a törvény tettei alapján igazul meg, hanem a Jézus Krisztusba vetett hit által. Ezért mi is elfogadtuk Jézus Krisztus hitét, hogy a Krisztusba vetett hit által, s ne a törvény cselekedetei alapján igazuljunk meg, mert a törvény tettei által senki meg nem igazul.
17 Ha pedig mi, akik Krisztusban keressük a megigazulást, mégis bűnösök maradunk, vajjon nem a bűn szolgája
18 Krisztus? Semmi esetre sem! Ha ugyanis újra fölépítem azt, amit leromboltam, önmagamat teszem törvényszegővé.
19 Hiszen a törvény által meghaltam a törvénynek, hogy
20 Istennek éljek. Krisztussal keresztre vagyok feszítve. Élek ugyan, de nem én, hanem Krisztus él bennem. Amennyiben most testben élek, Isten Fiának hitében élek, aki szeretett
21 engem s önmagát adta értem. Isten kegyelmét nem vetem el. Ha ugyanis a törvény által történik a megigazulás, Krisztus hiába halt meg.

Az Apostol tanítása a megigazulásról.

3 **A megigazulás a hitből ered.** Ti oktalan galaták! Ki igézett meg titeket, (hogy ne engedelmeskedjetek az igazságnak,) titeket, akiknek szeme elé állítottuk a megfeszí-
2 tett Jézus Krisztust? Csak ezt akarom tőletek tudni: A törvény tettei által kaptátok a Lelket, vagy a hit elfoga-
3 dása által? Annyira oktalanok vagytok, hogy amit lélek-

15—21. Az Apostol kifejti, hogy a *megigazulás* nem a mózesi *törvény megtartásából*, hanem a *Krisztusban való hitből* ered (15.16). Ha a törvénynek volna *megigazulást* adó ereje, a megváltás műve fölöslegessé válnék (17—21).

1—29. Szent Pál a megigazulásról szóló tanítását a galaták személyes tapasztalatából, Ábrahám példájából és a törvény rendeltetéséből bizonyítja.

1—5. A galaták tapasztalatból tudják, hogy a Szentlélek kegyelmét nem a mózesi *törvény megtartásáért*, hanem a Krisztusba vetett *hit által* kapták.

kel kezdtetek, most testben akarjátok bevégezni? Hiába éltétek át mindezt? Hátha csakugyan hiába! Aki tehát a Lelket adja nektek s csodákat művel köztetek, a törvény tettei alapján teszi, vagy a hit elfogadása által? 4 5

Ábrahám példája. Ugyanúgy áll a dolog mint Ábrahámnál: „Hitt Istennek s ez megigazulására szolgált." Értsétek meg tehát, hogy aki hisz, az Ábrahám fia. Mivel pedig az Írás előrelátta, hogy Isten a hit által teszi megigazultakká a pogányokat, előre hirdette Ábrahámnak: „Benned részesül áldásban minden nemzet." E szerint azok, akik hisznek, áldásban részesülnek a hívő Ábrahámmal. Azok viszont, akik a törvény tetteire támaszkodnak, átok alatt állnak. Meg van ugyanis írva: „Átkozott mindaz, aki hűségesen meg nem tartja, ami a törvény könyvében áll." Ebből nyilvánvaló, hogy a törvény által senki meg nem igazul Isten előtt, mert: „Az igaz a hitből él." A törvény azonban nem a hitből van, hanem: „Aki teljesíti, élni fog általa." Krisztus megváltott minket a törvény átkától, amikor az átok hordozójává lett értünk. Hiszen ez is meg van írva: „Átkozott mindaz, aki a fán függ." Így szállt az Ábrahámnak szóló áldás Krisztus Jézus által a pogányokra, hogy a hit által elnyerjük a Lélek ígéretét. 6 7. 8 9 10 11 12 13 14

Testvérek! Emberi szokásra hivatkozom. Valakinek jogerős végrendeletét senki sem érvénytelenítheti, s nem vál- 15

6—9. *Ábrahám* az isteni igéretekbe vetett *hit által* igazult meg, utódai is csak ezen az úton juthatnak a megigazulásra. *Akik hisznek* Krisztusban, azok Ábrahám fiai és az isteni áldás, vagyis a messiási üdvösség örökösei.

6. Gen. 15, 6.

8. Gen. 12, 3.

10—14. Az ember saját erejéből nem képes maradéktalanul megtartani Isten törvényét. Ha tehát a törvény megtartásával akarja elérni a megigazulást, tapasztalnia kell, hogy a bűn *átka* nehezedik rá és ez megbénítja jóratörekvésében. A bűn átkától csak *Krisztus* kereszthalála szabadítja meg az emberiséget.

10. Deut. 27, 26.

11. Hab. 2, 4.

12. Lev. 18, 5.

13. Deut. 21, 23.

15—18. Ha valamely *jogerős* emberi intézkedés nem *változtatható meg*, mennyivel inkább változtathatatlan Isten igérete. Isten igéretét a mózesi törvény sem *érvényteleníti*. Az isteni áldás tehát nem a *törvényből*, hanem Isten *igéretéből* fakad.

16 toztathat rajta. Nos, az igéret Ábrahámnak és utódjának
szólt. Nem így olvassuk: „utódainak", többesszámban,
17 hanem egyesszámban: „utódodnak", aki Krisztus. Ezzel
azt akarom mondani: az Isten által korábban jogerőre
emelt végrendeletet a négyszázharminc esztendővel később
adott törvény nem érvényteleníti, hogy az igéret semmissé
18 váljék. Ha ugyanis a törvényből származnék az örökség,
akkor nem az igéretből. Ábrahámot viszont az igéret alap-
ján ajándékozta meg Isten.

19 **A törvény rendeltetése.** Mirevaló tehát a törvény? A
törvényszegések végett lépett érvénybe, míg el nem jön
az utód, akinek az igéret szólt. Angyalok által lépett ér-
20 vénybe, közvetítő útján. A közvetítő azonban nem csak
21 egynek a közvetítője, az Isten pedig egy. Ellentétben áll
tehát a törvény Isten igéreteivel? Semmi esetre sem! Akkor
származnék a megigazulás valóban a törvényből, ha volna
22 éltető erő a törvényben. De az Írás mindent a bűn alá fog-
lalt, hogy az igéretben Jézus Krisztus hite által részesül-
jenek a hívők.

23 Mielőtt a hit elérkezett volna, a törvény fogott össze
és őrzött minket a hit számára, amelynek kinyilatkoztatása
24 a jövőre várt. Így a törvény Krisztushoz vezető nevelőnk-
25 ké lett, hogy a hit által igazuljunk meg. A hit eljövetelé-
26 vel azonban kikerültünk a nevelő alól. Isten fiai vagytok
ugyanis mindnyájan a Krisztus Jézusba vetett hit által.
27 Hiszen mindannyian, akik megkeresztelkedtetek Krisz-
28 tusra, Krisztust öltöttétek magatokra. Nincs többé zsidó
vagy görög, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő, mert
29 ti mindnyájan egy személy vagytok Krisztus Jézusban. Ha
pedig Krisztuséi vagytok, akkor Ábrahám utódai is, s az
igéret szerint örökösök.

19—22. A *törvénynek* az isteni üdvtörténetben alárendelt szerepe van. Az emberi gyengeség miatt inkább csak a bűn elszaporodását okozta, s ezért egyre szükségesebbé tette a megváltást. Ezenkívül a törvényt *közvetítő útján* adta Isten, a messiási üdvösség igéretét viszont közvetítő nélkül.

23—29. A törvény érdeme az, hogy *megőrizte a zsidóság hitét* az egy igaz Istenben, és ébren tartotta a Megváltó után való vágyat. Mivel az isteni igéret Krisztusban beteljesült, a törvény elvesztette jelentőségét. — Lásd Kol. 3, 9.10 jegyzet.

Krisztus eljövetelével megszünik a törvény. Azt 4
gondolom: Amíg az örökös kiskorú, semmiben sem különbözik a rabszolgától, jóllehet mindennek ura. Gyámok és 2
gondviselők alá van rendelve atyjától meghatározott ideig. Így mi is, amíg kiskorúak voltunk, a világ elemeinek szol- 3
gálatában álltunk. De amikor elérkezett az idők teljessége, 4
Isten elküldte Fiát, aki asszonytól született, s a törvény
alattvalója lett. Ki kellett ugyanis váltania a törvény alá 5
rendelteket, hogy a fogadott fiúságot elnyerjük. Mivel 6
pedig fiak vagytok, Isten elküldte Fiának Lelkét szívünkbe, aki ezt kiáltja: „Abba, Atya!" Tehát nem rabszolga 7
többé, hanem fiú, ha pedig fiú, akkor Isten által örökös is.

Óvás a visszaeséstől. Annak idején még nem ismer- 8
tétek Istent, s olyan isteneknek szolgáltatok, akik természetük szerint nem azok. Most azonban, amikor Istent megis- 9
mertétek, sőt Isten is ismer titeket, hogyan térhettek vissza az erőtlen és nyomorúságos elemekhez, amelyeknek újból szolgálni akartok? Napokat és hónapokat, ünnepi időket 10
és esztendőket tartotok meg gondosan. Aggódom miatta- 11
tok, hogy talán hiába is fáradtam értetek.

Kérlek titeket, testvérek: legyetek olyanok mint én, 12
mert én is olyanná lettem mint ti. Semmivel sem bántottatok meg engem. Hiszen tudjátok, hogy először a test erőt- 13
lenségében hirdettem nektek az evangéliumot, s mekkora 14
próbát kellett kiállnotok testi állapotom miatt. De ti mégsem vetettetek meg s nem utasítottatok vissza, hanem úgy fogadtatok, mint Isten angyalát, mint Krisztus Jézust. Hova tünt a lelkesedéstek? Állítom, hogy ha módotokban 15
lett volna, szemeteket vájtátok volna ki s adtátok volna

1—7. A még éretlen zsidó nép életében a törvénynek olyan szerepe volt, mint a *gyámnak* a gyermek mellett. A hívők Krisztus által eljuttatnak a lelki nagykorúságra, nincs szükségük többé a gyámra, és birtokukba vehetik a megígért üdvösség atyai örökségét.

3. Az *elemek* a kor fölfogása szerint vagy a tudás alapelemeit (Zsid. 5, 12), vagy az anyagi világ alkotó elemeit (2 Pét. 3, 10—12), vagy az égitesteket jelentik, melyek a zsidóknál a különböző ünnepek idejét szabályozták (Gal. 4, 9; Kol. 2, 8.20). A *világ elemei* itt az utóbbi értelemben szerepelnek.

8—20. Az Apostol óvja a galatákat, hogy ne térjenek vissza a zsidó hagyományokhoz (8—11), eszükbe juttatja kezdeti *lelkesedésüket* (12—16) és kifejezi üdvösségük miatt érzett aggodalmát (17—20).

16 nekem. Hát azzal lettem ellenségtekké, hogy igazat mon-
dok nektek?
17 Némelyek nem jó szándékkal buzgólkodnak köztetek,
hanem el akarnak fordítani tőlem, hogy velük tartsatok.
18 Jó, hogyha mindig lelkesedtek a jóért, s nemcsak akkor,
19 mikor nálatok vagyok. Fiaim, a szülés fájdalmait szenve-
dem értetek újra, míg Krisztus ki nem alakul bennetek!
20 Szeretnék most nálatok lenni és hangomon változtatni,
mert aggódom miattatok.

21 **A szolgaság és a szabadság fiai.** Mondjátok csak,
akik a törvény igájába kívánkoztok: Nem értitek a törvényt?
22 Az Írásban ugyanis úgy olvassuk, hogy Ábrahámnak két
fia volt, egyik a szolgálótól, a másik a szabad asszonytól.
23 Aki a szolgálótól való, test szerint született, aki pedig a
24 szabadtól, az igéret alapján. Ennek képletes értelme van.
Ezek az asszonyok a két szövetséget jelentik. Az egyik
25 Sina hegyéről való, és szolgaságra szül: Ez Ágár. Ágár
ugyanis az Arábiában lévő Sina hegyét jelenti, s a mai Je-
ruzsálemnek felel meg, amely gyermekeivel együtt rab-
26 szolga sorban él. A szabad viszont a magasságbeli Jeruzsá-
27 lemet jelenti: ez a mi anyánk. Hiszen meg van írva:

„Örvendj te magtalan, ki nem szülsz,
Ujjongj és kiálts, ki fájdalmat nem ismersz,
Mert több a gyermeke a magányosnak,
Mint annak, akinek férje van."

28 Ti pedig, testvéreim, mint Izsák, az igéret fiai vagytok.
29 De amint akkor a test szerint született üldözte a lélek sze-
30 rint valót, úgy van most is. Mit is mond az Írás? „Űzd el
a szolgálót és fiát, mert a szolgáló fia nem örököl a szabad

21—31. Az evangéliumi szabadságról szóló tanítását szent Pál *Ágár és Sára* történetének képletes (allegórikus) magyarázatával szemlélteti. Ágár, aki szolgasorsra szülte gyermekét, az Ószövetség előképe. Ennek idején a törvény *szolgaságában* éltek az emberek. Sára az Újszövetségnek és Krisztus Egyházának előképe. Fiai szabadok és az isteni *igéret* örökösei.

22. Gen. 16, 15; 21, 2.9.

27. Iz. 54, 1.

30. Gen. 21, 10.

asszony fiával." Így tehát, testvérek, nem a szolgáló fiai 31
vagyunk, hanem a szabad asszonyé.

Ragaszkodjatok a szabadsághoz! A szabadságra Krisz- 5
tus vezetett minket. Álljatok tehát szilárdan és ne hagyjátok
magatokat újra a szolgaság igájába hajtani. Én Pál mon- 2
dom nektek: Ha körülmetélkedtek, Krisztus semmit sem
használ nektek. Ismét kijelentem minden körülmetélke- 3
dőnek, hogy köteles az egész törvényt megtartani. Ha a 4
törvény által akartok megigazulni, elszakadtatok Krisz-
tustól, s kegyelmét elvesztettétek. Mi a hit erejével várjuk 5
a Lélekben a megigazulásból fakadó reményt. Krisztus 6
Jézusban ugyanis sem az nem számít, hogy körülmetélt
valaki, sem az, hogy körülmetéletlen, hanem csak a hit,
amely a szeretet által tevékeny.

Eddig jól futottatok. Ki akadályozott meg titeket abban, 7
hogy ne engedelmeskedjetek az igazságnak? Ez a lelkület nem 8
attól ered, aki titeket meghívott. Egy kevés kovász meger- 9
jeszti az egész tésztát. Azzal a bizalommal vagyok irán- 10
tatok az Úrban, hogy nem vélekedtek majd másképp. Aki
pedig zavart kelt köztetek, megbűnhődik, akárki legyen is.
Testvérek, ha még mindig a körülmetélést hirdetem, miért 11
üldöznek továbbra is? Akkor már megszűnt a kereszt botrá-
nya. Bárcsak egészen megcsonkítanák magukat azok, 12
akik zavart támasztanak köztetek.

Az Apostol tanítását követő élet.

Lélek szerint éljetek! Testvérek, ti szabadságra vagy- 13
tok hivatva. Csak ne éljetek vissza a szabadsággal a test
javára, hanem szeretettel szolgáljatok egymásnak. Az egész 14

2—6. Aki a *körülmetéléstől* és a *törvénytől* várja *megigazulását*, annak nincs mit remélnie Krisztustól, és *elveszíti* a megváltás *kegyelmét*.

11. Ha megtérése után is azt hirdetné az Apostol, hogy a *körülmetélés* szükséges az üdvösségre, a megváltó kereszthalálról szóló igehirdetése, mely a zsidóknak *botrányt* okoz, s amelyért *üldözik*, érvényét veszítené.

13—26. A keresztény szabadság nem jogosít föl a szabados életre (13—15), hanem azt követeli, hogy a bűntől szabadon a Szentlélek vezetésével éljünk (16—26).

törvény ugyanis ebben az egy mondatban teljesedik be:
15 „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat." Ám ha egymást
marjátok és rágjátok, vigyázzatok, hogy egymást föl ne
faljátok!
16 Azt mondom tehát: Lélek szerint éljetek! Akkor nem
17 fogjátok teljesíteni a test kívánságait. A test ugyanis a lé-
lek ellen tusakodik, a lélek pedig a test ellen, s ellentétben
állnak egymással. Így nem azt teszitek, amit szeretnétek.
18. 19 Ha a lélek vezet, nem vagytok a törvény alá rendelve. A
test cselekedetei nyilvánvalóak: paráznaság, tisztátalan-
20 ság, (szemérmetlenség), fajtalanság, bálványimádás, babo-
naság, ellenségeskedés, viszálykodás, vetélkedés, harag,
21 veszekedés, szakadás, pártoskodás, irígykedés, gyilkosság,
részegeskedés, tobzódás, s ezekhez hasonlók. Amint azelőtt
mondtam, most megismétlem: Akik ilyesmit tesznek, nem
22 lesznek Isten országának örökösei. A Lélek gyümölcsei
viszont: szeretet, öröm, békesség, türelem, kedvesség, jó-
23 ság, hűség, szelídség, (szerénység), önmegtartóztatás, (tisz-
24 taság). Ezek ellen nincs törvény. Akik Krisztus Jézushoz
tartoznak, keresztre feszítették testüket szenvedélyeikkel
25 és kívánságaikkal együtt. Ha a Lélek szerint éltek, köves-
26 sétek is a Lelket. Ne törtessünk kihívóan, s egymásra irígy-
kedve, hiú dicsőség után.

6 **Az igazi felebaráti szeretet.** Testvérek, ha botláson
érnek valakit, ti, akik lelkiek vagytok, intsétek meg a sze-
lídség szellemében. De ügyelj, hogy magad kísértésbe ne
2 essél. Viseljétek el egymás gyöngéit, így teljesítitek Krisz-
3 tus törvényét. Aki beképzeli magának, hogy valami, holott
4 semmi, önmagát áltatja. Vizsgálja meg mindenki saját
tetteit, s tartsa meg dicsekvését önmagának, a helyett hogy
5 mások elé tárná. Hiszen mindenkinek a maga terhét kell
hordoznia.
6 Akit a tanításra oktatnak, osztozzék tanítójával minden
jóban.
7 Ne áltassátok magatokat: Isten nem hagy magából
8 gúnyt űzni! Amit az ember vet, azt le is aratja. Aki tehát

8. Az Apostol *vetéshez* és *aratáshoz* hasonlítja az ember erkölcsi éle-

testébe vet, testéből is arat majd romlást; aki pedig lelkébe vet, lelkéből arat örök életet. Ne fáradjunk bele a jótettbe, 9
mert ha bele nem fáradunk, annakidején aratni is fogunk.
Rajta hát! Amíg időnk van, tegyünk jót mindenkivel, fő- 10
kép pedig hittestvéreinkkel.

Befejezés.

Befejező intelmek. Nézzétek csak, mekkora betűkkel 11
írok nektek saját kezemmel. Akik test szerint akarnak tet- 12
szeni, körülmetélésre kényszerítenek titeket, csak azért,
hogy Krisztus keresztjéért üldözést ne szenvedjenek. Hiszen 13
maguk a körülmetéltek sem tartják meg a törvényt, hanem
azért kívánják, hogy titeket körülmetéljenek, hogy teste-
tekkel dicsekedhessenek. Engem azonban Isten őrizzen 14
attól, hogy mással dicsekedjem, mint Urunk Jézus Krisz-
tus keresztjével, ki által a világ meg van feszítve szá-
momra, s én a világ számára. (Krisztus Jézusban) ugyanis 15
sem a körülmetélés, sem a körülmetéletlenség nem számít,
hanem az új teremtmény. Béke és irgalom mindazoknak, 16
akik e szabályt követik, és Isten Izraelének.

Ezután senki ne okozzon kellemetlenséget nekem, mert 17
én (az Úr) Jézus jegyeit viselem testemen.

A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen lelketekkel, 18
testvérek! Amen.

---

tét. Aki cselekedeteiben *testi* vágyait követi, kárhozatra jut, aki viszont *lelkiekre* törekszik, az *örök életet* kapja.

11—13. A befejezést *saját kezével* írta az Apostol. Mégegyszer figyelmezteti a galatákat, hogy ne hallgassanak a zsidó hagyományokat hirdető tanítókra. Ezeknek nem is annyira a törvény megtartása a fontos, hanem inkább az üldözéseket akarják elkerülni. A zsidók ugyanis a kereszt hirdetése és a megigazulásról szóló tanítás miatt üldözték a kereszténységet.

17. *Jézus jegyei* a különböző testi bántalmazások alkalmával kapott sebek nyomai, melyeket szent Pál az evangélium hirdetése közben szerzett.

Az efezusi levél.

Efezusban második apostoli útján járt először szent Pál (Ap. Csel. 18, 19—20). Akkor csak rövid ideig maradhatott, de mivel megértette mekkora jelentősége van ennek a kereskedelmi utak kiinduló pontján fekvő, élénkforgalmú városnak az evangélium elterjesztésében, harmadik útján egyenesen Efezusba tartott. Három évet töltött ott eredményes apostoli munkában (Ap. Csel. 19, 1—20, 1). A kb. kétszázezer lakosú, gazdag kereskedőváros abban az időben a római birodalom Kisázsia délnyugati részén fekvő, Ázsia nevű tartományának volt a székhelye. Vallási jelentőséget Artemisz istennőnek az ókori világ csodái közé számított, fényes temploma adott a városnak. A világ minden tájáról érkeztek ide zarándokok, s emlékül magukkal vitték a templomnak és az istennő szobrának fémből készült kicsinyített mását. Szent Pál eredményes munkájára jellemző, hogy azért kellett elhagynia a várost, mert az emléktárgyakat készítő mesteremberek attól való félelmükben, hogy üzletük tönkremegy, lázadást szítottak ellene (Ap. Csel. 19, 23—40).

Az Apostol szokásához híven először a helybeli zsidó telepeseknek hirdette az evangéliumot, s csak akkor hagyta el a zsinagógát, amikor a zsidók egy része nyiltan ellene fordult. Magával vitte a hívő zsidókat és a pogányok közt folytatta az apostolkodást. A következő két esztendő folyamán valószínűleg nem csak helybeliek, hanem a szomszédos városok lakói közül is többen hallgatták szent Pált, s így jutott el az evangélium Szmirnába, Pergamumba, Tiatírába, Szárdeszbe és Filadelfiába. Az Apostol Efezus elhagyása után is bensőséges kapcsolatban marad híveivel és útja végén, mielőtt a rá váró szenvedések és fogság sejtelmével Jeruzsálembe indul, Milétuszban könnyek közt búcsúzik el szeretett egyházának előljáróitól (Ap. Csel. 20, 17—38).

Jeruzsálemben Pál hamarosan fogságba jut, majd fogolyként Rómába kerül. Innen röviddel 63-ban bekövet-

kezett fölmentése előtt Tihikusz nevű munkatársát küldi a kolosszei hívekhez és Filemonhoz írt levelével Kisázsiába. Mivel az efezusi levelet is fogságból írta (4, 1; 6, 20) és Tihikusszal küldte (6, 21), azonkívül mivel a levél tartalma hasonlít a kolosszei levél tartalmához, bizonyosnak látszik, hogy ezt a levelet is első római fogságából a kolosszei levéllel egyidőben írta.

A levél címzettjeivel kapcsolatban némi nehézséget okoz, hogy a két legrégibb kéziratban a címzésben hiányzik Efezus városának neve. Több szerző azt is megjegyzi, hogy a levél hangja nem közvetlen és személyes, mint szent Pál többi leveleié, pedig hosszú efezusi tartózkodása idején bizonyosan sok hívővel került benső kapcsolatba. Mindebből arra következtetnek, hogy egy, Kisázsia nyugati részének több egyházához intézett körlevéllel van dolgunk. Mivel Efezus neve a többi kódexben szerepel, valószínűleg az eredeti címzésben is benne volt, mint a vidék fővárosának és anyaegyházának neve.

A gazdagtartalmú levél első része a megváltás istenemberi művéről szól (1—3 fejezet): Isten Krisztus által megváltja, s benne, mint főben, új egységbe foglalja a bűnbeesett világot. A krisztusi megváltás a hívőkben valósul meg. Az Egyház Krisztus Titokzatos Teste, a zsidóságból és pogányságból megtért hívők szent egysége és egyetemes közössége. Erre a tanításra különösen azért volt szükség, hogy a hívek közt teljesen tudatossá váljék a megtért zsidók és pogányok egyenrangúsága Isten országában (2, 11—22), és hogy az egymástól távolabb eső egyházak hívei is valamennyien az egyetemes Egyház tagjának érezzék magukat. A levél második része buzdítás az egyetértésre és az életszentségre (4—6 fejezet).

A levél hitelességét bizonyítja az apostoli atyáknál található hivatkozásokon kívül a szent Ireneusnál és a Muratori-töredékben előforduló idézet. Ez az írás egyik legrégibb és legértékesebb tanuságtétel az apostoli hitvallás szent és katolikus Anyaszentegyházról szóló ágazata mellett.

Szent Pál apostol levele az efezusiakhoz.

Bevezetés.

1 **Címzés és apostoli üdvözlet.** Pál, Isten akaratából
Jézus Krisztus apostola, az Efezusban élő szenteknek,
2 Krisztus Jézus híveinek.
Kegyelem nektek és békesség, Atyánktól, az Istentől és
az Úr Jézus Krisztustól.

A megváltás isteni műve.

3 **Isten kegyelmének magasztalása.** Áldott legyen az
Isten, Urunk Jézus Krisztus Atyja, aki Krisztusban minden
4 mennyei, lelki áldással megáldott minket! Benne választott
ki a világ teremtése előtt, hogy szentek és feddhetetlenek
5 legyünk előtte. Szeretetből eleve arra rendelt, hogy — aka-
ratának tetszése szerint — Jézus Krisztus által fogadott
6 fiaivá legyünk, s magasztaljuk fölséges kegyelmét, amellyel
7 szeretett Fiában fölkarolt minket. Benne van vére által
szerzett megváltásunk, bűneink bocsánata, kegyelme bő-
8 ségének arányában, amelyet minden bölcseséggel és okos-
9 sággal, gazdagon árasztott ránk. Tudtunkra adta ugyanis
jóságos tetszése szerint akaratának titkát, amellyel elhatá-
10 rozta, hogy az idők teljességével Krisztusban, mint főben
foglaljon össze mindent, ami mennyben és földön van.
11 Benne vagyunk hivatva az örökségre, melyre annak végzése
szerint lettünk rendelve, aki mindent akaratának szabad
12 elhatározása szerint cselekszik. Ezzel magasztaljuk dicső-
ségét mi, akik már azelőtt is reméltünk Krisztusban. Benne

3—14. Az Apostol magasztalja Isten üdvözítő kegyelmét, melyet Jézus Krisztus által ajándékozott az emberiségnek. Krisztus a kegyelmi világrend középpontja: benne történt Isten fiainak örök kiválasztása és előrerendelése (4—6), ő vitte végbe a megváltás művét (7—8), ő a világmindenség feje és Ura (9—10), s a hívők általa jutnak az örök boldogságra (11). Üdvözítő kegyelmében nemcsak a hívő zsidóknak (12), hanem a hívő pogányoknak is (13) részük van.

10. A Vulgátában: „Krisztusban állítson helyre mindent."

kaptátok ti is a megígért Szentlélek pecsétjét, miután hallottátok az igazság igéjét, az üdvösségteket hirdető evangéliumot, és hittetek is benne. Ő örökségünk foglalója, amíg Isten dicsőségének magasztalására teljesen meg nem váltja tulajdonát. 13 14

Hálaadás és könyörgés a hívekért. Miután értesültem az Úr Jézusba vetett hitetekről és az összes szentek iránt tanusított szeretetetekről, szüntelenül hálát adok értetek és megemlékezem rólatok imádságomban: Urunk Jézus Krisztus Istene, a dicsőség Atyja, adja meg nektek a bölcseség és kinyilatkoztatás lelkét, hogy megismerjétek őt. Világosítsa meg lelki szemeteket, hogy megértsétek, milyen reményre hívott meg titeket, milyen gazdag a szentek fönséges öröksége, és milyen mérhetetlenül nagy az o hatalma fölöttünk, akik hívőkké lettünk. Nagyszerű erejének hatását Krisztuson mutatta meg, amikor halottaiból föltámasztotta, s a mennyben jobbjára ültette, minden fejedelemség, hatalom, erő és uralom, s minden néven nevezendő méltóság fölé, nemcsak e világon, hanem az eljövendőben is. Mindent lába alá vetett és az egész Egyház fejévé tette őt: ez az ő teste és teljessége, aki mindent mindenben betölt. 15 16 17 18 19 20 21 22 23

A keresztény méltóság. Ti vétkeitek és bűneitek miatt halottak voltatok. Így éltetek annakidején a világ szokása 2 2

13 . 14. A pecsét az okmány hitelességének és jogi érvényességének a jele. A *Szentlélek pecsétje* azt jelenti, hogy a keresztény embernek természetfölötti értéke van, valóban Istenhez tartozik és örök üdvössége alapjában biztosítva van. A Szentlélek a keresztség szentségében jelöli meg ezzel a „pecséttel" a híveket. Mivel továbbá láthatatlanul jelen van a megigazult lélekben és a megszentelő kegyelem által az isteni élet részesévé teszi az embert, *foglalója*, vagyis biztosítéka az örök boldogságnak, mely nem más, mint az isteni életben való teljes részesedés (lásd 2 Kor. 1, 22).

15—23. Isten dicséretét hálaadás és könyörgés követi. Az Apostol azért imádkozik, hogy hívei megértsék a keresztény hivatás nagyszerűségét és Isten üdvözítő erejét, amely Krisztus föltámasztásában és megdicsőítésében nyilvánult meg.

1—10. A keresztényeket akkor részesítette Isten a megváltás kegyelmében, amikor a bűn állapotának lelki halálában az istenfiúság kegyelmi életére támasztotta föl őket. Mindez nem emberi érdemek jutalma, hanem Isten *jóságának* ingyenes ajándéka.

2. A *légkörben uralkodó fejedelem* a sátán.

szerint, a légűrben uralkodó fejedelem hatalma alatt. Ez
3 az a lélek, amely most a hitetlenség fiaiban működik. Köztük éltünk egykor mi is testi vágyainkban, s megtettük, amit a test és az érzékek kívántak. Születésünknél fogva mi is
4 a harag gyermekei voltunk, akárcsak a többi ember. De az irgalmasságában gazdag Isten azzal mutatta meg nagy
5 szeretetét irántunk, hogy, bár bűneink miatt holtak voltunk, Krisztussal életre keltett minket. Kegyelemből üd-
6 vözültetek. Krisztus Jézusban ugyanis föltámasztott min-
7 ket és vele együtt maga mellé ültetett a mennyben, hogy az eljövendő korokban megmutassa Krisztus Jézusban irántunk megnyilvánuló jóságából kegyelmének túláradó
8 bőségét. Hiszen kegyelemből üdvözültetek a hit által, s
9 ez nem a magatok érdeme, hanem Isten ajándéka. Nem tetteiteknek köszönhetitek, hogy senki se dicsekedhessék.
10 Az ő alkotása vagyunk: Krisztus Jézusban jótettekre teremtett minket, melyeket Isten előre elrendelt, hogy bennük éljünk.

11 **A pogányok meghívása.** Jusson tehát eszetekbe, hogy születésteknél fogva egykor pogányok voltatok. A körülmetéltek, akiknek testén kézzel történt a körülmetélés,
12 körülmetéletleneknek hívtak. Abban az időben Krisztus nélkül éltetek, Izrael vallási közösségén kívül álltatok, nem volt részetek a megígért szövetségben, remény híján és
13 Isten nélkül éltetek a világban. Most azonban ti, akik messze voltatok, Krisztus Jézusban közel jutottatok,
14 Krisztus vére által. Ő a mi békességünk, aki a kettőt egyesítette, és a közbeeső válaszfalat ledöntötte. Megszüntette
15 az ellenségeskedést azzal, hogy a törvényt parancsaival és rendeleteivel saját testében érvénytelenítette. Mint békeszerző a két népet magában eggyé: új emberré teremtette,
16 és a kereszt által mindkettőt egy testben engesztelte ki Istennel úgy, hogy saját személyében megdöntötte az ellen-

11—22. A pogányságból jött kereszténynek megtérésük előtt semmi kapcsolatuk sem volt az Istennel. Mikor azonban Krisztus hívei lettek, részesültek a megváltás kegyelmében és Krisztus Titokzatos Testének tagjaiként a hívő zsidókkal együtt Isten újszövetségi választott népévé lettek.

ségeskedést. Eljött, hogy békét hirdessen nektek, a távolvőknek, és békét a közelieknek. Általa van mindkettőnknek szabad útja egy Lélekben az Atyához.

Most tehát nem vagytok már idegenek és jövevények, hanem a szentek polgártársai és Istennek házanépe. Apostolokra és prófétákra alapozott épület vagytok, amelynek maga Krisztus Jézus a szegletköve. Benne kapcsolódik egybe az egész épület, s emelkedik az Úr szent templomává. Benne épültök egybe ti is a Lélek által Isten hajlékává.

Szent Pál küldetése. Ennek szolgája vagyok értetek pogányokért, én Pál, Krisztus Jézus foglya. Hiszen hallottatok Isten kegyelmi adományáról, amelyben a ti javatokra részesültem. Kinyilatkoztatásból ismertem meg a titkot, amint föntebb röviden megírtam. Ha elolvassátok, megérthetitek, hogy megismertem Krisztus titkát, amelyről a korábbi időkben nem tudtak az emberek úgy, ahogy most a szent apostoloknak és prófétáknak kinyilatkoztatta a Lélek: e szerint a pogányok Krisztus Jézusban társörökösök, egy testhez tartozók és az evangélium által az ígéret részesei. Ennek szolgája lettem Isten kegyelmi adományából, amelyet hathatós erejével juttatott nekem. Nekem, az összes szentek közt a legkisebbnek, jutott az a kegyelem, hogy hirdessem Krisztus fölfoghatatlan gazdagságát a pogányok közt, és fölvilágosítsak mindenkit, miben áll az a titok, amely kezdettől fogva el volt rejtve a mindent teremtő Istenben. Így legyen nyilvánvaló most az Egyház által Isten sokszoros bölcsesége a mennyei fejedelemségek és hatalmasságok előtt. Ez volt az ő örök szándéka, amelyet Urunkban, Krisztus Jézusban valósított meg. Benne, a belé vetett hit által járulhatunk bátran és teljes bizalommal Isten elé. Kérlek tehát, ne csüggedjetek értetek viselt szenvedéseim miatt. Ez csak dicsőségtekre szolgál.

---

20. Krisztus Isten országának *szegletköve*, lásd Mt 21, 42; Mk 12, 10; Lk 20, 17; Ap. Csel. 4, 11; 1 Pét. 2, 4.

4. 5. *Krisztus titka* a megváltás titka, melyet az Ószövetségben nem ismertek világosan.

10. 11. Isten üdvözítő terve csak akkor lett nyilvánvaló az angyalok előtt, amikor Isten Krisztusban kinyilatkoztatta és az Egyházban megvalósult.

14 **Az Apostol könyörgése.** Ezért térdet hajtok (Urunk
15 Jézus Krisztus) Atyja előtt, akitől minden közösség
16 származik mennyben és földön. Adja meg nektek dicsőségének gazdagsága szerint, hogy Lelke által megerősödjetek
17 belső emberré, hogy a hittel Krisztus lakjék szívetekben, s ti gyökeret verjetek és alapot vessetek a szeretetben.
18 Akkor majd föl tudjátok fogni az összes szentekkel együtt, mi a szélesség és hosszúság, magasság és mélység, megis-
19 meritek Krisztusnak minden ismeretet fölülmúló szeretetét és beteltek Isten egész teljességével.

20 Neki pedig, aki a bennünk működő erővel mindent
21 megtehet azon fölül is, amit kérünk vagy megértünk: dicsőség legyen az Egyházban és Krisztus Jézusban minden nemzedéken át örökkön-örökké. Ámen.

Buzdítás a méltó keresztény életre.

4 **Intés egyetértésre.** Kérlek tehát én, aki fogoly vagyok az Úrban, hogy méltóan éljetek ahhoz a hivatáshoz, amely-
2 nek részesei lettetek, igaz alázatosságban, szelídségben
3 és türelemben. Viseljétek el egymást szeretettel. Törekedjetek arra, hogy a béke kötelékében fönntartsátok a lelki
4 egységet. Egy a Test és egy a Lélek, mint ahogy hivatástok
5 is egy reményre szól. Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség.
6 Egy az Isten, mindnyájunk Atyja, aki minden fölött áll, mindent átjár és mindenben benne van.

7 Mindegyikünk annyi kegyelmet kapott ajándékba,
8 amennyit Krisztus adott. Ezért mondja az Írás:

„Fölment a magasba, magával vitte a foglyokat,
S osztott az embereknek ajándékokat."

14—19. Az Apostol nem földi javakat kér hívei számára, hanem lelki értékeket: bensőséges lelkiséget, hitet, szeretetet és az üdvösség rendjének, főképen Krisztus szeretetének teljes megismerését.

7—13. Isten Fia megtestesülésével szállt le a földre és mennybemenetelével emelkedett föl Isten trónusához, hogy Titokzatos Testének, az Egyháznak fölépítésére kiossza kegyelmi ajándékait. Az Egyház akkor éri el tökéletességét, ha a hívek eljutnak Krisztus művének teljes megismerésére és a keresztény élet tökéletességére.

8. Zsolt. 67, 19. Az Apostol tanításának megfelelően módosította a zsoltárverset.

Az pedig, hogy fölment, mi mást jelent, mint hogy előbb 9
le is szállt az alsó földi tájakra? Aki leszállt, ugyanaz 10
emelkedett minden ég fölé, hogy a mindenséget betöltse.

Ő egyeseket apostolokká, másokat prófétákká, ismét 11
másokat evangelistákká, pásztorokká és tanítókká tett,
hogy istenszolgálatra neveljék a szenteket és fölépítsék 12
Krisztus testét, amíg mindnyájan el nem jutunk a hitnek 13
és Isten Fia megismerésének egységére és meglett emberré
nem leszünk, Krisztus teljességének mértékében. Akkor 14
nem leszünk többé éretlenek, akiket a megtévesztő emberi
tanítás és a tévedésbe ejtő álnokság minden szele ide-oda
hány és tovasodor. Inkább igazságban fogunk élni és sze- 15
retetben teljesen egybe fogunk nőni a fővel: Krisztussal.
Ő az, aki az egész testet egybekapcsolja és összetartja, a 16
különböző ízek segítségével és minden tag arányos együtt-
működésével. Így növekszik a test és építi föl önmagát a
szeretetben.

Az új élet kialakulása. Azt mondom tehát, és kérve- 17
kérlek titeket az Úrban: ne éljetek már úgy, mint a pogá-
nyok, akik hiúságokon jártatják az eszüket. Sötétség bo- 18
rult az elméjükre és elidegenedtek az istenes élettől. Tudat-
lanság tartja őket fogva és szívük megátalkodott. Re- 19
ményüket vesztve fajtalanságra adták magukat, s nyere-
ségvágyból mindenféle ocsmányságot űznek.

Ti azonban nem ezt tanultátok Krisztusról. Hiszen hal- 20. 21
lottátok és megtanultátok, hogy Jézusban van az igazság.
Korábbi életetekkel ellentétben vessétek le tehát a régi 22
embert, akit a megtévesztő kívánság romlásba dönt. Újul- 23
jatok meg gondolkodástok szellemében s öltsétek maga- 24
tokra az új embert, aki Isten hasonlóságára tiszta igazság-
ban és szentségben alkotott teremtmény.

A felebaráti szeretet kötelességei. Szakítsatok ezért 25
a hazudozással, s beszéljen mindenki őszintén felebarátjá-
val, hiszen egymásnak tagjai vagyunk. Ha haragusztok is, 26
ne vétkezzetek. A nap ne nyugodjék le haragotok fölött.
Ne engedjetek az ördögnek. Aki lopott, ne lopjon többé, 27. 28
hanem dolgozzék és keze munkájával keresse kenyerét,

29 hogy legyen mit adnia a szűkölködőknek is. Semmiféle
rossz beszéd el ne hagyja ajkatokat, hanem csak olyan,
amely alkalmas a (hitben való) épülésre, ahol szükséges,
30 hogy kegyelmet közvetítsen a hallgatók számára. Meg ne
szomorítsátok Isten Szentlelkét, akinek jegyét viselitek a
31 megváltás napjára. Távol legyen tőletek minden keserű-
ség, indulatosság, haragtartás, szóváltás és káromkodás,
32 minden egyéb rosszal. Inkább legyetek egymás iránt jóin-
dulatúak, könyörületesek, és bocsássatok meg egymásnak,
amint Isten is megbocsátott nektek Krisztusban.

5 Kövessétek tehát Isten példáját, mint kedves gyermekei.
2 Éljetek szeretetben, amint Krisztus is szeretett minket és
jóillatú áldozati adományként ajánlotta föl magát értünk
Istennek.

3 **A világosság fiai.** Paráznaságról és más tisztátalanság-
ról, vagy kapzsiságról szó se essék köztetek. Így illik a
4 szentekhez. Ocsmány, léha vagy kétértelmű szót ne ejtse-
5 tek ki. Ez nem illik. Sokkal inkább illik a hálaadás. Legye-
tek meggyőződve, hogy semmiféle paráznának, tisztáta-
lannak, kapzsinak, vagyis bálványimádónak nincs örök-
6 sége Krisztus és az Isten országában. Senki se vezessen félre
titeket üres beszéddel, mert miattuk éri Isten haragja a
7 hitetlenség fiait. Ne legyen tehát velük semmi dolgotok.
8 Valaha ugyan sötétség voltatok, most azonban világos-
9 ság az Úrban. Úgy éljetek, mint a világosság fiai! A világo-
sság gyümölcse csupa jóságban, igazságban és egyenes-
10 lelkűségben mutatkozik. Keressétek, ami kedves az Úrnak.
11 Ne vegyetek részt a sötétség meddő cselekedeteiben, inkább
12 leplezzétek le őket. Amit ugyanis titokban tesznek, még
13 kimondani is szégyen. Minden ami világosságra jut, kide-
14 rül, mert minden ami kiderül, világos. Ezért mondják:

---

8. A hívek megtérésük előtt tudatlanok voltak a lelki dolgokban, most azonban megvilágosította őket Isten kegyelme, úgyhogy szavukkal és példájukkal másokat is Istenhez tudnak vezetni.

13 . 14. A keresztény ember Krisztus tanításának fényével szomorú állapotának tudatára ébreszthető a bűnöst. Ezt fejezi ki az idézet is, mely valószínűleg egy őskeresztény himnusz néhány sora.

„Kelj föl, te álmos,
Támadj föl holtodból
És Krisztus rád ragyog."

Nagyon vigyázzatok tehát (testvérek) arra, hogyan él- 15
tek: ne oktalanul, hanem bölcsen. Használjátok föl az 16
időt, mert rossz napok járnak. Ne legyetek oktalanok, ha- 17
nem értsétek meg, mi az Úr akarata. Ne részegeskedjetek, 18
mert a bor léhaságra vezet. Inkább (Szent)lélekkel teljetek el. Egymás közt zsoltárt, himnuszt és szent dalokat 19
énekeljetek, daloljatok és zengedezzetek szívből az Úrnak. Adjatok hálát mindenkor, mindenért Urunk Jézus Krisz- 20
tus nevében Istennek, az Atyának.

A házastársak kötelességei. Engedelmeskedjetek egy- 21
másnak Krisztus iránt való tiszteletből.

Az asszony engedelmeskedjék férjének, akárcsak az Úr- 22
nak, mert a férfi feje az asszonynak, mint Krisztus az Egy- 23
házának: ő ugyanis Testének Megváltója. Amint tehát az 24
Egyház Krisztusnak van alárendelve, úgy az asszony is mindenben férjének.

Férfiak! Szeressétek feleségteket, amint Krisztus is sze- 25
rette az Egyházat, és föláldozta magát érte, hogy a ke- 26
resztségben az (élet) igéje által tisztára mosva megszentelje. Ragyogó tisztává akarta tenni az Egyházat, amelyen sem 27
szeplő, sem ránc, sem egyéb efféle nincsen, hanem szent és szeplőtelen. Így szeresse a férj is feleségét, mint saját 28
testét. Aki feleségét szereti, önmagát szereti. Hiszen saját 29
testét senki sem gyűlöli, hanem táplálja és gondozza, akár- csak Krisztus az Egyházat. Tagjai vagyunk ugyanis Teste- 30
nek, (húsából és csontjaiból). „Ezért hagyja el az ember 31
atyját és anyját, feleségéhez csatlakozik, és a kettő testben

21—33. A keresztény ember méltósága és szabadsága nem az önkényes parancsolgatásban, hanem a szeretetből fakadó engedelmességben nyilvánul meg. Ennek Krisztus a ragyogó példaképe. Krisztus az Egyház feje és ura, aki áldozatkészséggel és szeretettel gyakorolja hatalmát. Így viselkedjenek a férfiak is feleségükkel szemben (lásd Kol. 3, 18.19).

31. Gen. 2, 24.

32 egy lesz." Nagy ez a titok, én Krisztusra és az Egyházra
33 vonatkoztatom. Szeresse tehát mindegyiktek feleségét, akárcsak önmagát, az asszony meg tisztelje férjét.

6 **A gyermekek és szülők kötelességei.** Gyermekek! Fogadjatok szót szüleiteknek az Úrban, mert így van rend-
2 jén. Ez az első, igérettel kapcsolatos parancs: „Tiszteld
3 atyádat és anyádat, hogy boldog és hosszúéletű légy a földön."

4 Atyák! Ne keserítsétek gyermekeiteket, hanem neveljétek őket az Úr fegyelmében és intelmeivel.

5 **A szolgák és gazdáik kötelességei.** Szolgák! Engedelmeskedjetek félő tisztelettel és egyszerű szívvel földi
6 uratoknak, akárcsak Krisztusnak. Ne látszatra szolgáljatok, mint akik emberek tetszését keresik, hanem mint Krisztus szolgái, akik szívesen teljesítik Isten akaratát.
7 Odaadással szolgáljatok, mert az Úrnak teszitek, nem
8 embereknek. Hiszen tudjátok, hogy bármi jót tesz valaki, megkapja jutalmát az Úrtól, akár szolga, akár szabad.

9 Gazdák! Viselkedjetek velük ugyanúgy. Hagyjátok el a fenyegetőzést. Hiszen tudjátok, hogy nekik is, nektek is Uratok van a mennyben, s nála nincs személyválogatás.

10 **A lelki fegyverek.** Egyébként, (testvérek): Erősödjetek
11 meg az Úrban, hathatós erejéből. Öltsétek föl Isten fegyverzetét, hogy helyt tudjatok állni az ördög cselvetéseivel
12 szemben. Nem a vér s a test ellen kell viaskodnunk, hanem a fejedelemségek és hatalmasságok, e sötét világ kormány-
13 zói és az égi magasságok gonosz szellemei ellen. Öltsétek föl tehát Isten teljes fegyverzetét. Csak így tudtok ellen-

32. 33. A házasság Krisztus és az Egyház egységének előképe, ezért *nagy titok*. Amint Krisztus és az Egyház egységéből kegyelem fakad, úgy a keresztény házasságkötés is kegyelmet közvetít, vagyis szentség.

1—9. Krisztus példáját (lásd 5, 21—33 jegyzet) kell követniük a szülőknek gyermekeikkel és a munkaadóknak szolgáikkal szemben (Kol. 3, 20—4, 1).

3. Exod. 20, 12.

12. 13. A keresztény ember részt vesz Isten országának és a gonosz lelkeknek harcában. Ellenségei elsősorban nem a bűnös vágyak, hanem

állni a gonosz napon és így tudtok mindent leküzdve 14
helytállni. Álljatok ki tehát: derekatokra csatoljátok a
tisztesség övét, öltsétek magatokra az igazság páncélját, 15
lábatokra húzzátok a békesség evangéliumának hirdetésére 16
a készség saruját. Mindehhez fogjátok a hit pajzsát, amely- 17
lyel elháríthatjátok a gonosz minden tüzes nyilát. Vegyé-
tek föl az üdvösség sisakját és markoljátok meg a lélek
kardját, ami Isten igéje.

Esedezzetek szüntelen bensőséges könyörgéssel és imá- 18
val a Lélekben. Legyetek éberek és állhatatosak az összes
szentekért mondott imádságban. Értem is imádkozzatok, 19
hogy megkapjam a beszéd ajándékát, és amikor megnyitom
ajkamat, bátran hirdessem az evangélium titkát, amely- 20
nek a bilincsekben is hírnöke vagyok. Hadd hirdessem
bátran, amint kötelességem.

Befejezés.

Ha tudni akarjátok mi van velem és mit csinálok, Ti- 21
hikusz, szeretett testvérem és hűséges szolgám az Úrban,
mindent el fog mondani nektek. Éppen azért küldtem 22
hozzátok, hogy megtudjátok mi van velünk és megvígasz-
talja szíveteket.

A testvéreknek békesség és hittel párosult szeretet az 23
Atyaistentől és az Úr Jézus Krisztustól! Kegyelem legyen 24
mindazokkal, akik el nem múló szeretettel szeretik Urun-
kat Jézus Krisztust. (Amen.)

A filippi levél.

Filippi volt Európa földjén az első város, ahol szent Pál az evangéliumot hirdette és egyházat alapított. Második missziós útján, Kr. u. 51-ben érkezett ebbe a jómódú macedon városba (Ap. Csel. 16, 11—40), mely Nagy Sándor

a bukott angyalok. Legyőzésükre szüksége van *Isten teljes fegyverzetére.*

atyjáról, I. Fülöp királyról kapta nevét. A római birodalomban Mecedóniát négy részre osztották, Filippi az első kerülethez tartozott (Ap. Csel. 16, 12).

A filippi híveket bensőséges ragaszkodás fűzte szent Pálhoz, de példaadó keresztény életük és áldozatkészségük miatt az Apostol is szívből szerette híveit (1, 3—8). Harmadik útján kétszer is meglátogatta őket és személyes szükségleteire egyedül tőlük fogadott el anyagi támogatást (Fil. 4, 15.16; 2 Kor. 11, 8.9). Ragaszkodásuknak különösen akkor adták meghatő jelét, amikor szent Pál első római fogságában volt. Pénzadományukkal elküldték hozzá püspöküket, Epafroditusztot, hogy szolgálatára legyen (Fil. 2, 25; 4, 18). Epafroditusz Rómában súlyosan megbetegedett. Mikor végre fölgyógyult, Pál ezzel a köszönőlevéllel küldte vissza híveihez, akik után annyira vágyakozott (2, 26—30).

A levél első része személyes üzeneteket tartalmaz (1.2 fejezet). A filippiek püspökük útján érdeklődtek az Apostol sorsa és az evangélium ügyének állása felől. Pál biztosítja őket, hogy fogsága is az evangélium terjedésének hasznára van (1, 12—14), de kifejezi reményét, hogy hívei javára nemsokára kiszabadul (1, 25.26; 2, 23.24). A filippi egyházban jó szellem uralkodott, de a szeretetre és alázatra való buzdítást azért szükségesnek tartotta az Apostol. Az utóbbival kapcsolatos a Krisztus megalázkodásáról és fölmagasztalásáról szóló mélyértelmű, teológiai szempontból is nagyjelentőségű szakasz (2, 5—11). A levél második része óvás a tévtanítóktól és további buzdítás a keresztény tökéletességre és a tiszta, lelki örömre (3.4 fejezet).

Az Apostol levelei közül ez a legközvetlenebb hangú atyai és baráti levél, amely híven tükrözi szent Pál nemes szívét és mély érzésvilágát. Személyes jellegén kívül számos tanuság is szól hitelessége mellett. Többi közt már szent Polikárp is említi a saját, filippiekhez írt levelében.

Szent Pál apostol levele a filippiekhez.

Bevezetés.

Címzés és apostoli üdvözlet. Pál és Timóteus, Krisz- 1
tus Jézus szolgái, a Filippiben élő összes szenteknek, az
előljárókkal és diákonusokkal együtt.
Kegyelem nektek és békesség Atyánktól, az Istentől, és 2
az Úr Jézus Krisztustól.

Hálaadás és könyörgés. Hálát adok Istenemnek, vala- 3
hányszor rátok gondolok, és mindig, minden imádságomban 4
örömmel könyörgök mindnyájatokért, mivel az első nap- 5
tól mindmáig résztvesztek (Krisztus) evangéliumának
munkájában. Bízom abban, hogy aki megkezdte benne- 6
tek a jót, be is fejezi Krisztus Jézus napjáig. Méltányos is, 7
hogy így gondolkodjam mindnyájatokról, mert szívembe
zártalak titeket, akik osztoztok kegyelmemben, akár bi-
lincsekben vagyok, akár az evangéliumot védelmezem és
megerősítem. Isten a tanum, mennyire vágyakozom mind- 8
nyájatok után Krisztus Jézus szeretetében. Könyörgök is 9
azért, hogy szeretetetek mindjobban gazdagodjék helyes
ismeretben és teljes megértésben, hogy el tudjátok bírálni 10
mi a helyes. Akkor tiszták és kifogástalanok lesztek Kriszt-
tus napjára, és bővelkedni fogtok az igaz élet Jézus Kriszt- 11
tus által szerzett gyümölcseiben Isten dicsőségére és dicsé-
retére.

Az Apostol egyéni közlései.

A misszió helyzete. Tudomástokra akarom hozni, test- 12
vérek, hogy helyzetem javára vált az evangéliumnak. Az

5—7. A hívek *résztvesznek az evangélium munkájában* azzal, hogy Filippiben terjesztik az evangéliumot, de különösen azzal, hogy pénzadományokkal támogatják az Apostol munkáját. Ily módon *osztoznak* apostoli küldetésének *kegyelmében*, mivel az Apostol az adományok segítségével küldöttei és levelei révén a fogságban is érintkezésben tud maradni híveivel és dolgozni tud az evangéliumért.

13 egész császári testőrségben és máshol is köztudomású lett,
14 hogy bilincseimet Krisztusért viselem. A testvérek közül
az Úrban, bilincseimen fölbuzdulva, egyre bátrabban és
15 félelem nélkül merik hirdetni Isten igéjét. Némelyek ugyan
féltékenykedve és vetélkedve hirdetik Krisztust, mások
16 azonban jó szándékkal. Ezek szeretetből, mert tudják, hogy
17 küldetésem az evangélium védelmére szól, amazok viszont
vetélkedésből, s nem tiszta szándékkal hirdetik Krisztust,
18 abban a hiszemben, hogy bilincseimben keserűséget szerez-
nek nekem. De mit számít ez? Csak Krisztust hirdessék,
bármi módon, akár érdekből, akár őszinte szándékkal. Én
örülök neki, és ezután is örülni fogok.

19 **Az Apostol helyzete.** Tudom ugyanis, hogy ez, imád-
ságtok által és Jézus Krisztus Lelkének segítségével, üdvös-
20 ségemre válik. Abban bízom és remélek, hogy semmiben
sem vallok szégyent, sőt nyiltan megmondom, hogy Kriszt-
us mint mindig, most is megdicsőül testemben — akár
21 éltemben, akár holtomban. Hiszen számomra az élet Kriszt-
22 us, a halál pedig nyereség. Ha viszont tovább kell élnem,
az termékeny munkát jelent. Nem tudom hát mit válasz-
23 szak. Kettő közt vívódom: Szeretnék megszabadulni, hogy
24 Krisztussal legyek. Ez volna a legjobb. De hogy miattatok
25 életben maradjak, az szükségesebb. Meg vagyok győződve
és tudom, hogy megmaradok, sőt haladástokra és hitből
fakadó örömötökre maradok meg mindnyájatok javára.
26 Így még több okotok lesz arra, hogy Krisztusban dicse-
kedjetek, ha újból elmegyek hozzátok.

27 **Buzdítás az egyetértésre.** Éljetek csak méltóan Kriszt-
us evangéliumához. Így aztán akár elmegyek és meglátlak

---

13. Római fogsága idején az Apostol a *császári testőrség* tagjainak is beszélt Krisztusról, s valószínűleg néhányat meg is térített közülük (lásd 4, 22).

19—26. Szent Pál egyedül Krisztus dicsőségét keresi. Ha továbbra is életben maradhat, csak azért akar élni, hogy Krisztusért dolgozzék. Ha viszont meg kell halnia, meggyőződése, hogy hitvallásával és vértanuhalálával is Krisztus ügyét szolgálja. Egyéni szempontból legszívesebben meghalna, hogy végleg egyesülhessen Krisztussal, de ha híveire gondol, akiknek szükségük van rá, szívesen él és dolgozik tovább.

titeket, akár távol maradok, azt halljam rólatok, hogy egy lélekkel helytálltok és egyetértve együtt munkálkodtok az evangélium hitéért, az ellenfelektől pedig semmiképen nem 28
ijedtek meg. Ez lesz számukra a kárhozatnak, számotokra pedig az üdvösségnek bizonyítéka, amely az Isten műve.
Nektek az a kegyelem jutott, hogy ne csak higgyetek Krisz- 29
tusban, hanem szenvedjetek is érte. Hiszen ugyanazt a har- 30
cot kell kiállanotok, amelyet nálam láttatok és most hallotok.

Ha tehát ér valamit a Krisztusban adott buzdítás, a sze- 2
retetből fakadó intelem, a lelki közösség és a résztvevő
szeretet, tegyétek örömömet teljessé azzal, hogy egyetértse- 2
tek, egymást szeretitek, együttéreztek, egyet gondoltok.
Semmit se tegyetek vetélkedésből vagy hiú dicsőségvágy- 3
ból. Tekintse inkább alázatosan egyik a másikat magánál
kiválóbbnak. Senki se keresse csak a maga javát, hanem 4
a másét is.

Krisztus példája. Ugyanaz a lelkület legyen bennetek, 5
amely Krisztus Jézusban volt. Ő, isteni mivoltában nem tar- 6
totta Istennel való egyenlőségét olyan dolognak, amihez
föltétlenül ragaszkodjék, hanem szolgai alakot fölvéve 7
kiüresítette önmagát és hasonló lett az emberekhez. Külsejét tekintve olyan volt, mint egy ember; megalázta magát 8
és engedelmes lett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig.
Ezért Isten fölmagasztalta és minden mást fölülmúló nevet 9
adott neki: Jézus nevére hajoljon meg minden térd a 10
mennyben, a földön és az alvilágban, s minden nyelv hir- 11
desse az Atyaisten dicsőségére, hogy Jézus Krisztus az Úr.

---

28. A hívek összetartása Isten bennük működő kegyelmét, s ezzel ügyük igazát bizonyítja, vagyis jele annak, hogy az *üdvösség* útján járnak. Másrészt viszont éppen ez tanuskodik arról, hogy a hit ellenségei végzetes tévedésben vannak.

5—8. Az egység akkor valósul meg a hívek közt, ha Krisztus példáját követve önzetlenek és alázatosak. Isten Fia önként lemondott az őt megillető isteni dicsőségről és úgy élt az emberek közt, mint egyszerű ember.

9—11. Isten *minden mást fölülmúló nevet*, a legnagyobb méltóságot és hatalmat adta Jézusnak. *Jézus Krisztus az Úr*, vagyis mint megdicsőült Istenember, a világmindenség királya.

12 **Buzgóság a jóban.** Kedveseim, ti, akik mindig engedelmesek voltatok, félve-remegve munkáljátok üdvösségteket, nemcsak amikor jelen vagyok, hanem sokkal inkább
13 most, amikor távol. Hiszen Isten maga műveli bennetek
14 jóakarata szerint a szándékot meg a végrehajtást is. Zúgo-
15 lódás és okoskodás nélkül tegyetek meg mindent, hogy kifogástalanok és tiszták legyetek, Istennek ártatlan gyermekei a gonosz és romlott nemzedék közt, akik közt úgy
16 ragyogtok, mint csillagok a világmindenségben. Ragaszkodjatok az élet igéjéhez, hogy Krisztus napján dicsőségemre váljatok. Akkor nem futottam hiába és nem fáradtam fölöslegesen. Mégha a hitetekért hozott áldozaton és
17 szolgálaton fölül véremet is ontják, örülök és együtt ör-
18 vendek mindnyájatokkal. Örüljetek ti is, és örvendezzetek velem.

19 **Timóteus és Epafroditusz küldetése.** Remélem az Úr Jézusban, hogy hamarosan hozzátok küldhetem Timóteust,
20 s hogylétetekről értesülve megnyugszom. Senki sincs
21 ugyanis, aki velem egyetértve, oly őszintén szívén viselné
22 ügyeteket. A többiek mind a maguk javát keresik, s nem Krisztus Jézusét. Megbízhatóságát abból láthatjátok, hogy, mint a gyermek atyjának, úgy szolgált velem az evangélium
23 érdekében. Remélem tehát, hogy elküldhetem, mihelyt
24 megtudom mi történik ügyemben. Sőt bízom az Úrban, hogy magam is nemsokára indulhatok hozzátok.

25 Addig is szükségesnek láttam, hogy hazaküldjem Epafroditusz testvért, társamat a munkában és a küzdelemben, akit ti küldtetek, hogy szükségemben szolgálatomra legyen.
26 Nagyon kívánkozott utánatok és nyugtalankodott, hogy
27 betegségéről értesültetek. Csakugyan halálos beteg volt, Isten azonban megkönyörült rajta, de nemcsak rajta, ha-
28 nem rajtam is, hogy bánat bánatra ne érjen. Annál sürgősebben küldtem el tehát, hogy viszontlátásának újra örvend-

16—18. Ha a hívek ragaszkodnak szent Pál tanításához, Krisztus második eljövetele alkalmával dicsőségére válnak az Apostolnak. Üdvösségükért a vértanuhalált is szívesen elviseli.

25. *Epafroditusz* neve az Apostol többi levelében nem fordul elő. Valószínűleg egyházi (püspöki) tisztséget viselt Filippiben.

jetek, s nekem se legyen bánatra okom. Fogadjátok tehát 29
nagy örömmel az Úrban, és becsüljétek meg az ilyen em-
bert. Hiszen Krisztus ügyéért volt közel a halálhoz, s életét 30
kockáztatta, hogy pótolja a nekem tett szolgálatban, amit
ti nem tehettetek.

Buzdítás a méltó keresztény életre.

Óvás a zsidó tévedésektől. Egyébként testvéreim, ör- 3
vendjetek az Úrban.

Nekem nincs terhemre, hogy ugyanazt írjam nektek, ti-
teket pedig megerősít. Óvakodjatok a kutyáktól, óvakod- 2
jatok a gonosz munkásoktól, óvakodjatok a megcsonkítot-
taktól. A körülmetéltek ugyanis mi vagyunk, akik lélek- 3
ben szolgálunk Istennek, akik Krisztus Jézusban dicsek-
szünk, s nem a testben bízunk, noha én a testben is bízhat- 4
nék. Ha más azt tartja, hogy bízhatik a testben, én még
inkább. Nyolcadnapra körülmetéltek, Izrael népéből, 5
Benjamin törzséből származom, zsidó vagyok a zsidók
közül. Törvénytartó farizeus voltam, (Isten) Egyházának 6
szenvedélyes üldözője, s a törvényhez szabott igaz élet-
ben kifogástalan.

Keresztény életeszmény. Ám, amit egykor előnyömnek 7
tekintettem, azt Krisztusért akadálynak tartom. Sőt Uram- 8
nak, Krisztus Jézusnak fölséges ismeretéhez mérten min-
dent akadálynak tartok. Érte mindent elvetettem, sőt

1—4. Szent Pál ismételten óvja a filippieket azoktól a tévtanítóktól, akik a zsidó hagyományokhoz és a mózesi törvényhez való ragaszkodást hirdetik Erős kifejezésekkel bélyegzi meg őket, hogy ártalmas működésükre fölhívja a hívek figyelmét. — A *megcsonkítottak* azok a zsidókeresztények, akik a pogányságból megtértekre is rá akarták kényszeríteni a körülmetélést. Az Apostol ezzel kapcsolatos tanítását lásd Róm 2, 25—29; Gal. 5, 1—12. Az igazi körülmetéltség a lélek tisztasága, melyet a hitből való megigazulás ad (lásd Róm. 2, 29 jegyzet).

7—11. Valaha nagyra becsülte szent Pál a zsidó nép ószövetségi kiváltságait (lásd Róm. 3, 1.2), megtérése óta azonban nem sokra becsüli, mivel az Újszövetségben elvesztették gyakorlati jelentőségüket. Életének értelme és tartalma most Krisztus, akivel együtt akar élni, szenvedni és meghalni, hogy dicsőségében is része legyen.

szemétnek tartottam, csak hogy Krisztust elnyerhessem és
9 hozzá tartozzam. Hiszen én nem a törvény alapján igazultam meg, hanem a Jézus Krisztusba vetett hit által. Isten
10 ugyanis a hit által tett megigazulttá, hogy megismerjem őt: föltámadásának erejét, de a szenvedésében való részesedést is. Hasonló akarok lenni hozzá halálában, hogy el-
11 jussak a halálból való föltámadásra.

12 Nem mintha már elértem volna, s tökéletes volnék, de futok utána, hogy magamhoz ragadjam, mert már Krisz-
13 tus Jézus is magához ragadott. Testvérek, én nem gondolom, hogy már magamhoz ragadtam. De ezt igen: Felejtem ami mögöttem van, s az előttem lévő után rugaszkodom.
14 Futok a kitűzött cél felé, annak a hivatásnak jutalmáért,
15 amelyre Isten fölülről hívott meg Krisztus Jézus által. Mi, tökéletesek így gondolkodjunk. Amiben még másképp gon-
16 dolkodtok, azt Isten majd föltárja nektek. De amit már elértünk, abban tartsunk ki.

17 **Állhatatosság az Úrban.** Kövessétek példámat, testvérek! Figyeljetek azokra, akik úgy élnek, ahogy példámon
18 látjátok. Ismételten megmondtam ugyanis, s most könnyezve mondom: Sokan úgy élnek, mint Krisztus keresztjének
19 ellenségei. Végük a pusztulás, istenük a has, dicsőségük az,
20 ami gyalázatuk, eszüket a földieken járatják. A mi hazánk azonban a mennyben van. Onnan várjuk az Üvözítőt is:
21 az Úr Jézus Krisztust. Ő azzal az erővel, amellyel mindent hatalma alá vethet, átalakítja gyarló testünket és hasonlóvá teszi megdicsőült testéhez.

4 Ezért, szeretett testvéreim, kedveseim, örömöm és koronám: így álljatok helyt az Úrban, szeretteim!

---

9. Lásd Róm. 3, 21—31; Gal. 3, 19—29.

12. Szent Pál nem tartja magát tökéletesnek, de megtérése óta elszakíthatatlanul Krisztushoz tartozik és erejét megfeszítve törekszik az életszentség és az örök boldogság elérésére.

16. A Vulgátában: „De amire már eljutottunk, abban értsünk egyet, és tartsunk ki egyazon szabály mellett."

18. *Krisztus keresztjének ellenségei* a „zsidózó" tévtanítók, akik a mózesi törvény megtartásától, s nem a krisztusi megváltástól várják az üdvösséget (lásd Gal. 3, 1—5).

Befejező intelmek. Evodiát és Szintihét nagyon kérem, értsenek egyet az Úrban. Téged is kérlek, igaz munkatársam, légy segítségükre azoknak, akik velem együtt fáradtak az evangélium hirdetésében, Kelemennel és többi munkatársammal együtt, akiknek neve föl van jegyezve az élet könyvében.

Örvendjetek az Úrban szüntelen! Újra csak azt mondom: örvendjetek! Lelki jóságtokat ismerje meg mindenki. Az Úr közel van. Ne aggódjatok semmiért. Minden imádságotokban és könyörgésetekben terjesszétek kéréseteket Isten elé, hálaadástokkal együtt. Akkor Isten békéje, amely minden értelmet meghalad, megőrzi szíveteket és elméteket Krisztus Jézusban.

Végül, testvéreim, arra irányuljanak gondolataitok, ami igaz, ami tisztességes, ami igazságos, ami ártatlan, ami kedves, ami dicséretre méltó, ami erényes és magasztos. Amit tanultatok és elfogadtatok, amit hallottatok és rajtam láttatok, azt tegyétek, és veletek lesz a béke Istene.

Az Apostol hálája. Igen megörültem az Úrban, hogy végre ismét abban a helyzetben vagytok, hogy rólam is gondoskodhattok. Gondoltatok rá azelőtt is, de nem volt rá módotok. Nem a nélkülözés mondatja ezt velem, hiszen megtanultam, hogy beérjem azzal, amim van. Tudok nélkülözni, de tudok bővelkedni is. Minden körülmény közt, mindenhez hozzászoktam: jóllakáshoz és éhezéshez, bővelkedéshez és nélkülözéshez. Mindent elviselek abban, aki nekem erőt ad. Mégis jól tettétek, hogy részvéttel voltatok nyomorúságomban. Ti is tudjátok, filippiek, hogy az evangélium hirdetésének kezdetén, amikor Macedóniából elindultam, egyetlen egyház sem állt velem az adás és viszonzás kapcsolatában, csak ti. Már Tesszalonikába is küldtetek egyszer-másszor, amire szükségem volt. Nem mintha az adományra vágynék, hanem csak a gyümöl-

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

2. *Evodia és Szintihe* az Apostol két női munkatársa Filippiben. Valószínűleg békétlenség támadt köztük.

15. Személyes költségeire szent Pál nem fogadott el anyagi támogatást az egyházaktól, hanem keze munkájával tartotta fönn magát. Ebben egyedül a filippi hívekkel tett kivételt (lásd 2 Kor. 11, 7—15).

18 csét áhítom, amely bőségesen javatokra lesz írva. Megvan mindenem, sőt bővelkedem. Bőven el vagyok látva, amióta Epafroditusztól átvettem, amit küldtetek, mint kellemes 19 illatú, Istennek tetsző, kedves áldozatot. Az én Istenem Jézus Krisztus által a dicsőségben kielégít majd gazdag- 20 sága szerint mindennel, amire szükségtek van. Istennek, a mi Atyánknak, legyen dicsőség örökkön-örökké. Amen.

Befejezés.

21. 22 Köszöntsetek minden szentet Krisztus Jézusban. Köszöntenek titeket a testvérek, akik nálam vannak. Köszönt titeket valamennyi szent, főkép a császár házából valók.

23 Az Úr Jézus Krisztus kegyelme legyen lelketekkel! (Amen.)

A kolosszei levél.

Kolossze az Ókorban Frígiának, Kisázsia egyik déli tartományának jelentős városa volt, ma jelentéktelen török falu. Az Efezust Szíriával összekötő birodalmi út mentén feküdt. Szent Pál második és harmadik apostoli útján is járt Frígiában (Ap. Csel. 16, 6; 18,23), de Kolosszébe nem jutott el (Kol. 2, 1). A kolosszei egyházat egy odavaló keresztény, Epafrász alapította (Kol. 1, 7; 4, 12), akit valószínűleg maga szent Pál térített meg efezusi tartózkodása idején.

Amikor első római fogságában volt az Apostol, Epafrász fölkereste, hogy megbeszélje vele a kolosszei egyház helyzetét és a jelentkező nehézségek megoldására tanácsát kérje. Hit és szeretet tekintetében nem volt kifogásolnivaló a hívek közt (1, 4; 2, 5), de komoly lelki veszély fenyegette őket bizonyos tévtanítók részéről. Szent Pál ennek a veszélynek elhárítására írta levelét.

22. A *császár házából* való hívők valószínűleg nem a császári család tagjai, hanem császári testőrök, udvari tisztviselők vagy szolgák.

A Kolosszében terjesztett téves tanítások teljes rendszerét nem ismerjük, de néhány lényeges pontját magából a levélből is kiolvashatjuk. Az evangélium tisztaságát leginkább veszélyeztető tanítás kétségkívül Krisztus istenemberi személyével és megváltói művével volt kapcsolatban. Az üdvösség elnyerésére e tanítás szerint nem elég Krisztus közvetítése és közbenjárása Istennél, hanem misztikus kapcsolatba kell lépni a szellemvilággal és különleges vallási kultusszal kell tisztelni az angyalokat (2, 18.23). Szükséges ezenkívül bizonyos zsidó vallási gyakorlatok, mint a körülmetélkedés (2, 11), a szombat és más ószövetségi ünnepek megtartása (2, 16) és bizonyos ételektől való szigorú megtartóztatás (2, 16.20—22). A tanítás tehát a zsidó vallás elemeit keverte a kezdődő gnoszticizmus eszméivel, s mindezt úgy hirdette, mint valami magasabbrendű bölcseséget (2, 4.8.23).

Az Apostol azonnal a legfontosabb kérdésre irányítja figyelmét. Levele első részében megvédi Krisztus mindent fölülmúló méltóságát. Kifejti, hogy Krisztus a láthatatlan Isten képmása, a szellemi és a fizikai világ teremtője és Ura, és az Egyház feje. Ő az egyetlen közvetítő Isten és az emberiség között, aki kereszthalálával megszüntette a mózesi törvényt, győzedelmeskedett a gonoszlelkeken és megváltott a bűntől. A hívők a keresztség fölvételével Titokzatos Testének tagjai és az isteni élet benne lakó teljességének részesei lesznek (1—2 fejezet). A gyakorlati következményeket a levél második része vonja le: Mindez természetesen megköveteli, hogy a hívek erkölcsi életükben Krisztus példáját és tanítását kövessék (3—4 fejezet).

A levelet az efezusiaknak és a Filemonnak szóló levéllel egyidőben, első római fogságában (4, 18) írta szent Pál, s mivel Epafrászt még maga mellett akarta tartani, Tihikusszal küldte Kolosszébe (4, 7). Hitelességét a belső érveken kívül Ireneusz, Tertullián és a Muratori-töredék tanúsága is bizonyítja.

Szent Pál apostol levele a kolosszeiekhez.

Bevezetés.

1 **Címzés és apostoli üdvözlet.** Pál, Isten akaratából
2 Krisztus Jézus apostola, és Timóteus testvér a Kolosszében élő szent és hívő testvéreknek (Jézus) Krisztusban.

Kegyelem nektek és békesség Atyánktól, az Istentől (és az Úr Jézus Krisztustól).

3 **Hálaadás és könyörgés.** Hálát adunk Istennek, Urunk Jézus Krisztus Atyjának, valahányszor imádkozunk ért-
4 tek. Hallottunk Krisztus Jézusba vetett hitetekről és arról a szeretetről, amely valamennyi szent iránt eltölt titeket,
5 azért a reményért, amely készen vár a mennyben. Erről
6 hallottatok az evangélium igaz tanítása során, amely hozzátok is eljutott. Amint az egész világon, nálatok is gyümölcsözik és gyarapszik, amióta meghallgattátok és való-
7 ban megismertétek Isten kegyelmét. Így tanultátok ezt kedves szolgatársunktól, Epafrásztól is, aki Krisztus (Jé-
8 zus) hűséges szolgája köztetek. Ő számolt be nekünk lelki szeretetetekről.

9 Mióta ezt hírül vettük, mi is szüntelen könyörgünk értetek és esedezünk, hogy akaratának ismerete minden lelki bölcseséggel és okossággal együtt teljessé váljék bennetek.
10 Csak így tudtok, mindenben tetszését keresve, az Úrhoz méltóan élni: minden jótettben gyümölcsözni és Isten ismeret-
11 ében gyarapodni. Erősítsen is meg nagy erővel fölséges hatalmából, hogy mindvégig kitartsatok és állhatatosak
12 legyetek, és örömmel adjatok hálát az Atyának, aki a szentek sorsára méltatott a világosságban.

3—12. Szent Pál hálát ad Istennek a kolosszei hívek közt végzett apostoli munka eredményéért (3—8) és azért könyörög, hogy az Úr világosítsa és erősítse meg híveit a tökéletességre vezető úton (9—12).

Krisztus páratlan méltósága.

Krisztus a világ teremtője és megváltója. Ő kira- 13
gadott minket a sötétség hatalmából, s áthelyezett szeretett
Fia országába. Benne van (vére által) megváltásunk, bű- 14
neink bocsánata. Ő a láthatatlan Isten képmása, minden 15
teremtmény elsőszülöttje. Benne teremtett mindent a 16
mennyben és a földön: a láthatókat és a láthatatlanokat,
trónusokat, uralmakat, fejedelemségeket és hatalmasságo-
kat. Mindent általa és érte teremtett. Ő előbb van minden- 17
nél, s minden benne áll fönn.

Ő a Testnek, az Egyháznak feje. Ő a kezdet, elsőszülött 18
a holtak közül, hogy övé legyen az elsőség mindenben. Úgy 19
tetszett az Atyának, hogy benne lakjék az egész teljesség,
s hogy általa békítsen ki magával mindent, ami akár a föl- 20
dön, akár a mennyben van, azzal hogy keresztjének vérével békességet szerzett mindennek.

Titeket is, akik egykor gonosz tetteitek miatt ellen- 21
séges érzülettel távol voltatok, most emberi testében kien- 22
gesztelt a halál által, hogy szentté, szeplőtelenné és fedd-
hetetlenné tegyen színe előtt. Csak szilárdan és rendület- 23
lenül álljatok a hit alapján és el ne tántorodjatok az evangélium reményétől, amit hallottatok. Hiszen minden teremtménynek hirdették az ég alatt, s én Pál is ennek szolgája lettem.

Az Apostol hivatása. Örömmel szenvedek értetek és 24
testemben kiegészítem azt, ami még hiányzik Krisztus
szenvedéséből, Testének, az Egyháznak javára. Ennek 25

13—20. Krisztus szerepe a világmindenségben egyedülálló. Mint Isten Fia, ő a szellemi és a fizikai világ *teremtője*, s az egész világmindenség középpontja és célja (15—17). — Mint Istenember, ő az emberiség *megváltója*, aki helyreállította a teremtés isteni rendjét és békéjét. Ő az *Egyház feje* és az üdvösség forrása is. Vitathatatlan *elsőség* illeti meg mindenben, mivel a teljes isteni természet birtokosa (18—20).

24. Az Apostol nem a Megváltó testi *szenvedését* akarja *kiegészíteni*, hiszen az végtelen értékű, hanem azokról a szenvedésekről beszél, amelyeket Krisztus Titokzatos Testének, az Egyháznak, ill. az Egyház tagjainak kell Krisztussal való sorsközösségben elviselniük.

25—29. Isten szent Pált a pogányok apostolává rendelte, hogy hirdesse a megváltás titkos isteni tervének megvalósulását. Az isteni terv

lettem szolgája az Istentől értetek kapott hivatásnál fogva,
26 hogy Isten igéjét érvényre juttassam: azt a titkot, amely
századok és nemzedékek óta rejtve volt, s amelyet most
27 kinyilatkoztatott szentjeinek. Velük akarta közölni Isten,
micsoda fönséges gazdagságot rejt a pogányok számára
28 ez a titok: Krisztus bennetek a megdicsőülés reménye. Mi
őt hirdetjük, intünk és teljes bölcsességgel oktatunk minden
embert, hogy Jézus Krisztusban tökéletessé tegyünk min-
29 denkit. Ezért fáradok és küzdök az ő erejével, amely ha-
tásosan működik bennem.

2 Akarom, hogy tudjátok, mekkora küzdelmem van ért-
tetek, a laodiceaiakért és mindazokért, akik személyesen nem
2 ismernek, hogy szívükben megerősödve és szeretetben
egyesülve eljussanak a teljes megértés minden gazdag-
ságára, Isten (az Atya) titkának, (Jézus) Krisztusnak meg-
3 ismerésére. Benne rejlik a tudomány és bölcseség minden
kincse.

4 **A megváltás Krisztusban.** Ezt azért mondom, hogy
5 senki tetszetős szavakkal meg ne tévesszen titeket. Ha test-
ben távol is, lélekben köztetek vagyok és örülök, hogy a
köztetek uralkodó rendet és Krisztusba vetett hitetek szi-
lárdságát láthatom.

6 Mivel tehát Uratoknak ismertétek el Krisztus Jézust,
7 éljetek is benne. Verjetek benne gyökeret és épüljetek rá,
erősödjetek meg a hitben, ahogy tanultátok, s legyen túlá-
8 radó a hálaadástok. Vigyázzatok, hogy senki félre ne ve-
zessen bölcselettel és hamis tanítással, ami emberi hagyo-
mányon s e világ elemein alapul, nem pedig Krisztuson.
9. 10 Benne lakik testileg az Istenség egész teljessége, benne let-
tetek ennek a teljességnek részesei: benne, aki minden fe-
11 jedelemség és hatalmasság feje. Benne vagytok körülme-

Krisztus megváltó művében valósult meg, s az Apostol igehirdetése által lett nyilvánvaló.

6. 7. Krisztus megvallása a keresztény lelkiélet alapja, a lelki fejlődés *élet Krisztusban*, vagyis növekedés szeretetében és tanításának megvalósításában.

8. A *világ elemeiről* lásd Gal. 4, 3 jegyzet.

télve, nem kézzel végzett körülmetéléssel, hanem az érzékies test levetésével, ami a krisztusi körülmetélés. Vele 12
temettek el a keresztségben, vele is támadtok föl az Isten erejébe vetett hit által, aki föltámasztotta őt halottaiból. Titeket tehát, akik bűneitek és testi körülmetéletlenségtek 13
miatt holtak voltatok, vele együtt életre keltett. Megbocsátotta minden bűnünket, a követelményeivel terhünkre 14
szóló adóslevelet pedig eltörölte és a keresztre szögezve megsemmisítette. Lefegyverezte a fejedelemségeket és ha- 15
talmasságokat, nyilvánosan pellengérre állította őket és Krisztus által diadalmaskodott rajtuk.

A helytelen vallási gyakorlatok értéktelensége. Senki ne itéljen meg tehát titeket étel-ital dolgában, s ünnepre, 16
újholdra vagy szombatra vonatkozó dolgokban. Hiszen 17
mindez csak árnyéka a jövendőnek. A valóság Krisztusban van. Senki se mondjon titeket méltatlanoknak a jutalomra, 18
főleg az nem, aki alázatoskodásban s az angyalok tiszteletében tetszeleg magának, aki látomásokkal hivalkodik, érzékies gondolkodásában oktalanul fölfuvalkodik és nem 19
ragaszkodik ahhoz, aki a fej. Ez gyarapítja az egész ízekkel és izmokkal összekapcsolt testet isteni növekedésében.

Ha tehát Krisztussal meghaltatok a világ elemeinek, 20
miért vesztek magatokra olyan kötelezettségeket, mintha még a világban élnétek? „Ne fogd meg! Ne ízleld! Hozzá 21
ne nyúlj!" Hiszen mindez arra való, hogy használat köz- 22
ben elpusztuljon. Csak emberi parancsokról és tanításokról van szó. Ezek az önkényes vallási gyakorlatokkal, alázat- 23
toskodással és önsanyargatással a bölcseség látszatát keltik, de nincs semmi értékük, csak a test kielégítésére szolgálnak.

13—15. A megváltás szemléletes leírása. Bűneink mintegy *adóslevélre* voltak följegyezve, mely a gonoszlelkek birtokában volt. Krisztus megváltó kereszthalálával Isten kiragadta az adóslevelet a gonoszlelkek hatalmából és a *keresztre szögezve megsemmisítette*, vagyis kinyilvánította a megváltás teljes diadalát.

16—19. Az Oszövetség vallási gyakorlatainak előkészítő jellege volt: előképei voltak a megváltásnak. Mivel a megváltás Krisztusban már megvalósult, ezek a gyakorlatok értelmüket vesztették. Helytelen a tévtanítóknak túlzott angyal-kultusza és álmiszticizmusa is.

Buzdítás a méltó keresztény életre.

3 **A régi és az új ember.** Ha tehát Krisztussal föltámadtatok, keressétek ami odafönn van, ahol Krisztus ül az
2 Isten jobbján. Ami odafönn van, arra irányuljon figyel-
3 metek, ne a földiekre. Hiszen meghaltatok és életetek
4 Krisztussal az Istenben van elrejtve. Amikor Krisztus, a mi életünk, megjelenik, vele együtt ti is megjelentek a dicsőségben.

5 Sanyargassátok tehát tagjaitokban azt, ami földies: a paráznaságot, tisztátalanságot, érzéki vágyakat, bűnös kívánságokat és kapzsiságot, ami igazában bálványimádás.
6. 7 Ezek miatt száll Isten haragja a hitetlenség fiaira. Valaha
8 ti is ezeket műveltétek, amikor köztük éltetek. De most vessétek le mindezt: a haragot, bosszúságot, rosszindulatot,
9 átkozódást, szátok ocsmány szavait. Ne hazudjatok egy-
10 másnak! Vessétek le a régi embert szokásaival együtt és öltsétek föl az újat, aki teremtőjének képmására állandóan
11 megújul a teljes megismerésig. Itt már nincs görög vagy zsidó, körülmetélt vagy körülmetéletlen, barbár vagy szitytya, rabszolga vagy szabad, hanem minden és mindenben Krisztus.

12 Mint Isten szent és kedves választottjai, öltsetek magatokra szívbeli irgalmat, jóságot, alázatosságot, szelídséget
13 és türelmet Viseljétek el egymást és bocsássatok meg egymásnak, ha valakinek panasza van a másik ellen. Amint
14 az Úr megbocsátott nektek, ti is úgy tegyetek! Mindezen

1—4. A megigazult emberben meghalt régi, bűnös énje és új istengyermeki élet kezdődik (lásd Róm. 6, 1—7 jegyzet), ez az új élet azonban ezen a világon még nem nyilvánul meg teljesen. Krisztus második eljövetelekor, a föltámadás dicsőségében mutatkozik meg majd maradék nélkül.

5. A *kapzsiság* arra indítja az embert, hogy minden erejét a pénzszerzésre fordítsa, vagyis hogy a „mammon"-bálványt imádja és szolgálja (lásd Mt 6, 24).

9. 10. A Krisztussal új, kegyelmi életre föltámadt kereszténynek (3, 1—4 jegyzet) arra kell törekednie, hogy fokozatosan kivetkőzzék bűnre hajló természetéből és mindinkább Krisztushoz hasonló és Isten örök ember-eszméjének megfelelő, lelki emberré legyen.

12—17. Ez a buzdítás röviden összefoglalja a lelki ember tulajdonságait. A legfontosabb a *szeretet*, mely a krisztusi embert és a keresztény közösséget tökéletessé teszi.

fölül pedig szeressétek egymást, mert ez a tökéletesség köteléke. S Krisztus békéje uralkodjék szívetekben, hiszen erre vagytok hivatva egy Testben. Legyetek hálásak. Éljen bennetek elevenen Krisztus igéje. Tanítsátok és intsétek egymást nagy bölcseséggel. Énekeljetek hálás szívvel zsoltárt, himnuszt és szent dalokat Istennek. Bármit szóltok és tesztek, mindent az Úr Jézus nevében tegyetek s adjatok hálát általa Istennek, az Atyának.

Állapotbeli kötelességek. Asszonyok! Engedelmeskedjetek férjeteknek, amint az Úrban illik.

Férfiak! Szeressétek feleségteket, s ne legyetek indulatosak velük szemben.

Gyermekek! Fogadjatok szót mindenben szüleiteknek, mert ez kedves az Úrnak.

Atyák! Ne keserítsétek gyermekeiteket, hogy kedvüket ne veszítsék.

Szolgák! Engedelmeskedjetek mindenben földi uratoknak, ne látszatra szolgáljatok, mint akik emberek tetszését keresik, hanem egyszerű szívvel, az Úr félelmében. Bármit tesztek, lélekkel tegyétek, az Úrnak teszitek, nem embereknek. Hiszen tudjátok, hogy az Úrtól kapjátok jutalmul az örökséget! Szolgáljatok az Úr Krisztusnak! A gonosz meglakol gonoszságáért. Személyválogatás nincsen (Istennél).

Gazdák! Adjátok meg szolgáitoknak, ami jogos és méltányos. Gondoljátok meg, hogy nektek is van Uratok a mennyben.

Befejező intelmek. Legyetek állhatatosak és éberek a könyörgésben és hálaadásban. Imádkozzatok egyúttal értünk is, hogy Isten adja meg a beszéd készségét Krisztus titkának hirdetésére — ezért vertek bilincsbe — hogy úgy tárjam föl azt, amint kötelességem. A kívülállókkal szem-

16. Már az első század liturgiájában is szerepeltek az ószövetségi zsoltárokon kívül a keresztény himnuszok és énekek is (lásd 1 Kor. 14, 26; Ef. 5, 19).

18. Ezekről az állapotbeli kötelességekről szent Pál az efezusi levélben (5, 21—6, 9) részletesebben beszél.

6 ben okosan viselkedjetek. Az időt jól értékesítsétek. Beszédetek legyen mindig szíves, sóval ízes, s akkor helyesen tudtok majd megfelelni mindenkinek.

Befejezés.

7 Személyes helyzetemről majd beszámol nektek Tihikusz, kedves testvérem, hű szolgám és munkatársam az
8 Úrban. Éppen azért küldöm hozzátok, hogy tudomást szerezzetek helyzetemről, s hogy megvígasztalja szívete-
9 ket. Vele megy kedves és hű testvérem, Onezimusz, aki földitek. Ők majd beszámolnak mindenről, ami itt történik.
10 Köszönt titeket fogolytársam Arisztarkusz és Márk, Barnabás unokaöccse. A rá vonatkozó rendelkezéseimet már megkaptátok. Ha hozzátok érkezik, fogadjátok szívesen.
11 Köszönt továbbá Jézus is, másik nevén Jusztusz. A zsidók közül ezek egyedüli munkatársaim Isten országának ér-
12 dekében. Valóban vígasztalásomra voltak. Köszönt titeket földitek, Epafrász, Krisztus Jézus szolgája. Ő állandóan küzd értetek imáiban, hogy teljesen és tökéletesen
13 megvalósítsátok Isten akaratát. Tanuskodom róla, hogy sokat dolgozik értetek és azokért, akik Laodiceában és
14 Hierápoliszban élnek. Köszönt titeket Lukács, kedves
15 orvosunk, és Démász. Köszöntsétek a Laodiceában élő testvéreket és Nimfát meg a házában lévő közösséget.
16 Ha majd fölolvasták ezt a levelet nálatok, gondoskodjatok róla, hogy a laodiceai egyházban is fölolvassák. Ti
17 meg a laodiceaiakét olvassátok el. Arhippusznak mondjátok meg: Légy rajta, hogy az Úrban kapott hivatásodat teljesítsd!
18 Itt a sajátkezű köszöntésem: Pál. Emlékezzetek meg bilincseimről. Kegyelem veletek! (Amen.)

---

6. *Sóval ízes* annyit jelent, mint tartalmas, vagyis olyan beszéd, amely lelki szempontból jó hatással van az emberekre.

13. Laodicea és Hierápolisz Kolosszéval szomszédos két város.

16. A versből kitünik, hogy az Apostol a laodiceai híveknek is írt. A levél némelyek szerint elveszett, mások szerint azonos az efezusi levéllel.

Az első tesszalonikai levél.

Az Égei-tenger partján fekvő Tesszalonika, a mai Szaloniki, Macedónia fővárosa és a római birodalom egyik jelentős kikötője és kereskedelmi központja volt. Szent Pál, miután második missziós útján 51-ben átkelt Európába, Filippiből érkezett ide (Ap. Csel. 17, 1) és hosszabb ideig maradt (1 Tessz. 2, 7—12; Fil. 4, 16). Először a zsidóknak hirdette az evangéliumot, s csak a csekély eredmény láttára fordult a pogányokhoz. A zsidó vallást követő pogányok közül és általában a pogány lakosság köréből sokan lettek keresztények. A zsidók végülis irígységből zavargást keltettek ellene, úgyhogy el kellett hagynia a várost (Ap Csel. 17, 1—10). Béreán keresztül Aténbe vette útját. Közben állandó aggodalommal gondolt a fiatal tesszalonikai egyházra, és Aténből Timóteust küldte az ottani hívekhez, hogy megerősítse őket hitükben zsidó üldözőikkel szemben és hírt hozzon helyzetükről (Ap. Csel. 17, 15; 1 Tessz. 3, 1—5).

Timóteus Korintusban találkozott az Apostollal (Ap. Csel. 18, 5). Kedvező híreket hozott Tesszalonikából: a hívek állhatatosak a hitben és példaadó szeretetben élnek, apostolukhoz és lelki atyjukhoz, szent Pálhoz pedig, a zsidók vádaskodásai ellenére is, szívből ragaszkodnak (1 Tessz. 3, 6—10; 4,9.10). Némi aggodalomra adott azonban okot, hogy a hívek közül néhányan a fényűző nagyváros kísértései közt a pogányok bűneibe, különösen a tisztátalanság és a kapzsiság bűnébe estek (4, 3—6), mások Krisztus közeli eljövetelének kifogásával tétlenségre adták magukat (4, 11.12; 5, 1—3), végül voltak, akiket az elhúnyt keresztények sorsa nyugtalansággal töltött el (4, 13—18).

Az Apostol tehát levelének első részében hitükben és személyéhez való ragaszkodásban erősíti híveit (1—3 fejezet), a másodikban pedig a méltó keresztény életre buzdít és a Krisztus második eljövetelére vonatkozó tanítást fejti ki (4—5 fejezet).

A levelet hamarosan Timóteus megérkezése után 51-ben vagy 52-ben írta az Apostol Korintusból. Időrendben ez szent Pál első levele. Hitelességéről Ireneusz, Tertullián, Alexandriai Kelemen és a Muratori-töredék tanuskodik.

Szent Pál apostol első levele a tesszalonikaiakhoz.

Bevezetés.

1 **Címzés és apostoli üdvözlet.** Pál, Szilvánusz és Timóteus a tesszalonikaiak egyházának, az Atyaistenben és az Úr Jézus Krisztusban.

Kegyelem nektek és békesség.

2 **Köszönet és elismerés.** Mindenkor hálát adunk mind-
3 nyájatokért Istennek, amikor imádságainkban megemlé-
kezünk rólatok. Szüntelenül gondolunk Istenünk és Atyánk
4 előtt tevékeny hitetekre, áldozatos szeretetetekre és állha-
tatos reményetekre Urunkban, Jézus Krisztusban. Meg
5 vagyunk győződve, Istentől szeretett testvéreim, hogy
választottak vagytok. Evangéliumunk ugyanis nemcsak
szóval jutott el hozzátok, hanem erővel, a Szentlélek kiá-
6 rasztásával és mélységes meggyőződéssel is. Hiszen tud-
játok, hogyan léptünk föl köztetek, tiértetek. Követőink
7 lettetek, és az Úr követői. A sok nehézség ellenére is a
Szentlélek örömével fogadtátok az igét, úgyhogy Mace-
8 dóniában és Ahájában minden hívő példaképévé lettetek.
Tőletek terjedt el ugyanis az Úr igéje, nemcsak Macedó-
niában és Ahájában, — Istenbe vetett hitetek mindenüvé
9 eljutott, úgyhogy nem is szükséges róla beszélnünk. Hiszen
az emberek maguk beszélnek róla, hogyan jutottunk el

1. *Szilvánusz*, a Szilás névnek hosszabb alakja (lásd Ap. Csel. 15.16.17. fejezet).

2—7. Szent Pált szüntelen *hálaadásra* indítja a tesszalonikai egyházban uralkodó jó szellem, mely Isten kegyelmi kiválasztásának jele. Az evangélium hirdetését Tesszalonikában Isten különleges segítsége támogatta, a hívek pedig készségesen elfogadták az isteni tanítást.

hozzátok, s hogyan tértetek a bálványoktól Istenhez, hogy az élő és igaz Istennek szolgáljatok, s hogy várjátok a mennyből halottaiból föltámasztott Fiát: Jézust, aki megment minket az eljövendő haragtól.

Az Apostol kapcsolata a tesszalonikai hívekkel.

Föllépése Tesszalonikában. Magatok is tudjátok, testvérek, hogy megjelenésünk köztetek nem volt eredménytelen. Előzőleg ugyan, mint tudjátok, Filippiben szenvedés és bántalom ért, de Istenünkben bízva a sok nehézség közt is mertük hirdetni Isten evangéliumát. Igehirdetésünk ugyanis nem megtévesztő vagy hamis szándékból ered, és csalással sem jár, hanem úgy beszélünk, mint akiket Isten alkalmasnak ítélt, hogy rájuk bízza az evangélium hirdetését. Nem is keressük emberek tetszését, hanem Istenét, aki szívünket vizsgálja. Amint tudjátok, a hízelgő beszéd soha nem volt szokásunk, s a kapzsi szándékra sem kerestünk ürügyet. Isten a tanunk rá! Emberi elismerést nem kerestünk, sem a tieteket, sem másokét. Bár mint Krisztus apostolai érvényesíthettük volna tekintélyünket, mégis olyan gyöngédek voltunk hozzátok, mint az anya, aki dajkálja gyermekét. Úgy vonzódtunk hozzátok, hogy nemcsak Isten evangéliumát, hanem életünket is nektek akartuk adni. Ennyire megszerettünk titeket! Emlékezhettek testvérek keserves munkánkra és fáradozásunkra. Éjjel-nappal dolgoztunk, hogy senkit se terheljünk közületek, s úgy hirdettük nektek Isten evangéliumát. Tanuk vagytok rá ti és az Isten, milyen szentül, becsületesen és kifogástalanul éltünk nálatok, akik a hitre tértetek. Azt is tudjátok, hogy mint az atya gyermekét, úgy intettünk, buzdítottunk, sőt egyenkint rábeszéltünk titeket, hogy méltóan éljetek ahhoz az Istenhez, aki meghívott dicsőséges országába.

Az elért eredmény. Ezért szüntelenül hálát adunk Istennek, hogy az Isten tőlünk hallott igéjét nem emberi tanításként fogadtátok, hanem — amint valóban az —

7. A Vulgátában: „mégis olyanok voltunk köztetek mint kicsinyek, oly módon, amint a dajka ápolja gyermekét."

Isten igéjeként, amely bennetek, hívőkben munkálkodik.
14 Ti, testvéreim, követői lettetek Isten judeai egyházainak,
melyek Krisztus Jézusban élnek. Hiszen ugyanazt szen-
15 vedtétek el saját népetektől, mint azok a zsidóktól. Azok
az Úr Jézust és a prófétákat is megölték, s minket is üldöz-
tek. Ezért Istennek nem kedvesek, az embereknek pedig
16 ellenségei. Utunkba állnak, hogy ne hirdethessük az igét
a pogányok üdvösségére. Így betöltik mindenkor bűneik
mértékét, és rájuk nehezedik (Isten) haragja teljes erejével.

17 **A viszontlátás vágya.** Testvéreim, mi egy időre ugyan
külsőleg elváltunk tőletek, de szívünkben nem. Sőt még
nagyobb vágyódással szeretnénk titeket szemtől-szembe
18 látni. Ezért el akartunk menni hozzátok, én Pál, ismétel-
19 ten is, de a sátán megakadályozott. Ki volna ugyanis a mi
reményünk, örömünk és dicsekvésünk koronája Urunk
20 Jézus (Krisztus) előtt eljövetele napján, ha nem ti? Hiszen
ti vagytok a mi dicsőségünk és örömünk.

3 Ezért, mivel már nem bírtuk tovább, elhatároztuk, hogy
2 egyedül maradunk Aténben, és elküldtük hozzátok Timó-
teus testvérünket, Krisztus hirdetésében Isten szolgáját.
3 Erősítsen meg hitetekben és buzdítson, hogy senki meg ne
tántorodjék a jelen szenvedések közt. Hiszen tudjátok,
4 hogy ez a rendeltetésünk. Amikor ugyanis még nálatok
voltunk, előre megmondtuk, hogy megpróbáltatás vár
5 ránk. Tudjátok, hogy úgy is történt. Ezért, mivel már nem
bírtam tovább, elküldtem hozzátok, hogy hírt halljak hi-
tetekről: Vajjon nem vitt-e kísértésbe a kísértő, és fárad-
ságunk nem veszett-e kárba?

14—16. Az Apostol megállapítja, hogy a zsidónép Isten küldötteinek üldözésével egész története folyamán kihívta maga ellen az Úr haragját. Most is, amikor a megváltással az emberiség történetének új korszaka kezdődik, meg akarják akadályozni az apostolok munkáját, de Isten büntetése ismét lesujt rájuk.

18. A *sátán*, vagyis azok a nehézségek, melyeket ellenfelei, mint a a sátán eszközei támasztottak.

1. 2. Az Apostol Béreában elvált utitársaitól Szilástól és Timóteustól, és nélkülük ment Aténbe (Ap. Csel. 17, 14). Timóteus hamarosan utána ment. Szent Pál azonban visszaküldte Tesszalonikába, mert hírt akart hallani az egyház helyzetéről. Mikor Timóteus elvégezte megbízatását, Béreában találkozott Szilással. Korintusban csatlakoztak újra szent Pálhoz.

Timóteus jó hírei. Most azonban Timóteus visszatért 6
tőletek és jó hírt hozott hitetekről, szeretetetekről, s arról,
hogy szívesen emlékeztek ránk, sőt látni vágytok minket,
mint ahogy mi is titeket. Ezért minden baj és szenvedés 7
közt is megvígasztalt a ti hitetek, testvérek, s most az a 8
gondolat éltet minket, hogy ti szilárdan álltok az Úrban.
Hogyan is róhatnók le hálánkat Istennek azért a nagy 9
örömért, amellyel miattatok örvendünk Isten előtt? Éjjel- 10
nappal buzgón imádkozunk, hogy szemtől-szembe láthas-
sunk és pótolhassuk hitetek hiányait.

Isten, a mi Atyánk, és Urunk Jézus (Krisztus) vezesse 11
hozzátok utunkat! Titeket pedig gyarapítson és gazda- 12
gítson az Úr a szeretetben, egymás és mindenki iránt, mint
ahogy mi is szeretünk titeket. Tegye állhatatossá szíveté- 13
ket, hogy feddhetetlen szentségben állhassatok Istenünk
és Atyánk elé, amikor Urunk Jézus eljön összes szentjei-
vel. (Amen.)

Intések és tanítások.

Istennek tetsző élet. Egyébként, testvérek, kérünk és 4
intünk titeket az Úr Jézusban: Amint tőlünk tanultátok,
hogyan kell Istennek tetsző életet élnetek, úgy is éljetek,
hogy egyre előbbre haladjatok. Hiszen tudjátok, hogy 2
az Úr Jézus nevében milyen utasításokat adtunk nektek.
Isten akarata ugyanis az, hogy szentekké legyetek. Tar- 3
tózkodjatok a paráznaságtól. Mindegyiktek szentül és 4
tisztességesen éljen feleségével, s ne szenvedélyes érzéki- 5
ségben, mint a pogányok, akik nem ismerik az Istent.
Senki üzletkötésben meg ne károsítsa és meg ne csalja 6
testvérét, mert az Úr megtorolja mindezt, amint már előbb
megmondtuk és szentül állítottuk. Hiszen az Úr nem bű- 7
nös életre hívott minket, hanem szentségre. Aki tehát eze- 8
ket megveti, nem embert vet meg, hanem az Istent, aki
ránk árasztotta Szentlelkét.

Felebaráti szeretet. A testvéri szeretetről nem szük- 9
séges írnom nektek, hiszen Isten maga oktatott ki, hogy
szeressétek egymást. Sőt gyakoroljátok is egész Macedó- 10

niában minden testvérrel szemben. Ám arra kérünk test-
11 vérek, hogy gyarapodjatok is benne. Igyekezzetek békében élni, törődjetek a magatok dolgával, dolgozzatok saját
12 kezetekkel, amint meghagytuk nektek. Viselkedjetek tisztességesen a kívülállókkal szemben és ne szoruljatok rá senkire.

13 **Az elhúnytak sorsa.** Nem akarjuk testvérek, hogy az elhúnytak felől tájékozatlanok legyetek, hogy ne szomor-
14 kodjatok, mint a többiek, akiknek nincs reményük. Ha Jézus, mint ahogy hisszük, meghalt és föltámadt, akkor Isten azokat is, akik Jézusban húnytak el, vele együtt föl-
15 támasztja. Az Úr tanítása alapján ugyanis ezt mondjuk nektek: Mi élők, akik az Úr eljöveteléig megmaradunk,
16 nem előzzük meg az elhúnytakat. A parancsszóra, a főangyal kiáltására, Isten harsonazengésére az Úr maga száll le a mennyből, s először a Krisztusban elhúnytak támadnak
17 fel. Azután mi élők, akik megmaradtunk, a felhőkön velük együtt elragadtatunk a magasba Krisztus elé, és így min-
18 denkor az Úrral leszünk. Vígasztaljátok tehát egymást ezzel a tanítással.

5 **A keresztény éberség.** Ami az időt és órát illeti, test-
2 vérek, arról szükségtelen írnom. Hiszen magatok is pontosan tudjátok, hogy az Úr napja úgy jön el, mint éjjel a
3 tolvaj. Amikor azt hangoztatják: Béke és biztonság, akkor éri őket hirtelen a pusztulás, akárcsak várandós asszonyt
4 a fájdalom, és meg nem menekülnek. De ti testvérek, nem jártok sötétben, hogy az a nap tolvaj módjára lephessen

13—18. Szent Pál figyelmezteti a tesszalonikaiakat, hogy ne aggódjanak és ne bánkódjanak túlságosan az elhúnytak miatt, mint a pogányok, hiszen az Úr második eljövetele alkalmával dicsőségben és örökre egyesülnek velük. Akiket Krisztus eljövetele életben talál, nem dicsőülnek meg a már meghalt hívek előtt, mert előbb a holtak támadnak föl, s csak utána következik a dicsőség. — A Pápai Szentírásbizottság 1915 június 18-i döntése szerint ezeket a verseket nem úgy kell értelmezni, hogy az Apostol önmagát és olvasóit azok közé számítja, akik megérik Krisztus dicsőséges eljövetelét.

1—11. Az Apostol fölöslegesnek tartja a Krisztus második eljövetelével kapcsolatos találgatásokat, hiszen az Úr maga hangsúlyozta, hogy váratlanul jön el, és az időpontra vonatkozóan kifejezetten visszautasított minden fölvilágosítást (Mk 13, 32; Ap. Csel. 1, 7).

meg. Hiszen mindnyájan a világosság és a nappal fiai 5
vagytok. Nem vagyunk az éjszakáé, sem a sötétségé. Ne 6
is aludjunk hát mint a többiek, hanem legyünk éberek és
józanok. Az alvók éjjel alszanak, és a részegek éjjel itta- 7
sodnak meg. Mi azonban, kik a nappalé vagyunk, legyünk 8
józanok, és öltsük föl a hit és a szeretet páncélját, sisak-
ként pedig az üdvösség reményét. Hiszen Isten nem a ha- 9
ragra szánt, hanem az üdvösség elnyerésére Urunk Jézus
Krisztus által, aki meghalt értünk, hogy akár ébren 10
vagyunk, akár szunnyadunk, vele éljünk. Ezért vígasztal- 11
játok egymást, s legyetek egymás épülésére, mint ahogy
meg is teszitek.

Végső intelmek. Kérünk titeket, testvérek, becsüljétek 12
meg azokat, akik köztetek fáradnak és, mint előljáróitok
az Úrban, vezetnek titeket. Munkájuk miatt legyetek 13
irántuk minél nagyobb szeretettel, s éljetek velük béke-
ségben.

Kérünk továbbá testvérek, feddjétek meg a nyughatat- 14
lanokat, bátorítsátok a kislelkűeket, gondozzátok a bete-
geket, legyetek türelemmel mindenki iránt. Ügyeljetek, 15
hogy senki rosszért rosszal ne fizessen, hanem szolgáljátok
szüntelen odaadással egymás javát és a többiekét. Legyetek 16
mindig derűsek! Szüntelenül imádkozzatok! Adjatok hálát 17. 18
mindenért, mert Isten ezt kívánja mindnyájatoktól Krisz-
tus Jézusban. A Lelket el ne fojtsátok! A prófétai beszédet 19. 20
el ne vessétek! Vizsgáljatok meg mindent, a jót tartsátok 21
meg. Mindenféle rossztól óvakodjatok. 22

A békesség Istene szenteljen meg titeket teljesen. Őrizze 23
meg szellemetek, lelketek és testetek egészen feddhetetle-
nül Urunk Jézus Krisztus eljöveteléig. Hűséges az, aki 24
meghívott titeket: ő majd meg is teszi.

---

8. A lelki fegyverzetről lásd Ef. 6, 16.17.
17. Lásd Lk 18, 1 jegyzet.
19. A Szentlélek kegyelmeit és ajándékait becsüljék meg, és megnyilvánulásukat ne akadályozzák, hiszen a közösség javát szolgálják.
21. Ami a Szentlélek megnyilvánulásának látszik, azt a hívek ne fogadják el, a nélkül hogy meg ne vizsgálnák. Így a csalást jobban meg tudják majd különböztetni a Szentlélek igazi működésétől.

Befejezés.

25. 26 Testvérek, imádkozzatok értünk is. Köszöntsetek min-
27 den testvért szent csókkal. Parancsolom az Úr nevében, hogy olvassák föl ezt a levelet minden (szent) testvér előtt.
28 A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen veletek! (Amen.)

A második tesszalonikai levél.

Tesszalonikából az első levél elküldése után újabb hírek érkeztek: a fiatal egyház üldözése erősödött, de a hívek példás lelkierővel és állhatatos hittel helytálltak. Az üldözések hatására azonban a Krisztus második eljöveteléről szóló tanítást helytelen értelemben magyarázták, mintha Krisztus eljövetele már küszöbön állna. Ennek a véleménynek képviselői egy állítólagos jövendölésre, illetőleg az Apostoltól származó szóbeli vagy levélben történt kijelentésre hivatkoztak (2 Tessz. 2, 2). Ez némelyeket belsőleg megzavart (2, 1.2), másoknál tétlenséget és állapotbeli kötelességeik elhanyagolását okozta (3, 6—12).

Ez a helyzet arra indította az Apostolt, hogy egy második levelet írjon a tesszalonikai egyháznak. A levél első részében megcáfolja a Krisztus második eljövetelére vonatkozó téves tanítást (1—2 fejezet), a másodikban a tétlenségtől és a munkakerülő, rendetlen élettől óvja híveit (3 fejezet).

Ez a levél hamarosan az első után kelt, amikor Szilás és Timóteus még az Apostol mellett volt Korintusban. Hitelességét az első levélnél említett tanuk bizonyítják.

Szent Pál apostol második levele a tesszalonikaiakhoz

Bevezetés.

Címzés és apostoli üdvözlet. Pál, Szilvánusz és Timóteus a tesszalonikaiak egyházának, az Atyaistenben és az Úr Jézus Krisztusban. 1

Kegyelem nektek és békesség az Atyaistentől és az Úr Jézus Krisztustól. 2

Köszönet és elismerés. Mindenkor hálaadással tartozunk értetek Istennek, testvérek, mégpedig méltán, mert hitetek nőttön-nő és az egymás iránt való szeretet mindnyájatokban gyarapszik. Dicsekszünk is veletek Isten egyházaiban: állhatatosságtokkal és hitetekkel, mellyel minden üldözést és zaklatást elviseltek, Isten igazságos ítéletének bizonyságaként, hogy méltók legyetek Isten országára, amelyért szenvedtek is. Méltányos egyébként, hogy Isten zaklatóitoknak zaklatással fizessen meg. Nektek zaklatottaknak pedig, velünk együtt, megnyugvással, amikor az Úr Jézus megjelenik angyalseregével a mennyből, lobogó tűzzel. Akkor megbünteti majd azokat, akik Istent nem ismernek és Urunk Jézus (Krisztus) evangéliumának nem engedelmeskednek. Ezek örök kárhozattal lakolnak: távol az Úr színétől és fölséges hatalmától, azon a napon amikor eljön, hogy szentjeiben megdicsőüljön és híveiben megcsodálják. Nálatok ugyanis a mi tanuságtételünk hitre talált. 3 4 5 6 7 8 9 10

Ezért imádkozunk is értetek mindenkor, hogy Istenünk meghívására méltasson és hathatósan befejezze a hitből fakadó jóratörekvésteket. Így dicsőül meg Urunk Jézus (Krisztus) neve bennetek, és ti is őbenne, Istenünknek s az Úr Jézus Krisztusnak kegyelméből. 11 12

5—10. Az Apostol Isten igazságos ítéletével vígasztalja üldözést szenvedő híveit. Ez az ítélet, mely a hívőknek jutalmat, az üldözőknek pedig büntetést hoz, az utolsó ítéletkor lesz teljes.

Krisztus második eljövetele.

2 **Az eljövetel előjelei.** Ami Urunk, Jézus Krisztus eljövetelét és a vele való egyesülésünket illeti, arra kérünk testvérek,
2 ne veszítsétek el egyhamar józan eszeteket, és meg ne riasszon sem lelki kinyilatkoztatás, sem állítólag tőlünk eredő beszéd vagy levél, mintha az Úr napja már küszöbön állna.
3 Semmiképen el ne ámítsanak titeket, hiszen előbb be kell következnie az elpártolásnak és nyilvánvalóvá kell lennie
4 a bűn emberének, a kárhozat fiának, az ellenségnek, aki Isten fölé emelkedik és mind a fölé, ami szent. Sőt Isten templomában foglal helyet s azt állítja magáról, hogy Isten.

5 Nem emlékeztek, hogy amikor még nálatok voltam,
6 mindezt megmondtam nektek? Tudjátok azt is, mi késlel-
7 teti föllépésének idejét. A gonoszság titka már tevékeny,
8 csak annak kell még az útból eltünnie, aki késlelteti. Akkor majd megjelenik a gonosz, akit az Úr Jézus elsöpör szája lehelletével és megsemmisít jövetelének tündöklésével.
9 Jöttét a sátán közreműködésével mindenféle feltünő tett,
10 szemfényvesztő jel és hamis csoda kíséri, meg mindenféle gonosz csábítás is azok vesztére, akik elkárhoznak, mert nem fogadták el az igazság szeretetét, hogy üdvözüljenek.
11 Ezért engedi meg Isten, hogy súlyos tévedésbe essenek és
12 higgyenek a hazugságnak. Így mindazoknak, akik nem hajlottak az igazságra, hanem a gonoszságban telt kedvük, ítéletben lesz részük.

2—4. Tesszalonikában az a fölfogás terjedt el, hogy *küszöbön áll* Krisztus második eljövetele. Ez részben egy hamis jövendölésre, részben az Apostolnak tulajdonított szóbeli vagy írott kijelentésre támaszkodott. Szent Pál figyelmezteti a tesszalonikaiakat, hogy Krisztus második eljövetelét két eseménynek kell megelőznie: a nagy hittagadásnak és az antikrisztus föllépésének. Az antikrisztust a *bűn emberének* nevezi, mert minden istentelenséget egyesít magában; a *kárhozat fiának*, mert sorsa az örök kárhozat lesz.

6. 7. Az istentelenség szelleme már működik a világban, de nem tud teljes mértékben érvényesülni. Az a titokzatos erő, mely föltartóztatja, valószínűleg az isteni gondviselés rendelkezése: előbb az egész világon hirdetni kell az evangéliumot, a pogányoknak be kell lépniük az Egyházba, s a zsidóknak meg kell térniük.

9—12. A hívek megnyugtatása után az Apostol részletesebben leírja az antikrisztus föllépését.

Buzdítás az állhatatosságra. Mi mindenkor hálával 13
tartozunk értetek az Istennek, testvérek, kedveltjei az Úrnak, mert Isten zsengéül választott ki titeket, hogy a Lélek megszentelése és az igazság hite által üdvözüljetek. Evangéliumunk által arra hívott meg titeket, hogy részesüljetek Urunk Jézus Krisztus dicsőségében. 14

Legyetek tehát állhatatosak testvérek, és ragaszkodjatok 15
a hagyományokhoz, amelyeket akár élőszóval, akár levelünkből tanultatok. Urunk Jézus Krisztus maga, és Isten, 16
a mi Atyánk, aki szeretett minket, s kegyelmével örök vígasztalást és jó reménységet ajándékozott nekünk, vígasz- 17
talja meg szíveteket, s erősítse meg szóban és tettben minden jóra.

Különböző intelmek.

Imádság az Apostolért. Egyébként, testvérek, imád- 3
kozzatok értünk, hogy az Úr igéje terjedjen és dicsőségre jusson, mint nálatok is, s hogy megszabaduljunk a kelle- 2
metlen és gonosz emberektől. A hit ugyanis nem mindenkié. Az Úr azonban hűséges: ő megerősít titeket és megőriz a 3
gonosztól. Bízom az Úrban, hogy megteszitek és meg is 4
fogjátok tenni, amit meghagytunk. Az Úr vezérelje szí- 5
veteket Isten szeretetére és Krisztus türelmére.

Óvás a tétlenségtől. Urunk Jézus Krisztus nevében 6
meghagyjuk nektek, testvérek, hogy kerüljetek minden olyan testvért, aki rendetlen életet él, s nem követi a hagyományt, melyet tőlünk kapott. Tudjátok magatok is, hogyan 7
kell minket követni. Hiszen nem éltünk köztetek rendetlenül. Senki kenyerét ingyen nem ettük, hanem keserves 8
fáradsággal, éjjel-nappal megdolgoztunk érte, hogy egyikteknek se legyünk terhére. Nem mintha nem lett volna jo- 9
gunk rá, hanem hogy példát adjunk nektek követésünkre.

2. A *kellemetlen és gonosz emberek* a zsidók, akik mindenütt üldözik őt.

6—15. A tesszalonikaiak túlságosan sokat foglalkoztak Krisztus második eljövetelének kérdésével és ez lelki nyugtalanságot okozott köztük, elhanyagolták állapotbeli kötelességüket és tétlenségben éltek. Az Apostol fölhívja figyelmüket a munka kötelességére.

10 Amikor ugyanis nálatok voltunk, meghagytuk nektek,
11 hogy aki nem akar dolgozni, ne is egyék. Hallottuk ugyanis, hogy némelyek rendetlenül élnek, semmit sem dol-
12 goznak, hanem haszontalanságra fecsérlik idejüket. Az ilyeneknek meghagyjuk és buzdítjuk őket az Úr Jézus Krisztusban, hogy nyugodt munkával keressék kenyerüket.
13 Ti pedig, testvérek, ne fáradjatok el a jócselekedetekben.
14 Ha valaki nem engedelmeskednék a levélben írt tanításnak, azt jegyezzétek meg, s kerüljétek társaságát, hadd
15 eszméljen magára. De ne bánjatok vele mint ellenséggel, hanem feddjétek meg mint testvért.

Befejezés.

16 A békesség Ura adjon nektek mindig, minden körülmények közt békét. Az Úr legyen mindnyájatokkal.
17 Itt a sajátkezű köszöntésem: Pál. Minden levelet így írok alá. Ez a kézírásom.
18 A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen mindnyájatokkal. (Amen.)

A Timóteushoz írt első levél.

A Timóteushoz írt két levél és a Tituszhoz írt levél megegyezik abban, hogy nem híveknek, hanem egyházi előljáróknak szól és a lelkipásztor hivatásbeli kötelességeit (egyházkormányzás, előjárók kiválasztása, istentisztelet elrendezése, stb.) tárgyalja, továbbá a hívek lelki vezetésére ad tanácsokat és példaadó életre buzdítja az előljárót. Ezeket a leveleket különleges jellegük miatt *lelkipásztori leveleknek* szokás nevezni.

A levelek hangja és tartalma szent Pálra vall. A körülmények, amelyek közt írták őket, szintén az Apostolra utalnak. Mivel ezeket a belső érveket a hagyomány is megerősíti, a Pápai Szentírás-bizottság 1913 június 12-én kelt

döntése szerint szent Pált kell a levelek szerzőjének tekintenünk. Római fogságából történt kiszabadulása után írta őket az Apostol.

Szent Timóteus Pál apostol kedves tanítványa, hűséges kísérője és munkatársa volt. A kisázsiai Likaónia tartomány Lisztra nevű városából származott. Atyja pogány volt, de anyja, Euniké, és nagyanyja, Loisz, buzgó zsidó, s ők az ószövetségi vallás szellemében nevelték az ifjút (Ap. Csel. 16, 1; 2 Tim. 1, 5; 3, 15). Valószínűleg mindháromukat akkor térítette keresztény hitre az Apostol, amikor első missziós útján Lisztrában járt (Ap. Csel. 14, 6—19). Második útján Lisztrában maga mellé vette Timóteust (Ap. Csel. 16, 2.3), s ettől fogva, amint az apostoli levelek címzései tanusítják, szinte állandóan kíséretében volt. Szerette és értékelte kísérőjét (Fil. 2, 19—23), és fiatal kora ellenére először Tesszalonikában (1 Tessz. 3, 1—8), majd Korintusban (1 Kor. 4, 17; 16, 10) fontos föladatok teljesítésével bízta meg. Az Apostol mellett van római fogsága idején (Fil. 1, 1; 2, 19; Kol. 1, 1; Filem. 1) és kiszabadulása után elkíséri keleti útjára. Püspökké szentelése után (1 Tim. 1, 18; 2 Tim. 1, 6) az efezusi egyház vezetésére kap megbizatást (1 Tim. 1, 3). Mikor azonban Pál ismét fogságba kerül és élete végének közeledését érzi, Rómába hívja szeretett tanítványát (2 Tim. 4, 21). Az Apostol vértanuhalála után Timóteus visszatért Efezusba és a hagyomány szerint Nerva császársága idején, 97-ben halt vértanuhalált. Az Egyház január 24-én ünnepli.

Az efezusi egyház vezetése nem csekély terhet rótt Timóteus vállára. A „ragadozó farkasok", akikre szent Pál célzott, amikor Milétuszban elbúcsúzott az efezusi előljáróktól (Ap. Csel. 20, 29), valóban rátörtek az egyházra. Timóteus föladata volt, hogy a hamis tanításokkal szemben megvédje a hívek igaz hitét, vigyázzon a közösség életének belső rendjére és az apostoli munkát, az egyházközségek szervezését is tovább folytassa. Az Apostol maga is érzi a föladat súlyosságát és ebben a levélben siet utasításaival és tanácsaival szeretett tanítványa segítségére.

A levél föltételezi, hogy Efezusban fejlett egyházi élet van, s hogy tévtanítók is fölléptek, az Apostol tehát nem írhatta levelét első fogsága előtt. Valószínűleg 65-ben kelt Macedóniából (1 Tim. 1, 3).

Szent Pál apostol első levele Timóteushoz.

Bevezetés.

1 **Címzés és apostoli üdvözlet.** Pál, üdvözítő Istenünknek és reménységünknek, Krisztus Jézusnak rendelkezéséből Krisztus Jézus apostola, Timóteusnak, igaz fiának a hitben.

Kegyelem, irgalom és békesség az Atyaistentől és Urunktól Krisztus Jézustól.

Általános lelkipásztori kötelességek.

3 **Harc a hamis tanítások ellen.** Amikor Macedóniába indultam, arra kértelek, maradj Efezusban és kösd némelyek lelkére, hogy ne tanítsanak tévesen, ne vesződjenek mendemondákkal és végnélküli családfákkal, melyek inkább a vitatkozást segítik elő, mint a hiten alapuló isteni üdvrend megvalósítását. Ennek a rendelkezésnek célja a tiszta szívből, jó lelkiismeretből és őszinte hitből fakadó szeretet. Ettől tértek el az illetők és üres fecsegésre adták magukat. Törvénytanítók szeretnének lenni, de meg sem értik, amit mondanak és amit csökönyösen állítanak.

8 Mi tudjuk, hogy jó a törvény, ha helyesen tartja meg valaki. Tudom, hogy a törvényt nem az igaz emberért

3—7. Az Apostol arra inti Timóteust, hogy ne tűrje a hívek közt az oktalan *tanításokat* és a fölösleges *vitákat*. A zsidóknál ugyanis ebben az időben különböző származás-elméletek voltak divatban, s az volt a törekvésük, hogy őseik sorát minél messzebbről vezessék le. Ez sok vitára adott akalmat.

8—11. A *törvényre* csak azoknak van szükségük, akik nem tudnak

hozták, hanem a gonoszokért, lázadozókért, istentelenekért, bűnösökért, vallástalanokért, a szentség ellenségeiért, azokért, akik apjukra-anyjukra kezet emelnek, gyilkosokért, paráznákért, fajtalanokért, rabszolgakereskedőkért, hazugokért, hamisan esküvőkért, meg mindazért, ami az igaz tanítással ellenkezik, mely a boldog Isten dicsőségének rám bízott evangéliuma.

Hála az apostoli hivatásért. Hálát adok Urunknak, Jézus Krisztusnak, aki erőt adott nekem, mert megbízhatónak tartott, amikor szolgálatára rendelt, bár azelőtt káromló, üldöző és erőszakos ember voltam. Ám (Isten) mégis megkönyörült rajtam, mert hitetlenségemben tudatlanul cselekedtem. Sőt valósággal elárasztott az Úr kegyelme a Krisztus Jézusban való hittel és szeretettel. Igaz beszéd ez és teljes hitelt érdemel: Krisztus Jézus azért jött a világra, hogy a bűnösöket üdvözítse, s ezek közt én vagyok az első. De éppen ezért találtam irgalomra, hogy Jézus Krisztus rajtam, az elsőn mutassa meg minden türelmét, példaképül azoknak, akik a jövőben hisznek benne és az örök életre jutnak. Az örökkévalóság királyának, a halhatatlan és láthatatlan, egyedülvaló Istennek legyen tisztelet és dicsőség mindörökkön-örökké. Ámen.

A rád vonatkozó korábbi prófétai szavak értelmében lelkedre kötöm, Timóteus fiam: vívd meg bizalommal a jó harcot. Őrizd meg a hitet és a jó lelkiismeretet, melyet néhányan elvetettek, s ezért hajótörést szenvedtek a hitben. Közéjük tartoznak Himeneusz és Alexander, akiket a sátánra hagytam: hadd tanulják meg, hogy ne káromkodjanak.

Buzdítás az imádságra. Mindenekelőtt arra kérlek, végeztess könyörgéseket, imádságokat, esedezéseket és hálaadásokat minden emberért, királyokért és minden följebbvalóért, hogy istenfélelemmel és tisztességgel teljes, bé-

külső kényszer nélkül helyesen élni. Az igazi keresztény ezzel szemben belső meggyőződésből, szabadon teljesíti a törvény követelményeit.

18. A *prófétai szavak* vagy Timóteus apostoli munkájára vonatkozó jövendölések, vagypedig egyszerűen a püspökkészentelés alkalmával mondott imák (lásd 4, 14).

3 kés és nyugodt életet élhessünk. Ez jó és kedves üdvözítő
4 Istenünk szemében, aki azt akarja, hogy minden ember
5 üdvözüljön és eljusson az igazság ismeretére. Hiszen egy
az Isten, egy a közvetítő Isten és ember közt: az ember
6 Krisztus Jézus, aki váltságul adta magát mindenkiért.
7 Erről kellő időben tanuságot kellett tenni. Ezért kaptam a
küldetést, hogy hírnök és apostol legyek, — igazat mon-
dok, nem hazudom — a pogányok tanítója, hitben és igaz-
ságban.

8 **Helyes magatartás az istentiszteleten.** Azt kívánom
tehát, hogy a férfiak mindenütt áhitattal, s ne haragos és
9 viszálykodó lelkülettel emeljék imádságra kezüket. Kí-
vánom azt is, hogy az asszonyok tisztességes ruhában jár-
janak, szemérmesen és szerényen ékesítsék magukat: ne
fodorított hajjal, arannyal, gyöngyökkel és drága ruhában,
10 hanem amint istenfélelemben élő asszonyokhoz illik, jó-
11 tettekkel. Az asszony csöndben hallgassa a tanítást, teljes
12 engedelmességgel. Azt nem engedem meg, hogy az asszony
tanítson, sem azt, hogy a férfin uralkodjék, hanem marad-
13 jon csöndben. Hiszen Ádám az első a teremtésben, Éva
14 csak a második. Ádám nem hagyta magát félrevezetni,
15 mint az asszony, aki bűnbeesett. De üdvözülni fog, ha
gyermekeket szül, s ha kitart a hitben, a szeretetben, s a
szerénységgel párosult tisztességben.

3 **Az egyházi előljárók.** Igaz beszéd ez: aki püspökségre
2 törekszik, magasztos dolgot kíván. A püspöknek ugyanis

8. Az őskeresztények kitárt karral imádkoztak, mint ma a pap a szentmisében.

11. Az őskeresztény istentiszteleten, mint ma is, az eukarisztikus áldozatot a Szentírás egy szakaszának fölolvasása és az ehhez fűződő tanítás előzte meg. A tanítás a fölszentelt előljárók dolga volt, de szót kérhettek a hívek is. Az istentisztelet rendjének kedvéért az *asszonyoknak* ezt nem engedi meg az Apostol.

1. A *püspök* itt nem jelenti szükségképen és kizárólag a mai értelemben vett püspököt, hanem általában az egyházi előljárót. (Ap. Csel. 20, 28). Az apostoli Egyházban megvolt az egyházirend három szentségi fokozata, melyet ma püspökségnek, áldozópapságnak és szerpapságnak (episcopatus, presbyteratus, diaconatus) nevezünk, de állandó és következetesen használt elnevezés nem volt. Néha ugyanazokat az előljárókat hol püspököknek, hol meg presbitereknek nevezik, mint azt éppen Efezussal kapcsolatban Ap. Csel. 20, 17 és 28-ban olvassuk.

kifogástalannak, egyszer nősültnek, józannak, megfontoltnak, tisztességesnek, (szemérmesnek), vendégszeretőnek, tanításra termettnek kell lennie. Ne legyen iszákos vagy 3
erőszakoskodó, hanem megértő, ne veszekedő vagy kapzsi. Saját házában legyen jó gazda, aki gyermekeit fegye- 4
lemre és teljes tisztességre fogja. Aki ugyanis tulajdon há- 5
zában nem jó gazda, hogyan is tudná gondját viselni Isten egyházának? Újonnan megtért se legyen, hogy föl ne fu- 6
valkodjék, s az ördög sorsára ne jusson. A kívülállók előtt 7
is jó híre legyen, hogy meg ne szólják és az ördög csapdájába ne kerüljön.

A diákonusok. A diákonusok szintén tisztességesek 8
legyenek, ne kétszínűek, se borisszák vagy piszkos haszonra lesők. A hit titkát tiszta lelkiismerettel őrizzék. Ki kell 9. 10
előbb próbálni őket, és csak akkor szolgáljanak, ha kifogástalanok. Az asszonyok szintén legyenek tisztességesek, 11
rágalmazást kerülők, mértéktartók és mindenben megbízhatók. A diákonus legyen egyszer nősült, gyermekeinek és 12
otthonának jó előljárója. Aki ugyanis jól végzi szolgálatát, 13
nagy megbecsülésre és a Krisztus Jézusba vetett hitben való bizalomra tesz szert.

Mindezt azért írom neked, — bár remélem, hogy hama- 14
rosan eljutok hozzád — hogy ha késném is, tudd, hogyan 15
kell viselkedned az Isten házában, mely az élő Isten Egyháza s az igazság oszlopa és biztos alapja. Kétségkívül 16
nagy dolog az istenfélő élet titka:

---

2. Az Apostol azt követeli, hogy püspök olyan férfi legyen, aki csak *egyszer nősült*. Ezzel kétségkívül az életszüzesség volt, amint azt az 1 Kor. 7-ben kifejti, de akkor még ritkaság számba ment a javakorabeli nőtlen férfi. Ezért azt követeli, hogy az egyházi előljárókban legalább bizonyos fokig megnyilvánuljon az önmegtartóztatás szelleme.

11. Az itt említett *asszonyok* a régebbi magyarázók szerint a diákonusok feleségei. Valószínűbb azonban, hogy a diákonisszákról van szó, akik az Egyház szegénygondozásában vettek részt. Ezeket eleinte az idősebb özvegyek közül választották, s valószínűleg azonosak azokkal, akikről az 5, 9—16-ban van szó.

15. 16. Amint a templomot az alapépítmény és az oszlopok tartják, úgy hordozza az Egyház üdvösségünk igazságainak csodálatos épületét. Középpontjában Krisztus megváltásának szent titka áll, melyet az Apostol ebben a himnuszszerű ritmikus szövegben foglal össze.

Testben nyilvánvaló lett,
Igazolást nyert lélekben,
Megjelent az angyaloknak,
Pogányoknak hirdették,
Világszerte hittek benne,
Fölment a dicsőségbe.

4 **Óvás a tévtanítóktól.** A Lélek azonban világosan
mondja, hogy a végső időkben némelyek elpártolnak a
hittől, s megtévesztő szellemekre meg ördögi tanításra
2 hallgatnak. Ezek képmutató hazudozók, akiknek megbé-
3 lyegzett a lelkiismeretük. Tiltják a házasságkötést és bi-
zonyos ételeket, melyeket pedig Isten azért teremtett,
hogy a hívők, akik fölismerték az igazságot, hálaadással
4 fogyasszák. Hiszen Isten minden teremtménye jó, és semmi
sem megvetendő, amit hálaadással veszünk magunkhoz,
5 mert Isten igéje és az imádság megszenteli.

Egyéni magatartás.

6 **Példaadó élet.** Ha ezt magyarázod a testvéreknek, jó
szolgája leszel Krisztus Jézusnak, mert annak a hitnek és
helyes tanításnak igéi táplálnak, amelyet híven követtél.
7 Vesd el a képtelen, vénasszonyos meséket, gyakorold ma-
8 gadat inkább az istenfélelemben. A test gyakorlásának
ugyanis kevés a haszna, de az istenfélő élet mindenre
9 jó, mert a jelen és a jövendő élet igérete kíséri. Igaz beszéd
10 ez és teljes hitelt érdemel. Hiszen ezért fáradunk és küz-
ködünk, mert bízunk az élő Istenben, aki minden ember-
11 nek, elsősorban a hívőknek üdvözítője. Ezt hirdesd, ezt
tanítsd!

12 Senki meg ne vessen ifjú korod miatt, de légy is a hívek
példaképe beszédben, viselkedésben, szeretetben, hitben és
13 tisztaságban. Amíg odaérek, legyen gondod a fölolvasásra,
14 a buzdításra és a tanításra. El ne hanyagold a benned lévő

5. *Isten igéje* itt az étel fölött elmondott asztali áldás, mely a Szentírás szavaiból áll.

14. Az Apostol eszébe juttatja Timóteusnak püspökké szentelésének *kegyelmét*. A *kézföltételt* elsősorban az Apostol végezte (2 Tim. 1, 6),

kegyelmet, melyet prófétai szó által a papság kézföltételével kaptál. Ezekben gyakorold s ezeknek szenteld magadat, hogy haladásod mindenki előtt nyilvánvaló legyen. Ügyelj magadra és a tanításra. Légy állhatatos benne. Ha így teszel, magadat is, hallgatóidat is üdvösségre segíted.

Magatartás az idősekkel szemben. Az idősebb férfit ne korhold, hanem csak figyelmeztesd, mint atyádat, a fiatalabbat, mint testvéredet; az idősebb nőt, mint anyádat, a fiatalabbat, mint nővéredet, egészen tiszta érzülettel.

Tiszteld az özvegyeket, ha valóban özvegyek. Ha pedig valamely özvegynek gyermekei vagy unokái vannak, ezek tanulják meg, hogy elsősorban saját családjukkal szemben legyenek kegyelettel és róják le hálájukat szüleik iránt, mert ez kedves az Isten előtt. Aki valóban özvegy és magárahagyott, bízzék az Istenben, s kitartóan imádkozzék és könyörögjön éjjel-nappal. Ha ugyanis feslett életet él, élve is halott. Kösd a szívükre ezt, hogy feddhetetlenek legyenek. Aki pedig övéinek, főkép házanépének nem viseli gondját, megtagadta hitét, s rosszabb a hitetlennél.

Az özvegyek sorába csak olyan kerüljön, aki legalább hatvan éves, és csak egy férfinek volt a felesége. Legyen közismert, hogy jócselekedetekben élt: gyermekeket nevelt, gyakorolta a vendégszeretetet, mosta a szentek lábát, segített a bajbajutottakon, és más jócselekedeteknek szentelte magát. A fiatalabb özvegyeket azonban utasítsd el, mert amikor Krisztus ellenére erőt vesz rajtuk az érzékiség, férjhez akarnak menni, s mivel így az első hűséget megszegik, elmarasztaló ítéletet vonnak magukra. Azonkívül rászoknak arra, hogy tétlenül házról-házra járjanak, de nemcsak tétlenkednek, hanem pletykálkodnak, kíván-

de a jelenlévő papok is föltették kezüket Timóteusra. A *prófétai szó* vagy Timóteus kiválasztására vonatkozik és a Szentlélektől ihletett férfiak ajánlása volt, vagy a püspökszentelés imáit jelenti (lásd 1, 18).

9. 10. Itt olyan *özvegyekről* van szó, akiket az Egyház a betegek, árvák és a szegények gondozására választott ki (lásd 3, 11 jegyzet).

11. 12. Az egyházi szolgálatra kiválasztott özvegyeket úgy tekintették, mint akik Krisztusnak vannak szentelve. Valószínűleg fogadalmat is tettek. Mivel a *fiatalabb özvegyek* szívesen kötöttek második házasságot, ha alkalom nyílott rá, szent Pál nem engedi fölvételüket.

csiskodnak s olyasmit beszélnek, amire semmi szükség
14 sincs. Azt kívánom tehát, hogy a fiatalabbak menjenek
csak férjhez, adjanak gyermekeknek életet, viseljék család-
juk gondját, s az ellenfélnek ne adjanak megszólásra alkal-
15. 16 mat. Némelyek úgyis visszaszegődnek a sátánhoz. Ha pe-
dig valamely hívő asszonynál özvegyek laknak, viselje
gondjukat, s ne legyenek az egyház terhére, hogy az a ma-
gukrahagyott özvegyeken segíthessen.

17 **Magatartás a papokkal szemben.** A papok, akik elől-
járói tisztüket jól töltik be, kétszeres megbecsülést érde-
melnek, főképen, ha az igehirdetésben és a tanításban fá-
18 radnak. Az Írás ugyanis ezt mondja: „Cséplő ökörnek ne
kösd be a száját." Továbbá: „Megérdemli a munkás a
19 maga bérét." Pap ellen ne fogadj el vádat, csak két vagy
20 három személy tanuságára. A vétkeseket mindenki előtt
fedd meg, hogy a többi is elrettenjen.

21 Istenre, Krisztus Jézusra és a választott angyalokra kér-
lek, tartsd meg mindezt előítélet nélkül, s részrehajlásból
22 semmit se tégy. Kezedet elhamarkodva föl ne tedd senkire,
s idegen bűnben ne legyen részed. Őrizd magadat tisztán!
23 Ne csak vizet igyál, hanem gyomrod és gyakori gyöngél-
kedésed miatt igyál egy kis bort is.

24 Némely ember vétke nyilvánvaló már az ítélet előtt is,
25 másoké viszont csak utána derül ki. Éppígy a jótett is
nyilvánvaló, de ha még nem volna nyilvánvaló, nem ma-
radhat elrejtve.

6 **Magatartás a rabszolgákkal szemben.** Mindazok,
akik a rabszolgaság igájában görnyednek, tartsák gazdá-
jukat teljes tiszteletben, hogy ne káromolja Isten nevét és
2 tanításunkat. Akinek pedig hívő gazdája van, ne hanya-
golja el kötelességét vele szemben azért, mert testvére, ha-
nem annál szívesebben szolgáljon neki, mert hívő, mert

18. Deut. 25, 4; Lk 10, 7.
22. Az Apostol itt a püspök, a papok és a diákonusok szenteléséről beszél, mely kézföltétel által történt (lásd 4, 14).

1. A kereszténység nem szüntette meg egyszerre az ókori gazdasági rendben szükséges *rabszolgaság* intézményét, hanem a szeretet tanításával lassanként készítette elő a lelkeket kiküszöbölésére.

Isten előtt kedves és a javát akarja. Ezt tanítsd, erre buzdíts!

Óvás a kapzsiságtól. Ha valaki ellenkezőt tanít, s nem követi Urunk Jézus Krisztus üdvös igéit és az istenes tanítást, az elvakult és semmit sem ért. Fölösleges kérdéseken és szavakon nyargal, amiből csak irígykedés, veszekedés, káromlás, rosszhiszemű gyanúsítás és zavart eszű, igazság híján lévő emberek torzsalkodása származik, akik jövedelmi forrásnak tekintik az istenfélő életet. Mindenesetre az istenfélő élet bőséges nyereség forrása, ha megelégedés kíséri. Hiszen semmit sem hoztunk e világra, s nem is vihetünk el semmit. Ha ennivalónk és ruhánk van, elégedjünk meg vele. Aki meg akar gazdagodni, kísértésbe esik, (az ördög) kelepcéjébe, és sok oktalan meg káros kívánságba, melyek romlásba és kárhozatba döntik az embert. Minden baj gyökere ugyanis a pénz vágya. Néhányan törik magukat utána, ezért a hittől elpártoltak és sok bajba keveredtek.

Timóteus legyen példakép. Te azonban, Isten embere, menekülj ezektől! Törekedjél inkább igaz lelkületre, életszentségre, hitre, szeretetre, türelemre és szelídségre. Vívd meg a hit jó harcát! Szerezd meg az örök életet, hiszen erre kaptál hivatást, erre tetted le számos tanu előtt az igaz hitvallást. Parancsolom neked Isten nevében, aki mindennek életet ad, és Krisztus Jézus nevében, aki Poncius Pilátus előtt tanuságot tett az igaz hitvallás mellett: tartsd meg a parancsot bűntelenül és feddhetetlenül Urunk Jézus Krisztus eljöveteléig. Az ő eljövetelét a boldog és egyedüli Uralkodó, a királyok Királya és az uralkodók Ura valósítja meg, aki egyedül halhatatlan, s megközelíthetetlen világosságban lakik, akit senki nem látott, s nem is láthat: Tisztelet neki és örök hatalom! Amen.

E világ gazdagainak hagyd meg, hogy ne kevélykedjenek, és ne bizakodjanak a bizonytalan vagyonban, hanem az (élő) Istenben, aki bőven megad nekünk mindent meg-

12. Timóteus püspökké szentelése alkalmával a papok és a nép előtt ünnepélyes *hitvallást* tett, ahogy ma is történik a püspökszentelésnél.

18 élhetésünkre. Legyenek jótékonyak, gazdagodjanak jóte-
19 tekben, szívesen és együttérzéssel adakozzanak. Így biztos alapot gyüjthetnek a jövőre, és elnyerik az igaz életet.

Befejezés.

20 Timóteus, őrizd meg a rád bízott kincset! Kerülld az ártalmas, világias fecsegést, az áltudomány ellenvetéseit.
21 Némelyek ezt elfogadták, s el is tévelyedtek a hittől.
Kegyelem veletek! (Amen.)

A Timóteushoz írt második levél.

A második levél stílus és tárgy tekintetében sokban hasonlít az elsőhöz, de ezt egészen más körülmények közt írta szent Pál, mint amazt. Az első keleti apostoli útján valahol Macedóniában kelt (1 Tim. 1, 3) s hangjából eleven erő és küzdőkészség árad. A másikat Rómában írta (2 Tim. 1, 17), súlyos bilincsekben (1, 8.12.16; 2, 9), tanítványaitól és munkatársaitól elhagyatva (1,15; 4,9—11), a közeli halál biztos tudatában (4, 6—8). Szelíd megadással hirdeti a szenvedés üdvözítő erejét. Mivel az Apostol első fogsága minden kellemetlensége ellenére sem volt súlyosnak mondható (lásd Ap. Csel. 28, 30.31) és kiszabadulása is biztosnak látszott (lásd Filem. levél), kétségtelen, hogy ezt a levelet a vértanuhalálát közvetlenül megelőző, sokkal súlyosabb második fogsága idején mondta tollba.

Az Apostol mégegyszer látni kívánta szeretett tanítványát, Timóteust, és Márkkal, az evangelistával együtt meghívta magához Rómába (1, 4; 4, 9.11). Az egyházak állapota miatt érzett aggodalma azonban minden más érzésénél erősebb: ebből fakadnak a levélen végighúzódó intések, tanítások és buzdítások. Mivel időrendben ez szent Pál utolsó levele, méltán tekinthetjük apostoli végrendeletének.

---

20 Az *áltudomány*, görögül *gnosis*, a későbbi gnosztikus eretnekség első jelentkezése.

Szent Pál apostol második levele Timóteushoz.

Bevezetés.

Címzés és apostoli üdvözlet. Pál, Isten akaratából a 1
Krisztus Jézusban való élet hirdetésére Krisztus Jézus
apostola, Timóteusnak, szeretett fiának. 2

Kegyelem, irgalom és békesség az Atyaistentől és Urunktól, Krisztus Jézustól.

Hálaadás. Hálát adok Istennek, akinek, mint őseim, 3
tiszta lelkiismerettel szolgálok, és éjjel-nappal szüntelen
megemlékezem rólad imádságaimban. Ilyenkor könnyeidre 4
gondolva szeretnélek látni, hogy öröm töltsön el. Eszembe 5
jut ugyanis őszinte hited, amely előbb nagyanyádban
Loiszban, majd anyádban Eunikében élt, és biztosan tudom, hogy benned is él.

Hűség az Úr szolgálatában.

Az evangélium bátor hirdetése. Ezért figyelmeztet- 6
lek, szítsd föl magadban Isten kegyelmét, amely kézföl-
tételem által benned van. Hiszen Isten nem a félénkség 7
lelkét, hanem az erő, a szeretet és a józanság lelkét adta
nekünk. Ne szégyeld tehát az Urunk mellett szóló tanu- 8
ságtételt, sem engem, aki fogoly vagyok érte, hanem, Isten
erejében bízva, viseld el a szenvedéseket velem együtt az
evangéliumért. Hiszen megmentett minket és szent hiva- 9
tással meghívott, nem ugyan tetteink alapján, hanem sa-
ját elhatározásából és kegyelme által, amelyet Krisztus Jé-
zusban örök idők előtt adott nekünk. Ez most Üdvözí- 10
tőnk, Krisztus Jézus megjelenése által nyilvánvalóvá is
lett: Ő legyőzte a halált, s az evangélium által fölragyog-
tatta a halhatatlan életet. Ennek hirdetője, apostola és 11

6. Lásd 1 Tim. 4, 14.

12 tanítója lettem én. Ezért szenvedem ezt is, de nem szégyenlem, mert tudom, kinek hiszek és meg vagyok győződve,
13 hogy a rám bízott javakat megőrzi addig a napig. Az az
14 üdvös tanítás legyen példaképed, amelyet Krisztus Jézusban hittel és szeretettel hallottál tőlem. Őrizd meg a rád bízott javakat a Szentlélek erejével, aki bennünk lakik.

15 Tudod, hogy az ázsiaiak mind cserben hagytak, köztük
16 Figellusz és Hermogenesz is. Könyörüljön az Úr Oneziforusz családján, mert sokszor megvendégelt és nem szé-
17 gyelte bilincseimet, sőt Rómába érve szorgosan kutatott
18 utánam és meg is talált. Adja meg neki az Úr, hogy azon a napon irgalmasságra találjon Istennél. Hogy pedig Efezusban milyen szolgálatot tett nekem, te tudod legjobban.

2 **Az apostoli munka jutalma.** Légy hát erős, fiam,
2 Krisztus Jézus kegyelmének erejével. Amit tőlem számos tanú jelenlétében hallottál, közöld megbízható emberek-
3 kel, akik mások oktatására is alkalmasak. Viseld el a szenvedéseket velem együtt, mint Krisztus Jézus hű katonája.
4 Katona nem vesződik világi dolgokkal, különben nem jár
5 kedvében annak, akinek zsoldjába szegődött. A versenyző is csak akkor nyer babérkoszorút, ha szabályszerűen küzd.
6 A termésből is az első rész a fáradozó földművest illeti.
7 Gondold meg jól, amit mondok: az Úr majd megadja neked, hogy mindezt meg is értsed.

8 Emlékezzél arra, hogy (az Úr) Jézus Krisztus, Dávid sarja, föltámadt halottaiból. Így hangzik az én
9 evangéliumom. Ezért szenvedek még bilincseket is, mint
10 egy gonosztevő. Ám Isten igéje nincs megbilincselve. A választottakért tehát mindent eltűrök, hogy az örök dicsőséggel ők is elnyerjék az üdvösséget Krisztus Jézusban.

---

18. *Oneziforusz* meghalt. Az Apostol ezzel a fohásszal is tanítja, hogy „szent és üdvös dolog imádkozni a holtakért, hogy bűneiktől megszabaduljanak" (2 Makk. 12, 46).

2. A keresztény tanítás elterjesztése leginkább élőszóval történt. Ez a vers is bizonyítja a Szentírás mellett a Szenthagyomány fontosságát.

3—8. A katona, a versenyző vagy a földműves csak erőinek megfeszítésével ér el eredményt. Az evangélium hirdetése is fáradságos munka, jutalmat csak a kitartó és hűséges munkás kap.

Igaz beszéd ez: ha vele halunk, vele is fogunk élni; ha 11
kitartunk, vele is fogunk uralkodni; ha viszont megtagad- 12
juk, ő is megtagad minket; de ha hűtlenné válunk, ő azért 13
hű marad, mert önmagát meg nem tagadhatja.

Helyes magatartás a tévtanítókkal szemben.

A jelen nehézségei. Ezekre figyelmeztess és hívd Is- 14
tent bizonyságul, hogy ne vitatkozzanak üres szavakról:
nem jó az semmire, csak a hallgatók megrontására. Töre- 15
kedjél arra, hogy Isten megbízható munkása légy, akinek
nincs miért szégyenkeznie, s aki helyesen hirdeti az igazság
igéjét. Kerüld azonban a világias, üres fecsegést, mert 16
többnyire csak istentelenségre vezet. Az ilyenek fecsegése 17
úgy terjed, mint a rákfene. Közéjük tartozik Himeneusz
és Filétusz is, akik eltévelyedtek az igazságtól, mert azt 18
hangoztatják, hogy a föltámadás már megtörtént, s jóné-
hány ember hitét megzavarták. Ám Isten erős építménye 19
szilárdan áll s ez van ráírva: „Az Úr ismeri övéit!" To-
vábbá: „Aki az Úr nevét hívja segítségül, hagyja abba
a bűnözést!" De hiszen a nagy házban nemcsak arany- 20
és ezüsteszközök, hanem fa- és cserépedény is van; azok
tisztességes, ezek alantas használatra. Aki ilyen emberek- 21
től tartózkodik, az tisztességes rendeltetésű, megszentelt,
gazdájának hasznos s minden jóra alkalmas eszköz lesz.

Kerüld az ifjúkor vágyait, törekedjél igaz életre, hitre, 22
(reményre), szeretetre és békességre azokkal együtt, akik
tiszta szívből hívják segítségül az Urat. Térj ki az okta- 23
lan és fegyelmezetlen viták elől, hiszen tudod, hogy
veszekedés lesz belőle. Márpedig az Úr szolgája ne vesze- 24
kedjék, inkább legyen barátságos, tanításra kész és türel-
mes. Feddje meg szelíden az ellenszegülőket, hátha meg- 25

11—13. Ezek a versek úgy hangzanak, mintha egy őskeresztény himnuszból vagy hitvallásból idézné az Apostol.

19. A pogány templomok fölirata jelezte rendeltetésüket. Isten Egyházának föliratát az Apostol a Num. 16, 5-ből veszi. Ez jelzi, hogy az Egyház Istenhez tartozik és szentségre hivatott.

20. Az *alantas használatra szánt edények* a tévtanítók és követőik. A keresztények akkor kedvesek Isten előtt, ha az ilyenektől tartózkodnak.

adja nekik Isten a bűnbánat kegyelmét, hogy fölismerjék
26 az igazságot, és kikerüljenek az ördög kelepcéjéből, aki kényére-kedvére fogva tartja őket.

3 **A jövő veszélyei.** Tudd meg, hogy a végső napokban
2 veszedelmes idők következnek. Az emberek önzők lesznek, kapzsik, kérkedők, kevélyek, szitkozódók, szüleiknek en-
3 gedetlenek, hálátlanok, istentelenek, szeretetlenek, összeférhetetlenek, rágalmazók, mértéktelenek, kegyetlenek, lel-
4 ketlenek, árulók, vakmerők és fölfuvalkodottak. Inkább
5 a gyönyört keresik majd, mint az Istent. Az istenfélelem látszatát keltik, de a lényegét megtagadják. Kerüld az ilye-
6 neket. Ezek közül valók azok, akik betolakodnak a házakba s megnyernek maguknak olyan nőket, akiket vét-
7 kek terhelnek és mindenféle vágy hajt; azokat, akik mindig csak tanulnak, de az igazság ismeretére soha el nem jutnak.
8 Mint ahogy Jannesz és Jambresz elleneszegültek Mózesnek, úgy szegülnek ellene ezek az igazságnak, — romlott elmé-
9 jű, megbízhatatlan hitű emberek. Ám sokra nem jutnak, mert oktalanságuk mindenki előtt nyilvánvalóvá lesz, mint ahogy azoké is azzá vált.

10 **Kitartás az apostoli munkában.** Te azonban megértetted tanításomat, életmódomat, életcélomat, hitemet, ki-
11 tartásomat, szeretetemet, türelmemet, üldöztetésemet és szenvedéseimet — mindazt, ami Antióhiában, Ikóniumban és Lisztrában ért. Miféle üldözést nem viseltem el? De az
12 Úr valamennyiből kimentett. Hiszen mindaz, aki buzgón
13 akar élni Krisztus Jézusban, üldözést szenved. A gonoszok és csalók viszont egyre mélyebbre süllyednek, tévedésbe
14 ejtenek és tévelygnek. Te azonban tarts ki abban, amit tanultál és amiről meggyőződtél, hiszen tudod, kitől tanul-

1. A *végső napokról*, a Krisztus második eljövetele előtti időről, már az Üdvözítő is megjövendölte, hogy a megpróbáltatás napjai lesznek, s hogy akkor elhatalmasodik a gonoszság (Mt 24, 9—12).

8. *Jannesz* és *Jambresz* a zsidó hagyomány szerint az a két egyiptomi varázsló, aki szemfényvesztéssel akarta ellensúlyozni Mózesnek a fáraó előtt művelt csodáit (Exod. 7, 11).

11. Az Apostol első missziós útjának szenvedéseit idézi föl Antióhiában (Ap. Csel. 13, 45—50), Ikóniumban (Ap. Csel. 14, 2—5), és Lisztrában (Ap. Csel. 14, 19.20).

tad. Gyermekkorod óta ismered a Szentírást: az képes 15
arra, hogy a Krisztus Jézusba vetett hit által az üdvösségre
oktasson téged. Minden Istentől sugalmazott Írás hasznos 16
a tanításra, az intésre, a feddésre, az igaz életre való ne-
velésre, hogy Isten embere tökéletes és minden jócseleke- 17
detre kész legyen.

Kérve-kérlek Istenre s Krisztus Jézusra, ki itélni fog 4
eleveneket és holtakat, az ő eljövetelére és országára: Hir- 2
desd az igét! Állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmat-
lan! Ints, kérj, buzdíts nagy türelemmel és hozzáértéssel!
Eljön ugyanis az idő, amikor a józan tanítást nem hallgat- 3
ják szívesen az emberek, hanem ízlésük szerint seregszámra
szereznek maguknak tanítókat és csiklandoztatják a fülü-
ket, elfordulnak az igazság meghallgatásától és mesékre 4
hajlanak. Te azonban maradj mindig meggondolt, viseld 5
el a bajokat, lásd el az igehirdető munkáját, teljesítsd szol-
gálatodat.

Én ugyanis nemsokára áldozatul esem, s közel van már 6
elköltözésem ideje. A jó harcot megharcoltam, a pályát 7
végigfutottam, a hitet megtartottam. Most készen vár az 8
igaz élet koronája, melyet azon a napon megad nekem az
Úr, az igazságos bíró, de nemcsak nekem, hanem minda-
zoknak, akik örömmel várják eljövetelét.

Befejezés.

Siess, jöjj mielőbb! Démász ugyanis a világ kedvéért 9. 10
elhagyott és Tesszalonikába ment, Kreszcensz Galáciába,
Titusz meg Dalmáciába. Egyedül Lukács van velem. Már- 11
kot vedd magad mellé és hozd el, hasznát tudom venni a
szolgálatban. Tihikuszt Efezusba küldtem. Köpenyemet, 12. 13
melyet Troászban Karpusznál hagytam, arra jövet hozd
magaddal. A könyveket is, főleg pedig a pergamen teker-

16. A Szentírást a Szentlélek sugalmazta. A keresztény tanító ebből merítse hitvédelmi, dogmatikus, erkölcstani és pedagógiai tanítását.
7. 8. Az Apostol a földi életet atléták küzdelméhez és versenyéhez hasonlítja (1 Kor. 9, 26). A győztesek jutalma, a babérkoszorú, itt az örök jutalom jelképe.
10. *Démász* szent Pál első római fogsága idején volt hűséges munkatársa. Kol. 4,14; Filem. 24 is említi.
12. *Tihikuszról* lásd Ap. Csel. 20, 4; Ef. 6, 21; Kol. 4, 7; Tit. 3, 12.

14 cseket. Alexander, a rézműves, sok rosszat tett velem. Az
15 Úr majd megfizet neki tettei szerint. Te is őrizkedjél tőle,
— nagyon elleneszegült szavainknak.
16 Első védekezésem alkalmával senki sem állt pártomra.
17 Mindenki cserben hagyott. Ne rovassék föl nekik! Ám az
Úr pártomra állt és erőt öntött belém, hogy az igehirdetés
teljessé legyen általam, s tudomást szerezzen róla minden
18 pogány. Így megmenekültem az oroszlán torkából. Az Úr
továbbra is megszabadít minden gonosz cselvetéstől és
mennyei országának üdvösségére vezet. Dicsőség neki
mindörökkön-örökké! Amen.
19 Köszöntsd Priszkát és Aquilát, továbbá Oneziforusz csa-
20 ládját. Erasztusz Korintusban maradt. Trofimuszt betegen
21 hagytam Milétuszban. Siess, hogy a tél beállta előtt meg-
jöhess. Köszöntenek Eubulusz, Pudensz, Linusz, Klaudia
és az összes testvérek.
22 Az Úr Jézus (Krisztus) legyen lelkeddel! Kegyelem ve-
letek. (Amen.)

A Tituszhoz írt levél.

Szent Titusz pogány szülők gyermeke volt. Valószínűleg az Apostol vezette a keresztény hitre. Amikor 49-ben az antióhiai egyház Pált és Barnabást Jeruzsálembe küldte az apostoli zsinatra (Ap. Csel. 15, 2), magukkal vitték Tituszt is (Gal. 2,1—5). Szándékuk bizonyára az volt, hogy személyében egy pogányságból megtért, de a mózesi törvények megtartására nem kötelezett hívő kereszténynek mutassanak be az apostoloknak.

Később szent Pál harmadik missziós útján találjuk újra kíséretében Tituszt. Az Apostol Efezusból fontos megbízatással Korintusba küldi (lásd 2 Kor. bevezetése). Titusz jól

19. *Priszkáról és Aquiláról* lásd Róm. 16, 3 jegyzet.
20. *Erasztuszról* lásd Ap. Csel. 19, 22; Róm. 16, 23. *Trofimuszról* lásd Ap. Csel. 20, 4; 21, 29.
21. *Linusz* valószínűleg azonos szent Péter első utódával a római püspöki székben.

megfelel föladatának és kedvező híreket hoz a korintusi egyház állapotáról (2 Kor. 2, 13; 7, 6.7.13—15). Macedóniában találkozik az Apostollal, aki — valószínűleg a második korintusi levéllel — ismét Korintusba küldi, hogy befejezze a jeruzsálemi egyház szegényei javára megkezdett gyüjtést (2 Kor. 8, 6.16.17; 12, 18).

Mikor ez a levél kelt, Titusz Kréta szigetének főpásztora volt. Maga az Apostol hagyta ott, hogy befejezze az ő missziósmunkáját (Tit. 1, 5). Később Dalmáciába küldte (2 Tim. 4, 10), ahonnan, a hagyomány szerint, az Apostol vértanuhalála után visszatért Krétára és ott fejezte be életét. Az Egyház február 6-án emlékezik meg róla.

A körülményekből következik, hogy a levelet első római fogsága után kellett írnia az Apostolnak. Előző missziós útjain ugyanis nem járt Kréta szigetén, a krétai missziós munka tehát csak kiszabadulása után következhetett. A levél valószínűleg a Timóteushoz írt első levéllel egyidőben, 65-ben kelt.

Szent Pál apostol levele Tituszhoz.

Bevezetés.

Címzés és apostoli üdvözlet. Pál, Isten szolgája és Jézus Krisztus apostola, Isten választottainak hite és az igazság ismerete végett, mely istenfélelemre vezet és az örök élet reményét adja. Ezt örök idők előtt megigérte az igazmondó Isten, aztán kellő időben nyilvánosságra is hozta tanítását az igehirdetés által, melyet üdvözítő Istenünk rendelete rám bízott. 1 2 3

Titusznak, szeretett fiának a közös hitben. 4

2. 3. Isten az üdvösséget *örök idők előtt*, vagyis nagyon régen, már a paradicsomban megigérte ősszüleinknek. Ezt az igéretet előre meghatározott időben az evangélium hirdetésével teljesen nyilvánosságra hozta.

Kegyelem és békesség az Atyaistentől és Krisztus Jézustól, a mi Üdvözítőnktől.

Gondoskodás a krétai egyházról.

5 **Egyházi előljárók rendelése.** Azért hagytalak Krétában, hogy elintézd, ami még hátramaradt, s városról-városra egyházi előljárókat rendelj, amint meghagytam
6 neked. Olyant keress, aki feddhetetlen, egyszer nősült férfi, akinek gyermekei hívők és könnyelmű élettel vagy enge-
7 detlenséggel nem vádolhatók. A püspöknek ugyanis, mint Isten megbízottjának feddhetetlennek kell lennie, nem önhittnek, nem ingerlékenynek, nem iszákosnak, nem ve-
8 szekedőnek, nem haszonlesőnek, hanem vendégszeretőnek, jóakaratúnak, megfontoltnak, igaznak, szentnek, fegyel-
9 mezettnek. Ragaszkodjék a hiteles tanítás szavaihoz, hogy képes legyen józan oktatásával buzdítani és az ellentmondókat megcáfolni.

10 **Harc a tévtanítókkal szemben.** Akad ugyanis számos lázongó, fecsegő és ámító ember, különösen a körül-
11 metéltek sorában. Ezeket el kell hallgattatni, mert egész családokat földúlnak, s piszkos haszonlesésből olyasmit
12 tanítanak, amit nem kellene. Egyikük, saját prófétájuk azt mondta: „A krétai örök hazudozó, gonosz fenevad és
13 falánk naplopó." Ez a tanuságtétel igaz. Ezért fedd őket
14 keményen, hogy hit dolgában épek legyenek. Ne hallgassanak zsidó mendemondákra és az igazságtól elfordult
15 emberek rendelkezéseire. A tisztának minden tiszta, a tisztátalannak és a hitetlennek pedig semmi sem tiszta,

---

5—7. Ugyanazokat az előljárókat a görög szöveg szerint az 5. versben *előljáróknak* (preszbitereknek), a 7-ben *püspöknek* nevezi, mert még nem volt állandó és következetesen használt elnevezés a hierarhia különböző fokainak jelzésére (lásd 1 Tim. 3, 1 jegyzet).

6. Lásd 1 Tim. 3, 2 jegyzet.

12. A krétaiak jellemzése saját honfitársuktól, Epimenidesz költőtől származik, aki Kr. e. 6. században élt, s akit a krétaiak *prófétának* tekintettek.

15. Akinek lelkiismerete tiszta, az minden teremtett dologban Isten művét látja, a bűnös számára azonban minden tisztátalan. Külső tetteink értékét a lelkiismeret és a szándék határozza meg.

mert elméjük és lelkiismeretük megfertőzött. Hangoztat- 16
ják, hogy ismerik az Istent, de tetteikkel megtagadják,
mert utálatra méltók, konokok és semmi jótettre sem alkal-
masok.

Lelkipásztori tanácsok.

Az állapotbeli kötelességek sürgetése. Te azt hirdesd, 2
ami az üdvös tanításnak megfelel. Az idősebb férfiak józa- 2
nok legyenek, tisztességesek, megfontoltak, a hitben, sze-
retetben és türelemben erősek. Az idősebb asszonyok szin- 3
tén legyenek komoly magaviseletűek, ne rágalmazzanak,
ne igyanak sok bort, hanem tanítsanak a jóra. Oktassák a 4
fiatal asszonyokat, hogy férjükhöz ragaszkodjanak, gyer-
mekeiket szeressék, legyenek megfontoltak, tiszták, (erköl- 5
csösek), háziasak, gyöngédek, férjüknek engedelmesek,
hogy Isten igéjét káromlás ne érje.

Az ifjakat is buzdítsd, hogy mindenben fegyelmezetten 6
éljenek. Magad járj elő jó példával mindenben, a tanítás- 7
ban légy kifogástalan és komoly. Szavad legyen józan és 8
feddhetetlen, hadd szégyenüljön meg az ellenfél, mivel
semmi rosszat sem tud ránk fogni.

A rabszolgák mindenben engedelmeskedjenek gazdáik- 9
nak, járjanak kedvükbe, ne ellenkezzenek, ne csaljanak, 10
hanem tanusítsanak mindenben igaz hűséget, hogy díszére
váljanak minden tekintetben üdvözítő Istenünk tanítá-
sának.

A megváltás kegyelme. Megjelent ugyanis Istennek 11
minden emberre üdvöt árasztó kegyelme, mely arra tanít, 12
hogy szakítsunk az istentelenséggel és a világi vágyakkal,
s éljünk mértéktartóan, szentül és buzgón e világon. Vár- 13
juk a boldog reményt: a nagy Istennek és Üdvözítőnknek,
Jézus Krisztusnak dicsőséges eljövetelét, aki onmagát adta 14

1. A tévtanítókkal szemben Titusz azt tanítsa, amit Krisztus kinyilatkoztatott s az apostolok hirdettek, a nélkül hogy valamit is változtatna rajta.

11—15. Ez a szakasz Isten megváltó kegyelmének magasztos dicsérete, amely Krisztusban jelent meg a világon. Karácsony éjféli miséjének szentleckéjében ezeket a verseket olvassuk.

értünk, hogy minden gonoszságtól megváltson, megtisztítson és jótettekben buzgólkodó választott népévé tegyen.
15 Erről beszélj, erre buzdíts és így figyelmeztess teljes határozottsággal. Senki meg ne vessen téged!

3 **Engedelmesség az elöljárókkal szemben.** Figyelmeztesd őket, hogy vessék alá magukat a fejedelmeknek és a hatóságoknak, engedelmeskedjenek és legyenek min-
2 den jóra készek. Senkit se szidalmazzanak és ne veszekedjenek, hanem legyenek elnézők, s tanusítsanak mindenki
3 iránt mindig nagy szelídséget. Hiszen egykor mi magunk is oktalanok, hitetlenek és tévelygők voltunk, mindenféle vágynak és gyönyörnek éltünk, gonoszságunkban és irígykedésünkben utálatra méltóak voltunk és gyűlöltük egy-
4 mást. Mikor azonban megjelent üdvözítő Istenünk jósága
5 és emberszeretete, megmentett minket, — nem a mi igaz cselekedeteinkért, hanem irgalmassága miatt — az újjászületés és megújulás fürdőjében, amelyben a Szentlélek mű-
6 ködik, akit bőven árasztott ránk Üdvözítőnk, Jézus
7 Krisztus által. Kegyelméből megigazulva reménybeli örökösei vagyunk az örök életnek.

8 **Óvás a hamis tanításoktól.** Igaz beszéd ez, s kívánom, hogy teljes határozottsággal hangoztasd: Akik hisznek Istenben, törekedjenek arra, hogy jócselekedetekben elöljárjanak. Ez válik az emberek javára és hasznára.

9 Kerüld azonban az oktalan kérdéseket, a nemzetségtörténeteket, a veszekedéseket s a törvényről szóló vitákat,
10 mert haszontalanok és hiábavalók. A tévtanítót egy-két figyelmeztetés után kerüld, hiszen tudod, hogy az ilyen ember meghasonlott, bűnben él s önmagát ítéli el.

---

4 . 5. Isten azzal mutatta meg jóságát, hogy nem emberi jócselekedetek alapján, hanem kegyelemből váltotta meg az emberiséget. Ebben a kegyelemben a keresztség szentsége részesít. — Ez karácsony hajnali misjének szentleckéje.

7. Az örök boldogságnak megigazulásunk után egyelőre *reménybeli*, annak idején majd valóságos *örökösei* leszünk.

9. Mint az 1 Tim. 1, 4-ben, itt is zsidó származás-történetekről és nemzetségtáblákról van szó, melyek heves vitákra adtak okot (lásd 1 Tim. 1, 4 jegyzet).

Befejezés.

Ha majd hozzád küldöm Artemászt vagy Tihikuszt, 12
siess, jöjj hozzám Nikopoliszba, mert úgy határoztam, hogy
a telet ott töltöm. Zénászt, a törvénytudót, és Apollót 13
gondosan ellátva küldd tovább, hogy semmiben hiányt ne
szenvedjenek. Tanulják meg a mieink is, hogy szükség 14
esetén jótettekkel működjenek közre, különben gyümölcstelenek lesznek.

Köszöntenek a velem lévők mindnyájan. Köszöntsd 15
azokat, akik szeretnek minket a hitben.

(Isten) kegyelme legyen mindnyájatokkal. (Amen.)

A Filemonhoz írt levél.

Szent Pál első római fogsága idején egy Onezimusz nevű rabszolát is megtérített (Filem. 9.10). Ez egy kolosszei kereszténytől, Filemontól szökött meg, s vetődött Rómába. Filemont valószínűleg szintén Pál vezette a hitre (19), s nemeslelkű, jótékony ember hírében állott (4—7). Onezimusz az Apostol szolgálatában igen hasznavehetőnek bizonyult, de Pál a kor jogrendjét és törvényeit tiszteletben tartva, nem akarta gazdája beleegyezése nélkül magánál tartani, s a Kolosszébe induló Tihikusszal visszaküldte Filemonhoz (Kol. 4, 7—9). Hogy bántódása ne essék, ezt a néhány ajánló sort küldi vele. Arra kéri Filemont, hogy ne büntesse meg hűtlen szolgáját, hanem nagylelkűen szabadítsa föl, hiszen a hitben már amúgy is testvére.

A levél a Szentírás legrövidebb irata, de néhány sorával a levélírás valóságos remeke. Formai szempontból kerek egész: minden szava, kifejezése a helyén van, s valamennyi az Apostol kérését támogatja. Tartalma az Apostol meleg emberi szívéről, nemes gondolkodásáról és eleven szelle-

12. *Tihikusz* szent Pál hűséges kísérője (Ap. Csel. 20, 4; Ef. 6, 22; Kol. 4, 7; 2 Tim. 4, 12).
13. *Apollóról* lásd 1 Kor. 1, 10—12 jegyzet.

méről tanuskodik. Az egész kifejező példája annak, hogyan lehet az élet mindennapi dolgait keresztény lélekkel tekinteni. Hitelességét néhány őskeresztény szerzőn kívül jellegzetes szentpáli hangja és maguk a külső körülmények bizonyítják.

Szent Pál apostol levele Filemonhoz.

1 **Címzés és apostoli üdvözlet.** Pál, Krisztus Jézus fog-
lya, és Timóteus testvér, Filemonnak, szeretett munkatár-
2 sunknak, Appiának, (kedves) nővérünknek, Arhippusz
bajtársunknak és a házadban lévő közösségnek.
3 Kegyelem nektek és békesség Atyánktól, az Istentől és
az Úr Jézus Krisztustól.

4 **Hálaadás.** Hálát adok Istenemnek mindenkor, amikor
5 imádságomban megemlékezem rólad, mert értesültem hited-
ről és szeretetedről, amely Krisztus Jézus és valamennyi szent
6 iránt eltölt. Hitből fakadó nagylelkűséged legyen továbbra
is hatékony minden jótett fölismerésében, amire (Jézus)
7 Krisztusért alkalom nyílik köztünk. Nagy örömömre és
vígasztalásomra szolgált ugyanis szereteted, mert általad,
testvér, a szentek szíve megenyhült.

8 **Kérés Onezimusz érdekében.** Ezért, bár Jézus Kriszt-
usban teljes joggal megparancsolhatnám neked azt, ami
9 kötelességed, a szeretet miatt inkább kérlek, így amint
vagyok: én az öreg Pál, aki most Krisztus Jézusért fogsá-
10 got is szenvedek. Fiamért, Onezimuszért könyörgök, ki-
11 nek bilincseimben adtam életet. Egykor haszontalan volt

2. *Appia* valószínűleg Filemon felesége, *Arhippusz* talán fia volt. Arhippuszról Kol. 4, 17-ben van szó, egyházi hivatalt viselt Kolosszében.

11. *Onezimusz* görögül annyit jelent mint hasznos. Mikor Filemontól megszökött, neve ellenére haszontalan volt, megkeresztelkedése után azonban igazán Onezimusz: hasznavehető, derék ember lett belőle.

számodra, most azonban számodra is, számomra is hasznos. Visszaküldöm őt, mint saját szívemet. Szívesen ma- 12. 13
gamnál tartottam volna, hogy helyetted szolgáljon nekem az evangéliumért viselt bilincseimben. Jóváhagyásod nél- 14
kül azonban semmit sem akartam tenni, hogy jótéteményed ne kényszerből, hanem önként történjék. Hiszen talán 15
éppen azért távozott el tőled egy időre, hogy visszakapjad mindörökre. Már nem mint rabszolgát, hanem mint 16
valami jobbat: mint szeretett testvért. Ő nekem nagyon is az, de mennyivel inkább neked: test szerint is, és az Úrban is.

Ha tehát együtt érzel velem, fogadd őt úgy, mint énma- 17
gamat. Ha pedig megkárosított vagy tartozik valamivel, 18
írd terhemre. Én Pál, sajátkezűleg írom: Én térítem meg. 19
Arról nem is szólok, hogy önmagaddal is nekem tartozol. Bizony, testvér! Hasznodat akarom venni az Úrban. Eny- 20
hítsd meg szívemet Krisztusban.

Befejezés. Engedelmességedben bízva írok neked. Tudom, 21
hogy többet is teszel annál, amit mondok. Egyszersmind ké- 22
szíts szállást is nekem. Remélem ugyanis, hogy imádságtokra ajándékul visszakaptok engem.

Köszönt téged Epafrász, fogolytársam Krisztus Jézus- 23
ban, és munkatársaim: Márk, Arisztarkusz, Démász meg 24
Lukács.

A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen lelketekkel! 25
Amen.

12—16. Mivel az akkori idők fölfogása szerint a rabszolga gazdájának jogos tulajdona volt, az Apostol visszaküldi Onezimuszt Tihikusszal (lásd Kol. 4, 7—9). A kereszténység elvileg elitélte a rabszolgaságot, de a társadalmi viszonyokat nem erőszakkal, hanem a szeretet szellemével akarta megváltoztatni. Az Apostol erre a szeretetre hívja föl Filemon figyelmét.

19. Filemonnak régi adóssága volt az Apostollal szemben: neki köszönhette megtérését.

23. *Epafrász* a kolosszei egyházközség alapítója és buzgó püspöke. Rómában együtt volt fogságban szent Pállal (lásd Kol. 1, 7; 4, 12).

24. *Arisztarkuszról* lásd Kol. 4, 10 jegyzet. — *Démászról* lásd 2 Tim. 4, 10 jegyzet.

A zsidókhoz írt levél.

A többi apostoli levéltől eltérően — ebben csak szent János első levele kivétel — ennek a levélnek elején hiányzik a címzett és az író megnevezése, a régi kéziratokban azonban bevezető sorai előtt ez a rövid cím olvasható: A zsidókhoz. Ezek a zsidók kétségkívül a zsidóságból megtért keresztények, mégpedig minden valószínűség szerint a jeruzsálemi egyház hívei, általában a palesztínai keresztények. A levél ugyanis „intő szó" (13, 22) azokhoz, akiket a zsidóságba való visszaesés veszélye fenyeget. Arra buzdítja őket, hogy ragaszkodjanak bizalommal Krisztushoz és tartsanak ki állhatatosan a hitben (2, 1—4; 3, 6.12; 4, 11; 13, 7—14). Az említett veszélyben leginkább a palesztínai zsidókeresztények forogtak. A zsidóság vezetői ugyanis az Egyház első nyilvános föllépésétől kezdve ellenséges szemmel tekintettek Krisztus követőire és minden módon üldözték őket (lásd Ap. Csel. 4—8 fejezet). A hatvanas évek elején, a zsidó nemzeti érzés föllángolásával, mely a római birodalom elleni háborúra, s végül Jeruzsálem pusztulására vezetett, ez az üldözés csak erősödött. Ennek áldozata volt 62-ben az ifjabb Jakab apostol, Jeruzsálem első püspöke. Másrészt a kísértés is igen nagy volt a zsidósághoz való visszatérésre, hiszen szemük előtt folyt a világ egyik legszebb templomában az ószövetségi istentisztelet pompája. Ilyen körülmények közt nem volt könnyű dolog hűségesnek maradni a krisztusi hithez.

A levél szerzője azzal akarja megóvni a hitehagyás veszélyétől a zsidókeresztényeket, hogy kifejti nekik az Újszövetség magasabbrendűségét az Ószövetséggel szemben. Az Újszövetség középpontjában Jézus Krisztus, az Istenember áll, aki az Újszövetség szerzője és főpapja. Az Ószövetség angyalok közreműködésével és Mózes közvetítésével jött létre, az Újszövetség szerzője azonban az angyalok Ura és Mózessel, Isten szolgájával szemben az Isten Fia (1, 1—4, 13). Krisztus az Újszövetség főpapja is. Az ószövetségi főpapok halandó és bűnös emberek voltak,

akiknek tulajdon bűneikért is kellett áldozatot bemutatniuk, az újszövetségi főpap azonban Isten örökkévaló Fia, aki bűnt nem ismert, de végigjárta a szenvedés útját, s ezért megértő és könyörületes az emberek iránt (4,14-7,28). A főpap legfontosabb föladata, hogy áldozatot mutasson be a bűnök engeszteléséré. Ám az ószövetségi állatáldozatok vére nem adhatott belső megigazulást az embernek, az Újszövetség áldozata, Krisztus kereszthalála viszont örökértékű megváltást szerzett (8, 1—10, 18). Ez a levél dogmatikus része.

A második rész levonja az első tanításának következményeit: állhatatos hitvallásra buzdít az Újszövetség mellett (10, 19—39) és olvasói elé állítja az Istenbe vetett hit ószövetségi példaképeit (11, 1—12, 29), végül különböző intelmekkel fejezi be levelét (13, 1—25).

Az iratnak több jellegzetes vonása van. A címzés és az üdvözlet hiányzik az elejéről, de befejezése az apostoli levelek szokott formáját követi. Az egész mű inkább szentírásmagyarázó homilia jellegét viseli. A dogmatikus fejtegetéseket gyakorlati vonatkozású intések és buzdítások szakítják meg. Előadása nyugodtabb menetű mint általában a szentpáli leveleké, és stílusa is sokban eltér azokétól.

Ezek a jellegzetességek és az a tény, hogy a latin egyház a montanista és novaciánus eretnekek félremagyarázásai miatt a 4. század végéig nem tekintette szent Pál levelének, bizonyos kételyeket támasztott a levél apostoli eredete felől. A keleti egyház régebbi hagyománya és a kódexek, melyek ezt az iratot az Apostol levelei között őrizték meg, eloszlatnak minden nehézséget. Az 5. század elejétől a latin egyház is szent Pál levelei közé sorozza, és szerepel a trentói zsinat kánonjában. A levél jellegzetességei miatt azonban nincs kizárva, hogy megfogalmazása Pál egyik munkatársától származik, aki az Apostol indítására eszméinek külső formát adott. Ma már nem lehet eldönteni, hogy ez a munkatárs Barnabás, római szent Kelemen, az alexandriai zsidókeresztény Apolló vagy valamelyik más tanítvány volt-e. A Pápai Szentírás-bizottság 1914 június 24-én ilyen értelemben döntött a levél szentpáli eredetéről.

Keletkezésének idejét Jeruzsálem pusztulása, sőt a zsidó háború kitörése (Kr. u. 67) előtt kell megjelölnünk, mert föltételezi, hogy az ószövetségi kultusz még zavartalanul folyik és a háborút s a keresztények elmenekülését nem említi. Valószínűleg szent Jakab vértanuhalála után kelt, a 13, 23 szerint Itáliában, amikor szent Pál első fogságából kiszabadult.

Szent Pál apostol levele a zsidókhoz.

Bevezetés.

1 Miután többféleképen és különböző módon szólt hajdan
2 Isten a próféták útján az atyákhoz, e végső korszakban Fia által szólt hozzánk. Őt rendelte a mindenség örökö-
3 sévé, hiszen általa teremtette a világot is. Dicsőségének kisugárzása s lényegének képemása ő, aki hathatós szavával fönntartja a mindenséget. Miután pedig a bűntől meg-
4 váltott, az isteni Fölség jobbjára ült a magasságban, s annyival kiválóbb lett az angyaloknál, amennyivel különb nevet örökölt náluk.

Az Újszövetség magasabbrendű az Ószövetségnél.

Krisztus személyének fölsége.

5 **Krisztus kiválóbb az angyaloknál.** Ugyan melyik angyalnak mondta valaha Isten:

„Az én Fiam vagy, én ma szültelek?"

Vagypedig:

„Én atyja leszek, ő meg a Fiam?"

1—4. A szent szerző bevezetésében röviden előadja tételét: az Újszövetség magasabbrendű az Ószövetségnél, mert azt *próféták* hirdették,

Mikor aztán Elsőszülöttjét ismét bevezeti a világba, azt mondja: 6

„Imádja őt Isten minden angyala."

Az angyalokról viszont: 7

„A gyors szelek a te angyalaid,
Tüzes villámok szolganépeid."

Fiának ellenben: 8

„Trónod, Isten, áll örök időre,
Királyi pálcád igazság vesszője,
Igazságot szeretsz, gonoszságot gyűlölsz, 9
Azért kent föl Isten, a te Istened,
A vígasságnak olajával,
Minden barátaid felett."

Továbbá: 10

„Kezdetben, Uram, a földet teremtetted,
Az egek a te kezedből születtek,
Elmúlnak mindezek, te megmaradsz, 11
Mint ócska köntös, úgy avulnak el,
Mindent mint rossz ruhát a változásnak adsz, 12
Mindenek úgy avulnak el,
Te pedig ugyanaz vagy,
És éveid nem fogyatkoznak el."

Ugyan melyik angyalnak mondta valaha: 13

„Jobbom felől foglalj helyet,
Míg lábad alá zsámolyul alázom
Valamennyi ellenségedet."

---

ennek közvetítője Jézus Krisztus, az Isten *Fia*, a világ Teremtője és Megváltója, akit mennyei Atyja a mindenség királyává tett.

5—14. Az Újszövetség magasabbrendűségét bizonyítja, hogy közvetítője, Krisztus kiválóbb az *angyaloknál*, akik az Ószövetség közvetítésében működtek közre. Az angyalok Isten szolgái, akárcsak a természet elemei: a szél és a tűz. Krisztust is hódolattal veszik körül, különösen második eljövetele alkalmával (6.7). Krisztus ezzel szemben uralkodó (8.9), sőt maga az örökkévaló Isten (10—12). Résztvesz az Atyaisten dicsőségében és uralmában, melynek az angyalok csak szolgái (13.14).

5. Zsolt. 2, 7; 2 Kir. 7, 14.
6. Zsolt. 96, 7.
7. Zsolt. 103, 4.
8. 9. Zsolt. 44, 7.8.
10—12. Zsolt. 101, 26—28.
13. Zsolt. 109, 1.

14 Ugye szolgáló lelkek ők valamennyien? Küldetésüket azoknak szolgálatára kapták, akik örökölni fogják az üdvösséget.

2 Ezért kell annál pontosabban megtartanunk mindazt,
2 amit hallottunk, hogy a céltól el ne sodródjunk. Ha ugyanis már az angyalok által meghirdetett igének akkora ereje volt, hogy minden törvényszegés és engedetlenség elvette
3 méltó büntetését, hogyan menekülnénk meg mi, ha nem törődünk ilyen magasztos üdvösséggel? Hiszen az Úr kezdte hirdetni, majd a fültanuk tanuskodtak hűségesen
4 mellette, Isten pedig velük együtt igaznak bizonyította jelekkel, csodákkal, különböző hatalomnyilvánításokkal meg a Szentlélek tetszése szerint osztott adományokkal.

5 **Az emberiség megváltó királya.** Az eljövendő világot, amelyről beszélünk, nem angyalok alá rendelte Isten.
6 Sőt egyhelyütt valaki nyomatékosan ki is fejezte:

„Mi hát az ember, hogy eszedbe jut,
S az ember fia, hogy meglátogatod?
7 Angyalaid alá csak kevéssel aláztad,
Dicsőséggel, nagysággal koronáztad,
(Fölébe rendelted kezed minden művének,)
8 Lába alá vetetted a mindenséget."

Azzal ugyanis, hogy mindent uralma alá vetett, semmit sem hagyott, ami ne volna alávetve neki. Most azonban
9 még nem látjuk, hogy minden uralma alatt állna. Azt viszont látjuk, hogy Jézus, aki kevéssel lett kisebb az angyaloknál, a halál elszenvedéséért a dicsőség és nagyság koronáját kapta, hiszen Isten irgalmas akaratából mindenkiért megízlelte a halált.

1—4. Mivel Krisztus kiválóbb az angyaloknál, kinyilatkoztatását is lelkiismeretesebben kell követnünk.

5—18 Krisztus kiválósága abból is kitünik, hogy Isten az *eljövendő világot*, vagyis a messiási országot nem az angyalokra, hanem szent Fiára bízta. Ő megtestesülésével, szenvedésével és halálával megalázkodott ugyan, de megdicsőülésével az angyalok királya (5—9), és az egész emberiség üdvösségre vezető feje lett (10—13). Krisztus megváltói művét nem az angyalokért vitte végbe, hanem Ábrahám igazi fiaiért: a hívőkért. Emberi természete miatt megérti gyöngeségüket és együttérez velük (14—18).

6—8. Zsolt. 8, 5—8.

Úgy illett ugyanis, hogy az, akiért és aki által a min- 10
denség lett, aki számos fiát a dicsőségre vezeti, üdvösségük szerzőjét a szenvedés útján dicsőítse meg. Hiszen egy- 11
től van mindkettő: a megszentelő és a megszentelt is. Ezért nem szégyenli, hogy testvéreinek hívja őket, mikor 12
azt mondja:

„Hirdetlek majd testvéreimnek téged,
Gyülekezetben áldom dicsőséged."

Továbbá: „Bizalommal ráhagyatkozom." 13
Majd ismét: „Íme én és gyermekeim, akiket Isten nekem adott."

Mivel pedig a gyermekek teste-vére közös, ugyanúgy ré- 14
szesült azokban ő is. Így akarta halála által legyőzni azt, 15
aki a halálon uralkodott, tudniillik az ördögöt, és így akarta fölszabadítani azokat, akik a halál félelméből egész életükön át rabszolga sorban sínylődtek. Hiszen nem az 16
angyaloknak fogta pártját, hanem Ábrahám utódainak. Minden tekintetben hasonlóvá kellett tehát lennie test- 17
véreihez, hogy irgalmas és Istenhez hűséges főpap legyen és kiengesztelje a nép bűneit. Így, mivel maga is kísértést 18
szenvedett, tud segíteni azokon, akik kísértésbe esnek.

Krisztus kiválóbb Mózesnél. Nos, szent testvéreim, 3
a mennyei hivatás részesei, tekintsetek csak hitünk követére és főpapjára, Jézusra. Ő hűséges ahhoz, aki őt erre 2
rendelte, mint ahogy Mózes is az volt egész házában. Mózesnél azonban annál nagyobb dicsőségre volt méltó, 3
amennyivel nagyobb becsülete van a háznál a ház építőjének. Minden háznak van ugyanis építője, Isten azonban a min- 4
denséget alkotta. Mózes, mint szolga volt hűséges egész 5
házában, s a jövendő kinyilatkoztatásról tett tanuságot. Krisztus azonban, mint fiú áll háza élén. Az ő háza mi 6
vagyunk, ha mindvégig állhatatosan kitartunk a bizalomban és a diadalmas reményben.

12. Zsolt. 21, 23.
13. Iz 8, 17.18.

1—6. Krisztus az Ószövetség emberi közvetítőjénél, *Mózesnél* is kiválóbb. Hivatásához való hűségben nem marad el mögötte (2), méltóságban viszont fölülmúlja (3—6).

7 **Buzdítás az állhatatosságra.** Bárcsak hallgatnátok
ma az ő szavára, amint a Szentlélek mondja:
8 „Meg ne keményítsétek szívetek,
Mint a lázadáskor, a kísértés napján
A sivatagban tettétek!
9 Atyáitok ott megpróbáltak engem,
Megkísértettek, bár szemükkel látták,
Amiket cselekedtem.
10 E néptől negyven évig undorodtam,
És mondottam: Tévelygő szívű nép ez!
S útjaim mégsem ismerték meg ottan.
11 És haragban esküdtem eskümet:
Ők meg nem látják békességemet!"
12 Vigyázzatok testvérek, hogy egyiktekben se legyen hitet-
lenségre hajló gonosz szív, s el ne szakadjon az élő Isten-
13 től, hanem lelkesítsétek egymást minden nap, amíg az a
„ma" tart, hogy meg ne keményítsen a bűn csalárdsága.
14 Hiszen Krisztusnak lettünk sorstársai, de csak úgy, ha a
kezdettől fogva táplált szilárd bizalmunkban mindvégig
15 állhatatosan kitartunk. Azt mondja ugyanis:
„Bárcsak hallgatnátok ma az ő szavára:
Meg ne keményítsétek szívetek,
Mint a lázadáskor tettétek."
16 Kik voltak azok, akik szavának hallatára lázadoztak? Nem
azok, akik Mózes vezetésével kivonultak Egyiptomból?
17 Kitől undorodott negyven esztendőn át? Nem a bűnösök-
18 től, akiknek teste elhullott a pusztában? És kinek esküdött
meg, hogy nem léphet be békességébe? Nem a hitetlenek-
19 nek? Látjuk tehát, hogy a hitetlenség miatt nem léphettek be.
4 Óvakodjunk attól, hogy valaki közületek későn-jöttnek
számítson, amíg érvényben van a békességébe való bejutás

7—19. Az Apostol a 94. zsoltár szavaival (94, 8—11) óvja híveit a hitehagyástól. A zsoltár arra a történeti eseményre hivatkozik, amikor a zsidó nép a pusztai vándorlás idején föllázadt Mózes és Áron ellen (Num. 20, 13). A lázadókat Isten azzal büntette, hogy meghaltak a pusztában és nem juthattak az igéret földjére.

1—10. A zsidó népre az igéret földjének nyugalma várt. Hitetlenségükkel azonban méltatlanok lettek Isten *igéretére* (1—4). Még azok sem jutottak el Isten teljes békéjére és nyugalmára, akiket Józsue beveze-

igérete. Mi éppúgy hírül vettük ugyanis az evangéliumot, 2
mint ők, de nekik nem használt az igehirdetés, mert nem
tartottak azokkal, akik hittel hallgatták. Mi viszont azért 3
lépünk be békességébe, mert hívőkké lettünk. Azt mondja
ugyanis:

„Haragban esküdtem eskümet:
Ők meg nem látják békességemet!"

Pedig a teremtés műve a világ alkotása óta befejeződött.
Egyhelyütt ugyanis a hetedik napról azt mondja: „A he- 4
tedik napon Isten abbahagyta minden munkáját." Itt 5
viszont: „Ők meg nem látják békességemet!" Hátra van 6
tehát, hogy némelyek még bejussanak. Azok pedig, akik
először vették hírül az evangéliumot, hitetlenségük miatt
nem jutottak be. Ezért ismét kijelölt egy napot, egy „mát", 7
Dávid által ugyanis annyi idő multán azt mondja, mint
föntebb:

„Bárcsak hallgatnátok ma az ő szavára:
Meg ne keményítsétek szívetek."

Ha Józsue megszerezte volna nekik a békességet, nem szólt 8
volna később egy másik napról. Ezért marad meg a szom- 9
bati nyugalom Isten népe számára. Aki ugyanis belép az 10
ő nyugalmába, az abbahagyja munkáját, mint Isten a magáét.

Iparkodjunk tehát bejutni abba a nyugalomba, hogy va- 11
laki a hitetlenségnek ugyanabba a bűnébe ne essék. Isten 12
szava ugyanis eleven, átható és élesebb minden kétélű
kardnál. Behatol, s szétválaszt lelket meg szellemet, ízet
és velőt Itél a szív gondolatairól és érzületéről. Előtte te- 13
remtmény láthatatlan nem marad, szemében minden fö-
detlen és nyilt. Neki tartozunk számadással.

---

tett Palesztinába. Különben Dávid századokkal később nem hirdette volna, hogy csak az eljövendő nemzedéknek lesz része Isten *szombati nyugalmában*, vagyis a mennyei boldogságban. Ez a nemzedék, az Újszövetség választott népe, a keresztények (5—10).

4. Gen. 2, 2.

11—13. A szent szerző óvja híveit, hogy hitetlenségükkel el ne veszítsék Isten *nyugalmát* és magukra ne vonják büntetését. Isten ugyanis ismeri az emberi lélek legtitkosabb gondolatait is.

Krisztus papságának kiválósága.

14 **Jézus az Újszövetség főpapja.** Mivel tehát olyan kiváló főpapunk van, aki áthatolt az egeken, Jézus, az Isten
15 Fia, tartsunk ki a hitben. Főpapunk ugyanis nem olyan, hogy ne tudna együttérezni gyöngeségeinkkel, hanem olyan, aki hozzánk hasonlóan mindenben kísértést szenvedett, de
16 bűnt nem követett el. Lépjünk tehát bizalommal a kegyelem trónja elé, hogy irgalmat nyerjünk és kegyelmet találjunk, amikor segítségre van szükségünk.

5 Minden főpap ugyanis az emberek közül való és az emberek képviseletére van rendelve az Isten tiszteletével kapcsolatos dolgokban, hogy ajándékot és áldozatot mu-
2 tasson be a bűnökért. Így elnéző tud lenni a tudatlanok és
3 tévelygők iránt, mert maga is a gyöngeség rabja. Ezért, mint a népért, saját bűneiért is kell áldozatot bemutatnia.
4 Senki sem vállalhatja a tisztséget, csak az, akit Isten meghív, mint Áront.

5 Így Krisztus sem önmagát emelte a főpapi méltóságra, hanem az, aki így szólt hozzá:

„Az én Fiam vagy, én ma szültelek."

6 Másutt pedig így szól:

„Pap vagy te mindörökké,
Melkizedek rendjekép."

7 Krisztus halandó életében hangos kiáltással és könnyhullatással imádkozott és könyörgött ahhoz, aki meg tudta
menteni a haláltól. Istenfélelme miatt meghallgatásra is
8 talált. Annak ellenére, hogy (Isten) Fia volt, a szenvedés-
9 ből tanulta meg az engedelmességet. Művét befejezve, örök

1—10. Krisztus nemcsak személyi méltóságában múlja fölül az Ószövetség közvetítőit, hanem *főpapsága* is fölülmúlja az ószövetségi papságot. A főpap közvetítő Isten és az emberek között, ez a közvetítés azonban föltételezi az isteni hivatást és a megértő lelkületet a bűnösökkel szemben (1—4). Ezek a követelmények Krisztusnál teljes mértékben megtalálhatók: megértő lelkületű, hiszen, főkép az Olajfák hegyén és kínszenvedésében, maga is átélte az emberi természet gyöngeségét, továbbá, amint az ószövetségi Szentírás tanuskodik róla (Zsolt. 2, 7; 109, 4), maga az Isten tette főpappá (5—10).

üdvösséget szerzett azoknak, akik engedelmeskednek neki,
mert Isten őt tette főpappá Melkizedek rendje szerint. 10

Buzdítás a tökéletességre. Erről még sokat kellene 11
mondanunk, de nehéz megmagyarázni, mert közömbösen
hallgatjátok. Jelenleg már tanítóknak kellene lennetek, s 12
e helyett ismét arra szorultok, hogy az isteni tanítás ele-
meire oktassanak. Tejre van szükségtek, nem szilárd ele-
delre. Aki tejen él, járatlan az igaz tanításban, hiszen még 13
csecsemő. A tökéletesnek, aki gyakorlattal jól kiművelt 14
képességet szerzett a jó és a rossz megkülönböztetésére,
szilárd eledel való.

Mellőzzük ezért Krisztus tanításának elemeit s térjünk 6
át a tökéletesebb dolgokra. Nem akarjuk ismét az alapvető
igazságokat előadni: a holt cselekedetekből való megtérést,
az Istenbe vetett hitet, a keresztségi oktatást, s a kézföl- 2
tételről, a holtak föltámadásáról meg az örök ítéletről
szóló tanítást. Ezt is megtesszük majd, ha Isten megengedi. 3
Lehetetlen ugyanis, hogy aki egyszer már részesült a meg- 4
világosításban, megízlelte az égi ajándékot, megkapta a
Szentlelket, megtapasztalta Isten magasztos igéjét és az 5
eljövendő élet hatásait, aztán mégis elpártol, újra bűn- 6
bánatra induljon. Az ilyen, amennyiben rajta áll, újra ke-
resztre feszíti Isten Fiát és csúfot űz belőle. Az a föld 7
ugyanis, amely beissza a gyakori záporesőt és jó termést
hoz művelőjének, Isten áldásában részesül. De ha tövist 8
és bogáncsot terem, semmit sem ér, átokra méltó, s végül is
fölégetik.

Bár így beszélünk, rólatok, szeretteim, a jobbat tételez- 9
zük föl, azt tudniillik, hogy eljuttok az üdvösségre. Hiszen 10
nem igazságtalan az Isten, hogy megfeledkezzék tevékeny
szeretetetekről, melyet érte gyakoroltatok, amikor a szen-

11—14. A Krisztus főpapságáról szóló tanítás mélysége lelki érettséget követel, mely a levél olvasóiban nincs meg még kellő mértékben.

1—3. Az Apostol Isten segítségével mégis megkísérli, hogy a hit alapelemeit mellőzve mélyebb igazságokat fejtsen ki.

4—8. A kereszténység kegyelmi ajándékainak nagyságából következik a hitehagyás súlyossága. A hitehagyó ismét *keresztre feszíti Isten Fiát*. Árulásának következménye a megátalkodás, Isten részéről pedig az örök elvetés.

11 teknek szolgáltatok és szolgáltok. Szeretnénk, ha mindegyiktek ugyanazt a buzgóságot tanusítaná, hogy reménye-
12 tek tökéletesen beteljesedjék. Ne legyetek tehát hanyagok, hanem kövessétek azokat, akik a hit és a béketűrés által az igéretek örökösei.

13 Amikor Isten igéretet tett Ábrahámnak, mivel nem volt
14 nagyobb akire esküdjék, önmagára esküdött e szavakkal:

„Bizony gazdagon megáldlak,
És sokszorosan megsokasítlak."

15. 16 Így aztán türelmesen várt, és elnyerte a megigért jót. Az emberek önmaguknál nagyobbra szoktak esküdni, és min-
den pörösködésnek azzal vetnek véget, hogy nyomatékké-
17 pen esküt tesznek. Ezért, mikor Isten az igéret örököseinek nagyobb nyomatékkal akarta bizonyítani elhatározása
18 változhatatlanságát, esküvel vállalt kezességet. Így a két változhatatlan dolog révén, melyekben Isten meg nem tévedhet, erős támaszunk van, amikor arra törekszünk,
19 hogy a nekünk nyujtott reményhez ragaszkodjunk. Lelkünk biztos és szilárd horgonya ez, mely a függöny mögé ér,
20 ahová elsőnek lépett be értünk Jézus, az örök főpap Melkizedek rendje szerint.

7 **Jézus örök főpap Melkizedek rendje szerint.** Ez a Melkizedek Szálem királya és a fölséges Isten papja volt, aki a királyok legyőzéséből visszatérő Ábrahám elé ment
2 és megáldotta. Ábrahám ezért tizedet adott neki mindenből. A neve azt jelenti: Az igazság királya. Szálem királya
3 pedig: A békesség királya. Apa, anya és nemzetségrend nélkül, napjainak kezdete és életének vége nélkül lép föl. Így Isten Fiához hasonlóan pap marad mindörökké.

13—20. *Ábrahám* példája bizonyítja, hogy Isten igéreteit állhatatos hittel nyerhetjük el (13—15). A reménnyel teljes keresztény hit is Isten személyére és esküjére támaszkodik (16—18), azonkívül Jézus Krisztusra, az *örök főpapra*, aki emberi természetével Isten örökkévalóságában él (19.20).

14. Gen. 22, 16.

1—10. Krisztusnak, mint örök főpapnak, előképe *Melkizedek*. Melkizedek kiválóságát bizonyítja királyi papsága, nevének értelme és titokzatos származása (1—3). Melkizedek kiválóbb Ábrahámnál, mert megáldotta őt és tizedet kapott tőle (4—8). Fölülmúlja az ószövetségi papokat is, akik Ábrahám leszármazottjai (9.10).

Nézzétek tehát milyen nagy ember ő, akinek Ábrahám, 4
a pátriárka, tizedet adott a zsákmány legjavából. Lévi fiai- 5
nak, mivel a papi tisztet viselik, szintén megvan a tör-
vényes joguk arra, hogy tizedet szedjenek a néptől, vagyis
testvéreiktől, bár ők is Ábrahámtól származnak. Ez vi- 6
szont, aki nem az ő nemzetségükből származott, tizedet
vett Ábrahámtól, s megáldotta az igéret hordozóját. A 7
felől nincs kétség, hogy a nagyobb áldja meg a kisebbet. Itt 8
halandó emberek szednek tizedet, ott pedig az, aki a tanu-
ság szerint él. Sőt, Ábrahám miatt mondhatjuk, hogy Lévi 9
is, aki tizedet szed, szintén fizetett tizedet, hiszen jelen 10
volt már atyja személyében, amikor eléje ment Melkize-
dek.

Papsága fölülmúlja a levita papságot. Ha a levita 11
papság — amelynek vezetése alatt a nép a törvényt kapta
— tökéletességre vezetett volna, mi szükség volt még arra,
hogy más lépjen föl, aki Melkizedek rendje szerint, s nem
Áron rendjéből való? Ha azonban megváltozik a papság, 12
szükségképen megváltozik a törvény is. Akiről ugyanis 13
ezeket mondjuk, az más törzsből való, amelyből senkisem
szolgált az oltárnál. Hiszen köztudomású, hogy Urunk 14
Júda törzséből származott, e törzzsel kapcsolatban azon-
ban Mózes nem beszélt a papságról.

Még világosabb ez akkor, ha Melkizedek módjára más 15
pap lép föl, aki nem a testi leszármazás törvénye szerint 16
lett azzá, hanem a halhatatlan élet erejéből. A tanuság 17
ugyanis így szól róla:

„Pap vagy te mindörökké,
Melkizedek rendjekép."

A korábbi törvény ugyanis megszünt, mert hatástalanná 18
és alkalmatlanná vált. Hiszen a törvény nem vezetett tö- 19

11—19. Az ószövetségi papság és a vele szorosan összefüggő mózesi törvény tökéletlen volt. Nem adott bűnbocsánatot és nem egyesített az Istennel. Ezért új főpapnak kellett jönnie, aki nem Áron, hanem Melkizedek rendje szerint való, aki nem Lévi, hanem Júda törzséből származik (11—14). Ő isteni természetének erejében örökké él, és papsága sem szünik meg (15—19).

17. Zsolt. 109, 4.

kéletességre, hanem csak annak a jobb reménynek bevezeté-
20 tése volt, amellyel közel jutunk Istenhez. Ez nem történt
21 eskü nélkül. Azok eskü nélkül lettek papokká, ő azonban annak esküjével, aki így szólt hozzá:

„Megesküdött az Úr,
S meg nem bánja esküjét:
Pap vagy te mindörökké."

22 Ennek megfelelően Jézus egy kiválóbb szövetség kezese lett.
23 Azonkívül akkor nagy számban voltak papok, mivel a
24 halál miatt nem maradhattak meg, ő azonban örökre meg-
25 marad és papsága örökké tart. Ezért is üdvözítheti mindörökre azokat, akik általa járulnak Isten elé, mert mindenkor él, hogy közbenjárjon értünk.

26 Ilyen főpap kellett nekünk: szent, ártatlan, szeplőtelen,
27 a bűnösöktől elkülönített, fölségesebb az egeknél. Neki nincs szüksége arra, mint a többi főpapnak, hogy nap-nap után előbb tulajdon bűneiért mutasson be áldozatot, aztán
28 a nép bűneiért: Ő egyszersmindenkorra megtette ezt, amikor önmagát föláldozta. A törvény tehát gyarló embereket rendelt főpapokká, az eskü szava azonban, mely a törvény után hangzott el, magát az örökre tökéletes Fiút.

Krisztus áldozatának örök értéke.

8 **Jézus a mennyei szentély főpapja.** A mondottaknak ez a veleje: Olyan főpapunk van, aki a fölséges Isten trón-
2 jának jobbján ül a mennyben. Szolgálatot teljesít a szentélyben, abban az igazi sátorban, amelyet az Úr emelt, s
3 nem ember. Minden főpap ugyanis arra van rendelve, hogy

20—28. Az újszövetségi papság kiválóságát bizonyítja az is, hogy Krisztust eskü alapján tette főpappá az Isten, az ószövetségi papsággal kapcsolatban viszont ilyen eskü nem hangzott el (20—22), továbbá az ószövetségi papoknak saját bűneikért és a nép bűnéért naponként kellett áldozatot bemutatniuk, Krisztus ellenben csak egyszer áldozta föl magát, s ezzel örökre megváltotta bűneitől a világot.

21. Zsolt. 109, 4.

1—5. Az Apostol eddig Krisztus személyének és főpapságának kiválóságát fejtette ki, most áldozatának örök értékéről beszél. Az ószövetségi papok szolgálatukat a szövetség sátrában végezték, Krisztus viszont a *mennyei szentélyben* mutatta be örökértékű engesztelő áldozatát.

ajándékot és áldozatot mutasson be. Ezért szükséges, hogy
neki is legyen valamije, amit bemutasson. Továbbá ha a 4
földön volna, nem is volna pap, hiszen itt vannak olyanok,
akik a törvény szerint áldozatot mutatnak be. Ezek azon- 5
ban csak a mennyei szentély előképének és árnyékának
szolgálnak. Ilyen értelemben kapta Mózes az isteni pa-
rancsot, amikor a sátrat már majdnem befejezte: „Vigyázz,
s készíts mindent a minta szerint, melyet a hegyen mutat-
tam neked."

Most annyival kiválóbb papiszolgálatra kapott meg- 6
bízatást, amennyivel értékesebb s magasztosabb igéreteken
alapuló szövetség közvetítője. Ha ugyanis az első kifo- 7
gástalan lett volna, nem volna szükség a másodikra. Már- 8
pedig feddő szóval mondta nekik:

„Íme, napok jönnek, mondja az Úr,
S új szövetségre lépek Izrael házával,
És Júda házával.
Nem olyan szövetségre, 9
Mint amilyent atyáikkal kötöttem
Azon a napon, mikor kézenfogva
Kivezettem őket Egyiptom földjéről.
Mivel nem tartottak ki szövetségemben,
Én is magukra hagytam őket, mondja az Úr.
Ez lesz a szövetség, melyet ama napok után 10
Izrael házával kötök, mondja az Úr:
Elméjükbe öntöm törvényeimet,
És szívükbe vésem,
Istenük leszek,
És ők népemmé lesznek.
Senkinek sem kell tanítania társát, 11
Senkinek sem testvérét:
Ismerd meg az Urat!

5. Exod. 25, 40
6—13. Krisztus főpapságának magasabbrendűsége abból is következik, hogy Isten egy új és jobb *szövetséget* igért. Ez a szövetség bűnbocsánatot, Istennel való bensőséges egyesülést és tökéletesebb istenismeretet ad.
8—12. Jer. 31, 31—34.

Hiszen mindenki ismer majd engem,
Kicsinytől a legnagyobbig.
12 Irgalmas leszek bűneikkel szemben
S vétkükre többé nem emlékezem."
13 Ha tehát új szövetségről beszél, az előzőt elévültnek jelentette ki. Ami pedig elévült és kivénült, közel jár az enyészethez.

9 **Az ószövetségi áldozatok tökéletlensége.** Mindenesetre volt az előző szövetségnek is istentiszteleti rendtar-
2 tása és földi szentélye: egy sátor, amelynek előrészében ott állt a gyertyatartó, az asztal és a fölajánlott kenyér. Ezt
3 szentélynek nevezték. A második függöny mögött állt az a
4 sátor, melyet Szentek Szentjének neveztek. Ebben volt az arany tömjénező és a szövetség szekrénye, amelyet minden oldalról arany borított. A szekrényben őrizték a mannát tartalmazó arany vödröt, Áron kivirágzott vesszejét és a
5 szövetség tábláit, fölötte pedig az isteni dicsőség kerubjai voltak, melyek beárnyékolták az engesztelés trónját. Ezekről most nem szükséges egyenként beszélnem.
6 Mióta ezt így elrendezték, az első sátorba mindig belép-
7 tek az istentiszteletet végző papok. A másikba azonban, egyszer egy évben, egyedül a főpap lépett be, mégpedig azzal a vérrel, melyet a maga és a nép bűneiért áldozott
8 föl. Ezzel azt jelezte a Szentlélek, hogy a Szentek Szentjébe vezető út nem nyílik meg addig, amíg az első sátor
9 fönnáll. Ez a jelen időre vonatkozik. Ott olyan ajándékot és áldozatot mutatnak be, melyek a bemutatót lelkiisme-
10 retben nem tehetik tökéletessé. Hiszen csak testi szertartások, amelyek ételből, italból és különböző tisztálkodásból állnak és csak az újjárendezés idejéig köteleznek.

11 **Az Újszövetség tökéletes áldozata.** Krisztus azonban mint a jövendő javak főpapja jelent meg s belépett

6—10. A *Szentek Szentjének* a Szentélytől való elválasztása azt jelképezte, hogy az Ószövetségben még nem volt szabad az Istenhez vezető *út*. Az ószövetségi szertartások ugyanis csak külső megtisztulást adtak, nem pedig belső megigazulást és Istennel való kiengesztelődést.
11—14. Az újszövetségi főpap nem a föláldozott állatok *vérével*, hanem *tulajdon vérének* ontásával lépett a mennyei szentélybe. Ez a

abba a nagyobb és tökéletesebb sátorba, amelyet nem ember
keze alkotott, vagyis nem e világból való. Nem is bakok 12
vagy borjak vérével, hanem tulajdon vérével lépett be
egyszersmindenkorra a Szentek Szentjébe, s örök megvál-
tást szerzett. Ha ugyanis a bakok és bikák vére meg az üsző 13
hamva a tisztátalanokra hintve megszenteli őket, úgyhogy
külsőleg megtisztulnak, mennyivel inkább tisztítja meg 14
lelkiismeretünket a holt cselekedetektől Krisztus vére, —
aki az örök Lélek által önmagát ajánlotta föl szeplőtelen
áldozatul Istennek — hogy az élő Istennek szolgáljunk!

Krisztus az Újszövetség közvetítője. Ezért új szö- 15
vetség közvetítője ő, melyben a meghívottak a megígért
örökkétartó örökségben részesülnek. Előbb azonban az
előző szövetség idején elkövetett bűnök megváltásáért el
kellett szenvednie a halált. Ahol ugyanis végrendelet van, 16
előbb meg kell halnia a végrendelkezőnek, mert a végren- 17
delet csak halál esetén jogerős, és nem érvényes addig,
amíg él a végrendelkező. Ezért az első szövetséget sem 18
kötötték vér nélkül. Miután ugyanis Mózes a törvény min- 19
den parancsát fölolvasta az egész nép előtt, a bakok és
borjak vérét vízzel keverte, aztán vörös gyapjúval és izsóp-
pal meghintette magát a könyvet és az egész népet e sza- 20
vakkal: „Ez a szövetség vére, melyet Isten veletek kötött."
Ugyanúgy vért hintett a sátorra és az istentisztelet min- 21
den eszközére is. Sőt a törvény szerint majdnem minden 22
vérrel tisztul meg, és vérontás nélkül nincsen bűnbocsánat.

A mennyei dolgok előképeinek így kellett megtisztul- 23
niuk, de maguknak a mennyeieknek ennél kiválóbb áldo-
zatokkal. Krisztus ugyanis nem kézzel emelt szentélybe 24
lépett be, mely a valódinak csak előképe, hanem magába

vér a megváltás vére, mely kiengesztelte az Istent és megszenteli a lelkeket.

15—22. Az *új szövetséget* Isten örök rendelése szerint Krisztus vérontásával kellett megkötni. Ennek előképe volt minden ószövetségi véreséldozat.

20. Exod. 24, 8.

24—28. Ha Krisztus áldozata nem hozott volna teljes kiengesztelődést az Istennel, meg kellene ismételnie kereszthalálát. Erre azonban nincs szükség, mivel kereszt áldozatával véglegesen *eltörölte a bűnt*, s most Isten örökkévalóságában szüntelenül közbenjár értünk.

a mennybe, hogy most Isten színe előtt közbenjárjon ér-
25 tünk. S nem azért lépett be, hogy többször föláldozza magát, mint ahogy a főpap minden évben belép a Szentek
26 Szentjébe az idegen vérrel, különben a világ kezdete óta már többször kellett volna szenvednie. Ő azonban most, az idők végén, egyszersmindenkorra megjelent, hogy
27 önmagát föláldozva eltörölje a bűnt. Amint el van határozva, hogy az ember egyszer haljon meg s utána az itélet
28 következzék, úgy Krisztus is egyszer áldozta föl magát, hogy elvegye soknak bűnét. Másodszor nem a bűn miatt jelenik meg, hanem hogy üdvözítse azokat, akik rá várnak.

10 **Áldozatának megváltó ereje.** Mivel a törvény csak árnyéka a jövendő javaknak s nem teljes képe a valóságnak, még azokkal az áldozatokkal sem tehette tökéletessé az áldozatok bemutatóit, amelyeket évről-évre megszakí-
2 tás nélkül mutattak be. Vajjon nem hagyták volna abba különben az áldozatokat, ha egyszeri megtisztulás után az
3 áldozó nem érezte volna lelkiismeretében a bűnt? De hiszen
4 éppen ezek emlékeztettek évről-évre a bűnre. Lehetetlen ugyanis, hogy bikák és bakok vére bűnöket töröljön el.
5 Ezért mondja, amikor a világba lép:

„Nem kell neked a vér s az ételáldozat,
De embertestet alkottál nekem,
6 Engesztelés sem kedves, s égő áldozat.
7 Így szóltam hát: Itt jövök, Istenem,
Hogy akaratodat megtegyem,
Amint a könyvtekercsben írva van."

8 Először azt mondja: „Vér és ételáldozat, engesztelő és égő áldozat nem kell s nem is tetszik neked" — áldozatok,
9 amelyeket a törvény szerint mutatnak be. Azután így folytatja: „Azért jövök, hogy akaratodat megtegyem."
10 Eltöröli az elsőt, hogy helyébe állítsa a másodikat. Ez az

1—10. Az ószövetségi áldozatok nem törölték el az áldozat bemutatójának lelkében a bűnt, különben nem kellett volna megismételni őket (1—4). Krisztus életáldozata ellenben *egyszersmindenkorra eltörölte a bűnt* és *megszentelte* az emberiséget (5—10).
5—7. Zsolt. 39, 7—9.

elhatározás Jézus Krisztus testének föláldozásával egyszersmindenkorra megszentelt minket.

Azonkívül minden pap nap-nap után szolgálatba áll, és 11
gyakran mutatja be ugyanazokat az áldozatokat, éppen
mivel nincs erejük arra, hogy a bűnt eltöröljék. Ő viszont 12
csak egy áldozatot mutatott be a bűnökért, s örökre ott
ül Isten jobbján. Most már csak arra vár, „míg lába alá 13
zsámolyul alázza valamennyi ellenségét". Egyetlen áldoza- 14
tával örökre tökéletessé tette a megszenteltelket. Erről tesz 15
tanuságot a Szentlélek is, amikor így szól:

„Ez az a szövetség, melyet ama napok után 16
kötök velük, mondja az Úr:
Szívükbe öntöm törvényeimet, és elméjükbe
vésem,
Bűneikre és törvényszegésükre többé nem 17
emlékezem."

Ahol pedig ezek bocsánatot nyertek, nincs többé bűnért 18
való áldozat.

Állhatatos hitvallás az Újszövetség mellett.

Buzdítás az állhatatosságra. Testvéreim, Krisztus 19
vérének erejében megvan tehát a reményünk arra, hogy be-
léphetünk a Szentek Szentjébe. Ez az új életút, melyet a 20
függönyön, vagyis tulajdon testén keresztül nyitott nekünk.
Főpapunk is van, akit Isten háza fölé rendelt. Járuljunk 21. 22
hozzá őszinte szívvel, teljes hívő bizalommal, hiszen a
rossz lelkiismerettől megtisztult a szívünk, és testünk is
tiszta vízben mosdott. Tartsunk ki rendíthetetlenül re- 23

11—18. Az Újszövetségben Isten csak egyetlen áldozatot rendelt, Krisztus keresztáldozatát. Ezzel nincs ellentétben az Egyház eukarisztikus áldozata. A szentmise ugyanis lényegében nem különbözik a keresztáldozattól, hanem annak megújítása és megjelenítése.

13. Zsolt. 109, 2.

16. Jer. 31, 33.

19—21. Az Ószövetségben el volt zárva a Szentek Szentjébe vezető út, az Újszövetségben azonban a hívőnek szabad útja van a mennyei Szentélybe Isten színe elé. Ezt a szabad belépést Krisztus tette lehetővé testének föláldozásával.

ménységünk hitvallásában, mert hűséges az, aki az igére-
24 tet tette. Legyen gondunk arra, hogy szeretetre és jótettre
25 buzdítsuk egymást. Összejöveteleinkről ne maradjunk el, mint némelyek szoktak, hanem buzdítsuk egymást annál inkább, minél közelebb érzitek a napot.

26 Ha ugyanis az igazság fölismerése után szánt szándékkal
27 vétkezünk, nem használ a bűnért való áldozat, hanem rettenetes itélet és lángoló tűz vár ránk, mely megemészti a
28 lázadókat. Ha valaki Mózes törvényét szegi meg, két vagy
29 három tanu szavára irgalom nélkül meghal. Gondolhatjátok, mennyivel súlyosabb büntetést érdemel az, aki lábbal tiporja az Isten Fiát, semmibe veszi a szövetség vérét, mely őt megszentelte, a kegyelem Lelkét pedig megveti!
30 Ismerjük őt, aki így szólt: „Enyém a megtorlás, én megfizetek." Majd ismét: „Itéletet mond az Úr népe fölött."
31 Rettenetes az élő Isten kezébe jutni.

32 Emlékezzetek csak az elmúlt időkre, amikor a megvilágosításban részesültetek és helytálltatok annyi küzde-
33 lemben és szenvedésben. Egyrészt a gyalázatnak és zaklatásoknak kitéve nevetség tárgyává lettetek, másrészt
34 részvéttel kísértétek azokat, akikkel így bántak. Együttszenvedtetek a foglyokkal és vagyonotok elrablását is örömmel viseltétek abban a tudatban, hogy értékesebb és
35 maradandóbb javaitok vannak. Ezért ne veszítsétek el
36 bizalmatokat, hiszen nagy jutalom jár érte. Állhatatosaknak kell lennetek, hogy Isten akaratát teljesítve elnyerjétek az igéretet.

37 „Már csak rövid, nagyon rövid az idő,
Aztán eljön az eljövendő, s nem késik.
Az igaz ember a hitből él.
38 De ha elpártol, nem telik benne kedvem."

26—31. Ha a keresztény tudva és akarva elpártol Krisztustól és megátalkodva szembeszáll Isten kegyelmével, számára nincs többé engesztelő áldozat és Isten kárhoztató itélete sujtja.

30. Deut. 32, 35.36.

32. A *megvilágosítás* a kereszténységre való megtérés és a keresztség fölvétele.

37 . 38. Hab. 2, 3.4.

Mi nem tartozunk az elpártolók közé, akik elkárhoznak, 39
hanem a hívők közé, akik megmentik a lelküket.

A hit példaképei az Ószövetségben. A hit reményeink 11
szilárd alapja és a nem látott dolgok igazolása. Ez adott 2
bizonyságot őseinknek. Hitből értjük meg, hogy a világot 3
Isten igéje alkotta, vagyis láthatatlanból lett a látható.

Hittel mutatott be Ábel értékesebb áldozatot Istennek, 4
mint Kain. Ezzel nyerte el igazoltának bizonyítékát, amikor Isten kedvezően tanuskodott ajándékai mellett. Hite által még holtan is beszél.

Hitéért ragadtatott el Énok, hogy halált ne lásson. 5
Nem találták többé, mert Isten elragadta. Elragadtatása előtt azonban bizonyságot nyert, hogy kedves az Istennek. Hit nélkül nem lehet tetszeni (Istennek). Annak 6
ugyanis, aki Istenhez járul, hinnie kell, hogy létezik s hogy megjutalmazza azt, aki őt keresi.

Hittel kapott Noé fölvilágosítást a még láthatatlan dol- 7
gok felől, s szent félelemmel eltelve, bárkát épített családja megmentésére. Hite erejével ítélte el a világot és lett részese a hitből fakadó megigazulásnak.

Hittel engedelmeskedett Ábrahám a hívásnak, hogy 8
költözzék arra a vidékre, amelyet örökségül kellett kapnia. Kivándorolt, a nélkül hogy tudta volna, hová megy.
Hittel telepedett le az igéret földjén, mint idegen földön. 9
Sátorban lakott Izsákkal és Jákobbal, akik ugyanannak

1. A vers nem a *hit* meghatározása, hanem lényeges jegyeinek leírása. Bizonyosságot ad az emberi ismeretünket meghaladó természetfölötti dolgok (Isten, örök üdvösség) létezéséről és meggyőz arról, hogy ezeket el is érhetjük.

4—7. Az ószövetségi példaképek azt bizonyítják, hogy a szilárd, rendíthetetlen hit erőt ad a jócselekedetekre és a szenvedésekben való kitartásra.

8—22. Különösen *Ábrahám* példája tanulságos. Hite már akkor megnyilvánult, mikor az isteni hívásra kivándorolt hazájából (8—10), de rendkívüli erővel jutott kifejezésre *Izsák föláldozásánál*. Mivel Izsák egyetlen gyermeke volt, föláldozásával minden emberi reménye elveszett volna arra, hogy Isten igérete beteljesedik és valóban nagyszámú utóda lesz. Mégis kiállta rendíthetetlen hittel a próbát, s ezért Isten nem is követelte tőle az áldozat végrehajtását. Izsák, akit Isten váratlan közbelépése mentett meg a haláltól, *előképe* a föltámadt Üdvözítőnek (17—19).

10 az igéretnek voltak társörökösei. Várta ugyanis azt a szi-
lárd alapokra épülő várost, melynek tervezője és alkotója
Isten.

11 Hittel kapott erőt (a meddő) Sára arra, hogy éltesebb
kora ellenére anya lehessen, mert hűségesnek tartotta azt
aki az igéretet tette. Ezért is származnak egytől, noha már
12 kivénült, olyan sokan, mint az ég csillagai s mint a ten-
gerpart megszámlálhatatlan fövenye.

13 Hitben húnytak el ők mind, a nélkül hogy elnyerték
volna az igéretet. Csak messziről látták és köszöntötték,
s ezzel megvallották, hogy vándorok és jövevények a föl-
14. 15 dön. Aki így beszél, elárulja, hogy hazát keres. Ha arra
gondoltak volna, ahonnan kivándoroltak, lett volna még
16 idejük a visszatérésre. Ámde ők jobb haza után törekedtek,
tudniillik a mennyei után. Ezért Isten sem resteli, hogy
Istenüknek hívják őt, hiszen hazát készített nekik.

17 Hittel áldozta föl Izsákot Ábrahám, amikor próbára
tette Isten. Föláldozta egyszülött fiát, bár igéretet kapott
18. 19 és hallotta: „Izsák által lesznek utódaid." Meg volt győ-
ződve, hogy Isten a halottat is föl tudja támasztani. Ezért
is kapta vissza őt, mint előképet.

20 Hittel áldotta meg Izsák Jákobot és Ézsaut, megjöven-
dölve sorsukat.

21 Hittel áldotta meg a haldokló Jákob József mindkét
fiát, és imádva borult botjának fejére.

22 Hittel tett említést a haldokló József Izrael fiainak ki-
vándorlásáról és rendelkezett csontjairól.

23 Hittel rejtegették szülei az újszülött Mózest három hó-
napon keresztül, mert látták, hogy szép a gyermek, s nem
24 féltek a király parancsától. Hittel tagadta Mózes, miután
25 felnőtt, hogy ő a fáraó leányának fia. Inkább úgy dön-
tött, hogy együtt szenved sanyargatást Isten népével, mint-
26 sem hogy a bűn múló előnyét élvezze. Nagyobb értéknek

18. Gen. 21, 12.
23—26. Gazdagság és kényelem helyett *Mózes* a hit szellemében inkább népének sanyarú sorsát választotta. Ez a sors előképe Krisztus szenvedésének.

tartotta Krisztus gyalázatát az egyiptomiak kincsénél,
mert a jutalmat tartotta szem előtt. Hittel hagyta el Egyip- 27
tomot, s nem ijedt meg a haragra gerjedt királytól, hanem
állhatatosan kitartott, mintha látta volna már a láthatat-
lant. Hittel ünnepelte meg a húsvétot és a vérrel történő 28
meghintést, hogy az öldöklő angyal ne bánthassa az első-
szülötteket. Hittel keltek át a Vöröstengeren, akár csak a 29
szárazföldön; amikor viszont az egyiptomiak kísérelték
meg, elmerültek.

A hit erejével omlottak le Jerikó falai, miután hét nap 30
körüljárták.

Hite miatt nem veszett oda a hitetlenekkel a parázna 31
Ráháb, mivel békével befogadta a kémeket.

Mit is mondjak még? Kifogynék az időből, ha Gedeon- 32
ról, Bárákról, Sámsonról, Jeftéről, Dávidról, Sámuelről és
a prófétákról beszélnék, akik a hit erejével országokat 33
győztek le, igazságot gyakoroltak, igéreteket nyertek el,
oroszlánok száját tömték be, lángoló tüzet oltottak ki, 34
megmenekültek a kard élétől, gyengeségből erőre kaptak,
hősök voltak a háborúban és megfutamították az ellenség
táborát. Asszonyaik föltámasztás útján visszanyerték ha- 35
lottaikat. Némelyek kínpadra kerültek, de nem fogadták
el a szabadságot, hogy jobb föltámadáshoz jussanak, má- 36
sok gúnyt és megostorozást, sőt bilincseket és börtönt tűr-
tek el, megkövezést, kettéfűrészelést és sanyargatást szen- 37
vedtek, kardélen hulltak el, juhbőrben és kecskebőrben
bujdostak, nélkülözve, üldöztetve, zaklatva. A világ nem 38
volt méltó rájuk. Ezért sivatagban, hegyek közt, barlan-
gokban és a föld üregeiben bolyongtak.

33—38. *Országokat* a bírák és Dávid *győztek le, igazságot* a bírák és a királyok *gyakoroltak, igéreteket* Dávid és a próféták *nyertek el, oroszlánok száját* Sámson, Dávid és Dániel *tömte be, lángoló tüzet* Dániel három társa *oltott ki* az égő kemencében, *kard élétől* Dávid, Illés és Elizeus *menekült meg, gyengeségből* Sámson és Ezekiás *kapott erőre, halottját* a szareptai özvegy és a szunamit asszony *nyerte vissza, kínpadra* Eleázár *került*, meg a Makkabeus-anya hét fiával, *bilincset* és *börtönt* Jeremiás *tűrt el, megkövezést* Zakariás, *kettéfűrészelést* (a zsidó hagyomány szerint) Izaiás *szenvedett, kardélen* Uriás próféta *hullott el*, a *sivatagban* Illés és Elizeus *bolyongott*.

39 Ezek mindnyájan, bár a hit igazolta őket, nem nyerték
40 el az igéretet, mert Isten nekünk rendelt valami jobbat,
hogy nélkülünk ne jussanak a tökéletességre.

12 **Állhatatosak a szenvedésben.** Ezért mi is, akiket ek-
kora sereg hitvalló vesz körül, vessünk el minden terhet,
különösen a csábító bűnt, és fussuk meg kitartással az elő-
2 tünk lévő küzdőteret. Tekintsünk föl a hit szerzőjére és
bevégzőjére, Jézusra, aki a fölkínált öröm helyett a ke-
reszthalált szenvedte el, a nélkül hogy a gyalázattal törő-
3 dött volna, s most Isten trónjának jobbján ül. Gondoljá-
tok csak őrá, aki a bűnösök részéről ilyen ellentmondást
viselt el, hogy el ne lankadjatok és bensőtökben el ne csüg-
gedjetek.

4 A bűn ellen vívott harcotokban még nem álltatok ellen
5 véretek ontásáig, és megfeledkeztetek a vígasztalásról,
mely hozzátok, mint fiakhoz szól:

„Fiam, ne kicsinyeld le az Úr fenyítését,
S ne csüggedj el, ha korhol.
6 Mert megfenyíti az Úr, akit szeret,
S megostorozza minden fiát, akit befogad."

7 A fenyítések közt is maradjatok állhatatosak. Isten úgy
bánik veletek, mint fiaival. Melyik az a fiú, akit atyja
8 meg ne fenyítene? Ha fenyítés nélkül maradtok, amiben
pedig mindenki részesül, akkor fattyak vagytok, nem fiak.
9 Testi atyáink is megfenyítettek bennünket, mégis tiszte-
tük őket. Nem kell sokkal inkább a lelkek Atyjának enge-
10 delmeskednünk, hogy éljünk? Azok néhanapján kényükre-
kedvükre fenyítettek meg minket, ő viszont javunkra, hogy
11 szentségének részeseivé legyünk. A jelenben ugyan minden
fenyíték inkább szomorúságot okoz, mint örömet, később
azonban az igaz élet és a béke gyümölcsét hozza annak,
12 aki elviselte. Ezért föl a lankadt kézzel! A megrogy-

39. 40. Az Ószövetség igazai nem látták a messiási *igéret* teljesedését amely most vált valóra. Az Újszövetség azonban nekik is javukra válik, mert Krisztus megváltása által ők is részesülnek az örök üdvösségben.

5—6. Péld. 3, 11.12.

gyant térdet nyujtsátok ki és járjatok egyenesen, hogy a 13
megbénult tag ki ne ficamodjék, hanem inkább meggyógyuljon.

Óvás az elpártolástól. Törekedjetek békességre min- 14
denkivel szemben, törekedjetek az életszentségre. E nélkül
senki sem látja meg az Urat. Ügyeljetek arra, hogy Isten 15
kegyelmét senki el ne hanyagolja, hogy valami mérges gyökér föl ne szökkenjen, kárt ne okozzon és senkit meg ne
fertőzzön. Senki se legyen parázna vagy istentelen, mint 16
Ézsau, aki egy tál ételért eladta elsőszülöttségét. Hiszen 17
tudjátok, hogy mikor később szerette volna az áldást, elutasításban volt része, s nem sikerült az elhatározáson változtatnia, noha könnyek közt kísérelte meg.

Ti nem járultatok kézzel fogható hegyhez, lobogó tűz- 18
höz, homályhoz, sötétséghez vagy förgeteghez, sem har- 19
sonazengéshez vagy mennydörgő szózathoz, melynek hallatára könyörögni kezdtek, hogy ne szóljon hozzájuk tovább a szó. Nem tudták ugyanis elviselni a parancsot: 20
„Még ha állat érinti is a hegyet, kövezzék meg.“ Oly rette- 21
netes volt a látvány, hogy Mózes is azt mondta: „Rémület
és reszketés fog el.“ Ti Sion hegyéhez járultatok, az élő 22
Isten városához, a mennyei Jeruzsálemhez, az angyalok
ezreihez, az elsőszülöttek ünnepi sokadalmához és gyüle- 23
kezetéhez, akik föl vannak jegyezve a mennyben, mindenek bírájához, Istenhez, a tökéletes igazak lelkeihez, az 24
új szövetség közvetítőjéhez, Jézushoz és a meghintés véréhez, mely hathatósabban kiált, mint Ábelé.

---

16 . 17. Amint *Ézsau* egy tál lencséért *eladta elsőszülöttségi* jogát, úgy áldozza föl a hitehagyó is mulandó előnyökért istenfiúságát és mennyei örökségét.

18—24. Már a zsidó népnek is meg kellett tisztulnia, amikor az Ószövetség megkötésére a Sinai hegyhez vonult (Exod. 19, 16—20). Mennyivel szentebbeknek kell lenniük a kereszténveknek, akik nem a félelem és rettegés szövetségéhez tartoznak, hanem, mint Isten kedves gyermekei, Isten országához, Krisztus Egyházához! Krisztus vére tisztította és szentelte meg őket, mely Ábel vérénél is hathatósabban kiáltott a mennybe és kiérdemelte számunkra Isten bocsánatát.

20. Exod. 19, 13.

21. Deut. 9, 19.

25 Vigyázzatok, ne utasítsátok el a hozzátok szólót. Ha
ugyanis nem menekültek meg azok, akik a földön szólót
elutasították, mennyivel kevésbbé mi, akik a mennyből
26 szólótól fordulunk el. Hangja akkor a földet rendítette
meg, most pedig azt igéri: „Még egyszer, s akkor nemcsak
27 a földet, hanem az eget is megrendítem." Ez a „még egy-
szer" jelzi a változékony dolgoknak, vagyis a teremt-
ményeknek átalakulását, hogy megmaradjon, ami változ-
28 hatatlan. Mivel tehát változhatatlan országot nyertünk,
legyünk hálásak és szolgáljunk Istennek tetszően, tiszte-
29 lettel teljes félelemmel. A mi Istenünk ugyanis emésztő
tűz.

13 **Különböző erkölcsi intelmek.** Maradjon meg (köz-
2 tetek) a testvéri szeretet. El ne hanyagoljátok a vendég-
szeretetet: amikor némelyek ezt gyakorolták, tudtukon
3 kívül angyalokat láttak vendégül. Gondoljatok a foglyok-
ra, mintha magatok is foglyok volnátok, az üldözést
4 szenvedőkre, mint akik magatok is testben éltek. A házas-
ságot mindenki tartsa tiszteletben, a házasélet pedig legyen
szeplőtelen. A paráznát és a házasságtörőt megitéli az
5 Isten. Éljetek kapzsiság nélkül, elégedjetek meg azzal, ami-
tek van. Hiszen ő mondta: „Nem hagylak el, és nem hagy-
6 lak cserben." Ezért bizalommal mondhatjuk:

„Az Úr velem van, nincs bennem félelem:
Ember mit árthat énnekem?"

7 Emlékezzetek meg előljáróitokról, akik Isten igéjét hirdet-
ték nektek. Gondoljatok földi vándorlásuk végére és kö-

26. Agg. 2, 6.
25—29. Ha már az ószövetségi törvény megszegése súlyos büntetést vont maga után, mennyivel inkább az Újszövetségtől való elpártolás, hiszen akkor a Sinai hegyről beszélt az Isten, most azonban közvetlenül a mennyből szólt hozzánk szent Fia által; azonkívül az Ószövetség mulandó volt, az Újszövetség örök.
29. Deut. 4, 24.

2. Itt a szerző Ábrahámra (Gen. 18, 1—15), Lótra (Gen 19, 1—3) vagy Tóbiásra (Tób. 12, 1—22) gondol.
5. Józs. 1, 5.
6. Zsolt. 117, 6.
7—13. A kereszténynek *előljáróikhoz* (valószínűleg az idősebb és az ifjabb Jakab apostol, akik akkor már vértanu halálát szenvedtek) mél-

vessétek hitüket! Jézus Krisztus ugyanaz tegnap, ma és 8
mindörökre.

Ne hagyjátok félrevezetni magatokat különféle idegen 9
tanításoktól! Jobb a szívet kegyelemmel erősíteni, mint
étellel, amely nem használ annak, aki abban látja a leg-
fontosabbat. Olyan oltárunk van, melyről nem ehetik az, 10
aki a sátornál teljesít szolgálatot. Az állatok testét ugyanis, 11
melyeknek vérét a főpap a bűn engesztelésére beviszi a
szentélybe, a táboron kívül égetik el. Ezért Jézus is, hogy 12
tulajdon vérével szentelje meg a népet, a kapun kívül szen-
vedett. Menjük ki tehát hozzá a táboron kívül, és hordoz- 13
zuk gyalázatát. Hiszen itt nincs maradandó hazánk, in- 14
kább az eljövendő után vágyódunk. Mutassuk be általa 15
Istennek szüntelenül a dicséret áldozatát: nevének ajkun-
kon fakadó magasztalását. A jótékonyságról és adakozás- 16
ról meg ne feledkezzetek, mert az ilyen áldozat kedves
Istennek.

Engedelmeskedjetek előljáróitoknak és hallgassatok rá- 17
juk, mert ők vigyáznak rátok, s nekik kell számot adniuk
lelketekért. Így majd örömmel teszik, nem pedig sóhaj-
tozva, mert ez nem válnék javatokra.

Befejezés.

Imádkozzatok értünk! Meg vagyunk ugyan győződve, 18
hogy tiszta a lelkiismeretünk, hiszen minden tekintetben
helyes életre törekszünk. Annál inkább kérlek erre titeket, 19
hogy így mielőbb visszakerüljek hozzátok.

A békesség Istene, aki Urunkat Jézus (Krisztust), a ju- 20
hok nagy pásztorát, az örök szövetség vére által föltá-
masztotta halottaiból, tegyen készségessé titeket minden 21
jóra, hogy teljesítsétek akaratát. Munkálja ő bennünk Jé-

---

tóan legyenek hűek Krisztushoz, ne vegyenek részt zsidó áldozatokban és áldozati lakomákon, hogy vissza ne essenek a zsidóságba (7—11). Az igazi engesztelő áldozat Jézus Krisztus, az üldözések ellenére is hozzá kell ragaszkodni (12.13).

15. 16. Istennek nem kedvesek többé a véreséldozatok, a keresztényektől az imádság és a jótett lelki áldozatait várja.

zus Krisztus által, ami kedves előtte. Dicsőség neki mindörökkön-örökké. Amen.

22 Kérlek testvérek, vegyétek jó néven az intő szót. Hiszen
23 csak röviden írtam nektek. Tudjátok meg, hogy Timóteus testvérünk kiszabadult. Mihelyt megérkezik, vele együtt meglátogatlak titeket.

24 Köszöntsétek valamennyi előljárótokat és az összes szenteket. Üdvözölnek az itáliai testvérek.

25 Kegyelem mindnyájatokkal! Amen.

A Katolikus Levelek.

A hét apostoli levelet, amelynek nem szent Pál a szerzője, már az őskeresztény időkben *katolikus levelek* néven foglalták össze. Az elnevezés értelme az, hogy ezek a levelek nem egy meghatározott egyháznak vagy személynek szólnak, mint általában szent Pál levelei, hanem valamely nagyobb terület összes híveihez intézett körlevelek, s ilyen értelemben egyetemesek, katolikusok. Stílusuk és tartalmuk ugyan különböző, de mint nem szent Páltól származó leveleket, hamarosan egy kódexben gyüjtötték össze őket.

Sorrendjük ma a keleti egyház hagyománya szerint: Jakab levele, Péter két levele, János három levele és Júdás levele. A trentói zsinat a szerzők méltóságát követő latin hagyomány szerint így sorolja föl őket: Péter, János, Jakab, Júdás.

Péter második levele, János második és harmadik levele és Júdás levele rövidségük és csekély dogmatikai jelentőségük miatt nem kerültek minden egyházban az Újszövetség szent iratai közé, a negyedik század folyamán azonban a zsinatokon általánossá vált meggyőződés alapján ezeket is fölvették a Szentírás kánonjába.

Szent Jakab levele.

A fiatalabb szent Jakab apostol Alfeusnak, másik nevén Kleofásnak volt a fia (Mt 10, 3). Édesanyját Máriának hívták (Mt 27, 56), Jézus anyjának volt a nővére (rokona) és ott állt vele a kereszt alatt (Jn 19, 25). Jakabot tehát rokoni kapcsolat fűzte Jézushoz, ezért az apostoli időkben szívesen hívták „az Úr testvérének" (Gal. 1, 19; lásd Mk 6, 3). Az idősebb Jakab apostol már a negyvenes évek elején vértanuhalált szenvedett (Ap. Csel. 12, 2), a fiatalabb Jakab azonban a jeruzsálemi egyház első püspöke lett és

még két évtizeden keresztül általános tiszteletben kormányozta a palesztínai híveket. Szent Pál Péterrel és Jánossal az Egyház „oszlopának" nevezi (Gal. 2, 9). Hegeszippusz történetíró a 2. században azt írja róla, hogy életszentsége miatt az „Igaz" melléknevet kapta és a zsidók előtt is nagy tiszteletben állott. A 62-ben föllángolt keresztényüldözés azonban őt sem kímélte: a jeruzsálemi templom tetejéről taszították le. Ünnepét május 1-én tartja az Egyház.

Levelét a „szórványban élő tizenkét törzsnek" címezte (1, 1), a tizenkét törzs azonban, amint a levélből kitünik, a zsidóságból megtért kereszténveket jelenti. A szórványt sem szükséges a Palesztína határán kívül élőkre értenünk, jelentheti átvitt értelemben a hitetlenek közt élő Krisztushívőket (lásd 1 Pét. 1, 1). Az apostol értesült róla, hogy a palesztínai hívek közt különböző erkölcsi hibák és téves tanítások terjedtek el, lelkipásztori kötelességének érezte, hogy ebben a nagy erkölcsi komolyságot és felelősségtudatot sugárzó levélben térítse őket a helyes útra.

Az apostol szembeállítja a mennyei bölcseséget az evilági bölcsességgel (3, 13—18). Levelének első részében az állhatatos türelemben, jótettekben és önfegyelemben megnyilvánuló igaz hit mennyei bölcseségéről beszél (1, 2—3, 12), a másodikban az emberi bűnöktől és szenvedélyektől irányított hamis bölcseséget ostorozza (3, 13—5, 6). Katolikus hitünk szempontjából különös jelentősége van a jócselekedetek értékéről (2, 14—26) és a betegek szentségéről (5, 14.15) szóló tanításának.

Szent Jakab apostol levele.

1 **Címzés.** Jakab, Istennek és az Úr Jézus Krisztusnak szolgája üdvözletét küldi a szórványban élő tizenkét törzsnek.

Mennyei bölcseség.

2 **Öröm a megpróbáltatásokban.** Nagy örömnek tartsátok, testvéreim, ha különféle megpróbáltatás ér. Hiszen

tudjátok, hogy hitetek erőpróbája állhatatosságot eredményez, az állhatatosság pedig tökéletessé teszi a cselekedetet. Így lesztek minden fogyatkozás nélkül tökéletesek és feddhetetlenek.

Ha pedig valamelyiktek bölcseségre szorul, kérjen Istentől, aki mindenkinek bőven, szemrehányó szavak nélkül ad, — és meg is kapja, csak bizalommal kérjen és csöppet se kételkedjék. Aki ugyanis kételkedik, hasonlít a tenger hullámához, melyet fölver a szél és idestova hány. Ne gondolja tehát az ilyen ember, hogy valamit is kap az Úrtól: a tétova ember, aki minden tettében határozatlan.

Elfordulás a világtól. Az alacsonysorsú dicsekedjék méltóságával, a gazdag ezzel szemben nyomorúságával, hiszen elmúlik, mint a mező virága. Fölkel ugyanis a nap, és perzselő hevével elszárítja a virágot: szirma lehull és szinpompája odavész. Így enyészik el majd a gazdag is minden vállalkozásával. Boldog az az ember, aki állja a megpróbáltatást, mert ha hűnek bizonyul, elnyeri az élet koronáját, melyet Isten azoknak igért meg, akik szeretik őt.

Senki se mondja a kísértés idején: az Isten kísért engem. Isten nem kísérthető a rosszra, de maga sem kísért senkit. Mindenki úgy esik kísértésbe, hogy saját kívánsága vonzza és csábítja. A kívánság azután, miután megfogant, bűnt szül, a bűn pedig, ha végrehajtják, halált okoz. Ne tévedjetek tehát, szeretett testvéreim. Fölülről, a világosság Atyjától csak jó adomány, csak tökéletes ajándék származik. Nála

3. 4. Ha a keresztény a gondviselő Istenbe vetett hittel és bizalommal viseli el a szenvedéseket és megpróbáltatásokat, eljut az erkölcsi tökéletességre.

5. A *bölcseség* itt, mint az ószövetségi Szentírásban általában, az igaz élet gyakorlati bölcsesége. Erről van szó az egész levélben.

9—12. A különböző életviszonyok, (szegénység, gazdagság) ne zavarják lelki békénket. A szegénységében *alacsonysorsú* örüljön annak, hogy Isten gyermeke és a mennyország örököse, a *gazdag* viszont ne bízzék mulandó gazdagságában, hanem önkéntes lemondásában. Aki jó és rossz sorsban mindvégig hű marad Istenhez, eljut az örök boldogságra (Jób 5, 17).

13—15. Isten, a végtelen jóság és szentség, nem lehet a bűnnek okozója. Ha megengedi, hogy megpróbáltatás érjen, vagy kísértésbe essünk, nem azért teszi, hogy bűnre vigyen, hanem hogy próbára tegyen. A kísértés magában még nem bűn, bűnné csak akkor lesz, ha az ember az áteredő bűnből származó *kívánságnak* engedve szabadon beleegyezik.

18 nincsen változás, sem árnyéka a változandóságnak. Szabad akaratból hívott minket életre az igazság igéjével, hogy zsengéje legyünk teremtményeinek.

19 **Tettben megnyilvánuló kereszténység.** Értsétek meg, szeretett testvéreim: Legyen minden ember készséges a hallgatásra, de meggondolt a beszédben és nehezen haragvó.
20 Haragjában ugyanis nem azt teszi az ember, ami Isten
21 előtt igazságos. Ezért vessetek el minden tisztátalanságot és mindenféle gonoszságot, s fogadjátok szelíd készséggel a belétek oltott igét, mely meg tudja menteni lelketeket.
22 Legyetek megvalósítói az igének s ne csak hallgatói, kü-
23 lönben önmagatokat csaljátok meg. Aki ugyanis csak hallgatja az igét, de nem valósítja meg, hasonlít ahhoz az emberhez, aki tükörben szemléli természetes kül-
24 sejét. Magára pillant ugyan, de továbbmegy s menten el-
25 felejti, milyen is volt. Aki azonban figyelmesen beletekint a szabadság tökéletes törvényébe, sőt el is mélyül benne, és nem feledékeny hallgatója, hanem tevékeny megva-
26 lósítója, az boldog lesz tetteiben. Aki pedig vallásosnak tartja magát, de nem fékezi nyelvét, hanem önmagát ál-
27 tatja, annak semmit sem ér a vallásossága. Isten, a mi Atyánk szemében ez a tiszta és igazi vallásosság: Viseld gondját a nyomorgó árvának és özvegynek s őrizd magadat tisztán e világtól.

2 **Őrizkedjetek a személyválogatástól.** Testvéreim! Ha hisztek dicsőséges Urunkban, Jézus Krisztusban, ne
2 legyetek személyválogatók. Például gyülekezetetekbe belép egy aranygyűrűs, fényes öltözetű férfi, s bemegy egy

18. Az *igazság igéje* Krisztus tanítása, sőt maga a megtestesült isteni Ige, aki hatalmat adott nekünk, hogy Isten fiaivá legyünk (Jn 1, 12.13).

25. A *tökéletes törvény* az evangélium, mely a *szabadság* törvénye, mert Isten nem a szolgák számára rendelte, mint a mózesi törvényt, hanem Isten fiai számára. Nem kényszerből kell teljesíteni, hanem belső szabadsággal.

1—7. A gazdagokat előnybe részesítő személyválogatás ellenkezik a krisztusi tanítással. Isten a *szegényeket választotta* ki országának polgáraivá, az elnyomások és üldözések viszont rendszerint a gazdagoktól származnak. A gazdagot is kell szeretni, de nem azért, mert gazdag, hanem azért, mert ő is felebarát. Ez a *királyi törvény* értelme.

kopott ruhájú szegény is. Ti a fényes öltözetűre figyeltek 3
és azt mondjátok neki: Foglalj kényelmesen helyet itt! A
szegényre viszont rászóltok: Te állj oda! vagypedig:
Ülj a zsámolyra, a lábam elé! Ugye különbséget tesztek 4
magatokban és igazságtalan gondolkozású bírók vagytok?
Halljátok csak szeretett testvéreim, ugye az Isten éppen 5
azokat választotta ki, akik a világ szemében szegények,
hogy gazdagokká tegye őket a hitben, sőt örököseivé is
annak az országnak, melyet az őt szeretőknek igért? Ti 6
pedig lenézitek a szegényt. Hát nem a gazdagok nyom-
nak el titeket erőszakkal s hurcolnak a törvény elé? Nem 7
ők becsmérlik azt a jó nevet, amelyről elneveztek titeket?
Ha ellenben az íráshoz híven teljesítitek a királyi tör- 8
vényt: „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat" — helye-
sen teszitek. De ha személyválogatók vagytok, bűnt 9
követtek el, s a törvény mint törvényszegőket elmaraszt-
tal. Aki az egész törvényt megtartja, de egy dologban 10
vét, az egész ellen vétkezik. Aki ugyanis azt mondta: 11
„Ne paráználkodjál", azt is megparancsolta: „Ne ölj."
Ha tehát nem paráználkodol, ellenben ölsz, törvényszegővé lettél. Úgy beszéljetek s úgy cselekedjetek, mint akik 12
a szabadság törvényének felelősek. Irgalom nélkül sujtja 13
az ítélet azt, aki nem gyakorolt irgalmasságot. Az irgal-
masság azonban győzelmet arat az ítéleten.

A jócselekedetek gyakorlása. Mit használ, testvé- 14
reim, ha valaki azt mondja, hogy van hite, cselekedetei
azonban nincsenek? Vajjon üdvözítheti őt a hit? Mond- 15

8. Lev. 19, 18.

10—13. Az összes parancsok Istentől származnak, s ezért bármelyik ellen vét is az ember, mintegy valamennyi ellen vét, mert Isten ellen vétkezik. Tehát egyetlen súlyos bűn is megfoszt az örök boldogságtól (Mt 5, 19).

14—26. A hit önmagában, nem elég az üdvösségre. Jócselekedetekkel kell egyesülnie, hogy üdvözítsen (14—19). Ezt az igazságot bizonyítja Ábrahám és Ráháb példája (20—26). Szent Jakabnak ez a tanítása nincs ellentétben szent Pálával, aki azt írja a rómaiaknak (3, 28): „Mi ugyanis azt valljuk, hogy az ember a törvény tetteitől függetlenül a hit által igazul meg." Ezzel ugyanis csak a mózesi törvény által parancsolt tetteket mondja szükségteleneknek. — Szent Jakab tanításának éppen az ellenkezőjét tanította Luther, aki fölmenti az embert a jótett kötelessége alól, mert szerinte a hit önmagában is üdvözít.

juk, hogy egy testvérnek vagy nővérnek nincs ruhája, s a
16 mindennapi élelemben szükséget szenved. Ha mármost egyiktek az mondja: „Menjetek békével! Melegedjetek! Lakjatok jól!“ — de nem adja meg nekik, amire életük fönntartására
17 szükségük van: ugyan mit használ az nekik? Ugyanígy van a hittel is: ha nincsenek cselekedetei, önmagában holt.
18 De valaki azt mondhatná: Neked hited van, nekem pedig cselekedeteim. Mutasd meg nekem tettek nélküli hi-
19 tedet, akkor én tetteimből bizonyítom hitemet. Te hiszed, hogy egy az Isten? Jól teszed. Ezt azonban az ördögök is hiszik — és mégis rettegnek.
20 Meg akarsz győződni, te oktalan ember, hogy tettek
21 nélkül meddő a hit? Vajjon Ábrahám atyánk nem tettei alapján igazult meg, mivel fiát, Izsákot föláldozta az ol-
22 táron? Ebből láthatod, hogy a hit közreműködött ugyan
23 tetteivel, de csak a tettek által vált tökéletessé. Így teljesedett be az Írás szava: „Ábrahám hitt Istennek, s ez megigazulására szolgált“, és ezért „Isten barátjának“ ne-
24 vezték. Látjátok tehát, hogy tettek által igazul meg az
25 ember, s nem csupán a hit által. Ugye a parázna Ráháb is a tettek által igazult meg, mert befogadta a kémeket, s
26 aztán más úton bocsátotta el őket? Amint a test lélek nélkül holt, úgy a hit is holt tettek nélkül.

3 **A nyelv megfékezése.** Testvéreim, ne akarjatok nagyon sokan tanítókká lenni. Tudjátok meg, hogy ezzel csak an-
2 nál súlyosabb ítélet vár rátok. Hiszen úgyis sok dologban vétünk mindannyian. Aki szavában nem vét, az tökéletes
3 férfi, az féken tudja tartani egész testét is. Ha a lónak zabolát vetünk szájába, hogy engedelmességre szorítsuk,
4 egész testét irányítani tudjuk. Lám a nagy hajót, mégha erős szél hajtja is, a kis kormány oda irányítja, ahová a
5 kormányos akarja. Így a nyelv is kicsiny testrész ugyan, de nagy dolgokat visz végbe. Lám a csekély tűz mekkora
6 erdőt gyujt föl. A nyelv is tűz, gonoszsággal telt világ.

23. Gen. 15, 6.

1—12. Az apostol azzal riasztja el a hivatlan tanítókat, hogy rámutat a fékezetlen *nyelv* veszélyeire. Az ember sokféleképen vétkezik, de legkönnyebben fegyelmezetlen beszéddel. Ezt különböző példák világítják meg.

Tagjaink közül a nyelv az, mely beszennyezi egész testünket, sőt, a pokoltól lángra lobbantva, egész életutunkat fölégeti.

Az összes vadállatok, madarak, csúszómászók és tengeri állatok természete megszelidíthető, s az ember meg is szelidíti őket, a nyelvet azonban senki emberfia meg nem szelidítheti, mert nyughatatlanul gonosz, s tele van halálos méreggel.

A nyelvvel áldjuk az Urat, a mi Atyánkat, de vele átkozzuk is az embert, bár Isten képmására alkotott teremtmény. Ugyanabból a szájból ered az áldás és az átok. Testvéreim, ennek nem volna szabad megtörténnie! Vajjon a forrás ugyanabból a nyílásból ont édes és keserű vizet? S teremhet-e, testvéreim, a fügefa olajbogyót, vagy a szőlőtő fügét? A sós forrás sem ont édes vizet.

Földi bölcseség.

A kétféle bölcseség. Ki bölcs és értelmes köztetek? Bizonyítsa kifogástalan életével, hogy mindent bölcs szelídséggel tesz. Ám ha keserű irígység és vetélkedés van szívetekben, ne büszkélkedjetek, meghazudtolva az igazságot. Ez nem fölülről származó bölcseség, hanem földi, érzéki, sőt ördögi. Ahol ugyanis irígység és versengés van, ott békétlenség uralkodik, meg minden más hitványság. Az a bölcseség azonban, amely fölülről származik, először is ártatlan, aztán békeszerető, szerény, engedékeny, (jórahajló), irgalommal és jótékonysággal teljes, nem kérkedő és nem alakoskodó. Az igaz élet magját békében vetik el a békeszeretők.

Kapzsiság. Honnan a háborúskodás és pártoskodás köztetek? Honnan, ha nem bűnös kívánságaitokból, melyek

13—18. Az apostol visszatér a fejezet első versében említett föltolakodó tanítókra. Aki a földi bölcseség elvei szerint gondolkodik, ne akarjon másokat a hitre tanítani, mert csak ellentétet támaszt. A keresztény tanítónak mennyei bölcseségre van szüksége, amelynek tulajdonságait a 17. vers sorolja föl.

1—10. A földi bölcseségből származó bajok forrása a *bűnös kívánság*, amely Isten törvényeinek megsértésével törekszik anyagi javakra, élvezetre és hatalomra (lásd 1 Ján. 2, 16).

2 tagjaitokban viaskodnak? Kívántok valamit és nem teljesül. Öltök és irígykedtek, s nem juthattok semmihez. Veszekedtek és pöröltök, s mégsem értek el semmit, mert nem
3 kértek. S ha kértek, nem kaptok, mert helytelenül kértek, hiszen bűnös kívánságaitok kielégítésére akarjátok fordítani.

4 **Világias lelkület.** Ti házasságtörők, nem tudjátok, hogy a világgal való barátkozás ellenségeskedés az Istennel? Aki tehát a világnak akar barátja lenni, ellensége lesz Istennek.
5 Vagy azt gondoljátok, hiába mondja az Írás: Féltékenyen
6 szeret a Lélek, mely bennünk lakik? Annál gazdagabb azonban kegyelme, amelyet ránk áraszt. Azért mondja másutt: „Isten a kevélyeknek ellenáll, az alázatosaknak
7 pedig kegyelmet ad." Vessétek tehát alá magatokat Istennek. Az ördögnek viszont álljatok ellen, akkor majd megfut előletek. Közeledjetek Istenhez, s ő is közeledni fog
8 hozzátok. Mossátok le kezeteket, ti bűnösök, s tisztítsátok
9 meg szíveteket, ti ingadozó lelkűek! Érezzétek nyomorúságtokat, szomorkodjatok és sírjatok! Nevetéstek forduljon
10 gyászra, örömötök pedig búsulásra! Alázkodjatok meg az Úr előtt, ő majd fölmagasztal titeket.

11 **Szeretetlenség.** Testvéreim, ne rágalmazzátok egymást. Aki rágalmazza vagy megitéli testvérét, a törvényt rágalmazza és a törvényt itéli meg. Ha pedig a törvényt itéled
12 meg, nem vagy a törvény megtartója, hanem bírája. Egy a törvényhozó és a bíró: ő, akinek hatalma van, hogy fölmentsen vagy elmarasztaljon. Te pedig ki vagy, hogy felebarátodat megitéled?

13 **Evilági okosság.** Rajta hát, mondjátok csak: „Ma vagy holnap abba a városba indulunk, ott töltünk egy

2. *Öltök* vagyis gyűlölködtök, abban az értelemben, ahogy szent János apostol tanítja: aki testvérét gyűlöli, gyilkos (1 Jn 3, 15).
4. A Szentírás gyakran a házasság képével fejezi ki Isten viszonyát választott népéhez. A nép hűtlenségét ezért házasságtörésnek nevezi.
6. Péld. 3, 34.
11. 12. Aki embertársát rágalmazza vagy megitéli, nem fogadja el a felebaráti szeretet törvényét, s ezzel mintegy azt állítja, hogy a törvény igazságtalan, és magát a törvényhozót veti meg.
13—17. A kevélységnek másik megnyilatkozása a vakmerő tervez-

évet, kereskedünk és nyerészkedünk." Hiszen azt sem 14
tudjátok, mit hoz a holnap! Ugyan mi az életetek? Csak
pára, mely rövid ideig látszik, azután elenyészik. E helyett 15
ezt kellene mondanotok: „Ha az Úr akarja, élni fogunk,
s ezt vagy azt fogjuk tenni." Most pedig kevélységtek 16
miatt dicsekedtek. Minden ilyen dicsekvés rossz. Aki tehát 17
tudna jót tenni és nem teszi, az vétkezik.

A gazdagság veszélyei. Rajta, ti gazdagok, zokogja- 5
tok s jajgassatok a rátok törő nyomorúság miatt! Gazdag-
ságtok megrothad, ruhátokat moly eszti! Aranyotok, 2
ezüstötök megrozsdásodik! Rozsdája vád lesz ellenetek és 3
megemészti testeteket, mint a tűz! Még az utolsó napokban
is (ítéletet hozó) kincseket gyüjtöttetek magatoknak. Lám 4
a munkabér, amelyet a földjeiteket learató munkásoktól
visszatartottatok, az égre kiált, s az aratók jajszava a
seregek Urának fülébe jut. Ti a földön bőségben éltetek és 5
dőzsöltetek, de a levágatás napjára hízlaltátok szíveteket.
Elitéltétek és megöltétek az igazat, s ő nem állott ellen 6
nektek.

Befejező intelmek.

Intés a türelemre. Legyetek tehát türelmesek, test- 7
véreim, az Úr eljöveteléig. Hiszen a földművelő is nagy
türelemmel vár a föld drága termésére, míg a korai és ké-
sői esőt meg nem kapja. Legyetek tehát ti is türelemmel, 8
és legyetek állhatatos szívűek! Közel az Úr eljövetele. Ne 9
zúgolódjatok egymás ellen testvéreim, hogy el ne itéljenek.
A Bíró már az ajtóban áll! Testvérek, a bajok állhatatos 10
elviselésében és a türelemben vegyetek példát a prófétákról, akik az Úr nevében szóltak. Lám, boldogoknak mond- 11

getés a jövőről, pedig a jövőt az ember nem ismeri (13) és ha ismerné is, ki tudja, megéri-e (14).

1—6. Az apostol csak azokat a gazdagokat rója meg, akik rosszul használják gazdagságukat.

7—9. A keményszívű gazdagnak remegnie kell az ítélő Bíró előtt, de a jószívű ember teljes bizalommal várhatja az ítéletet. — A *korai eső* Palesztinában október havában van, a vetés után, a *késői* pedig márciusban az aratás előtt. Mivel Palesztina éghajlata általában igen száraz, a termés teljesen ettől a két esőtől függ.

juk azokat, akik kitartottak. Hallottatok Jób türelméről és tudjátok, hogyan intézte sorsát az Úr. Hiszen irgalmas az Úr és könyörületes.

12 Mindenekelőtt, testvéreim, ne esküdözzetek se az égre, se a földre, se más egyébre. Igenléstek legyen: Igen, tagadástok: Nem! Különben ítélet fog sujtani titeket.

13 **Intés a kitartó imádságra.** Szomorkodik valaki köztetek? Imádkozzék. Jó kedve van? Énekeljen zsoltárokat.
14 Beteg valaki köztetek? Hivassa az egyház papjait. Imád-
15 kozzanak fölötte s kenjék meg olajjal az Úr nevében. A hitből fakadó imádság üdvére lesz a betegnek és az Úr meg-
16 könnyebbíti őt, ha pedig bűnben van, bocsánatot nyer. Valljátok meg tehát egymásnak bűneiteket és imádkozzatok egymásért, hogy meggyógyuljatok. Sokat tehet az igaznak
17 odaadó könyörgése. Illés hozzánk hasonló (gyarló) ember volt. Buzgón könyörgött, hogy eső ne hulljon a földre. Nem
18 is hullott három éven és hat hónapon keresztül. Majd újból imádkozott, mire az ég esőt adott, s a föld megtermette gyümölcsét.

19 Testvéreim, ha valaki jó útra téríti azt, aki letévedt
20 közületek az igazság útjáról, tudja meg: Aki visszatéríti a bűnöst téves útjáról, a halálból menti meg a lelkét, és számos bűnt takar el.

---

12. Az apostol a könnyelmű *esküdözést* itéli el, amely a magánéletben igen elharapódzott (lásd Mt 5, 33—37).

14 . 15. A trienti zsinat tanitása szerint az apostol itt az utolsó kenet szentségéről beszél. Ennek a szertartásnak a leírásában valóban megtalálható mindaz, amit az Egyház szentségnek nevez. A látható külső jel: az imádság és az olajjal való megkenés; a láthatatlan, belső kegyelem pedig: a beteg lelki megnyugvása és a bűnök bocsánata. Mindez az Úr nevében, az ő megbízásából és hatalmából történik, tehát az egész szertartást Krisztus rendelte.

16. Szent Jakab a 14.15 versben az *egyház papjairól* és a *bűnbocsánatról* beszél. Ha most a *bűnök megvallására* buzdít, bizonyára a papok előtt történő bűnvallomásra, a gyónásra gondol.

Szent Péter első levele.

Péter, eredeti nevén Simon, a Genezáret-tó partján fekvő Betszaidából származott (Jn 1, 42—44). Testvérével, Andrással együtt halász volt. Jézus hívó szavára, aki emberek halászaivá, apostolokká tette őket, azonnal letették a hálót és nyomába szegődtek (Mt 4,17—22; Mk 1,16—20). Az Úr már első találkozásuk alkalmával a jelentőségteljes Péter (*Kéfa* = szikla) nevet adta Simonnak (Jn 1, 42). Később megmagyarázta a név jelentését: Péter főssége az a sziklaalap, amelyre az ő Egyháza épül (Mt 16, 18), és föltámadása után át is adta neki az egyházi főhatalmat (Jn 21, 15—17).

Péter már Jézus életében is mindig első helyen volt az apostolok között, a mennybemenetel után pedig átvette az Egyház vezetését. Az első pünkösdön az ő ajkáról hangzik el először a megváltás evangéliumának hirdetése (Ap. Csel. 2, 14—40). Jeruzsálemi működése I. Heródes Agrippa börtönében végződik, ahonnan csodálatos módon kiszabadulva (Ap. Csel. 12, 3—11), a hagyomány szerint hosszabb apostoli úton Szírián, Kisázsián és Görögországon keresztül Rómába megy és megalapítja a többi keresztény közösség anyaegyházát és fejét. Ez a negyvenes évek elején történt. 49-ben újra Jeruzsálemben találjuk, résztvesz az apostoli zsinaton és azokkal a „zsidózókkal" szemben, akik a pogányságból megtért hívekre is rá akarták kényszeríteni a mózesi törvényt, kimondja az elvi döntést: Nem a mózesi törvény, hanem Jézus Krisztus kegyelme által üdvözülünk (Ap. Csel. 15, 11). Később szent Pál említi antióhiai tartózkodását (Gal. 2, 11—14). Szent Dénes korintusi püspök 170 körül kelt levelében azt írja, hogy Péter és Pál Korintusban találkozott és együtt mentek Rómába, ahol ugyanazon a napon, 67 június 29-én szenvedtek vértanuhalált. Ezt az apostolfejedelmek első századba visszanyúló római kultusza és több őskeresztény író (Római szent Kelemen, Tertullián, Gájusz preszbiter) is megerősíti.

Szent Péter a kisázsiai tartományok keresztényeihez címzi levelét. Megírására kétségtelenül apostoli útján szerzett tapasztalatai és a Kisázsiából érkező kedvezőtlen hírek indították. A keresztények hitük és erkölcsi életük tisztaságának megőrzése érdekében, mint másutt, ott is elhúzódtak a pogányoktól. Ez a magatartás ellenséges érzést keltett a pogányokban és különböző rágalmazásokban és üldözésekben nyilvánult meg (1 Pét. 2, 12.19.20; 3,14—17; 4, 4.12—19). A fiatal keresztények kettős veszélyben forogtak: attól lehetett tartani, hogy a bántalmak vagy gyűlölködésre és erőszakos ellenállásra indítják őket, vagy bátorságukat veszítik és alkalmazkodnak a pogány környezethez. Az apostol tehát vígasztalja és buzdítja őket levelében. A krisztusi hit örök üdvösséget ad annak, aki kiállotta a földi élet megpróbáltatásait (1, 3—12). Éljenek tehát a keresztény tanítás szerint szentül és a szeretet szellemében, teljesítsék állapotbeli kötelességeiket és bocsássanak meg üldözőiknek (1, 13—3, 12). Minderre a szenvedő Krisztus példája, a közeledő ítélet gondolata és az örök boldogság reménye ad erőt (3, 13—5, 11).

A levél Rómában kelt. Mint szent János a Jelenések Könyvében (14, 8) és a korabeli zsidó iratok, szent Péter képletesen Babilonnak nevezi Rómát (5, 13), mert éppen olyan hatalmas és romlott volt, mint hajdan az Eufrátesz mentén épült nagyváros. Írásának időpontját biztosan nem tudjuk. Mivel föltételezi, hogy a kereszténység már széles körben elterjedt Kisázsiában, kétségkívül 58 után kelt, amikor szent Pál már befejezte apostoli munkáját Efezusban, de még Néró keresztényüldözésének kezdete, 64 előtt, mert erről nincs szó a levélben. Valószínűleg 63-ban.

Szent Péter apostol első levele.

Bevezetés.

1 **Címzés és apostoli üdvözlet.** Péter, Jézus Krisztus
apostola a Pontuszban, Galáciában, Kappadóciában, Ázsiá-
2 ban és Bitiniában szétszóródott hontalanoknak, akiket az

Atyaisten gondviselése a Lélek megszentelése által kiválasztott az engedelmességre és a Jézus Krisztus vérével való meghintésre. Bőven részesüljetek kegyelemben és békességben.

Hálaadás a megváltás kegyelméért. Áldott legyen az Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja, aki nagy irgalmasságával, Jézus Krisztus halottaiból való föltámadása által, élő reménységre szült újjá minket: arra a romolhatatlan, szeplőtelen, hervadhatatlan örökségre, amely számotokra van fönntartva a mennyben. Isten ereje a hit által meg is őriz titeket az üdvösségre, amely készen áll arra, hogy a végső időben kinyilvánuljon. Örüljetek tehát, ha esetleg kissé szomorkodtok is a sokféle kísértés miatt, hogy kipróbált hitetek, mely értékesebb a tűzpróbát kiállott veszendő aranynál, dicséretre, dicsőségre és tiszteletre méltó legyen Jézus Krisztus megjelenésekor. Őt, bár nem láttátok, szeretitek, s mivel most látatlanul hisztek benne, kimondhatatlan és megdicsőült örömmel örvendeztek majd, amikor eléritek hitetek célját: lelketek üdvösségét.

Ezt az üdvösséget kutatták és vizsgálták a próféták, akik a nektek szánt kegyelemről jövendöltek. Azt vizsgálták, hogy melyik vagy milyen időre mutat Krisztus bennük működő Lelke, mely előre hirdette a Krisztusra váró szenvedést és a rákövetkező megdicsőülést. Azt a kinyilatkoztatást kapták, hogy nem önmaguknak, hanem nektek szolgálnak mindazzal, amit most a mennyből küldött Szentlélek által föltártak hithirdetőitek. Ennek szemlélése még az angyalokat is vággyal tölti el.

---

2. Az ember üdvözítése a teljes Szentháromság műve: az Atya öröktől fogva kiválasztotta, a megtestesült Fiúisten kereszthalálával megváltotta, a Szentlélek pedig megszentelte a kereszténveket

3—9. Isten kegyelme megőrzi Krisztus híveit az örök üdvösségre, de ezt meg is kell érdemelniük azzal, hogy a *kísértésekben* helytállnak, és hűségesek maradnak *Jézus Krisztus megjelenéséig*, az utolsó ítéletig.

12. Amit a próféták megjövendöltek, annak megvalósulását hirdetik az apostolok.

A keresztény élet elemei.

13 **Hivatás az életszentségre.** Készüljetek föl tehát lélekben, legyetek józanok és bízzatok teljesen abban a kegyelemben, amelyet Jézus Krisztus megjelenésekor fogtok
14 kapni. Engedelmes gyermekként ne engedjetek a korább-
15 bi tudatlanságból származó vágyaitoknak, hanem a titeket meghívó Szenthez méltóan magatok is váljatok szentté
16 egész életmódotokban. Így szól ugyanis az Írás: „Szentek
17 legyetek, mert én szent vagyok.“ S ha Atyának hívjátok őt, aki személyválogatás nélkül ítélkezik kinek-kinek tettei szerint, szent félelemmel éljétek le vándorlástok idejét.
18 Hiszen tudjátok, hogy nem mulandó dolog, ezüst vagy arany váltott meg öröklött, értéktelen életmódotokból,
19 hanem a hibátlan és szeplőtelen Báránynak, Krisztusnak
20 drága vére. Őt (Isten) ugyan a világ teremtése előtt kijelölte, de előttetek csak a végső időben nyilvánította ki.
21 Ő általa hisztek Istenben, aki föltámasztotta őt halottaiból és megdicsőítette, hogy hitetek egyben Istenbe vetett remény is legyen.

22 **Felebaráti szeretet.** Az igazságnak engedelmeskedve már megtisztítottátok lelketeket az őszinte testvéri szeretet számára: szeressétek tehát egymást állandóan, tiszta szív-
23 ből. Nem veszendő magból születtetek ugyanis újjá, ha-
24 nem Isten élő és maradandó igéje által, mert

„Minden test olyan, mint a fűszál,
S egész dicsősége, mint mező virága:
Elhervad a fűszál és lehull a virág,
25 De az Úr igéje örökké megmarad.“

Ez pedig az az ige, amelyet nektek hirdettek.

2 Vessetek le tehát minden gonoszságot, minden álnokságot, képmutatást, irígykedést és minden rágalmat.

---

16. Lev. 11, 44.
21. Krisztus föltámadása a mi föltámadásunk záloga, ezért Istenbe vetett hitünk egyben szilárd reményünk alapja is.
24 . 25. Iz. 40, 6—8.

Ragaszkodás Krisztushoz. Kívánkozzatok a szellemi, 2
hamisítatlan tej után, akár az újszülött kisdedek, hogy ál-
tala növekedjetek az üdvösségre, hiszen már tapasztaltá- 3
tok, hogy jó az Úr. Ha hozzá, az eleven kőhöz járultok, 4
melyet emberek ugyan elvetettek, de Isten kiválasztott és
megtisztelt, eleven kövek módjára ti is lelki templommá, 5
szent papsággá épültök, hogy Jézus Krisztus által Istennek
kedves lelki áldozatokat mutassatok be. Ezért mondja az 6
Írás:

„Íme választott, becses szegletkövet rakok le
Sionban,
S aki benne bízik, azt szégyen nem éri."

Számotokra, hívők számára tehát érték; a hitetlenek 7
számára azonban ez a kő, melyet az építők elvetettek,
szegletkővé lett, s egyben a botlás kövévé és a botrány 8
sziklájává. Ezek, mivel nem hisznek az igének, elbotlanak,
ami már meg is történt velük. Ti azonban választott nem- 9
zetség, királyi papság, szent nemzet, tulajdonul lefoglalt
nép vagytok, hogy annak dicsőségét hirdessétek, aki a sö-
tétségből csodálatos világosságára hívott titeket. Ti, akik 10
valaha nem voltatok nép, most Isten népe vagytok; akik
azelőtt nem nyertetek irgalmat, most irgalomra találtatok.

Tiszta élet és jótettek. Szeretteim, mint vándorokat és 11
hontalanokat intelek titeket: tartózkodjatok a testi kíván-
ságoktól, melyek a lélek ellen küzdenek. Viselkedjetek 12
helyesen a pogányok között, hogy — bár azzal rágal-
maznak, hogy gonosztevők vagytok — jótetteitek láttára
magasztalják majd Istent látogatása napján.

4. 5. A hívek lelki élete és üdvössége, mint alapra, Krisztusra épül. Krisztus és a hívek kegyelmi egységét az apostol *lelki templomnak és szent papságnak* nevezi, mert Krisztusban igaz életüknek *lelki áldozatát* mutatják be az Istennek. Ez a hívek egyetemes, lelki papsága, ami különbözik a szentségi papságtól, mert a papság lelki hatalmát Krisztus nem a hívek közösségének, hanem az apostoloknak és ezek törvényes utódainak adta.

6. Iz. 28, 16.

9. Az apostol a kereszténveket *királyi papságnak* nevezi a 4.5. jegyzet értelmében.

10. A *keresztény szabadság* nem ment föl az állami és az erkölcsi törvények iránt való engedelmességtől. Mint Isten szolgálata magába foglalja ezt az engedelmességet.

13 **Engedelmesség a fölsőbbség iránt.** Engedelmeskedjetek az Úr kedvéért minden emberi méltóságnak: akár a
14 császárnak, mint legfölsőbbnek, akár a helytartóknak, akiket ő küldött a gonosztevők megfenyítésére és a jók
15 dicséretére. Istennek ugyanis az az akarata, hogy feddhetetlen élettel elnémítsátok az oktalanok tudatlanságát:
16 szabad emberként, de nem úgy, mint akik a szabadságot a gonoszság takarójának használják, hanem mint Isten szol-
17 gái. Mindenkit becsüljetek! A testvéri közösséget szeressétek! Istent féljétek! A császárt tiszteljétek!

18 **A rabszolgák kötelességei.** Szolgák! Teljes tisztelettel engedelmeskedjetek gazdátoknak, nemcsak a jónak és
19 engedékenynek, hanem a szigorúnak is. Értékes ugyanis, ha valaki Istenhez tartozása tudatában elviseli a bántal-
20 mat, bár igazságtalanul szenved. Mi dicsőség van abban, ha hibátokért tűritek el az arculverést? De ha jót cselekesztek és ugyanakkor türelmesen szenvedtek, ez értékes Isten
21 előtt. Hiszen erre kaptatok hivatást, mert Krisztus is szenvedett értetek, példát hagyva nektek, hogy nyomdokaiba lépjetek.

22 „Ő bűnt nem követett el,
s szájában hamis szót nem találtak."

23 Mikor szidalmazták, a szidalmat nem viszonozta, mikor szenvedett, nem fenyegetőzött, hanem mindent az igazsá-
24 gos bíróra hagyott. Vétkeinket testén fölvitte a keresztfára, hogy meghaljunk a bűnnek és igaz életet éljünk. Ti
25 az ő sajgó sebei által gyógyultatok meg: olyanok voltatok ugyanis, mint a tévelygő juhok, de most megtértetek lelketek pásztorához és gondozójához.

3 **A házastársak kötelességei.** Ugyanígy ti asszonyok is engedelmeskedjetek férjeteknek. Akkor majd azokat,
akik nem hisznek az igének, az asszonyok élete beszéd
2 nélkül is megnyeri, amikor istenfélő, tiszta élteteket figye-
3 lik. Ékességetek ne legyen külsőséges: fodorított haj, arany

22. Iz. 53, 9.
23. A Vulgáta az *igazságos Bíró*, vagyis Isten helyett az „igazságtalan bíróról", Pilátusról beszél.

karperec vagy fényes öltözet. Isten előtt a rejtett belső 4
ember értékes a maga zavartalan szelídségében és lelki
nyugalmában. Így ékesítették magukat egykor az Isten- 5
ben bízó asszonyok, akik férjük iránt engedelmesek vol-
tak. Például Sára is engedelmeskedett Ábrahámnak, és urá- 6
nak hívta. Ha tehát helyesen éltek és semmiféle fenyege-
téstől nem féltek, az ő leányaikká váltatok.

Ti férfiak szintén megértéssel éljetek együtt a gyöngébb 7
asszonyi nemmel. Adjátok meg nekik a tiszteletet, mint
akik örököstársai az élet kegyelmének, hogy imáitoknak
ne legyen akadálya.

A békesség szelleme. Végül pedig legyetek mindnyá- 8
jan együttérzők, résztvevők, testvérszeretők, irgalmasok,
(szerények) és alázatosak. Rosszért rosszal, szidalomért 9
szidalommal ne fizessetek! Inkább áldást mondjatok! Hi-
szen arra vagytok hivatva, hogy áldás legyen az örökré-
szetek.

„Hol az ember, ki életért eped, 10
S szép napokat szeretne élni és hosszú életet?
Őrizd meg a gonosztól ajkadat,
Nyelved ne szóljon csalfaságokat.
Fuss a gonosztól és a jót keresd, 11
A békességet kutasd és kövesd.
Az Úr szemei az igazakon, 12
És fülei könyörgő szavukon.
De arca fenyegetően virraszt a rosszakon."

A keresztény élet indító okai.

A szenvedő Krisztus példája. Vajjon ki árthat nek- 13
tek, ha buzgók vagytok a jóban? Mégha szenvednetek kell 14
is az igazságért, boldogok vagytok. Ne rettegjetek tőlük
s ne riadozzatok, hanem szentül őrizzétek szívetekben az 15
Úr Krisztust. Mindig álljatok készen arra, hogy megfelel-
jetek mindenkinek, aki reménységtekről kérdőre von ti-
teket. De ezt szerényen, tisztességtudóan, jó lelkiismerettel 16

10—12. Zsolt. 33, 13—17.

tegyétek, hogy akik Krisztusban való tisztességes életeteket
17 becsmérlik, rágalmaikkal szégyent valljanak. Jobb ugyanis, hogy az ember jócselekedeteiért szenvedjen, ha ez Isten akarata, mint hogy gonoszságáért.

18 Krisztus is meghalt egyszer a bűnök miatt, az Igaz a bűnösökért, hogy Istenhez vezessen minket. Teste szerint
19 megölték ugyan, de a Lélek életre keltette. Így elment a
20 börtönben sinylődő lelkekhez is, és hírt vitt azoknak, akik hitetlenek voltak akkor, amikor Isten Noé korában türelmesen várt, míg a bárka föl nem épült. Ebben csak kevés, mégpedig nyolc lélek menekült meg a víz által. Titeket
21 is megszabadít most az így jelképezett keresztség, nem mint a testi szenny levetése, hanem mint az Istenhez tiszta lélekért intézett könyörgés Jézus Krisztus föltámadása által.
22 Ő (legyőzte a halált, hogy az örök élet örökösei legyünk, és) az Isten jobbján ül, miután fölszállt a mennybe, s uralma alá vetette az angyalokat, a hatalmasságokat és erősségeket.

4 **Sorsközösségünk Krisztussal.** Mivel tehát Krisztus testi életében szenvedett, ti is ugyanannak az érzületnek fegyverzetét öltsétek magatokra. Aki ugyanis testi életé-
2 ben szenved, szakított a bűnnel, hogy testi életének hátralévő idejében ne emberi szenvedélyeknek, hanem Isten
3 akaratának megfelelően éljen. Éppen elég, hogy az elmult időben a pogányok akaratát követtétek és bujaságban, gyönyörök közt, részegeskedésben, lakomákban és dőzsö-
4 lésben, bűnös bálványimádást űzve éltetek. Azok csodálkoznak, hogy nem tartotok velük a testiségnek ebben a
5 posványában, és ócsárolnak miatta. De számot adnak majd
6 annak, aki készen áll, hogy élőt-holtat megitéljen. Az

19. 20. Ez a szöveg a szentírási alapja annak a hitigazságnak, hogy Krisztus halála után lelke a pokol tornácára szállott alá, ahol az Ószövetség igazainak hírül adta megváltásukat. Az igazak közt olyanok is voltak, akik Noé korában nem hitték el, hogy vízözön lesz.

21. A bárkát hordozó víz amelyben Noé és családja a testi haláltól megmenekült, a keresztvíz előképe, mely a megváltás kegyelmét közvetíti. Amint Noé idejében csak a bárkában menekülhettek meg az emberek, úgy most is csak a keresztség által lehet az üdvösségre jutni.

6. A *holtak* a 3, 19-ben említett **ószövetségi igazak, akiknek Krisztus megvitte a megváltás örömhírét.**

evangélium ugyanis azért hangzott el a holtak előtt is, hogy ha testükben emberi módon ítélet sujtja is őket, Isten kegyéből éljenek a Lélek által.

A közeledő ítélet gondolata. Közel van mindennek a 7
vége. Legyetek hát okosak és ügyeljetek arra, hogy helyesen imádkozzatok. Mindenekelőtt tartsatok ki egymás 8
odaadó szeretetében, mert a szeretet sok bűnt eltakar. Le- 9
gyetek vendégszeretők egymás iránt, zokszó nélkül. Szol- 10
gáljatok egymásnak azzal a kegyelmi ajándékkal, amit kiki nyert, mint Isten sokféle kegyelmének hű közvetítői. Ha valaki beszél, mintegy Isten szavával szóljon; ha va- 11
laki szolgál, tegye azzal az erővel, amit Isten juttat, hogy Jézus Krisztus által mindenben megdicsőüljön az Isten. Övé a dicsőség és hatalom mindörökkön-örökké. Amen.

Kedveseim, ne ütközzetek meg azon a tüzes kohón, ame- 12
lyen próbakép kell átjutnotok, mintha hallatlan dolog történnék veletek, hanem örvendjetek, ha résztvehettek 13
Krisztus szevedéseiben, hogy dicsősége kinyilvánulásakor is szívből örvendhessetek. Ha Krisztus nevéért ócsárolnak, 14
boldogok vagytok, mert az isteni Fölség Lelke pihen meg rajtatok. Egyiktek se azért szenvedjen, mert gyilkos, tol- 15
vaj, gonosztevő vagy bitorló. De ha mint keresztény szen- 16
ved, ne szégyelje, hanem dicsőítse meg Istent ezzel a hitvallással. Elérkezett ugyanis az idő, hogy megkezdődjék 17
az ítélkezés Isten házanépe fölött. Ha pedig rajtunk kezdődik, mi lesz azoknak a vége, akik nem hittek Isten evangéliumának? S ha az igaz is alig menekül meg, hova 18
lesz az istentelen és bűnös? Ezért azok is, akik Isten aka- 19
rata szerint szenvednek, ajánlják lelküket jócselekedeteikkel a hűséges Teremtőnek.

Végső intelem és az örök dicsőség reménye. 5
A közöttetek élő elöljárókat, mint magam is elöljáró,

7. Krisztus eljövetelével megkezdődött a világtörténelem utolsó korszaka, az utolsó ítélet bármikor eljöhet.

17—19. Isten örök elhatározása szerint az ítélet a kereszténveken kezdődik. Ez az ítélet a különböző földi szenvedésekben és megpróbáltatásokban nyilvánul meg.

1. Az *elöljárók* a mai püspököket és papokat jelentik (lásd 1 Tim. 3, 1

Krisztus szenvedésének tanuja és egyben a jövőben föltá-
2 ruló dicsőségének is részese, kérem, legeltessétek Isten rá-
tok bízott nyáját: viseljétek gondját, ne kényszerűségből,
hanem önként, Istenhez híven; ne haszonlesésből, hanem
3 odaadással; ne zsarnokoskodva a választottak fölött, ha-
4 nem mint a nyájnak mintaképei (jó szívvel). S ha meg-
jelenik majd a legfőbb Pásztor, elnyeritek a dicsőség her-
5 vadhatatlan koszorúját. Ti pedig fiatalabbak, fogadjatok
szót az előljáróknak. Egymással szemben mindnyájan alá-
zatosságot öltsetek magatokra, mert Isten a kevélyekkel szem-
beszáll, az alázatosaknak viszont kegyelmet ad.

6 Alázkodjatok csak meg Isten súlyos keze alatt, hogy
7 annakidején fölmagasztaljon titeket. Minden aggságos
8 gondot hagyjatok rá, mert ő gondot visel rátok. Óvatosak
és éberek legyetek. Ellenségtek, az ördög, mint ordító
9 oroszlán jár körül, keresve, kit nyeljen el. Szálljatok vele
szembe keményen a hit erejével, hiszen tudjátok, hogy test-
10 véreiteket szerte a világon ugyanez a szenvedés éri. Isten
pedig, minden kegyelemnek szerzője, aki rövid szenvedés-
tek után (Jézus) Krisztusban örök dicsőségre hívott meg
titeket, maga készít majd föl, maga erősít, izmosít és szi-
11 lárdít meg. Neki legyen (dicsőség és) hatalom mindörök-
kön-örökké. Amen.

Befejezés.

12 Ezt írtam nektek röviden Szilvánusz által, akit hűséges
testvéreteknek tartok. Figyelmeztetlek titeket és tanusí-
tom, hogy Isten igazi kegyelme az, amely mellé álltatok.
13 Köszönt titeket a veletek együtt kiválasztott babiloni egy-
14 ház, valamint fiam, Márk. Köszöntsétek egymást a szeretet
csókjával. Kegyelem mindnyájatokkal, akik (Jézus) Krisz-
tusban vagytok. (Amen.)

---

jegyzet). Az apostol különbséget tesz az előljárók és a *nyáj* között ami világosan mutatja, hogy kezdettől fogva megvolt az egyházi rend

Szent Péter második levele.

Az apostolfejedelem második levele ugyanazoknak szól, mint az első (2 Pét. 3, 1). Időközben ugyanis értesült róla, hogy tévtanítók léptek föl a kisázsiai egyházakban. Ezek a keresztény szabadság hangoztatásával szabados életet éltek és nem vették komolyan az apostol tanítását Krisztus második eljöveteléről (3, 3.4). Először tehát komoly keresztény életre buzdítja híveit (1 fejezet), majd Isten súlyos ítéletére hívja föl figyelmüket, mely a szabados életű tévtanítókat és követőiket éri (2 fejezet), végül biztosítja őket Krisztus második eljöveteléről (3 fejezet).

Mivel Júdás apostol hasonló körülmények közt írta levelét, a két irat között, különösen a tévtanítókról szóló részben, sok hasonlóság van. Szent Péter valószínűleg ismerte Júdás apostol levelét, amely korábban kelt. A levél írásának helyét és idejét egy utalásból (1, 13—15) állapíthatjuk meg: az apostol érzi, hogy közel van a halála, levelét tehát fogságának utolsó idejében, 66-ban vagy 67-ben írja Rómában.

Szent Péter apostol második levele.

Címzés és apostoli üdvözlet. Simon Péter, Jézus 1
Krisztus szolgája és apostola azoknak, akik Istenünk és
Megváltónk, Jézus Krisztus üdvözítő szándékából ugyan-
annak a drága hitnek lettek részesei, mint mi. Kegyelem- 2
mel és békességgel töltsön el titeket Istennek és Urunknak,
(Krisztus) Jézusnak ismerete.

Krisztus üdvösségre vezető ismerete. Az istenfélő 3
életre szolgáló összes javakat isteni hatalma az ő megis-
merése által juttatta nekünk, aki dicsőségével és erejével

1. A hit Isten ajándéka, amelyet az ember nem saját érdemeiért, hanem Isten és Krisztus üdvözítő szándékából kap.

4 meghívott minket. Így váltotta be nekünk legszebb és leg-
nagyobb igéreteit, hogy ezek révén az isteni természet
részeseivé legyetek és elmeneküljetek a romlottság elől,
5 mely a bűnös kívánság által uralkodik a világon. Éppen
ezért legyetek igen buzgók és mutassátok meg sorjában
6 hitetek által az erényt, az erény által a tudást, a tudás ál-
tal az önuralmat, az önuralom által az állhatatosságot, az
7 állhatatosság által az istenfélelmet, az istenfélelem által
a testvéri jóindulatot, a testvéri jóindulat által a felebá-
8 ráti szeretetet. Ha ezek megvannak bennetek és gyarapod-
nak is, nem lesztek restek és gyümölcstelenek Urunk Jézus
9 Krisztus teljes megismerésében. Akiben ezek hiányoznak,
azt vakság veri, mert elfelejtette régi bűneitől való meg-
10 tisztulását. Ezért annál inkább iparkodjatok, testvéreim,
hogy hivatástokat és kiválasztástokat (jócselekedetekkel)
biztosítsátok, mert ha ezt teszitek, sohasem fogtok többé
11 elbotlani. Így ugyanis széles út nyílik előttetek Urunk és
Üdvözítőnk, Jézus Krisztus országába.

12 Ezért mindenkor azon leszek, hogy emlékeztesselek erre
titeket, bár ismeritek a jelenvaló igazságot és szilárdan
13 álltok mellette. Helyesnek tartom ugyanis, hogy amíg
ebben a sátorban időzöm, figyelmeztesselek és serkentselek
14 titeket, mert biztos vagyok abban, hogy sátram lebontása
hamarosan bekövetkezik, amint Urunk Jézus Krisztus is
15 értésemre adta ezt. Gondom lesz rá azonban, hogy ezekről
holtom után is bármikor meg tudjatok emlékezni.

16 Nem ravaszul kieszelt mesék nyomán adtuk nektek
hírül Urunk Jézus Krisztus csodálatos erejét, hanem mint
17 megdicsőülésének szemtanui. Amikor az Atyaisten meg-
tisztelte és megdicsőítette, ez a szózat hangzott le hozzá a
magasztos dicsőségből: „Ez az én szeretett Fiam, akiben
18 kedvem telik, (őt hallgassátok)!" Mi hallottuk ezt az égből

4. A megszentelő kegyelem az isteni természet részesévé teszi az ember, vagyis természetfölötti módon hasonlóvá tesz Istenhez és arra képesít, hogy úgy ismerjük és szeressük Istent, ahogy önmagát ismeri és szereti.

13 . 14. A *sátor* az emberi test képe (lásd 2 Kor. 5, 1).

17—19. Az apostol Jézus színeváltozásáról beszél (lásd Mt 17, 1—13; Mk 9, 2—13; Lk 9, 28—36).

jövő szózatot, amikor vele voltunk a szent hegyen. Ezen- 19
kívül birtokában vagyunk a megbízható prófétai jövendöléseknek is. Jól teszitek, ha figyeltek rájuk, mint sötétben világító mécsre, amíg föl nem virrad a nappal és a hajnalcsillag föl nem kél szívetekben. Mindenekelőtt azt 20
értsétek meg, hogy az írásnak egyetlen jövendölése sem származik egyéni értelmezésből. Emberi elhatározásból 21
ugyanis sohasem született jövendölés, hanem a Szentlélektől sugallva Isten megbízásából beszéltek a szent férfiak.

A hamis tanítók sorsa. Akadtak azonban a nép között 2
hamis próféták is, amint közöttetek is lesznek tévtanítók, akik kárhozatos eretnekségeket terjesztenek, megváltó Urukat megtagadják és gyors pusztulást zúdítanak magukra. Számosan szegődnek társukul a kicsapongásban, és 2
miattuk becsmérlik majd az igaz utat. Kapzsiságukban 3
hízelgő szavakkal ki is fosztanak majd titeket. De régóta készen áll már számukra az ítélet: kárhoztatásuk nem alszik el.

Hiszen a vétkes angyaloknak sem kegyelmezett Isten, 4
hanem sötét alvilági mélységekbe taszította őket, hogy őrizetben maradjanak az ítéletig. Nem kegyelmezett a régmult világnak sem, hanem csak Noét, az igazság hírnökét 5
mentette meg hetedmagával, amikor az istentelenek világára zúdította a vízözönt. A szodomaiak és gomorraiak 6
városát is elhamvasztotta és végpusztulással büntette, intő például azok számára, akik a jövőben gonoszat tesznek. De az igaz Lótot, akit a zabolátlan kicsapongók életmódja 7
meggyötört, kimentette. Az igaz ugyanis közöttük lakott, 8
látta és hallotta őket, és jámbor lelkét napról-napra gyötörték gaztetteik. Bizony ki tudja ragadni az Úr az isten- 9
félőket a kísértésből, a gonoszokat viszont kínok közt tartja meg az ítélet napjára, elsősorban azokat, akik tisz- 10
tátalan testi vágyba merülve élnek és a felsőbbséget megvetik.

2. Az *igaz út* a kereszténység (lásd Ap. Csel. 9, 2; 19, 9.23). A hamis tanítóknak és követőiknek erkölcstelen élete miatt a kereszténységet vádolták a pogányok.

Vakmerők és önhittek ők, akik nem átallják a magasz-
11 tos lényeket káromolni, noha az erőben és hatalomban kivá-
lóbb angyalok nem hoznak ellenük az Úr előtt kárhoz-
12 tató ítéletet. Ezek azonban, akárcsak a természettől elfo-
gásra és levágásra szánt állatok, azt káromolják, amit
nem ismernek. El is pusztulnak majd, éppúgy mint azok,
13 és megkapják gonoszságuk jutalmát. Élvezetnek tartják
a mindennapos mulatozást: gyönyörökben szétfolyó pi-
14 szok- és szennyfoltok, amikor veletek lakmároznak. Sze-
mük házasságtörő vággyal teli, és éhes a bűnre. Az ingatag
lelkeket megtévesztik. Szívük kapzsiságra szokott. Az
15 átok fiai ők! Elhagyták az egyenes utat és eltévedtek. Bo-
zor fiának, Bálámnak útját járják, aki igazságtalan bérre
16 áhítozott, de meglakolt vétkéért. A néma igavonó állat
ugyanis emberi hangot hallatott és rosszalta a próféta isten-
telen viselkedését.

17 Elapadt források ők, vihartól hajszolt fellegek, akikre a
18 sötét alvilág vár. Hívsággal teli szavakat hangoztatva bu-
ja testi kívánságokra ingerlik azokat, akik csak a minap
19 szabadultak ki a tévelygők közül. Szabadságot igérnek
nekik, maguk meg a romlottság rabjai. Annak rabja ugyanis
20 mindenki, aki őt legyőzte. Kijutottak ugyan a világ pos-
ványából, amikor Urunkat és Üdvözítőnket, Jézus Krisz-
tust megismerték, de aztán újra elmerültek benne és hatal-
mába kerültek, úgyhogy utóbbi sorsuk rosszabb a korább-
21 inál. Jobb lett volna nekik, ha meg sem ismerik az igaz-
ság útját, mint hogy annak megismerése után eltérjenek
22 a nekik adott szent törvénytől. Találóan áll rájuk a köz-
mondás: „Visszatér az eb ahhoz, amit kihányt", meg ez:
„A megfürdött sertés pocsolyában hempereg."

3 Krisztus második eljövetele. Szeretteim, már ezt a
második levelet írom nektek, hogy a figyelmeztetéssel

15. *Bálám* vétke az volt, hogy pénzért meg akarta átkozni a választott népet, bár Isten az ellenkezőt parancsolta (lásd Num. 22).

17. A hamis tanítók, mint az elapadt vízű kutak és az esőt nem hozó felhők, félrevezetik az embereket.

21. Az *igazság útja* a kereszténység, a *szent törvény* pedig a keresztény erkölcsi törvény.

1—10. A hamis tanítók azzal akarták a kereszténységet megnyerni,

ébren tartsam bennetek a tiszta lelkületet. Emlékezzetek a 2
szent próféták régebben mondott szavaira, valamint az
üdvözítő Úrnak apostolaitok által hirdetett parancsaira.

Először is gondoljatok arra, hogy az utolsó időben go- 3
nosz csúfolódók lépnek föl, akik kényük-kedvükre élnek,
s azt kérdezgetik: „Hol marad megígért eljövetele? Hiszen, 4
mióta atyáink elhúnytak, minden úgy maradt, mint a te-
remtés kezdetétől fogva!“ Ám készakarva eltitkolják ma- 5
guk előtt, hogy már régóta megvolt az ég és a föld, mely
Isten szavára vízből és víz által keletkezett, s általa az 6
akkori világ vízzel borítva elpusztult. A mostani eget és 7
földet ugyanaz a szó őrizte meg, hogy fönntartsa az isten-
telenek elítélésének és kárhozatának napjára a tűz szá-
mára.

Különösen pedig az ne kerülje el figyelmeteket, szeret- 8
teim, hogy egy nap az Úr előtt olyan, mint ezer esztendő,
s ezer esztendő is, akárcsak egyetlen nap. Az Úr nem késik 9
ígéretével, mint ahogy némelyek késedelmesnek tartják,
hanem nagy türelmet tanusít irántatok. Nem kívánja sen-
kinek a vesztét, hanem hogy mindenki bűnbánatra térjen.
Eljön azonban az Úr napja, mint a tolvaj. Akkor az egek 10
nagy robajjal elpusztulnak, az elemek megolvadnak a hő-
ségben, s a föld és rajta minden alkotás tűzben ég el.

Milyen szentül és istenfélően kell élnetek, ha mindez így 11
elpusztul, hiszen várjátok és siettetitek az Isten napjának 12
eljövetelét! Akkor az egek tűzben pusztulnak el és az ele-
mek hőségben olvadnak szét. Mi azonban új égre és új 13
földre várunk, mely az igazság otthona.

Befejezés. Szeretteim, azért, ha erre vártok, azon legye- 14
tek, hogy ő békességben szeplőtelennek és kifogástalannak
találjon titeket. Használjátok föl Urunk türelmét üdvössé- 15
gtekre! Így írt nektek a neki juttatott bölcsességgel szeretett
testvérünk, Pál is minden levelében, amikor erről beszél.

---

hogy tagadták az ítéletet, hiszen amint a világ teremtésétől fogva semmi sem változott, a jövőben sem fog változni. Az apostol azzal cáfolja meg ezt az állítást, hogy a vízözönre hivatkozik, melyben a régi világ elpusztult és új keletkezett. Éppen így a jelen világ is el fog pusztulni az utolsó ítélet tüzében, hogy aztán Isten mindent megújítson.

16 Akad azonban némi nehezen érthető is bennük, amit a tanulatlanok és a hitben ingadozók vesztükre ferdítenek el, akárcsak a többi írást.

17 Ti már előre tudtok ezekről, szeretteim. Legyetek tehát
18 résen, hogy az istentelenek tévedése el ne sodorjon és biztonságotokat el ne veszítsétek. Inkább gyarapodjatok Urunk és Üdvözítőnk, Jézus Krisztus kegyelmében és ismeretében. Neki legyen dicsőség most és az örökkévalóság napján! Amen.

Szent János első levele.

Ennek az iratnak nincs meg a jellegzetes levél-formája, és szerzője sem magát, sem címzettjeit nem nevezi meg benne. Előadásmódjából és kifejezéseiből azonban következik, hogy egy meghatározott olvasóközönségnek szól (2, 1; 5, 13), és hogy olvasói már régebben megtért pogányok voltak (2, 24; 3, 11; 5, 21). Nyelve és gondolatai annyira hasonlítanak a negyedik evangéliumra, hogy ez a belső érv is megerősíti több őskeresztény író tanuságát: szerzője szent János apostol.

A hagyomány ezt az iratot a negyedik evangélium kísérőlevelének tekinti. Szent János célja evangéliumának megírásával az volt, hogy bizonyos Kisázsiában föllépett eretnek tanítással szemben híveit megerősítse az igaz hitben. A hamis tanításról ez a kísérőlevél ad némi fölvilágosítást. Lényege az volt, hogy tagadta Jézusban az Isten és az ember valóságos egységét, tehát Isten Fiának igazi megtestesülését (2, 22; 4, 2.3.14.15). Ezzel természetesen gyökerében támadta meg a kereszténységet. Az apostol erélyes kifejezésekkel utasítja vissza az eretnek tanítást, ugyanakkor azonban rámutat a Jézus istenségébe vetett hitnek

16. Ezek a szavak is mutatják, hogy a Szentírásnak nem minden része könnyen érthető. Ezért a Szentírást nem egyénileg kell magyarázniuk a híveknek, hanem az Egyház vezetését kell követniük, amely Krisztustól kapta ezt a megbizatást.

gyakorlati következményeire: hívei törekedjenek szent életre és gyakorolják a szeretetet.

Gondolatai vissza-visszatérnek a levél folyamán, de mindig más szempontból ismétli el őket. Az első részben a kegyelem isteni világosságában való élettel (1, 5—2, 28), a másodikban az Isten gyermekeihez méltó élettel (2, 29—4, 6), a harmadikban a szeretetben való élettel (4, 7—5, 17) kapcsolja össze azokat. Ezt a levelet valószínűleg az evangéliummal egy időben vagy hamarosan utána írta Efezusban.

Szent János apostol első levele.

Bevezetés.

Ami kezdettől fogva volt, amit hallottunk, amit saját 1
szemünkkel láttunk, amit szemléltünk és kezünk tapintott:
az élet Igéjét hirdetjük nektek. Az élet megjelent. Mi lát- 2
tuk, tanuságot teszünk róla és hirdetjük nektek az örök
életet, mely az Atyánál volt, és megjelent nekünk. Azt 3
hirdetjük tehát nektek, amit láttunk és hallottunk, hogy
ti is közösségben legyetek velünk. A mi közösségünk
ugyanis közösség az Atyával és Fiúval, Jézus Krisztussal.
Azért írjuk ezt nektek, hogy (örüljetek és) örömünk teljes 4
legyen.

Isten világosság: éljetek Isten világosságában.

Kerüljétek a bűnt! Az üzenet, amit tőle hallottunk és 5
nektek hirdetünk, ez: Isten világosság, benne nyoma sincs
a sötétségnek. Ha azt állítjuk, hogy közösségben vagyunk 6
vele, de sötétségben élünk, hazudunk és nem cselekszünk
az igazság szerint. De ha világosságban élünk, amint ő is 7

1—4. Az apostol szemtanuja és fültanuja mindannak amit szóban és írásban hirdet. Tanításának tárgya Istennek emberré lett Fia, az *élet Igéje*, maga az *Élet*.

5. 6. *Isten világosság*, t.i. csupa tökéletesség, igazság és szentség. A vele való közösség megköveteli, hogy kerüljük a bűnt.

a világosságban van, akkor közösségben vagyunk egymással és Fiának, Jézus (Krisztusnak) vére megtisztít
8 minden bűntől. Ha azt állítjuk, hogy nincs bűnünk, ön-
9 magunkat csaljuk meg és az igazság nincs bennünk. Ha megvalljuk bűneinket, ő hűséges és igazságos: megbocsátja
10 bűneinket és megtisztít minden gonoszságtól. Ha azt állítjuk, hogy nem vétkeztünk, hazuggá tesszük őt, és tanítása nincs bennünk.

2 Gyermekeim, azért írom ezeket, hogy ne vétkezzetek. De ha valaki vétkezett, van szószólónk az Atyánál: Jézus
2 Krisztus, az Igaz. Ő engesztelő áldozat bűneinkért, de nemcsak a mieinkért, hanem az egész világ bűneiért is.

3 **Tartsátok meg Isten parancsait!** Abból tudjuk meg,
4 hogy ismerjük őt, ha megtartjuk parancsait. Aki azt állítja, hogy ismeri őt, de parancsait nem tartja meg, az
5 hazug, és az igazság nincs benne. Aki viszont megtartja tanítását, abban Isten szeretete valóban tökéletes. Ezáltal
6 győződünk meg róla, hogy benne vagyunk. Aki azt állítja, hogy őbenne él, annak úgy kell cselekednie, ahogy ő cselekedett.

7 Szeretteim, ezzel nem új parancsot írok nektek. A régi parancs az, amelyet kezdettől fogva kaptatok. A régi pa-
8 rancs az a tanítás, amit az imént hallottatok. Ám új parancsot is írok nektek, amely őbenne is és tibennetek is megvalósult. A sötétség múlóban van és az igaz világosság
9 már ragyog. Aki azt állítja, hogy a világosságban van, de
10 testvérét gyűlöli, az még most is sötétségben van. Aki szereti testvérét, az világosságban él, és abban nincs megbot-
11 ránkozni való. Aki viszont gyűlöli testvérét, az a sötétségben él és sötétben jár. Nem tudja hova megy, mert a sötétség megvakította szemét.

---

10. Aki teljes bűntelenséget állít magáról, kétségbe vonja Isten igazmondását. Isten ugyanis kijelentette, hogy minden ember bűnös.

7 . 8. Az apostol nem új parancsot akar előírni a kereszténységnek, hanem a régi parancsot akarja újra lelkükre kötni. De új parancsnak is nevezhető, mert Jézus tanításában nyerte el tökéletességét (lásd Mt 5, 43—48; Jn 13, 34).

Írok nektek, gyermekek, mert benne bocsánatot nyertek 12
bűneitekért. Írok nektek, atyák, mert megismertétek azt, 13
aki kezdettől fogva van. Írok nektek, ifjak, mert legyőztétek a gonoszt. Írtam nektek, gyermekek, mert megismer- 14
tétek az Atyát. Írtam nektek, atyák, mert megismertétek azt, aki kezdettől fogva van. Írtam nektek, ifjak, mert erősek vagytok: él bennetek Isten tanítása, és legyőztétek a gonoszt.

Ne szeressétek a világot, sem azt, ami e világban van. 15
Aki szereti a világot, abban nincs meg az Atya szeretete. Minden, ami a világon van: a test kívánsága, a szemek 16
kívánsága és az élet kevélysége, nem az Atyától származik, hanem a világtól. De elmúlik a világ és annak bűnös kí- 17
vánsága. Csak aki megteszi Isten akaratát, az él örökké.

Óvakodjatok az antikrisztustól! Gyermekeim, itt az 18
utolsó óra! Amint hallottátok, eljön az antikrisztus. Már eddig is sok antikrisztus támadt. Ebből tudjuk, hogy itt az utolsó óra. Közülünk kerültek ki, de nem tartoztak közénk. 19
Ha közénk tartoztak volna, köztünk is maradtak volna. Rajtuk kellett nyilvánvalóvá lennie, hogy nem mindnyájan tartoznak közénk. Ti azonban a Szent kenetét kap- 20
tátok, s mindent tudtok. Nem is azért írtam nektek, mintha 21
nem ismernétek az igazságot. Ti ismeritek, és azt is tudjátok, hogy semmi hazugság sem származik az igazságból.

Ki a hazug, ha nem az, aki tagadja, hogy Jézus a Mes- 22
siás? Ez az antikrisztus: tagadja az Atyát és a Fiút. Mind- 23
az ugyanis, aki tagadja a Fiút, nem ismeri el az Atyát sem. Aki megvallja a Fiút, elismeri az Atyát is. Maradjon neg 24
bennetek, amit kezdettől fogva hallottatok. Ha megmarad bennetek, amit kezdettől fogva hallottatok, ti is megmaradtok a Fiúban és az Atyában. Az igéret pedig, amelyet 25
ehhez fűzött, az örök élet.

---

14. Szent János itt evangéliumára céloz, melyhez kiséretül írta első levelét.

18. *Az utolsó óra* Jézus mennybemenetelétől második eljöveteléig tartó időszak. Ebben az időben jön el az antikrisztus. Előfutárjai, a hamis tanítók máris megjelentek.

20 . 21. A hívek Krisztustól a Fölkenttől kapták kenetét, a Szentlelket, s vele a jó és a rossz megkülönböztetésének adományát.

26 Ezeket akartam írni nektek azok miatt, akik félrevezet-
27 nek. Ami titeket illet, maradjon meg bennetek a tőle kapott kenet. Más tanítóra nincs szükségtek: bármire is tanítson az ő kenete, az igaz és nem hazugság. Maradjatok te-
28 hát őbenne, amint tanította. Igen, gyermekeim, maradjatok őbenne, hogy amikor majd megjelenik, bizalommal töltsön el, és eljövetelekor meg ne szégyenüljünk.

Isten Atyánk: éljetek, mint Isten gyermekei.

29 **Az istenfiúság kegyelmét kaptátok!** Ha tudjátok, hogy ő igaz, tudjátok azt is, hogy mindaz, aki igazságot
3 cselekszik, tőle született. Nézzétek, mekkora szeretetet tanusított irántunk az Atya: Isten fiainak hívnak és azok is vagyunk. Azért nem ismer minket a világ, mert nem is-
2 meri őt. Szeretteim, most Isten fiai vagyunk, de hogy mik leszünk, az még nem nyilvánvaló. Tudjuk azonban, hogy megjelenésekor hasonlók leszünk hozzá, mert látni fogjuk
3 őt úgy, amint van. Mindaz, akit ez a reménység tölt el
4 iránta, megszenteli magát, amint ő is szent. Mindaz, aki bűnt követ el, megszegi a törvényt, mert a bűn törvény-
5 szegés. Tudjátok, hogy ő azért jelent meg, hogy elvegye
6 bűneinket. Őbenne nincs bűn. Mindaz, aki benne marad, nem vétkezik. Aki viszont vétkezik, nem látja őt, és nem is ismeri.

7 Gyermekeim, senki meg ne csaljon titeket! Aki igazságot
8 cselekszik, az igaz, amint ő maga is igaz. Aki bűnt követ el, az ördögtől van, mert az ördög kezdettől fogva bűnös. Azért jelent meg az Isten Fia, hogy az ördög műveit le-
9 rontsa. Mindaz, aki Istentől született, bűnt nem követ el, mert isteni csíra van benne. Nem vétkezhetik, mert Isten-
10 től született. Erről ismerhetők föl Isten fiai és az ördög fiai: mindaz, aki nem cselekszik igazságot, nem Istentől való, de az sem, aki testvérét nem szereti.

---

6. Aki bűnt követ el, nincs igazi közösségben Krisztussal, Krisztus szinte idegen számára.

9. Az apostol nem azt mondja, hogy a megigazult ember egyáltalán nem vétkezhetik, amint a hitújítók tévesen magyarázták, hanem hogy a kegyelem állapota nem fér össze a súlyos bűnnel.

Szeressétek egymást! Az üzenet, amit kezdettől fogva 11
hallottatok, ez: Szeressük egymást. Nem úgy, mint Kain, 12
aki a gonosztól volt és megölte testvérét. Ugyan miért
ölte meg? Mivel cselekedetei gonoszak voltak, testvére
tettei viszont igazak. Ne csodálkozzatok testvérek, ha a 13
világ gyűlöl titeket. Mi tudjuk, hogy a halálból átjutottunk 14
az életre, mert szeretjük testvéreinket. Aki nem szeret, a ha-
lálban marad. Mindaz, aki gyűlöli testvérét, gyilkos. És 15
mi tudjuk, hogy a gyilkos nem hordja magában az örök
életet.

Arról ismertük meg (Isten) szeretetét, hogy életét adta 16
értünk. Tehát nekünk is oda kell adnunk életünket test-
véreinkért. Aki birtokolja a világ javait, és látja, hogy 17
testvére szükséget szenved, de mégis elzárja előle szívét:
hogyan él abban Isten szeretete? Gyermekeim, ne szeres- 18
sünk szóval és nyelvvel, hanem tettel és igazsággal! Így 19
tudjuk meg, hogy az igazságból vagyunk, és ezzel meg-
nyugtathatjuk előtte szívünket. Ha vádol a szívünk, Isten 20
nagyobb szívünknél: ő mindent tud. Szeretteim, ha szí- 21
vünk nem vádol, teljes bizalommal lehetünk Istenhez: bár- 22
mit kérünk, megkapjuk tőle, hiszen megtartjuk parancsait,
és azt tesszük, ami kedves neki.

Az ő parancsa pedig ez: Higgyünk Fiában, Jézus Krisz- 23
tusban, és szeressük egymást. Így parancsolta nekünk. Aki 24
megtartja parancsait, Istenben él és Isten őbenne. Azt,
hogy ő bennünk él, a nekünk adott Lélektől tudjuk.

Óvakodjatok a hamis prófétáktól! Szeretteim, ne **4**
higgyetek minden léleknek! Vizsgáljátok meg a lelkeket,
vajjon Istentől valók-e, mert sok hamis próféta lépett föl a
világban. Az Istentől való lélek erről ismerhető föl: Minden 2
lélek, amely vallja, hogy Jézus Krisztus testben jött el,
Istentől van. Minden olyan lélek viszont, amely nem vallja 3
Jézust, nem Istentől való. Ez az antikrisztus szelleme,
akiről hallottátok, hogy eljön, sőt már a világban is van.

20. Ha kétségünk van a felől, hogy a kegyelem állapotában vagyunk-e vagy sem, vizsgáljuk meg szeretetünket Isten és felebarátunk iránt. Ha szeretetetünk őszinte és igaz, nyugodtak lehetünk, hogy a kegyelem állapotában vagyunk.

4 Ti Istentől vagytok, gyermekeim, és győzedelmeskedtetek
azon. Hiszen, aki bennetek van, hatalmasabb, mint az, aki
5 a világban van. Azok e világból valók, azért is beszélnek
6 e világról, és a világ hallgat rájuk. Mi Istentől vagyunk.
Aki ismeri Istent, hallgat ránk. Aki viszont nem az Isten-
től való, nem hallgat ránk. Így különböztetjük meg az
igazság szellemét a hamisság szellemétől.

Isten szeretet: éljetek szeretetben.

7 **Szeressétek Istent!** Szeretteim, szeressük egymást,
mert a szeretet Istentől van. Mindaz, aki szeret, Istentől
8 született és ismeri az Istent. Aki nem szeret, nem ismeri
9 az Istent, mert az Isten szeretet. Isten szeretete abban nyil-
vánult meg, hogy egyszülött Fiát küldte a világra, hogy
10 általa éljünk. A szeretet ebben mutatkozik meg: Nem mi
szerettük Istent, hanem ő szeretett minket, és elküldte Fiát
11 engesztelő áldozatul bűneinkért. Szeretteim, ha Isten így
12 szeretett minket, nekünk is szeretnünk kell egymást. Istent
sohasem látta senki. Ha szeretjük egymást, Isten bennünk
13 él, és szeretete tökéletes lesz bennünk. Abból ismerjük föl,
hogy benne élünk és ő mibennünk, hogy saját Lelkéből adott
14 nekünk. Mi láttuk és tanuságot teszünk róla, hogy az Atya
15 elküldte Fiát, mint a világ Üdvözítőjét. Aki vallja, hogy Jé-
16 zus Isten Fia, abban Isten él, és ő Istenben. Megismertük a
szeretetet, amellyel Isten szeret bennünket, és hittünk benne.
Szeretet az Isten: aki szeretetben él, Istenben él, és Isten
17 őbenne. (Isten) szeretete azzal éri el tökéletességét bennünk,
ha teljes bizalommal tekintünk az ítélet napjára, mert ami-
18 lyen ő, olyanok vagyunk mi is e világon. A szeretetben
nincs félelem. A tökéletes szeretet nem fér össze a félelem-
mel, mert a félelem gyötrelemmel jár. Aki fél, az még nem
tökéletes a szeretetben.

4. *Aki bennetek van:* Isten; *aki a világban van:* „a világ fejedelme" (Jn 16, 11), az ördög.

10. A Vulgátában: „ő előbb szeretett . . ."

17. Ha Isten és a felebarát szeretete tökéletes bennünk, akkor teljesen hasonlókká leszünk Krisztushoz és nem kell félnünk tőle az ítélet napján.

Szeressük tehát (Istent), mert Isten előbb szeretett min- 19
ket. Aki azt állítja: Szeretem az Istent, de felebarátját 20
gyűlöli, az hazug. Aki ugyanis nem szereti testvérét, akit
lát, Istent, akit nem lát, hogyan szerethetné? Ezt a paran- 21
csot kaptuk tehát tőle: Aki szereti Istent, szeresse test-
vérét is.

Higgyetek Krisztusban! Mindaz, aki hiszi, hogy Jé- 5
zus a Messiás, Istentől született, és csak az, aki a szülőt
szereti, szereti annak gyermekét is. Abból tudjuk meg, hogy 2
szeretjük Isten gyermekeit, ha Istent szeretjük és megtart-
juk parancsait. Szeretetünk Isten iránt abban mutatkozik, 3
hogy megtartjuk parancsait. Parancsai nem nehezek. Min- 4
den ugyanis, ami Istentől született, győzedelmeskedik a
világon. A győzelem, amely diadalt arat a világon: a mi
hitünk. Ki győzi le a világot, ha nem az, aki hiszi, hogy 5
Jézus az Isten Fia? Hiszen Jézus Krisztus az, aki víz, vér 6
és Lélek által jött. Nemcsak a víz által, hanem a víz és a
vér által. Erről a Lélek tanuskodik, hiszen a Lélek az igaz-
ság. Hárman tanuskodnak tehát (a mennyben: az Atya, az 7
Ige és a Szentlélek, és ez a három egy. És hárman tanuskod-
nak a földön): a Lélek, a víz és a vér, és ez a három egy. 8

Ha az emberek tanuságát elfogadjuk, az Isten tanusága 9
nagyobb. Isten tanusága az, hogy tanuságot tett Fiáról.
Aki hisz Isten Fiában, magában hordja (Isten) tanuságát. 10
Aki nem hisz Istennek, hazugnak tartja őt, mert nem hisz
Isten tanuságában, amelyet Fiáról tett. A tanuság pedig 11
arról szól, hogy Isten örök életet adott nekünk, és ez az
élet Fiában van. Akiben a Fiú van, annak van élete; akiben 12
nincs Isten Fia, annak nincsen élete. Ezeket azért írom 13

6. Korának eretnek tévtanítóival szemben szent János Jézus istenemberségét hangoztatja. Istenségéről maga az Atya tanuskodott Jézus keresztsége alkalmával, emberségéről az a *víz* és *vér*, mely a keresztfán szent Szívének átszúrásakor kifolyt. Ugyanaz a Jézus Krisztus, akiről az Atya tanuságot tett, halt meg értünk a keresztfán: ez a mi diadalmas hitünk, amelyről a Szentlélek is tanuságot tesz (Jn 14, 17).

7. A zárójelbe tett szavak az u.n. Comma Joanneum, mely nincs benn a görög szövegben. Eredetileg a szöveghez fűzött magyarázat volt, amely kb. a 6. században keletkezett és csak később került be a Vulgátába. Teljesen megfelel szent János tanításának.

13. Szent János ebben a versben kifejezi levelének főcélját, amely azonos evangéliumának céljával (Jn 20, 31).

nektek, akik hisztek az Isten Fiában, hogy tudjátok: örök életetek van.

14 **Könyörögjetek bizalommal!** Az a bizalom él bennünk iránta, hogy bármit is kérünk akarata szerint, meghallgat
15 minket. Tudjuk ugyanis, hogy minden kérésünket meghallgatja, és tudjuk azt is, hogy ő sugallta mindazt, amit kérünk.

16 Ha látja valaki, hogy testvére vétkezik, de nem halált hozó bűnnel, könyörögjön érte, hogy visszakapja az életet. Ez arra áll, aki nem halált hozó bűnnel vétkezett. Van halált hozó bűn is. Ilyennél nem mondom, hogy könyörögjön
17 érte. Minden gonoszság bűn. De van bűn, amely nem halálthozó.

Befejezés.

18 Tudjuk, hogy mindaz, aki Istentől született, nem vétkezik. Aki Istentől született, távol tartja magát a bűntől,
19 és a gonosz nem fér hozzá. Tudjuk, hogy Istentol vagyunk,
20 a világ viszont teljesen a gonoszságban fetreng. Tudjuk azt is, hogy Isten Fia eljött, és érzéket adott nekünk, hogy megismerjük az igaz Istent. Ezzel az ő igaz Fiában, Jézus Krisztusban vagyunk: ő az igaz Isten és az örök élet.

21 Gyermekeim, őrizkedjetek a bálványoktól. (Amen.)

Szent János második levele.

Ennek és a következő levélnek írója „preszbiternek", a legidősebbnek nevezi magát. Olvasói kétségkívül ezen a néven ismerték. A név illett szent Jánosra apostoli tekintélye és idős kora miatt. Különben mindkét levél stílusa és tartalma az apostol evangéliumára és első levelére emlékeztet.

16. A *halált hozó bűn* a hitehagyás. Az apostol nem tiltja a hitehagyottért mondott imát, de nem is buzdít rá. Valószínűleg a megátalkodás esetére gondol (Mt 12, 32 jegyezet).

21. Az apostol ezeket a szavakat a pogány-kereszténykhez intézi, akik a pogány környezetben a bálványimádás veszélyében forogtak.

A levél címzettjei „a választott Úrnő és gyermekei". Természetesen nem valamely keresztény matrónára és családjára kell gondolnunk, hanem képletesen az egyik kisázsiai egyházra és híveire. A szeretet apostola lelkükre köti a főparancs megtartását és a tévtanítókkal szemben a Krisztus tanításához való hűséget. Levelét élete vége felé írhatta Efezusban.

Szent János apostol második levele.

Címzés és apostoli üdvözlet. Én, a legidősebb, a választott Úrnőnek és gyermekeinek, akiket az igazságban szeretek, — de nemcsak én, hanem mindazok, akik megismerték az igazságot — az igazság kedvéért, amely bennünk él és velünk lesz mindörökké. Kegyelem, irgalom és békesség legyen veletek az Atyaistentől és Jézus Krisztustól, az Atya Fiától, igazságban és szeretetben! 1 2 3

Éljetek szeretetben! Igen örültem, hogy gyermekeid között olyanokat találtam, akik az igazság útján járnak, úgy amint az Atya parancsolta nekünk. Most pedig arra kérlek Úrnő: Szeressük egymást! Ezzel nem új parancsot írok nektek, hanem azt, amit már kezdetben kaptunk. A szeretet abban áll, hogy parancsai szerint cselekedjünk. Parancsa pedig az, hogy, amint kezdettől fogva hallottátok, szeretetben éljetek. 4 5 6

Tartsatok ki a hitben! Sok hamis tanító lépett föl a világban, aki nem vallja, hogy Jézus Krisztus eljött testben. Az ilyen: hamis tanító és antikrisztus. Vigyázzatok magatokra, hogy amit már elértetek, el ne veszítsétek, és teljes jutalmat kapjatok. Aki eltér Krisztus tanításától s nem tart ki mellette, abban nincs Isten. Abban viszont, aki kitart a tanításban, él az Atya is, és a Fiú is. Ha jön hozzátok valaki, és nem így tanít, ne fogadjátok be házatokba, még csak ne is üdvözöljétek. Aki üdvözli őt, részese gonosz cselekedeteinek. 7 8 9 10 11

1. Az *Úrnő és gyermekei:* az egyházközség és a hívek.
5. Lásd 1 Jn 2, 7.8 jegyzet.
7. Az eretnek tanításban az antikrisztus szelleme mutatkozik (1 Jn2, 18).

12 **Befejezés.** Még sok írnivalóm volna, de nem akartam papíron és tintával, mert remélem, hogy eljutok hozzátok s élőszóval beszélhetek veletek, hogy örömünk teljes legyen.
13 Üdvözölnek nővérednek, a választottnak, gyermekei.

Szent János harmadik levele.

Szent János harmadik levele egy Gájusz nevű, buzgólelkű hívőnek szól. Dicséri a keresztény vándorapostolok iránt megnyilvánuló vendégszeretetét. Kifogásolja azonban, hogy Diotrefészben, aki valószínűleg az illető egyház püspöke volt, nincs meg ez a vendégbarátság, sőt maga az apostol iránt is ellenséges érzéseket táplál és előző levelét nem olvasta föl a híveknek. Ez a levél is Efezusban kelt az apostol életének utolsó éveiben.

A figyelmes olvasó előtt a levélből kibontakozik a kisázsiai egyházak szervezete az első század végén. Különböző egyházak élén önálló püspökök állnak, akik szent János felügyeletével gyakorolják hivatalukat. Az egyházak, különösen a vándorapostolok útján, élénk kapcsolatban vannak egymással.

Sz. János apostol harmadik levele.

1 **Címzés és apostoli üdvözlet.** Én, a legidősebb, szeretett Gájuszomnak, akit az igazságban szeretek.
2 Kedvesem! Kívánom, hogy minden ügyedben sikerrel járj és egészséges légy, mint ahogy lelked is rendben van.
3 **Tarts ki a jó úton!** Nagyon örültem, mikor testvérek
4 érkeztek és dicsérték igaz életedet. Te valóban az igazság
5 útján jársz. Nincs nagyobb örömöm, mint amikor azt hallom, hogy fiaim az igazság útján járnak. Kedvesem, helyesen teszed mindazt, amit a testvérekkel, főkép az úton lé-
6 vőkkel cselekszel. Ezek dicsérték szeretetedet a hívek közössége előtt. Jól teszed, ha Istenhez méltóan tovább segí-

13. A *nővér gyermekei* az 1. vers alapján az efezusi egyháznak hívei, ahol az apostol tartózkodott.

ted őket. Hiszen az ő nevéért keltek útra és semmit sem 7
fogadnak el a pogányoktól. Nekünk kell befogadnunk az 8
ilyeneket, hogy munkatársai legyünk az igazságnak.

A rossz példát ne kövesd! Írtam a közösségnek, de 9
Diotrefesz, aki elsőségre törekszik köztük, nem fogad be
minket. Azért, ha majd elmegyek hozzátok, szemére ve- 10
tem, amit tesz: gonosz fecsegésével megszól minket, és
mintha ez nem volna elég, ő maga nem fogadja be a test-
véreket, azoknak pedig, akik be akarják fogadni, meg-
tiltja, sőt ki is zárja őket a közösségből. Kedvesem, ne kö- 11
vesd a rosszat, hanem a jót. Aki jót cselekszik, Istentől
van; aki rosszat tesz, nem látta Istent.

Demeterről mindenki, maga az igazság is tanuskodik, 12
sőt mi is tanui vagyunk, és te tudod, hogy tanuságunk igaz.

Befejezés. Még sok írnivalóm volna, de nem akarom 13
tollal és tintával írni. Remélem, hogy hamarosan meglátlak 14
és akkor élőszóval beszélgethetünk.

Békesség veled! Üdvözölnek barátaid. Te is üdvözöld 15
barátainkat egyenként.

Szent Júdás levele.

Szent Júdás, Jakab testvére (1 vers; lásd Mt 13, 55), a tizenkét apostol egyike volt (Lk 6, 16; Ap. Csel. 1, 13). Általában a Tádé melléknévvel jelölték (Mt 10,3; Mk 3,18). Szent János kifejezetten is megkülönbözteti az áruló kariótí Júdástól (Jn 14, 22). A fiatalabb Jakabnak, Jeruzsálem első püspökének volt a testvére, akinek egy levelét szintén a katolikus levelek közt olvassuk. Júdás tehát, mint Alfeusnak és Máriának, a Szűzanya „nővérének" fia, tágabb értelemben szintén „az Úr testvére" volt (Mt 13, 55; Mk 6, 3).

Életéről szinte semmit sem tudunk. Történeti följegyzések szerint Arábiában, Szíriában, Mezopotámiában és Perzsiában hirdette az evangéliumot, s a szíriai Beritusz-

9. Az apostol a második levelére utal, amelyet az ellenséges érzületű Diotrefesz, a közösség elöljárója nem olvasott föl a híveknek.

ban (Beirut) vagy Araduszban szenvedett vértanuhalált. Az Egyház október 28-án ünnepli.

A rövid levél komolyhangú intés a hitben való állhatatosságra. Mivel föltételezi az ószövetségi Szentírás és a zsidó hagyományok alapos ismeretét, valószínűleg a Palesztinában és a szórványvidéken élő zsidókeresztényeknek szól. Tévtanítók, hitehagyott és erkölcstelen életű keresztények furakodtak közéjük, akik tagadták Jézus istenségét (4 vers), káromolták az angyalokat és kigúnyolták az apostoli tanítást. Mindez jól illik az u. n. antinomistákra, akik az ószövetségi törvény megszünésének címén visszaéltek a keresztény szabadsággal és minden erkölcsi törvényt elvetettek. Az apostol tehát figyelmezteti híveit Isten büntető ítéleteire, mely a tévtanítókat is utóléri (5—16), és arra buzdítja őket, hogy állhatatos hitben, buzgó imádságban és élő szeretetben várják Krisztus második eljövetelét.

A levél kétségtelenül Jeruzsálem pusztulása (Kr. u. 70) előtt kelt, különben Isten büntető ítéletei között erre is hivatkozott volna az apostol. Mivel Hegeszippusz szerint a fiatalabb Jakab apostol életében tévtanítók nem tudták megbontani a palesztínai egyház egységet, a levél írását Jakab halála, a 62 utáni időre kell tennünk. Szent Péter apostol második levelében fölhasználja ezt az iratot, valószínű tehát, hogy 63—64-ben írta Júdás apostol.

Szent Júdás apostol levele.

1 **Címzés és apostoli üdvözlet.** Júdás, Jézus Krisztus szolgája és Jakab testvére, az Atyaistenben szeretett és a
2 Jézus Krisztusban megőrzött meghívottaknak. Bőségesen részesüljetek irgalomban, békében és szeretetben.

3 **Bevezetés.** Szeretteim! Mivel őszinte törekvésem, hogy közös üdvösségünkről írjak nektek, szükségesnek tartom,

1. Az apostol az összes hívekhez ír, akik a mennyei Atyával benső életközösségben és szeretetkapcsolatban vannak, s akiket a kegyelem megőriz a világ minden csábításától és hamis tanításától Krisztus számára.

hogy ebben az írásban kérjelek titeket: harcoljatok a hitért, melyet a szentek egyszersmindenkorra megkaptak. Alattomban ugyanis befurakodtak közénk bizonyos emberek, 4
akik ellen már régen meg van írva az ítélet: istentelenek, akik Istenünk kegyelmét kicsapongásra használják és az egyedül uralkodót, Urunkat, Jézus Krisztust tagadják.

Óvás a hamis tanítástól. Figyelmeztetni akarlak titeket arra, bár mindezt jól tudjátok, hogy az Úr kiszabadította ugyan a népet Egyiptom földjéről, később azonban azokat, akik nem hittek, elpusztította. Az angyalokat is, akik nem őrizték meg méltóságukat, hanem elhagyták lakóhelyüket, a nagy nap ítéletére örök bilincseken sötétségben tartja. Szodoma és Gomorra, meg a szomszédos városok, amelyek paráználkodtak és természetellenes kívánságokat követtek, az örök tűz büntetésével szintén intő példaként állnak előttünk.

Ugyanígy ezek az álmodozók is megfertőzik a testet, megvetik a felsőbbséget és káromolják a méltóságot. Ezzel szemben még Mihály főangyal sem mert káromló ítéletet kimondani, amikor az ördöggel Mózes teste miatt vitatkozott és viaskodott, hanem azt mondta: „Büntessen téged az Úr!" Ezek viszont gyalázzák mindazt, amit nem értenek, amit pedig, mint az oktalan állatok, ösztönösen tudnak, az romlásukat okozza. Jaj nekik! Kain útján járnak, Bálám tévedése, a nyereség után törik magukat, és mint Koré a lázadásban, elvesznek. Szégyenfoltok ők, akik lakomáikon tartózkodás nélkül lakmároznak és hízlalják magukat; széltől idestova kergetett esőtlen felhők; későszi, terméketlen, kétszer kiveszett, gyökerestül kitépett

4. A tévtanítók megkapják Istentől büntetésüket. Ezeket már előre jelezték az ószövetségi istenítéletek, melyekről az 5—7 vers szól.

9. A zsidó hagyomány szerint *Mózest* angyalok temették el ismeretlen helyen (Deut. 34, 5—7), hogy a zsidók esetleg bálványként ne tiszteljék bebalzsamozott holttestét. Az ördög ezt akarta, s e miatt *viaskodott Mihály főangyallal.* Ebből a hagyományból meríti az apostol érvét az átkozódás ellen. Ha a főangyal magára a gonosz szellemre sem mondott átkot, hanem Istenre hárította az ítéletet, micsoda büntetés vár a tévtanítókra, akik megvetik és káromolják a felsőbbséget! — Origenesz szerint Júdás apostol az akkoriban sokat olvasott „Mózes mennybevétele" című könyvet idézi.

13 fák; saját gyalázatukat tajtékzó, vad tengeri hullámok; bolygó csillagok, akikre a sötét alvilág vár mindörökre.

14 **Jövendölés a hamis tanítókról.** Ezekről jövendölt Énok, Ádám után a hetedik, amikor így szólt: „Látjátok, 15 jön az Úr tízezernyi szentjével, hogy ítéletet tartson mindenki fölött, és hogy megbüntesse az istentelenek minden gonoszságban véghezvitt cselekedetét és minden durva szót, 16 amit az istentelen bűnösök ellene szóltak." Ezek panaszkodó elégedetlenkedők, akik szenvedélyeiknek élnek, szájuk nagyzolóan beszél és haszonlesésből hízelegnek az embereknek.

17 **Intelmek a híveknek.** Ti azonban, szeretteim, gondoljatok a tanításra, melyet Urunk Jézus Krisztus apostolai 18 hirdettek. Megmondták nektek: az utolsó időben gúnyo- 19 lódók jönnek, akik istentelen szenvedélyeiknek élnek. Ezek azok, akik szakadást okoznak, érzékies, Lélek nélkül való emberek.

20 Ti azonban, szeretteim, épüljetek szent hitetek alapjára. 21 Imádkozzatok a Szentlélekben. Tartsatok ki Isten szeretetében és várjátok Urunk Jézus Krisztus örök életet adó 22. 23 irgalmasságát. Utasítsátok rendre a kétkedőket. Másokat mentsetek meg és ragadjátok ki őket a tűzből. A többieken pedig könyörüljetek szent félelemmel, de utáljátok még a testük által megfertőzött ruhát is.

24 **Befejezés.** Neki azonban, akinek hatalma van, hogy titeket megőrizzen a bűntől és (Urunk Jézus Krisztus eljövetelekor) szeplőtelenül és örvendezéssel dicsősége elő 25 állítson: neki, egyedül üdvözítő Istenünknek, Urunk Jézus Krisztus által, legyen tisztelet és dicsőség, uralkodás és hatalom minden idő előtt, most és mindörökké. Amen.

14. *Énok jövendölése* nem található a Szentírás könyveiben, hanem a szájhagyományban maradt fönn. Egy Kr. e. 2 századból való apokrif iratban is szerepel ez a jövendölés, az apostol azonban a szájhagyományból vette át, ez tehát nem érv a levél sugalmazottsága ellen.

22 . 23. Az apostol kioktatja a hívőket, hogyan viselkedjenek az eltévelyedettekkel. Aki még kétkedik, azt győzzék meg tévedéséről; aki elhatározta magát a hitehagyásra, azt minden igyekezettel mentsék meg; aki viszont már teljesen elpártolt, azzal szemben legyenek könyörülettel és részvéttel, de óvakodjanak káros hatásától.

A Jelenések Könyve.

A Jelenések Könyve, görög nevén Apokalipszis, az újszövetségi Szentírás egyetlen prófétai irata. Egyes jövendöléseket ugyan az evangéliumokban és az apostoli levelekben is találunk, de ez a könyv stílusát, fölépítését és jellegét tekintve teljes egészében az ószövetségi prófétai irodalom műfajához tartozik. Tartalma természetesen az újszövetség választott népével kapcsolatos és Krisztus Egyházának jövendő sorsát írja le jelképes látomásokban. A történelem folyamán az Egyház állandó küzdelmet vív az istenellenes hatalmakkal, sorsa üldöztetés és szenvedés, de keresztútja sorozatos győzelmeken keresztül vezet az örök dicsőség végső diadalára.

A könyv szerzője Jánosnak, Jézus Krisztus szolgájának mondja magát (1, 1; 21, 2; 22, 8), aki tanuságot tett Krisztus tanítása mellett s ezért Patmosz szigetén száműzetést szenvedett (1, 2.9). Az első keresztény századok íróinak egyhangú tanusága szerint ez szent János apostol és evangelista, a szeretett tanítvány. Ezt a hagyományt csak a 3. században vonja kétségbe alexandriai szent Dénes iskolája. Nem annyira történeti, mint inkább teológiai okok alapján egy bizonyos „János preszbitert" tesznek meg az irat szerzőjének. A kiliazmus néven ismert eretnekség ugyanis, amely Krisztus és az igazak ezeréves, érzéki örömökben folyó, földi uralmának eljövetelét tanította, a Jelenések Könyvének 20 fejezetére hivatkozott. Miután a kiliazmus elvesztette jelentőségét, kétség sem merült föl, egészen a modern időkig, a könyv hitelességével szemben.

A Jelenések Könyvének kinyilatkoztatásait szent János azzal a föladattal kapta, hogy hűségesen írja le valamenynyit (1, 11.19), valószínű tehát, hogy ezt hamarosan, talán mindjárt a kinyilatkoztatás helyén, Patmosz szigetén, meg is tette. Az apostol Domiciánusz császár uralkodása idején

(81—96) volt száműzetésben. Általában azt tartják, hogy jelenéseit 95 körül írta le.

Iratát elsősorban a bevezető látomásban említett hét kisázsiai egyháznak szánta az apostol, hogy állhatatos hitre és a súlyos megpróbáltatások közt kitartásra buzdítsa a híveket. Az első század végén igen nehéz időket éltek ezek az egyházak. Az állami hatóságok és a pogány nép részéről éppen úgy, mint a zsidóság részéről állandó üldözések és bántalmazások érték a kereszténveket. A bizonytalanság érzését csak növelte, hogy a legtöbb apostol már vértanuhalált szenvedett, s az egyházak híveik számát tekintve is gyöngének érezték magukat az ellenséges pogány világban. A külső veszélyekhez járultak a belső nehézségek: tévtanítók (nikolaiták, cerintiánusok stb.), akik belülről fenyegették szétbontással az Egyház egységét. Ebben a súlyos helyzetben nem egy hívő lelkében merült föl az aggodalmas kérdés: Mi lesz az Egyház sorsa? Ez a könyv válaszol rá: Az Egyház nem pusztul el, Isten országa minden ellenségén győzelmet arat!

Így tehát a szenvedő kisázsiai egyházak a világegyház előképei: Krisztus Egyházának útja az emberi történelmen keresztül az isteni Üdvözítő szenvedésének és megdicsőülésének keresztútja. A Jelenések Könyvének prófétai látomásai az örök isteni vígasztalás diadalmas erejével hirdetik Jézus szavait: „A pokol kapui nem vesznek erőt rajta!" (Mt 16, 18).

Aligha van még egy könyve a Szentírásnak, amelyet részleteiben és a maga egészében olyan sokféleképen értelmeztek volna, mint ezt az iratot. A különböző magyarázatokat általános irányzatuk szerint három csoportba oszthatjuk. A *kortörténeti* magyarázat szerint a látomások az Egyház életének első századaira vonatkoznak és a kereszténységnek a zsidóságon és a pogányságon aratott diadalát írják le. Az *egyháztörténeti* magyarázat az Egyház egész földi életének ábrázolását látja bennük az első pünkösdtől az utolsó ítéletig. Az *eszkatologikus* magyarázat szerint az utolsó időkben, az antikrisztus föllépésének idején szemléltetik az Egyház sorsát, de olyan értelemben, hogy

ebben a sorsban mintegy összegezve benne van főbb vonásaival az Egyház egész története. Ez az utóbbi felel meg leginkább a könyv jellegének és a szentatyák magyarázatainak.

A könyv alapgondolata kétségkívül Krisztus dicsőséges megjelenésének és világítéletének fokozatos megvalósulása, és Isten országának végső beteljesülése. A bevezető látomásban (1, 5—20) maga az Istenember jelenik meg főpapi ruhában és jelzi, hogy a kinyilatkoztatások első része a jelen dolgokra, második része a jövendőkre vonatkozik (1, 19). Az első rész (2, 1—3, 22) a hét kisázsiai egyháznak szóló isteni üzenet, melyet az apostolnak levél formájában kell a címzett egyházakkal közölni. Az üzenet tulajdonképen isteni bírálat az egyházak akkori állapotáról. A második, a könyv főrésze (4, 1—22, 5) a jövendő dolgokról szól és Isten örök rendeléseinek és ítéletének fokozatos megvalósulását mutatja be. Ez a rész a mennyei liturgia fönséges jelenetével kezdődik, melyben a „mintegy megölt Bárány", a megváltó Istenember veszi át az isteni rendelések és ítéletek megvalósításának föladatát (4—5 fejezet). Az első két látomás az emberiséget érő súlyos csapásokat írja le (6—11 fejezet). A következő négy bemutatja az Egyház és az istenellenes hatalmak küzdelmét. Föllép az antikrisztus és megsemmisítéssel fenyegeti Isten népét, azonban a Mindenhatónak három hatalmas látomásban (az isteni harag hét csészéje, Babilon pusztulása, a fehér Lovas és serege) jelképezett isteni ereje elpusztítja és szövetségeseivel együtt örök kárhozatra veti (12—19 fejezet). Az utolsó a mennyei Jeruzsálem isteni fényben ragyogó látomása: Isten országának végső megvalósulása a teremtett világban és a hívő emberiségnek teljes fölvétele a Szentháromság isteni életközösségébe.

A Jelenések Könyvének tartalma és fölépítése sokban hasonlít az Úr eszkatologikus beszédéhez (Mt 24—25; Mk 13; Lk 21).

Szent János apostol Jelenéseinek Könyve.

Bevezetés.

1 Jézus Krisztus kinyilatkoztatása, melyet Isten azért
adott neki, hogy megmutassa szolgáinak mindazt, aminek
csakhamar meg kell történnie. Elküldte angyalát s úgy
2 jelentette ki szolgájának, Jánosnak, aki tanuságot tesz
Isten szaváról és Jézus Krisztus tanuságáról: mindarról,
3 amit látott. Boldog, aki olvassa és aki hallgatja ennek a
jövendölésnek igéit, és megtartja mindazt, ami föl van je-
gyezve benne, mert közel az idő.

4 **Üdvözlet.** János a hét egyháznak, mely Ázsiában van.
Kegyelem nektek és békesség attól, aki van és aki volt és
aki eljövendő; meg a hét szellemtől, aki trónja előtt áll,
5 és Jézus Krisztustól. Ő a hűséges tanu, az Elsőszülött a
holtak közül és a föld királyainak Fejedelme. Ő szeretett
6 minket, vérével megváltott bűneinktől és Istennek, Aty-
jának országává és papjaivá tett: Övé a dicsőség és a hata-
lom örökkön-örökké. Amen.

7 Nézzétek, eljön a felhőkön. Látni fogja őt minden em-
ber, azok is, akik keresztülszúrták. Akkor majd mellét
8 veri miatta a föld minden népe. Így van. Amen. Én az
Alfa és az Omega vagyok, (a kezdet és a vég), mondja
Isten, az Úr, aki van és aki volt és aki eljövendő: a Min-
denható.

---

1. A Jelenések könyvének kinyilatkoztatásai azokról az eseményekről szólnak, amelyek bizonyos értelemben már a történelem folyamán, de teljesen csak a világ végén valósulnak meg.

4. A *hét egyházat* az 1, 11 sorolja föl, a 2 és 3 fejezet levelei is nekik szólnak. Jelképesen az egész kereszténységet jelentik. — *Azsia* itt nem a nagy világrész, hanem az egykori római tartomány Kisázsia délnyugati részén. — *Aki van és aki volt és aki eljövendő:* a változatlan, örök Isten. — A *hét szellem:* a hét ajándékát osztó Szentlélek.

6. Amint a zsidó nép Isten papi nemzedéke volt a pogányok között, úgy a keresztények is Isten *papjai* (1 Pét. 2, 9), mert imádságukkal és erkölcsös életükkel egyedül tisztelik méltóképen az Istent.

8. *Alfa* a görög betűsor első, *Omega* az utolsó betűje.

Az Úr Jézus megjelenése. Én János, testvéretek és 9
társatok Jézus (Krisztusban), az üldöztetésben, a király-
ságban és az állhatatosságban, a Patmosz nevű szigeten vol-
tam Isten igéje és Jézus tanusága miatt. Az Úr napján el- 10
ragadtatásba estem. Hátam mögött harsonáéhoz hasonló
nagy szózatot hallottam. Így szólt: „Amit látsz, írd egy 11
könyvtekercsre és küldd el a hét egyháznak, (mely Ázsiá-
ban van): Efezusba, Szmirnába, Pergamumba, Tiatírába,
Szárdeszbe, Filadelfiába és Laodiceába.

Erre megfordultam, hogy lássam a szózatot, mely hoz- 12
zám szólt. Amint megfordultam, hét arany gyertyatartót
láttam, a (hét arany) gyertyatartó között pedig ember fiá-
hoz hasonlót. Bokáig érő ruhába volt öltözve, mellén arany- 13
övvel övezve. Feje és haja fehér volt, mint a hófehér gyap- 14
jú, szeme mint a lobogó tűz, lába mint a kemencében izzó 15
sárgaréz, hangja mint a nagy vizek zúgása. Jobbjában hét 16
csillagot tartott, szájából kétélű, hegyes kard tört elő, arca
pedig olyan volt, mint a teljes fényében ragyogó nap.

Láttára holtként rogytam lába elé. De ő rám tette jobb- 17
ját és így szólt: „Ne félj! Én vagyok az Első és az Utolsó,
s az Élő: halott voltam, de most örökkön-örökké élek. Nálam 18
van a halál és az alvilág kulcsa. Jegyezd föl tehát, 19

---

9. Szent János nem apostoli tekintélyére hivatkozik, hanem a hívekkel való sorsközösségét hangsúlyozza. — Az *üldöztetés:* Domiciánusz római császár keresztényüldözése, melynek sok más hívővel együtt az apostol is áldozata volt. — A *királyság* részesülés a krisztusi megváltásban, mely Isten országának dicsőségébe vezet. — *Patmosz* az Égei-tenger kopár szigete, ahová Domiciánusz száműzte az apostolt.

10. Az *Úr napja* Krisztus föltámadásának napja, a vasárnap (lásd 1 Kor. 16, 2 jegyzet).

12. A *hét arany gyertyatartó* a hét egyház (lásd 11 és 20 vers).

13. Az *ember fia*, héber kifejezés annyit jelent mint „ember", Dán. 7, 13 óta messiási értelme van. Az Üdvözítőt főleg szent Máté evangéliuma nevezi Emberfiának. — A *bokáig érő ruha* az ószövetségi főpap díszruhája. Az *aranyöv* a királyi méltóságot, a *fehér haj* az isteni örökkévalóságot, a *lángoló tekintet* az isteni mindenudást és büntető haragot, az *izzó ércláb* a legyőzhetetlen isteni erőt, a *hatalmas hang* pedig az isteni méltóságot jelképezi.

16. A *hét csillag* a hét egyház angyala ill. püspöke (lásd 20 vers). — A *kétélű kard* Krisztus minden ellenségét megsemmisítő ítélő hatalmának, de egyúttal az evangélium ellenállhatatlan erejének is jelképe.

18. A *kulcsok* a korlátlan hatalom jelképe.

19. János prófétai küldetést kap: Le kell írnia látomásait, melyek a jelenre és a jövőre vonatkoznak és könyvének két főrészét alkotják.

amit láttál: ami jelenvaló és aminek ezután kell megtör-
20 ténnie. A hét csillag titka, melyeket jobbomon láttál, és a hét arany gyertyatartó ez: A hét csillag a hét egyház angyala, a hét gyertyatartó pedig a hét egyház."

Látomás a jelenvalókról.

A hét levél.

2 **Levél az efezusi egyházhoz.** „Az efezusi egyház angyalának írd meg: Így szól, aki jobbjában a hét csillagot
2 tartja, aki a hét arany gyertyatartó közt jár: Ismerem tetteidet, fáradozásodat és állhatatosságodat. Tudom, hogy nem tűröd meg a gonoszokat: próbára tetted azokat, akik apostoloknak mondják magukat, pedig nem azok, és hazu-
3 goknak találtad őket. Állhatatos is vagy: szenvedtél értem
4 és nem fáradtál bele. De az a kifogásom ellened, hogy el-
5 hagytad első szeretetedet. Gondold meg, honnan süllyedtél ide. Tarts bűnbánatot és tégy úgy, mint előbb. Különben föllépek ellened és elmozdítom helyéről gyertyatartódat,
6 ha bűnbánatot nem tartasz. Az viszont jó benned, hogy gyűlölöd a nikolaiták tetteit. Én is gyűlölöm azokat.

7 Akinek füle van, hallja meg mit mond a Lélek az egyházaknak: A győztesnek az élet fájáról adok enni, mely Isten paradicsomában van.

8 **Levél a szmirnai egyházhoz.** A szmirnai egyház angyalának írd meg: Így szól az Első és az Utolsó, aki halott

---

1—7. *Efezus*, az ókorban Kisázsia legnagyobb városa, főleg Artemisz (Diána) istennő templomáról volt híres (lásd az efezusi levél bevezetését). Jézus megdicséri Efezus püspökét, hogy sokat fárad és szenved érte, s hogy nem engedi szabadon működni az erkölcstelenséget hirdető *nikolaitákat*, de szemére veti, hogy egyházának egykori buzgósága ellanyhult. Ha meg nem térnek, az Úr kizárja őket közösségéből. — Az *élet fájának* gyümölcse részesülés az örök boldogságban.

8—11. *Szmirna* Efezustól északra fekvő jelentős kikötőváros volt. Szent János száműzetésének idején szent Polikárp († 155), az apostol tanítványa volt a város püspöke. Egyháza ugyan anyagi javakban szegény, és híveit üldözik a zsidók, de lelki kincsekben annál gazdagabb. — *Tíz nap* rövid időt jelent. — Az *élet koronája* a mennyei boldogság. A *második halál* az örök kárhozat.

volt, de életre kelt: Ismerem üldöztetésedet és szegénysé- 9
gedet. Valójában gazdag vagy. Tudom, hogy gyaláznak
azok, akik zsidóknak vallják magukat, pedig nem azok,
hanem a sátán zsinagógája. Ne félj a rád váró szenvedés- 10
től. Az ördög néhányat közületek börtönbe vet, hogy pró-
bára tegyen. Tíz napi üldözést kell kiállnotok. Légy hű
mindhalálig, s neked adom az élet koronáját.

Akinek füle van, hallja meg mit mond a Lélek az egy- 11
házaknak: A győztest nem sebzi meg a második halál.

Levél a pergamumi egyházhoz. A pergamumi egyház 12
angyalának írd meg: Így szól, aki a kétélű hegyes kardot
tartja: Tudom, hol lakol: ahol a sátán trónja áll. Mégis 13
kitartasz mellettem és nem tagadtad meg hitemet, még
azokban a napokban sem, amikor Antipászt, hűséges vér-
tanumat megölték nálatok, ahol a sátán lakik. De van 14
némi kifogásom ellened: Vannak ott nálad Bálám tanítá-
sának követői, aki kioktatta Bálákot, hogy áldozati hús
evésére és paráználkodásra csábítsa Izrael fiait. Azonkívül 15
vannak nálad követői a nikolaiták tanításának is. Tarts 16
tehát bűnbánatot, különben hamarosan föllépek ellened
és harcba szállok velük szájamnak kardjával.

Akinek füle van, hallja meg mit mond a Lélek az egy- 17
házaknak: A győztesnek rejtett mannát adok és egy fehér
követ, a kövön új név áll, amelyet más meg nem ért, csak
aki megkapja.

Levél a tiatírai egyházhoz. A tiatírai egyház angya- 18
lának írd meg: Így szól az Isten Fia, akinek szeme mint a

12—17. *Pergamum*, az ókorban gazdag ipari város, különös nevezetessége Aszklepiusz gyógyító isten tiszteletére épült temploma és Zeusz (Jupiter) oltára volt. Ezekre céloz a *sátán trónja* kifejezés. — *Antipász* előttünk ismeretlen keresztény vértanu. — *Bálám tanításának követői* a 6. versben említett nikolaiták. — A *rejtett manna* mennyei táplálék az emberi ismeretet meghaladó mennyei boldogság jelképe. A *fehér kő* a ráírt *névvel* az isteni kiválasztást és az istenfiúság kegyelmét jelenti.

18—29. *Tiatíra* Pergamumból Szárdeszbe vezető úton feküdt, főleg ércöntéséről volt híres. Buzgósága elismerést érdemel, de az a kifogás ellene, hogy megtűri hívei közt a nikolaiták egy álprófétanőjét. Az apostol ezt a 3 Kir. 16, 31 alapján *Jezabelnek* nevezi, aki Áháb izraelita király felesége volt és a zsidó népet erkölcstelenségre és bálványimá-

19 lobogó tűz, és lába mint a sárgaréz: Ismerem tetteidet,
szeretetedet, hitedet, szolgálataidat, állhatatosságodat és
20 utóbbi tetteidet, amelyek fölülmúlják az előbbieket. De
az a kifogásom ellened, hogy megtűröd Jezabel asszonyt.
Ez prófétának mondja magát és tanításával arra csábítja
szolgáimat, hogy paráználkodjanak és egyenek a bálvány-
21 áldozatokból. Időt adtam neki, hogy bűnbánatot tartson,
22 de nem akar megtérni paráznaságából. Ágynak döntöm,
és akik házasságtörést követnek el vele, azokat nagy nyo-
23 morúságba, ha el nem fordulnak tetteiktől. Fiait halálra
adom. Tudja meg minden egyház, hogy én vesék és szívek
vizsgálója vagyok és megfizetek kinek-kinek tettei sze-
24 rint. Nektek, többieknek pedig, akik Tiatírában vagytok,
de nem követitek ezt a tanítást és nem ismeritek a sátán
úgynevezett mélységeit, azt mondom: Nem rakok rátok
25 más terhet, de amitek van, ahhoz ragaszkodjatok, amíg el
nem jövök.

26 A győztesnek, aki mindvégig kitart tetteim mellett, ha-
27 talmat adok a pogány nemzetek fölött. Vasvesszővel kor-
28 mányozza őket, és mint cserépedényeket, összetöri. Ezt a
hatalmat Atyámtól kaptam. És neki adom a hajnalcsilla-
29 got. Akinek füle van, hallja meg mit mond a Lélek az egy-
házaknak.

3 **Levél a szárdeszi egyházhoz.** A szárdeszi egyház
angyalának írd meg: Így szól, akié Isten hét lelke és a hét
csillag: Ismerem tetteidet. Tudom, hogy élő a neved, de
2 halott vagy. Ébredj föl, erősítsd meg a többit, aki halálán
van. Tetteidet nem találom tökéletesnek Istenem előtt.
3 Jusson eszedbe tehát, hogyan kaptad és hallottad. Tarts ki

---

dásra vezette. Jezabelt és követőit Isten súlyosan meg fogja büntetni. — A *sátán mélységei* a nikolaiták erkölcstelen tanításai, melyeket ezek mint mély bölcseséget hirdettek. A *hajnalcsillag* maga az Üdvözítő (lásd 2 Pét. 1, 19).

1—6. *Szárdesz* Lidia egykori fővárosa. Bűne az, hogy korábbi buzgóságát elveszítette. — A *halál* itt a bűn lelki halála. — *Mint a tolvaj*, vagyis váratlanul (Jel. 16, 15; Mt 24, 43; Lk 12, 39; 1 Tessz. 5, 2). — Szárdesz állhatatos híveinek részük lesz az Úr Jézus dicsőségében. A *fehér ruha* ennek jelképe.

mellette és térj meg. Ha nem virrasztasz, mint a tolvaj jövök (hozzád) és nem fogod tudni, mely órában érkezem.
De vannak néhányan Szárdeszben, akik nem szennyezték 4
be ruháikat. Velem fognak járni fehér ruhában, mert megérdemlik.

A győztest fehér ruhába öltöztetik. Nevét nem törlöm 5
ki többé az élet könyvéből, hanem megvallom Atyám és angyalai előtt. Akinek füle van, hallja meg mit mond a 6
Lélek az egyházaknak.

Levél a filadelfiai egyházhoz. A filadelfiai egyház 7
angyalának írd meg: Így szól a Szent, az Igaz, akinél Dávid kulcsa van, aki megnyit és senki be nem zárja, bezár és
senki ki nem nyitja: Ismerem tetteidet. Nézd, nyitott ajtót 8
bíztam rád, amelyet senki be nem zárhat. Bár kevés az erőd, mégis megtartottad tanításomat és nem tagadtál meg
engem. Nézd, adok neked néhányat a sátán zsinagógájá- 9
ból, akik zsidóknak vallják magukat, pedig nem azok, hanem hazugok. Kényszerítem őket, hogy jöjjenek, lábadhoz boruljanak és ráeszméljenek, hogy szeretlek téged.
Mivel megőrizted állhatatosságra buzdító igémet, én is 10
megőrizlek a megpróbáltatás órájában, amely eljön az egész földkerekségre, hogy próbára tegye a föld lakóit. Hamarosan 11
eljövök. Ragaszkodj ahhoz, amid van, hogy senki el ne vegye koronádat.

A győztest oszloppá teszem Isten templomában, és többé 12
nem távozik onnan. Ráírom Istenem nevét, és Istenem városának nevét, az új Jeruzsálemét, mely az égből, Istentől szállt alá, valamint az én új nevemet. Akiknek füle 13
van, hallja meg mit mond a Lélek az egyházaknak.

7—13. *Filadelfia* a Szárdeszből Kolosszébe vezető úton feküdt. A földrengésben elpusztult várost Tibériusz császár építette újjá. — *Kevés az erőd:* nem volt nagy város és egyháza is szerény viszonyok között élt, de hívei tiszta erkölcsűek voltak és jó szellem uralkodott köztük. Az Egyház ellenségei itt is a zsidók, de a hívek bátran helytálltak velük szemben. *Dávid kulcsa* az Isten országában gyakorolt főhatalmat, a *nyitott ajtó* a kereszténység könnyű és gyors elterjedését jelenti. A *korona* az állhatatosság mennyei jutalma. Az *oszlop* a szilárdságnak és a tekintélynek jelképe. Az olimpiai játékok győztesének tiszteletére oszlopot állítottak az istenek templomában.

14 **Levél a laodiceai egyházhoz.** A laodiceai egyház
angyalának írd meg: Így szól az Amen, a hűséges és igaz
15 tanu, Isten teremtésének kútfeje: Ismerem tetteidet. Nem
vagy se hideg, se meleg. Bárcsak hideg volnál, vagy meleg!
16 De mivel langyos vagy és se hideg, se meleg, kivetlek szá-
17 jamból. Azt mondod: gazdag vagyok, dúsgazdag, sem-
mire sincs szükségem. Hát nem tudod, hogy nyomorult
18 vagy és szánalomra méltó, szegény, vak és mezítelen! Ta-
nácsolom neked, végy tőlem tűzben tisztult színaranyat,
hogy meggazdagodjál; fehér ruhát, hogy felöltözködjél
és ne lássék szégyenletes mezítelenséged; és kenetet, hogy
19 megkend szemeidet és láss. Mindazt, akit szeretek, kor-
holom és megfenyítem. Buzdulj föl és tarts bűnbánatot!
20 Nézd, az ajtóban állok és zörgetek. Aki meghallja szava-
mat és kinyitja az ajtót, ahhoz bemegyek és vele étkezem,
ő meg velem.

21 A győztesnek megadom, hogy velem üljön trónomon,
22 amint én is győztem és Atyámmal ülök trónján. Akinek
füle van, hallja meg mit mond a Lélek az egyházaknak."

Látomás a jövendő dolgokról.

Első látomás: A hétpecsétes könyvtekercs.

4 **Isten dicsőségének látomása.** Ezután láttam, hogy
megnyílt egy kapu a mennyben. Az előbbi hang, melyet

14—22. *Laodicea* gazdag ipari és kereskedelmi város volt. Nagy jóléte azonban vallásilag a keresztényeket is közönyössé tette, ezért részesülnek a szigorú feddésben. A 15 és 16 vers célzás Laodicea meleg forrásaira, melyeknek ellangyosodott vize undorító ízűvé vált. A 18 vers a Laodiceában virágzó orvostudományra, főleg a szembajok gyógyítására céloz; a *szemkenőcs* a hit megvilágosító kegyelme. A *lakoma* a Krisztussal való benső barátság jelképe.

14. Krisztus az *Amen*, vagyis Isten igéreteinek beteljesedése (lásd 2 Kor. 1, 20).

1—11. A Jelenések könyvének második része a jövőre vonatkozó látomások leírása. Az első látomást Isten mennyei udvarának bemutatása vezeti be. — A *drágakövek* a mennyei dicsőséget érzékeltetik. A *szivárvány* az isteni irgalomnak jelképe (Gen. 9, 12—17). A *huszonnégy vén* az Ószövetség pátriárkái és az Újszövetség apostolai, az egész megváltott emberiség képviselői. Papi díszruhát és királyi koronát viselnek. A *hét fáklya* a hét ajándékát osztó Szentlélek. A

úgy hallottam, mint hozzám szóló harsonát, tovább folytatta: „Jöjj föl ide! Megmutatom neked, aminek ezután kell megtörténnie.“ Nyomban elragadtatásba estem. Íme, egy trón állt a mennyben, és a trónon ült valaki. Az ott ülőnek tekintete a jáspishoz és kárneolhoz hasonlított. A trón fölött smaragd színéhez hasonló szivárvány ívelt. A trón körül huszonnégy szék. A székeken huszonnégy vén ült fehér ruhába öltözve, fejükön arany korona. A trónból villám és mennydörgő szózat tört elő. Hét fáklya égett a trón előtt: Isten hét szelleme. A trón előtt kristályhoz hasonló, üvegként csillogó tenger terült el. Középen a trón előtt és a trón körül négy élőlény, elől-hátul csupa szem. Az első élőlény oroszlánhoz hasonlított, a második tulokhoz, a harmadiknak emberéhez hasonló arca volt, a negyedik szárnyaló sashoz hasonlított. A négy élőlény mindegyikének hat szárnya volt, köröskörül és belül csupa szem. Éjjel-nappal szüntelenül kiáltották: „Szent, szent, szent az Úr, a mindenható Isten, aki volt és aki van és aki eljövendő!“

Miközben az élőlények dicsőséget, tiszteletet és áldást mondtak a trónon ülőnek, az örökkön-örökké élőnek, a huszonnégy vén leborult a trónon ülő előtt és imádta az örökkön-örökké élőt. Letették koronájukat a trón elé és így kiáltottak: „Méltó vagy Urunk Istenünk, hogy tiéd legyen a dicsőség, a tisztelet és a hatalom, mert te alkottad a mindenséget: akaratod hívott létre és teremtett mindent.“

Isten örök terveinek könyve. Akkor a trónon ülő jobbjában egy kívül-belül teleírt könyvtekercset pillantottam meg, mely hét pecséttel volt lepecsételve. Aztán láttam egy hatalmas angyalt, aki harsány hangon hirdette: „Ki méltó arra, hogy kibontsa a könyvtekercset és

négy élőlény az Ezekiel próféta könyvének 1 fejezetében szereplő kerubok. Számtalan szemük Isten szemléletének tökéletességét jelképezi.

1—5. Az ókorban használatos *könyvtekercs* Isten gondviselő és történelmet irányító határozatait tartalmazza, melyek az emberiségnek, s különösen az Egyháznak egész jövőjére vontakoznak. A *hét pecsét* azt jelenti, hogy ezeket Istenen kívül senki sem ismerheti. Az *oroszlán Júda törzséből* (Gen. 49, 9) az Üdvözítő.

feltörje pecsétjeit?" De senki sem volt képes rá sem a
mennyben, sem a földön, sem a föld alatt, hogy kinyissa a
könyvet és beletekintsen. Erre keserves sírásra fakadtam,
mert senki sem volt méltó rá, hogy kinyissa a könyvet és
beletekintsen. A vének egyike így szólt hozzám: „Ne sírj!
Nézd, győzött az oroszlán Júda törzséből, Dávid sarja.
Ő nyitja ki a könyvet és töri fel hét pecsétjét."

A Bárány átveszi a könyvet. Akkor láttam, hogy a
trón, a négy élőlény és a vének között ott áll a Bá-
rány, mintegy megölve. Hét szarva és hét szeme volt:
ezek Istennek az egész földre szétküldött hét szelleme.
Odament és átvette a trónon ülő jobbjából a könyvet.
Amint átvette a könyvet, a négy élőlény és a huszonnégy
vén leborult a Bárány előtt. Hárfája és tömjénnel telt
aranycsészéje volt mindegyiknek: ezek a szentek imád-
ságai. Új éneket énekeltek: „Méltó vagy (Uram), hogy
átvedd a könyvet és feltörd pecsétjeit. Hiszen megöltek,
de véreddel megváltottál minket Istennek minden törzs-
ből, nyelvből, népből és nemzetből. Istenünk országává és
papjaivá tetted őket és uralkodni fognak a földön!"

Amint néztem, sok angyal szavát hallottam a trón, az
élőlények és a vének körül. Számuk meghaladta az ezer-
szer ezret és a tízezerszer tízezret. Harsány hangon kiál-
tottak: „Méltó a Bárány, akit megöltek, hogy övé legyen
a hatalom, a gazdagság, a bölcseség, az erő, a tisztelet, a
dicsőség és az áldás." Erre hallottam, hogy minden terem-
mény, mely a mennyben, a földön és a föld alatt, a ten-
geren és a tengerben van, így kiáltott: „A trónon ülőnek
és a Báránynak áldás, tisztelet, dicsőség és hatalom örökkön-
örökké." A négy élőlény ráfelelte: „Amen", a (huszonnégy)
vén pedig arcraborult és imádta (az örökkön-örökké élőt).

6—10. A *Bárány* Isten Báránya (Jn 1, 29), Jézus Krisztus, aki meny-
nyei dicsőségében is viseli a megváltás szent sebhelyeit. *Hét szarva*
az isteni hatalom teljességének, *hét szeme* pedig az isteni mindentudás-
nak jelképe. Ő, aki kereszthalálával megváltotta a világot, egyedül
méltó arra, hogy föltárja Isten rendeléseinek örök titkait.

Az első négy pecsét feltörése. Akkor láttam, hogy a 6
Bárány feltöri a hét pecsét közül az elsőt. Erre hallottam,
hogy a négy élőlény egyike mennydörgő hangon így szól:
„Jöjj (és nézd)!" Egy fehér lovat pillantottam meg. A 2
rajta ülőnek kézíjja volt. Koronát nyujtottak neki, és ő
diadalmasan kivonult, hogy győzelmet arasson.

Mikor a második pecsétet feltörte, hallottam, hogy a má- 3
sodik élőlény szól hozzám: „Jöjj (és nézd)!" Egy tűzvörös 4
ló vágtatott elő. Lovasa hatalmat kapott, hogy megbontsa
a békét a földön, hogy öldököljék egymást az emberek.
Hosszú kardja volt.

Mikor a harmadik pecsétet feltörte, hallottam, hogy a 5
harmadik élőlény szól: „Jöjj (és nézd)!" Erre egy fekete
lovat pillantottam meg. Lovasának kezében mérleg volt.
A négy élőlény között szózat hallatszott: „Egy mérő ga- 6
bona egy dénár, három mérő árpa is egy dénár, de az olaj-
ban és a borban ne tégy kárt."

Mikor a negyedik pecsétet feltörte, hallottam a negyedik 7
élőlény szavát: „Jöjj (és nézd)!" Erre egy fakó lovat lát- 8
tam. Lovasának halál a neve, nyomában az alvilág járt.
Hatalmat kapott a föld negyedrésze fölött, hogy karddal
és éhinséggel, halállal és fenevadakkal öldököljön.

Az ötödik pecsét feltörése. Mikor az ötödik pecsétet 9
feltörte, láttam az oltár alatt azoknak lelkét, akiket Isten
igéje és tanuságtételük miatt öltek meg. Nagy szóval kiál- 10
tották: „Urunk, te szent és igaz, meddig nem tartasz még

1—8. A *hét pecsét* fölnyitásakor a próféta jelképesen látja Isten terveit, melyek nemsokára megvalósulnak: az evangélium diadalmas elterjedését a földön, a mennyben pedig azoknak a csapásoknak előkészítését, amelyek a hét angyal harsonaszavára (8, 6—11, 18) a bűnös földet sujtják. — A *fehér ló lovasa* Isten győzelmes Igéjének (19, 11—13), vagyis az evangéliumnak diadalmas elterjedését jelképezi az apostoli kortól a világ végéig. A *tűzvörös ló lovasa* a háborúnak, a *fekete* az éhinségnek, a *fakó* pedig a halálnak a jelképe. Ezek a csapások Isten legsúlyosabb földi büntetései, melyek a világtörténelem folyamán gyakran megismétlődnek. A 6 versben említett szokatlanul magas árak az élelmiszer hiányát és az éhinséget szemléltetik.

9—11. Az *ötödik pecsét* feltörésekor a keresztény vértanukat látja a próféta. Az *oltár* a jeruzsálemi templom áldozati oltárának mennyei mintaképe. A *fehér ruha* a mennyei boldogság végső győzelmét jelenti. Az örökkévalósághoz viszonyított *rövid idő* a jelen világ végéig tart.

11 itéletet és nem állsz bosszút vérünkért a föld lakóin?" Erre mindegyiküknek hosszú fehér ruhát adtak és azt mondták nekik, maradjanak nyugodtan még egy rövid ideig, amíg betelik bajtársaik és testvéreik száma, akiket meg fognak ölni, akárcsak őket.

12 **A hatodik pecsét feltörése.** Mikor a hatodik pecsétet feltörte, láttam, hogy nagy földrengés támad. A nap olyan fekete lett, mint a szőrzsák és az egész hold olyan,
13 mint a vér. Az ég csillagai a földre hulltak, mint ahogy a
14 fügefa hullatja éretlen gyümölcsét, ha erős szél rázza. Az ég eltünt, mint egy felgöngyölt könyvtekercs, és minden
15 hegy és sziget elmozdult helyéről. A föld királyai, nagyjai és hadvezérei, a gazdagok és hatalmasok, minden rabszolga
16 és szabad hegyi barlangokba és sziklák közé rejtőztek. Így kiáltottak a hegyeknek és szikláknak: „Omoljatok ránk és rejtsetek el a trónon ülőnek színe elől és a Bárány ha-
17 ragja elől! Eljött haragjuk nagy napja: ugyan ki tudna helytállni?"

7 **A kiválasztottak megjelölése.** Ezután négy angyalt láttam, amint a föld négy sarkán állt és föltartóztatta a föld négy szelét, hogy ne fújjon a földön, sem a tengeren
2 és semmiféle fán. Akkor láttam, hogy napkelet felől egy másik angyal száll föl, akinél az élő Isten pecsétje volt. Hangosan rákiáltott a négy angyalra, akinek az volt a
3 dolga, hogy ártson a földnek és tengernek: „Ne ártsatok a földnek, se a tengernek, se a fáknak, amíg meg nem je-
4 löljük Isten szolgáinak homlokát!" Hallottam a megjelöl-

12—17. A *hatodik pecsét feltörésével* kapcsolatban az utolsó itélet napját írja le a próféta (lásd Mt 24, 29; Mk 13, 24.25; Lk 21, 24.25).

1—8. A 7 fejezet az utolsó itélet rettenetes napjával (6, 12—17) szembeállítja az isteni kiválasztás vígasztaló tényét, és bemutatja a kiválasztott igazak hatalmas seregét Isten színe előtt. — A *megjelöltek* Isten tulajdonává lesznek, a földön érhetik őket megpróbáltatások, de Isten kegyelmével minden próbát kiállnak. A megjelölés gondolata Ezek. 9, 4-ből való, és Exod. 12, 22.23-ra is emlékeztet. A jel 14, 1 szerint Isten és a Bárány neve. — A *százegyvennégyezer*, Izrael mindegyik törzséből *tizenkétezer* megjelölt, a megtért zsidókat jelenti. Dán törzse kimaradt, mert a népies hit ebből a törzsből várta az antikrisztust. Helyére József fiának, *Manasszesznek* törzse került. *József* neve másik fiának, Efraimnak neve helyett áll.

tek számát is: százegyvennégyezren voltak Izrael fiainak valamennyi törzséből:

Júda törzséből tizenkétezer, 5
Rúben törzséből tizenkétezer,
Gád törzséből tizenkétezer,
Áser törzséből tizenkétezer, 6
Neftalim törzséből tizenkétezer,
Manasszesz törzséből tizenkétezer,
Simeon törzséből tizenkétezer, 7
Lévi törzséből tizenkétezer,
Isszakár törzséből tizenkétezer,
Zabulon törzséből tizenkétezer, 8
József törzséből tizenkétezer,
Benjamin törzséből tizenkétezer.

A szentek Isten színe előtt. Ezután akkora sereget lát- 9
tam, hogy meg sem lehetett számlálni, minden nemzetből, törzsből, népből és nyelvből. Ott álltak a trón és a Bárány színe előtt, fehér ruhába öltözve, kezükben pálmaágakkal. Nagy szóval kiáltották: „Üdv Istenünknek, aki a trónon 10
ül, és a Báránynak!"

Erre az angyalok mind körülfogták a trónt, a véneket 11
és a négy élőlényt, arcraborultak a trón előtt és imádták Istent: „Amen! Áldás és dicsőség, bölcseség, hála és tiszte- 12
let, hatalom és erő Istenünknek örökkön-örökké. Amen!"

Ekkor az egyik vén azt kérdezte tőlem: „Kik ezek a 13
fehér ruhába öltözöttek és honnan jöttek?" „Te tudod 14
Uram", feleltem. Ő megmagyarázta: „Ezek a nagy üldöztetésből jöttek és fehérre mosták ruhájukat a Bárány vérében. Ezért is állnak Isten trónja előtt és éjjel-nappal 15
szolgálnak templomában. A trónon ülő közöttük lakik. Nem éheznek és nem szomjaznak többé, nap nem égeti 16
őket, sem másfajta forróság. A trón közepén álló Bárány 17
legelteti és az élővizek forrásához tereli őket, Isten pedig letöröl szemükről minden könnyet."

9—17. A szentek nagy serege a megtért pogányokat, általában az összes választottakat jelenti. — A nagy üldöztetés a földi élet minden megpróbáltatása és nyomorúsága. A 16.17 vers az örök boldogság jelképes költői leírása.

8 **A hetedik pecsét feltörése.** Mikor a hetedik pecsétet
2 feltörte, mintegy félóráig tartó csend lett a mennyben. Ak-
kor láttam, hogy az Isten színe előtt álló hét angyalnak
3 hét harsonát adtak. Jött egy másik angyal arany tömjénezővel, s megállt az oltár előtt. Sok tömjént adtak neki, hogy tegye az összes szentek imádságával a trón előtt álló arany
4 oltárra. A tömjénáldozat füstje a szentek imádságával
5 fölszállt az angyal kezéből Isten színe elé. Ezután az angyal fogta a tömjénezőt, megtöltötte az oltár parazsával és lehajította a földre. Erre dübörgő mennydörgés, villám-
6 lás és földrengés támadt. A hét angyal pedig, akinél a hét harsona volt, fölkészült, hogy megfújja harsonáját.

Második látomás: A hét harsona.

7 **Az első négy harsonaszó.** Az első angyal megfújta harsonáját. Erre vérrel vegyes jégeső és tűz keletkezett s a földre zuhogott. A föld harmadrésze elégett, a fák harmadrésze elhamvadt és a zöldelő fű mind leperzselődött.
8 A második angyal is megfújta harsonáját. Erre, mint egy tűzben izzó nagy hegy, valami a tengerbe zuhant. A tenger
9 harmadrésze vérré vált, a tengerben élő állatok harmadrésze elpusztult és a hajók harmadrésze elsüllyedt.
10 A harmadik angyal is megfújta harsonáját. Erre nagy csillag hullott le az égből, s mint égő fáklya lobogott. A
11 folyók és vízforrások harmadrészébe zuhant. A csillag neve Üröm volt. A vizek harmadrésze ürömmé változott és sok ember meghalt a víztől, mert megkeseredett.

1—6. A *hetedik pecsét* feltörésével kapcsolatos események a *hét harsonaszóhoz* fűződő látomásban bontakoznak ki. Ezek az események az előző látomások külső megvalósulásai. — A *hét angyal* valószínűleg a hét főangyal (Tób. 12, 15).

7—12. A *hét harsonaszóra* végbemegy Isten itélete a bűnös világon: az első négy harsonaszóra az élettelen természetet sujtó csapások következnek (8,7—13), melyek az egyiptomi csapásokra emlékeztetnek, és csak közvetve sujtják a bűnösöket; az utolsó három harsonaszóra Isten büntetése közvetlenül éri a gonoszokat. Amint a hét pecsét nem jelentett különböző korszakokat, úgy a harsonák látomásában sem szabad időbeli sorrendet keresnünk. Isten büntető itéletei végighúzódnak az egész világtörténelmen. — Az a körülmény, hogy a különböző elemek *harmadrészét* éri büntetés, Isten végtelen irgalmát fejezi ki: büntetésének célja nem a megsemmisítés, hanem a bűnösök megtérítése.

A negyedik angyal is megfújta harsonáját. Erre a nap, 12
a hold és a csillagok harmadrészét érte csapás, úgyhogy
harmadrészük elhomályosodott, a nappal és az éjszaka
világossága pedig harmadrészére csökkent.

Az ötödik harsonaszó és az első jaj. Látomásom folytatódott. Hallottam, hogy egy sas, mely az ég magasán 13
röpül, nagy szóval kiáltja: „Jaj, jaj, jaj a föld lakóinak a
többi harsonaszó miatt, melyet a három angyal hallatni
fog!"

Az ötödik angyal is megfújta harsonáját. Erre láttam 9
egy égről földre hulló csillagot. Nála volt az alvilág kul-
csa. Megnyitotta az alvilágot, mire füstje fölszállt, mint 2
egy nagy kemence füstje, és elsötétült tőle a nap és a levegő.
A füstből sáskák lepték el a földet. Olyan erejük volt, 3
mint a föld skorpióinak. Azt a parancsot kapták, hogy ne 4
bántsák a föld füvét, se a zöldelő növényt, se a fákat, ha-
nem csak azokat az embereket, akiknek homlokán nincs az
Isten jele. Ne öljék meg őket, csak kínozzák öt hónapon 5
keresztül. Kínzásuk olyan, mint mikor skorpiómarás éri
az embert. Azokban a napokban az emberek keresni fogják 6
a halált, de nem találják; vágyódni fognak a halál után,
de a halál futni fog előlük.

A sáskák alakja harcra kész paripákhoz hasonlított. Fe- 7
jükön aranynak tetsző koronát viseltek, arcuk olyan volt,
mint az emberarc. Hajuk mint asszonyok haja, foguk mint 8
az oroszláné. Vaspáncélhoz hasonló vértezet borította őket, 9
szárnyuk csattogása pedig olyan volt, mint a nagyszámú,
csatába száguldó harciszekér dübörgése. Farkuk és fulánk- 10
juk mint a skorpióé, s farkukban oly erő volt, hogy öt hó-
napon keresztül árthattak az embereknek. Királyuk 1 11

13. Az utolsó három harsonaszó összekapcsolódik az ég magasán röpülő *sasnak*, az istenitélet jelképének három *jaj*-kiáltásával.

1—11. Az *ötödik harsonaszóra* a gonoszlelkek egész serege jön elő a pokolból, hogy a lelkiismeret mardosásával gyötörje és kétségbeejtse az embereket. Az *égről lehulló csillag* a sátán (Lk 10, 18; Jel. 12, 7—9). — A *sáskák* a nép képzeletében élő kentaurokra emlékeztetnek. A leírás egyes részei a gonosz szellemek csábító erejét és kegyetlenségét fejezik ki. A sáskák *királya* az első versben említett bukott angyal. *Abaddon*, végenyészet, a pokol mélységének neve. *Apollion*, pusztító, valószínűleg szójáték a pogány Apolló isten nevével.

mélység angyala volt, akinek héber neve Abaddon, görög neve pedig Apollion.

12 Így múlt el az első jaj, de jön még két másik.

13 **A hatodik harsonaszó és a második jaj.** A hatodik angyal is megfújta harsonáját. Erre szózatot hallottam az
14 Isten színe előtt álló aranyoltár négy sarka közül. Így szólt a hatodik harsonás angyalhoz: „Oldozd föl a négy angyalt, aki a nagy Eufrátesz folyónál meg van kötözve."
15 Akkor fölszabadult a négy angyal, s órára, napra, hónapra, meg esztendőre készenállt, hogy megölje az emberek
16 harmadrészét. A lovassereg száma húszezerszer tízezer volt. Ezt a számot hallottam.

17 Látomásomban a paripákat és lovasaikat így láttam: Tűzvörös, sötétkék és kénsárga vértezet borította őket, a paripák feje oroszlánéhoz hasonlított, szájukból tűz,
18 füst és kénkő tört elő. E három csapás: a szájukból előtörő
19 tűz, füst és kénkő megölte az emberek harmadrészét. A lovak ereje ugyanis szájukban és farkukban rejlett. Farkuk kígyószerű volt, s feje volt, amellyel marni tudtak.

20 A többi ember, aki nem pusztult el ezekben a csapásokban, nem fordult el gonosz tetteitől, hanem tovább imádta a gonoszlelkeket, az aranyból, ezüstből, rézből, kőből és fából készült bálványokat, amelyek nem látnak, nem
21 hallanak és nem is mozognak. Nem fordultak el gyilkosságaiktól, varázslataiktól, paráznaságuktól és tolvajlásaiktól.

10 **A nyitott kis könyvtekercs.** Akkor láttam, hogy egy másik hatalmas angyal száll le az égből. Felhő övezte, fe-

13—21. A *hatodik harsonaszóra* fölszabadul az egész alvilág és a gonosz szellemek pusztító háborúkra ingerlik az embereket. A *négy angyal* négy gonosz szellem. Az *Eufrátesz folyó* a római birodalom keleti határa volt, melyet állandóan veszélyeztettek a pártusok. A pártusok támadása előképe a világtörténelem összes háborúinak. A *lovassereg* a pokol gonosz szellemei.

1—11. Ez a fejezet bevezetése a hetedik harsonaszónak. A nyitott *kis könyvtekercs* a római birodalomra vonatkozó jövendöléseket (13—19 fejezet) tartalmazza. A *hét mennydörgés* valószínűleg a szent Jánosnak adott teljes kinyilatkoztatást jelenti, melyet egyelőre nem szabad nyilvánosságra hoznia. *Isten titka* a kiválasztottak üdvözítésére vonatkozó

jén szivárvány volt, arca ragyogott, mint a nap, és lábai
izzottak, mint a tűzoszlopok. Kezében kibontott kis könyv- 2
tekercset tartott. Jobb lábát a tengerre tette, a balt pedig
a földre. Harsány hangon kiáltott, úgy amint az oroszlán 3
ordít. Kiáltására hangját hallatta a hét mennydörgés is.
Mikor a hét mennydörgés elhangzott, írni akartam. De az 4
égből ezt a szózatot hallottam: „Jegyezd meg, amit a hét
mennydörgés hirdetett, de ne írd föl!"

Akkor láttam, hogy az angyal, aki a tenger és a föld fö- 5
lött állt, égre emelte kezét és megesküdött az örökkön- 6
örökké élőre, aki az eget és a benne lévőket, a földet és a
rajta élőket, a tengert és a benne élőket teremtette: „Nem
lesz több haladék, hanem azon a napon, amikor a hetedik 7
angyal megfújja harsonáját, beteljesedik Isten örök titka,
amint tudtul adta szolgáinak, a prófétáknak."

Erre az égből hallott hang ismét szólt hozzám: „Menj, 8
vedd át a kibontott könyvtekercset az angyal kezéből, aki
a tenger és a föld fölött áll." Odamentem az angyalhoz és 9
kértem, hogy adja át a könyvtekercset. Ő hozzám fordult:
„Fogd a könyvtekercset és nyeld le! Gyomrodban ugyan
keserű lesz, de szádban olyan édes, mint a méz." Átvettem 10
a könyvtekercset az angyal kezéből és lenyeltem. Számban
édes volt, mint a méz, de amikor lenyeltem, gyomrom ke-
serű lett tőle. Aztán ezt az utasítást kaptam: „Jövendölnöd 11
kell ismét népeknek, nemzeteknek, nyelveknek és sok ki-
rálynak."

Két tanu a szent városban. Akkor vesszőhöz hasonló 11
nádszálat adtak és azt mondták: „Rajta, mérd föl Isten

örök isteni határozat. Amint Ezekiel prófétának (3, 1—3), úgy szent Jánosnak is le kell *nyelnie* a jövő kinyilatkoztatását tartalmazó könyvet, vagyis teljesen meg kell értenie Isten határozatait, hogy közölni tudja embertársaival. Az íz változása azt jelenti, hogy az isteni kinyilatkoztatás megismerése kívánatos, de a jövő megismert szenvedései és megpróbáltatásai keserűséggel töltik el a prófétát.

1—13. A kereszténységnek az istenellenes hatalmakkal folytatott állandó küzdelmei és diadalai a világtörténelem folyamán. A *fölmérés* Isten különleges védelmét jelenti (lásd Ezek. 40, 3; Zak. 2, 1—5; Jel. 21, 15). *Isten temploma* az Egyház hitből és kegyelemből fakadó belső életét jelenti, az *imádkozók* a kiválasztottak, az *előcsarnok* és a *szent város* az Egyház külső helyzete a világban. A *negyvenkét hónap* (lásd Dán. 7, 25; 9, 27; 12, 7) az Egyház egész földi életét jelenti. A

templomát, az oltárt és az ott imádkozókat. A templom előcsarnokát azonban hagyd ki, ne mérd föl. A nemzetek prédája lesz: negyvenkét hónapig fogják a szent várost taposni. Két tanumnak pedig meghagyom, hogy szőrzsákba öltözve ezerkétszázhatvan napig hirdessen bűnbánatot."

Ez a két olajfa és a két gyertyatartó, mely a föld Urának színe előtt áll. Ha valaki bántja őket, tűz csap ki szájukból és fölemészti az ellenséget. És ha bárki is árt nekik, a halál fia. Hatalmuk van arra, hogy bezárják az eget, hogy ne essék eső küldetésük napjaiban. Hatalmuk van arra is, hogy a vizet vérré változtassák és annyi csapással sujtsák a földet, amennyivel csak akarják.

Mikor tanuságukat befejezik, a mélységből fölbukkanó vadállat harcra kél ellenük, legyőzi és megöli őket. Holttestük a nagy város utcáján fog heverni, ahol Urukat is keresztre feszítették. Ez szellemi értelemben Szodoma és Egyiptom. A népekből, törzsekből, nyelvekből és nemzetekből sokan fogják nézni holttestüket három és fél napon keresztül és nem engedik, hogy holttestüket sírba tegyék. A föld lakói ujjongani fognak e miatt s örömükben ajándékot küldenek egymásnak, mert a két próféta terhére volt a föld lakóinak.

De három és fél nap mulva Istentől az élet lelke szállt beléjük és talpra álltak mindazoknak nagy félelmére, akik nézték őket. Az égből harsány hangot hallottak, mely így szólt: „Jöjjetek föl ide!" Erre ellenségeik szemeláttára egy felhőben fölszálltak a mennybe.

Abban az órában nagy földrengés támadt, a város tizedrésze összeomlott, és a földrengésben hétezer ember vesz-

---

két tanu (lásd Zak. 4, 3—14) az evangélium hivatalos hirdetőit jelképezik. Az *ezerkétszázhatvan nap* egyenlő a negyvenkét hónappal. A 4—6 vers képei az evangélium hirdetőinek lelki hatalmát fejezik ki. A *mélységből fölbukkanó vadállat* a keresztényüldöző római birodalom, mint az összes istenellenes hatalmaknaknak és az antikrisztusnak előképe. A két tanu meggyilkolása és föltámadása azt, jelenti, hogy az Egyház apostoli munkája szinte lehetetlenné válik, a végén azonban mégis diadalt arat. A *három és fél nap* az istenellenes hatalmak diadalának ideje, az ezerkétszázhatvan naphoz viszonyítva igen rövid idő, vígasztaló kifejezése annak, hogy az antikrisztus látszólagos diadala csak rövid ideig fog tartani.

tette életét. A többieket félelem szállta meg és dicsőíteni kezdték Istent a mennyben.

Így múlt el a második jaj, de hamarosan eljön a harmadik. 14

A hetedik harsonaszó és a harmadik jaj. A hetedik 15 angyal is megfújta harsonáját. Erre nagy üdvrivalgás hangzott föl az égben: „Urunké és Fölkentjéé a világ uralma: ő uralkodik örökkön-örökké. (Amen.)" Az Isten színe 16 előtt trónoló huszonnégy vén arcraborult és e szavakkal áldotta Istent: „Hálát adunk Neked mindenható Úristen, 17 aki vagy, aki voltál (és aki eljössz), mert átvetted a főhatalmat és uralkodol. A nemzetek ugyan háborogtak, de eljött 18 a megtorlásnak és a holtak megitélésének ideje. Jutalmazd meg szolgáidat: a prófétákat, a szenteket és akik nevedet félik, kicsinyeket-nagyokat; azok pedig, akik megrontották a földet, pusztuljanak."

Erre a mennyben megnyílt Isten temploma és a templom 19 ban láthatóvá lett a szövetség szekrénye. Villámlás, csattogás, mennydörgés, földrengés és nagy jégeső támadt.

Harmadik látomás: Istenellenes hatalmak.

Az asszony és a sárkány. Az égen nagy jel tünt föl: 12 egy asszony, kinek öltözete a nap volt, lába alatt a hold,

15—18. A *hetedik harsonaszó* az utolsó itéletnek és a világtörténelem befejezésének hirdetése. Isten ügyének végleges diadalát a mennyei seregek hódolata fejezi ki.

19. Itt befejeződik a jövőre vonatkozó látomások első része. A hétpecsétes könyv (5, 1) nyitva van, a próféta már ismeri Isten történelmet kormányzó terveit (első látomás), sőt látomásaiban ezek már meg is valósultak (második látomás): a gonoszság elnyerte méltó büntetését, az üldözött Egyház pedig az örök jutalmát és dicsőségét. Isten uralma teljes és örökkévaló. Most megnyílik a mennyei szentély és láthatóvá lesz a *szövetség szekrénye:* Isten kegyelmében mindenki részesülhet.

1. A következő fejezetekben (12—20) azokat a látomásait írja le a próféta, amelyek az Egyház üldöztetésére és végső győzelmére vonatkoznak. Az egyházüldöző hatalmak megtestesítője és jelképe a pogány római birodalom. — A 12 fejezet jelképesen leírja az egyházüldözések végső okát: a sátán gyűlöletét az Egyház ellen. De bemutatja Isten különleges oltalmát is, amelyben az Egyházat a világtörténelem folyamán részesíti.

1—6. Az *asszony* a lelki Izrael, vagyis az ószövetségi igazak és az Egyház eszmei egységbe olvasztott jelképe; átvitt értelemben a Boldog-

2 fején tizenkét csillagból korona. Mivel áldott állapotban
volt, fájdalmában és szülési gyötrelmeiben kiáltozott.
3 Akkor egy másik jel tünt föl az égen: egy nagy tűzvörös
sárkány. Hét feje és tíz szarva volt, fejein pedig hét királyi
4 korona. Farka lesöpörte és földre sodorta az ég csillagainak
harmadrészét. A sárkány odaállt a vajudó asszony elé, hogy
5 mihelyt szül, fölfalja gyermekét. Az fiúgyermeket szült,
aki vasvesszővel kormányozza az összes nemzeteket. A
6 gyermeket elragadták és Isten trónjához vitték. Az asz-
szony pedig a pusztába menekült, ahol egy Istentől előké-
szített helyet talált, hogy ott ezerkétszázhatvan napig táp-
lálják.

7 **Szent Mihály legyőzi a sárkányt.** Akkor (nagy) harc
támadt a mennyben: Mihály és angyalai megtámadták
8 a sárkányt. A sárkány és angyalai védekeztek, de nem
tudtak ellenállni és nem maradt számukra hely a menny-
9 ben. Letaszították a nagy sárkányt, az őskígyót, aki maga
az ördög, a sátán, aki elcsábítja az egész világot. A földre
taszították, és vele együtt lezuhantak angyalai is.

1C Erre harsány hangot hallottam a mennyben: „Eljött Is-
tenünk üdvössége, ereje és királysága, s Fölkentjének ural-
ma, mert letaszították testvéreink vádlóját, aki éjjel-nap-
11 pal vádolta őket Istenünk színe előtt. Legyőzték őt a Bá-
rány vérével és tanuságának igéjével, s nem kímélték éle-
12 tüket mindhalálig. Örvendezzetek hát mennyek és ti, ak k
benne laktok! Jaj a földnek és a tengernek, mert hozzátok

ságos Szűz Mária. A *nap, hold és csillagok* az asszony határtalan mél-
tóságát tüntetik föl. A *szülés gyötrelmei* azt jelentik, hogy Isten
választott népe sóvárogva és szenvedések közt várta a Messiás eljöve-
telét, és az Egyház azóta is szenvedések és küzdelmek árán vezeti
üdvösségre híveit. A *tűzvörös sárkány* a sátán; leírásával a világban
megnyilvánuló hatalmát akarja szemléltetni a próféta. Az *égről lesöpört
csillagok* a bukott angyalok. Az *asszony gyermeke* az Úr Jézus, *elraga-
dása* a mennybe azt jelenti, hogy megdicsőült s így a sátán már semmit
sem tehet ellene. A *puszta* a világ, melyben az Egyház *ezerkétszázhatvan
napig* (lásd 11, 2.3), vagyis a történelem egész folyamán Isten oltalmá-
ban él.

7—12. A próféta leírja Lucifernek és angyalainak bukását, hogy
megokolja a sátán dühét Isten népe ellen. — A mennyei seregek örömujjongásba törnek ki Krisztusnak a gonoszlelken aratott győzelme
miatt. A *Bárány tanuságának igéje* az Egyház tanítása, vagyis az
evangélium.

szállt le az ördög nagy haraggal. Tudja, hogy csak kevés ideje van."

Az asszony megmenekülése. Mikor a sárkány látta, 13
hogy letaszították a földre, üldözni kezdte az asszonyt,
aki fiúgyermeket szült. Az asszonynak két nagy sasszárnyat 14
adtak, hogy a pusztába röpüljön, saját helyére, ahol távol
a kígyótól egy évig, két évig és félévig táplálják. A kígyó 15
torkából olyan vízsugarat lövelt az asszony után, mint egy
folyó, hogy elsodortassa az árral. De a föld megsegítette 16
az asszonyt: föltárta gyomrát és elnyelte a sárkány torká-
ból áradó vizet. Erre a sárkány haragra lobbant az asz- 17
szony ellen és harcba szállt többi gyermekével, aki meg-
tartja Isten parancsait és kitart Jézus (Krisztus) tanusága
mellett. Kiállt a tenger partjára. 18

A tengeri vadállat. Akkor láttam, hogy egy vadállat **13**
bukkan föl a tengerből. Hét feje és tíz szarva volt, szarvain
tíz királyi korona, fejein pedig istenkáromló nevek. Ez a 2
vadállat, melyet láttam, hasonlított a párduchoz, lába
olyan, mint a medvéé, szája pedig, mint az oroszláné. A
sárkány neki adta erejét, trónját, s nagy hatalmat is. (Úgy 3
tünt föl), mintha egyik feje halálra lett volna sebezve, de
halálos sebe meggyógyult.

Az egész föld csodálattal nézte a vadállatot, és imádta 4
a sárkányt, mivel hatalmat adott a vadállatnak. Imádták
a vadállatot is és így kiáltottak: „Ki mérhető a vadállat-

13—18. A gonoszlélek állandó harcot vív az Egyház *gyermekei* ellen, Isten azonban megoltalmazza az Egyházat. *Egy év, két év, és félév* a 6 versben említett ezerkétszázhatvan nap.

1—10. A *tengeri vadállat* a római birodalom, mint az antikrisztus és az összes istenellenes hatalmak jelképe. A vadállat leírása Dániel (7, 3—8) négy vadállatának jellemző vonásait foglalja össze, mert azok minden kegyetlenségét egyesíti magában. A *hét fej* Rómának hét halma és hét uralkodója (lásd 17, 9), *tíz szarva és tíz koronája* nagy hatalmát és hatalmának örököseit jelenti (17, 12). Az *istenkáromló nevek* a római császárokat istenítő uralkodói címek. Minden istenellenes hatalom ereje már eleve *halálos sebet kapott*, amikor a gonoszlelket a mennyből letaszították, de különösen, amikor az Üdvözítő a megváltás művét befejezte. A *halálos seb azonban meggyógyult*, mert a gonoszlélek az utolsó ítéletig bizonyos hatalmat gyakorolhat a földön. A *negyvenkét hónap* az Egyház egész földi élete. A sátán csak testükben győzheti le Isten választottjait, de lelküket és örök üdvösségüket nem veheti el.

5 hoz? Ki tudja fölvenni a küzdelmet vele?" Nagyzoló és
káromló szája volt, és hatalmat kapott, hogy negyvenkét
6 hónapig jártassa. Káromlásra nyitotta száját Isten ellen:
7 káromolta nevét, hajlékát és a menny lakóit. Azt is megengedték neki, hogy harcot indítson a szentek ellen és legyőzze
őket. Sőt hatalmat kapott minden törzs, nép, nyelv és
8 nemzet fölött. Imádni fogják őt a föld lakói mind, akiknek neve nem áll a világ kezdete óta a megölt Bárány
életkönyvében.

9 Akinek füle van, hallja meg! Aki mást fogságba hurcol,
10 fogságba kerül, aki karddal öl, kardélen hull el. Ez az alapja a szentek állhatatosságának és hűségének.

11 **A szárazföldi vadállat.** Akkor láttam, hogy egy másik vadállat emelkedik ki a szárazföldből. Két szarva volt,
12 mint a kosnak, de úgy ordított, mint a sárkány. Az első vadállat színe előtt annak minden hatalmát gyakorolta és rábírta a föld minden lakóját, hogy imádja az első vadállatot, amelynek meggyógyult halálos sebe.
13 Nagy csodajeleket művelt, az emberek szemeláttára tüzet
14 bocsátott le az égből. E csodákkal, melyeket a vadállat színe előtt művelhetett, megtévesztette a föld lakóit és rábírta őket arra, hogy szobrot állítsanak a vadállatnak,
15 mely kardéltől sebesült, de fölépült. Hatalmat kapott arra is, hogy lelket leheljen a vadállat szobrába, hogy megszólaljon a vadállat szobra és megölje azokat, akik nem imád-
16 ják. Elrendelte, hogy mindenkinek: kicsinek-nagynak, szegénynek-gazdagnak, szabadnak és szolgának jelöljék
17 meg jobb karját és homlokát, s hogy senkise adhassonvehessen, ha nem viseli a vadállat jelét: nevét vagy nevének számát.

18 Ez a bölcseség. Akinek van esze, számítsa ki a vadállat számát, mert az emberi szám: hatszázhatvanhat.

11—17. A *szárazföld* Kisázsia. A *szárazföldi vadállat* a pogányság szellemi erejének, az eretnekségeknek és az áltudománynak jelképe. A sátánnak és az első vadállatnak ez az álprófétája külsőleg hasonlít a Bárányhoz, de tanítása a gonoszléleké (lásd Mt 7, 15). A *megjelölés* jelképes értelmű és azt jelenti, hogy a sátán és a vadállat teljesen tulajdonába veszi követőit. Ez ördögi utánzása a 7, 3—8-nak.

18. A görög és héber betűsor betűinek számértéke is van. 666 a görög

A Bárány és kísérete. Akkor láttam, hogy a Bárány 14
Sion hegyén állott. Vele volt a százegyvennégyezer, aki
homlokán viselte az ő nevét és Atyjának nevét. Aztán szó- 2
zatot hallottam az égből, mint nagy vizek zúgását s mint
erős mennydörgés robaját. A szózat, melyet hallottam,
úgy hangzott, mint mikor hárfások hárfáikat pengetik.
Új éneket énekeltek a trón, a négy élőlény és a vének előtt. 3
Az éneket senki sem tudta megtanulni, csak a földről
megváltott százegyvennégyezer. Ezek azok, akik nem 4
szennyezték be magukat asszonyokkal, hanem szűzek
maradtak. A Bárány nyomában járnak, bárhová megy. Ők
a megváltottak az emberek közül, zsengéi Istennek és a
Báránynak. Ajkukon nincsen hazugság, szeplőtelenül állnak 5
(Isten trónja előtt).

Az ítélet három angyala. Akkor láttam, hogy egy 6
másik angyal száll az ég magasán. Örök evangéliumot kel-
lett hirdetnie a föld lakóinak: minden nemzetnek, törzs-
nek, nyelvnek és népnek. Harsány hangon kiáltotta „Fél- 7
jétek Istent s dicsőítsétek, mert eljött ítéletének órája.
Imádjátok őt: az ég, a föld, a tenger és a vízforrások alko-
tóját."

Egy másik angyal követte, aki így kiáltott: „Összedőlt, 8
összedőlt a nagy Babilon, mely paráznaságának tüzes bo-
rával ittassá tett minden nemzetet."

Egy harmadik angyal is követte őket. Harsány hangon 9
kiáltotta az is: „Aki imádja a vadállatot és szobrát, aki
viseli jelét homlokán vagy kezén, az is inni fog Isten tüzes 10
borából, melyet színtisztán töltött haragjának kelyhébe.
Tűz és kénkő fogja kínozni a szent angyalok és a Bárány

---

betűsor szerint a római birodalmat jelenti: *Lateinosz* vagy *Teitán;* a héber betűsor szerint pedig Néró császárt: *Neron Készár,* a keresztényüldözők örök előképét.

1—5. Az előző fejezet vadállataival és azok követőivel szemben nagyszerű ellentét a *Bárány és kísérete. Sion hegye* jelképe a megdicsőült Egyháznak. A *százegyvennégyezer* az összes választottat, vagy valószínűbb értelmezés szerint az evangéliumi tanácsok követőit jelenti.

6—10. Az *örök evangélium* Isten örökérvényű kinyilatkoztatása. — *Babilon* a pogány Rómának jelképes neve, pusztulását a 17.18 fejezet írja le. *Paráznaság* a bálványimádás és az azzal járó erkölcstelenség. A *vadállat szobrához és jeléhez* lásd 13, 14—17.

11 színe előtt. Gyötrelmének füstje fölszáll örökkön-örökké. Nem lesz nyugalma sem éjjel, sem nappal, mert imádta a vadállatot és szobrát, és viselte nevének jelét.
12 Ez az alapja a szentek állhatatosságának, akik kitarta-
13 nak Isten parancsai és Jézus hite mellett." Erre szózatot hallottam az égből: „Jegyezd föl: Mostantól fogva boldogok a holtak, akik az Úrban halnak meg. Így van, mondja a Lélek: pihenjék ki fáradalmaikat, mert tetteik elkísérik őket."

14 **Az aratás három angyala.** Folytatódott látomásom. Fehér felhőt láttam, a felhőn ember fiához hasonló ült. Fején arany koronát viselt, kezében éles sarló.
15 Egy másik angyal jött ki a templomból és harsány hangon kiáltott a felhőn ülőnek: „Lendítsd meg sarlódat és
16 arass! Itt az aratás ideje, már érett a vetés a földön." A felhőn ülő sarlóját a földre hajította és learatta a földet.
17 Ekkor egy másik angyal lépett ki a mennyei templomból, akinek éles metszőkése volt.
18 Egy harmadik angyal az oltártól lépett elő. Ennek hatalma volt a tűz fölött. Harsány hangon kiáltott annak, akinél az éles metszőkés volt: „Lendítsd meg éles késedet, és szüreteld le a föld szőlejének fürtjeit, mert beért már a
19 szeme." Az angyal lehajította éles metszőkését a földre, leszüretelte a föld szőlejét és Isten haragjának nagy sajtó-
20 jába vetette. A sajtót a városon kívül kitaposták. Annyi vér folyt ki a sajtóból, hogy a lovak zablájáig ért, ezerhatszáz stádiumnyira.

Negyedik látomás: Isten haragjának hét csészéje.

15 **Hét angyal átveszi a hét csészét.** Akkor egy másik csodálatos nagy jelet láttam az égen: hét angyalt, akinél a hét végső csapás volt. Általuk teljesedik be Isten haragja.

14—20. Az aratás angyalai az utolsó ítéletre megjelenő Emberfia (lásd 1, 13 jegyzet) szolgálatában állnak. Az emberiség érett az aratásra, vagyis az ítéletre. A *város* Jeruzsálem, az Egyház előképe. Az *embervér* bősége az ítélet borzalmasságát jelenti.

1—8. Ez a fejezet a római birodalomra váró utolsó csapások mennyei előkészítése és a küzdő és győzelmes Egyház diadaléneke.

Tűzben játszó, üvegként csillogó tengert láttam. Akik 2
legyőzték a vadállatot, az ő szobrát és nevének számát,
ott álltak Isten hárfáival az üvegtengeren. Mózesnek, 3
Isten szolgájának, és a Báránynak énekét énekelték:

„Műveid csodálatosan nagyok, Uram,
Mindenható Isten!
Utaid igazságosak és igazak,
Nemzetek Királya!
Ki ne félne téged, Uram? 4
Ki ne magasztalná nevedet?
Te egyedül vagy szent!
Minden pogány nemzet színed elé borul,
Ítéleteid nyilvánvalóvá váltak!"

Ezután láttam, hogy megnyílt a szövetség sátrának 5
mennyei temploma. A templomból hét angyal lépett ki a 6
hét csapással. Tiszta fehér gyolcsba voltak öltözve, mellük
aranyövvel övezve. A négy élőlény egyike a hét angyal- 7
nak hét aranycsészét adott, tele az örökkön-örökké élő
Isten haragjával. Erre a templomot betöltötte Isten dicső- 8
ségének és hatalmának füstje. Senkisem léphetett be a
templomba, míg be nem teljesedett a hét angyal hét csapása.

Az első négy csésze kiöntése. Akkor nagy szózatot 16
hallottam a templomból, mely a hét angyalhoz szólt:
„Menjetek, öntsétek ki Isten haragjának hét csészéjét a
földön."

Elment az első és kiöntötte csészéjét a földre. Rossz- 2
indulatú, fájdalmas fekély támadt azokon az embereken,
akik a vadállat jelét viselték és szobrát imádták.

2—4. *Mózes énekét* (Exod. 15, 1—19) a zsidók az egyiptomi szolgaságból való kiszabadulás alkalmával énekelték. Az egyiptomi szabadulás előképe a megváltásnak, ezért nevezi a próféta Mózes énekét a *Bárány énekének*. A szövegben szereplő ének különböző zsoltárokból vett kifejezésekből áll (85, 9; 110, 2; 138, 14; 144, 17).

6. A *hét csapást* a 16 fejezet részletezi.

1—21. Ez a fejezet jelképesen leírja a római birodalomra váró csapásokat és végső pusztulását.

1—9. A bálványimádó Rómát belső bajok és gyötrelmek fogják kínozni (2), gyilkosságok, forradalmak és háborúk szinte vértengerbe fojtják (3—7) és az egész társadalom belső nyugtalanság lázában fog vergődni (8—9).

3 A második (angyal) csészéjét a tengerbe öntötte. Az
olyan lett, mint a holtnak vére, és minden tengeri élőlény
elpusztult.
4 A harmadik a folyókba és vízforrásokba öntötte csészé-
5 jét, s azok vérré változtak. Erre hallottam, hogy megszó-
lalt a vizek angyala: „Igazságos vagy (Uram), aki vagy
6 és aki voltál. Szent vagy, hogy így ítéltél. Mivel szentek
és prófétáknak vérét ontották, vért adtál nekik inni: való-
7 ban megérdemelték!" Hallottam, hogy az oltár felől egy
másik is szól: „Úgy van Uram, mindenható Isten, igazak
és jogosak ítéleteid!"
8 A negyedik (angyal) a napra öntötte csészéjét. Az erőt
nyert arra, hogy (hőséggel és) tűzzel gyötörje az embereket.
9 Az emberek égtek a nagy forróságtól, de mégis káromol-
ták Isten nevét, akinek hatalma volt a csapásokon. Nem
tértek meg és nem adták meg neki a tiszteletet.

10 **Az utolsó három csésze kiöntése.** Az ötödik (angyal)
a vadállat trónjára öntötte csészéjét, mire annak biro-
dalma elhomályosult. Az emberek nyelvüket harapdálták
11 kínjukban és káromolták az ég Istenét kínjuk és fekélyeik
miatt, de mégsem tértek meg gonosztetteikből.
12 A hatodik (angyal) csészéjét a nagy Eufrátesz folyamba
öntötte. Erre kiszáradt a vize, hogy út nyíljék napkelet
13 királyainak. Akkor láttam, hogy a sárkány, a vadállat és
az álpróféta szájából három békához hasonló tisztátalan
14 szellem jön ki. Ördögi szellemek ezek, akik csodákat mű-
velnek és elmennek a föld összes királyaihoz, hogy harcra
toborozzák őket a mindenható Isten nagy napjára. —
15 Lásd, úgy jövök, mint a tolvaj. Boldog, aki virraszt és
ügyel ruhájára, hogy mezítelenül ne járjon és ne lássák szé-

10—21. A római birodalom egykori fénye és tekintélye tönkremegy (10.11), az elgyöngült birodalom ellen külső ellenség támad (12—14). Ez lesz végül is teljes bukásának az oka (17—21). A jövendölés Róma történetében a 3—5. század folyamán teljesedett be. A csapások az egyiptomi csapásokra és a hét harsona látomására emlékeztetnek (8—9 fejezet).

15. Ez a vers az Úr Jézus intelme (lásd 3, 3 jegyzet). A *ruha* a leiki ártatlanságnak és a kegyelem állapotának jele.

gyenét. — Összegyüjti őket arra a helyre, melynek héber 16
neve Harmagedon.

A hetedik (angyal) a levegőbe öntötte csészéjét. Erre a 17
templomból a trón felől nagy szózat tört elő: „Megtörtént!"
Mire villámlás, csattogás és mennydörgés támadt, s akkora 18
földrengés keletkezett, amekkora még nem volt, mióta
ember van a földön. A nagy város háromfelé vált és a 19
pogányok városai leomlottak. Isten akkor megemlékezett
a nagy Babilonról és haragja tüzes borának kelyhét nyuj-
totta neki. Minden sziget eltünt, és a hegyeket nem lehetett 20
többé látni. Mázsás nagy jégeső hullott az égből az embe- 21
rekre. Az emberek pedig káromolták az Istent a jégverés
miatt, mert rettenetesen nagy volt.

Ötödik látomás:
A végső számadás és Krisztus győzelme.

Az istentelen Babilon. Egyik a hét angyal közül, **17**
akiknél a hét csésze volt, hozzám jött és így szólt: „Jöjj,
megmutatom neked a nagy parázna asszony kárhozatát,
aki a nagy vizek fölött ül. Vele paráználkodtak a föld 2
királyai és paráznaságának borától megrészegültek a föld
lakói." És lélekben elragadott a pusztába. Egy asszonyt 3
láttam ott, aki skárlátvörös vadállaton ült. Ez tele volt
istenkáromló nevekkel, s hét feje és tíz szarva volt. Az 4
asszony bíborba és karmazsinba volt öltözve, arannyal,
drágakővel és gyöngyökkel fölékesítve. Kezében arany

16. *Harmagedon* a héber Har-Megiddo, vagyis Megiddo hegye. Ez a hegy az Ezdrelon síkságtól délre fekszik. Mivel itt több nagy csatát vívtak, előképe annak a helynek, ahol minden istenellenes hatalom meg fog semmisülni.

1—18. Ez a fejezet a Jelenések könyvének kulcsa: szent János a keresztényüldöző pogány Rómában látja az antikrisztus megtestesülését. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a római birodalom egyúttal előképe minden istenellenes hatalomnak.

1—6. A *nagy parázna asszony:* Róma. A *nagy vizek* a római birodalom népei (lásd 15 v.). *Paráználkodtak* vagyis átvették Róma bálványimádását és erkölcstelenségét. A *skarlátvörös vadállat* a 13, 1—8-ban leírt első vadállat, az antikrisztusnak anyagi és politikai hatalma. A *káromlás nevei* (13,1) a császárokat istenítő nevek. A *hét fejet és a tíz szarvat* az angyal a 9—14 versekben magyarázza meg. A 6 vers célzás a keresztényüldözésekre.

serleget tartott, tele utálatos és szennyes paráznasággal.
5 Homlokán ez a titokzatos név állt: „A nagy Babilon, a
6 paráznák és a föld undokságainak anyja." Akkor láttam, hogy az asszony megrészegült a szenteknek és Jézus vértanuinak vérétől. Láttára nagy ámulatba estem.

7 **A látomás magyarázata.** Az angyal megkérdezte: „Mit csodálkozol? Én megmagyarázom neked az asszony titkát és a hétfejű, tízszarvú vadállatét, mely hordozza.
8 A vadállat, melyet láttál, volt, de nincs többé. Fölszáll a mélységből, de vesztébe rohan. A vadállat láttára, mely volt és nincs többé, de ismét megjelenik, csodálkozni fognak a föld lakói, akiknek neve nem áll a világ teremtése óta az élet könyvében.

9 Itt van szükség bölcseséggel párosult értelemre. A hét fej hét hegyet jelent, ezeken ül az asszony. De jelenti a hét
10 királyt is. Öt közülük lebukott, egy most uralkodik, az utolsó még nem jött el. Ha majd eljön, rövid ideig lesz
11 csak maradása. Maga a vadállat, mely volt, de nincs többé, lesz a nyolcadik: az előző hét közül való s vesztébe is
12 rohan. A tíz szarv pedig, melyet láttál, tíz királyt jelent. Még nem jutottak uralomra, de a vadállat után királyi
13 hatalmat nyernek egy órára. Ezek egyetértenek a vadállattal, erejüket és hatalmukat rendelkezésére bocsátják.
14 Harcot indítanak a Bárány ellen, de a Bárány, aki az uralkodók Ura és a királyok Királya, legyőzi őket meghívott, kiválasztott és hűséges szövetségeseivel."

15 Azután így folytatta: „A vizek, melyeket láttál, melyek
16 fölött a parázna asszony ült, a népeket, törzseket, nemzeteket és nyelveket jelentik. A tíz szarv, melyet láttál, és

7—18. Az antikrisztussal azonosított római birodalom *volt:* teljes hatalmában Augusztus császár idején, de *nincs többé:* Néróval kiveszett Augusztus családja és a Néró halála után bekövetkezett zavarokban már-már úgy látszott, hogy a birodalom is tönkremegy. *Fölszáll a mélységből:* ismét megerősödik és a keresztényüldözés újra megkezdődik. A *hét hegy:* Róma hét halma. A *hét király:* hét császárt jelent. Az *öt:* Néró, Galba vagy Otho, Otho vagy Vitelliusz, Veszpaziánusz és Titusz. A *hatodik* uralkodó szent János kortársa, Domiciánusz, a *hetedik* valószínűleg Nerva. *A tíz király:* Rómának alávetett barbár királyok, akik később föl fognak lázadni Róma ellen (16 vers) és így végrehajtó eszközei lesznek Isten büntetésének. *Egy órára:* rövid időre.

a vadállat meggyűlölik a parázna asszonyt, kifosztják és levetkőztetik, sőt húsán rágódnak és tűzön sütik. Isten 17
sugalmazta nekik, hogy tervét végrehajtsák és az uralmát egyetértve a vadállatra ruházzák, amíg Isten igéje be nem teljesül. Az asszony, akit láttál, az a nagy város, amely 18
a föld királyain uralkodik."

Babilon bukása. Ezután láttam, hogy egy másik angyal 18
száll le az égből, akinek nagy hatalma volt. Tündöklése beragyogta a földet. Harsány hangon kiáltotta: „Összedőlt, összedőlt a nagy Babilon! Ördögök tanyája lett és 2
minden tisztátalan szellem hajléka és minden tisztátalan, undok madár oduja. Paráznaságának tüzes borából ittak 3
az összes nemzetek. A föld királyai paráználkodtak vele, a föld kereskedői pedig meggazdagodtak pazar fényűzéséből."

Akkor egy másik szózatot hallottam az égből, mely így 4
szólt: „Vonuljatok ki onnan, én népem, hogy részetek ne legyen vétkeiben és csapásai ne érjenek titeket is. Bűnei az 5
eget verik, de Isten számontartja gonosztetteit. Fizessétek 6
vissza neki, ahogy ő fizetett, és tetteit kétszeresen viszonozzátok. Töltsetek serlegébe kétannyit, mint nektek töltött. Amekkora tündöklése és fényűzése volt, annyi gyöt- 7
relmet és bánatot okozzatok neki. Így büszkélkedik magában: Mint királyné trónolok, nem vagyok özvegy és nem ismerek gyászt. Ezért egy nap zúdulnak rá a csapások: 8
halál, gyász és éhinség, sőt tűz hamvasztja el, mert hatalmas az Úristen, aki megitéli."

Babilon siratása. „Siratják és gyászolják a föld kirá- 9
lyai, akik paráználkodtak és gyönyörökben éltek vele, mikor majd látják füstölgő égését. Gyötrelmeitől való félel- 10

1. A fejezet drámai erővel állítja elénk Isten és Egyháza főellenségének, a pogány római birodalomnak bukását és büntetését.
1—3. Az angyal prófétai multban úgy hírdeti Róma bukását, mint már megtörtént dolgot.
4—8. Az Úr Jézus inti a római keresztényeket, hogy ne vállaljanak közösséget Róma bűneivel (4—5), és megparancsolja az angyaloknak, hogy hajtsák végre az ítéletet (6—8).
9. 10. A szövetséges fejedelmek gyászolják Rómát, de nem sietnek segítségére. *Egy óra alatt:* hirtelen.

mükben, távolról így kiáltanak: Jaj, jaj, te nagy város, Babilon, te hatalmas város! Egy óra alatt beteljesedett ítéleted.

11 A föld kereskedői is siratják majd és gyászolják, mert
senki sem veszi meg többé áruikat:

12 Arany és ezüst árut, drágakövet és gyöngyöket,
Gyolcsot, bíbort, selymet és karmazsint,
Semmiféle tujafát és elefántcsont díszt,
Sem értékes fából, rézből, vasból és márványból
készült edényt,

13 Fahéjat és balzsamot, illatszert, kenetet és tömjént,
Bort, olajat, lisztlángot és búzát,
Barmot és juhot, lovat és kocsit,
Rabszolgák testét és lelkét.

14 Gyönyörűséged gyümölcsei elfonnyadtak,
Eltünt tőled minden pompa és fény,
S nyomuk sem lesz többé.

15 A kereskedők, akik meggazdagodtak belőle, gyötrel-
meitől való félelmükben távol tőle megállnak, siratják és
16 gyászolják, s így kiáltanak: Jaj, jaj, te nagy város!
Gyolcsba, bíborba és karmazsinba öltöztél! Arannyal, drá-
17 gakővel és gyöngyökkel voltál ékes! Egy óra alatt elpusz-
tult ekkora gazdagság!

Minden hajóskapitány és révész, minden hajós és tenge-
rész távoltartotta magát, amikor megpillantotta füstölgő
18 égését, és így kiáltott: Melyik város hasonlított ehhez a
19 nagy városhoz! Port hintettek fejükre és sírva és gyászol-
va kiáltották: Jaj, jaj, te nagy város! A te gazdagságodból
gazdagodtak meg mindnyájan, akiknek hajójuk járt a
tengeren. Elpusztultál egy óra alatt!

20 Örvendezz miatta te menny, s ti szentek, apostolok és
próféták! Isten megtorolta rajta igazságtokat."

11—19. A kereskedők és hajósok, akik a Rómával folytatott kereskedéssel nagy vagyont gyüjtöttek meguknak, szintén siratják a város bukását.

Az elpusztult város képe. Egy erős angyal erre ma- 21
lomkő nagyságú követ ragadott föl s a tengerbe dobta e
szavakkal:

„Ily robajjal dőljön le Babilon, a nagy város,
és nyoma se legyen többé!
Hárfapengés meg ének, fuvolaszó és harsona 22
ne zengjen többé benned!
Ne éljen benned semmilyen mesterség művese!
Ne hallatszék malomkattogás!
Mécses fénye ne villanjon föl benned! 23
Vőlegény és menyasszony ne hallassa szavát!
Kereskedőid a föld nagyjai voltak,
varázslataid tévútra vezettek minden nemzetet.
Kezéhez tapad a próféták és szentek vére, 24
s mindazoké, kiket megöltek a földön."

Örömujjongás a mennyben. Ezután nagy sereg örömujjongását hallottam a mennyben: „Alleluja! Üdv, dicső- 19
ség és hatalom Istenünknek! Igazak és jogosak ítéletei! 2
Elítélte a nagy parázna asszonyt, aki paráznaságával megrontotta a földet. Megbosszulta szolgáinak vérét, mely annak kezéhez tapadt." Aztán tovább énekeltek: „Alleluja! 3
Füstje fölszáll örökkön-örökké." Erre a huszonnégy vén 4
és a négy élőlény arcraborulva imádta a trónon ülő Istent
és így kiáltott: „Úgy legyen! Alleluja!" A trón felől pedig 5
szózat tört elő:

„Dicsérjétek Istenünket, ti szolgái mind,
S akik őt félitek, kicsinyek és nagyok."

Akkor nagy sereg énekét hallottam, mely sok víz zú- 6
gásához és erős mennydörgés robajához hasonlított: „Alleluja! Az Úr, mindenható Istenünk, átvette az uralmat.
Örvendezzünk, ujjongjunk és dicsőítsük őt! Elérkezett a 7
Bárány menyegzőjének napja. Jegyese fölkészült: Méltó 8

21—24. A keresztényüldöző Róma végleges bukását egy angyal jelképesen a tengerbe vetett *nagy kővel* pecsételi meg (lásd Jer. 51,61—64).
1—10. Az angyalok és a szentek dicsőítik Istent Róma igazságos megbüntetéséért. — A *Bárány jegyese* az Egyház, menyegzőjét a 21 és 22 fejezet írja le.

volt arra, hogy ragyogó fehér gyolcsba öltözzék." A gyolcs a szentek igaz cselekedeteit jelenti.

9 Akkor így szólt hozzám: „Jegyezd föl: Boldogok a
Bárány menyegzős lakomájára hivatalosak!" És hozzá-
10 fűzte: „Ezek Isten igaz igéi." Lába elé borultam, hogy imádjam, de ő így szólt hozzám: „Vigyázz, ne (tedd)! Csak Istent imádd! Én csak szolgatársad vagyok és testvéreidé, akik tanuságot tesznek Jézusról. Jézus tanusága a prófétálás lelke.

11 **A győzelmes fehér lovas.** Akkor a megnyílt mennyben
egy fehér lovat pillantottam meg. Lovasa a Hűséges és az
12 Igaz, igazságosan itél és harcol. Szeme olyan, mint a lobogó tűz, fején ékes diadém, rajta olyan név, amelyet
13 senki sem ismer, csak ő maga. Vértől ázott ruhát viselt.
14 Neve: Isten Igéje. A mennyei seregek tiszta fehér gyolcsba
15 öltözve fehér lovon kísérték. Szájából éles kard tört elő, hogy azzal sujtson a nemzetekre. Vasvesszővel fogja kormányozni őket, és taposni fogja a mindenható Isten haragja
16 tüzes borának sajtóját. Köntösén csípő magasságban ez a név volt írva: „Királyok Királya, uralkodók Ura."

17 **A vadállat és a hamis próféta megitélése.** Akkor
láttam, hogy egy angyal áll a napban. Harsány hangon
18 rákiáltott az ég magasán repülő madarakra: „Jöjjetek, gyűljetek egybe Isten nagy lakomájára! Egyétek a királyok húsát, a hadvezérek és hatalmasok húsát, a lovak és lovasaik húsát, szabadok és szolgák, kicsinyek és nagyok húsát!"

19 Akkor láttam: A vadállat és a föld királyai hadseregükkel összegyűltek, hogy harcra keljenek a Lovassal és

11—16. A *fehér lovas* maga az itéletre jövő Krisztus. *Neve* isteni lényegét fejezi ki, ő a második isteni személy: az isteni Ige (Jn 1, 1.14). A *vértől ázott ruha* (Iz. 63, 1—3) azt jelenti, hogy kereszthalálával váltotta meg az emberiséget. Az *éles kard* (1, 16; 2, 12) az isteni itélet ellenállhatatlan erejének jelképe. *Vasvesszővel:* lásd Zsolt. 2, 8.9. *Isten haragjának sajtója* az isteni itélet (14, 20).

17—21. Az itélet előkészítését a próféta ószövetségi képpel (Ezek. 38.39 fejezet főleg 39, 17—20) írja le (17.18). Az ellenséges hatalmak megsemmisítése Jézus isteni hatalmának megfelelően drámai gyorsasággal pereg le (19—21). A *kénkővel égő tüzes tó* a pokol.

seregével. De ezek elfogták a vadállatot és vele együtt a 20
hamis prófétát, aki csodákat művelt, hogy félrevezesse
azokat, akik a vadállat jelét viselték és bálványképét
imádták. Mindkettőt elevenen kénkővel égő tüzes tóba
vetették. A többit a Lovas kardja ölte meg, mely szájából 21
tört elő. És a madarak mind jóllaktak azok húsával.

A sátán megbilincselése. Azután láttam, hogy egy 20
angyal szállt le az égből, akinél a pokol kulcsa volt, kezé-
ben pedig nagy lánc. Megragadta a sárkányt, az őskígyót, 2
aki nem más, mint az ördög, a sátán, és ezer esztendőre
megbilincselte. Letaszította a pokolba, bezárta és lepecsé- 3
telte, hogy félre ne vezesse a nemzeteket, míg el nem telik
az ezer esztendő. Azután rövid időre szabadon engedik.

Az ezer éves uralom. Akkor trónokat láttam, azok 4
ültek rajtuk, akikre az ítéletet bízták. És láttam azok lel-
keit, akiket Jézus tanusága és Isten igéje miatt lefejeztek,
akik nem imádták a vadállatot és bálványképét, és jelét
nem viselték homlokukon és kezükön. Ezek életre keltek
és Krisztussal ezer esztendeig uralkodtak. A többi halott 5
csak akkor kelt életre, amikor eltelt az ezer esztendő. Ez
az első föltámadás. Boldog és szent az, akinek része van 6
az első föltámadásban! A második halálnak nincs hatalma
rajtuk, Isten és Krisztus papjai lesznek és ezer esztendeig
uralkodnak vele.

A sátán hatalmának megsemmisítése. Mikor eltelik 7
az ezer esztendő, a sátán kiszabadul börtönéből és megin- 8

1—6. Krisztusnak és szentjeinek *ezeréves uralma* az Egyház egész földi élete, amelyet más látomásokban a 42 hónap, 1260 nap jelentett (11, 2; 12, 6.14). A *sátán megbilincselése* hatalmának korlátozását jelenti az egyháztörténelem folyamán. A világ végén a sátán az Egyház életéhez viszonyítva *rövid időre* (11, 9.11 szerint három és fél napra) visszakapja hatalmát és teljes erejéből támadást intéz az Egyház ellen. Az *ítélet trónján ülők* a már megdicsőült vértanuk és szentek. Az *első föltámadás* a lelki föltámadást jelenti, a megszentelő kegyelem istenfiúi életét. A *második halál* az örök kárhozat (14 vers). *Isten és Krisztus papjai:* lásd 1, 6; 5, 10; 7, 15; 1 Pét. 2, 9.

7—10. Az ördögnek és szövetségeseinek végső támadása az Egyház ellen, és végleges bukásuk. — *Góg és Magóg* Ezekiel próféta 38 és 39 fejezetében Isten országának végső nagy ellenségei. Itt az Egyház összes ellenségeit jelentik. A *szeretett város* Jeruzsálem, az Egyház előképe.

dul, hogy félrevezesse a föld négy sarkán lakó nemzeteket,
Gógot és Magógot, és harcra gyüjtse őket. Számuk annyi,
9 mint a tenger fövenye. Fölvonulnak a föld minden táján,
körülzárják a szentek táborát és a szeretett várost. De tűz
10 csap le Istentől az égből és megemészti őket. Az ördögöt,
aki félrevezette őket, kénkővel égő tüzes tóba vetik, ahol
a vadállattal és az álprófétával éjjel-nappal, örökkön-
örökké gyötrődni fog.

11 **Az utolsó ítélet.** Akkor nagy ragyogó trónt láttam. A
rajta ülő tekintete elől menekült a föld és az ég, és nem
12 maradt számukra hely. És láttam, hogy a holtak, nagyok
és kicsinyek, ott állnak a trón előtt. Könyveket nyitottak
13 ki. Kinyitottak egy másik könyvet is, az élet könyvét. A
holtakat megitélték tetteik szerint, amint a könyvekben
föl volt jegyezve. A tenger visszaadta a beléveszett holta-
kat, a halál és az alvilág is visszaadta halottjait. Vala-
14 mennyit megitélték tetteik szerint. A halált és az alvilágot
15 tüzes tóba vetették. Ez a tüzes tó a második halál. Aki
nem volt följegyezve az élet könyvébe, azt a tüzes tóba
vetették.

Hatodik látomás: A mennyei Jeruzsálem.

21 **Új ég és új föld.** Akkor új eget és új földet láttam. Az
2 első ég és az első föld elmúlt, és a tenger is megszűnt. Ezu-
tán (én magam János) láttam, hogy a szent város, az új
Jeruzsálem leszáll a mennyből, Istentől. Díszes volt,

11—15. A *ragyogó trón* Isten itélőszéke. A *könyvek*, melyekbe az emberi tettek föl vannak jegyezve, jelképesen azt fejezik ki, hogy minden tettünknek örök érdemszerző vagy kárhozatot hozó értéke van. Az *élet könyve* (lásd 3, 5; 13, 8; 17, 8) az örök boldogságra rendeltek nevét tartalmazza. A *második halál* az örök kárhozat.

1. Az utolsó látomás jelképesen leírja az igazakra váró örök boldogságot.

1—4. Az *új ég és új föld* (Iz 65, 17; 66, 22; 2 Pét. 3, 13) az egész teremtett világ megújulása Istenben. Az *új Jeruzsálem* a mennyei egyház, melyet a próféta ószövetségi hasonlat alapján (Zsolt. 44. Énekek éneke) Krisztus menyasszonyának nevez. *Isten lesz velük:* célzás Iz 7, 14; 8, 8-ra, ahol a Messiás neve „Emmánuel" vagyis Isten velünk. Az Istennel való kapcsolat, amelyet Krisztus közvetített számunkra, teljes mértékben megvalósul a mennyei boldogságban.

mint a vőlegényének fölékesített menyasszony. A trón felől 3
harsány hangot hallottam: „Nézd, ez Isten hajléka az
emberek között! Ő velük fog lakni, azok pedig az ő népe
lesznek, és maga Isten lesz velük. Letöröl szemükről min- 4
den könnyet. Halál nem lesz többé, sem gyász, sem jajga-
tás, sem fájdalom. Ami eddig volt, elmúlt."

A trónon ülő így szólt: „Íme, újjáalkotok mindent." Azu- 5
tán hozzám fordult: „Jegyezd föl: ezek a szavak hitelesek
és igazak." Majd így folytatta: „Beteljesedett. Én az Alfa 6
és az Omega vagyok, a kezdet és a vég. Én a szomjazónak
ingyen adok az élő vizek forrásából. A győztes részesedik 7
mindebben. Én Istene leszek, s ő az én fiam. A gyáva, a 8
hitetlen, a szentségtörő, a gyilkos, a parázna, a varázsló,
a bálványimádó és a hazug mind a kénkővel égő tüzes tó-
ba kerül. Ez a második halál."

Az új Jeruzsálem. Akkor odajött egyik a hét angyal 9
közül, akiknél a végső hét csapással teli csészék voltak és
így szólt hozzám: „Jöjj, megmutatom neked a menyasz-
szonyt, a Bárány jegyesét." Lélekben elragadott egy nagy 10
magas hegyre és megmutatta a mennyből, Istentől alászállt
szent várost, Jeruzsálemet, mely Isten dicsőségében ragyo- 11
gott. Tündökölt, mint a drágakő, mint a kristálytiszta
jáspis. Széles, magas fala volt, tizenkét kapuval. A kapuk 12
fölött tizenkét angyal és a kapukon nevek, Izrael tizenkét
törzsének neve. Kelet felől három kapu, észak felől három 13
kapu, dél felől három kapu, nyugat felől három kapu. A 14

5—8. Isten végleg megpecsételi ítéletét. Az *élővizek forrása* az örök boldogság (7, 17; 22, 1). A *győztes* az, aki mindhalálig kitart a kegyelemben. *Ő az én fiam:* a megszentelő kegyelem által. A *gyávák* a küzdelemtől megfutó keresztények.

9—27. A próféta a mennyei Jeruzsálemet (az Egyházat) az égből leszálló, magas hegyen épült városhoz hasonlítja. A leírás megjeleníti az Egyház egységét, szentségét, apostoli voltát és egyetemességét. Helyenként a mennyei és a földi Egyház rajza egybeolvad, mert az örök boldogság a földi kegyelmi életnek folytatása és tökéletes beteljesülése.

11—14. *Isten dicsősége* maga az isteni jelenlét, a szent város *tündöklése* pedig az Egyház kincseit: az evangéliumi tanítást, a szentségeket, s a szentek erényeit jelenti. A *magas fal* az Egyházat védő isteni oltalom jelképe. *Izrael tizenkét törzsének* és a *tizenkét apostolnak* együttes említése kifejezi az Ószövetség és az Újszövetség szoros kapcsolatát, az isteni üdvösség rendjének előkészítését és beteljesedését.

város falának tizenkét alapköve volt, rajtuk a Bárány tizenkét apostolának tizenkét neve.

15 Aki velem beszélt, arany mérőnádat tartott kezében,
16 hogy fölmérje a várost és kapuit, meg falát. A város négyszögben épült, hossza akkora, mint szélessége. Fölmérte a várost az (arany) náddal: tizenkétezer stádium volt.
17 Hossza, magassága és szélessége egyenlő. Megmérte falát: százegyvennégy könyök, emberi mérték szerint, ami az
18 angyal mértéke is. A falak jáspisból épültek, a város pedig
19 tükörfényes színaranyból. A város falának alapköveit mindenféle drágakő ékesítette. Az első alapkő jáspis, a második zafír, a harmadik kalcedon, a negyedik smaragd,
20 az ötödik szárdonix, a hatodik kárneol, a hetedik krizolit, a nyolcadik berill, a kilencedik topáz, a tizedik krizopráz,
21 a tizenegyedik jácint, a tizenkettedik ametiszt. A tizenkét kapu tizenkét drágagyöngy: mindegyik kapu egy-egy drágagyöngyből. A város utcái tükörfényes színaranyból voltak.

22 Templomot nem láttam benne. Az Úr, a mindenható
23 Isten, és a Bárány a temploma. A városnak nincs szüksége sem napvilágra, sem holdsugárra: Isten dicsősége világítja
24 meg, fénye pedig a Bárány. Világosságában járnak a nem-
25 zetek, és a föld királyai hódolnak neki. Kapuit nem zár-
26 ják be soha, hiszen nincs is ott éjszaka. Kincseikkel és ér-
27 tékeikkel neki adóznak a nemzetek. De nem léphet be oda tisztátalan, szentségtörő és hazug, csak az, aki föl van jegyezve a Bárány életkönyvébe.

22 **Az új Jeruzsálem boldogsága.** Azután megmutatta nekem az élő vizek folyóját, mely kristálytisztán fakadt

15—21. A *fölmérés* Isten különleges védelmét jelenti (Ezek. 40, 3; Zak. 2, 1; Jel. 11, 1). A *tizenkétezer stádium* kb. 1500 kilométer; a mennyország mérhetetlensége. A hegyre épült város kiterjedése minden irányban egyenlő, ez tökéletességét jelenti. A drága anyagok a mennyország szentségét fejezik ki.

22 . 23. A mennyországban nincs *templom*, mert az igazak színről-színre szüntelen látják Istent.

24—27. Ez a részlet szemléletesen kifejezi az Egyház egyetemes (katolikus) voltát és szentségét.

1—5. Ezek a versek még az előző fejezet gondolatköréhez tartoznak és a mennyei Jeruzsálem kegyelemkincseit, szentségét és boldogságát

Isten és a Bárány trónjából. Az utca közepén és a folyó 2
mindkét partján az élet fái álltak. Tizenkétszer hoznak
termést, vagyis minden hónapban gyümölcsöznek. A fa le-
velei a nemzetek gyógyulására szolgálnak. Átok nem 3
lesz többé benne. Isten és a Bárány trónja áll majd ott és
szolgái hódolnak neki. Látni fogják arcát és homlokukon 4
hordják nevét. Nem lesz többé éjszaka és nem szorulnak 5
lámpafényre vagy napvilágra. Az Úristen ragyog rájuk,
s uralkodni fognak örökkön-örökké.

Befejezés.

Azután így szólt hozzám: „Ezek a szavak hitelesek és 6
igazak." Az Úr, a prófétalelkek Istene, elküldte angyalát,
hogy hírül adja szolgáinak, aminek csakhamar meg kell
történnie. „Nézd, hamarosan eljövök. Boldog, aki meg- 7
szívleli e könyv prófétai szavait."

Én, János hallottam és láttam ezeket. Miután hallottam 8
és láttam, leborultam az angyal lába elé, aki ezeket meg-
mutatta, hogy imádjam. De ő így szólt hozzám: „Vigyázz, 9
ne (tedd)! Én csak szolgatársad vagyok és testvéreidé, a
prófétáké, és azoké, akik megszívlelik e könyv (prófétai)
szavait. Egyedül Istent imádd!"

Azután folytatta: „Ne pecsételd le e könyv prófétai sza- 10
vait, mert az idő közel van. Aki gonoszat tesz, tegye to- 11
vábbra is, aki tisztátalan, csak tisztátalankodjék, de aki
igaz, legyen még igazabb, és aki szent, legyen még szentebb.

Hamarosan eljövök és magammal hozom a jutalmat, 12
hogy megfizessek kinek-kinek cselekedete szerint. Én az 13
Alfa és Omega vagyok, az első és az utolsó, a kezdet és
a vég. Boldog, aki megmossa ruháját (a Bárány vérében)! 14

írják le. A szent szerző Ezekiel leírását követi (47, 1—12). — Az *élő vizek folyója* a keresztségnek és a Szentlélek kegyelmi ajándékainak jelképe. Az *élet fája* az Oltáriszentség, gyógyító *levelei* Isten kegyelme. *Homlokukon hordják nevét* lásd 7, 3 jegyzet és 14, 1.

6—9. Először a mennyei Jeruzsálemet megmutató angyal (6), majd Jézus (7), végül maga a szerző saját tekintélyére hivatkozva (8) tanuskodik látomásának hitelességéről. A 8 és 9 vers a 19, 10 megismétlése.

10—16. Az Úr Jézus szava. — A *tisztára mosott ruha* a lélek kegyelmi állapota. A *kutyák* a hitetlenségben megátalkodott emberek.

Joga lesz az élet fájához, és a kapukon át bemegy a városba.
15 A kutya, a varázsló, a parázna, a gyilkos, a bálványimádó
és mind, aki hamisat szeret és tesz, kinnmarad.

16 Én, Jézus, elküldtem angyalomat, hogy tanuságot tegyen
ezekről az egyházakban. Én vagyok Dávid gyökere és
sarja, a tündöklő hajnalcsillag."

17 A Lélek és a menyasszony hív: „Jöjj el!" Aki hallja,
hívjon: „Jöjj el!" Aki szomjazik, jöjjön, s aki kívánja az
élet vizét, igyék ingyen.

18 Figyelmeztetek mindenkit, aki hallja ennek a könyvnek
prófétai szavait: „Aki ezekhez hozzátesz valamit, arra
19 Isten ráméri a könyvben leírt csapásokat. Aki pedig elvesz
valamit ennek a prófétai könyvnek szavaiból, annak Isten
elveszi jogát az élet fájához és a szent városhoz, melyről
szó van a könyvben."

20 Aki minderről tanuskodik, kijelenti: „Igen, hamarosan
eljövök." Úgy legyen. Jöjj el, Uram Jézus!

21 Az Úr Jézus (Krisztus) kegyelme legyen minden szent-
tel! Amen.

---

17. A hívek lelkében lakó Szentlélek és az Egyház (menyasszony) vágyódása az Üdvözítő után.

18 . 19. Az apostol határozottan tiltakozik könyvének bármilyen megmásítása ellen.

20. *Aki minderről tanuskodik* az Úr Jézus.

21. Mivel a Jelenések könyve eredetileg a kisázsiai egyházakhoz küldött irat volt (2 és 3 fejezet), szent János a levelek megszokott szavaival fejezi be művét.

Névmutató

Személynevek.

Abel: Mt 23,35; Lk 11,51; Zsid. 11,4; 12,24.
Abia: Lk 1,5.
Abiátár: Mk 2,26.
Ábrahám: Mt 1,1.2.17; 3,9; 8,11; 22,32; Mk 12,26; Lk 1,55.73; 3,8.34; 13,16.28; 16,22.29; 19,9; 20,37; Jn 8,33.37.39.40.53.56.58; Ap. Csel. 3,13.25; 7,2.5; 13,26; Róm. 4,1—25; 9,7; 11,1; Gal. 3,6—18.29; 4,22; Zsid. 2,16; 6,13—15; 7,5.9.10; 11,8—12; Jak. 2,21—23; 1 Pét. 3,6.
Ádám: Lk 3,38; Róm. 5,12.14.15. 19; 1 Kor. 15,22.45—49; 1 Tim. 2,13.14; Júd. 14.
Agábusz: Ap. Csel. 11,28; 21,10.
Ágár: Gal. 4,24.25.
Alexander: 1 Tim.. 1,20; 2 Tim. 4.14.
Alfeus: Mt 10,3; Mk 2,14; 3,18; Lk 6,15; Ap. Csel. 1,13.
Ampliátusz: Róm 16,8.
Ananiás: 1) Ap. Csel. 9,10—19; 22,12.13; 2) Ap. Csel. 23,2; 24,1.
Ananiás-Szafíra: Ap. Csel. 5,1-11.
András Mt 4,18; 10,2; Mk 1,16. 29; 3,18; 13,3; Lk 6,14; Jn 1,40.44; 6,8; 12,22; Ap. Csel. 1,13.
Andronikusz: Róm. 16,7.
Anna: Lk 2,36—38.
Annás: Lk 3,2; Jn 18,13.24; Ap. Csel. 4,6.
Antipász: Jel. 2,13.
Apellesz: Róm. 16,10.
Apolló: Ap. Csel. 18,24—19,1; 1 Kor. 1,12; 3,4—6.22; 4,6; 16,12; Tit. 3,13.
Appia: Filem. 2.
Aquila-Priszka: Ap. Csel. 18,2. 18.26; Róm. 16,3; 1 Kor. 16,19; 2 Tim. 4,19.
Aretás IV.: 2 Kor. 11,32.33.
Arbippusz: Kol. 4,17; Filem. 2.
Arisztarhusz: Ap. Csel. 19,29; 20,4; 27,2; Kol. 4,10; Filem. 24.
Arisztobulusz: Róm. 16,10.
Árkelausz: Mt 2,22.
Áron: Lk 1,5; Ap. Csel. 7,40; Zsid. 5,4; 7,11; 9,4.
Artemász: Tit. 3,12.
Artemisz: Ap. Csel. 19,23—40.
Aszinkritusz: Róm. 16,14.
Augusztus: Lk 2,1.

Báál: Róm. 11,4.
Bálák: Jel. 2,14.
Bálám: Jel. 2,14.
Barabás: Mt 27,15—18.20.21; Mk 15,6—15; Lk 23,17—25; Jn 18,40; Ap. Csel. 3,14.
Bárák: Zsid. 11,32.
Barjézu: Ap. Csel. 13,6—12.
Barnabás: Ap. Csel. 4,36; 9,27; 11,22—26.30; 12,25; 13,1—3. 43—51; 14,13—27; 15,2.36—39; Gal. 2,1.9.13; Kol. 4,10.
Bartimeusz: Mk 10,46—52.
Barzabás: 1) Ap. Csel. 1,23; 2) Ap. Csel. 15,22.
Berniké: Ap. Csel. 25,13.23; 26,30.
Bertalan: Mt 10,3; Mk 3,18; Lk 6,14; Ap. Csel. 1,13.
Blasztusz: Ap. Csel. 12,20.

Damarisz: Ap. Csel. 17,34.
Dániel: Mt 24,15.
Dávid: Mt 1,1.6.17.20; 9,27; 12,3.23; 15,22; 20,29—34; 22, 41—46; Mk 2,25; 10,46—52; 11,10; 12,35—37; Lk 1,27. 32.69; 2,4.11; 3,31; 6,3; 18, 35—43; 20,41—44; Jn 7,42; Ap. Csel. 1,16; 2,25—35; 4,25. 26; 7,45; 13,22.34—36; 15,16; Róm 1,3; 4,6—8; 11,9—11.32; 2 Tim. 2,8; Zsid. 11,32; Jel. 3,7; 5,5; 22,16.
Démász: Kol. 4,14; 2 Tim. 4,10; Filem. 24.

Demeter: 1) Ap. Csel. 19,24—27; 2) 3 Ján. 12.
Dénes: Ap. Csel. 17,34.
Diotrefész: 3 Ján. 9—11.
Druzilla: Ap. Csel. 24,24.

Elizeus: Lk 4,27.
Éneász: Ap. Csel. 9,33—35.
Énok: Zsid. 11,5; Júd. 14.
Epafrász: Kol. 1,7.8; 4,12; Filem. 23.
Epafroditusz: Fil. 2,25—30; 4,18.
Epenetusz: Róm. 16,5.
Erásztusz: Ap. Csel. 19,22; Róm. 16,23; 2 Tim. 4,20.
Erzsébet: Lk 1,5—57.
Eubulusz: 2 Tim. 4,21.
Euniké: Ap. Csel 16,1; 2 Tim 1,5.
Eutihusz: Ap. Csel. 20,9—12.
Éva: 2 Kor. 11,3; 1 Tim. 2,13—15.
Evodia: Fil. 4,2.
Ézsau: Róm. 9,13; Zsid. 11,20; 12,16.

Fánuel: Lk 2,36.
Félix: Ap. Csel. 23,24—30; 24, 1—27.
Fesztusz: Ap. Csel. 24,27—26,32.
Figellusz: 2 Tim. 1,15.
Filemon: Filem. 1.
Filétusz: 2 Tim. 2,17.
Filologusz: Róm. 16,15.
Flegon: Róm 16,14.
Fortunátusz: 1 Kor. 16,15.17.
Főbe: Róm. 16,1.
Fülöp apostol: Mt 10,3; Mk 3,18; Lk 6,14; Jn 1,43—48; 6,5—7; 12,21.22; 14,8—10; Ap. Csel. 1,13.
Fülöp diákonus: Ap. Csel. 6,5; 8,5—13.26—40; 21,8.9.
Fülöp negyedesfejedelem: Lk 3,1.

Gábor főangyal: Lk 1,19.26.
Gájusz: 1) Ap. Csel. 19,29; 2) 20,4; 3) Róm. 16,23; 1 Kor. 1,14; 4) 3 Ján. 1.
Gallió: Ap. Csel. 18,12—17.
Gamáiel: Ap. Csel. 5,34—40; 22,3.
Gedeon: Zsid. 11,32.

Hermász: Róm 16,14.
Hermesz: Róm. 16,14.
Hermogenesz: 2 Tim. 1,15.
Heródes, Nagy: Mt 2,1—23; Lk 1,5.
Heródes Agrippa I.: Ap. Csel. 12,1—6.20—23.
Heródes Agrippa II.: Ap. Csel. 25,13—26,32.
Heródes Antipász: Mt 14,1—12; Mk 6,17—29; 8,15; Lk 3,1.19.20; 8,3; 9,7—9; 13,31.32; 23,7—12; Ap. Csel. 4,27.28; 13,1.
Heródes Fülöp: Lk 3,1.
Heródiás: Mt 14,3.6; Mk 6,17—19; Lk 3,19.
Heródion: Róm. 16,11.
Himeneusz: 1 Tim. 1,20; 2 Tim. 2,17.

Illés: Mt 11,14; 16,14; 17,3.4. 10—12; 27,47.49; Mk 6,15; 8,28; 9,4.5.11—13; 15,35.37; Lk 1,17; 4,25; 9,8.19.30.33; Jn 1,21.25; Róm. 11,2; Jak. 5,17.
István: Ap. Csel. 6,5—7,60; 22,20.
Izaiás: Mt 3,3; 4,14—16; 8,17; 12,17—21; 13,14.15; 15,7—9; Mk 7,6.7; Lk 3,4—6; 4,17—19; Jn 1,23; 12,38—41; Ap. Csel. 8, 28—33; 28,25—27; Róm. 9,27—29; 10,16.20; 15,12.
Izsák: Mt 1,2; 8,11; Lk 3,34; 13,28; Ap. Csel. 3,13; Róm. 9,6—13; Gal. 4,28.30; Zsid. 11,9.17.20.

Jairus: Mt 9,18—26; Mk 5,21—43; Lk 8,40—56.
Jakab, idősebb: Mt 4,21; 10,2; 17,1; 20,20—24; 26,37; Mk 1,19.29; 3,17; 5,37; 9,2; 10, 35—41; 13,3; 14,33; Lk 5,10; 6,14; 8,51; 9,28.54; Jn 21,2; Ap. Csel. 1,13; 12,2.
Jakab, fiatalabb: Mt 10,3; 13,55; 27,56; Mk 3,18; 6,3; 15,40; Lk 6,15.16; 24,10; Ap. Csel. 1,13; 12,17; 15,13; 21,18; 1 Kor. 15,7; Gal. 1,19; 2,9.12; Jak. 1,1; Jud. 1.
Jákob: Mt 1,2; 8,11; Lk 1,33; 13,28; Jn 4,5.6.12; Ap. Csel. 3,13; 7,8.12—16; Róm. 9,13; 11,26; Zsid. 11,9.20.21.
János apostol és evang.: Mt 4,21; 10,2; 17,1; 20,20—24; 26,37; Mk 1,19.29; 3,17; 5,37; 9,2.38; 10,35—41; 13,3; 14,33; Lk 5,10; 6,14; 8,51; 9,28.49.54; 22,8; Jn 1,35; 13,23.24; 18,15.16; 19, 26.27; 20,3—10; 21,7.20—25; Ap. Csel. 1,13; 3,1—11; 4,13;

8,14; 12,2; Gal. 2,9; Jel. 1,1. 4.9; 22,8.
János, Keresztelő: születésének hírüladása: Lk 1,5—25; — születése: Lk 1,57—79; — a pusztában: Lk 1,80; — bűnbánatot hirdet és keresztel: Mt 3,1—12; Mk 1,2—8; Lk 3,1—18; Jn 1,19—28; — fogsága és halála: Mt 11,2—6; 14,1—12; Mk 6,14—29; Lk 3, 19.20; 7,18—23; 9,7—9; — dicsérete: Mt 11,7—11; Lk 7, 24—28; — J. és Krisztus: Jn 3,22—36.
Jázon: 1) Ap. Csel. 17,5—9; 2) Róm. 16,21.
Jefte: Zsid. 11,32.
Jézus Jusztusz: Kol. 4,11.
Jézus Krisztus: igaz Isten: 1) az Atya tanusága: keresztségénél: Mt 3,17; Mk 1,11; Lk 3,22; — színeváltozásánál: Mt 17,5; Mk 9,7; Lk 9,35; Jn 12,28; 2) tanusága önmagáról: Isten Fia: Mt 11,27; Lk 10,22; Jn 3,13.31; 8,58; 10,30.38; 12,45; 14,1—11; 17,5.20; — Messiás: Mt 26,63.64; Mk 14,61.62; — teljes hatalma van: Mt 28,16—20; Mk 16, 15—18; — csodái: Jn 2,1—11; 4,43—54; Mt 8,14—17; Mk 1,29—34; Lk 4,38—41; 5,4—11; Mt 8,1—4; Mk 1,40—45; Lk 5,12—16; Mt 9,1—8; Mk 2, 1—12; Lk 5,17—26; Jn 5,1—15; Mt 12,9—13; Mk 3,1—5; Lk 6,6—10; 7,11—17; Mt 9,18—26; Mk 4,21—43; Lk 8,40—56; 3) angyalok tanusága: Mt 28, 5—7; Mk 16,5—8; Lk 24,4—8; Ap. Csel. 1,11; 4) apostolok tanusága: Mt 16,13—20; 8,27—30; Lk 9,18—21; Jn 1,1—5; Ap. Csel. 2,32—36; 3,12—16; 4,10—12; 7,55.56; 1 Kor. 8,6; 10,4; 2 Kor. 8,9; Fil. 2,6; Kol. 1,15—20; Zsid. 1,2.3; 1 Ján. 1,1.2; 2,13.14;
igaz ember: megtestesülése: Jn 1,14; — fölvette a szolga alakját: Fil. 2,7; — születése: Mt 1,18—25; Lk 2, 1—7; — gyermekkora: Mt 2, 1—23; Lk 2,8—52; — megkeresztelkedése: Mt 3,13—17; Mk 1,9—11; Lk 3,21.22; Jn 1,29—34; — böjtje és mekísértése: Mt 4,1—11; Mk 1,12.13; Lk 4,1—13; — éhsége: Mt 4,2; 21,18; Mk 11,12; Lk 4,2; — szomjúsága: Jn 4,7; 19,28—30; — fáradtsága: Mt 8,24.25; Mk 4,38; Lk 8,23.24; — engedelmessége: Zsid. 10,5—7; Jn 4,34; Mt 26,39; Mk 14,36; Lk 22,42; — szeretete: Jn 11,36; 13,1; 15,9.13; Mk 10,21; Lk 23,34; — a gyermekek barátja: Mt 19,13—15; Lk 18,15—17; — könyörületessége: Mt 14,14; Mk 6,34; Lk 7,13; — sírása: Lk 19,41; Jn 11,35; — halálfélelme: Mt 26,37.38; Mk 14,33.34; Lk 22,44; — halála: Mt 27,50; Mk 15,37; Lk 23,46; Jn 19,30;
a megdicsőült Krisztus: föltámadása: Mt 28,1—15; Mk 16,1—19; Lk 24,1—43; Jn 20, 1—22,24; Ap. Csel. 1,3.4.22; 2,24; 10,34—53; — mennybemenetele: Mk 16,19.20; Lk 24,50—53; Ap. Csel. 1,8—12; — az Atya jobbján: Ap. Csel. 2,33; 5,31; 7,55.56; Ef. 1,20; Zsid. 1,3; 8,1; 10,12; 12,2; 1 Pét. 3,22; — az Úr: Róm. 1,4; 14,7—9; 1 Kor. 4,8; 8,6; 12,3; Fil. 2,11; — az Egyház feje: Ef. 1,22; 4,15; Kol. 1,18; 2,10; — főpap: Zsid. 2,17; 3,1; 4,14.15; 5,1.5.10; 7,26.27; 8,1; 9,11; — közbenjáró: Zsid. 7,22—25; 9,24; 1 Ján. 2,1.2; 5,13—15.
Joel: Ap. Csel. 2,16.
Johanna: Lk 8,3; 24,10.
Jónás: Mt 12,39—41; 16,4; Lk 11,29—32.
József, Jézus nevelőatyja: Mt 1, 16.18—25; 2,13—15.19—23; Lk 1,27; 2,4—6.41—51; 3,23.
József: 1) pátriarka: Jn 4,5; Ap. Csel. 7,9—16; Zsid. 11,21.22; Jel. 7,8; 2) arimateai: Mt 27, 57—60; Mk 15,43—47; Lk 23, 50—55; Jn 19,38; 3) a fiatalabb Jakab ap. testvére: Mt 13,55; Mk 6,3; Mt 27,56; Mk 15,40; 4) Barzabás: Ap. Csel. 1,23; 5) ciprusi levita: Ap. Csel. 4,36
Józsue: Ap. Csel. 7,45; Zsid. 4,8.

Júda: Zsid. 7,14; Jel. 5,5; 7,5.
Júdás: 1) J. Tádé apostol: Mt 13,55; Mk 6,3; Júd. 1; 2) karióti: Mt 10,4; 26,14—16; 25, 47—50; 27,3—5; Mk 3,19; 14, 10.11.43—45; Lk 6,16; 22, 3—6.21—23.47.48; Jn 6,71; 12, 4—6; 13,2.21—30; 17,12; 18,2.3; Ap. Csel. 1,16—20; 3) Barzabás: Ap. Csel. 15,22.27.32; 4) damaszkuszi: Ap. Csel. 9,11; 5) galileai: Ap. Csel. 5,37.
Júlia: Róm 16,15.
Július: Ap. Csel. 27,1.3.
Júnia: Róm. 16,7.
Jupiter: Ap. Csel. 14,12.13.
Jusztusz: 1) Ap. Csel. 1,23. 2) Ap. Csel. 18,7. 3) Kol. 4,11.

Kaifás: Mt 26,3.57; Lk 3,2; Jn 11,49—51; 18,13.14.24.28; Ap. Csel. 4,6.
Kain: Zsid. 11,4; 1 Ján. 3,12; Júd. 11.
Kandaké: Ap. Csel. 8,27.
Karpusz: 2 Tim. 4,13.
Kelemen: Fil. 4,3.
Klaudia: 2 Tim. 4,21.
Klaudiusz: 1) Ap. Csel. 11,28; 18,2; 2) Ap. Csel. 21,31—40; 22,24—30; 23,10.15—31.
Kleofás: Lk 24,18; Jn 19,25.
Kloe: 1 Kor. 1,11.
Kornéliusz: Ap. Csel. 10,1—48.
Kreszcensz: 2 Tim. 4,10.
Kriszpusz: Ap. Csel. 18,8; 1 Kor. 1,14.
Kúza: Lk 8,3.

Lázár: 1) Lk 16,20—25. 2) Jn 11,1—16.39—44; 11,2; 12,1.2. 9—11.17.
Lévi: 1) Lk 3,24.29; Zsid. 7,5.9; Jel. 7,7; 2) Mt 2,14; Lk 5, 27—29.
Lídia: Ap. Csel. 16,14.15.40.
Linusz: 2 Tim. 4,21.
Lizániász: Lk 3,1.
Liziász: Ap. Csel. 23,26—30.
Loisz: 2 Tim. 1,5.
Lúciusz: Ap. Csel. 13,1; Róm. 16,21.
Lukács: Kol. 4,14; 2 Tim. 4,11; Filem. 24.

Malkus: Mt 26,51; Mk 14,47; Lk 22,50; Jn 18,10.
Mambresz: 2 Tim. 3,8.
Manaén: Ap. Csel. 13,1.
Manasszesz: Jel. 7,6.
Mária, betániai: Mt 26,6—13; Mk 14,3—9; Jn 11,1—44; 12, 3—8.
Mária, Jézus anyja: szüzessége: Lk 1,34; Mt 1,25; — angyali üdvözlet: Lk 1,26—38; — Erzsébet meglátogatása: Lk 1, 39—56; — Magnificat: Lk 1, 46—55; — M. és József: Mt 1, 18—25; — Jézus születése: Lk 2,1—20; — bemutatása a templomban: Lk 2,22—40; — menekülés Egyiptomba: Mt 2,13—15; — a tizenkétéves Jézus: Lk 2,41—49; — Názáretben: Lk 2,51.52; — Kánában: Jn 2, 1—11; — M. rokonai: Mt 12, 46—50; Mk 3,31—35; Lk 8, 19—21; — M. dicsérete: Lk 11, 27.28; — a kereszt alatt: Jn 19,25—27; — az apostoli egyházban: Ap. Csel. 1,14; — igazi anyasága: Gal. 4,4; — az Egyház jelképe: Jel. 11,19—12,2.
Mária, Kleofás felesége: Mt 27,56; 28,1—10; Mk 15,40; 16,1—8; Lk 23,55.56; 24,1—11; Jn 19,25.
Mária Magdolna: Mt 27,55.56; 27,61; 28,1; Mk 15,40.41.47; 16,1—11; Lk 8,2; 23,49.55; 24,1—11; Jn 19,25; 20,1.2.11—18.
Mária, Márk anyja: Ap. Csel. 12,12.
Mária, római keresztény nő: Róm. 16,7.
Márk: Ap. Csel. 12,12.25; 13,5.13; 15,37—39; Kol. 4,10; 2 Tim. 4,11; Filem. 24; 1 Pét. 5,13.
Márta: Lk 10,38—42; Jn 11,1—44; 12,2.
Máté: Mt 9,9; 10,3; Mk 3,18; Lk 6,15; Ap. Csel. 1,13.
Mátyás: Ap. Csel. 1,23—26.
Melkizedek: Zsid. 5,6.10; 6,19; 7,1—3.11.15.17; Zsid. 2,6.10.20; 5,6.10; 7,1—17.
Merkúr: Ap. Csel. 14,12.
Mihály: Júd. 9; Jel. 12,7.
Miklós: Ap. Csel. 6,5.
Mnázon: Ap. Csel. 21,16.
Mózes: Mt 8,4; 17,3.4; 19,7.8; 22,24; Mk 1,44; 7,10; 9,4.5; 10,3—5; 12,19.26; Lk 2,22; 9, 30.33; 16,29; 20,28; 24,27.44; Jn 1,17; 3,14; 5,45.46; 6,32; 7,22; 9,28; Ap. Csel. 6,11;

7,20—43; 13,39; Róm. 5,14; 1 Kor. 10,2; 2 Kor. 3,7.15.16; Zsid. 3,2—6; 11,23—30; Júd. 9; Jel. 15,3.4.

Náámán: Lk 4,27.
Nárcisszusz: Róm. 16,11.
Nátánael: Jn 1,45—51; 21,2.
Nereusz: Róm. 16,15.
Nikánor: Ap. Csel. 6,5.
Nikodémus: Jn 3,1—21; 7,50—52; 19,39.
Nimfa: Kol. 4,15.
Noé: Mt 24,37.38; Lk 17,26; Zsid. 11,7; 1 Pét. 3,20; 2 Pét. 2,5.

Olimpiász: Róm. 16,15.
Onezifornsz: 2 Tim. 1,16; 4,19.
Onezimusz: Kol. 4,9; Filem. 10.

Pál: származása: Ap. Csel. 21,39; 22,3; 23,6; 26,5; Róm. 11,1; 2 Kor. 11,22; Fil. 3,5; — személye: Ap. Csel. 22,20; 1 Kor. 2,1—5; 4,9—13; 2 Kor. 4,16—18; 5,14; 10,10; 11,7—10; 12,7—11; — hivatása: Ap. Csel. 9,3—19; 22,6—21; 26,12—18; — három missziós útja: Ap. Csel. 13,1—14,28; 15,36—18,22; 18,23—21,16; — missziós módszere: Ap. Csel. 13,14.15.42; 16,13; 1 Kor. 9,19—23; 2 Kor. 4,1—18.
Parmenász: Ap. Csel. 6,5.
Patrobász: Róm 16,14.
Péter: meghívása: Mt 4,18—22; Mk 1,16—20; Lk 5,10.11; Jn 1,40—42; — apostol: Mt 10,2; Mk 3,16; Lk 6,14; — a Messiás megvallása és az egyházi főhatalom megigérése: Mt 16, 13—20; Mk 8,27—30; Lk 9, 18—21; — a főhatalom átadása: Jn 21,15—17; — a főhatalom gyakorlása: Ap. Csel. 1,1—12; 15,1—29.
Pilátus: Mt 27,2—26.58.62—65; Mk 15,1—15.43—45; Lk 3,1; 13,1; 23,1—6.52; Jn 18,29—31.33; 19,1.22.31.38; Ap. Csel. 3,13; 4,27; 13,28; 1 Tim. 6,13.
Pirrusz: Ap. Csel. 20,4.
Prohórusz: Ap. Csel. 6,5.
Publiusz: Ap. Csel. 28,7—10.
Pudensz: 2 Tim. 4,21.

Quartusz: Róm. 16,23.
Quiriniusz: Lk 2,2.

Ráháb: 1) Mt 1,5. 2) Zsid. 11,31; Jak. 2,25.
Rákel: Mt 2,18.
Rebekka: Róm. 9,10.
Ródé: Ap. Csel. 12,13.
Rufusz: Mk 15,21; Róm 16,13.

Salamon: Mt 1,6.7; 6,29; 12,42; Lk 11,31; 12,27; Jn 11,23; Ap. Csel. 3,11; 5,12; 7,47.
Sámson: Zsid. 11,32.
Sámuel: Zsid. 11,32.
Sándor: Mk 15,21; Ap. Csel. 4,6; 19,33.
Saul: Ap. Csel. 7,58.60; 8,3; 9,1—30; 13,1—3.7.9.21; 22,7.13; 26,14.
Simon: 1) S. apostol: Mt 10,4; Mk 3,18; Lk 6,15; Ap. Csel. 1,13; 2) a fiatalabb Jakab ap. testvére: Mt 13,55; Mk 6,3; 3) leprás S.: Mt 26,6; Mk 14,3; 4) cirenei S.: Mt 27,32; Mk 15,21; Lk 23,26; 5) karióti Júdás apja: Jn 6,71; 6) S. farizeus: Lk 7,36—50; 7) S. Niger: Ap. Csel. 13,1; 8) S. tímár: Ap. Csel. 9,43; 10,6.17.32; 9) S. varázsló: Ap. Csel. 8,9—24.
Szalóme: Mt 20,20—24; Mk 10, 35—41; 15,40; 16,1.
Szekundusz: Ap. Csel. 20,4.
Szergiusz Paulusz: Ap. Csel. 13, 7.12.
Szilás=Szilvánusz: Ap. Csel. 15, 22.27.32.40; 16,19.25.29; 17,4. 10.15; 18,5; 2 Kor. 1,19; 1 Tessz. 1,1; 2 Tessz. 1,1; 1 Pét. 5,12.
Szintihe: Fil. 4,2.
Szkéva: Ap. Csel. 19,14.
Szópáter: Ap. Csel. 20,4.
Szoszipáter: Róm. 16,21.
Szosztenész: 1) Ap. Csel. 18,17; 2) 1 Kor. 1,1.
Sztakisz: Róm. 16,9.
Sztefánász: 1 Kor 1,16; 16,15.17.

Tabita: Ap. Csel. 9,36—42.
Tádé: Mt 10,3; Mk 3,18; Lk 6,16; Jn 14,22; Ap. Csel. 1,13.
Tamás: Mt 10,3; Mk 3,18; Lk 6,15; Jn 11,16; 14,5; 20,24—29; 21,2; Ap. Csel. 1,13.
Teodás: Ap. Csel. 5,36.
Teofil: Lk 1,4; Ap. Csel. 1,1.
Terciusz: Róm. 16,22.
Tertulusz: Ap. Csel. 24,1.2.
Ticiusz Jusztusz: Ap. Csel. 18,7.

Tihikusz: Ap. Csel. 20,4; Ef. 6,21; Kol. 4,7; 2 Tim. 4,12; Tit. 3,12.
Timeusz: Mk 10,46.
Tímon: Ap. Csel. 6,5.
Timóteus: Ap. Csel. 16,1—3; 17,15; 18,5; 19,22; 20,4; Róm. 16,21; 1 Kor. 4,17; 16,10; 2 Kor. 1,1.19; Fil. 1,1; 2,19—23; Kol. 1,1; 1 Tessz. 1,1; 3,2.6; 2 Tessz. 1,1; 1 Tim. 1,1.18; 4,12; 6,20; 2 Tim. 1,2—5; Filem. 1; Zsid. 13,23.
Tirannusz: Ap Csel. 19,9.
Titusz: 2 Kor. 2,13; 7,6.7.13—15; 8,6.16.23; 12,18; Gal. 2,1.3; 2 Tim. 4,10; Tit. 1,4; 2,7.
Triféna: Róm. 16,12.
Trifósza: Róm. 16,12.
Trofimusz: Ap. Csel. 20,4; 21,29; 2 Tim. 4,20.

Urbánusz: Róm. 16,9.

Zakariás: 1) Mt23,35; Lk 11,51; 2) Lk 1,5—23.40.57—79.
Zakeus: Lk 19,1—10.
Zebedeus: Mt 4, 21.22; 10,2; 20,20—24; 26,37; 27,56; Mk 1,19.20; 3,17; 10,35—41; Jn 21,2.
Zénász: Tit. 3,13.
Zsuzsanna: Lk 8,3.

Helynevek.

Abilina: Lk 3,1.
Adria: Ap. Csel. 27,27.
Ahája: Ap. Csel. 18,12.27; 19,21; Róm. 15,26; 1 Kor. 16,15; 2 Kor. 1,1; 9,2; 11,10; 1 Tessz. 1,7.8.
Alexandria: Ap. Csel. 18,24.
Afipolisz: Ap. Csel. 17,1.
Antiónia: 1) Szíriában: Ap. Csel. 6,5; 11,19—27; 13,1; 14,25; 15,22.23.30.35; 18,22; Gal. 2,11. 2) Piszídiában: Ap. Csel. 13,14—51; 14,19.21—23; 2 Tim. 3,11.
Antipatrisz: Ap. Csel. 23,31.
Antónia: Ap. Csel. 21,34.
Apollónia: Ap. Csel. 17,1.
Arábia: Gal. 1,17; 4,25.
Arimatea: Mt 27,57; Mk 15,43; Lk 23,51; Jn 19,38.
Asszosz: Ap. Csel. 20,13.14.
Atén: Ap. Csel. 17,15—34; 18,1; 1 Tessz. 3,1.
Attália: Ap. Csel. 14,25.
Azótus: Ap. Csel. 8,40.
Ázsia, tartomány: Ap. Csel. 2, 9.10; 6,9; 16,6; 19,10.22.26; 20,4.16.18; 1 Kor. 16,19; 2 Kor. 1,8; 2 Tim. 1,15; 1 Pét. 1,1; Jel. 1,4.11

Babilon: Mt 1,11.17; Ap. Csel. 7,43; 1 Pét. 5,13; Jel. 16,19; 17,5; 18,2.10.21.
Bérea: Ap. Csel. 17,10.13; 20,4.
Betánia: Mt 21,17; 26,6; Mk 11,1.12; 14,3; Lk 19,29; 24,50; Jn 1,28; 11,1.18; 12,1.
Betfagé: Mt 21,1; Mk 11,1; Lk 19,29.
Betlehem: Mt 2,1.5.6.8.16; Lk 2,4.11.15; Jn 7,42.
Betszaida: Mt 11,21; 14,13.22.24; Mk 6,32.45; 8,22; Lk 9,10; 10,13; Jn 1,44; 5,2; 12,21.
Bitínia: Ap. Csel. 16,7; 1 Pét. 1,1.

Cezárea Filippi: Mt 16,13; Mk 8,27.
Cezárea Palesztinában: Ap. Csel. 8,40; 9,30; 10,1.24; 11,11; 12,19; 18,22; 21,8.16; 23,23.33; 24,1; 25,1.4.6.13.
Cilicia: Ap. Csel. 6,9; 15,23.41; 21,39; 22,3; 23,34; 27,5; Gal. 1,21.
Ciprus: Ap. Csel. 4,36; 11,19.20; 13,4; 15,39; 21,3.16.
Ciréne: Mt 27,32; Mk 15,21; Lk 23,26; Ap. Csel. 2,10; 6,9; 11,20; 13,1.

Dalmácia: 2 Tim. 4,10.
Dalmanuta: Mk 8,10.
Damaszkusz: Ap. Csel. 9,1—25; 22,5.6.11; 26,12.20; 2 Kor. 11, 32; Gal. 1,17.
Dekapolisz: Mt 4,25; Mk 5,20.
Derbé: Ap. Csel. 14,6.7.20; 16,1; 20.4.

Efezus: Ap. Csel. 18,19—24; 19,1.17.28.34.35; 20,16.17; 1 Kor. 16,8; 1 Tim. 1,3; 2 Tim. 1,18; 4,12; Jel. 1,11; 2,1.
Efraim: Jn 11,54.
Egyiptom: Mt 2,13—15.19; Ap. Csel. 2,10; 7,9—12.15.17.18.34. 36.39.40; 13.17; Zsid. 3,16; 8,9; 11,26.27; Júd. 5.
Emmausz: Lk 24,13.
Enon: Jn 3,23.
Etiópia: Ap. Csel. 8,27.

Filadelfia: Jel. 1,11; 3,7.
Filippi: Ap. Csel. 16,12—40; 20,6; Fil. 1,1; 1 Tessz. 2.2.
Fönícia: Ap. Csel. 11,19; 15,3; 21,2.
Főnix: Ap. Csel. 27,12.
Frígia: Ap. Csel. 2,10; 16,6; 18,23.
Fülöp Cezáreája: lásd Cezárea Filippi.

Gádára: Mt 8,28.
Galácia: Ap. Csel. 16,6; 18,23; 1 Kor. 16,1; Gal. 1,2; 2 Tim. 4,10; 1 Pét. 1,1.
Galilea: Mt 2,22; 3,13; 4,12.23; 19,1; 21,11; 27,55; Mk 1,9.14. 28.39; 3,7; 9,30; 15,41; Lk 1,26; 2,4.39; 3,1; 4,14.31.44; 5,17; 17,11; 23,5.6.49; 24,6; Jn 1,43; 2,1.11; 4,3.43—47.54; 7,1.9.41.52; 12,21; 21,2; Ap. Csel. 2,7; 5,37; 9,31.
Gáza: Ap. Csel. 8,26.
Genezáret: Mt 14,34; Mk 6,53; Lk 5,1.
Geráza: Mk 5,1; Lk 8,26.37.
Getszemáni: Mt 26,36—56; Mk 14,32—50; Lk 22,39—53; Jn 18,2—12.
Golgota: Mt 27,33; Mk 15,22; Lk 23,33; Jn 19,17.
Gomorra: Mt 10,15; Róm. 9,29; 2 Pét. 2,6; Júd. 7.
Görögország: Ap. Csel. 20,2.

Hárán: Ap. Csel. 7,2.4.
Hierápolisz: Kol. 4,13.
Hispánia: Róm. 15,24.28.

Idumea: Mk 3,8.
Ikónium: Ap. Csel. 13,51; 14,1. 19.21; 16,2; 2 Tim. 3,11.
Illíria: Róm. 15,19.

Itália: Ap. Csel. 10,1; 18,2; 27,1; Zsid. 13,24.
Iturea: Lk 3,1.

Jerikó: Mt 20,29; Mk 10,46; Lk 10,10; 18,35; 19,1; Zsid. 11,30.
Jeruzsálem: szent város: Mt 4,5; 27,53; — az ószöv. istentisztelet központja: Jn 4,20; — a nagy király (Messiás) városa: Mt 5,35; — jaj neked, J.: Mt 23,37—39; Lk 13,34.35; — pusztulásának megjövendölése: Mt 24,1.2; Lk 21,20—24; — a mennyei J.: Gal. 4,26; — az új J.: Jel. 21,1—27.
Jókikötő: Ap. Csel. 27,8.
Joppé: Ap. Csel. 9,36.38.43; 10, 5.8.23.32; 11,5.13.
Judea: Mt 2,1.5.22; 3,1.5; 4,25; 19,1; 24,16; Mk 3,7; 10,1; Lk 1,5.39; 3,1; 5,17; 6,17; Jn 3,22; 4,3.47.54; 7,1.3; Ap. Csel. 1,8; 2,9; 8,1; 9,31; 11,1; 12,19; 15,1; 21,10; 28,1; Róm. 15,31; 2 Kor. 1,16; Gal. 1,22.

Kafarnaum: Mt 4,13; 8,5; 9,1; 11,23; 17,24; Mk 1,21; 2,1; 9,33; Lk 4,23.31; 7,1; 10,15; Jn 2,12; 4,46; 6,17.24.59.
Kána: Jn 2,1.11; 4,46; 21,2.
Kánaán: Ap. Csel. 7,11; 13,19.
Kappadócia: Ap. Csel. 2,9; 1 Pét. 1,1.
Kariót: Jn 6,71.
Kenkrea: Ap. Csel. 18,18; Róm. 16,1.
Kiosz: Ap. Csel. 20,15.
Klauda: Ap. Csel. 27,16.
Knidusz: Ap. Csel. 27,7.
Kolossze: Kol. 1,2.
Korintusz: Ap. Csel. 18,1.11; 19,1; 1 Kor. 1,2; 2 Kor. 1,1; 2 Tim. 4,20.
Korozain: Mt 11,21; Lk 10,13.
Kósz: Ap. Csel. 21,1.
Kréta: Ap. Csel. 27,7.13.21; Tit. 1,5.

Laodicea: Kol. 2,1; 4,13.15.16; Jel. 1,11; 3,14.
Lászája: Ap. Csel. 27,8.
Licia: Ap. Csel. 27,5.
Lidda: Ap. Csel. 9,32.35.38.
Likaónia: Ap. Csel. 14,6.
Lisztra: Ap. Csel. 14,6.8.21; 16,1.2; 2 Tim. 3,11.

Macedónia: Ap. Csel. 16,9.10; 18,5; 19,21.22; 20,1.3; Róm. 15,26; 1 Kor. 16,5; 2 Kor. 1. 16; 2,13; 7,5; 8,1; 11,9; 1 Tessz. 1,8; 4,10; 1 Tim. 1,3.
Mádián: Ap. Csel. 7,29.
Magadán: Mt 15,39.
Málta: Ap. Csel. 28,1—10.
Mezopotámia: Ap. Csel. 2,9; 7,2.
Milétusz: Ap. Csel. 20,15—38; 2 Tim. 4,20.
Míra: Ap. Csel. 27,5.
Mitiléne: Ap. Csel. 20,14.
Mízia: Ap. Csel. 16,7.8.

Naim: Lk 7,11—17.
Názáret: Mt 2,23; 4,13; 21,11; Mk 1,9.24; 10,47; Lk 1,26; 2,4.39.51; 4,16; 18,37; Jn 1,46; 18,4; Ap. Csel. 2,22; 4,10; 10,38; 22,8; 26,9.
Neápolisz: Ap. Csel. 16,11.12.
Nikopolisz: 2 Tim. 3,12.
Ninive: Mt 12,41.

Olajfák hegye: Mt 21,1; 26,30; Mk 11,1; 14,26; Lk 19.37; 21,37; 22,39; Jn 8,1; Ap. Csel. 1,12.

Páfusz: Ap. Csel. 13,6.13.
Pamfília: Ap. Csel. 2,10; 13,13; 14,24; 15,38; 27,5.
Patara: Ap. Csel. 21,1.
Patmosz: Jel. 1,9.
Perea, Jordánon túli vidék: Mt 4,25; 19,1; Mk 10,1; Jn 10,40.
Pergamum: Jel. 1,11; 2,12.
Perge: Ap. Csel. 13,13.14; 14,25.
Piszídia: Ap. Csel. 13,14; 14,24.
Pontusz: Ap. Csel. 2,9; 18,2; 1Pét. 1,1.
Ptolemaisz: Ap. Csel. 21,7.
Puteoli: Ap. Csel. 28,13.

Ráma: Mt 2,18.
Régium: Ap. Csel. 28,13.
Rodusz: Ap. Csel. 21,1.
Róma: Ap. Csel. 18,2; 19,21; 28,14.16; Róm. 1,7; 2 Tim. 1,17.

Sina: Ap. Csel. 7,30.38; Gal. 4,24.25.
Sion: Jn 12,15; Róm. 9,33; 11,26; Zsid. 12,22; 1 Pét. 2,6; Jel. 14,1.
Szalamisz: Ap. Csel. 13,5.
Szálem: Zsid. 7,1.
Szalim: Jn 3,23.
Szalmóne: Ap. Csel. 27,7.
Szamaria: Lk 17,11; Jn 4,4.5; Ap. Csel. 1,8; 8,1.5.14; 9,31; 15,3.
Számosz: Ap. Csel. 20,15.
Szamotrákia: Ap. Csel. 16,11.
Szárdesz: Jel. 1,11; 3,1.4.
Szárepta: Lk 4,26.
Szárón: Ap. Csel. 9,35.
Szeleukia: Ap. Csel. 13,4.
Szidon: Mt 11,21.22; 15,21; Mk 3,8; 7,24.31; Lk 4,26; 6,17; 10,13.14; Ap. Csel. 12,20; 27,3.
Szikar: Jn 4,5.
Szikem: Ap. Csel. 7,16.
Szirakúza: Ap. Csel. 28,12.
Szírfönícia: Mk 7,26.
Szíria: Lk 2,2; Ap. Csel. 15, 23.41; 18,18; 20,3; 21,3; Gal. 1,21.
Szirtisz: Ap. Csel. 27,17.
Szmirna: Jel. 1,11; 2,8.
Szodoma: Mt 10,15; 11,23; Lk 17,29; Róm. 9,29.

Tarzus: Ap. Csel. 9,11.30; 11,25; 21,39; 22,3.
Tesszalonika: Ap. Csel. 1,17. 11.13; 20,4; 27,2; Fil. 4,16; 1 Tessz. 1,1; 2 Tessz. 1,1; 2 Tim. 4,10.
Tiatira: Ap. Csel. 16,14.15; Jel. 1,11; 2,18.24.
Tibériás: Jn 6,1.23; 21,1.
Tírusz: Mt 11,21.22; 15,21; Mk 3,8; 7,24.31; Lk 6,17; 10,13.14; Ap. Csel. 12,20; 21,3.7.
Trakonitidisz: Lk 3,1.
Troász: Ap. Csel. 16,8.11; 20, 5.6; 2 Kor. 2,12; 2 Tim 4,13.

Tárgymutató

Abba, Atya: Mk 14,36; Róm. 8,15 ; Gal. 4,6.

Adó: Mt 17,24—27; 22,15—22; Mk 12,13—17; Lk 20,20—26; Róm. 13,6.7.

Adós: Mt 18,23—35; Lk 7,40—43; 16,5—9.

Alamizsna: Mt 5,42; 6,1—4; 10, 41.42; 19,21; 25,40; Mk 9,41; 10,21; 12,41—44; Lk 3,11; 11,41; 12,33; 14,13.14; 18,22; 19,8; 21,1—4; Ap. Csel. 2,45; 3,2.3.10; 9,36; 10,2.4.31; 20,35; 24,17; Róm. 12,8.20; 1 Kor. 13,3; 16,1—3; 2 Kor. 8,1—15; 9,1—15; Ef. 4,28; Zsid. 13,16; Jak. 2,15.16; 1 Ján. 3,17.18.

Alap: Krisztus: 1 Kor. 3,10; Ef. 2,20; — apostolok: Jel. 21,19.20.

Alattvalók kötelességei: Róm. 13, 1—7; 1 Tessz. 5,12.13; 1 Tim. 2,1—3; Tit. 3,1.2; Zsid. 13,17; 1 Pét. 2,13—16.

Alázat: lényege: Lk 17,10; 1 Kor. 4,7; Fil. 2,3; 1 Tim. 1,15; — intés: Mt 18,3.4; 20,27; Jn 13,12—17; Róm. 12,16; 1 Kor. 4,6; Ef. 4,2; Fil. 2,3; Kol. 3,12; 1 Pét. 3,8; 5,5.6; Jak. 1,9.10; — Kr. példája: Fil. 2,5—11; — egyéb példák: Mt 8,8.9; Lk 1,38.48; 3,16; Ap. Csel. 20,19; 2 Kor. 10,1; Fil. 3,12; — áldása: Mt 11,25; 23,12; Lk 1, 48.52; 2 Kor. 7,6; Jak. 4,6.10.

Angyalok: Mt 18,10; 22,30; 25,31; 26,53; Zsid. 1,4—14; — megjelenésük: Lk 1,11—20.26—38; 2,9—15; Ap. Csel. 1,10.11; 10, 3—7; 12,7—11; 27,23; — angyali karok: Róm. 8,38; Ef. 1,21; 3,10; Kol. 1,16; — őrangyal: Mt 18,10.11; Ap. Csel. 12,15; — angyalok bukása: Lk 10,18; Júd. 6; Jel. 12,7—9.

Anya: Mt 10,37; 12,46—50; 15, 4—6; 19,19.29; Mk 4,31—35; 7,10—13; 10,19.29; Lk 2,19; 8,19—21; 14,26; 18,20; Jn 19,27.

Apostoli zsinat: Ap. Csel. 15, 1—35.

Apostolok: nevük és kiválasztásuk: Mt 10,1—4; Mk 3,13—19; Lk 6,12—16; Ap. Csel. 1,13.14; — első apostolok: Mt 4,18—22; Mk 1,16—20; Lk 5,1—11; Jn 1,35—51; — küldetésük: Mt 10,1—42; Mk 6,7—13; Lk 9, 1—6; 10,3—12; — versengésük: Mt 18,1—5; 20,20—28; Mk 9, 33—37; Lk 9,46—48; — hivatásuk: Mt 5,13—16; Lk 14,34.35; — Krisztus megvallása: Mt 16, 13—19; Jn 6,68.69; 20,28; — üldözésük megjövendölése: Mt 10,16—33; 23,34—36; Lk 12, 4—12; Jn 15,18—16,4; — küldetésük a világmisszióra: Mt 28,19.20; Mk 16,15—18; — Mátyás apostol választása: Ap. Csel. 1,15—26; — lefogatásuk: Ap. Csel. 5,17—42; — apostoli hivatás: 2 Kor. 3,4—11; Kol. 1,24—2,3; — apostoli sors: 1 Kor. 4,9—13; — apostoli jogok: 1 Kor. 9,4—14.

Aratás: Mt 10,37.38; 13,30; 25, 24.26; Mk 4,29; 19,21.22; Jn 4,34—38; Lk 10,2; 1 Kor. 9, 10.11; 2 Kor. 9,6; Gal. 6,8.9; Jak. 5,4; Jel. 14,15.16.

Atya: Ef. 6,2.4; Kol. 3,21; 1 Tessz. 2,11.12; 1 Ján. 2,13.14.

Állhatatosság: az imádságban: Mt 7,7—11; 10,22; 15,21—28; 24,13; Mk 7,24—30; 13,13; Lk 11,9—13; 18,1—8; 21,19; Ap. Csel. 1,14; Róm. 12,12; — a jóban: Mt 10,17—23; 14,13; 24,3—14; Mk 6,33; 13,3—13; Lk 9,11; 21,7—19; Jn 6,2; Ap. Csel. 11,23; 13,43; 1 Kor. 15, 1.2.58; Gal. 6,9.10; 1 Tessz. 3,8.9; 2 Tessz. 3,13; 2. Tim. 2,12; Zsid. 3,14; 6,11.12; 10,23; Jak. 5,11; Jel. 2,10.26.

Benedictus: Lk 1,68—79.
Béke: Isten ajándéka: Mt 5,9; 11,28—30; Lk 1,79; 2,29; Jn 14,27; 16,33; 1 Kor. 14,33; 2 Kor. 13,11; Ef. 2,14; 1 Tessz. 5,23; 2 Tessz. 3,16; — emberi törekvés gyümölcse: Mt 10,34. 35; Lk 12,51; Róm. 7,6.7; 12,18; 16,20; Ef. 4,3; 1 Tessz. 5,13; 2 Tim. 2,22; Zsid. 12,4; 1 Pét. 3,11; 2 Pét. 3,14; — jókívánság: Mt 10,12.13; Lk 2,14; 19,42; 24,36; Jn 20,19.21; Róm. 1,7; 2,10; 15,13.33; 1 Kor. 1,3; 2 Kor. 1,2; Gal. 6,16; Fil. 4,7; Kol. 3,15; 1 Pét. 1,2; Jel. 1,4.
Bizalom: Ef. 3,12; Zsid. 3,6.14; 1 Ján. 2,28; 3,21; 4,17; 5,14.
Böjt: Mt 4,2; 6,16—18; 9,14—17; 17,21; Mk 2,18—22; 9,29; Lk 2,37; 4,2; 5,33—39; 18,12; Ap. Csel. 13,2.3; 14,23; 27,9; 2 Kor. 6,5; 11,27.
Bölcs: Mt 7,24—27; 11,25; Lk 10,21; Jak. 3,13.
Bölcseség: Istené: Róm. 11,33; 16,27; 1 Kor. 1,21—25; 2,7; Ef. 3,10. — Krisztusé: Kol. 2,2.3; — helyes emberi b.: Ef. 1,17; 5,16; Kol. 1,9; Jak. 1,5; 3,17; — helytelen: Róm. 1,22; 1 Kor. 1,19—27; 2,1—6; 3,18. 19; 2 Kor. 1,12; Kol. 2,8; Jak. 3,15; — a Szentlélek adománya: 1 Kor. 12,8.
Búcsúbeszéd: Jézusé: Jn 14,1—16, 33; — szent Pálé: Ap. Csel. 20.17—38.
Bűnbánat: Mt 11,20—24; 12,41; Mk 6,12; Lk 10,13—16; 11,32; 13,1—5; 15,7.10; Ap. Csel. 3,19; 26,20; Jak. 4,8—10; 2 Pét. 3,9; Jel. 2,5.21—23; 9,20.21; 16,9.11.
Bűnös: Mt 9,10—13; Mk 2,15—17; Lk 5,29—32; 15,1.2; 1 Kor. 5,1—5.9—11; 2 Kor. 2,5—11.
Bűnös nő: Lk 7,36—50; Jn 8, 1—11.
Bűnrecsábítás: Mt 18,6—11; Mk 9,42—47; Lk 17,1—3; Tit. 1, 10.11.

Egyetértés: 1 Kor. 1,10; Ap. Csel. 2,46; 2 Kor. 13,11; Fil. 1,27; 2,2; 4,2; 1 Pét. 3,8.
Egyház: lényege: Isten új-szöv. népe: Mk 14,24; Ap. Csel. 3,25; Róm. 1,7; 4,16.17; 9,6.27; 2 Kor. 6,16.18; Gal. 3,7; 4,24; 6,16; Ef. 1,18; 2,21; 5,27; Zsid. 2,16; 8,8; 12,23; 16,16; 1 Pét. 2,9.10; Jel. 1,6; 2,9; 7,4—12; 13,7; 14,1—5; — a jó Pásztor nyája: Mt 26,31; Jn 10,12—18; 21,15—17; Ap. Csel. 20,28; 1 Pét. 2,25; 5,2—4; Zsid. 13,20; — Isten építménye: 1 Kor. 3, 9—17; Ef. 2,20—22; 1 Tim. 3,15; Zsid. 3,2—6; 8,2; 10,21; 1 Pét. 2,5; Jel. 3,12; — Kr. jegyese: Mt 9,15; 22,1—14; 25,1—13; Lk 12,36; Jn 3,29; 2 Kor. 11,2; Ef. 5,30—32; Jel. 19,7—9; 21,2.9; 22,17; — lásd Kr. Titokzatos Teste; tulajdonságai: egységes: Jn 10,16; 15,1—8; 16,1; 17,20—26; 21,15—17; Ap. Csel. 2,42—47; 4,32; Róm. 12,4.5; 15,6; 1 Kor. 1,10; 3,11; 10,17; 12,1—26; 2 Kor. 11,2; Gal. 1,8; 3,28; Ef. 2,14—22; 4,4—6; Fil. 1,27; 2,1—4; Kol. 3,15; Tit. 3,10; 1 Ján. 2,22; 4,1—3; lásd Péter; — szent: Jn 17,7; 1 Kor. 3,17; Ef. 2,22; 5,26.27; 1 Tessz. 5,23; Zsid. 12,10; 10,10—18; — apostoli: lásd Apostolok; — egyetemes: Mt 24,14; 28, 19.20; Mk 16,15; — jók és rosszak együtt: Mt 13,24—30; 36—43.47—50; 18,15—18; 25, 1—13; Ap. Csel. 20,30; Fil. 3,18; — fogyhatatlan: Mt 16,18; 28,30; Lk 1,32.33; Jn 14,16; — tévedhetetlen: Mt 28,20; Jn 14,16—18; 16,13—15; 1 Tim. 3,15.
Ellenségszeretet: Mt 5,43—48; 26,47—56; Mk 14,43—49; Lk 6,27.28.32—36; 22,47—53; 23, 34; Jn 18,2—12; Ap. Csel. 7,60; Róm. 12,20.21; 1 Kor. 4,12.13; 1 Tessz. 5,15; 1 Pét. 3,9.
Engedelmesség: Isten iránt: Mt 21,28—30; Ap. Csel. 4,19; 5,32; Róm. 1,5; 6,16.17; 10,6.16; 16,19; 2 Kor. 7,15; 9,13; 10,5.6; Gal. 3,1; Zsid. 2,1—4; 5,8.9; 12,9; Jak. 4,7; 1 Pét. 1,2.14.22; egyházi előljárók iránt: Lk 10,16; 1 Kor. 11,16; 2 Kor. 2,9; Fil. 2,12; 1 Tessz. 5,12; Zsid. 13,17; — világi előljárók iránt:

Mt 17,24—27; 22,21; Jn 19,11; Ap. Csel. 23,5; Róm. 13,1—7; 1 Tim. 2,1.2; Tit. 3,1; 1 Pét. 2,13—17.
Engedetlenség: Mt 21,29.30; Ap. Csel. 7,39; Róm. 5,19; 2 Kor. 10,6; Gal. 5,7; 2 Tessz. 1,8.
Eukarisztia: lásd Oltáriszentség.
Evangéliumi tanácsok: életszüzesség: Mt 19,10—12; 25. 1—12; 1 Kor. 7,25—40; Jel. 14,1—5; — önkéntes szegénység és engedelmesség: Mt 19. 16—30; Mk 10,17—31; Lk 18. 18—30; Ap. Csel. 4,32—37.
Éberség, virrasztás: Mt 24,42—44; 25,1—13; 26,41; Mk 13,33—37; 14,38; Lk 12,35—40; 21,34—36; 1 Kor. 16,13; Ef. 6,18; Kol. 4,2; 1 Tessz. 5,6; 1 Pét. 5,8; Jel. 3,3; 16,15.
Élet: Isten szolgálatában: Róm. 6,11—23; — Krisztussal: Róm. 6,3—11; —keresztény é.: Zsid. 13,1—8.16—18; 1 Pét. 1,13—25; 3,8—17; — küzdelem: 1 Kor. 9,24—27; — mulandó: Jak. 4,13—17.
Életkenyere: Jn 6,22—71.
Élő víz: Jn 4,14; 7,37—39; Jel. 21,6; 22,1.17.

Feddés: Mt 18,15—17; Lk 17,3.4; Gal. 6,1; 1 Tessz. 5,14; 2 Tessz. 3,15; 2 Tim. 2,25; Zsid. 12,5.6.
Félelem: istenfélelem: Mt. 10,28; Róm. 11,20; 2 Kor. 4,7; 5,11; 7,1; Ef. 5,21; Kol. 3,22; Zsid. 4,1; 1 Pét. 1,17; 2,16; 3,2; Júd. 23; Jel. 14,7; 15,4; — f. isteni büntetéstől: Lk 12,21; 21,26; Róm. 3,9; 13,4; 2 Kor. 7,11; 1 Ján. 4,18; — Lk 1,74; Jn 14,1; Zsid. 2,15; — a szeretet: Róm. 8,15; 2 Tim. 1,7; 1Ján. 4,18
Föltámadás kérdése: Mt 22,23—33; Mk 12,18—27; Lk 20, 27—40; Jn 11,23—26; Ap. Csel. 4,2; 17,18; 23,6—8; 1 Kor. 15,12—19.35—49; Fil. 3,10.11; Kol. 2,12.13; 1 Tessz. 4,13—18.
Főpapi ima: Jn 17,1—26.

Gondolat, rossz: Mt 15,15—20; Mk 7,17—23; Róm. 1,21; 1 Kor. 3,20.
Gondviselés: Mt 6,25—34; 10, 19.20.28—31; Mk 13,11; Lk 12,4—7.22—31; 21,14.15.18; Ap. Csel. 14,16.17; 17,25; 27,24.34; Ef. 1,11; Kol. 1,17; Zsid. 1,3.
Gonosz, gonoszság: Mt 5,45; Ap. Csel. 24,15; Róm. 1,18.29; 2,8; 3,5; 6,13; Jak. 3,6; 2 Pét. 2,13; 1Ján. 5,17.
Gyűlölet: Mt 5,43.44; 6,24; 10,22; 24,10; Mk 13,13; Lk 6,27; 21,17; Jn 7,7; 15,18.19; 17,14; Róm. 7,15; 9,13; 12,9; Ef. 5,29; Zsid. 1,9; 1 Ján. 2,9—11; 3,15; 4,20; Jel. 2,6; 17,16.
Halottföltámasztás: Mt 9,18—26; Mk 5,21—43; Lk 7,11—17; 8, 40—56; Jn 5,21; 11,38—44; Ap. Csel. 20,10—12.

Harsona: Mt 24,31; 1 Kor. 15,52; 1 Tessz. 4,16; Jel. 4,1; 8,2. 6—12; 9,1.13.14.
Hálaadás: Jézus hálaadása: Mt 11,25—30; Lk 10,21.22; lásd Oltáriszentség alapítása; — az Apostol h.: Róm. 1,8; 6,17; 1 Kor. 1,4.14; 10,30; 14,18; 2 Kor. 2,14; 8,16; 9,15; Ef. 1, 15.16; Fil. 1,3; Kol. 1,3; 1 Tessz. 1,2; 2,13; 3,9 2 Tessz. 1,3; 2,13; 1 Tim. 1,12; Filem. 4; — hívek h.: 1 Kor. 11,24; 2 Kor. 1,11; 4,15; 9,11.12; Ef. 5,4.20; Fil. 4,6; Kol. 1,12; 4,2; 1 Tessz. 5,18; 1 Tim.. 2,1; 4,3; Jel. 4,9; 7,12; 11,17.
Hálátlanság: Lk 6,35; 17,11—19; 2 Tim. 3,2.
Házasság: szentsége, tisztasága: Ef. 5,21—23; 1 Tessz. 4,3—8; Zsid. 13,4; — erkölcsi jósága: 1 Tim. 4,1—5; 5,14; — fölbonthatatlansága: Mt 19,1—12; Mk 10,1—12; Róm. 7,2; 1 Kor. 7, 10.11; — második házasság: Róm. 7,2—4; 1 Kor. 7,39; 1 Tim. 5,11—16; — házasság pogánnyal: 1 Kor. 7,12—16; — házasság és szüzesség: Mt 19,10—12; 1 Kor. 7,25—38; — jogok és kötelességek: 1 Kor. 7,1—11; — keresztény asszony: 1 Pét. 3,1—7; — házasságtörés: Mt 5,27—32; 19,3—12; Mk 10,2—12; Lk 16,8; Róm. 7,3; — házsságtörő nő: Jn

8,1—11; — válólevél: Mt 5,32; Mk 10,4.
Hegyi beszéd: Mt 5,1—7,29; Lk 6,17—49.
Hit: lényege: Zsid. 11,1—3; — szükségessége: Mk 16,16; Jn 3,36; 6,29; 8,24; 11,25—27; Ap. Csel. 4,12; Zsid. 11,6; 1 Ján. 3,23; 5,1.4.10; — ereje: Mt 9,2.22.29; 15,28; 17,20; 21,21. 22; Mk 5,34; 9,23; 10,52; 16, 17.18; Lk 7,50; 8,48; 17,6.19; 18,42; Jn 7,38.39; 11,25—27; 14,12; Ap. Csel. 3,16; Ef. 3, 12.17; 6,16; — megvallása: Mt 10,32.33; Mk 8,38; Lk 9,26; 12,8.9; Jn 20,24—29; Róm. 10, 9—13; 1 Tim. 6,12—16; — megigazulás hitből: Róm. 10, 5—13; Gal. 2,15—21; 3,1—9; 23—29; 5,1—6; — a hit örök élet: Jn 17,3; 1 Ján. 5,1—20; — hit, remény, szeretet: Róm. 5,1—5; 1 Kor. 13,13; Kol. 1, 4—5; — hit és jócselekedetek: Jak. 2,14—26; — nehéz idők a hit számára: 2 Tim. 3,1—9.
Hitetlenség: Jn 3,1—36; 5,31—47; 8,21—47; 10,22—39; 12,37—50; 15,18—27; 16,1—15; Róm. 11, 20.23; 1 Tim. 1,13; Zsid. 3,19.
Húsvéti vacsora: Mt 26,17—25; Mk 14,12—21; Lk 22,7—18. 21—23; Jn 13,1—31.

Igaz, igazság, (belső): Mt 1,19; 5,6.10.20.45; 6,1.33; 10,41; 13,17.43.49; 25,46; 27,19.24; Lk 1,6.75; 2,25; 14,14; 15,7; 16,15; 18,9.14; 23,47.50; Jn 16,8; Ap. Csel. 13,10; 17,31; 24,25; Róm. 3,5; 6,13.18—20; 9,30.31; 10,3—6.10; 14,17; 2 Kor. 5,21; 6,7.14; 9,9.10; 11,15; Ef. 4,24; 5,9; 6,14; Fil. 1,11; 3,6.9; 1 Tim. 6,11; 2 Tim. 3,16; 4,8; Zsid. 12,11; Jak. 3,18; 1 Pét. 2,24; 3,14; 2 Pét. 1,1; 2,5.21; 3,13; 1 Ján. 2,29; 3,7.10; Jel. 19,11; 22,11.
Igazságtalanság: 1 Kor. 6,7—9.
Igénytelenség, apostoli: Mt 10, 5—16; Mk 6,7—11; Lk 9,1—5.
Imádás: Mt 2,11; 4,10; Lk 4,8; Jn 4,20—24; 12,20; Ap. Csel. 8,27; Zsid. 1,6; Jel. 4,9—11; 5,11—14; 7,9—12; 11,16—18; 19,1—10.

Imádság: helyes: Mt 6,5—13; 1 Tim. 2,1—15; — állhatatos Mt 7,7—11; 15,21—28; Lk 11,5—13; 18,1—8; — apostoli: 1 Kor. 1,4—9; Ef. 1,15—23; 3,13—21; Fil. 1,3—11; 1 Tessz. 3,9—13; 2 Tessz. 1, 11.12; 3,1—5; Kol. 1,9—12; — meghallgatása: Mt 7,11; 18,19. 20; — intés imádságra: Jak. 1,5—8; 4,2.3; 5,13—18; — Jézus nevében: Jn 16,23—27; — hitvallás kegyelméért: Ap. Csel. 4,23—31; — főpapi Jn 17,1—26.
Irgalmasság: isteni példa: Mt 9, 36; Lk 6,36; Lk 6,36; Ef. 2, 4.8; 1 Ján. 3,16; — egyéb példák: Mt 18,23; Lk 10,30; 15,11; Ap. Csel. 9,36; — intés: Mt 6,2—4; 9,13; 12,7; Róm. 12,8; Kol. 3,12; 1 Pét. 3,8; — áldásai: Mt 5,7; 25,34; Ap. Csel. 10, 2.4.31; Jak. 2,13; 3,17.
Irígység: Mt 27,18; Mk 7,22; 15,10; Róm. 1,29; Fil. 1,15; 1 Tim. 6,4; Tit. 3,3.
Isten: mivolta: Jn 4,21—24; Ap. Csel. 14,8—20; 17,24—28; 1 Kor. 8,4—6; 1 Tim. 6, 14—16; 1 Ján. 1,5; 1 Ján. 4,8; — a világból fölismerhető: Róm. 1,19—23; — mindenütt jelen van: Ap. Csel. 17,27; — mindenható: Lk 1,37; — minden tőle származik és érte van: Róm. 11,33—36; 14,5—9; — irgalmassága: Lk 15,11—32; Ef. 2,1—10; — kegyelmi kiválasztása: Róm. 9,14—24; — igazságosságat Róm. 2,1—16; 2 Tessz. 1,3—12; Zsid. 4,11—13; Jel. 16,4—7; 19,1.2; — jósága: Ef. 2,1—10; Jak. 1,17—21; — szentsége: Jn 17,11; 1 Pét. 1,16; 1 Ján. 3,3; Jel. 3,7; 4,8; — hűsége: 1 Ján. 1,5—2,2; — szeretete: Jn 3, 16—21; Róm. 5,1—11; 8,31—39; Ef. 3,14—21; 1 Ján. 3,11—21; 4,9—21; — gazdagsága: Róm. 10,9—13; 11,33—36; — büntető ítélete: 2 Pét. 2,4—22; Jud. 3—8; — Atyánk: Mt 6,25—34; 7,7—12; Ef. 3,14—21; — vigaszunk: 2 Kor. 1,3—11; 2 Tessz. 2,16.17; — bizalom

Istenben: Mt 6,25—34; 10,26—33; Lk 12,22—34; 1 Pét. 5, 6—11; — lásd Szentháromság.
Isten országa, mennyek országa: Mt 4,23; 6,33; 13,1—52; 21,43; Mk 1,15; 4,1—34; 9,1; 10,15.23; 12,34; 14,25; 15,43; Lk 6,20; 7,28; 9,2.60.62; 13,28.29; 14,15; 16,16; 17,20.21; 18,16.17.29; 19,11; 21,31; 22,16; Jn 3,3.5; Ap. Csel. 1,3; 8,12; 14,22; 19,8; 20,25; 28,23; Róm. 14,17; 1 Kor. 4,20; 6,9.10; 15,50; Gal. 5, 21; Ef. 5,5; Kol. 4,11; 2 Tessz. 1,5.
Istentelen: Róm. 1,18—32; 2 Pét. 2,10—22; — kerülni kell őket: 1 Kor. 5,9—13; 2 Kor. 6,14—18; Tit. 1,10—16.

Jajok: Mt 11,20—24; 23,13—33; Lk 6,24—26; 10,13—16; 19, 41—44.
Jel: Jónás jele: Mt 12,38—42; 16,1—4; Lk 11,29—32; — égi: Mk 8,11—13.
Jótett, jótékonyság: Mt 10,41.42; Mk 9,41; Lk 12,33; Ap. Csel. 9,39; 2 Kor. 8,6—15; 9,6—12; 1 Tim. 6,18.19; Zsid. 13,16; 1 Ján. 3,17.18.
Józanság: 1 Tessz. 5,6—8; 1 Tim. 3,11; 1 Pét. 1,13; 4,7; 5,8.
Júdás árulása: Mt 26,14—16.21—25.47—56; Mk 14,10.11.18.21.43—49; Lk 22,3—6.21—23.47—53; Jn 13,21—30; 18,2—12; 1 Kor. 11,23.
Jutalom: Mt 10,41.42; 16,27; 20, 1—16; 25,14—30; Mk 9,41; Lk 14,12—14; 16,19—31; Róm. 12,19; Zsid. 11,26.

Kalászszedés: Mt 12,1—8; Mk 2,23—38; Lk 6,1—5.
Kapzsiság: Lk 12,13—21; Róm. 1,29; 1 Kor. 6,9.10; Ef. 5,3.5; Kol. 3,5; 1 Tim. 6,10; 2 Tim. 3,2; Zsid. 13,5; 2 Pét. 2,3.14.
Kárhozat: lásd Pokol.
Kegyelem: szükséges: Mt 11,25—27; 19,26; Mk 10,27; Lk 10, 21.22; 18,27; Jn 3,5.6; 6,44—47.65; 15,1—7; 1 Kor. 3,5—9; 2 Kor. 3,4.5; 5,18.19; Ef. 2, 8.9; Fil. 2,13; — Isten mindenkinek megadja a szükséges kegyelemet: Jn 1,16.17; Ap. Csel. 10,44—48; Róm. 3,21—26; 5,20; 6,19—23; 1 Kor. 15,9.10; 2 Kor. 12,7—10; Gal. 1,15; Ef. 2,1—10; Jak. 4,5—10; — Krisztus kegyelme: Jn 1,14—17; Róm. 3,21—26; 8,12—17; 1 Kor. 15,10.11; Ef. 2,1—10; — megszentelő k.: Róm. 5,1—5; 6,23; 8,15—17; 29.30; Ef. 2,4.5; 4,23.24; Tit. 3,4—7; — a k. elhanyagolása: Mt 11,20—24; 23,37.38; 25,14—30; 2 Kor. 6,1.2; Fil. 2,12—16; 1 Tim. 4,14; 2 Tim. 2,1; 2 Pét. 3,17.18.
Kenyérszaporítás: Mt 14,13—21; 15,32—39; Mk 6,31—44; 8,1—10; Lk 9,10—17; Jn 6,1—15.
Kevélység: Mt 23,1—12; Mk 12, 38—40; Lk 14,11; 18,14; 20, 45—47; 22,24—30; Ap. Csel. 12,22.23; Róm. 12,16; Fil. 2,3.
Képmutatás: Mt 6,2.5.16; 7,5; 15,7; 22,18; 23,13—33; 24,51; Mk 7,6; 12,15; Lk 6,42; 12, 1.56; 13,15; Gal. 2,13; 1 Pét. 2,1.
Kiközösítés: Jn 9,22.34; 12,42 16 2; Róm. 9,3; 1 Kor. 5,5; 16,22; Gal. 1,8; 1 Tim. 1,20.
Kísértés: Mt 4,1—11; 26,41; Mk 1,12.13; 14,38; Lk 4,1—13; 22,40.46; 1 Kor. 10,13; Gal. 4,14; Ef. 6,11—17; 1 Tessz. 3,5; 1 Tim. 6,9; Zsid. 3,8; Jak. 1,2.12—15.
Kiválasztás az üdvösségre: Mt 19,13—15; 22,1—14; 24,15—22; 25,31—46; Mk 10,13—16; 13, 14—20; Lk 13,28—30; 18,15—17;21,20—24; Róm. 8,33; 11,2. 5.26.27; 16 13; Ef. 1,4; Kol. 3,12; 2 Tessz. 2,13.14; 2 Tim. 2,10; Tit. 1,1; 1 Pét. 1,1.2; 2,9; 2 Pét. 1,10; 2 Ján. 1,1; Jel. 17,14.
Krisztus követése: Mt 16,24.25; Mk 8,34—37; Lk 9,23—27; 14, 25—35; 1 Kor. 4,14—16; Fil. 2,5—11; 3,7—11; 1 Pét. 1,13—2,10; — áldozatot követel: Mt 8,18—22; 10,26—42; 16,24—26; 18,8—10; — jutalma: Mt 19, 27—29; — föltételei: Mt 8, 18—22; Lk 9,57—62.

Krisztus Titokzatos Teste: Róm. 12,3—8; 1 Kor. 12,12—27; Ef. 1,22.23; 5,29.30; Kol. 1,18.

Lelkiismeret: Ap. Csel. 23,1; 24,16; Róm. 2,15; 9,1; 13,5; 1 Kor. 8,7—12; 10,25—29; 2 Kor. 1 12; 4,2; 5,11; 1 Tim. 1,5.19; 3,9; 4,2; 2 Tim. 1,3; Tit. 1,15; Zsid. 9,9.14; 10,22; 13,18; 1 Pét. 3,16.21.

Magány: Mt 3,1—6; 4,1; 8,28—34; 14,13.15.23; 15,33; Mk 1,1—6. 12.35.45; 3,13; 5,1—20; 6,31. 32.35; 8,4; Lk 1,80; 3,1—6; 4,2.42; 5,16; 6,12; 8,26—39; 9,12; 15,4; Jn 11,54.

Magnificat: Lk 1,46—55.

Megátalkodottság: Mt 11,20—24; 23,34—39; Lk 10,13—15; 13 34.35; 19,41—44; Jn 8,21—30; 12,37—43.

Megbocsátás: Mt 6,12.14.15; 18, 15—22; Mk 11,25.26; Lk 11,4; 17,3.4; 23,34; Ap. Csel. 2,38; 5,31; 10,43; 13,38; 26,18; Ef. 1.7; Zsid. 9,22.

Megbotránkoztatás: Mt 5,29.30; Róm. 14,13—15,6; 1 Kor. 8, 9—13; 2 Kor. 6,3—10; lásd Bűnrecsábítás.

Meghívás az üdvösségre: Mt 4,18—22; 9,9.13; 20,16; 22, 1—14; Mk 1,16—20; 2,13.14; Lk 5,27.28.32; 14,16—24; Jn 1,35—51; 15,16.19; Róm. 1, 6.7; 8,28.30; 11,29; 1 Kor. 1,2.9.26; 7,17—24; Gal. 1, 6.15; 5,8.13; Ef. 1,18; 4,1.4; Fil. 3,14; Kol. 3,15; 1 Tessz. 2,12; 4,7; 2 Tessz. 1,11; 2,14; 2 Tim. 1,9; Zsid. 3,1; 9,15; 1 Pét. 1,15; 2,9; 3,9; 5,10; 2 Pét. 1,3.10; Jel. 19,9.

Megtérés: Lk 15,11—32; 23,40—43; Jak. 5,19.20; — szent Pál megtérése: Ap. Csel. 9,1—19.

Mennyek országa: lásd Isten országa.

Miatyánk: Mt 6,9—13; Lk 11, 1—4.

Munka: apostoli: Mt 9,36—39; 10,5—16; Mk 6,7—11; Lk 9, 1—6; 10,1—12; 1 Kor. 3,8.9; — kötelesség: Mt 20,1—16; 24, 45—51; Lk 12,41—46; 17,7—10; Ap. Csel. 20,35; Ef. 4,28; 1 Tessz. 4,11.12; 2 Tessz. 3, 10—12.

Okos, okosság: Mt 10,16; 11,25; 25,1—13; Lk 6,47—49; 10,21; 12,42; 16,8; Róm. 12,16; 1 Kor. 4,10; Kol. 4,5.

Olajjal megkenés: Mt 26,7; Mk 6,13; 14,3; Lk 7,38.39.46; Jn 12,3; — utolsókenet szentsége: Jak. 5,14.

Oltáriszentség: megigérése: Jn 6,48—71; — alapítása: Mt 26, 26—29; Mk 14,22—25; Lk 22,19—23; 1 Kor. 10,16.17.21; 11,23—30.

Önmegtagadás: Mt 16,24; Mk 8,34; Lk 9,23.

Önvizsgálat: 1 Kor. 11,28; 2 Kor. 13,5; Gal. 6,4.

Ördögök: Mt 8,16.28—34; 9,32—34; 10,1; 12,22—24; 17,14—21; Mk 1,23—27.32—34; 3,11.12.15. 22; 5,1—20; 9,14—29; Lk 4, 33—36.41; 6,18; 7,21; 8,2.26—39; 9,37—42; 10,18—20; 11, 14—16; Ap. Csel. 8,7; 16,18; 19,11.12.

Öröm: Isten kegyelme miatt: Mt 9,15; Lk 1,47; 2,10; 15,6.9. 10.32; 19,6; Jn 8,56; 15,11; Ap. Csel. 14,17; Róm. 14,17; 15,13; Gal. 3,22; 1 Tessz. 1,6; 5,16; — a hívek közösségében: Ap. Csel. 2,46; 16,34; Róm. 12,15; 2 Kor. 7,4; Fil. 3,1; 4,4; 1 Ján. 1,3.4; — az örök boldogság reménye miatt: Mt 5,12; 25,21; 1 Ján. 16,20—23; 1 Pét. 1,8; Júd. 24; Jel. 19,6—8; — a szenvedés és üldözés miatt: Mt 5,5—12; Lk 6,22.23; Ap. Csel. 13,52; 2 Kor. 6,4; 7,4; 8,2; Fil. 2,17.18; Kol. 1,24; 1 Tessz. 1,6; Jak. 1,2; 1 Pét. 4,12.13.

Özvegy: Mk 12,41—44; Lk 21, 1—4; Ap. Csel. 6,1; 9,39—41; 1 Kor. 7,8; 1 Tim. 5,3—16; Jak. 1,27; Jel. 18,7.

Pap: Krisztus főpapsága: Zsid. 4,14—5,10; 6,20—7,3; — az igazi pap: Ap. Csel.. 20,17—35; 1 Kor. 4,1—5; 2 Kor. 6,3—10; 1 Tessz. 2,3—12; 1 Tim. 3, 1—13; Tit. 1,5—9; — hivatása: Mt 5,11—16; Kol. 1,24—2,3; — áldozatkészsége: 1 Kor. 4,9—13;

— lelkipásztori okossága: 1 Kor. 9,19—23; 1 Tim. 5,1—6,2; Tit. 2,1—10; — bátorsága: 2 Tim. 4,1—5; — példakép: 1 Tim. 4,6—16; — a fiatal pap: 1 Tim. 4,12—16; — p. tiszteletet érdemel: 1 Tim. 5,17—22; — a hívek általános papsága: 1 Pét. 2,5.9; Jel. 1,6

Parancs, főparancs: Mt 22,34—40; Mk 12,28—34; Lk 10,25—28; Gal. 5,13.14; Jak. 2,8; Ján. 4, 21; 5,2.3; 2 Ján. 4—6.

Példaadás: Mt 5,13—16; Mk 4,21; 9,50; Lk 8,16; 11,33; 14,34.35; Jn 13,12—17; 1 Tessz. 4,11.12; Jak. 3,13; 1 Pét. 2,12.

Példabeszédek: dúsgazdag és Lázár: Lk 16,19—31; — elveszett bárány: Lk 15,1—7; — engedetlen testvérek: Mt 21,28—32; — farizeus és vámos: Lk 18, 9—14; — főhelyek: Lk 14, 7—14; — fügefa: Mt 24,32—36; — gazdag ember: Lk 12,16—21; — gonosz szőlőmunkások: Mt 21,33—46; — hűtlen intéző: Lk 16,1—9; — igazságtalan bíró: Lk 18,1—8; — irgalmas szamaritánus: Lk 10,30—37; — jó pásztor: Jn 10,1—16; — királyi menyegző: Mt 22,1—14; Lk 14,16—24; — konkoly: Mt 13, 24—43; — kovász: Mt 13, 33—35; — magvető: Mt 13, 3—9.18—23; Lk 8,4—15; — meghasonlott ország: Mt 12, 25—30; — mustármag: Mt 13,31—32; — növekedő vetés: Mk 4,26—29; — szívtelen szolga: Mt 18,23—35; — sziklára épített ház: Mt 7,26—27; Lk 6, 46—49; — szőlőmunkások: Mt 20,1—16; — szőlőtő: Jn 15, 1—8; — talentumok: Mt 25, 14—30; Lk 19,11—27; — tékozló fiú: Lk 15,11—32; — tíz szűz: Mt 25,1—13; — virrasztó házigazda: Mt 24,43—51.

Péter tagadása: Mt 26,31—35.58. 69—75; Mk 14,27—31.54.66—72; Lk 22,31—34.54—62; Jn 13, 36—38; 18,15—18.25—27.

Pokol, kárhozat: Mt 8,12; 13, 49.50; 22,13; 25,30.41—46; Lk 13,27.28; 16,23—31; Jn 3,36; Róm. 5,18; 8,1; 9,22.

Próféta: ószövetségi: 23,29—31; Lk 1,70; 7,28; 9,8; 11,49; 13,28; 16,29.31; 18,31; 24,25.27; Jn 1,45; 8,52.53; 9,17; Ap. Csel. 3,24.25; 7,42; 10,43; 13, 15.27; 24,14; 26,22.27; Róm. 1,2; 3,21; 11,3; 1 Tessz. 2,15; Zsid. 1,1; Jak. 5,10; 1 Pét. 1,10; 2 Pét. 3,2; — újszövetségi: Mt 10,41; Ap. Csel. 11,27; 13,1; 21,10; 1 Kor. 12,28.29; 14,32.37.39; Jel. 10,7; 11,10.18; 16,6; 18,20.24; 22,6; — hamis: Mt 7,15—20; 24,11; 2 Pét. 2,1; 1 Ján. 4,1.

Rágalmazás: Lk 6,28; Róm. 1,30; 2 Kor. 12,20; 1 Pét. 2,1; 3,16.

Remény: alapja: Isten igérete: Róm. 8,24; 2 Tessz. 2,16; Zsid. 10,23; — Kr. megváltása: Mt 12,21; Jn 16,33; Róm. 14,14; 15,12; Ef. 3,12; Kol. 1,27; Zsid. 10,19; 1 Pét. 1,21; — tárgya: kegyelmi haladás: 1 Kor. 9,10; 2 Kor. 10,15; Fil. 1,6.20; — üdvösség: Róm. 5,2; 1 Kor. 15,19; Ef. 1,18; Kol. 1,5.27; 1 Pét. 1,3.4; 1 Ján. 2, 2.3; — tulajdonságai: bizalommal teljes: Róm. 8,24; 1 Kor. 1,8; 10,13; 2 Kor. 3,12; 5,5.6; Zsid. 6. 6,18.19; — éber: lásd Éberség; — állhatatos: Jn 16,33; Róm. 5,3.4; 8,25; 15,4; Kol. 1,23; 1 Tim. 4,10; Zsid. 3,6; 6,11; 10,23.35.36.

Részrehajlás: Jézus nem részrehajló: Mt 2,15—22; Mk 12, 13—17; Lk 20,20—26; — kerülése: 1 Tim. 5,21; Jak. 2, 1—13.

Szabadság: Isten fiainak sz.: Lk 1,74; Jn 8,32.36; Ap. Csel. 15,28.29; Róm. 6,18.22; 8,2.21; 1 Kor. 9,18.19; 10,23—31; 2 Kor. 3,17; Gal. 2,4; 4,1—7. 26—31; 5,1.13; Zsid. 13,5.6; Jak. 1,25; 2,12; — helytelen sz.: Róm. 3,8.31; 6,1.2; 15—23; 1 Kor. 8,9—13; Gal. 5,13.16; 1 Pét. 2,16; 2 Pét. 2,19.

Szegénység: ajánlása: Mt 5,3; 10,8—16; 19,21; Mk 6,8—11; 10,23—27; Lk 9,3—5; 10,4—12; 18,24—27; — gyakorlása: Mt 5,3; 8,19—22; Mk 12,41—44;

Lk 14,12—14; 18,28—30; Róm. 15,26.27; 2 Kor. 8,2—4; Jel. 2,9; — önkéntes sz. lásd Evangélium tanácsok.
Szelídség: Mt 5,5; 11,29; 21,5; 2 Kor. 10,1; Gal. 5,23; 6,1; Ef. 4,2; Kol. 3,12; 1 Tim. 6,11; Tit. 3,2; Jak. 1,21; 3,13; 1 Pét. 3,4.
Szentháromság: Mt 3,16—17; 28,19; Mk 1,10—11; Jn 14,15—17; Róm. 1,1—4; 8,11; 2 Kor. 1,21.22; 13,13; Ef. 1,17; 1 Pét. 1,2; 1 Ján. 5,7.
Szentlélek: istensége: Ap. Csel. 5,3.4; 1 Kor. 2,6—15; 12,4—11; — az igazság tanítója: Jn 14, 15—17.26; 15,26.27; 16,7—15; — megszentelő: Róm. 15,16—19; 1 Kor. 6,11; — ajándékai: 1 Kor. 12,1—11; 14,1—25; — élet a Lélek szerint: Gal. 5, 16—25; — lélek és test ellentéte: Róm. 7,14—25; 8,1—11; — bűnök a Sz. ellen: Mt 12,31.32; Mk 3,28.29; — a Sz. megjelenései: Mt 3,16; Jn 1,32.33; Ap. Csel. 2,1—41.
Szenvedés: nevelő hatása: Zsid. 12,4—13; — Krisztushoz tesz hasonlóvá: 2 Kor. 4,8—12; Fil. 3,10; 1 Pét. 4,12—19; — vígasztalás a sz.-ben: 1 Pét. 3,14.17; 2 Kor. 1,5.7; 4,8—5,10; — sz. a testvérekért: Kol. 1,24—29; 2 Tim. 1,8; — türelmes elviselése: Jak. 5,10; — Jézus megjövendöli szenvedését: Mt 16,21—23; 17,22.23; 20, 17—19; Mk 8,31—33; 9,30—32; 10,32—34; Lk 9,22.43—45; 18, 31—34.
Szeretet: parancsa: Mt 22,34—40; Mk 12,28—34; Lk 10,25—28; Jn 13,34.35; 15,9—12; Gal. 5, 13.14; Jak. 2,8; 1 Ján. 4,21; 5,2.3; 2 Ján. 4—6; — himnusza: 1 Kor. 13,1—13; — intés a sz.-re: 2 Ján. 4—6; — felebaráti szeretet: Mt 25,34—46; Lk 10,30—37; Jn 13,33—35; 15,12—17; Róm. 12,9—21; 13,8—10; Gal. 5,13—15; 1 Ján. 3,11—24; 4,7—21; 1 Pét. 1, 22—25.
Szolgálat: apostoli, tanítói: Róm. 5,7; 12,4; 1 Kor. 4,1; 12,5; 2 Kor. 3,6—11; 5,18; Ef. 3,9; 4,11; — alázatos: Mt 20,26—28; Lk 17,10; 1 Pét. 4,11; 5,2.3; — buzgó: Mt 25,21; Lk 12,37; Ap. Csel. 20,24; 1 Tim. 4,6; — a hívek istenszolgálata: Mt 4,10; 6,24; Róm. 7,6; Ef. 6,6; Kol. 3,24; 1 Tessz. 1,9; Zsid. 9,14; 12,28; Jel. 22,3; — testvéri sz.: Gal. 5,13; Zsid. 6,10; 1 Pét. 4,10.
Szombat: Mt 12,1—13; 24,20; 28,1; Mk 1,21; 2,23—28; 3,1—5; 15,42; 16,1; Lk 6,1—10; 13, 10—17; 14,1—6; 23,54—56; Jn 5,1—15; 7,14—24; 9,14—16; 19,31; Ap. Csel. 13,14.27.42; 15,21; 16,13; 17,2; 18,4; Kol. 2,16.
Szomorúság: Mk 10,22; Lk 18,23; 22,45; 24,17; Jn 16,6.20; 2 Kor. 7,9—11; 1 Tessz. 4,13; Zsid. 12,11.

Tanuság: Mt 3,11.12; 8,4; 10,18; 15,19; 18,16; 19,18; 24,14; 26, 59—61; Mk 1,7.8; 6,11; 10,19; 14,55—59; Lk 3,15—18; 18,20; 22,71; Jn 1,7.15.19—34; 5,31—47; 8,13—18; 19,35; Ap. Csel. 22,18; 1 Kor. 1,6; 2,1; 2 Kor. 1,12; 2 Tessz. 1,10; 2 Tim. 1,8; Tit. 1,13; Zsid. 3,5; 11, 2.5; 1 Ján. 5,6—11; 3 Ján. 12; Jel. 1,9; 6,9; 11,7; 12,11; 19,10; 20,4.
Talentumok: Mt 25,14—30; Lk 19,11—28.
Templomadó: Mt 17,24—27.
Templom megtisztítása: Mt 21, 12.13; Mk 11,15—17; Lk 19, 45.46; Jn 2,13—27.
Tisztaság: Mt 5,8; 2 Kor. 6,16; Gal. 5,16—19.24; 1 Tessz. 4, 3—5.7.8; 1 Pét. 2,11.
Tökéletesség: Mt 5,48; 19,16—22; Mk 10,17—22; Lk 18,18—23; Róm. 12,2; Fil. 3,12.15; Kol. 1,28; 3,14; 4,12; Jak. 1,4.25; 3,2; 1 Ján. 2,5.
Töviskorona: Mt 27,27—30; Mk 15,16—19; Jn 19,2.3.
Türelem: Mt 18,26.29; Róm. 2,4; 8,25; 15,4.5; 2 Kor. 6,4; Gal. 5,22; Ef. 4,2; Kol. 1,11; 3,12; 1 Tessz. 5,14; 2 Tessz. 3,5; 1 Tim. 6,11; 2 Tim. 4,2; Tit. 2,2; Zsid. 6,12; Jel. 2,19; 3,10.

Utolsóitélet: Mt 13,41—43; 25, 31—46; 1 Tessz. 5,1—9; 2 Pét. 3,3—13; Jel. 20,11—15; — különitélet: Róm. 2,5—8; Zsid. 9,27.

Vakok: Mt 9,27—31; 15,14; 20, 29—34; 21,14; 23,16; Mk 8,22—26; 10,46—52; Lk 6,39; 7,21; 18,35—43; Ján. 5,3; 9,1—41; Ap. Csel. 13,11; Róm. 2,19; 2 Pét. 2,9; Jel. 3,17.

Vámos: Mt 9,9; Mk 2,14; Lk 5,27; 19,1—10.

Vendégbarátság: Lk 14,12—14; Róm. 12,13; 1 Tim. 5,10; Tit. 1,8; Zsid. 13,2; 1 Pét. 4,9; 2 Ján. 10.

Virrasztás: lásd Éberség.

Visszaesés a bűnbe: Mt 12,42—45; Lk 11,24—26; Jn 5,14; 8,11; Zsid. 6,1—8; 10,26—31; 2 Pét. 2,20—22.

Zarándokok: 2 Kor. 5,6; Zsid. 11,13; 1 Pét. 2,11.

Rövidítések.

Ószövetségi könyvek:

Gen.	Genezis
Exod.	Exodus
Lev.	Levitikus
Num.	Numeri
Deut.	Deuteronomium
Józs.	Józsue
1 Kir.	Sámuel 1.
2 Kir.	Sámuel 2.
3 Kir.	Királyok 3.
4 Kir.	Királyok 4.
Péld.	Példabeszédek
Tób.	Tóbiás
Jób	Jób
1 Krón.	Krónikák 1.
2 Krón.	Krónikák 2.
Zsolt.	Zsoltárok
Bölcs.	Bölcseség
Sir.	Jézus Sirák fia
Iz.	Izaiás
Jer.	Jeremiás
Ezek.	Ezekiel
Dán.	Dániel
Mik.	Mikeás
Oz.	Ozeás
Joel	Joel
Ám.	Ámosz
Agg.	Aggeus
Hab.	Habakuk
Zak.	Zakariás
Mal.	Malakiás
1 Mak.	Makkabeusok 1.
2 Mak.	Makkabeusok 2.

Újszövetségi könyvek:

Mt	Sz. Máté evangéliuma
Mk	Sz. Márk evangéliuma
Lk	Sz. Lukács evangéliuma
Jn	Sz. János evangéliuma
Ap. Csel.	Apostolok Cselekedetei
Róm.	Római levél
1 Kor.	1. korintusi levél
2 Kor.	2. korintusi levél
Gal.	Galata levél
Ef.	Efezusi levél
Fil.	Filippi levél
Kol.	Kolosszei levél
1 Tessz.	1. tesszalonikai levél
2 Tessz.	2. tesszalonikai levél
1 Tim.	Timóteushoz írt 1. levél
2 Tim.	Timóteushoz írt 2. levél
Tit.	Tituszhoz írt levél
Filem.	Filemonhoz írt levél
Zsid.	Zsidókhoz írt levél
Jak.	Sz. Jakab levele
1 Pét.	Sz. Péter 1. levele
2 Pét.	Sz. Péter 2. levele
1 Ján.	Sz. János 1. levele
2 Ján.	Sz. János 2. levele
3 Ján.	Sz. János 3. levele
Júd.	Sz. Júdás levele
Jel.	Jelenések könyve

Szent szakaszok jegyzéke.

Az egyházi év ünnepei:	Szentlecke:	Evangélium:
Ádvent 1. vasárnapja	Róm. 13,11—14	LK 21,25—33
2. vasárnapja	Róm. 15,4—13	Mt 11,2—10
3. vasárnapja	Fil. 4,4—7	Jn 1,19—28
4. vasárnapja	1 Kor. 4,1—5	Lk 3,1—6
Karácsony vigíliája	Róm. 1,1—6	Mt 1,18—21
Karácsony 1. szentmiséje	Tit. 2,11—15	Lk 2,1—14
2. szentmiséje	Tit. 3,4—7	Lk 2,15—20
3. szentmiséje	Zsid. 1,1—12	Jn 1,1—14
Karácsony utáni vasárnap	Gal. 4,1—7	Lk 2,33—40
Újév (Urunk körülmetélése)	Tit. 2,11—15	Lk 2,21
Jézus szent neve	Ap. Csel. 4,8—12	Lk 2,21
Vízkereszt vigíliája	Gal. 4,1—7	Mt 2,19—23
Vízkereszt	Iz. 60,1—6	Mt 2,1—12
Szentcsalád ünnepe	Kol. 3,12—17	Lk 2,42—52
Vízkereszt utáni 1. vasárnap	Róm. 12,1—5	Lk 2,42—52
2. vasárnap	Róm. 12,6—16	Jn 2,1—11
3. vasárnap	Róm. 12,16—21	Mt 8,1—13
4. vasárnap	Róm. 13,8—10	Mt 8,23—27
5. vasárnap	Kol. 3,12—17	Mt 13,24—30
6. vasárnap	1 Tessz. 1,2—10	Mt 13,31—35
Hetvened vasárnap	1 Kor. 9,24—10,5	Mt 20,1—16
Hatvanad vasárnap	2 Kor. 11,19—12,9	Lk 8,4—15
Ötvened vasárnap	1 Kor. 13,1—13	Lk 18,31—43
Hamvazószerda	Joel 2,12—19	Mt 6,16—21
Nagyböjt 1. vasárnapja	2 Kor. 6,1—10	Mt 4,1—11
2. vasárnapja	1 Tessz. 4,1—7	Mt 17,1—9
3. vasárnapja	Ef. 5,1—9	Lk 11,14—28
4. vasárnapja	Gal. 4,22—31	Jn 6,1—15
Szenvedés vasárnapja	Zsid. 9,11—15	Jn 8,46—59
Virágvasárnap	Fil. 2,5—11	Passio Mt 26; 27
Nagykedd	Jer. 11,18—20	Passio Mk 14; 15
Nagyszerda	Iz. 53,1—12	Passio Lk 22; 23
Nagycsütörtök	1 Kor. 11,20—32	Jn 13,1—15
Nagypéntek	—	Passio Jn 18; 19
Nagyszombat	Kol. 3,1—4	Mt 28,1—7
Húsvétvasárnap	1 Kor. 5,7—8	Mk 16,1—7
Húsvéthétfő	Ap. Csel. 10,37—43	Lk 24,13—35
Fehérvasárnap	1 Ján. 5,4—10	Jn 20,19—31
Húsvét utáni 2. vasárnap	1 Pét. 2,21—25	Jn 10,11—16
3. vasárnap	1 Pét. 2,11—19	Jn 16,16—22
4. vasárnap	Jak. 1,17—21	Jn 16,5—14
5. vasárnap	Jak. 1,22—27	Jn 16,23—30
Urunk mennybemenetele	Ap. Csel. 1,1—11	Mk 16,14—20
6. vasárnap	1 Pét. 4,7—11	Jn 15,26—16,4
Pünkösd vigíliája	Ap. Csel. 19,1—8	Jn 14,15—21
Pünkösdvasárnap	Ap. Csel. 2,1—11	Jn 14,23—31
Pünkösdhétfő	Ap. Csel. 10,42—48	Jn 3,16—21
Szentháromság vasárnapja	Róm. 11,33—36	Mt 28,18—20

Az egyházi év ünnepei:	Szentlecke:	Evangélium:
Pünkösd utáni 1. vasárnap	1 Ján. 4,8—21	Lk 6,36—42
Úrnapja	1 Kor. 11,23—29	Jn 6,56—59
2. vasárnap	1 Ján. 3,13—18	Lk 14,16—24
Jézus sz. Szíve	Ef. 3,8—19	Jn 19,31—37
3. vasárnap	1 Pét. 5,6—11	Lk 15,1—10
4. vasárnap	Róm.68,18—23	Lk 5,1—11
5. vasárnap	1 Pét. 3,8—15	Mt 5,20—24
6. vasárnap	Róm. 6,3—11	Lk 16,1—9
7. vasárnap	Róm. 6,19—23	Mt 7,15—21
8. vasárnap	Róm. 8,12—17	Mk 8,1—9
9. vasárnap	1 Kor. 10,6—13	Lk 19,41—47
10. vasárnap	1 Kor. 12,2—11	Lk 18,9—14
11. vasárnap	1 Kor. 15,1—10	Mk 7,31—37
12. vasárnap	2 Kor. 3,4—9	Lk 10,23—37
13. vasárnap	Gal. 3,16—22	Lk 17,11—19
14. vasárnap	Gal. 5,16—24	Mt 6,24—33
15. vasárnap	Gal. 5,25—6,10	Lk 7,11—16
16. vasárnap	Ef. 3,13—21	Lk 14,1—11
17. vasárnap	Ef. 4,1—6	Mt 22,34—46
18. vasárnap	1 Kor. 1,4—8	Mt 9,1—8
19. vasárnap	Ef. 4,23—28	Mt 22,1—14
20. vasárnap	Ef. 5,15—21	Jn 4,46—53
21. vasárnap	Ef. 6,10—17	Mt 18,23—35
22. vasárnap	Fil. 1,6—11	Mt 22,15—21
Krisztus Király	Kol. 1,12—20	Jn 18,33—37
23. vasárnap	Fil. 3,17—4,3	Mt 9,18—26
24. vasárnap	Kol. 1,9—14	Mt 24,15—35

Szentek ünnepei	Szentlecke:	Evangélium
Szeplőtelen fogant. (dec. 8)	Péld. 8,22—35	Lk 1,26—28
Sz. István vértanu (dec. 26)	Ap. Csel. 6,8—7,59	Mt 23,34—39
Sz. Margit (jan. 18)	2 Kor. 10,17—11,2	Mt 25,1—13
Gyertyaszentelő B.A. (febr.2)	Mal. 3,1—4	Lk 2,22—32
Sz. József (márc. 19)	Sir. 45,1—6	Mt 1,18—21
Gyümölcsoltó B.A. (márc. 25)	Iz. 7,10—15	Lk 1,26—38
Ker. sz. János (jún. 24)	Iz. 49,1—7	Lk 1,57—68
Sz. László király (jún. 27)	Bölcs. 10,10—14	Lk 12,35—40
Sz. Péter és Pál (jún. 29)	Ap. Csel. 12,1—11	Mt 16,13—19
Nagyboldogasszony (aug. 15)	Júd. 13,22—25	Lk 1,41—50
Sz. István király (aug. 20)	Sir. 31,8—11	Lk 19,12—26
Kisboldogasszony (szept. 8)	Péld. 8,22—35	Mt 1,1—16
Magy. Nagyasszonya (okt. 8)	Sir. 24,23—31	Lk 1,26—28
Mindenszentek (nov. 1)	Jel. 7,2—12	Mt 5,1—12
Halottaknapja (nov. 2) 1.	1 Kor. 15,51—57	Jn 5,25—29
2.	2 Mak. 12,43—46	Jn 6,37—40
3.	Jel. 14,13	Jn 6,51—55
Sz. Imre herceg (nov. 5)	Bölcs. 4,7—17	Lk 12,35—40
Sz. Erzsébet (nov. 19)	Péld. 31,10—31	Mt 13,44—52

Tartalomjegyzék.

Előszó 5
Bevezetés 6
Az Újszövetségi Szentírás 9
A négy evangélium 10
Szent Máté evangéliuma 11
Szent Márk evangéliuma 87
Szent Lukács evangéliuma 133
Szent János evangéliuma 209
Az Apostolok Cselekedetei 269
Szent Pál apostol levelei 345
A római levél 350
Az első korintusi levél 385
A második korintusi levél 417
A galata levél 437
A efezusi levél 450
A filippi levél 461
A kolosszei levél 470
Az első tesszalonikai levél 486
A második tesszalonikai levél 486
A Timoteushoz írt első levél 490
A Timoteushoz írt második levél 500
A Titushoz írt levél 506
A Filemonhoz írt levél 511
A zsidókhoz írt levél 514
A Katolikus Levelek 541
Szent Jakab levele 541
Szent Péter első levele 551
Szent Péter második levele 561
Szent János első levele 566
Szent János második levele 574
Szent János harmadik levele 576
Szent Júdás levele 577
A Jelenések Könyve 581
Névmutató 621
Személynevek 621
Helynevek 626
Tárgymutató 629
Rövidítések 637
Szent szakaszok jegyzéke 638

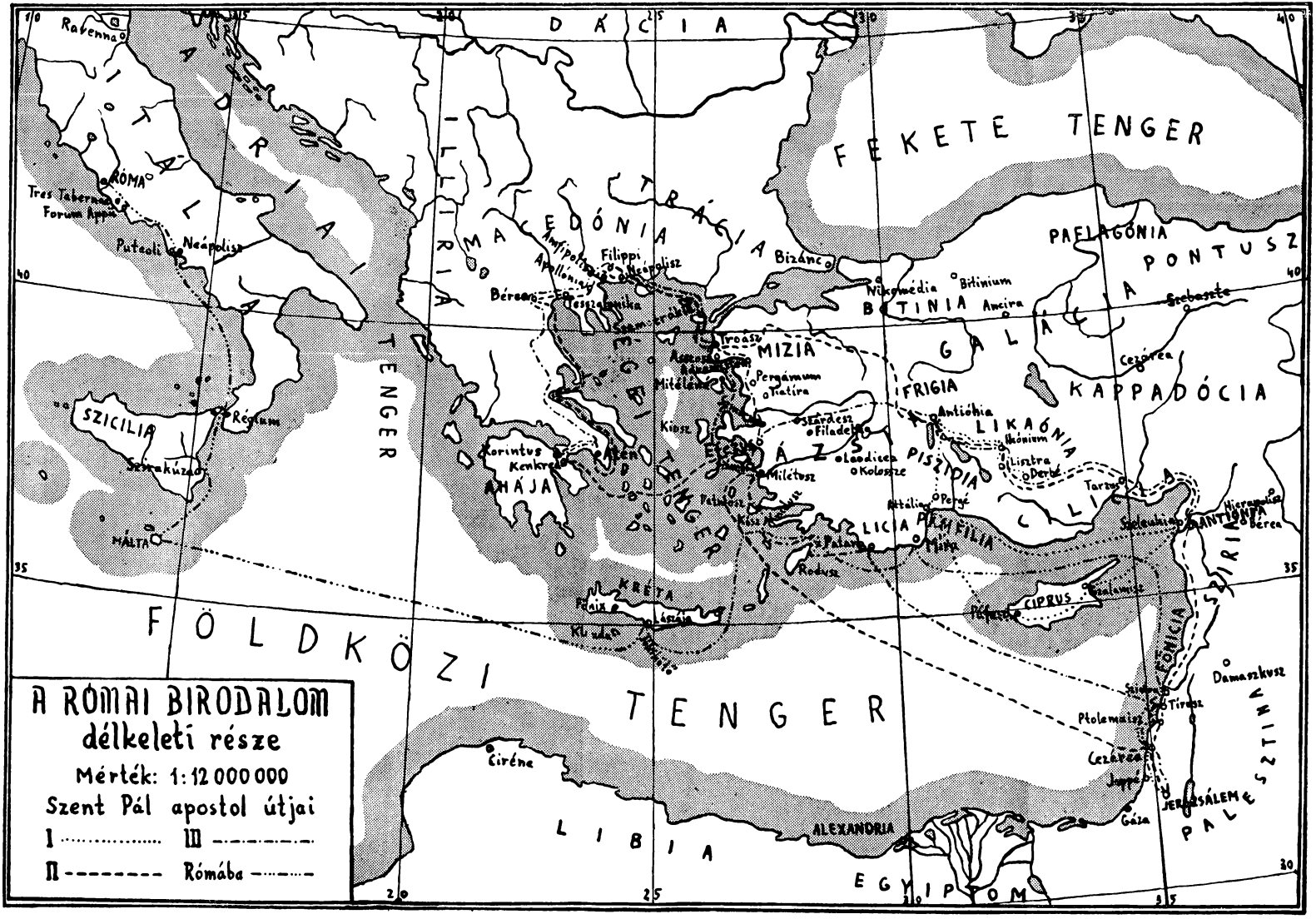
A RÓMAI BIRODALOM
délkeleti része
Mérték: 1:12 000 000
Szent Pál apostol útjai
I
II
III
Rómába
FÖLDKÖZI TENGER
FEKETE TENGER
ADRIAI TENGER
TIRRÉNI TENGER
DÁCIA
TRÁCIA
MAKEDÓNIA
MÍZIA
BITÍNIA
PAFLAGÓNIA
PONTUSZ
GALÁCIA
KAPPADÓCIA
FRÍGIA
LIKAÓNIA
PISZÍDIA
LÍCIA
PAMFÍLIA
CILICIA
SZÍRIA
FÖNÍCIA
PALESZTINA
ACHÁJA
KRÉTA
CIPRUS
LÍBIA
EGYIPTOM
Ravenna
RÓMA
Tres Tabernae
Forum Appii
Puteoli
Neápolis
SZICÍLIA
Rhégium
Syrakúzai
MÁLTA
Amphipolis
Apollónia
Filippi
Neápolis
Bizánc
Bérea
Thessalonika
Troasz
Assos
Adramyttion
Mitilénné
Pergámum
Thyatira
Nikomédia
Bithynium
Ancira
Szebaszte
Cezárea
Kios
Szardesz
Filadelfia
Laodicea
Kolosse
Antiókhia
Ikónium
Listra
Derbé
Tarzus
Milétosz
Korinthus
Kenkreä
Athén
Patara
Kasz
Attália
Perge
Mira
Palatos
Rodusz
Szelevkia
Antiókhia
Hierapolis
Bérea
Fair Havens
Lasea
Kaukana
Kréta
Kaukana
Cipruszi Páfosz
Szalamisz
Szidon
Damaszkusz
Tirusz
Ptolemaisz
Cezárea
Joppe
Gáza
JERUZSÁLEM
Cirénei
ALEXANDRIA

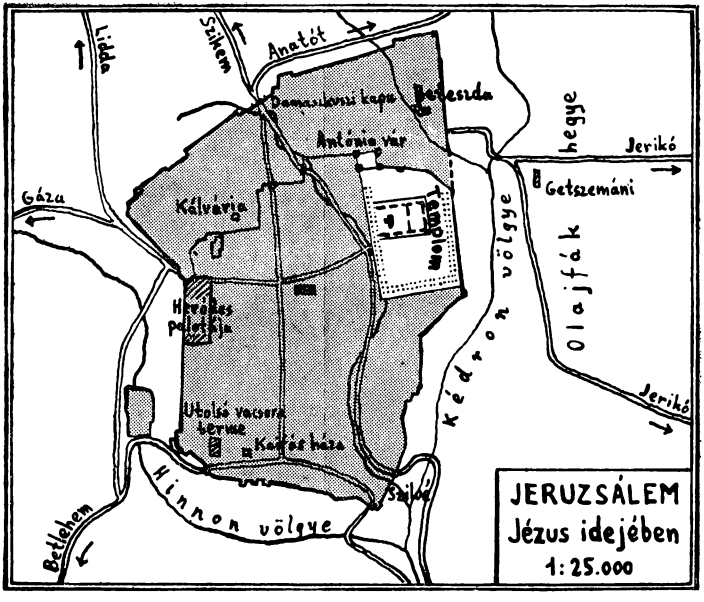
Lidda
Sichem
Anatót
Damaszkuszi kapu
Betesda
Antónia vár
Templom
Jerikó
hegye
Getszemáni
Gáza
Kálvária
Olajfák
Kidron völgye
Jerikó
Heródes palotája
Utolsó vacsora terme
Kaifás háza
Siloé
Hinnon völgye
Betlehem
JERUZSÁLEM
Jézus idejében
1:25.000

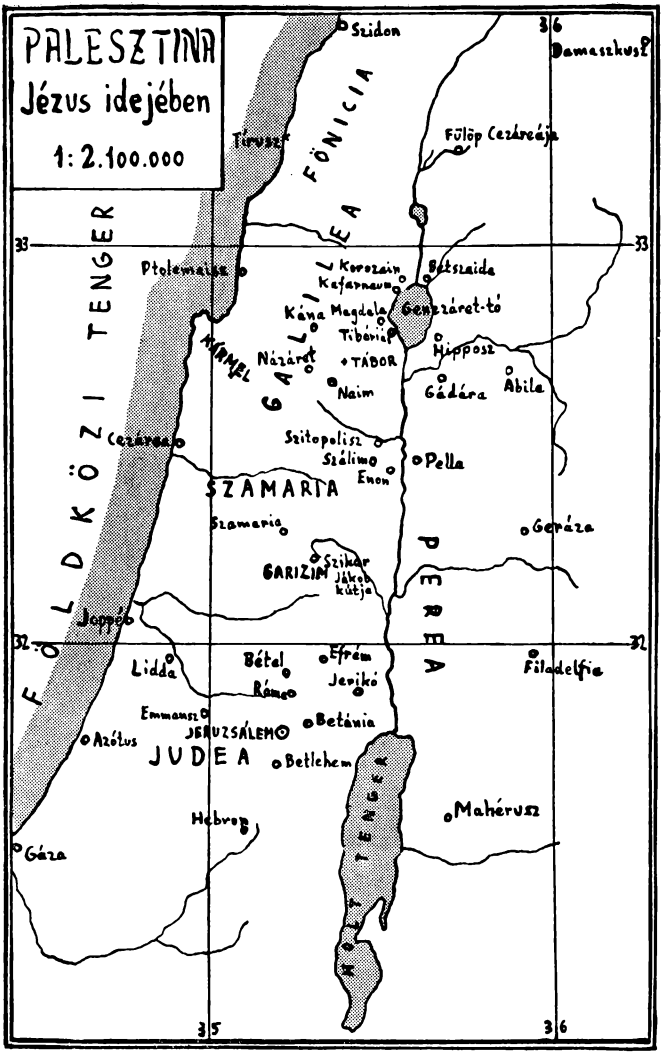
PALESZTINA
Jézus idejében
1:2.100.000
Szidon
Türusz
FÖNICIA
Damaszkusz
Fülöp Cezáreája
FÖLDKÖZI TENGER
Ptolemaisz
Korozain
Kafarnaum
Betszaida
Kána
Magdala
Genezáret-tó
Tiberiás
Hipposz
NÁNÉL GALILEA
Názáret
TÁBOR
Naim
Gádára
Abila
Cezárea
Szitopolisz
Szálimo
Pella
SZAMARIA
Enon
Szamaria
Geráza
Szikár
GARIZIM
Jákob kútja
PEREA
Joppé
Lidda
Béthel
Efrém
Jerikó
Filadelfia
Rámo
Emmausz
JERUZSÁLEM
Betánia
Azótus
JUDEA
Betlehem
Mahérusz
Hebron
Gáza
HOLT TENGER
35
36